

14485

Atatürk Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Metin AKKUŞ

NEFİ SANATI ve TÜRKÇE DİVÂNI
(İnceleme - Karşılaştırmalı Metin)

Doktora Tezi

Tez Yöneticisi
Prof. Dr. Haluk İPEKTEN

Erzurum - 1991

T.C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümanları

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ I-VII

BİRİNCİ BÖLÜM : İNCELEMME

I. SANATI 1-37

- 1) Sanatının Oluşumundaki Etkiler 1
- 2) Sanatı, Üslûp ve Dil Özellikleri 8
- 3) Türk Edebiyatında Nefcî Etkisi 30

II. TÜRKÇE DİVAN'IN İNCELENMESİ 38-58

- 1) Kasideler 41
- 2) Gazeller 52
- 3) Terkib-i bend, Mesnevî ve Kitâ'a-i Kebireler 56
- 4) Tek Bendli Nazım Şekilleri ve Müfredler 58

KAYNAKLAR 59-68

İKİNCİ BÖLÜM : DİVAN'IN KARŞILAŞTIRMALI METNİ

NÜSHALAR 69-86

- 1) Nüsha Tavsifleri 69
- 2) Nüshaların Değerlendirilmesi 77

METİN 87-546

- 1) KASİDELER 87
- 2) TERKİB-İ BEND, MESNEVÎ ve KITâ'A-İ KEBIRELER 423
- 3) GAZELLER 448
- 4) KITâ'A , NAZM , RÜBAÇÎ ve MÜFREDLER 538

ABSTRACT 547

Ö N S Ö Z

Edebiyat tarihi araştırmalarında kullanılan malzemelerden biri de "eser"dir. Divan edebiyatı geleneğini oluşturan eserlerin yazma nüshalar oluşu, araştırmacının karşılaştığı ilk engeldir. Bu engelin ortadan kaldırılması, mesainin eserler üzerinde yoğunlaştırılmasını gerektirir. Onyedinci yüzyıl şairlerinden Nefî'nin Türkçe Divan'ı üzerinde yapılan bu çalışma, Divan'ın karşılaşmalı metnini ortaya koyma ve metinden yola çıkarak şairin sana-tını inceleme amacıyla yöneliktir. Daha önce konuya ilgili çalışmalarда, dikkatlerin şair üzerinde yoğunlaşması ve Türkçe Divan'ın yazmalarından çok matbu nüshalarının esas alınması bizi bu çalışmaya yöneltti. Bu nedenle, divan edebiyatı araştırmalarında edebî bir şahsiyetin hayatı, sanatı, eserleri ve herhangi bir eserinin karşılaşmalı metni, şeklindeki alışkan sıralama bu çalışmada bulunmayacaktır.

Nefî hakkında bugüne kadar bilenler, konuya ilgili çalışmalarda detaylı olarak incelenmiş, hatta Türkçe Divan'ın matbu nüshaları dikkate alınarak şiirlerinden örnekler verilmiş-tir. Şairin şöhretine karşılık, bugüne kadar, eserinin tam bir metin olarak ortaya konulmamış olması ise büyük bir eksikliktir. Bu çalışmada sözkonusu boşluğun doldurulması amacıyla Türkçe Divan'ın incelenmesi, orijinal nüshaya yakın bir metnin oluşturulması ve bu metinden yola çıkarak şairin sanatının detaylı olarak incelenmesine ağırlık verilmiştir. Buna karşılık eser sahibi hakkında özlü bilgi edinilmesi amacıyla, şairin kısa biyografisi ve eserleri hakkındaki bilginin burada verilmesi yararlı olacaktır.

* * *

Ömer Nefî, Türk edebiyatında kasideciliği ve hicivleriyle tanınır. Erzurum'un Pasinler (Hasankale) ilçesinde doğmuştur. 1572/980 yıllarında doğduğu tahmin edilmektedir. Nefî, bir süre Pasinler Sancakbeğliği yapan Mirza Ali'nin torunu ve Mıçingerd (Sarıkamış) Sancakbeğliği görevinde bulunan Mehmed Beğ'in oğludur. Şair, tahsil hayatına Pasinler'de başlamış, Erzurum'da devam etmiştir. İyi derecede Farsça bilen şairin nasıl bir Öğrenim gördüğü bilinmiyor. Şiirle ilk yakınlığını babası Mehmed Beğ aracılığıyla sağlar. 1585-1588 yıllarında Defterdarlık görevi ile Erzurum'da bulunan tarihçi Âlî ile tanışmış ve onun Öğrencisi olmuştur. Gençlik döneminde babasının Kırım Hanı'na nedim olup Erzurum'dan ayrılması üzerine korumasız kalmıştır. Kırım Hanı Canbeg Giray, Kuyucu Murad Paşa ve Âlî'nin aracılığıyla 1603/1012 yıllarında İstanbul'a gelir. Şiir sanatında başarılı oluşu dolayısıyla devrinin padişahları ve devlet adamlarına sunduğu kasidelerle kendini tanıtmış ve kısa sürede sarayın gözde şairleri arasına girmiştir.

Hayatının otuz yılını İstanbul'da geçiren şair, Divan-ı Hümayun'da Maden Mukataciliği, Mukataa Katipliği, Edirne'de Muradiye Mütevelliliği ve Cizye Muhasebeciliği görevlerinde bulunmuştur. Küçük bir devlet memuru olarak yaşayan şair, dört ayrı padişahın saltanatına şahid olmuş, onların ilgi ve iltifatlarını kazanmıştır.

Nefî, kendinden emin, sanat gücüne güvenen ; sert yaradılışlı, korkusuz ve uyumsuz bir kişiliğe sahiptir. Bu özelliklerini dolayısıyla çevresiyle barışık kalamamış, sınır tanımayan hicivleriyle çevresinin hücumuna uğramıştır. Sultan Murad döneminde şöhretinin zirvesini yaşayan şair , yine bu dönemde, hicivleriyle rahatsız ettiği kişilerin saldırularına hedef olmuş ve gözden düşmüştür. Hayatının son yıllarda bir süre Edirne'de sürgün

kalan şair, yazdığı kasideleriyle affedilerek İstanbul'a dönmüşdür. Ancak hicve devam etmesi dolayısıyla cezalandırılmış, saray odunulığında boğdurularak cesedi denize atılmıştır (1635/1044).

Nefî'nin Türkçe Divan'dan başka, Farsça mürettebat bir divanı, Siham-ı Kaza (Kaza Okları) adlı bir hiciv mecması vardır. Ayrıca Farsça divanda yer alan Tuhfetü'l-uşşâk adlı farsça kasidesi müstakil bir eser olarak kabul edilmektedir (Bu eserlerle ilgili bibliyografya için bk. Kaynaklar).

Nefî, Farsça divanında şiirini tasavvufî aşk çevresinde yoğunlaştırmıştır. Eser, şairin Fars dili ve kültürüyle ilgili birikimini sergilemesi bakımından önemlidir. Siham-ı kaza'da yerginin bütün basamakları denenmiştir. Şair, dost-düşman birçok kişiyi hicvetmiştir. Babası, devlet adamları, şairler ve diğer sanatçılar hicvettikleri arasındadır.

* * *

İnceleme-Karşılaştırmalı metin olarak iki bölüme ayırdığımız bu çalışmada, Nefî'nin sanatı ve Divan'ı birinci bölümde ele alındı. Bu bölümde şairin şiir sanatında olgunlaşması, sanatının safhaları, üslubunun özellikleri Divan'dan yola çıkılarak incelenmiş, gereken yerlerde beyitlerinden örnekler verilmiştir. Sanatının incelendiği bölüm, şairin edebiyatımız üzerindeki etkisinin incelenmesiyle tamamlanmaktadır.

"Türkçe Divan'ın İncelenmesi" başlığı altında, eserin üzerinde bugüne kadar yapılan çalışmalar dipnotlarıyla verilmiş, eser nazım şekli ve muhtevâ açısından incelemeye tabi tutulmuştur.

İkinci bölümde, Karşılaştırmalı metinde esas alınan nüshaların tanıtımı yapılmıştır. Nüsha tavsifi yapılarken bilinen tavsif kuralları dışına çıkmamış, özel kısaltmalardan kaçınılmıştır.

"Nüshaların Değerlendirilmesi" başlığı altında verilen bilgiler, Divan'ın tesbit edilebilen bütün nüshalarını konu edinmiştir.

Burada adı geçen nüshalar -yurtdışı nüshaları hariç - bizzat görülerек tavsifleri yapılmış, özellikleri, manzume sayıları bir tablo üzerine işlenerek değerlendirmeye tabi tutulduktan sonra gruplar halinde burada incelenmiştir. Nüsha sayısının büyük rakamlara ulaşması "Soy kütüğü" oluşturulmasını imkansız kılmaktadır. Bu nedenle nüshalar kendi aralarında gruplandırılmış ve grup olarak değerlendirmeleri yapılabilmistiştir. Ancak grup temsilcisi olarak seçilen ve karşılaşturma metnine esas olan sekiz nüsha arasında bir şecere şeması oluşturma yoluna gidilmiş, oluşturulan bu tablo ile nüsha gruplarının biribirleriyle ilişkileri şematik olarak gösterilmeye çalışılmıştır.

Nüshaların bağlı bulundukları gruplar belirtilirken, bir nüshanın hangi şehirde olduğunu belirtmek amacıyla, Kütüphane adından önce şehirlerin trafik kod numaraları verilmiştir. Aynı şehirde bulunan nüshaların biribirini takibi durumunda şehir kodu yeniden yazılmamıştır. Aynı kütüphane ve bölümdeki nüshaların biribirini takip etmesi durumunda aynı bölüm ve kütüphane adı yeniden yazıldı.

Bölüm içinde değerlendirilebilmesi amacıyla nüsha karşılaşmasında uyulan kurallar ve kullanılan işaretler de bu bölümde belirtilmiştir.

Transkripsiyonlu metnin oluşturulmasında Onyedinci yüzyılın dil ve imlâ özellikleri esas alındı. Bilinen transkripsiyon işaretleri kullanıldığı için ayrıca transkripsiyon listesi verilmedi. Bunun dışında metinde şu uygulamalar vardır :

ع ve **س** (**س** ve ') işaretleriyle, med harfleri (**ج**, **و**, **ا**) â, û, î harfleriyle karşılandı. Vâv-ı madûle bulunan kelimelerde (**v**) işaretî uzun vokalle (â) karşılandı (خوار : hâvâr, gibi). Birleşik isim ve sıfatlar bir tire (-) ile bağlandı. Kullanımı yaygın olmayan birleşim isim ve sıfatlar tire (-) ile ayrılarak, yaygın

kullananlar veya Türkçe kelime imiş gibi kabul edilenler tirisiz yazıldı (gülzâr, dilber, safder gibi). Bazı nüshalarda -duk, -dük partisipi; kendü, kendüsü; ki, kim gibi ifadelerde tutarsızlıklar görülmektedir. Yine bunun gibi şimdengirü ve şimden sonra ifadeleri aynı nüsha içinde birlikte kullanılmaktadır. -duk, -dük partisipi, istinsah tarihi daha eski olan nüshaların kullanımı esas alınarak yuvarlak şekliyle yazılmıştır. Diğer kelimeler metinde her iki şekliyle de yar almıştır. Bazı kelimelerin bütün vokallare yazıldığı için bu tür kullanımının yer aldığı nüsha esas alındı (görünür : كورنور, gibi). Tübâ, İsâ, Mûsâ, ma'nâ gibi kelimelerin sonunda bulunan S/y harfi vezin zorunluluğu bulunmadığı müddetçe uzun vokalle (â) olarak okunmuş, ancak açık hecelerde kısa vokalle (i) karşılanmıştır.

Karşılaştırılan metinde nazım şekli kaside ağırlıklıdır. Bu nedenle beyitler bütünyle numaralandırılmıştır. Manzumelerin vezinleri ve nüshalarda hangi yapraklı başlığı her manzumenin ilk sahifesinin altında verilmiştir. Kısa manzumelerde bu kayıt eserin bittiği yere konulmuştur. Ayrıca değişen varak numaraları Esad Efendi (E) nüshasına göre metin kenarında verilmişter. Bu nüshada bulunmayan manzumeler için ayrıca varak numarası verilmemiş, ilk sahifede toplu olarak verilen yaprak numaraları yeterli görülmüştür. Divan'da âyet, hadis ve atasözlerinden iktibaslar vardır. Kelime ve deyim bazında kalan iktibaslar Lâtin harfleriyle, tam bir misra oluşturan iktibaslar ise Arap harfle-riyle yazıldı. Ayrıca her türlü iktibasın açıklaması aparatta açıklanmıştır.

Bu çalışma ile ilgili eserler Kaynaklar başlığı altında toplandı. Birinci ve ikinci bölüm arasında müstakil olarak yer alan eserler, soyadı ve eser adı esas alınarak alfabetik sırada verilmiştir. Aynı yazara ait eserlerde kendi içinde kronolojik sıralama

yapılmış, aynı tarihli kaynaklarda kitaplar, makaleler, tezler şeklindeki sıra esas alınmıştır. İnceleme bölümünde adı geçen kaynaklar, yazar adına göre kaydedilmiştir. Tekrardan kaçınmak amacıyla aynı kaynağın tekrar kullanılması durumunda yazarın soyadı yeterli görülmüş ; aynı yazarın birden fazla eserine başvurmuşsa kaynak adı ve sahife numarası kaydedilmiştir.

Konuya ilgili kaynaklardan sonra fotokopiler yer aldı. Eserle doğrudan ilgili bulunmadığı için bu bölüm içindekiler kısmında gösterilmemiştir.

Bu çalışmanın amacı, Nefcî'nin daha önce iki baskısı yapılmış olan Türkçe Divani'nın orijinal metnine en yakın olan metni bilim dünyasına kazandırmaktır. Divanın eksik yahut yanlış bulunan nüshalar olarak günümüze ulaşması şairin iradesi dışında gelişmiş, eser müstensihlerce bilinen veya farkedilmeyen hatalar sonucu farklılaşmıştır. Bu tür çalışmalarda araştırmaciya düşen görev, sınırları belli kriterlerle bu yanlışlığı düzeltmek ve orijinal esere yakın nüshayı günümüz okuyucusuna ullaştırmaktır. Orijinal esere mutlak surette ulaşılması, eser sahibinin kendine ait nüshasının (müellif nüshası) bulunması ile mümkündür. Bu çalışmada müellif nüshası mevcut nüshalar arasında midir, yoksa kayıp midir sorusu cevapsız kalmıştır. Araştırma Yöntemlerinin kurallarına uyarak mevcut nüshalardan, gücümüzün yettiği ölçüde tam bir metin oluşturmaya çalıştık. Çalışmamızın hatasızlığını savunmak yanlış olacaktır. Hatalarımın ve eksikliklerin düzeltilmesi hususunda ciddi tenkitlerle yardım edecek olanlara teşekkür borç bilirim.

Metin tenkidi konusunda engin bilgi ve tecrübe sahibi, değerli hocam Prof. Dr. Halûk İPEKTEN'in yakın ilgisi, yardımı ve titizliği ile çalışmamı tamamladım. Bütün olumsuz şartlara

rağmen, bu çalışmanın tamamlanmasını sağlayan sayın hocama minnet ve şükran duygularımı belirtmek isterim. Çalışmalarım sırasında yönlendiricilik görevini üstlenerek yardım ve ilgisini esirgemeyen sayın hocam Doç. Dr. Mustafa İSEN'e teşekkür borçluyum. Zaman zaman değerli hocalarım Prof. Dr. Orhan OKAY ve Yrd. Doç. Dr. Turgut KARABEY'in bilgilerine başvurup ilgilerini gördüm. Teknik konularda sayın hocam Doç. Dr. Recep TOPARLI'nın yardımı oldu. Çalışmamda katkıları olan değerli hocalarım ve meslektaşlarımı teşekkür ederim.

Mayıs 1991

Metin AKKUŞ

B İ R İ N C İ B Ö L Ü M :

İ N C E L E M E

I. S A N A T I

1) Sanatının Oluşumundaki Etkiler

Ömer Nefçî, birçok divan şâiri gibi, taşrada yetişmiş İstanbul'da şöhret kazanmıştır. Şâirin sanat hayatı iki dönemden oluşur. Birinci dönem, doğum yeri olan Erzurum'da temel eğitimini aldığı gençlik dönemi; sanat çevresiyle tanıştığı ilk yıllar ve şiir sanatındaki çıraklık devridir. İkincisi ise, taşra kültür çevresinden ayrılarak İstanbul'a geldikten sonra tanıştığı yeni sanat çevresi ve şiir sanatındaki olgunluk dönemidir.

Nefçî, şirle ilk yakınlığını, bir süre Sancakbegliği yapan ve aynı zamanda şâir olan babası Mehmed Beğ aracılığıyla sağlar. Öğrenimine devam etmek için geldiği Erzurum'da târihçi Âlî ile tanışır ve onun öğrencisi olur. 1585-1588 yıllarında Defterdarlık göreviyle Erzurum'da bulunan Âlî, Mecma'u'l-bahreyn adlı eserinde Nefçî'den "...genç ve zekî talebelerimizden..." (1) şeklinde söz etmektedir. Mükemmel bir medrese eğitiminden geçmiş olan Âlî, aynı zamanda iyi derecede Farsça bilen şâirlerimizdendir. Osmanlı eğitim sisteminin özellikleri dikkate alınacak olursa, Nefçî'nin öğrenciliği sırasında Âlî'nin bu geniş kültüründen yararlandığı; şiir sanatı ve edebî bilgiler konusundaki eğitiminde onun rolü olduğu anlaşılır.

Şaire genç yaşta ilgi duymaya başlayan Nefçî, öğreniminde rolü olan hocalarının ve divan edebiyatı geleneğinin yönlendirmesiyle şiir dünyasına girer. Yeni yetişen divan şairlerinin, Türk şairleriyle birlikte doğu kültürünün tanınmış eserlerini okudukları,

1) Gelibolulu Mustafa Âlî, Mecma u'l-bahreyn. (1591), Mukaddime.

hatta bir süre onları taklîd ettikleri bilinir. Nefcî'nin sanat hayatının Darrî ve Nefcî mahlaslarıyla iki döneme ayrılması, onun da ilk gençlik şiirlerini taklid yoluyla yazdığını akla getiriyor.

Şuarâ Tezkiresi yazarı Riyâzî bir yergi kitesinde Nefcî'yi Âlî'dan çaldıklarını satmakla itham eder. Sanat çevresinde ancak "zebân-ı tâze" olarak tanınabileceğini belirterek onunla eğlenir (1). Buradan anlaşılıyor ki, Nefcî olgunluk dönemine rastlayan bu dönemde olmasa bile gençlik şiirlerinde Âlî'nin şiir sanatından etkilenmiştir. Şair, şiir sanatında başarıya ulaşınca ustalığı, kendine Nefcî mahlasının verilmesiyle belgelenmiştir.

Şaire Nefcî mahlası Âlî tarafından verilmiştir. Türkçe divanında bulunan "sûhan" redifli kasîdesi Nefcî mahlasının verilişi üzerine yazılmış bir teşekkür kasîdesidir. Şair, daha önce Darrî mahlasını kullandığına dair bir bilgi vermemekle birlikte Nefcî mahlasının bizzat Âlî tarafından verildiğini ;

Eyledün mahlas-ı Nefcî ile կadrüm efzûn
Zihn-i pâkümde görüüp kuvvet-i izân-ı sûhan

Şeklindeki beytiyle belgelemiştir.

Burada sözü edilenlerin dışında, Nefcî'nin birinci dönemi nasıl geçirdiği konusunda bilgi yoktur. Kaynaklarda, şairin yetişme dönemiyle ilgili başka bilgi bulunmadığı gibi, kendi divanlarında çıraklık dönemi mahlası sayılan Darrî mahlaslı şiir de bulunmadığı için, ne hayatıla ne de çıraklık dönemi şiir sanatının nasıl yönlendirildiğine dair bilgi edinilememiştir.

Nefcî'nin hayatının ikinci dönemi ise, taşra ve merkezi çevre arasındaki kültürel geçişmelere somut bir örnek oluşturur. Merkezi idârenin bulunduğu İstanbul'dan, tarihçi Âlî'nin Erzurum'a gelişî

1) F. Tulga Ocak, "Nefcî ve Eski Türk Edebiyatımızdaki Yeri". Ölümünün 350. yılında Nefcî. Ankara 1987, s.4.

ve şairin kendisiyle kurduğu yakınlık onun İstanbul'a geçişisini sağlayan etkenlerdendir.

Nefî'nin hangi nedenlerle İstanbul'a geldiği açıkça bilinmiyor. Ancak Mecma'u'l-bahreyn'den anlaşıldığına göre Nefî, Âlî ile Erzurum'da kurduğu ilişkisini İstanbul'da da sürdürmüştür (1). Hayatı boyunca dört ayrı pâdişahın sultanatına şâhid olan şair onların da yakın ilgisini kazanmış, devlet adamlarınca korunmuş, sanatına değer verilmiştir. Nefî, en büyük ilgiyi Sultan Murad (IV)dan görür. Onun döneminde sanatının zirvesini yaşıar. Tutarsız ve hırçın kişiliğine rağmen ölümüne kadar da bu çizgide kalmayı başarmıştır.

Nefî, küçük bir devlet memuru kanaatkarlığı ile sürdürdüğü hayatını "en güçlü şair" olma hırsıyla besler. Elde ettiği şöhret ve gördüğü yakın ilgi şairin kendine karşı güven duygularını beslemiştir. Bütün divan edebiyatı ve divan şairlerinde görüldüğü gibi, Nefî de, doğu klasikleri, İran edebiyatı ve bu edebiyatın edebî şahsiyetlerini yakından takip eder. Olgunluk dönemi şiirlerinde, özellikle kasidelerinde İran edebiyatı ve İran şairlerinin etkisi açıkça görülmeye karlılık, şair bütün sanat hayatı boyunca onlarla yarışma, hatta meşhûr doğu şairlerini aşma endîsesini taşır. Divanında yer alan kasidelerinde dikkati çeken ilk iki şey, bu şairlerden sıkça bahsedilmesi ve "Anadolu'da şiir üstadı benim" iddiasının sürekli tekrar edilmesidir. Şiirlerinde adlarından söz ederek kendini eşit, hatta üstün saydığı şairler şunlardır : Firdevsî (ö.11. yy), Nizamî (ö. 1025), Zahir-i Faryabî (ö.1201), Hayyâm (ö.1236 civarı), Kemâl-i Isfahânî (Hallâk-ı Ma'ânî, ö.1237), Sa'dî-i Şirâzî (ö.1292), Attar (ö.1230), Vassâf (ö.1334), İbn-i Yemîn (ö.1368), Selman-ı Savecî (ö.1376), Hâfiż-ı Şirâzî (ö.1390), Câmî (ö.1492) , Feyzî-i Hindî (ö.1595).

1) Abdulkadir Karahan, "Âlî'nin Bilinmeyen Bir Eseri : Mecma'u'l-bahreyn ", V. Türk Tarih Kongresi. Tebliğler. Ankara 1960.

Bu şairlerden birçoğu ile boy ölçüsen Nefî Urfî (ö.1590), Enverî(öl2. yy sonu) ve Hâfız'a olan saygı, ilgi ve özentisini gizlememiştir. Özellikle Urfî'ye yakın ilgi duyar.

Nefî, müblâlağa gücünü Enverî ve Urfî'den almıştır. Her iki şaire de nazireleri vardır. Türkçe divanında yer alan meşhur Rahsiyye kasidesi, Urfî'nin aynı konuda yazılmış bir kasidesine naziredir.Nefî İran şairlerinin birçoğuna üstünlüğünü sürekli savunurken Urfî'ye böyle bir üstünlük iddiasında bulunmaz.

Enverî, dilinin sağlam kuruluşu ve aşırı mübalağacılığı ile Nefî üzerinde etkisi olan şairlerdendir (1). Şairin etkisinde kaldığı şahsiyetlerden biri de Feyzî'dir. Nefî, onun bir kasidesi ve üç gazeline yazdığı nazîre ile Feyzî'ye olan ilgisini ortaya koyar.

Mûlk-i Rûmî ol kadar tutdı sevâdî şicrimün
Feyzî'yem gûyâ ben ol Hindûstânundur benüm
Şeklindeki ifâdesi bu etkinin sonucudur.

Nefî'nin etkilendiği şairlerden biri de Arap şairi Mütenebbî' dir (ö. 955). Şiirde kendini herkesten üstün gören ve söylediklerini kimse anlayamayacağı için hep kendine seslenen fahriye ustası Mütenebbî, bu özellikleri ile Nefî üzerinde etkili olmuştur (2). Arap şiirinin genel karakteri olan "vuzûh", Nefî'nin de şiir özellikleri arasında-dır. Bu özellik Mütenebbî'den mirastır.

Burada sözü edilen şairlerden başka daha birçok İran şairinin Nefî üzerindeki etkisi, onun beyitlerine yansımıştır:

Hâk-i pây-i Şeyh Attârîm ki oldı himmeti
Tabuma üstâd-ı ders-i müşkilât-ı mesnevî

1) Halûk İpekten, Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri, Ankara 1985, s.49.

2) a.g.e., s.48.

ifadesinde Attâr etkisi,

Böyle hos-tab-âna rindâne gazel mi derdi ol
 Sunmasa ger câm-i feyz-i Hâfız-i Şîrâza dest
 beytinde ise Hâfız'ın etkisi açıkça görülür.

İran şairlerinin hayal gücü Nefî'de de görülür. Ancak Nefî doğulu şairlerin etkisinde kalmasına karşılık kendince bir tarz sahibi olduğu, sanatında kendi benliğine kavuşup yepyeni bir sanatçı kişilik oluşturduğu inancına da sahiptir;

Nezâketde metânetde kelâmum beñzemez aslâ
 Ne^cUrfî'ye ne Hâkânî'ye bu bir tarz-i âherdür

...

Hâfız u İbn-i Yemînim gazel ü kît-ada ger
 Söylesem belki rübâ-îde olurdum Hayyâm
 Urfî-i Rûm idügüm cümle ederler teslîm
 Görseler ger bu kasîdem büleğâ-yı A^ccâm

Nefî'nin Türk edebiyatı şairlerinden Bâkî'yi takip ettiği bellidir. Söleyişte Bâkî'ye yakınlaşır. Anlama uygun kelimeler seçerek gök gürültüsü gibi sesler yakalaması Bâkî'nin seslenişine benzer. Edebiyat araştırmacılarının dikkatini çeken bu benzerlik Tahirül-mevlevî (Olgun) tarafından farklı yorumlanmıştır :

Belli ki Bâkî'yle çok uğraşmış
 Bazan sözlerinden mazmûn aşırılmış (1)

Nefî'nin söyleşte Bâkî ile yakınlaşması aşağıdaki örneklerde açıkça görülmektedir :

Arşa-i medh ü senânuñ bulamaz pâyânın
 Peyk-i endîşe eger biñ yıl olursa pâyân

Bâkî

1) Manzum Bir Muhtıra, İstanbul 1931, s.76.

“Arsa-i medh ü senânuñ haddi yok pâyâni yok

Peyk-i endîşe aceb mi olsa bîtâb ü tüvân

Nefcî

Nefcî'nin ;

E ş |di nesîm-i nevbahar açıldı güller subh-dem

Açsun bizüm de gönlümüz sâkî meded sun câm-ı Cem

matlaclı bahâriyyesi, Bâkî'nin ;

“Alem hayât-ı nev bulur cânlar bağışlar dembedem

Enfâs-ı Rûhu'l-lâhdur gûyâ nesîm-i subh-dem

matlaclı II. Selim'i öven müzeyyel gazeline nazîredir (1).

Nefcî'nin ifâdede Bâkî ile benzesmesi, her ikisinin de seçtikleri kelimelerin gök gürültüsü verisinden ibarettir. Nefcî, mutantan söyleyişte Bâkî ile birleşir, fakat abartılı söyleyiş, açık anlatım Nefcî'nin şiirini farklılaştırır. En önemli farklılık ise Nefcî'nin kişiliğidir. Bu kişilik şire de yansiyarak uygulamada farklılıklar kendiliğinden ortaya çıkarmıştır. Bâkî, tasannu'a değer verir, edebî sanatları çokça kullanır. Onun Nefcî'ye asıl etkisi, şirlerindeki yüksek perde, debdebeli anlatım, tınlamalı ses âhengidir (2)

Nefcî, şair-sultan ikilisini ele aldığı bir kasidesinde Bâkî ve Kanunî'yi nasıl ölümsüzlüştirdiğini ;

Haşre dek âb-ı hayât-ı sühân-ı Bâkî'dür

Añdurup zinde kılan nâm-ı Süleymân Hân'ı

ifâdesiyle de Bâkî'nin sanatına duyduğu saygıyı dile getiren Nefî ;

Tavâf-ı Ka'be-i kûyun be-kavl-i Bâkî-i merhûm

"Derûn-ı dilde niyyet âb-ı zemzemden müşaffâdûr "

1) Sebahattin Küçük, Bâkî ve Divanından Seçmeler. Ankara 1988, s. 33-34.

2) Ocak, "Nefcî ve Eski Türk Edebiyatımızdaki Yeri"., s.32.

beytiyle onun bir misrainı ve ;

Bu mahalde faceb evsâfına çesbân görinür
 Nola bu beytini Bâkî'nün edersem tazmîn
 " Def-i ye'cûc-ı gâma eşigidür sedd-i sedîd
 Men-i ceyş-i eleme dergehidür hisn-ı hasîn "

İfadesiyle de bir beytini tazmin etmiştir.

Nefî , Bâkî ile kurduğu bu yakınlıktan başka bazı şairlerin manzûmelerine de nazîreler yazmıştır⁽¹⁾. Fuzûlî, Şeyhüllâlam Yahyâ , Sabrî, Şâhidî-i Mevlevî (İbarâhim Dede), onun Bâkî'den sonra kendi-lerine nazîre yazdığı şairlererdendir.

Seyhüllâlam Yahyâ'nın kendisi için yazdığı ince nükteli hiciv kıtasına cevap olarak söyledişi ;

Bâna kâfir demiş Müftî Efendi
 Tutalum ben diyem aña müselmân
 Varıldıukda yarın rûz-ı cezâya
 İkimüz de çıkışaruz anda yalan
 Şeklindeki cevâbi, Taşlıcalı Yahyâ'nın :

Biz sofiye eyü deriüz ol bize kem desün
 Mahşer gününde belki ikimüz yalan çıka (2)

İfadesiyle benzerlik gösterir. Her iki ifadede de fîkhî bir hükmün veciz söylenişi yer almaktadır. Hükmü tam olarak ifade etmesi bakımından Nefî'nin anlamı tam ifade edip boşluk bırakmadığı görülmüyor.

Burada sözü edilenlerin dışında, Nefî'nin yetişme dönemine dair bilinenlerin sınırlı oluşu, şairin başka kimlerden etkilendiğini anlamayı da engelliyor. Divanında da kendini hep en üst seviyede gördüğü için Türk şairlerinin isimlerine hemen hiç yer vermemiştir.

1) Ali Emîri, "Nefî'nin Nazîreleri". Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası, 9 , İstanbul 1334 s.157-173 ; Naimüddin Seyyid, "Nefî'nin Bilinmeyen Kasideleriyle Diğer Manzumeleri", DTCF Dergisi. XI,s.125-147.

2) Yahyâ Beğ Divanı. Haz. Mehmed Çavuşoğlu, İstanbul 1977,s.526.

2) Sanatı, Üslûp ve Dil Özellikleri

Nefî, kasideciliği ve hicivleriyle tanınmıştır. Kasidelerinde kullandığı konular, ifâde biçimini, üslûbu başlı başına bir tarz olmuş, bu yönyle de şair, edebiyat tarihimizde klasisizmi yakalamıştır. Kasidenin en başarılı temsilcisiidir.

Nefî, kasidelerinde medhiye ve fahriyeyi ön plana çıkarır. Medhiye ve fahriyedeki başarısını nesib bölmelerinde de sürdürmüştür. Diğer şairlerde görülen nesib ve medhiye bölmelerindeki dengesizlik Nefî'nin kasidelerinde yoktur. Şair, mübâlağalı bir anlatımı tercih ettiği halde medhiyelerde genellikle sezilen samimiyyetsizlik boşluğunu kısmen kapatmış görünür.

Kasidelerinde düşüncesini ifade etmede de zorlanmayan Nefî' nin rahat bir ifadesi vardır. Beyitler, kolayca ifade edilmiştir. Kasidenin her bölümü özümlenerek işlenmiş, biribirine sıkı bağlarla bağlanmıştır. Bölümler biribiriyile içicedir. Anlamda birlik sağlanır. Bazan anlatılmak istenen düşüncenin, şiirin esası sayılan beyti aştığı görülür. Bu durumda Nefî, merhûn beyitlerle düşünceyi tamamlar. Sultan Ahmed vasfında söylediği Edirne şehri ile ilgili kasidede bu anlatıma başvurmuştur :

Cenneti görmüş bir âdem var ise gelsün desün

Tarhı anuñ dahi böyle dilkes ü raçnâ midür

seklinde başlayan beytiyle " cenneti gören biri varsa gelsün anlat-
sın " ifadesi daha sonraki üç beyitte örnekler getirilerek anlam
güçlendirilmiştir. Aynı şiirin devamında ;

Habbezâ cây-ı neşât-efzâ ki Rîdvân görse ger

Hayretinden derdi bu cennet midür dünyâ midür

beytiyle " Rîdvân adlı melek eger bu bahçeyi görseydi, hayretinden
derdi "düşüncesidaha sonraki üç beyte yayılmıştır :

Sunc-ı Hak yâ gülşen-i cennetden ifrâz eylemiş
 Başka bir cây-ı tarab-engîz ü gam-fersâ midur

 Dâ'imâ böyle müferrih mi bu cây-ı dilgûşâ
 Her zaman âb u hevâsı böyle rûh-efzâ midur

 Yohsa şimdî eyleyen âb u hevâsının terbiyet
 Aftâb-ı devlet-i şâh-ı cihân-ârâ midur

Nefcî, kasidelerinde rahat bir anlatıma ulaşabildiği için, konuyu karşılıklı konuşma havasıyla anlatır. Kaside nazım şeklinin ana bölümleri (nesib-teşbib, girizgâh, medhiye, fahriye, ducâ) kuralına her zaman uymayan şair, bazan eserine medhiye ile başladığı gibi, bazan da manzumeyi sadece fahriye bölümünden oluşturur. Bu arada memdûhundan da manzûmenin sonunda söz eder.

Kasidelerinin nesiblerinde, baharın güzelliği, bayram günlerinin sevinci, yaşanan çevre olan İstanbul, yalı ve köşklerin göz alıcı güzellikleri, at sevgisi, yiğitlik ve kahramanlık, tablo halinde savaş tasvirleri, aşk ve içki zevki gibi değişik konulara yer vermiştir. Şairin, "övme-övünme-yerme" olarak özetlenen şiirinde kaside nesibleri ayrı bir değer kazanmıştır. Dört kasidenin nesibini de övünmeye ayıran şairin diğer nesibleri de sevilerek okunmuş ve başarılı bulunmuştur.

Savaş, kahramanlık gibi konularda Nefcî'nin gür sesine, kılıç-kalkan çınlamaları, ok ve süngü ıslıkları, feryâdlar, nârâlar, at kışnemeleri karışır. Anlatım, okuyucu muhayyilesinde canlı tablolar çizer. Bu tablolarda padişah-kumandan ön plandadır. Asker satranç oyununun piyonları gibi arka planda kalır ve tabloda silik çehreler halindedir. Tasvir edilen savaş maydanlarında, minyatürde olduğu gibi, asıl unsur ön plana çıkarılarak şekillendirilmiştir (1)

1) İsmail Ünver, "Övgü ve Yergi Şairi Nefcî". Ölümünün Üçyüz-ellinci Yılında Nefcî. Ankara 1987, s.55.

Nefcî'nin kasidelerinde kullandığı hayaller, insan mantığını şaşırtacak güçte ve derinliktedir. Bu ve benzeri özellikleri ile edebiyatımızda ilk Sebk-i Hindî özelliği taşıyan şairlere sahib şâirlerden biri olmasına karşılık, Nefcî bir Sebk-i hindî şairi sayılmamaktadır. Kaside şeklinde başarılı olması, Hind üslûbunun ise daha çok gazelde işlenmesi buna engel oluşturacak özellikleştir.

Divan edebiyatında gelenekle beslenmiş bir hüner ve bilgi gösterisinde bulunma endîsesi Nefcî'de en aza inmiştir. Divan geleneğinde şairler, Kurân'dan, şerî ilimler, felsefe, vahdet-i vücûd-dan ; tarih, mitoloji özellikle İran mitolojisi-, ilim ve fende edindikleri bilgilerden delil gösterme alışkanlığındadır. Nefcî de bu bilgileri şaire sokar. Özellikle tasavvuf felsefesinden sıkça yararlanır, eski tarihten, İran kahramanlarından figürleri şiirine yerleştirmiştir. Sözlerine ilim ve fenni katar. Ancak bütün bunlar yapılan tasvirlere, kurulan hayallere, övgü ve abartmalara parlaklık veren unsurlardır.

Nefcî, ifâdelerinde destânî bir üslûp yakalamıştır. Benzetmelerinde kahramanlık, yiğitlik, mertlik unsurları ; destânî ve tarihî şahsiyetler, tarihî olaylar bolca kullanılan unsurlar olarak şiirinde yer alır. Bu yönyle onun şiri bir kahramanlık tarihi gibidir. Tahir Olgun, manzûmenin ifâde dünyasıyla, " yaratılışının şiddetine yol verip kaside vâdisinde at koşturacağı yerde destân yazsaydı, kendi Firdevsî, Türk milleti de Şehnâme sâhibi bir millet olurdu " (1) diyerek onun destana yakın olan anlatımına dikkat çekmektedir.

Nefcî, söyleişte Bâkî'ye çok yaklaşmıştı. Yaptığı bahar tasvirleri, mutantan ifâdeler, tablolaştırma şâirde Bâkî'den kalma miras gibidir. Şiirlerinde kendini beğenmiş kişiliğinin açığa çıkması onu Bâkî'den ayırrır. Derin hayâller, parlak ifâdeler ; gök

1) Manzum Bir Muhtıra, s. 77.

gürültüsünü, şimşek çaklışlarını andıran bir anlatım, şahsiyetiyle birleşince üst perdeden ses veren bir sanat eseri ortaya çıkar. Bu Nefî üslûbudur.

Nefî'nin her söyleyişinde kendine güveni sonsuz bir kişilik sergilenir. Şiir diline ve ölçüsüne tam hâkimiyeti kolayca değişik bağlantılar kurmasını sağlar. Kendine olan aşırı güveni, sanatta tek olma hırsı ile sürüp gider. Şairdeki sanat hırsı onun yüksek perdeden söyleyişini süsler, pekiştirir. Ramazan ve Edirne ile ilgili kasidelerinde kendi üslûbunun temellerini atmıştır.

Şairin medhiyelerinde ortaya çıktığı iddia edilen samimiyet-sizliği, fahriyelerinde yapmacık olmaktan uzaktır. En samîmî fahriye en güzel ve en çok fahriye sayısı Nefî'ye aittir. Okuyucu mübâlağa larının birçoğunda olduğu gibi onun fahriyelerini de yadırgamaz. Fahriyelerinde bütün benliği ruhu, şahsiyeti sergilenmiştir. Medhiyelerdi kelimelerin âhengî ve şiddet ifade eden cümlelerle oluşturduğu güzel ifadeyi, fahriyelerinde samimiyet ve kişiliğini ön plana çıkarmakla sağlar.

Araştırmacılar Nefî'nin şiir sanatını üç kelime ile özetterler: "Övme-övünme ve yerme". Her üçünde de sair ustalığını isbatlamış görünüyor. Bu üçlü şairde biribirinden ayrılmayan bir bütünün parçalarıdır. Nefî bu tür manzumelerinde övgü+övünme ikilisini kullanırken tezâd ve tenâsüb ; övme+yerme ikisilisinde ise tezâd sanatına başvurur. Divanında, Sihâm-ı kazâ'da başlanmış tartışmaların devamı ve yansımaları görülür.

Kafzâde Fâizî ile olan mücâdelesini övünme+yergi tezâdiyla yansıtır :

O lettofet mi var eşâr-i safâ-bahsumda
Ki keder vere aña dahl-i hasûd-i hodkâm (1)

1) Atîf Efendi Ktp. 2113/2 nolu nüshada, sahife kenarında "Murâd Kafzâde Fâizî Efendi merhûmdur" kaydı vardır.

Dah_l eden de sözüme bâri bir Üstâd olsa
 Söyledükce biñ ma kûl ile kilsa ilzâm

metnin devamında Faizî ile kendini uzun uzadıya karşılaştıran şair getirdiği delillerle sonuçta kendini şiirin zafer kazanmış komutanı ilan eder. Övünmelerde ölçü ve sınır tanımaz.

Nefcî, övünmede iki yol izlemiştir. Bunlardan birincisi yeteneğine ve sanatına güvenme, ikincisi ise İran şairleriyle kendini bir tutma veya üstün görme şeklindedir.

Söz söyleme kabiliyeti ve sanatına güvenini ifade ederken sözün kendine Tanrı vergisi olduğunu belirtir, İsâ ve Mûsâ mazmunlarına başvurur. Dinler tarihindeki "söz" mazmunuyla ilgili telmihlerde bulunur. Nefcî'nin sanatıyla ilgili bir yazısında Prof.Dr. Orhan Okay, şairin bu özelliğine dikkat çekerek onun 29 gazelinde "ben" zamiriyle ilgili redif ve kafiyeler kullandığını, "biz" derken de şairin grup içindeki "ben"i kibir derecesinde işlediğini dikkatlere sunar (1) . Şairin bu özelliğini aşağıdaki beyitlerde açıkça görüyoruz :

Her nazm-i dil-firîb ki benden şudûr eder
 Lafzı cemâl-i şâhid-i maçnâya ân verür

 Her nükte-i hâffî ki kelâmumda derc olur
 Mazmûni dest-i âleme bir dâstân verür
 . . .
 Tab^cum 'arûs-i maçnîye meşşâtelik eder
 Endîşem âyîne kalemüm sürmedân verür

 Hâmem ki nazmumu eder ihyâ midâd ile
 Ab-ı hayâta reşhası rûh-ı revân verür

1) Sanat ve Edebiyat Yazılıları, İstanbul 1990, s.98 99.

Şairin övünmelerindeki aşırılığı, övgülerinde de aynen görür. Övgülerde klişe anlatımlar tekrarlanır. Kendine güveni, şiir teknigine hakkimiyeti, hayal zenginliği ifadede rahatlık sağlar (1)

Nefî'nin kasideleri genellikle medhiye niteliğindedir.

Böylece Nefî kasideciliğinde övgü oranı oldukça yükselmiştir. Övdüğü padişahlar, vezirler, devlet adamlarının aslî kişilikleri değil, iyilik ve örnek kişilikle sembolleştirilmiştir. Pâdişâh şan-şeref sahibi, âdil, cömert, cesûr ; sanat ve edebiyatla ilgili, bilgi sahibi olarak idealize edilmiştir. "Vezir", "sadr", Âsaf", "düstür" olarak ifadesini bulan devlet büyükleri ve şeyhülislamlar da aynı şekilde "ideâl" kalıbına döküllerken anlatıllırlar. Böylece Nefî'nin şiirinde devlet büyükleri ve din adamları, kişilikleri ne olursa olsun, din ve devletin koruyucusu; bilgili ve kültürlü, halkın umut kaynağı, iyi kumandan, mevkilerine lâyık, etkili söz sahibi, erdemli kişilerdir(2). Bu benzetmelerle şair padişah, devlet ve din adamlarına örnek kişilik portrelerini çizerek adetâ onları yönlendirme , iyiye teşvik görevini de yüklenmiştir.

Kendinden önceki dönemlerde olduğu gibi, hakkında kaside yazılan padişahlar ve devlet adamları kasidelerde anlatılanların üstünde degillerdir. Güçlü şair, âciz padişâha bile kaside yazarak sanki anlara güç ve cesaret aşilar gibidir.

Şair, Sihâm-ı kazâ'ya nazaran, divanındaki yergilerinde ortada bir yol takip eder. Ağır ifadelere fazla yer vermez. Ancak bazan taşlama sınırını aştığı görülür. Haksızlığa uğradığı ya da kendine sataşma durumlarında "dil kılıçını" işletir. Yergisi imâ, kinâye , tâhkîr sınırları içinde kalır. Divanında zaman zaman yerdigi Gürcü Mehmed Paşayı yerme sebebi, paşanın birkaç kez onu azlettirmiş

1) Ünver, "Övgü ve Yergi Şâiri Nefî", s.46,57.

2) a.g.m., s.57.

olmasıdır :

Üçüncü defâdur bu Hâk belâsin vere melcûnun
Ki yok yere beni azletti olmışken senâ-hâni

Bir başka beytinde onu isyan ettiren bir olayı Sultan Murad'a
şikâyet vardır :

Dergehünde bir dilim nânı baña çok gördiler
Uydılar ulaşdılar birkaç kılâb-ı rûzgâr

Edebiyat araştırmacısı Abdulkadir Karahan, Faizî, Riyâzî, Nevizâde gibi şairlerin Nefcî hakkında yazdıkları hicivlerin daha bayağı olduğunu, ancak yergiye başlayanın, karakteri gereği Nefcî olabileceğini belirtir (1). Bu durumda şairin yergi sahasında gönlünce hareket ettiği, fakat kendine sataşıldığı birtakım yakınmalar ve şikayetlerle isyancı bir tavır sergilediği sezilmektedir. Bu tavır, şairdeki bencilliğin bir görünümü olan, herseyin kendisi için var olduğu saplantısıyla hareket ettiğini ortaya çıkarıyor.

Divanında yer alan bir yergisinde, Mantıkî'nin kendisi için "âmî" deyişi onu öfkeden çılgına çevirir :

Baña âmî diyen bâtil ne herze yer köpek câhil
Edebde ol dahi zu'mînca sâhib-tab'u Molladur

Mukallid mashara mudhik tutalum Mantıkî olmuş
Nice molla olur ol har aceb bîhûda da'vâdûr

• • •

Beni medh anı zemmetmek degül ma'nâda maksûdum
Hâkîkatdûr sözüm sözde murâdum hakkı icrâdûr

1) "Nefcî'nin Yerme ve Sövmedeki Hüneri ". Türk Düşüncesi I (1954), s.192-196.

Divanında bazan yerdiği kişinin kimliği belirsizdir. Kullanıldığı ifadelerden bu kişiliği tesbit etmek mümkündür. Bunlardan ;

Olurdu halkı-ı cihân yine etmege muhtâc
Kalurdu yine tehî cîb ü kîse-i ‘âlem

beytinde "etmege muhtâc" ifâdesinden sözü edilenin Ekmekçizâde Ahmed Paşa olabileceği ; Hâfız Ahmed Paşa'ya sunduğu bir kaside-sinde rakibi için kullandığı "zurefâ", "eşek soylu öküz", "çoban" ifadeleriyle Hâfız Ahmed Paşa'ya iki defa rakib olan Husrev Paşa'nın kastedildiği belirtilmiştir (1).

Nefî kendine olan güvenini asla kaybetmez. Bu nedenle kendini kıskananlara yönelttiği yergiler derece derece artar :

Belâ budur ki ne kadar ferîd-i ‘âsr olsan
Yine inanduramazsan hasûd-ı hodkâmi
Hasûd degme belâ ile söz kabûl etmez
Olursa tîg-i zebân ile olur ilzâmi

ifadesinde , şairin büyülüğünü kabul etmeyen, sanatını anlamayan kim olursa olsun onu "dil kılıcı" ile cezâlandıracağı tehdidi vardır. İyilikle yola gelmeyenler "tîg-i zebân"ın kahrına uğrar.

Bir başka kasidesinde kendine "hasm" olanı belirtirken "ifrît", "deccâl", "bun-zede", "câdû" terimlerini kullanarak hasmının adını vermekten kaçınır. Ancak belli ki, Hâfız Ahmed Paşa bu sıfatlardan kimin kastedildiğini anlayacaktır :

Biñ dürlü maraz etse isâbet zarar etmez
Lutf ede meger merg-i müfâcâ-yı zamâne
Nefî bu şikâyet nice bir başla duâya
Düşmez bu kadar ‘ârife şekvâ-yı zamâne

1) Ünver, a.g.m., s.73.

Nefî'nin şiirinde çokça kullandığı mübalağa, tezad oyunuyla ifadesini bularak dikkatleri çekmez. Kendini överken methettiği kişiyi, methettiği kişiden söz ederken kendini över. Aslında asıl amaç, her iki şekilde de kendini övmektir. Başkaları araştır. Sultan Ahmed'e yazdığı ilk kasidesinde bu yolu dener. Sultan Ahmed Câmii vasfındaki kasidesinde şair-sultan ikilisi üzerinde duran Nefî bu ikilemi kullanır:

Sen bir şeh-i zîsânsın şâhenşeh-i devrânsın
Ya•nî ki sen Hâkânsın devründe ben Hâkânî'yim

"sözüm" redifli naıtinde de şair, 1.teklik şahsı seçmekte Hz. Peygamberle birlikte dolaylı olarak kendini de över.

Şiir sanatındaki başarısı şairin tek gurur kaynağıdır. Bu sebeple şiirinin ana temalarından biri de "övünme"dir. Övünmede ölçüsü, Hind ve İran şairleridir. Nefî, sanatının gücünü, İran edebiyatının en meşhûr isimleriyle karşılaştırır, üstünlüğünü vurgular ;

Pâkîze-gûy-ı nâdire-sencim ki her sözüm
Şehnâme-i belâğata hüsn-i beyân verür

Vassâf-ı Muhteşem-sühanım kim kasâ'idüm
Şâhân-ı Cem-şükûh-ı cihânbâna şân verür

Ben o Hâkânî-i cahdim kim benüm memdûhumuñ
Astân-rûb-ı sarây-ı devlet-i Hâkân bulur

Enverî-i rûzgârim kim şebistân-ı sühan
Seme-i fikrümle ziyâ-yı neyyir-i rahşân bulur

Ben ol Vassâf-ı cahdim kim gelince medh ü evşâfa
Benimle hem-zebân olmaz ne Firdevsî ne Hâkânî

Ne Vassâf'ım ne Firdevsî o mu^ciz-gûy-ı ma^cnâyım
 Ki ta^cbîrümle sûret kесb eder a^hvâl-i vicdânî

Şimdi sırr-ı feyz-i Hallâk-ı ma^cânî bendedür
 Serteser câlem sevâd-ı Isfahânumdur benüm

Şair kendini överken, kişiliğine duyduğu sonsuz güvenle ,bazan güzel buluşlara ulaşır ;

Bahâdir pehlivân çok gerçi meydân-ı ma^cânîde
 Benüm tab^c-ı dilirüm cümleden ammâ dilâverdür

Lâmekân-seyr âftâbım hâke düşmez pertevüm
 "Arş-ı istignâ-yı himmet âsmânumdur benüm

. . .

Mahrem-i esrâr-ı "aşkım baña düşmez söylemek
 Hançer-i müjgân-ı cânân tercemânumdur benüm

Nef^cî, kasidede gösterdiği başarıyı diğer nazım şekillerinde de devam ettirme çabasındadır. Divanında, kasidelerinin dışında musammat, gazel, kît^a, rübâ^cî, nazm gibi değişik şekillerin her birini denemiş, örnekler vermiştir. Onun, sadece kaside nazım şeklinde değil, bütünüyle şiir sanatında üstünlük endîsesi vardır :

Hem kasîde hem gazel bir tâze vâdîdür bu kim
 İhtira^c-ı nâme-i mu^ciz-beyânumdur benüm

Şiir sanatında "tâze vâdî" açlığı inancıyla Nef^cî, üslûbunun özelliklerini de sıralar. Eski şire fazla iltifat etmez. "Yenilik" peşindedir. Kendisi bir ekol olduğu için artık nazîre yazarak başkalarına kavuşmak gibi bir endîsesi de yoktur :

Nef^cî gibi yârâne demem dahi nazîre
 Yâ bu gazeli zîver-i dîvân ederim ben

Kasidede olduğu gibi, gazel vadisinde de çığır açtığı inancıyla şiirini "tâze" sıfatıyla tanımlar :

Bülbül olsun okusun tâze gazeller Nefcî
Gül gibi câm-ı meyi encümen-efrûz edelüm

Şiirinin bir özelliğini de " pâkîze" kelimesiyle özetlemiştir :

Çadrum aňlar katı az olsa nola ey Nefcî
Çok hünerdür gazeli böylece pâkîze demek

Şair, bu beyitte her ne kadar gazelden söz ediyorsa da divan edebiyatı geleneğinde "gazel=şîir" anlamında kullanıldığı hatırlanırsa, Nefcî'nin bu ifadelerle kendi üslûbunun sınırlarını çizdiği anlaşılır. Nitekim şiirinin başka bir yönünü işaret ederken "şîir" ve "gazel" ifadelerini arka arkaya sıralar.

Her şîri gerçi tâ ezel düşükce söyler bî-bedel
Nefcî'nin ammâ bu gazel zeyn etdi dîvânın yine
Şair "bî-bedel" ifadesiyle, şiir sanatında tek olma hırs ve gururunu saklayamaz. "Nâzük-sûhan", "pâkîze-edâ", "muçiz-dem", "bikr-i fîkr" "nev-edâ" gibi ifadelerle şiir sanatının çerçevesini oluşturur (1).

Bir tâze revisdür bu ki ta**c**bîr-i latîfi
Revnak-şiken-i hüsn-i beyân-ı kudemâdur

Nefcî'nin kaside ve diğer nazım şekillerde ortaya çıkan sert mızacı, gazellerinde perdelenmiş gibidir. Gazelde başka şairlerde pek görülmeyen fahriye Nefcî gazelinde görülür. Şair, geleneği hiçe sayarak gazelde de kendini övmeyi zaman zaman dener. Gazellerinde aşk, hicrân, elem ve harâret inandırıcılıktan uzak ve cılız kalır. Aşıkâne gazellerinde dahi dâima harb ve silah izleri

1) Cem Dilçin, "Divan Şiirinde Gazel". Türk Dili (Şiir Özel Sayısı) 1986. s.89.

vardır. Şair, "sevgilinin yan bakışını oka benzettiği için sever"⁽¹⁾. Böylece nazım şekli ne olursa olsun Nefcî'nin, şiirlerinde ses tonu yüksektir. İşlenen konu itibariyle mütevekkil bir insan tipinin çizildiği tasavvuffî manzûmelerde dahi Nefcî "ben" i ön plana çıkararak "gurur" unun heybetli sesini duyurur. Şairin gazellerinde büründüğü rind-meşreb kişiliği abartılı ve geleneğe ayak uydurma çabası gibi görünür :

Böyle hoş-tabâna rindâne gezel mi derdi ol
Sunmasa ger câm-ı feyz-i Hâfız-ı Şîraza dest

Şeklindeki beytinden de anlaşılıyor ki, şair gazellerinde İran etkisini devam ettirmış ve bu gelenek çerçevesinde gazel söylemiştir.

Nefcî, müzeyyel gazellerinde yer yer rind-meşreb kişilikten arınarak yeniden sert mizâcına bürünür. Bu gazellerde kasidenin konusu içinde yer alan medhiyeyi de kullanarak övgü ağırlıklı şiir çizgisini bu sahada da devam ettirmiştir. Hatta edebiyatımızda pek sık görülmeyen başlıklı gazel Nefcî'de vardır.

Gamzesi mahmûr olup şundukça câm-ı nâza dest
Nâz u şîve ile urur her bir müje sâza dest

matla^{lı} gazel için "Sultan Murad Hân Hazretlerine dedükleri gazel-dür" ; karşılaştırmalı divan metnine almadığımız "maçnâ" redifli gazel için "Merhûm Müftî Muhammed Efendi'ye dedükleri ebyâtdur" şeklindeki kayıtlar dikkat çekicidir (2)

Gazellerinde abartma kasidelerindeki gücünü kaybederek devam eder. Şair, gazelde sert mizacını arka planda tutmaya çalışarak daha zarif ifadeleri tercih eder. Aşıkâne, rindce anlatımı benimser.

1) Ali Nihat Tarlan, Edebiyat Meseleleri, s.73.

2) Türkçe Divan. Süleymaniye Ktp. Hacı Mahmud Efendi 5220.

Şiirinde yine de gür bir erkek sesinin âhengî duyulur.

Nefcî az sayıda gazel yazmıştır. Buna karşılık, bu sahada devrinin şairlerinden hiç de aşağı kalmayacak değerde gazellere sahiptir (1).

Nefcî, sözü güzel ifade etmede ustalaşmıştır. Hem kaside hem de gazellerinde söylemek istediğini mazmunların arkasına saklamak yerine açıkça söylemeyi tercih eder. Şiirinde "vuzûh" vardır. Şiir dilinde güzel söyleyiş, açık ifade sanatına güç kazandırır (2). Açık ifadelerin yer aldığı şiirlerinde oluşan âhenk adetâ süs cümbüşüdür. Şiirinde her cinsten ses tınlamaları bir deniz coşkunluğunundadır. İnişli-çıkışlı sesler şiirine coşkunluk, karışıklık, gök gürlemesi, sesi verir. Kelimelerin uzak anımlarından çok müsikîsini hissettirir. Şiir sanatının tüm özelliklerini korurken müsikî coşkusunu ve sevincini de şire sokar. Mısrıldan çınlama sesleri, nağme sizintisi gelir. Dile ve şiir âhengine hâkimiyeti, kelimele rin anlamını, kurulan hayalleri unutturur. Şiirdeki âhenk okuyucuyu sürükleip götürür. Şiirine konu olan insanlar gerçekte ne kadar yetersiz, âciz olurlarsa olsunlar onun kalemi bu şahısları canlandırır, güçlendirir. Heybet ve azamet adetâ şairin kalemiyle bu âciz kişilere giydirilerek büyümeleri, güç kazanmaları sağlanır. Gürültülü, debdebeli ifâdeler, şekli heybetli gösterme, küçüçük tabloları büyüterek tasvir etme onun debdebeli söyleyişinin özellikleridir.

Bahâr erdi yine düşdi letâfet gülsitân üzre

Yine oldu zemînün lutfî gâlib âsmân üzre

1) İpekten, Nazım Şekilleri. s.27.

2) İpekten, " Nefcî'nin Hayatı ve Sanatı". Türk Edebiyatı Dergisi (Doğumunun 350. Yılında Nefcî), 140 (Haziran 1985), s.20.

Esdî nesîm-i nevbahâr açıldı güller subh-dem
 Açısun bizüm de gönlümüz sâkî meded sun câm-i Cem
 Tolsun yine peymâneler olsun tehî humhâneler
 Raksam eylesün mestânele^r mütriblar etdükce nağam

Merhabâ ey câm-i mînâ-yı mey-i yâkût-reng
 gibi daha pekçok ifadesinde onun bu coşkulu, mûsîkîli seslenişle-
 riyle okuyucu kendini bir mûsîkî meclisinde hisseder, tempo tutar.
 Bu manzumelerin tümü okunduğunda canlı tablolar, rengârenk manzara-
 lar görülür. Bu manzaraları seyre koyulan okuyucu, yaşayan sesleri
 çevresinde duyar :

Zihî sarây-ı felek-âstân-ı Sidre-sütûn
 Ki tarh u vazcını görse behîst olur meftûn
 . . .
 Nedür o kaşr-ı mu'allâ kenâr-ı deryâda
 Ki aks-i kubbesi olmuş nazîre-i gerdûn
 . . .
 O tarh u vazc-ı garîb ol nükûş-ı rengârenk
 O havz-ı pâk u latîf ol ruhâm-ı âyîne-gûn

Fersî dîbâ-yı Hîtâyî gibi pür-nakş u nigâr
 Tarhı revnak-şiken-i ravza-i firdevs-i berîn
 . . .
 Reng-i ruhsâr-ı gül ü lâlesi bir mertebe kim
 Medhîni fikr edenüñ olur edâsi rengîn
 Lâlesi hâl-ı rübâyende-i rûy-ı dilber
 Sünbüli bâc-ı sitânende-i zülf-i müşgîn

. . .

Nedür ol mermər-i berrâk ile ol havz-ı latîf

Nedür ol şemse-i şeffâf ile ol şeh-nişîn

Nefcî şirle mûsîkî dinletir. Şiirlerinde anlama uygun mûsîkîyi verecek ses, ifâde ve terimleri kullanır. Şiirinde mûsîkî perdeleri ve nağmeleri vardır. Okuyucuya mûsîkî hazzını ve mûsîkî zevkini verir. Onun şiirlerinin mûsîkîye yakınlığı bestelenmiş eserlerinde daha kolay görülür. Tanınmış bestekâr İtri tarafından Segâh Semâî olarak bestelenmiş ve hâlen müzik repertuarında bulunan ;

Tûtî-i mucize-gûyum ne desem lâf degül

Çarh ile söyleşemem âyînesi şâf degül

matlaçlı gazeli ve ;

Eski nesîm-i nevbahâr açıldı güller subh-dem

Açsun bizüm de gönlümüz sâkî meded sun câm-ı Cem

matlaçlı bahâriyyesi, şiir-mûsîkî ilişkisini sergileyen üstün kalitede eserlerdir. Bu manzumelerde kalimelerin sesleri ve anımları biribiriyile kaynaşır. Nefcî'nin şiri âhengin ve mûsîkînin birleşmesiyle ortaya çıkar. Kelimeler, ifâde edilmek istenen anımla kaynaşır. Şairin, söylenmede zorluk çekilen veyâ kulağa hoş gelmeyen seslerden oluşmuş kelime ve ifâdeleri kullanmamaya özen gösterdiği anlaşılır. Çirkin sesler taşıyan ifadeler, çirkefliği ifade için kullanılmıştır. Yüksek perdeden söylenmiş eserlerde karmaşık bir gürültü değil, kuralları tesbit edilmiş bir orkestra seslendirmesinin inis ve çıkışları duyulur. Yüksek perdeden sesler düzenlenmiş ve bilinçli olarak yerleştirilmiş seslerdir.

Nefcî gazellerinde de âhenk birliğini sağlamada başarılıdır. Divanında bulunan gazellerin birçoğu Yak-âhenk gazeldir. Kusursuz bir ses düzeni yakalamış, ustalığını dolgun anımlı, tok sesli

kelimeler kullanarak göstermiştir. Tegazzül yoluyla kasidelerine yerleştirdiği gazelleri aynı çizгиyi takip eden üstün kalitede eserlerdir (1). Bu tür gazelleri sadece tekdüzeliği kırmakla kalmayıp, şiri yek-âhenk ve yek-âvâz seviyesine çıkarır. Âhenk sağlayıcı unsur olarak sıkça alliterasyona başvurduğu görülür (2). Kuyucu Murad Paşa için yazdığı ;

Gamzen ne dem ki tîg çekiüp hûn-feşân olur
 ‘Uşşâk-ı dil-fikâra ecel mihibâb olur
 matlaçlı kasidesi âhengin mükemmel bir şire dönüşmiş şeklidir.

Zülfûn mi yâ gezende siyah mâr-ı ham-be-ham
 Kim pâsbân-ı genc-i nihân-ı miyân olur
 . . .
 Yahûd Hümâ şikâr edici şâhbâzdur
 Dâ'im hevâ-yı sayd ile bî-âşyân olur
 . . .
 Ol safder-i yegâne ki tâb-ı mehâbeti
 Cevşen-gûdâz-ı Tehmeten ü Kahramân olur
 . . .
 Ol dâver-i zamâne ki âb-ı ‘adâleti
 Gülbün-firâz-ı gülşen-i emn ü emân olur

Nefî'nin şiirinde sanatlı ifade endîsesi görülmez. Açık ve anlaşılır bir üslûba sahiptir. Edebi sanatlar onun şiirinde kendiliğinden oluşmuş gibidir. Anlamda gizlilik, derinlik yoktur. Şairin kendine ve sanatına olan sınırsız güveni onu sanat yapma endîsesinden kurtarır. Şiirlerinde kelime oyunları yerine anlama ve mazmuna değer verdiği görülür. Bu, şaire tabii bir anlatım kolaylığı sağlar. Şair, anlama bağlı kalmak kaydıyla söz oyunlarına

1) Kemal Edib, "Nefî'nin Bilinmeyen Birkaç Şiiri". DTCF Dergisi, c.III (1949), s.288.

2) F. Tulga Ocak, "Nefî ve Eski Türk Edebiyatımızdaki Yeri". s. 31.

yer verir. Şiirinde devrinin geleneğinin aksine, mübâlağanın dışında, söz sanatlarının esiri olmaz. Coşkunluğunun ifadesinde kasideyi de yeterli görmeyen şairin yine de lafzî sanatlara iltifat etmemesi dikkat çekicidir (1). Söz sanatlarının sergi sahası haline gelen "insâya tenezzül" etmeyişi onun bu yönünü yansıtır :

Tenezzül eylemem insâya eylesem yoksa
Müsebbihân-ı felek vird ederdi insâmi

Şair, söz sanatlarına karşı bu tavrını dile getirirken kendini övmeyi de unutmamıştır.

Anlama bağlı kalmak kaydıyla Nefî söy oyunlarına da zaman zaman başvurur. Şiirinde mübâlağanın her üç derecesinin yanında tezâd, istiâre, teşbih, telmih, mecâz-ı mürsel, alliterasyon kullandığı sanatlardandır. Yergilerinin gücünü kinâye, şiirinin ses âhengini alliterasyon sağlar.

Nefî şiirinin bel kemiği mübâlağadır. Övmede, övünmede ve yergide hep mübâlağanın sınırsız gücünü kullanmıştır. Bu üslûp yaradılışından kaynaklanır. Hayatında ölçü yoktur. Her şey onun için sınırsızdır. Davranışında, hayallerinde, düşüncesinde abartılıdır. Abartmayı estetik bir malzeme olarak, eseri süslemek için kullanır. Yaptığı abartmalar daha önce ifadesini bulmamış hayallerle süslündür. Tasannu sanat seviyesine çıkarır, saf şiri oluşturur. En aşırı mübâlagalarını bile hafifletecek ya da büsbütün ortadan kaldırıracak yollar bularak okuyucuya yadırgatmaz (2).

Nefî mübâlagalarında İran edebiyatı etkisinden kurtulamamıştır. Abartmaya düşkünlüğü onu aynı zamanda bu sanatın ustası konumuna yükseltir.

1) Ali Ekrem, "Nefî'de Tasannu ". Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası, c.IV, III-IV (1341), s141-142.

2) İpekten, Nazım Şekilleri, s.53.

Nefcî, mübâlağanın her üç seviyesini de kullanmıştır. Teblîğ (makbûl) olarak adlandırılan birinci dereceden başlar, gülüvv-i mutlak seviyesine düşer ;

Memleket meşşâta-i ^cadliyle ziynet-yâb olur
Saltanat pîrâye-i hulkıyla hüsn ü ân bulur

şeklinde başladığı teblîğ, hayâlini ifadede yetersiz kalır ;

"Adli bir gâyetde kim devrinde kebk ü şebâz
Birbirini âşyânında gelür mihmân bulur

beytiyle iğrâk (makûl) seviyesi ulaşır. Ancak şairin muhayyilesi bununla da dizginlenmez. Meydanlarda koşan atların ayak sesleri, nal sesi değil, şemşek çakışı ; hızları yıldırım hızıdır. Yeri göğü biribirine katar, padışâhin tahtını Sidretü'l-müntehâ'da kurar. Güneşi gûy-çevgân oyununun topu yapar, savaştaki atliların gölgelerini "tayy-ı mekân" ettirir. Nihâyet ;

Her ne emr etse Kažâyi tâbi^c-i fermân bulur
şeklindeki mîsraıyla gülüvv (muhal) seviyesinde karar kilar.

Mübâlağanın sanat olarak kabul görmesi, ifadedeki samimiyete bağlıdır. "Makûl" seviyesindeki mübâlağa ile yetinmeyen şairin övgülerinde "muhal" seviyesine ulaşması, mübâlağada usta sayılmasına karşılık, samîmiyetine gölge düşürür. Övgülerini içten söylediğinden şüphe edilir (1). Bu iddiaya karşılık şairi, İslam peygamberini ve Mevlânâ'yı överken başvurduğu mübâlağada samimi buluruz. Na^ctin-deki samimiyeti, mübâlağalı ifadesini abartısız bur cümle haline getirir. Na^ctin nesib kısmında kendini öven şairi, böylesine güçlü bir şair olduğu halde Peygamberi övmekte güçsüz kaldığını vurgulaması dikkat çekicidir. Ancak na^ctin "sözüm" (ben) kafiyesi, şairin kendi-

1) Ali Ekrem, "Nefcî'de Tasannu ", s.153.

ni de övebilmesine zemin hazırlar ;

Başlasam mîrâcını tâhkîk âb u tâb ile
Gevher-i şehvâr-ı gûş-ı Ümmühânîdür sözüm

• • •

Hâk-pây-ı na^ct-gûyânım ki c^arş-ı a^czamuń
Zikr ü tesbîh-i lisân-ı kudsiyânıdur sözüm

Belâgatçilerin teblîğ ve iğrâkı hüner saymaları (1), şairin glüvv seviyesine ulaşmasını kusur durumuna düşürmektedir. Bazan bu tür mübâlağalarında "ince hayâl", "nâzük-edâ" ifadeleriyle tanımladığı şiirine ters düşen hayâl ve söyleyişlere ulaşır.

Erdi bir gâyete te'sîr-i hevâ kim bir mûr
Bir dem-i germ ile eyler yedi deryâyi serâb

şeklindeki beytinde "karıncanın nefesiyle yedi deryâyi kurutması" imajı eleştirmenlerce "letâfet"ten uzak bulunur (2). Sözü edilen her iki olumsuzluğa karşılık Nef^cî, okuyucusuna mübâlağasını sevdirir, mübâlağayı şartta bağlayarak yadırganacak duruma düşmez. Şair, kullandığı söz oyunlarını havada bırakmaz, hayal, anlam ve imajlarla birleştirir.

Nef^cî, daha önce ifadesini bulmamış anlam, mazmûn, hayâl ve fikirler peşinde koşar. Daha önce denenmemiş anlamında kullandığı "bikr", şiirinde sık kullanılan ifadelerdir. Sanatına olan güvenin verdiği rahatlıkla zaman zaman güzel buluşlar sergiler. Sebk-i Hindî şairlerinin İran'dan Hindista'a göç etmelerini ; "Anadolu'yu benim şirrim kapladı, Acem şairleri kıskanıp Hindistan'a göctüler" şeklinde güzel bir sebebe bağlar (hüsн-i ta^clîl) ; bir olaya telmihle birlikte, sanatının esasını ullaşturan "övünme" konusunu bir kere

1) Tahirül-mevlevî, Edebiyat Lügati, İstanbul 1973, s.105.

2) Recaîzâde Mahmud Ekrem, Ta^clîm-i Edebiyat 1882.; Tarlan, Edebiyat Meseleleri, s.159.

daha gündeme getirir. Aşağıdaki beyitlerinde rüçû sanatını ilerletme ve teşbih şeklinde kullandığını görüyoruz :

Ol feyz ile bir bahr-i revândur ki hayâlüm
 Emvâc-ı güher yerine seyyâre-feşândur
 Seyyâre degül her biri bir cevher-i ^culvî
 Kim aña bahâ mâhasal-i kevn ü mekândur

Rüçû sanatı şeklinde teşbih aslında teşbih sayılmaktadır (1).

Dizildi katre-i şebnem serâpâ berg-i süsende
 Katâr-ı cevher-i ma^cnâ gibi tîg-ı zebân üzre
 Degül şebnem şerâr-ı âh-ı bülbüldür ki çıktıukca
 Düşer kesb-i rutûbetle hevâdan gülsitân üzre

beyitlerinde teşbihin bu şeklini görüyoruz.

Kullandığı dil bakımından Nefcî, devrinin diğer şairleriyle aynı özelliğe sahiptir. Devrinde geçerli bir anlayış olan, bol yabancı kelime kullanımı onda da görülür.

Arapça ve Farsça kelimelerle redifler oluşturur. Sabâ, dest, mahabbet, mest, kiyâmet, kadeh, nâz, bâc^cis, felek gibi daha pekçok yabancı kelimeyi redif olarak kullanmıştır. Vezir Ali Paşa vasfındaki medhiyesinde kullandığı kafije dolayısıyla seçilmiş ; ferheng, teng, evreng, âheng, reng, neheng, serheng, hûşeng, harçeng, şeng, leng gibi daha pekçok kelime, ancak sözlük kullanılmak suretiyle anlaşılabilecek yapıya sahiptir.

Mihr sanmañ görünen kesb-i ^culüvv etmeye çarh
 Urdı dâmân-ı serâ-perde-i iclâline çeng

1) Tarlan, Edebiyat Meseleleri, s.163.

Kilk-i Mıṣrî-kaſabı mâſita-i kiſver-i Rûm
 Tîg-i Hindî-nesebi memleket-âşûb-ı freng

• • •

Dâverâ dâd-penâh Âſaf-ı câlî-güherâ
 Ey cihân-dâver ü Cem-câh u Felâtûn-ferheng
 Ben de ikrâr ederin aczûme evşâfuñda
 Şöyledür neyleyeyin lâzîme-i gayret ü neng

Çok güç bulunacak kelimelerle kurulan redifler, yalnız sözlükte bulunabilen kelimeleri kullanma zorunluluğu getirir. Dönemin edebî anlayışı Sebk-i Hindî etkisiyle şiirlerinde zincirleme Farsça terkiplerin, sayısı az olmakla birlikte, kullanıldığı görülür. Süslü, yer yer sanatlı tamlamalarla yüklü bir dili vardır. Kullanılan terkipler anlamda yoğunlaşmayı sağlar. Süslü, açık ve tabii bir ifâde kullanmıştır. Vezin ve kafiyedeki ustalığı ona, konuyu istediği şekilde yönlendirebilme yeteneği sağlar. Vezinde çokça rastlanan imâleyi âhengî güçlendirme unsuru olarak kullanır. Bahâriyyesinde bunu başarıyla uyguladığını görürüz. Bol Arapça ve Farsça kullanır. Ancak yabancı kelime sayısının Türkçe kelime sayısından daha fazla olan beyitlerinde dahi cümle kuruluşu sağlam ve Türkçe söyleyiş sırasına göredir :

Ederin kuvvet-i kudsiyye-i efkârum ile
 Cünd-i ervâh-ı ricâl-i sühani istihdâm

Ne bilür zevk-i sühhan n`eydügin olursa Mesîh
 Tîfl-i nevreste-i nâ-şüste-leb-i şîr-âşâm

• • •

Kûh-ı Kâf olsa gelür nokta deñlü hafîf
 Merd-i rûyîn-tene tîfl-i müteħarrik-endâm

Nefcî'nin sağlam ve temiz bir Türkçesi vardır. Taşradan İstanbul'a geldiği halde İstanbul Türkçesini pürüzsüz kullanabilen pek az şairden biri olarak da tanınır. Şiirinde daha çok anlama önem verdiği halde lafzı da ihmel etmez. Cümlelerinde anlam ve fikir ön plandadır.

Sanmanın ki felek devr ile şâmi seher eyler

Her vâkıc anuñ âkibetinden haber eyler

Bir düş gibidür hak bu ki macnâda bu âlem

Kim göz yumup açınca zamanı güler eyler

• • •

Tevfîk refîk olmayacak fâ'ide yokdur

Her kim burada çakla uyarسا zarar eyler

şeklinde, kaside boyunca devam eden anlamlı yoğunlaştırılması, fikrin açıkça ifade edilişi, şairin diğer manzûmelerinde de görülür. Nefcî, anlamı söz sanatlarına mahkûm ettirmez. Şiirinde anlamı ifade için söz araç olarak kullanılır. Kasidelerinde kullandığı debdebeli, yabancı kelime ağırlıklı dilinin gazellerinde daha sade olduğu gözlenir. Geniş bir muhayyile, Sebk-i Hindî şairlerinin çoğunda bulunan mübâlağa ile zenginleşir. Dilinde konuşma cümlelerine yakın ifadeler görülür. Halk deyimlerini ustaca kullanır. Nefcî'de şiir dili yenileşmiş, kelime hazînesi genişletilmiştir.

3) Türk Edebiyatında Nefcî Etkisi

Nefcî, şiir sanatında tarzının ve gür sesinin kendinden sonraki şairlerce tekrarlanarak devam ettirileceğinden emindir.

Ben ölürsem yine âşüfte olur halık-ı cihân
Hüsni tacbîr-i zebân-ı çemen-i hâkümden

Kaside vadisinde Nefcî, kendinden sonra gelen her şairin ustasıdır. Sondivan şairi sayılan Yenişehirli Avne bey'e kadar her şair, kasidede onun yolunu takip eder (1). Kaside nazım şeklin- den söz açıldığında bütün kaynaklar Nefcî adını anmışlardır. Kâtip Çelebi, Rıza, Ziyâ Paşa, Recaizâde M. Ekrem, Ebuzziyâ, Tevfik Fikret gibi pekçok yazar ve şair ondan övgüyle bahseder. Daha sonraki dönemlerde yazılan pekçok eserde Nefcî'nin kasidedeki ustalığı üzerinde durulmuştur. Kendinden sonra yetişmiş şairler de ya onu takip etmişler ya da etkisinde kalmasalar da onun ustalığını kabullenmişlerdir.

Divan şairlerinden Edirneli Ali, Sabrı, Fehim, Nedim, Şeyh Galib, Haşmet, Kececizade İzzet Molla, İbrahim Hakkı Bey, Nefcî' nin etkisinde kalmış ve ona nazireler yazmışlardır.

Divan edebiyatında Nâbî bir ekol temsilcisi konumuna yükselen şairlerdendir. Buna rağmen, oğluna tavsiyelerinin yer aldığı Hayriye'de Nefcî, okunması gereken şairler arasındadır ;

Türkîde Nefcî ile Bâkî'ye bak
 Gayrı divanları da et mülhak (2)

Seyh Galib gibi usta bir şairin dilinde Nefcî gerekli saygıyı

1) Mehmet Çavuşoğlu, "Kaside Şairi Nefcî". Ölümünün Üçyüz-ellinci Yılında Nefcî, Ankara 1987., s.88-89.

2) Ocak, "Nefcî ve Eski Türk Edebiyatımızdaki Yeri", s.40.

görür, hatta örnek alınır ;

Ta^cn eylemem gelsün berî olsun benimle rûberû
Nef^ci[']ye etmem ser-fürû himmetin ger olursa zamm

Gâlib, Nef^ci[']nin Mevlânâ medhiyesini tâhmisinde her bir bentte
Nef^ci[']nin bir beytini kullanır (1).

Kaçecizâde İzzet Molla da Nef^ci[']yi beğenen şairlerdendir.
Fahriyelerinde onunla yarışmaya çalışır. Bu örnek Nef^ci[']nin
şöhretinin 19. yüzyılda devam ettiğini belgeler.

Nef^ci[']yi bir şair olarak begenenlerin yanısına onu usta
kabul edip sanatını örnek edinen birçok divan edebiyatı şairi
vardır. Nef^ci ile aynı dönemde yaşayan Edirneli Âlî , şiirinde
Nef^ci takipçiliğinden gururla söz eder ;

Ben ol şâkird-i hâs-ı Nef^ci[']-i mu^cciz-demi-i Rûm'um
Ki sözde gâlibim üstâd-ı zer-dûz-ı Horasâne
• • •
O Hâkânı sühandür ben de olsam nola Hâkânı
Ki hâkânı denür mensûb olan elbette Hâkâna (2)

Daha hayatta iken Nef^ci[']nin Sabrî, Nâ'ilî, Âlî, Cevrî,
Seyyid Vehbî gibi divan edebiyatının tanınmış pekçok şairini
etkilemesi Nef^ci[']nin güçlü sanatçı kişiliğinin göstergesidir.Nâbî,
Nedim, Şeyh Gâlib, İzzet Molla, Nâmik Kemâl, Ziyâ Paşa, Tevfik
Fikret gibi, kendinden sonra yetişmiş şairler üzerinde de onun
etkisi devam etmiştir. Bu şairlerden bazlarının sadece etkilenmek-
le kalmayıp taklîd yoluna gittiklerini de görüyoruz. Bazan bu, kar-
şılıklı takdir şekline dönüşür.

1) Ocak, a.g.m., s.42

2) Fuat Köprülü, " Bir Nef^ci Şâkirdi". Hayat Mecmuası, c.II
(1927), 36 , s.2.

Nefcî, kendini taklit eden Sabrî'nin bir misraini tazmîn ederek onu takdir ettiğini gösterir. Her iki şairin kasîdelerinde birbirine benzerlikler vardır. Sabrî kasidelerinde Nefcî tarzını devam ettirir. Seçtiği kelime ve tamlamalar, abartma şekli, üslûbu Nefcî yolundadır (1).

Divan şiirinin Sebk-i Hindî ustâdi Nâ'ilî'nin kasidelerinde Nefcî etkisi görülür. "Bize" redifli 12 beyitlik müzeyyel gazelinde mahlas beytinden sonra altı beyti Nefcî'yi övmek için ayırmıştır :

Etmezüz âh-ı sehergâha da minnet olsa
İltifât-ı nażar-ı mürşîd-i âgâh bize

Vahy-perdâz-ı sūhan Nefcî-i sâhir ki olur
Her sözi âyet-i mucciz gibi dilhâh bize

Cevher-i rûh-ı sūhan kim göriniür mertebede
Sâha-i farşda Cibrîl ile hemrâh bize
.

Tâ ki acdâya ola bezmi gam-engîz-i hased
Feyz-i ikbâl-i neşât ile tarabgâh bize

Ömrin efzûn ede Hâk hem ola feyz-i neşât
Çâresâz-ı gam-ı peyderpey-i cângâh bize (2).

18. Yüzyılın usta şairi Nedim'in dilinde de Nefcî kaside ustasıdır :

Nefcî vâdî-i kasâ'idde sūhan-perdâzdur
Olamaz ammâ gazelde Bâkî vü Yahyâ gibi

Şeklindeki tanınmış beyti şairi takdir ettiğini ifade eder. Tevârüd

1) Bk. Hasan Kasır, Sabrî Mehmed Şerîf Divanı (İnceleme-Karşılaştırmalı Metin). Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 1990.

2) İpekten, Nazım Şekilleri, s.32+33.

ve teşâbüh konusunun tartışıldığı bir yazda (1) Nefcî ile Nedim'in kullandıkları kelime ve tamlamalar, ifâde tarzları dikkate alınarak Nedim tarzının Nefcî tarzı ile bağlantısı dikkatlere sunulur. Ayrıca Nedim'in şiirinde rastlanan, İstanbul ve çevresi, mesire yerleri, eğlence hayatı ve mimâri eserler konusu Nefcî'nin şiirlerinde de görülür. Yaşanan çevrenin şaire sokulması Nefcî'de başlamış Nedim' de başarıyla uygulanmıştır.

Çağdaşı olan şairlerin ve daha sonraki dönemlerde yetişenlerin, gerek onu övücü ifadeleri ve gerekse onun şiirleriyle aynı vezin ve kafiyede şiirler yazmış olmaları nedeniyle belirtmeye çalıştığımız Nefcî etkisi, bazı şairlerin manzûme başlıklarında da yer alarak devam eder.

Tevfik Sûfîzâde Mehmed'in Hulviyât adlı divanında (2) "Kâsîde-i Naçtiyye cenâb-ı Nebî-yi Ümmî berây-i nazîre-i Kâsîde-i Nefcî (r.a)" başlıklı naçti "eyler" redifli, 58 beytten oluşan bir naziredir. Fasih Ahmed Dede Divanının nüshalarından birinde kendi-sinin "Nazîre-i Nefcî" başlıklı bir manzûmesi kayıtlıdır(3). Tevfik Çerkes Şeyhizâde'nin divanında "Nazîre-i Nefcî" başlıklı 39 beyit-ten oluşan "sözüm" redifli bir kasîdesi vardır (4).

Bu nazirelerden başka Nefcî'nin şiirleri örnek alınarak iki şiir de nakîze olarak yazılmıştır. Vehbî divanında kayıtlı "Der-hakk-ı Nefcî" başlıklı gazel, Nefî'nin :

Tütî-i muçize-gûyum ne desem lâf degül
Çarh ile söylesemem âyînesi şâf degül
 matlaçlı gazeline zıt anlamda 5 beyitler bir gazeldir. Nefî,

1) Ali Emiri, Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası, İstanbul 1334-1335, s.158.

2) Kastamonu 1329, 240s.

3) Mevlânâ Müzesi Ktp. 2410,yk.1b

4) Kahire 1283, s.1 ; Sûriye 1286,s.34.

sözkonusu şiirinde, adet olmadığı halde, gazelde kendini övmüş, bunun ziddine Vehbî Nefcî'yi yermiştir :

Yâve-gû zâg-i siyâhîm der isen lâf degül
 Tütîyim deme ki mir'ât-i dilüñ sâf degül
 . . .
 Tolidur nûsha-i hicv ile derûn-ı Nefcî
 Tabc-i yârân gibi dükkânce-i sahhâf degül (1)

Yine bunun gibi Şinâsî de :

Bârekallâh zihî sadr-ı reşîd-i devrân
 Oldı cahdinde anuñ münserihü's-sadr cihân

matlaçlı kasidesiyle Nefcî'ye nakîze yazmıştır. Nefcî'nin : "Geçici dünyâda beşerin aklı hayır ve şer yolunu bulamaz. Çünkü ömrü çok kısalıdır, binbir ıztırâba marûzdur. Hak yolu ancak Allah'ın tevfîki ile bulunur " fikrini reddetmek için kaleme alınmıştır (2).

Nefcî'ye ilgi duyan bazı şairlerin bizzat kendisini konu edinerek şiir yazdıkları görülür. Bunların başında nedimliğini yaptığı Sultan Murâd (Murâdî) gelir. Sultan Murâd bu gözde şairinin şiirdeki sultanlığın ilan eder gibidir :

Gelüñ insâf edelüm gözleyelüm mikdârı
 Şâciriz biz diyerek lâf güzâfi koyalum
 Edelüm bî-meze söz söylemeden istigfâr
 Dâmen-i Nefî-yi pâkîze-edâyi dutalum
 Biz kelâm ugrısıyuz kande o sâhib-devlet
 Aña teslîm edelüm emrine münkâd olalum (3)

1) Divan-ı Vehbi, İstanbul 1288, s.34

2) Tarlan, Edebiyat Meseleleri, s.129.

3) Ebuzziyâ, Nefcî.İstanbul 1305.s.35.

Sultan Murâd gibi, Şerî-i Bağdâdî, Ünsî Çelebi, Hekim Müşkî de şaire değişik nazım şekilleriyle övgü yazmışlardır. Edirneli Âlî' nin mektupları arasında Nefî'yi öviçü mahiyette mektuplar vardır (1). Kemâl Efendi adında bir şiir heveslisinin :

Nefî gâzeliyyâtı mahşûs-ı ekâbirdür
Endîse kılıcididür fehm etmesi müşkildür (2)

şeklindeki beytinde olduğu gibi, birçok divanda ve şiir mecmuasında onun şiirini öven ifadelere rastlamak mümkündür.

Nefî etkisi Tanzimat dönemi sonrası yetişen şairlerde de görülmektedir. Ziyâ Paşa'nın Harâbât (1874) ve Tevfik Fikret'in Aveng-i Tesâvir adlı biyografik serisinde yer alan "Nefî" başlıklı manzûmesinde Nefî'den bahis vardır. Bu eserlerde şair hem atılgan, kendine aşırı derecede güven duyan kişiliği, hem de şiir üslubu ile yer alır. Ebuzziyâ, şairin yeterince ilgi görmediğini, oysa onun gür sesinin yeni nesillere aktarılması gereği üzerinde durarak edibleri Nefî üzerinde araştırma yapmaya davet eder (3). Fikret Nefî'nin şiirde muhtevâya uygun vezin, ses ~~yâhut~~^{gibi} kelimeler seçtiği üzerinde dikkatle durarak bu yönünü aynı üslupla ifâdeye çalışır :

Duyulur ka'r-ı beyânında şadâ-yı âhen
Darb-ı şeş-perle çıkan kâckâ'a migferlerden
'Aks-i âvâze-i heyçâ gibi eyler izhâr
Bir derin gulgule nazmında hurûş-ı efkâr (4).

Bu dikkatlerle birlikte Tanzimat ve daha sonraki dönemlerde Nefî'nin kişiliği ön plana çıkarılarak, sanatını gereği ~~kullanma~~^{gibi}lığı eleştiri konusu olur. Fikret'in :

Fakat eyvâh çorak yerde akıp gitmişsin .

1) Münseât-ı Âlî, Ankara Üni. DTCF Ktp., 38718, yk. 22b-23b.

2) Divan-ı Nefî. Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. Hazine 959, yk. la ; Emanet Hazinesi 162, yk. 10a.

3) Ebuzziyâ, Nefî. "Recâizâde Mahmud Ekrem Begefendiye", s. 1-5.

4) Rübâb-ı Şikeste ve Diğer Eserleri. İstanbul 1973, s. 348.

mışraî bu düşüncenin ürünüdür. Bu eleştiri Namık Kemâl'de itham şeklindedir :

El vermedi mi Nedîm ü Nefcî
 Siçrin bize var mı hiç nefcî
 En parlağı en büyük yalandır
 Doğrusunu bul beni inandır (1)

Oysa Kemâl, gerek yaratılışı, gerekse üslûp itibâriyle divan şîiri ve Nefcî'ye daha yakındır. Onu daha iyi anlamıştır. Halbuki bir yazısında Nefcî'nin eserlerini "yaratılışının üstünde bir güce, bir heykel azametine sahip, hayret verici" olarak nitelemiştir (2). Buna karşılık Kemâl, divan şîirine karşı sert tapkisini ortaya koyarken şîirlerinden ve kişiliğinden etkilendiği Nefcî'yi de hedef alacaktır. İran edebyatından iktibas yapan şairlerden bahsederken : "Nefcî, İran kârbânlarını soyanlarımızın en cesûrudur" (3) suçlamasında bulunur. At, kavga, kahramanlık, konak vasfi konularındaki aşırı ifâdeleri gerçek edebiyatın dışında sayılarak Nefcî, suçlu bulunur. Onun kişiliğinde bütün divan edebiyatı suçlu sandalyesine oturtulur.

Tanzimat ve Servet-i Fünûn dönemi ideologlarının ithamlarına rağmen Nefcî etkisi gümüze kadar devam etmiştir. Yahya Kemâl bir yazısında tarih şuurundan bahsederken ; " Nefcî, Türkün ayranının kabarışıdır " (4) ifadesiyle onu Türkük karakterine örnek olarak gösterir. Birçok tarihi kişilik gibi, Nefcî de günümüz sanat ve edebiyatının konuları arasına girmiştir. Turan Oflazoğlu'nun, tiyatro eseri ve dizi film olarak yayınlanan IV. Murad adlı oyunda Nefcî,

1) Namık Kemâl, Tahrib-i Harâbat ,1303.

2) Ebüzziyâ, a.g.e.,s.4.

3) A.g.e.,s.68.

4) Banarlı,"Yahya Kemâl'in Tarih Düşünceleri ", Hayat Tarih Mecmuası, S. II (1965).

ilginç kişiliği ile üzerinde dikkatle durulmuş karakterlerden biridir. Yine Oflazoğlu, şairin kişiliğinden etkilenerek onun "sözüm" redifli manzumesine yazdığı naziresiyle Nefî etkisini günümüze taşır.

Nefî'nin, Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatı üzerindeki etkisi müstakil bir çalışma konusu olacağı için, onun günümüz Türk sanat ve edebiyatı üzerindeki etkisinin ayrıca inceleme konusu yapılması gerektiğini belirterek yukarıda örnekleri dikkatlere sunmayı yeterli buluyoruz.

* * *

II. TÜRKÇE DİVAN'IN İNCELENMESİ

Nefî, Türkçe divanındaki kasideleriyle tanınmıştır. Divan şiirinde ölçü sayılan gazel sayısı Nefî divanında, diğer şairlere göre azdır. Şairin Türkçe divanındaki manzumeleriyle tanınmasına karşılık, bu divanla ilgili çalışmaların kapsamlı olduğundan söz etmek oldukça güçtür. Eserin eski harflerle iki baskısı bulunmaktadır (1). Bugüne kadar konu üzerinde yapılan çalışmalarda, genellikle bu baskılar kullanılmış, yazma nüshaları ikinci planda kalmıştır. Nefî ile ilgili çalışmalarda esas alınan bu baskıların şaire ait bütün şiirleri kapsamadığı açıklıdır. Nitekim matbu nüshalar esas alındığı için farklı nüsha gruplarında karşılaşılan manzumeler "bilinmeyen" kaydıyla bazı araştırmacıların yazılarına konu olmuştur (2). Sonuçta bunlar nüsha farklıları dolayısı ile değişik nüshalarda karşılaşılan manzumelerdir.

Divanın baskılarında bulunan manzumelerin sayısı şöyledir : 59 kaside, 1 terkib-i bend, 1 mesnevi, 9 kîta-i kebîre, 119 gazel, 2 nazm, 5 rûbâî 9 matla.

Türkçe divanı konu alan bu çalışmamız sırasında tesbit edebildiğimiz yazma nüsha sayısı 110 rakamını aşmaktadır. Bu sayıya şairin manzumelerinden bir kısmını, ya da çok az sayıdaki manzumeleri kapsayan "Şiir Mecmuaları" da dahildir. Gruplandırma sonucu sekiz ayrı nüshanın karşılaştırılmasıyla oluşturduğumuz metinde : 62 kaside (1 na t, 1 Mevlânâ medhi), 1 terkib-i bend

1) Divan-ı Nefî. Bulak Matbaası, 1252. 149+40s. ;

Divan-ı Nefî. Cerîde-i Havâdis Matbaası, İstanbul 1269 (taşbaskı), 207+38s.

2) Kemal Edib, "Nefî'nin Bilinmeyen Birkaç Şiiri". DTCF Dergisi, c. VII (1949), s. 287-294. ; Naimüddin Seyyid, "Nefî'nin Bilinmeyen Kasideleriyle Diğer Manzumeleri", DTCF Dergisi, c. XI (1953), s. 125-147.; Tulga Ocak, "Nefî'nin Bilinmeyen Şiirleri", Journal of Turkish Studies, volume 4, Harvard 1980. page 79-81.

(sâkî-nâme), 1 mesnevi, 9 kîtâ-a-i kebîre, 134 gazel, 2 kîtâ-a , 4 nazm, 5 rübâcî, 16 müfred bulunmaktadır (1).

Bu çalışmanın kapsamına alınmayan, değişik nüshalardaki şaire ait diğer manzumelerin dökümü şöyledir : 1 naât, 1 müseddes-i mütekerrir, 1 tesdis (Fuzûlî'ye) ,11 gazel, 2 nazm, 1 tarih kîtâası ve 2 müfred.

Türkçe divanın yukarıda sözü edilen baskıları dışında, Latin harfleriyle divandan seçmeler yapılarak yayınlanmıştır (2). Ayrıca, Nefî ile ilgili bir doçentlik çalışmasında da Türkçe divan ve nüshaları araştırma konusu olmuştur (3). Şairin İran edebiyatı ile ilişkisi bir doktora çalışmasına konu edilmiştir (4). Nefî ve eserleriyle ilgili bitirme tezleri vardır (5). Bu çalışmaların başka şairin değişik yönlerini ele alan birçok inceleme-araştırma yazısı bulunmaktadır (6).

1) Bk. Tablolar (Nüshalara göre manzume dökümü).

2) Abdulkadir Karahan, Nefî Divanından Seçmeler ; Ankara 1985, İstanbul 1986, Ankara 1986 (bk. Kaynaklar).

3) Dr. Tulga Ocak, Nefî ve Türkçe Divan (Basılmamış doçentlik tezi), Ankara 1986.

4) Naimüddin Seyyid, Nefî ve İran Şiiri. DTCF (Basılmamış doktora tezi), Ankara 1953, 11ls.

5) Tahsin Berin, Nefî Yaşadığı Devir, Hayatı, Eserleri, Tesîrâtı. İstanbul Üni. Edebiyat Fakültesi TDE Bölümü (Bitirme tezi), 1933, 48+7+44s. ; Mukaddes Demiroğlu, Nefî'nin Kasideleri İstanbul Üni. Edebiyat Fakültesi TDE Bölümü (Bitirme tezi), 1945, 79s. Nurtaç Oraralp, Nefî'nin Kasidelerindeki Maddi ve Manevi İnsan Unsurları, Meshur Şahsiyetler, Efsânâvî Kahramanlar, Kissalar. İstanbul Üni. Edebiyat Fakültesi ,TDE Bölümü (Bitirme tezi) 1967, 114s. ; Nezahat AYDIN, Nefî'nin Gazeliyyâtının Transkripsiyonu ve Gazelciliği. Ankara ÜNi. DTCF, TDE Bölümü (Bitirme tezi), 1948, 123+3+3 s. ; Semiramis Savucu, Nefî'nin Kasideleri , Ankara Üni. DTCF ,TDE Bölümü (Bitirme tezi) , 1948, 210s.

6) Bk. Kaynaklar

Nefî, divanını kendisi hayatı iken düzenlemiştir. Bunu bizzat kendi belirtmektedir :

Biz de ey Nefî nola tertîb-i dîvân eylesek

Az ise eşârimuz pâkîze-güftârız hele

Şair her ne kadar şiirinin az olduğunu belirtmişse de burada kast edilen gazeldir. Divan edebiyatında, hal türçümeli kitapları ve özellikle Şuarâ Tezkirelerinde çok kere gazel yerine "şîir" sözü kullanıldığı bilinmektedir (1). Ayrıca şairin, divan edebiyatında yazılan kaside sayısı bakımından Enderunlu Fâzıl'dan sonra (84 kaside), ikinci sırada (62 kaside) (2) bulunduğu dikkate alınırsa, Nefî'nin "az şiir" ifadesiyle gazeli kastettiği anlaşılır.

Nefî divanının daha kendisi hayatı iken düzenlendiğini Siham-ı Kazâ'da (3) yer alan kendine ait bir başka beyti de ortaya koyar. Bir yergide yer alan bu beytinde şair "mürettebat divan sahibi" olmanın verdiği güvenle rakîbiyle eğlenir :

~~Ş~~âirim derse eger şâire ışbât-ı hüner

Hat-ı taclîk ile dîvâni mürettebat değil a

Nefî'nin şiirlerinin kendi hayatı iken toplanmış olduğu Türkçe ve Farsça her iki divanının yazma nûshalarının istinsah tarihleri ve mürettebat oluşlarından anlamak da mümkün değildir. Divanlarının bazı nûshaları şairin ölümünden önce istinsah edilmiştir.

Nefî divanı hakkında verilen bu bilgilerden sonra divanda bulunan şiirlerin nazım şekilleri ve işlenen konular teferruatlı olarak alt başlıklar altında işlenecektir.

1) İpekten, Nazım Şekilleri, s.21.

2) A.g.e. , s.50-55.

3) Fatih Millet Ktp. AE 1325,yk.281.

1) Kasideler :

Nefî, Türkçe divanında daha çok kasidelere ağırlık vermiştir. Değişik devlet adamları, din adamları ve padişah sultanatlarına şahid olduğu üç padişaha değişik vesilelerle kasideler yazmıştır.

Nüsha karşılaşması sonucu Nefî divanında 62 kaside yer almıştır. Bu kasidelerden birincisi na't, ikincisi Mevlânâ medhiyesidir. Divanda, Sultan Ahmet vasfında 8, Sultan II. Osman vasfında 5, Sultan IV. Murad vasfında 12 kasidesi vardır. Daha sonra Vezir-i azam Murad Paşa'ya 2, Nasuh Paşa'ya 4, Mehmet Paşa'ya 3, Halil Paşa, Ali Paşa, Hüseyin Paşalara birer, Hüsrev Paşa'ya 2, Hafız Ahmed Paşa'ya 3, Bayram Paşa ve Mustafa Paşa'ya birer kaside yazılmıştır. Sultan Murad'ın bahçesinin anlatıldığı bir kasideden sonra, İlyas Paşa'ya 2, Şeyhülislam Mehmed Efendi'ye 4; Kasrı için 1, Şeyhülislam Esad Efendi'ye 2, Kaymakam Mehmed Paşa'ya 2, Şeyhülislam Aziz Efendi'ye 1, Dariüssaade Ağası'na 1, Gelibolu-lu Ali'ye 1, İbrahim Paşa'ya 1 ve memdûhunun adı belirtilmeyen 1 kaside vardır.

Divanın ilk manzumesi bir na'ttir. 45 beyitten oluşan bu na'tinde şair "sözüm" redifini kullanmıştır. Nefî, İslam peygamberini övdüğü bu manzumesinde sözün İslam inancındaki yerini belirtir, paygamberi anlatırken, kendi sözünün sanat değerini de dikkatlere sunar. Böylece şair, diğer manzumelerinde de dikkati çeken, övme-övünme ikilisini bir arada kullanır. Nefî, memduhunu överken kendini, kendini överken memduhunu övme uslubunu kullanmıştır. Övgüsünde samimî görünür.

İkinci eser de bir övgü olup Mevlânâ Celâleddin vasfındadır. İçten duyguların ifade edildiği manzumede şair, Mesnevî, mevlevîlik, tarikat şeyhleri ve tasavvuf mazmunlarıyla Mevlânâ'nın

kışiliğini ve bağlı bulunduğu mesleği övmüştür. 18 beytlik manzumların iki beytini de yine kendini övmeye ayıran şair, dua bölümünüyle kasideyi tamamlar.

Mevlânâ medhiyesini, Sultan Ahmed vasfında söylemiş sekiz kaside takip eder. Sultan Ahmet Camii'nin yapılışı ile ilgili ilk manzumede Sultan, İran tarihi ve mitolojisindeki şahsiyetlerle karşılaşırarak yüce kişiliği vurgulanır. Sultanın bu yüce kişiliği ile imar edilen caminin yüceliği arasında bağlantı kurulur. "Büyüklük" çağrımlarıyla cami anlatıldıktan sonra, at meydanı tasvir edilir. Şair kendine yapılan hücumları Sultana şikayet eder. Şairlerin sultanları övgü ile ebedileştirdikleri vurgulanan rakkorunmaları temennisinde bulunur.

Divanın dördüncü kasidesi fahriye bölümü ile başlar. Kasideye fahriye ile başlama şairin başka manzumelerinde de görülür. Bu davranışıyla şair, kasidenin nesib (teşbib), girizgâh, medhiye, fahriye, dua sıralamasındaki geleneği kırmıştır. Bu kasideyi 53 beyitten oluşan bir bahariyye takip eder. 15 beyitte bahar tasviri yaptıktan sonra üç beyitlik girizgah bölümüyle Sultan Ahmet medhine geçilmiştir. Nefcî, birçok kasidesinde nesib bölümünü bahara ayırmıştır. Sultan Murad'a sunduğu ilk kaside ve Şeyhülislam Mehmed Efendi vasfında yazılmış medhiyeleri de bahariyye ile başlar.

Altıncı kaside, Edirne şehrinin güzellikleri ve bu güzellikler içinde padişah sarayının övüldüğü meşhur kasidesidir. Nefcî, Sultan Ahmed'e yakınlığı dolayısıyla 1611 yılında Sultanla birlikte Edirne'ye gitmiştir. Bu kaside şairin Edirne gezisinin ürünü olmalıdır. Şair, saray bahçesinin dünyada bir eşinin daha bulanamayacak güzelliğini anlatırken merhun beyitlerle "cennet bahçelerine eş" bir bahçe tasviri yapar. Mübâlağalı anlatımı şartta bağlayarak okuyucu muhayyilesini fazla yormaz.

Yedinci kasidede söz üzerinde durulmuştur. Sözün yaratıcı ile bağlantısı dolayısı ile mucize olduğu ve bu mucizeyi ancak yetenek sahibi, gönül ehli şairlerin yorumlayabileceği anlatılır. Sultan AHmed'in söz ehli olduğu üzerinde durularak şairlere olan iltifatı tasvir edilir. Şair, kendinin sözdeki maharetini anlatığı fahriye ile kasideyi tamamlar. Sekizinci kaside Sultan Ahmed medhiyle başlayıp ;

Ne vücûd-ı bî-nazîrûn gibi bir memdûh olur
Ne benim gibi senâkâra felek akrân bulur

beytiyle fahriye bölümüne geçer. Kasidelerinin bütününde dikkati çeken "söz uzadı, duaya başla" klijesiyle bu manzumesini de dua beyitleriyle tamamlamıştır.

Dokuzuncu kaside bir iydiyyedir. Ramazan bayramının fazileti, bayram neşesi anlatılarak Sultan AHmet övgüsüne geçilmiştir. Şairin divanında yer alan bir başka iydiyye de Şeyhüllislam Mehmed Efendi vasfında yazılmış 51.kasidedir. Sultan AHmed vasfında yazılmış son kaside feleğin vefasızlığını, insanın yaratık olarak uçsuz bucaksız alemdeki çaresizliğini konu edinir. Nefî, insanın acizliğini , yarınlığını vurgulayarak kudretli sultanın korumasına muhtaç olan hüner sahipleri ve şairlerin durumunu Sultana rapor etmiştir.

Sultan Osman için yazılan 11. kaside Sultanın tahta çıkışının anlatıldığı bir cülûsiyyedir. Medhiye bölümünde Sultanın tahta ve saltanata layıklığı anlatılır. "Yusuf" benzetmesiyle Sultanın gençliği ifade edilir. Manzumede altı beyit Sultanın atının övgüsüne ayrılmıştır. Onikinci kaside bir fahriyedir. Daha önce sözü edilen örnekte olduğu gibi, şair bazı kasidelerine fahriye ile başlar. Bu tür manzumelerinde şair bütün manzume boyunca kendinden sanatından, kendi gibi güçlü bir şairin memduhu olmakla, kaside sunduğu kişinin ne kadar şanslı olduğundan sözetmiştir.

Sultan Osman'a sunulan üçüncü kaside sarayı vasfındadır.

26 beyitte sultan kasrı tasvirinden sonra padişah methine geçilmiştir. Manzume fahriye ve dua bölümleriyle 61 beytte tamamlanır.

Aferîn ey rûzgâruñ şehsuvâr-ı safderi
‘Arşa as şimdengirü tîg-ı sûreyyâ cevheri

matlaıyla başlayan Sultan Osman vasfındaki kaside bir fetihedir. Kasidede Lehistan seferi (1029/1619) konu edilmiştir. Sultanın cesareti, kahramanlığı çerçevesinde ordunun gücü, başarısı anlatılır. Şair, yüksek perdeden anlatım üslûbuyla orduya güç ve moral kazandırmaya çalışır ;

Mevc-i peyderpeydür ol bahre sipâh-ı saf-be-saf
Bir neheng olsa nola her top-ı ejder-peykeri

Her alay bir mevc-i tûfân-hîzidür anuñ nola
Hâr u has gibi öñünce kaçsa kâfir ‘askeri

Nef‘î, Sultan Murad döneminde şöhretinin doruğuna ulaşmıştır. Hem karakter benzerliği, hem de Sultan Murad'ın dirayetli kişiliği Nef‘î üzerinde etkili olmuş, sunduğu 12 kaside ve diğer manzumeleriyle Sultanın bağışlarına nail olmuştur. Divanında Sultan Murad vasfında ilk kasidesi ;

Eski nesîm-i nevbâhâr açıldı güller subh-dem
Açsun bizüm de göñlümüz sâkî meded sun câm-ı Cem

matlaçlı bahariyyesidir. Musammat kaside olan bu manzumede şair ahenk oluşturan sesleri yakalayarak bir şiir abidesi oluşturur . Şair müzikî bir anlatıma başvurmuş güzel bir ahenk yakalamıştır. Hemen her kasidesinde olduğu gibi, bu manzumesinde de medhiye, fahriye ve dua bölümlerine yer verir. Sultan Murad'a sunduğu

ikinci kasidesinde, düştüğü sıkıntılardan Sultan sayesinde kurtuluşunu ve minnet duygularını dile getirmiştir.

Nefî'nin atlarla ilgili çok tanınmış kasideleri Sultan Murad'a sunduğu kasideler arasındadır. Sultanın isteği ile yazılmış iki rahsiyyesi vardır. "Der-sitâyiş-i Esbân-ı Şehsüvâr-ı zamân hażret-i Sultan Murâd Hân bâ-fermân-ı 'âlîşân" başlığından anlaşıldığı gibi şair, bu kasideleri istek üzerine yazmıştır. Ancak onun atlarla olan ilgisi bununla da kalmaz. Şairin bir başka rahsiyyesini de Mustafa Paşa'ya sunduğunu biliyoruz (45. kaside). Nefî, Sultan Murad'a sunduğu rahsiyelerinde, Sultanın bütün atlarını tek tek adlarıyla ele alır ve üstün özellikleriyle Sultan Murad gibi, bir kahraman padişaha layık oluşları üzerinde durulur. Bu atlar, Anka gibi göklerde dolaşır, ateş gibi parlar, koşmaları Kazâ-yı İlahî, bedenleri bir "put" gibi güzel sevgilidir sanki. Şair, her iki rahsiyyede de atların her biri için ayrı ayrı özelikler bularak onları bazan bir güzel kız, bazan bir gök gürültüsü, yıldırım, bazan İlahî bir güç kazanmış mucizevî varlıklara benzeren coşkun bir ifadeyle okuyucuya takdim eder ;

Bu da Evren gibi pertâb-ı bülend etse olur

Râkibi Zâl-i zer ü kendüsi gûyâ Ankâ

• • •

İstese bu da eder bir ser-i mûda cevlân

Belki rakķâslik etmekde olur ahyânâ

• • •

İki Edhem hod iki şûh 'Arap dilberidür

Ki tefâvütleri yok biri birinden aslâ

• • •

Sarsılur ḡarż u semâ sanki kiyamet koparur

Böyledür tünd şitâb eyledüğince ammâ

• • •

Şikest eyler ser-i gâv-ı zemîni sadme-i pâyi
 Çıkar şiddetle pertâb etdigi mîhi sûreyyâya
 Olur mı böyle bir âtes--inân-ı sâ-ka-cünbiş
 Ki cür'et edemez anuňla berk u bâd da-vâya

Sultan Murad'a sunulan kasideler arasında şehzâdelerin özelliklerini anlatan bir kaside de yer almıştır. Sultan Mehmed ve Sultan Mahmud olarak takdim edilen şehzâdeler fiziki özellik olarak Yusuf'a benzetilerek Yusuf u Züleyha konusuyla ilgili çagrışımalar yapılmıştır. Sultan Murad'a sunulan diğer kasidelerde İrana düzenlediği seferler, kahramanlığı, fizik gücü, şairin kendi sıkıntıları, şikayetleri dile getirilmiştir.

Nefî, gerek tutarsız davranışları, gerek düşmanlarının kıskançlıklarını nedeniyle hayatının sonlarına doğru Sultan Murad'ın gözünden düşmüştür. Yergileri dolayısı ile sürgüne gönderildiği Edirne'de yazdığı kasideleri de bu bölümdedir.

Muzaffer ola serdâruň eyâ şâhenşeh-i gâzî
 Ne Tebrîzi koya şâh-ı kîzîlbaşâne ne Şîrâzî

matlaçlı kasidesi Husrev Paşa'nın Ağdad seferi (1040/1631) nedeniyle IV. Murad'a hitaben yazılmıştır. Bu manzume nüshalardan birinde "Edirne Murâdiye mütevellisi iken âstâneye gönderilmiştir" (1) başlığıyla kayıtlıdır. Edirne'de sürgünde iken, padişahın şehre gelişini anlatan ;

Merhabâ ey pâdişâh-ı âdil ü âlî-nijâd
 Oldı teşrifüňle şehr-i Edrine reşk-i bilâd

matlaçlı kasidesi de IV. Murad'a sunulan kasideler arasındadır. Şair, sultanın himmetinden uzakta kalışını, sıkıntılarından kurtulacağı umidini taşıdığını belirterek affedilmesini ister. Nitelikim Sultan Murad'a sunduğu son kaside olan 26. kasidede ;

1) İstanbul Arkeoloji Müzesi 269.

Aferîn lutfîna ey bâd-ı nesîm
 Bu kadar ancak olur feyz-i ıamîm
 'Alemi gül gibi açdı nefesün
 Eyledi çehre-i eyyâmi besîm
 . . .
 O dahi hâline rahm etmez ise
 Yok mudur ıadl-i şehenşâh-ı kerîm

ifadelerinden onun affa uğradığını anlıyoruz. Nefî, bu manzume-
 sinde sıkıntılarından kurtulmuş görünür. Bu kurtuluşu Sultana
 borçlu olduğu şükran belirten ifadelerinden anlaşılır.

Nefî, vezirlere sunduğu kasidelerinde de râhsiyye temâsi-
 na yer vermiştir. Vezir-i azam Murad Paşa'ya sunduğu kasidede
 Murad Paşa Âsaf mazmumu ve çağrıştırdığı mazmunlarla methedildik-
 ten sonra atının tasvirine geçilmiştir. Şair, Sultan methiyelerin-
 de olduğu gibi devlet adamlarıyla ilgili kasidelerinde de yiğit-
 lik, kahramanlık, cesaret, kabiliyet gibi özellikleri ön plana
 çıkararak konuyu işlemiştir. 30. kasidede Nasuh Paşa'nın gönder-
 diği mektuba ve ihsanlarına teşekkür etmiştir. Nefî bu manzumede
 olduğu gibi, baza manzumelerini şükran borcunu yerine getirmek
 amacıyla kaleme alır. İlyas Paşa'ya sunduğu 48. kaside ve Canbeg
 Giray Han vasfındaki kita da teşekkür mahiyetindedir.

Ne nâme vâridât-ı feyz-i akdes
 Ki olmuş kalb-i münsîsine mülhem
 . . .
 Serâpâ müjde-i mihr ü muhabbet
 Okundukça safâ kesb eyler âdem

Murad Paşa'ya sunulan kasideler arasında bulunan "olur"
 redifli manzumenin, Nefî'nin şiirleri arasında önemli bir yeri
 vardır. Kuyucu Murad Paşa, "gamze" mazmununun değişik çağrışım-

lariyla övülmüş, kahramanlık terimi muhteşem bir ahenk haline dönüştürülmüştür ;

Gamzen ne dem ki tîg çeküp hûn-feşân olur

*Uşşâk-ı dil-figâra ecel mihibâr olur

Çeşmün o Kahramân-ı gâzab-nâkdür senün

Kim hismı zâ'il olsa dahî bî-emân olur

• • •

Ol safder-i yegâne ki tâb-ı mehâbeti

Cevsen-güdâz-ı Tehmeten ü Kahramân olur

Ol dâver-i zamân ki âb-ı adâleti

Gülbüñ-firâz-ı gülşen-i emn ü emân olur

Vezir-i azam Nasuh Paşa'ya yazılan kasidelerden biri bir temmuziyedir. Kaside Nasuh Paşa övülmüştür. 34. Kaside bir kasr vasfındadır. Vezir-i azam Mehmed Paşa'nın kasrının övüldüğü manzume ;

Zihî kâşâne-i şâhâne cîşretgâh-ı düstûrı

Ki olmuş ferş-i zerkeşle müzeyyen şâh-ı düstûrı

matlaiyla doğrudana konuya geçilmiş, anlatımda bir ressam titizliği ile tablolastırma üslûbu kullanılmıştır. Divanda yer alan Sultan Murad'a ait "Bağçe-i Kandilli" başlığıyla kaside (46.) Şeyhüllislam Mehmed Efendi'nin köşkü vasfındaki 52. kaside, Şeyhüllislam Aziz Efendi Sarayı vasfındaki 58. kaside de bu özellikle eden bu tür manzumelerinde, renklerden, geometrik şekil ifade eden kelimelerden, hatta kokulardan sözdederek okuyucu zihninde çevreyi canlandırmada üstün başarı sağlamıştır ;

Zemîni âsmân olmuş şanur seyr eyleyen anı

Olunca caks-i eşkâl-i felek fersinde manzûrı

Gülistanında şeb encümle sünbül-zâr-ı pür-şebnem
 Şebistânında hurşîd-i seher bir şem-i kâfûrî

Nesîmi tâzeler pür-müjde olmuş berk-i ezhârı
 Hevâ-yı dilkeşi nevrûz eder eyyâm-ı bâhûrı

• • •

Safâ-yı soffası âb-ı rûh-ı kâşâne-i cennet
 Duhân-ı micmeri gîsû-yı ham-ender-ham-ı hûrî

Mehmed Paşa vasfında yazılmış 35. kasideye şair, Paşa'nın
 yeniden göreve atanmasıyla duyduğu heyecanı ve sevinci dile geti-
 rir ;

Sadr-ı dîvâna şeref verdi yine devlet ile
 O cihânbân-ı Hümâ-zill u hümâyûn-i kâbâl

Manzûmenin devamında Paşa'nın üstün kabiliyetini, göreve yeniden
 getirilişinin bir eksikliği giderdiğini dile getiren şair, sita-
 yiş dolu ifadelerle Paşa'ya olan ilgisini sergiler.

Nefî, devlet adamlarına yazdığı kaselerinde kişilerle il-
 gili değişik vesileler bulmuş ve bu vesilelerle paşalara, şey-
 hülisamlara ve diğer devlet adamlarına olan saygımasını dile getir-
 miştir. Bu vesile bazan bir kuşatma, bazan bir isyanı bastırma, bir
 sefer, yeni yapılan bir köşk, göreve atanma vb. olaylardır.

Yûri feth eyle ne İrânı ko ne Tûrânı
 Ğam yeme eyyedeka'l-lâhu Teâlâ vü nasîr

Sîhhati 'âleme bir cîyd-ı meserret oldı
 Güldi açıldı cihân kalmadı bir sînede ġam

Umûr-ı saltanatdan ol harı tarh etdi yetmez
 Olur kat kat isâbet fîkr olunca ittirâd üzre

Ki emr etdi vezâret hidmetin teslîm edüp mühri
O sâhib-rüşde kim ahvâl-i dehri intikâd üzre

Son örnek beytlerin yer aldığı kaside Hafız Ahmed Paşa vasfında olup, Paşa'nın 1034/1624'te sadârete getirilişi dolayısı ile yazılmıştır.

Nefcî'nin kasideleri arasında, şaire "Nefcî" mahlasının verilişini anlatan "suhan" redifli kaside ayrı bir değere sahiptir. 45 beyitten oluşan kaside, şaire "Nefcî" mahlasını veren Gelibolulu Âlî vasfındadır. Manzume şairin hayatından çizgiler tasır. Nefcî, bu manzumede şiirdeki gelişim sürecini ifade ederek ulaştığı sanat seviyesini anlattıktan sonra ;

Eyledüñ mahlaş-ı Nefcî ile կadrüm efvân
Zihn-i pâkümde görüp kuvvet-i iz'ân-ı súhan
Şeklindeki beytiyle Âlî'ye minnet duygularını ve şükran borcunu dile getirmiştir.

İbnülemin Mahmud Kemal, Haleb mektupçuluğundan emekli Reşid adlı bir şahsin "Taktaka" adlı matbu bir eserinde bu manzumenin 17 beyit halinde yayınlandığını ve eserin eksikliğini belirtir (1). Oysa manzumenin aslı ,bizim nüsha karşılaşması sırasında kullandığımız Süleymaniye Ktp. Esad Efendi 2701 numaralı yazmada kayıtlı olup Naimüddin Seyyid tarafından metnin tamamı yayınlanmıştır (2).

Divanın son iki kasidesi Topkapı nüshasından alınmıştır.
61. kaside;

Nâmuñ İbrahim Paşa olduğu için gâlibâ
Verdi taht-ı Yûsufa zâtunla Mevlâ ferr ü tâb

1) "Nefcî'ye Dâir" ,Türk Tarih Encümeni Mecmuası, 96 (1928) s.160-161.

2) "Nefcî'nin Bilinmeyen Kasideleriyle Diğer Manzumeleri", DTCF Dergisi,c.XI, (1953),s.125-147.

beytinde ifade edildiği gibi, Vezir İbrahim Paşa vasfındadır.

Başlıksız olan 62. kaside musammat bir kasidedir. Bu kasidenin nesib bölümü bahariyye olup manzumenin tamamı 31 beyitdir.

Nefcî, kasidelerinde zaman zaman tegazzüle başvurur. Divanın 12. kasidesinde 33-39 (7), 22. kasidede 33-37 (5), 49. kasidede 43-47 (5), 61. kasidede 26-31.(6) beyitler tegazzül oluşturmuştur. Bu gazeller İstanbul Üniversitesi Ktp. TY1851'de gazel bölümünde alınmıştır.

2) Gazeller :

Divanda 134 gazel bulunmaktadır. Nef^cî gazellerinde tok sesli, yüksek perdeden seslenen kişiliğini gölgelemeye, rind-meşreb bir kişiliğe bürünmeye çalışır. Ancak gazellerinin başlangıcında yer alan ;

Şâh-ı caşkım âlem-i ma^cnâ müsellemdir baña
Ser-nigûn peymâne-i Cem tâc-ı Edhemdir baña
matla^clı gazelinde ve ;

Rüstem-i ehl-i dilim "aşk kemânum çekemez
Pâdişâh-ı suhanım fitne-nışânim çekemez

matla^clı gazeli gibi, daha pekçok gazelinde "övünme" unsurunu gazellerinde de sürdürmektektir. Şair, anlatımda 1.tekliği kullanmakla gazelde sık görülmeyen " övgü, övünme" konusunu da gazele yerleştirmiştir .

Yine endîşe bilür kadr-i dür-i güftârum
Rûzgâr ise denî dehr ise sarrâf degül
• • •
Levh-i mahfûz-ı sühandür dil-i pâk-i Nef^cî
Tab^c-ı yârân gibi dükkânçe-i sahhâf degül

Olsam nola Nef^cî gibi Hallâk-ı Ma^cânî
İhyâ eden endîseyi feyz-i nefesümdür

Nef^cî divanında yer alan bütün gazeller boyunca "ben" veya "biz" olarak anlatılan birinci şahıs hep şairin kendidir. Divan edebiyatı gazel geleneğinde şairi temsil eden "âşık" tipidir. Şair, kendini bir kenarda bırakarak âşık tipini anlatır. Böylece anlatımda "o" veya "onlar" vardır. Oysa Nef^cî gazellerinde âşık

tipi ile kendini birleştirir. Anlatılan birinci şahıs yani "ben" dir ;

Yazanlar peykerüm destümde bir peymâne yazmışlar
Görüp mest-i mey-i aşk olduğum mestâne yazmışlar

Bileli kendümi ben gönlümi âşık buldum
Bâr-ı gayrî ten-i bîtâb u tüvânum çekemez

Yâre derdüm diyemem bezm-i şarâb olmayacak
Cûrmüm ikrâr edemem mest-i harâb olmayacak

Nefcî şiirinde ses unsuru önemli bir yer tutar. Kasideleinde duyulan gürültülü orkestra sesi gazellerinde daha hafiften, daha yumuşak ve munisitir. Bu değişikliği, kullandığı kelimelerin sesleriyle sağlar. Hafif hafif esen "sabâ" rüzgarının sesi fısıltı gibidir ;

Bir gazel okudu mecmû'a-i gülden bülbül
Lehçe-i şûhîni gâyetde pesend etdi sabâ

Gazellerinde yüksek perdeden sesler ancak aşık feryatlarında duyulur :

Derdüm nice bir sînede pinhân ederim ben
Bir âh ile bu âlemi vîrân ederim ben
Âh ile komam dilleri zülfînde huzûra
Cemciyyet-i ağıyârı perîşân ederim ben

Nefcî divan şairlerinin tümünde olduğu gibi, gazellerinde sevgili, sevgili, şarap, meclis, müzikî ; sevgiliden, felekten şikayet, aşığın çektiği çile, ıztırab vb. konulara ağırlık vermiştir. Gazellerinde tasavvûfî güşünce geleneğinden sizmiş imajlar vardır.

Bazı gazellerinde Nedim ve Lâle devrini müjdeleyen anlatımlar vardır. Yaşanan çevre, İstanbul'un mesire yerleri şire sokulmuştur ;

Mahşer olmuş sahn-i Kâğıthâne dünyâ bundadur

Cennete dönmiş güzellerle temâşâ bundadur

• • •

Dilberün bâlâ bülendi, eâşikuñ üftâdesi

Bir yere gelmiş bu gûne aclâ vü ednâ bundadur

Nefcî, döneminin az beyitli gazel söyleme geleneğine uymus-tur. Divanda yer alan 134 gazelin 83'ü (961) 5 beytlidir. Beyit sayısına göre diğer gazellerde oran söyledir ; 12 gazel 6 beyt (%9), 25 gazel 7 beyt (%19), 3 gazel 8 beyt (%2), 9 gazel 9 beyt (%7), 2 gazel 10beyt (%1), 1 gazel 11 beyt (% 0.7).

Beyit sayısındaki kısalma Sebk-i Hindi etkisiyle olmuştur. Şair, gazellerini bilinçli olarak kısaltmış, şiirin "sözü az anlamı yoğun" kuralını savunmuştur.

Aferîn Nefcî yine tabc-i gazel-perdâzuña

Penc-beytiñ nûsha-i sihr-i beyândur her biri

bir başka beytte ;

Nice mümkün böyle vâdîde bu gûne penc-beyt

Urmayınca tabc-i hâme-i iâcâza dest

Nefcî az sayıda gazel yazmasına karşılık gazellerinin sanat değerinin, devrinin diğer şairlerinden geride kalmadığı görülür.

Nefcî divanında yek-âhenk, yek-âvâz gazellerle birlikte müzeyyel gazeller de bulunur. Divanının bazı nûshalarında bu gazellerin kime söylediğini belirten başlıklar vardır . Divanda yer alan 15. gazel için ; "Sultan Murad Hân hâzretlerine dedükleri gazeldür" (1) kaydı buna örnek oluşturur. Divanın sonunda bulunan iki gazel de (133.-134. gazeller) medhiye özelliğinde olduğu için

1) Süleymaniye Ktp. ,Hacı Mahmud Efendi 5220

bazı nüshalarda kasideler arasında olup "bahâriyye" ve "nevruzîyye" başlıklarıyla kaydedilmiştir (1).

Divanın iki yerinde de redd-i misraa başvurulmuştur. "Gönül" redifli 74. gazelinde matla beytinin 1. misrâını makta^cın 2. misraı olarak tekrar eder ;

"Hem kadeh hem bâde hem bir şûh sâkîdür gönül"

Yine, "çekemem" redifli 84. gazelinde matla^cbeytinin 1. misrai makta^cda 2. misra olarak kullanılmıştır ;

" Lezzet-i vuslat için fırkâti yâri çekemem "

Şairin bu misraları tekrar ederken makta^c beyitlerine uygunluk sağladığı, yani kafiye endişesiyle tekrara düşmediği görülür.

* * *

1) Bk. Karşılaştırılmış metin dipnotları.

3) Terkib-i Bend, Mesnevî ve Kitâ'a-i Kebîreler :

Divanda kasidelerden sonra, 5 bendden oluşan bir Terkib-i bend yer almıştır. Sevgili, aşk, şarap, şarap meclisi gibi konuların işlendiği manzume bir Sâkî-nâme'dir. Her bendi sekiz misra' dan oluşan sâkî-nâmede şair, şarabın özelliklerini sıralar, meclis âdâbını ; şarabın ve şarap içilen meclisin insan ruhunu nasıl ferahlattığını anlatır. İçki ve meclisinin rind-meşreb kişilere uygunluğu, gamı, tasayı giderici olduğu üzerinde durulur.

Sâkî-nâmeden sonra, "mefâ'ülü mefâ'ülü mefâ'ülü fe'ülün" vezniyle yazılmış bir mesnevî yer alır. Sultan Murad'ın hattını tavsif eden bu manzume 22 beyittir. Nefî, Sultan Murad'ın elinin hatta yatkınlığını, yazısındaki harflerin başka kimsede bulunamayacağını, nesih ve ta'lîk yazında Mîr İmâd'la boy ölçülebilcek sevyide oluşunu anlattıktan sonra Sultan Murad'ın huy ve karakterini över, dua bölümyle mesnevîyi bitirir.

Nefî divanında mesnevîden sonra Kitâ'a-i kabîrelere yer verilmiştir. Dokuz kitâadan ikisi tarih kitâası; biri fahriye; altı tanesi övgü mahiyetindedir. İlk iki kitâa Şeyhüllâslâm Esad Efendi ve Şeyhüllâslâm Yahya Efendi vasfındadır. Nefî, Esad Efendi vasfına fahriye ile başlamıştır. 37 beyitlik manzumede 26 beyit boyunca şair kendini över, rakiplerini kötüler; kadrinin bilinmediğinden şikayet vardır. Şeyhüllâslâmın saygın kişiliği, makamına lâyıklığı ; akıl, hüner, ma rifet gibi ifadelerle övülür. Bir beytlik dua cümlesi ile manzume tamamlanır.

Şeyhüllâslâm Yahya vasfındaki 2. kitâa övgü ile başlar. Yahya Efendi'nin nüktedân, zarîf kişiliği onbes beyitte övülerek "makâmında dâ'im" olması duasıyla manzume bitirilir. 3. Kitâa Darüssaade Ağası İsmail Ağa vasfında dokuz beytlik bir övgündür. Şair, son beytte kendini övmüştür. 4. Kitâa Sultan Murad'ın

musahibi Musa Ağa vasfında dokuz beytlik bir manzumedir. Musa Ağa adının çağrıştırdığı İsâ, Yusuf peygamberlerle ilgili mazmunlarla övülmüştür.

Divanda yer alan iki tarih küt'ası da Kıt'a-i kebireler arasındadır. Sultan Murad'ın ok atışı ve kasrının yapılış tarihlerine son beyitlerde tarih düşürülmüştür. Her iki manzume de 11 beyittir. Tarih küt'alarında Sultan Murad'ın at binmek, şiir söylemek, kahramanlık, sanat ehli gibi özellikleri, ok atmadaki hüneri, yaptırdığı binanın Sultana layıklığı, cennet bahçelerinden alınmış bir yapı oluşу üzerinde durulmuş, Sultan Murad övülmüştür.

Nefî'nin, babası vasıtası ile Kırım Hanlarına yakınlığı bilinmektedir. Şair, kıtalardan birinde Canbeg Giray Han'ı övmüş tür. Giray Han'ın kahramanlığı, cesareti altı beyitte övüldükten sonra, 11 beytlik manzume, kendine gönderilen mektup ve yardım dolayısı ile dua ve teşekkür cümleleriyle bitirilmiştir ;

İltifât ile ser-firâz etdi

Bu fakîr-i hakîr-i nâcîzi

Bir mübârek zamân i ferrûhda

Geldi mektûb-ı behcet-âmîzi

Kasidelerinin çoğu övünmekden kendini alamayan şair, bir küt'ayı da tamamen kendine ayırmıştır. 11 beytlik fahriyesinde şair, sanatta yeni kapılar açtığını, sanatının ilahî güçten kaynaklandığını ; yüce bir yaratılışa sahip olmakla şiirinin değerli bulunduğunu vurgulamıştır. Son küt'a Sultan Murad'ın av eğlencesini beş beytte anlatır. Tabl-bâz vasfındadır.

4) Tek Bendli Nazım Şekilleri ve Müfredler :

Nefî divanında gazellerden sonra tek bendden oluşmuş nazım şekillerine yer verilmiştir. Matbu nûshalar dahil birçok nûshada bu manzumelerin nazım şekli karıştırılmıştır. Matbu nûshalarda bu manzumelere Kitâ'a ve Rübâ'î denilmiştir. Bilindiği gibi Tezkireler ve Şiir mecmualarında kitâ'a, nazm, rübâ'î nazım şekilleri biribiren karıştırılmış, mürettep divanlarda bir isim altında toplanmışlardır (1). Gerek kafiye örgüsü, gerekse rübâ'î-lerin özel vezinleri dikkate alındığında divanda tek bendden oluşan divan edebiyatı nazım şekillerinden kitâ'a, nazm ve rübâ'î'nin bulunduğu görülmektedir. Bu dörtlüklerden ikisi kitâ'a nazım şekliyle yazılmıştır. Kitâ'alardan biri, Şerî-i Bağdâdî övgüsüdür. Dörtlüklerden dördü Nazm nazım şekliyle yazılmış olup birincisi Sultan Osman'ın tahtı vasfındadır. 2. ve 3. nazmlar sevgilinin nazi ve işvesini anlatır. 4. nazm ise felekten şikâyet mahiyetinde olup dünyanın vefasızlığı dile getirilmiştir.

Divanda beş rübâ'î vardır. İnce nûktelerle düşmanı yerme, Tanrıya yakarış, aşık-mâşuk ilişkisi, övgü ve dünyâ hali yer almıştır. 5. rübâ'î sefere çıkan bir kumandana övgü ve dua niteliğindedir. 4. rübâ'îde şairin hayatı bakış açısı sergilenmiştir. Ehl-i dilin yalnız kalışı, dünyanın işe yaramazlığı ve vefasızlığının anlatıldığı bu rübâ'îyi şairin idâma götürülürken söylediği, rivâyetler arasındadır.

Nûsha karşılaştırması sonucu, yazmalarda ortalama 10 olan müfred sayısı 16'ya çıkmıştır. Müfredlerin kitâ'a ve rübâ'îlerle karıştığı, bazı nûshalarda dörtlükler halinde yazılmış bir manzumenin bir beytinin müfredler kısmına alındığı görülmüş, beyit sayısı ikiye tamamlanabilenler ilgili böülümlere alınmış, diğerleri müfredler bölümünde yer almıştır.

K A Y N A K L A R

Ali Canib /Yöntem/ , " Nef^cî'nin Gazelleri ". Güneş Mecmuası,
5 (1927).

Ali Ekrem /Bolayır/, " Nef^cî'de Tasannu^c ". Darülfünun Edebiyat
Fakültesi Mecmuası, IV,III-IV (1341).133-145.

Ali Emiri, "Nef^cî'nin Nazireleri". Osmanlı Tarih ve Edebiyat
Mecmuası, 9 İstanbul 1334. 157-173.

Ali Milanî, Şevket-i Buharî ve Onun Üslubunun Türk Edebiyatına
Tesiri. İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi (Doktora
tezi) İstanbul 1960-1961. 99s.

Alptekin, Ali; Nef^cî'nin Farsça Divanının Tenkitli Neşri. İstanbul
Üniversitesi , Edebiyat Fakültesi ,Türk Dili ve Edebiyatı
Bölümü(Mezuniyet tezi), İstanbul 1944.

Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi, "Nef^cî" mad. c.16,
İstanbul 1989, s.442.

Asım, Seyrekzade Mehmed ; Zeyl-i Zübdetü'l-es âr. Üniversite Ktp.
TY 2401,yk57.

Ateş, Ahmet ; "Hakanî" mad. İslam Ansiklopedisi, Milli Eğitim
Basımevi, c.5 İstanbul 1964 .

Ata Mefharî, "Lisânımız". Malumat ,II, 247 (2 Ağustos 1900).

Atalay, Mehmed ; Sair Nef^cî, Farsça Divanının Edisyon Kritiği ve
Üslubu. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Basılmamış Doktora Tezi (Yön. Prof. Dr. Nazif Şehinoğlu).
Erzurum 1988. 219+138s.

Ayan, Hüseyin ; Cevrî, Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Divanı-
nın Tenkidli Metni. Atatürk Üniversitesi Basımevi, Erzurum
1981. 399 s.

Aydın, Dündar ; "Belge ve Kaynaklara Göre Nef^cî'nin Dedesi Mirza
Ali'nin Hayatı ve Soyu". Marmara ÜNiversitesi, Fen-Edebiyat Fak.

- Türkliük Araştırmaları Dergisi V. İstanbul 1990, 165-184.
- Aydın, Nezahat ; Nefcî'nin Gazeliyyatının Transkripsiyonu ve Gazelciliği. Ankara Üniversitesi, DTCF, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Mezuniyet tezi). Ankara 1948.
- Babinger, Franz ; "Nefcî". Encyclopedie de l'islam. c.III, Leiden 1953, 961-962.
- Baki ve Divanından Seçmeler, Haz. Sabahattin Küçük. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayıncı. Ankara 1988, 426s.
- Banarlı, Nehat Sami ; Resimli Türk Edebiyatı Tarihi. Milli Eğitim Basımevi, c.II İstanbul 1971. s.653-661.
- Banarlı, Nihad Sami ; "Yahya Kemal'in Tarih Düşünceleri". Hayat Tarih Mecmuası, II (1965).
- Berrin, Tahsin ; Nefcî, Yaşadığı Devir, Hayatı, Eserleri, Tesiratı. İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Mezuniyet tezi), İstanbul 1933.
- Beyanî, Tezkire (1597-98). Millet Ktp. ALi Emiri, Tarih 757,127yk.
- Bilgegil, M. Kaya ; Harabat Karşısında Namık Kemal. İrfan Yayınevi, İstanbul 1972, 303s.
- Bilmen, Ömer Nasuhî ; "Erzurum'un Kiymet-i Tarihiyesi". Tarih Yolunda Erzurum Dergisi, Yıl : 1, 2 (1 Mart 1959), 8.
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, "Nefcî" mad. Gelişim Yayınları, c.14 İstanbul 1986. s.8581.
- Büyük Türk Klasikleri, Ötüken-Söğüt Nesriyet. c.5 İstanbul 1987.
- Çavuşoğlu, Mehmet ; "Nefcî'nin Kasidelerinden Örnekler ve Açıklamaları". Ölümünün Üçyüzellinci Yılında Nefcî . AKDTK Yayıncı, Ankara 1987, s.91-135.
- , "Kaside Şairi Nefcî". Ölümünün Üçyüzellinci Yılında Nefcî . AKDTK Yayıncı, Ankara 1987.s.79-90.
- Dilçin, Cem ; "Divan Şiirinde Gazel". Türk Dili (Şiir Özel Sayısı) 1986.

- Demiroğlu, Mukaddes ; Nefî'nin Kasideleri. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (Mezuniyet tezi) İstanbul 1945.
- Divan-ı Nefî. Bulak Matbaası, 1252. 149+40s.
- Divan-ı Nefî. Ceride-i Havadis Matbaası ,İstanbul 1269 (Taşbaskı) 207+37s.
- Divan-ı Nefî, Kasbar Matbaası. Dersaadde 1313,27s.
- Dizdaroğlu, Hikmet ; "Kitaplar". Türk Dili Dergisi, III ,32 (1 Mayıs 1954),495.
- Ebüzziya Tevfik, Nefî. Ebüzziya Matbaası,1.b.İstanbul 1305,303s.; 2. b. Tasvir-i Efkar Matbaası, İstanbul 1311.
- Evliya Çelebi, Seyahatname. Haz. Zuhuri Danışman, c.1 İstanbul 1970,s.669.
- Faizî, Zübdetü'l-es âr. Şehit Ali Paşa 1877,yk.121a.
- Fındikoğlu, Z. Fahri ; Erzurum Şairleri. Sanayi-i Nefise Matbaası, İstanbul 1927,130+2s.
- , "Nefî'nin Acemce Şiirleri".Erzurum Halkevi Dergisi, Erzurum 1947,s.6.
- Florinalı Nazım /Üzgünay/ ; Nefî ve Fikret'in Büyük Ruhlarına. İstanbul 1341. 32s.
- Hammer-Purgstall, Joseph von ; Geschichte der Osmanischen Dichkunst. c.III,Pesth 1837.234,241.
- , Devlet-i Osmaniye Tarihi. Cev. M. Ata. c.IX, İstanbul 1335,s.194-195.
- Gölpinarlı, Abdulbaki ; Mevlânâ Müzesi Yazmalar Katalaloğu. Milli Eğitim Bakanlığı Yayıını, Türk Tarih Kurumu Basımevi. Ankara 1971, c.II-III.
- , XVII. Yüzyıl Divan Şiiri. Varlık Yayınevi, İstanbul 1954. 126s.
- İbnülemin Mahmud Kemal /İnal/; "Nefî'ye Dair". Türk Tarih Encümeni Mecmuası, Sene : 17, 19/96 , İstanbul 1928.

- İbrahim Necmi /Dilmen/; Tarih-i Edebiyat Dersleri. c.I, Matbaa-i Amire. İstanbul 1338, "Nefcî". s.135-140.
- , Tarih-i Edebiyat Dersleri. c.I, Matbaa-i Amire. İstanbul 1338, "Nefcî Mektebi Mucaakkibleri", s.140-144.
- İpekten , Haluk ; Türk Edebiyatında Edebi Muhitler. Basılmamış Doçentlik Tezi (teksir). Erzurum 1969.
- , Nailî-i Kadim Divanı(Edisyon Kritik). Milli Eğitim Basımevi. İstanbul 1970, 504 s.
- , Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri. Birlik Yayıni. 1.b., Ankara 1985, 167s.
- , Na'ilî, Hayatı, Eseri ve Edebî Kişiliği. Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Yayıni. 1.b., Erzurum 1984 ; 2. b., Erzurum 1987.
- , Türk Edebiyatının Kaynaklarından Tükçe Şuara Tezkireleri. Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Yayıni, 2. b., Erzurum 1988, 257s.
- , "Nefcî'nin Hayatı ve Sanatı ". Türk Edebiyatı (Doğumunu 350. Yılında Nefcî), 140 (Haziran 1985), 19-20.
- İsen, Mustafa ; Gelibolulu Mustafa Âlî. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayıni. Ankara 1988, 110s.
- , "Erzurum Şairleri ve Nefcî". Türk Edebiyatı (Doğumunu 350. Yılında Nefcî), 140 (Haziran 1985), 24-26.
- , "Divan Edebiyatında Mahlasdaş Şairler". Milli Eğitim Dergisi, 82 (Şubat 1989), 22-29.
- İslam Ansiklopedisi, "Dulkadırılıklar" mad. Milli Eğitim Basımevi, c.4, İstanbul 1964.
- İsmail Beliğ , Nuhbetü'l-âsâr. İstanbul ÜNiversitesi Ktp. TY1182. yk.109a.
- , Nuhbetü'l-asar li-zeyl-i Zübdeyi'l-eşar. Haz. Abdulkerim Abdulkadiroğlu. Gazi Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Yayıni. Ankara 1985, 718+metin.

İsmail Habib Sevük, " Nefî'nin Atları". Cumhuriyet Gazetesi.

30.7.1953.

İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu. c.II

İstanbul 1959,s.270-283.

Karabey, Turgut ; Türk Edebiyatında Tarih Düşürme.(Yayınlanmamış Doktora Tezi). Erzurum 1983.

----- , "Nefî'de Hiciv". Türk Edebiyatı (Doğumunun 350.

Yılında Nefî), 140 (Haziran 1985),27-28.

Karahan, Abdulkadir ; Nefî. Varlık Yayınları, İstanbul 1954.

----- , Nefî Divanından Seçmeler. Milli Eğitim Bakanlığı Yayıını, İstanbul 1972,207s.

----- , Eski Türk Edebiyatı İncelemeleri (Nefî , Hayatı, Eseri ve Sanatı). İstanbul ÜNiversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayıını. İstanbul 1980,s.185-196.

----- , Nefî Divanından Seçmeler. Kültür ve Turuzm Bakanlığı Yayıını. I. Baskı. Ankara 1985; II. Baskı Ankara 1986,112s.

----- , Nefî Divanından Seçmeler. İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayıını. İstanbul 1986,207s.

----- , "Nefî'nin Yerme ve Sövmedeki Hüneri". Türk Düşüncesi, I (1954), 192-196.

----- , "Vesikalaların Işığında Nefî'nin Hayatından Çizgiler" Türk Dili Dergisi,29 (1 Şubat 1954), 262-266.

----- , " Şair Nefî'nin Hayatını Aydınlatan Bir Eser Bulundu (Gelibolulu Âlî, Mecma u'l-bahreyn) ". Cumhuriyet Gazetesi, 30.1.1954.

----- , " Âlî'nin Bilinmeyen Bir Eseri : Mecma u'l-bahreyn". V. Türk Tarih Kongresi (12-17 Nisan 1956 Ankara) Bildirisi. Tebligler. V.Türk Tarih Kurultayı.Ankara 1960.,s.329-340.

----- , İslam Ansiklopedisi, "Nefî" mad. c.9, Milli Eğitim Basımevi. İstanbul 1964.

----- , Türk Ansiklopedisi, "Nefî" mad. c.XXV, Ankara 1977.

- , "Şair Nefî'nin Şiirlerinde Çağının Tarihinden Çizgiler". VIII. Türk Tarih Kongresi. Tebliğler, Ankara 1981.
- Karatay, Fehmi Edhem ; Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu . Küçükaydın Matbaası, 2 c.İstanbul 1961.
- Katip Çelebi, Fezleke. Ceride-i Havadis Matbaası, c. 1286, s.183
- , Keşfû'z-zünûn. Yay. Kilisli Rifat-Şerafettin Yalatkaya c.I ,İstanbul 1941,s.817.
- Kürkçüoğlu, Kemal Edib ; "Nefî'nin Bilinmeyen Birkaç Şiiri". Ankara Üniversitesi DTCF Dergisi,VII,2 Ankara 1949, 287-294.
- Kasır, Hasan ; Sabri Mehmed Şerif Divanı (İnceleme-Karşılaştırmalı Metin). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi(Yön. Prof. Dr. Haluk İpekten) Erzurum 1990. 336s.
- Kırzıoğlu, M. Fahrettin ; "Şair Ömer Nefî'nin Bilinen Sekiz Atası ve Kars Toprağında Doğduğu". Adapazarı Türk Kültür Derneği Açıılış Konferansı (19 Nisan 1961).
- , "Şair Ömer Nefî'nin Sekiz Arka Atası ve Babası Şah Mehmed'in Bir Tarih Şiiri". Türk Dili Dergisi,120 (1960),919.
- Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi Tarihçe Teşkilat ve Kataloğu. Arı Basımevi. Konya 1986,192s.
- Konya Yusufağa Kütüphanesi Tarihçe Teşkilat ve Kataloğu. Arı Matbaası. Konya, 147s.
- Köprülü, Fuad ; Eski Şairlerimiz Divan Edebiyatı Antolojisi. İstanbul 1931, s.387.
- , "Bir Nefî Şakirdi". Hayat Mecmuası,II(1927), 36.
- Köprülü, Orhan F. ; Türk Klasikleri. c. II, 1976.s.7.
- Küçük, Sabahattin ; "Nefî'de At Sevgisi". Fırat Üniversitesi (Sosyal Bilimler)Dergisi,2,1(Elazığ 1988),177-191.
- Mazioğlu, Hasibe ; Türk Ansiklopedisi, "Türk Edebiyatı" mad.c3 Ankara 1983.

- Mehmet Nusret , Tarihçe-i Erzurum (Yahud Hemşehrilere Armağan).
 Ali Şükrü Matbaası. İstanbul 1338, 130s.
- Mehmed Süreyya, Sicill-i Osmanî (Yahut Tezkire-i Meşahir-i
 Osmanî). Matbaa-i Amire,c.4. İstanbul 1308,s.576.
- Mehmed Tahir, Osmanlı Müellifleri,c.II İstanbul 1333,s.441 ;
 İstanbul 1972 s. 255.
- Muallim Nacî, Esamî. Mehmed Beğ Matbaası. İstanbul 1308,s.326-328.
 -----, Osmanlı Şairleri, İstanbul 1307,s.24.
- Mustafa Âlî, Menâkîb-i Hünerverân. Yay. İbnülemin M.KEmal, TTE
 Külliyatı,İstanbul 1926,s.16-18,129.
- Münseât-ı Âlî, Ankara Üniversitesi DTCF Ktp. 38718,yk.22b-23b.
- Müstakimzade Süleyman Sadreddin, Mecelletü'n-nisab. Süleymaniye
 Ktp. Halet Efendi 628.
- Müstecabîzade İsmet, "Şive, Zevk, Üslûb". Malumat,c.6,No.1310
 (29 Nisan 1898).
- Naima, Mustafa; Tarih. c.III, İstanbul 1280. Tabhane-i Amire,s.222.
- Namık Kemal, Tahrib-i Harabat. Ebuzziya Matbaası,İstanbul 1303,160s.
- Ocak, Tulga ; Nefî ve Türkçe Divan. Basılmamış Doçentlik Tezi,
 Ankara 1980.
- , " Nefî'nin Bilinmeyen Şiirleri". Journal of Turkish
 Studies, volume 4. Harvard 1980, page 79.
- , "Nefî Konusunda Yeni İki Belge". Hacettepe Beşeri
 Bilimler Dergisi, 10 (Haziran 1981),126.
- , " Nefî İçin Söylenmiş Bir Hiciv Beyti Üzerine".
 Hacettepe Üniversitesi ,Edebiyat Fakültesi Dergisi,I,1
 (Ankara 1983),19.
- , "Ölümünün 350. Yılında Nefî". (Doçentlik tezi özeti).
 Hacettepe Üni. Edebiyat Fakültesi Dergisi,III, 2 (Ankara 1985).
- , "Nefî ve Türk Edebiyatındaki Yeri". Ölümünün Üçyüz-
 ellinci Yılında Nefî . AKDTK Yayıncı. Ankara 1987,s.1-44.

- Okay, Orhan ; "Nefcî'nin Şiirlerinde Ses Unsuru". Türk Edebiyatı (Doğumunun 350. Yılında Nefcî), 140 (Haziran 1985), 21-23; Sanat ve Edebiyat Yazılıları. Dergah Yayınevi, 1.b. Haziran 1990, s.95-100.
- Okumuş, Ömer ; "Hind Üslûbu (Sebk-i Hindî)". Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Edebiyat Bilimleri Araştırma Dergisi, 17 Erzurum 1989 s.107-117 (Ayrı basım).
- Oraralp Nurtaç ; Nefcî'nin Kasidelerindeki Maddî ve Manevî İnsan Unsurları, Meşhur Şahsiyetler, Efsanevî Kahramanlar, Kissalar. İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Mezuniyet Tezi). İstanbul 1967.
- Ölümünün Üçyüzellinci Yılında Nefcî. Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayıını. Ankara 1987, 135s.
- Recaîzade Mahmud Ekrem, Kudemadan Birkaç Şair. Matbaa-i Ebuzziya. 1.b., İstanbul 1305, 60s.
- , Taclîm-i Edebiyat. Kîsm-i Evvel. Mihran Matbaası, İstanbul 1299, 397s.
- Rifat Efendi, Lugat-ı Tarihiyye ve Coğrafiyye, c.VII, s.88.
- Rıza, Tezkire-i Şuarâ. Köprülü Ktp. Asım Bey 387 yk. 81b
- Riyazî, Mehmed ; Riyazü's-şuarâ . Nuruosmaniye Ktp. 3724, yk. 141b.
- Saffet Sıdkı Bilmen, Nefcî ve Siham-ı Kazası. Hiciv ve Mizah Serisi. İstanbul 1943.
- Savucu, Semiramis ; Nefcî'nin Kasideleri. Ankara Üniversitesi, DTCF, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Mezuniyet Tezi). Ankara 1948.
- Schimmel, Annemarie ; Turkische Gedichte Vom 13.Jahrhundert Bis In Unsere Zeit. Veröffenlisch Hungen Des Kulturmisinteriums, Ankara 1989, s.59-60.
- Seyyid, Naimüddin ; Nefcî ve İran Şiiri. Ankara Üniversitesi, DTCF (Basılmamış Doktora Tezi). Ankara 1953. 111s.
- , "Nefcî'de Memleket ve İstanbul Sevgisi". Türk Dili,

- III (1 Kasım 1953), 83-85.
- , "Nefî'nin Bilinmeyen Kasideleriyle Diğer Manzumerileri". Ankara ÜNiversitesi , DTCF Dergisi, XI, 1 (Ankara 1953), 125-147.
- Külçe, Süleyman ; Şair Nefî Neden ve Nasıl Öldürüldü. Nefes Matbaası. İzmir 1948, 46s.
- Şemseddin Samî , Kamusu'l-a'lâm, c.6. İstanbul 1316.s.4596.
- Şehabüddin Süleyman , "Nefî, Şair-i Aheng". Rûbab Mecmuası, 17 (İstanbul 1328), 174-177.
- Seyhî, Vekayi-i Fuzalâ . Nuruosmaniye Ktp. 3312,c.I. yk.55b-56b.
- Tahirü'l-mevlevî /Olgun/, Edebiyat Tarihimize Dair Manzum Bir Muhtıra. İstanbul 1931,s.74-77.
- , Edebiyat Lugati. Haz. Kemal Edib Kürkçüoğlu. Enderun Kitabevi, İstanbul 1973,184s.
- Tarlan, Ali Nihat ; Nefî'nin Farsça Divanı Tercümesi. Numune Matbaası, İstanbul 1944, 154s.
- ,"Nefî ve Tuhfetü'l-uşşak Tercümesi". İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü Dergisi, 2 (1964), 185-200 ; Ali Nihat Tarlanın Makalelerinden Seçmeler. Ankara 1990,s.162.
- , Mevlânâ (Konferanslar). "Nefî'de ve İkbal'de Mevlânâ". Hareket Yayınları. s.84-111.
- , Edebiyat Meseleleri. Ötüken Nesriyat. İstanbul 1981, 231s.
- Tercüman Gazetesi Ktp. Türkçe Yazmalar Kataloğu I. Haz. Günay Kut. Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1989, 415s.
- Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayıncı. Ankara 1988, 580s.
- Tevfik Fikret, Rûbab-ı Şikeste ve Diğer Eserleri. İnkılap ve Aka 2.b., İstanbul 1973,s.348.
- , Aveng-i Tesavir -5 "Nefî". Servet-i Fünun Mecmuası XVI (1314).

- Toparlı, Recep-Sadi Gögenli ; Osmanlıcada Kullanılan Arapça ve
Farsça Edat Zarf Deyim ve Terkipler. Atatürk Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınu. Erzurum 1990, 107+27s.
- , "Kaside Şairi Nefî". Türk Edebiyatı (Doğumunun
350. Yılında Nefî), 140 (Haziran 1985), 28-29.
- TÜYATOK, 34-İstanbul Süleymaniye Yazmalar Merkezi, Ali Nihat
Dermesi, I, s.87.
- Ünver, İsmail ; "Övgü ve Yergi Şairi Nefî". Ölümünün Üçyüzellinci
Yılında Nefî. AKDTK Yayınu, Ankara 1987, s.45-78.
- Ünver, İsmail ; "Nefî'de Övgü Kalıpları". Türk Dili , 405, 150-154.
- Yahya Beğ Divanı ; Haz. Mehmed Çavuşoğlu, İstanbul 1977.
- Ziya Paşa , Harabat. Matbaa-i Amire. İstanbul 1292, 3c. 437s.

* * *

İ K İ N C İ B Ö L Ü M :

D İ V A N ' I N K A R Ş I L A Ş T I R M A L I M E T N İ

N Ü S H A L A R

1) Nüsha Tavsifleri

1. AE Atîf Efendi Kütüphanesi 2113/2

Baş : "Ukde-i ser-rişte-i râz-ı nihânîdür sözüm
 Silk-i tesbîh-i dür-i seb'a'l-mesâñîdür sözüm

Son : Gam çekme hâkîkatde eger "ârif isen
 Farz eyle ki el'ân yine "âlem yogımış

164 yk. (50b-162b). 222x115 (190x170) mm. Muhtelif satır.

Abadî taklidi kağıt (muhtelif renkli, orta kalın). İnce taçlık yazı (başlıklar kırmızı mürekkeple. Rekabe kayıtlı. Yaldız cedvelli. Metin ve başlıklar yer yer harekeli, bazı kaside ve gezel-ler sahife kenarında). Kahve rengi meşîncilt (miklaplı, yaldız şemseli. Baskı cedvelli, sırtı kırmızı bezle tamir görmüş).

Selman, Nabî, Hafız'a ait beytler, "Külliyyât-ı Nefî" kaydı, farklı bir yazıyla hesaplar, tarifler ; Murad b. Hüseyin 1056, Muhammed Emin, Mustafa mucib adına mülkiyet kayıtları, Muhammed Emin adına beyzî bir temellük mührü (49a, 50a, 163-164b).

Nefî'nin Farsça divanı ile birlikte (1b-44b). Bu divanın sonunda, kalın taçlık yazıyla nüshanın, şair Nefî'nin evinde yazıldığı kayıtlıdır. Nüsha Kandeharlı Ahkarî tarafından 1032/1622-23 tarihinde istinsah edilmiştir. Farsça ve Türkçe Divanlar farklı yazılarla yazılmıştır.

Bu nûshada ; 59 Kaside (1 naçt, 1 Mevlânâ medhi), 1 Terkib-i bend (Sâkî-nâme), 1 Mesnevî, 9 Kitâ'a-i kebîre, 122 Gazel, 3 Nazm 4 Rübâ'î, 8 Matlaç bulunmaktadır.

2. T Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 960

Baş : "Ukde-i ser-rişte-i râz-ı nihânîdür sözüm
 Silk-i tesbîh-i dür-i seb'a'l-mesâñîdür sözüm

Son : Şabâdan etme dilâ hâk-pâyını ümmîd

O deñlü lutf-ı kerem rûzgârdan gelmez

122 yk. 197x132 (160x80) mm. 17 satır. Kalın-ince taçlık yazı (Sözbaşları kırmızı, cedvelsiz. Rekabe kayıtlı. Su akıntısı var). Avrupa kağıt (aharlı, orta kalın, krem rengi). Kahverengi meşin cilt (Kenarları ıstampa yaldızlı, cedvelli).

El-hâc Mehmed Kaydi, bazı beyit ve hesaplar (1a). Bazı kelimelerin anlamları "Ni^cmetullah Lugati" kaydıyla sahife kenarında. Bazı gazel ve rübafler sahife kenarında. Yazı 75a-100b arasında değişiyor. 74b'de kayıtlı Kit^ca-i kebirenin eksik 12 beyti 10la'da kayıtlı. 100a boş. Sonradan ekleme yapıldığı anlaşılıyor.

Okunaksız bir mühür (2a). Hamid Rıza adına bir mühür, "sene 1041" tarihli bir mühür ve "Divan-ı Nef^ci Efendi (r.a.)" kaydı ve muhtelif beyitler sonda (123b). Metin okunaklı, hamışteki kayıtlar zor okunuyor.

61 Kaside (1 na^ct, 1 Mevlânâ medhi), 1 Terkib-i bend (Sâkî-nâme), 1 Mesnevi, 9 Kit^ca-i kebîre, 118 Gazel, 1 Kit^ca , 4 Nazm, 5 Rübâcî, 10 Matla^c vardır.

3. A Adana Atatürk Bilim ve Kültür Müzesi 257

Baş : "Ukde-i ser-rişte-i râz-ı nihânîdür sözüm

Silk-i tesbîh-i dür-i seb^ca'l-mesânîdür sözüm

Son : Gam çekme hâkîkatde eger cârif isen

Farż eyle ki el'ân yine câlem yoğımış

132 yk.(1b+129b). 195x115 (150x75) mm. 17 satır. Nesih-Taçlık yazı (Yazı karakteri 37. yak'dan sonra taçlık. Bazı kasidelerde başlık yok. Başlıklar kırmızı, yazı rekabe kayıtlı. Uzun vokalli kelimeler üzerine med konulmuştur. Bazı manzumeler

sahife kenarında. Değişik yapraklarda siyah mürekkeple çiçek motifleri var. Kaside başlangıçları işaretli). Vişneçürügü renkli meşin cilt. (Gömmme beyzî şemseli, baskı zencirekli, salbekli ; şirazeli. Sırtı tamir görmüş, cilt dağılmak üzere).

"Divan-ı Nefî Çelebi" kaydı ; Enverîzâde Sadullah Enverî 243 mülkiyet kaydı ; muhtelif beyitler ve hesap kayıtları (la). "Târih-i hall-i Nefî rahmetüllahi 'aleyh ; Ah kim kiydi felek Nefî gibi üstâde , senel 059" kaydı ; Pendî ile ilgili iki tarih, Amrî'ya ait bir beyt, gazel-i Vehbî ve muhtelif şairlere ait manzumeler (129-132 yk.) Arka kapakta Esseyyid Ahmed Muhtar'a ait iki temellük mührü. Son yaprakta su akıntıları var. Başta ve sonda Müze mühür ve kaşeleri.

Bu nüsha Ramazanoğlu Suphi Paşa kitapları ile 5 Ağustos 1976'da müzeye bağışlanmıştır. Müze müdürü Murat Yüksel'e göre Nefî'nin kendi nüshasından istinsah edilmiştir (?). Orta Anadolu Türkçesi imlâ özelliklerine sahiptir. Mukabele edilmiş olup farklılıklarda reddedilen kelimenin üzeri çizilmiş, bazan iki kelime aynı anda yazılmıştır.

Bu nüshada 58 Kaside (1 nat, 1 Mevlânâ medhi), 1 Terkib-i bend (Sâkî-nâme), 1 Mesnevî, 9 Kıtâ'a-i kebîre, 118 Gazel, 1 Kıtâ'a, 3 Nazm , 4 Rübâ'î, 8 Matla' bulunmaktadır.

4. M Millî Kütüphane Yz. A 1570

Baş : "Ukde-i ser-rişte-i râz-ı nihânîdür sözüm

Silk-i tesbîh-i dür-i sebâ'l-mesânîdür sözüm

Son : Bir söz mü var ki şimdi o yârân pesend ola

Var ise şî'r-i Nefî şûh u levend ola

İstinsah kaydı : Temmetü'd-dîvânü's-şerîf ve manzûme-i latîf fî-yedi-i 'abdi'l-fâkîr Mustafa bin Es'ad el-Bektaşî fî-leyle-i

sâni fî-şehr-i rebî'ü'l-evvel, sene : hams ve erbacîn ve elf (111a).

111 yk. 208x115 (157x78)bb. 19 satır. Taclîk yazı (Sözbaşları kırmızı mürekkeple. Mihrabiyeli, müze hheb. 1-2.yk yaldız cedvelli. Bazı kelimeler harekelenmiştir. "Sâhh" kaydı var. Bazı kelimelerin üzerlerine farkların kaydedilmiş olması, eserin mukâbele yolu ile istinsah edildiğini gösteriyor). Kanarya sarısı Avrupa kağıt. Zincirekli, kahverengi meşin cilt.

Zahriyeden sonraki boş yk.'da "Nefcî Efendi merhûmuñ hâtem beytidir :

Muhtericü't-tarz u belîgü'l-eser

Kâşif-i esrâr-i İlâhî Ömer

kayıdı ve bir beyit yazılıdır. Divan adı , Esad ve Muhammed adına iki mülkiyet kaydı , "İbrahim Alaaddin Gövsa Kitapları ", Millî Kütüphaneye Yardım Derneği tarafından satın alınmıştır (29.6.1963)" kâsesi boş yk'da. 104b-105a arasında, rekabe kaydından kopukluk olduğu anlaşılıyor.

Bu nûshada ; 59 Kaside (1 nact, 1 Mevlânâ medhi), 1 Terkib-i bend, 1 Mesnevî , 9 Kitca-i kebîre, 113 Gazel, 1 Kitca , 3 Nazm, 4 Rübâcî, 10 Matlac bulunmaktadır.

5. Ü İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi TY 5488/2

Baş : "Ukde-i ser-reşte-i râz-i nihânîdür sözüm

Silk-i tesbîh-i dür-i seba'l-mesânîdür sözüm

Son : Gam çekme hakîkatde eger cârif iseñ

Farz eyle ki el'ân yine câlem yoğımış

İstinsah Kaydı : În sevâd-i macnâ ki be-kalem-i Re'fetî-i şikeste-rakam semt-i tesvîd-yâft cunvân-i menşûr-i suhûr be-seref-i şehr-i cemâdiyelûlâ mucazzez ve zeyl-i cerîde-i hisâb târîh-i sene sinîn ve sebcîn ve elf mutarraz bûd (167a).

211 yk. (51b-167a). 295x110 (270x85)mm. 19 satır. Kalın Taçlık yazı (Başlıklar, mahlaslar ve şahıs ismi geçen misralar kırmızı mürekkeple. Mükemmel yaldız-çiçek mihrabiyeli. 1b-2a kalın yaldız cedvelli. Sahife kenarları yaldız-çiçek motifli. Diğer sahifeler çift cedvelli. Yazı Rekabe kayıtlı. "sâhh" kaydı var). Avrupa kağıt (Suyollu, filigranlı, kalın, aharlı, krem rengi). Kahverengi meşin cilt (Gömmé beyzî şemseli, kalın zencirekli, köşebendli, salbekli ; şirazeli, miklaplı. Miklap şemseli, salbek ve zencirekli. İç kapak ebrî, yaldız şemseli).

11 kânunisanî 1928 Yıldız Kütüphanesi tetkik kaydı iç kapakta. "Divan-ı Nefî-i muciz-gû" kaydı, müstensih adı ve iki beyt (la). Biri 1165 tarihli iki mülkiyet kaydı silik. Küttüphane ve vakıf mührü (la). Mükemmel tezhibli, okunaklı. Eser tamir görmüş.

Riyazî Divanı (1-50), Nefî'nin Farsça Divanı (168b-211b) ile birlikte.

Bu nüshada ; 59 Kaside (1 naât, 1 Mevlânâ medhi), 1 Terkib-i bend (Sahbâ-nâme), 1 Mesnevî, 9 Kitâ'a-i kebîre, 119 Gazel, 3 Nazm, 4 Rübâcî, 12 Matla bulunmaktadır.

6. S Süleymaniye Kütüphanesi , Ayasofya 3979

Baş : 'Ukde-i ser-rişte-i râz-i nihânîdür sözüm
Silk-i tesbîh-i dür-i seb'a'l-mesânîdür sözüm

Son : Bilmem nice olur mihr ü mahabbet hâli
Bu nükte-i ser-bestे kalur nâ-güfte

135 yk. 250x140 (198x80) mm. 15 satır. Ta lîk yazı (Başlıklar kırmızı mürekkeple. Mihrabiyeli. Kalın yaldız cedvelli. Rekabe kayıtlı. Bazı kelimeler harekeli , "sâhh" kaydı var. Ek

yapraklarda yazı farklı, üç sütun). Abadî kağıt (Sarı, aharlı, kurt yeniği var. Ek yapraklar, beyaz, filigranlı, aharlı). Kahverengi meşin cilt (Mükemmel tezhibli. Gömme şemseli, salbekli, köşebendli, sirazeli, zencirekli, zahri şemseli ; miklap şemseli, cilt yıpranmış). Eser tamir görmüş, mürekkep yer yer dağılmıştır.

Divan adı, Sultan Mustafa adına bir kayıt, Kütüphane numarası (la). İç kapakta kurşun kalemlle eser adı, no, varak kayıtları var. Mustafa Hân mührü ve Sultan vakıf mührü (I. Mahmud), vakıf tescil mührü (Mustafa Tahir) (la).

Sonradan eklenmiş yapraklarda (Metinde büyük varak harfi ile gösterildi) ve sahife kenarlarında Nefcî divanına ait manzumeler kayıtlı. Rekabe kayıtlı asıl nüshanın yaprakları arasına ikişer yaprak eklenerek eksik gazeller tamamlanmıştır. Ek yapraklar ve sahife kenarlarındaki manzume kayıtlarından, nüshanın mukabele yoluyla istinsah edildiği anlaşılıyor.

Bu nüshada ; 59 Kaside (1 na^ct, 1 Mevlânâ medhi), 1 Terkib-i bend (Sahbâ-nâme), 1 Mesnevî, 9 Kitâ'a-i kebîre, 131 Gazel, 2 Kitâ'a, 3 Nazm, 3 Rübâ'î, 10 Matla^c bulunmaktadır.

7. E Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi 2701/1

Baş : "Ukde-i ser-rişte-i râz-ı nihânîdür sözüm

Silk-i tesbih-i dür-i seb^ca'l-mesânîdür sözüm

Son : Gözi meyhâne-i nâz u ķası mihrâb-ı niyâz

Yaraşur her ne kadar etse niyâz ehline nâz

İstinsah Kaydı : Tamam-şod Dîvân-ı Nefcî-i mucize-güftâr-ı sihr-âsâr be-ķalem-i şikeste-rakam Defter-i Şîkk-ı Sâlis Salih bin Osman El-Üskûdarî hilâl sene 1166 (110b).

Ta^clîk yazı (Bölüm başlıklarını mükemmel mihrabiyeli. lb-2a mavi-yaldız süslemeli, yaldız satır. Kalın cedvelli. Diğer yapraklarada yazı, kalın yaldız cedvelli. Başlıklar kırmızı, isimler kırmızı çizgili. Sahifeler rekabe kayıtlı. Bazı kelimeler harekeli, yazında "sa^hh" kaydı var). Kahverengi meşin cilt (Şemseli, salbekli, zencirekli, şirazeli, gömme şemseli; miklap kenar şemseli, salbekli; zahriyye ebrî).

İç kapakta Esad Efendi 2701 kaydı kurşun kalemle. Kütüphane numarası, Muhammed Emin b. Veliyüddin Efendi ve Teşrifatçı Seyyid Süleyman Necip Efendi adına mülkiyet kayıtları ; Muhammed Said adına bir temellük mührü ve Ktp. kaşesi; Esad Efendi vakıf mührü (la). Başta ve sonda boş yapraklar var.

Nef^cî'nin Farsça Divanı ile birlikte (111b-152b).

Bu nûshada ; 60 Kaside (1 na^ct, 1 Mevlânâ medhi), 1 Terkib-i bend (Sahbâ-nâme), 1 Mesnevî, 9 Kit^ca-i kebîre, 123 Gazel 1 Kit^ca , 3 Nazm, 5 Rübâ^cî, 11 Matla^c bulunmaktadır.

8. İ İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T 5722

Baş : "Ukde-i ser-rişte-i râz-i nihânîdür sözüm

Silk-i tesbîh-i dür-i seb^ca'l-mesânîdür sözüm

Son : Bir söz mi var ki şimdi o yârân pesend ola

Var ise şî'r-i Nef^cî şûh-i levend ola

İstinsah Kaydı : Kad temme bi-hamdihi Te^câlâ "alâ yed-i fâkîr Muhammed Hâşim gaferahû lehümâ. Sene 1257, 4 rebî^cü'l-âhîr (111a).

111 yk. 203x100 (165x55) mm. 20 satır. Şarkî kağıt (Muh-telif renkli, aharlı, ince). Ta^clîk yazı (Başlıklar ve mah�âdar kırmızı. Gizli mistarlı. Rekabe kayıtlı. Yer yer harekeli). Kahverengi kalın meşin cilt.

Divan adı ve Yıldız Kütüphanesi " 4 teşrinisanî 1930 tetkik edilmişstir" kaydı, Kütüphane mührü (1a).

Farsça divan nüshalarında bulunan bir farsça gazeli "dal" harfinde kaydedilmişstir.

Bu nüshada 59 Kaside, (1 na^ct, 1 Mevlânâ medhi), 1 Terkib-i bend (Sahbâ-nâme), 1 Mesnevî , 8 Kîte-a-i kebîre, 115 Gazel, 2 Nazm, 4 Rübâ'î, 8 Matla^c bulunmaktadır.

* * *

2) Nüshaların Değerlendirilmesi

Nefî divanı nüsha sayısı bakımından zengin bir divandır. Divan, başta İstanbul ve Ankara olmak üzere Konya, Adana, Bursa, Manisa ve Erzurum gibi değişik şehirlerdeki yazma eser bulunduran kütüphanelere dağılmıştır. Ayrıca yurtdışında da nüshaları bulunmaktadır. Değişik eserlerin nüsha sayılarına bakıldığından, türü içinde Nefî divanının hayli kabarık bir nüsha sayısı olduğu görülebilir. Bu özellikleki divanın karşılaşmalı metninin hazırlanabilmesi elbette bir seçim yapmayı gerektirecekti. Bu nedenle

bütün nüshaların özellikleri tesbit edildikten sonra kendi aralarında grupperlendirildi. Değişik kriterlerle oluşturulan bu gruppardan, temsilcilik karakterinde olan nüshalar karşılaşmalı nüsha metnini oluşturdu. Sekiz temsilciden oluşan bu divan nüshaları şunlardır :

1. AE Atîf Efendi Kütüphanesi 2213/2
2. T Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. Hazine 960
3. A Adana Atatürk Bilim ve Kültür Müzesi 257
4. M Millî Kütüphane Yz. A 1570
5. Ü İstanbul Üniversitesi Ktp. TY 5488/2
6. S Süleymaniye Ktp. Ayasofya 3979
7. E Süleymaniye Ktp. Esad Efendi 2701/1
8. İ İstanbul Üniversitesi Ktp. TY 5722

Nüshaların kendi aralarında grupperlendirmeleri, başta is-tinsah tarihleri olmak üzere, manzumelerin sıralanışı, toplam manzume sayısı, nüshaların ortak eksiklikleri, hata ve benzerlikleri tam veya tam metne yakın oluşları gibi, değişik değerlendirmeler sonucu gerçekleşti. Nüshaların bütünü birçok istatistik değerlendirmeye tabi tutulduktan sonra mevcut özelliklerini itibariyle dokuz ayrı grupta toplanmışlardır. Bu dokuz grupta toplanan nüshalar

şunlardır :

I. GRUP

- (34) Atıf Efendi Ktp. 2113/2
- (42) İ. Koyunoğlu Müzesi Ktp. 13801
- (34) Beyazıt Genel Ktp. 5736
- İstanbul Üniversitesi Ktp. TY 2790/1
- Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. Hazine 959
- Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. Emanet Hazinesi 1621

II. GRUP

- (34) Süleymaniye Ktp. Hüseyin Kazım Bey 153/1
- Süleymaniye Ktp. Laleli 1770
- (06) Ankara Üni. DTCF Ktp. M. Özak I 1055
- Ankara Üni. DTCF Ktp. M. Özak I 900
- (34) İstanbul ÜNi. Ktp. TY 5511
- Süleymaniye Ktp. Pertev Paşa 421
- Süleymaniye Ktp. Reisülküttap 982
- Millet Ktp. AE Manzum 456
- Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. Emanet Hazinesi 1640/2
- Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. Hazine 960
- Kemal Edib Kürkçüoğlu Özel Kitaplığı

III. GRUP

- (34) Süleymaniye Ktp. Hasan Hüsnü Paşa 973/2
- Süleymaniye Ktp. Şeyhülislam Esad Ef. Medresesi 137
- (42) Mevlânâ Müzesi Ktp. 2412
- (34) Beyazıt Ktp. Veliyüddin Efendi 2677
- (16) İnebey Yazma Basma Eserler Ktp. Genel 4312/1
- (06) Milli Ktp. Yz. A 3751
- (01) Atatürk Bilim ve Kültür Müzesi 257

IV. GRUP

- (34) İstanbul Üniversitesi Ktp. TY 5488/2
 Süleymaniye Ktp. Reşit Efendi 776
 Süleymaniye Ktp. Halet Efendi Eki 152
 Süleymaniye Ktp. Hacı Mahmud Efendi 5220
 Millet Ktp. AE Manzum 454
 Millet Ktp. AE Manzum 455
 Süleymaniye Ktp. Hacı Mahmud Efendi 3394
 İstanbul ÜNiversitesi Ktp. TY 1699

V. GRUP

- (34) Hacı Selim Ağa Ktp. 911/2
 Süleymaniye Ktp. Ayasofya 3979
 (06) Türk Tarih Kurumu Ktp. Y 165
 (42) Mevlânâ Müzesi Ktp. 4372
 (34) Süleymaniye Ktp. Lala ismail Efendi 494
 İstanbul Üniversitesi Ktp. TY 439/1

VI. GRUP

- (34) Süleymaniye Ktp. Reşit Efendi 777/1
 (06) Ankara Üni. DTCF Ktp. M. Özak I 521
 (34) Süleymaniye Ktp. Esad Efendi 2701/1
 (06) Adnan Ötüken Ktp. 466
 (34) İstanbul Üniversitesi Ktp. TY 2801
 İstanbul Üniversitesi Ktp. TY 1851
 (42) Mevlânâ Müzesi Ktp. 2411
 (34) Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. Revan 811
 (25) Atatürk Üni. Ktp. Seyfettin Özege ASL 259
 (06) Milli Kütüphane Yz. A 2239
 Milli Kütüphane Yz. A 4006

Milli Kütüphane Yz. A 5372

Ankara Üni. DTCF Ktp. M. Çonlu A 427

Türk Dil Kurumu Ktp. Yz. A 505

(34) Süleymaniye Ktp. M. Murad M. Arif 246

VII. GRUP

(34) Süleymaniye Ktp. Darülmesnevi (Şeyh Murad Ef.) 419/1

(42) Yusuf Ağa Ktp. 579

(34) İstanbul Üniversitesi Ktp. TY 5722

VIII. GRUP (ARA GRUP)

(34) İstanbul Üni. Ktp. TY 3613/1 (II., III., IV.)

Süleymaniye Ktp. Laleli 1771

İstanbul Üniversitesi Ktp. TY 3766/2 (II., III., IV.)

(06) Milli Kütüphane Yz. A 1570

(34) Süleymaniye Ktp. Çelebi Abdullah 317

(34) Bibliotek National Suppl. T612 (Sül. ktp. Mikrofilm
3199 ; II., III., IV.)

Süleymaniye Ktp. Tarlan 9 (II., IV.)

Nuruosmaniye Ktp. 4959/1,5 (I., V.)

(06) Ankara Üni. DTCF Ktp. M. Çonlu A 42

Eleazar Birnbaum Özel Kolleksiyonu MS T4 (Toronto)

IX. GRUP (Eksik nüshalar-Mecmualar)

(34) Süleymaniye Ktp. Esad Efendi 3507

Süleymaniye Ktp. Halet Efendi Mülhaki 161/1

Süleymaniye Ktp. Nafiz Paşa 952/4

Nuruosmaniye Ktp. 4393

Nuruosmaniye Ktp. 4957/2

(06) Ankara Üni. DTCF. Ktp. A333

Ankara ÜNi. DTCF Ktp. M. Özak I 828

Ankara ÜNi. DTCF Ktp. M. Özak I 756

Ankara Üni. DTCF Ktp. M. Özak I 607

(42) İ. Koyunoğlu Müzesi Ktp. 11323

(34) Atıf Efendi Ktp. 2225/1

(06) Milli Kütüphane Yz. A 58

Milli Kütüphane Yz. A 1052

Milli Kütüphane Yz. A 1632

Milli Kütüphane Yz. A 2625

Milli Kütüphane Yz. A 4689/2

Milli Kütüphane Yz. A 5379/2

Milli Kütüphane Yz. A 897/5

Milli Kütüphane , 87

(34) İstanbul Üniversitesi Ktp. TY 2872

İstanbul ÜNiversitesi Ktp. 144/6

İstanbul Üniversitesi Ktp. TY 4095

Süleymaniye Ktp. Tarlan 240/1

Hacı Selim Ağa Ktp. Kemankeş 240/1

Tercüman Gazetesi Ktp. 258

Tercüman Gazetesi Ktp. 267

Tercüman Gazetesi Ktp. 275

Ragıp Paşa Ktp. Yahya Tevfik 302

Ragıp Paşa Ktp. Tahir Ağa 167

(45) Manisa İl Halk Ktp. 5167

Necmeddin Halil Onan Özel Kitaplığı

Mehmet Şevket Eygi Özel Kitaplığı

(06) Ankara Üni. DTCF Ktp. M. Özak I 1222

(25) Atatürk Üni. Özege MMK 71-113

Atatürk Üni. Özege MMK 13c-111

Atatürk ÜNi. Özege MMK 43e-109

Atatürk Üni. Özege MMK 42b-108

Yurdışındaki Nüshalar :

Kıbrıs Sultan Selim II. Ktp. 1072

British Museum Add. 5964

British Museum 7935
 British Museum Or. 7169
 British Museum O. 7078
 Browne, Catalog of Manuscrite Or. W 3 (8)
 The Chester Beaty Library 51
 Konclichen Bibl. Zu Berlin 357
 Türkische Handschriften in der STAATSBIBLIOTHEK previs-
 sicker Kulturbesitz HS. Or. 6578
 Medine Şeyhülislam Arif Hikmet Ktp.
 Zagreb İlim ve Sanat Akademisi OZJA 603
 Zagreb İlim ve Sanat Akademisi OZJA 1606
 Turkish Hanschriften Hanna SOHRWEIDE, Ms.Or.Oct. 3607.
 Zbriarov Polskich Katalogue Rekopisov Or.

* * *

Nüshaların gruplandırılmışından sonra , tüm nüshalar dikkate alındığında dokuzuncu grupta yer alan nüshalar, eksiklikleri, dik-
 katsızce yazılmış fazla hataya sahip nüsha oluşları vb. özelliğ-
 leri dikkate alınarak elenmişlerdir. Ayrıca görülemeyen ve kaydı
 olduğu halde bulunamayan eserler, yurtdışı nüshaları da bu grupta
 toplanmışlardır. Bu grupta yer alan nüshaların birçoğu ya çok ek-
 sik nüshalardır veya değişik şairlerin manzumelerinin toplandığı
 şiir mecmularıdır. Bu tür nüshalarda , Nefî'nin kasidelerinden
 veya gazellerinden seçmeler bulunmaktadır. Diğer sekiz grupta yer
 alan nüshalar arasında da eksik birçok nüsha bulunmaktadır. Ancak
 yapılan değerlendirmelerde gruptları belirlenen bu eksik nüshalar
 eksiklik oranına bakılmaksızın kendi grubu içinde değerlendiril-
 mislerdir. Sekizinci grupta yer alan Bibliothek National nüshası
 bu özelliği taşıyan bir yurtdışı nüshası olduğu halde bu gruba
 dahil edilmiştir.

IX. Grupta yer alan nüshalar ayrıldıktan sonra geriye kalan altmış yedi nüshadan sekizinci grupda yer alan on nüsha karışık gruptur. Diğer yedi grupta bağlantıları tam olarak ortaya koyulamamış nüshalardan oluşmuştur. Bu nüshalar arasında en az iki grupta güçlü bağlar kuran ama diğer nüshalarla da zayıf bağlar kurduğu anlaşılan, istinsah tarihi eski ve tam nüshaya yakın bir temsilci seçilmiştir. M nüshası olarak kodlanan bu nüshada farklı okunuşlu kelimeler harekelenmiştir. Nüsha, mukabele yolu ile istinsah edilmiş, farklılar metin üzerinde gösterilmiştir. Ayrıca nüsha "şahh" kayıtlarıyla düzeltmelere sahiptir.

Ortak bir kaynaktan geldikleri anlaşılan ve aralıranda ortak hata, benzer farklılık vb. birçok yönden benzerlik taşıyan nüshaların içinden seçilen grup temsilcileri, eski tarih, manzume sayısı bakımından zenginlik, doğru okuma, titiz bir istinsah, okunaklılık gibi Özellikleriyle bağlı bulundukları grubu örnekleyici nüshalardır.

Birinci grubun temsilciliğini yapan Atîf Efendi nüshası, şairin Farsça divanıyla birliktedir. Taşıldığı 1032 istinsah tarihi ve Nefî'nin evinde yazıldığını belirten Farsça divan sonundaki kayıt, nüshanın özellikleri, bu nüshayı esasen istinsah tarihi olmayan diğer nüshalar arasından ön plana çıkarmıştır. İkinci grup temsilcisi, istinsah tarihi olmamakla birlikte 1041 tarihli bir temellük mührüne sahiptir. Temsilciliğini yaptığı diğer nüshalar arasında en eski ve tama yakın bir nüshadır. Eserin sahife kenarlarındaki kayıtlardan mukabele edildiği anlaşılmaktadır.

Üçüncü grup temsilcisi, Ramazanoğlu Suphi Paşa kitapları arasında müzeye bağışlanmıştır. Bu nüshanın, şairin kendine ait nüshadan istinsah edildiği rivâyeti, içinde yer aldığı grup nüshalarından daha geniş ve kağıt, yazı, imlâ Özellikleri bakımından eski bir nüsha olduğunun anlaşılması örnek olarak seçilmesini gerektirmiştir. Eser, mukabele yolu ile istinsah edilmiş, farklarda

reddedilen rivayetin üzeri çizilmiş, bazan iki kelime de birlikte yazılmıştır.

Dördüncü grup temsilcisi Üniversite nüshası, grup içindeki nüshaların tarihsiz (biri 1263) tarihli oluşu sebebiyle örnek nüsha olmuştur. 1070 istinsah tarihli nüsha, titiz, doğru okunmuş, okunaklı ve zengin bir nüsha olarak grubunu örnekleyicidir. "sahh" kayıtlarından mukabele edildiği anlaşılmaktadır.

AYasofya nüshası sonradan eklenmiş bölümleriyle bütün nüshalar içinde en zengin nüshadır. Mukabele yolu ile istinsah edilen bu eser manzume sıralaması, doğru okuma, farkları dolayısıyla Atif Efendi nüshasına yakın, fakat diğer nüshalarla hemen ilk başta soy grubu ayrılan bir özelliğe sahiptir. Sultan Mustafa'nın kitaplarından oluşu eskiliği bakımından önemlidir. Eserde bazı kelimeler harekeli olup sonradan karşılaştırma yapıldığı "sahh" kayıtlarından anlaşılmaktadır. Bu özellikleriyle beşinci grubun temsilcisi olmuştur.

Altıncı grubun temsilcisi Esad Efendi nüshası 1166 gibi geç bir dönemin istinsah tarihini taşıyormasına karşılık, grup içinde, yine geç dönemlerde istinsah edilen iki nüshadan ve istinsah tarihi belli olmayan diğer nüshadan daha zengin, okunaklı, doğru okunmuş bir nüshadır. Farklı okunuş özelliğine sahip kelimeler hareketlidir. Sonradan karşılaştırıldığı "sahh" kaydından anlaşılmaktadır. AYasofya nüshasından sonra en geniş nüshadır.

Yedinci grup temsilcisi 1257 istinsah tarihli olup Saray nüshalarındandır. Zengin, farklı bir nüshadır. Geç dönem istinsah tarihi taşımı nedeniyle, son dönemlerde istinsah edilmiş nüshaları temsil edeceği düşünülerek seçilmiştir.

Bu çalışma yapılrken, altıncı grubun temsilciliğini yapan Esad Efendi nüshası, metin karşılaştırması yapılmadan önce tamamıyla yazılmış, ancak karşılaştırma sırasında diğer nüshalarla

benzerliği oranında esas alınmıştır. Yani, nüsha karşılaştırmasında genel alışkanlık olan, bir nüshayı esas alıp farkların aparata alınması yoluna gidilmemiş, güçlü rivayet karşısında bu nüsha rivayetinin zayıf kalması, ya da reddedilmesi durumunda kabul edilen nüsha veya nüshaların rivayeti kurulan metne alınarak bu nüshaların rivayeti aparatılmıştır.

Şairin üslûbu, mazmunları, vezin gibi yardımcı unsurların yeterli olmadığı rivayet farklılıklarında istinsah tarihi eski olan nüshaların rivayeti kabul edildi.

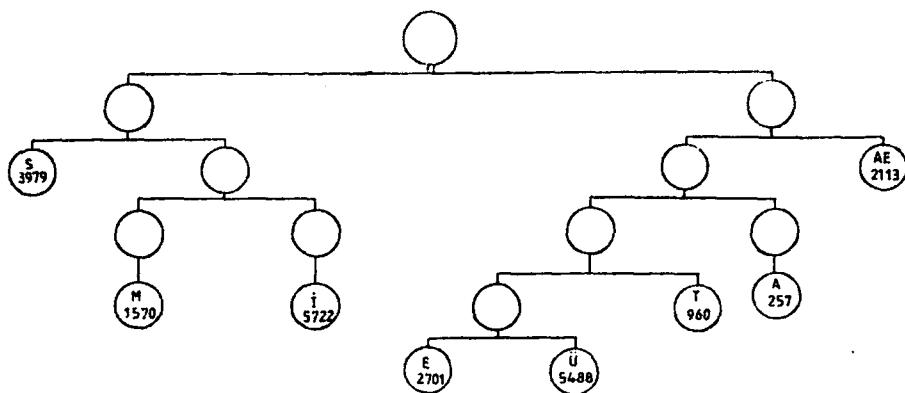
Nüsha farklarının aparatta kaydedilmesinde şu esaslar dikte alındı. Aynı birim içinde birkaç fark gösterilecekse her birim / işaretıyla ayrılmıştır. Birim değişimleri noktalı virgül (;), kabul edilen rivâyetten sonra reddedilen rivayet iki nokta (:) ile ayrıldı. Farkların yanında nüshaların kod harfleri hiçbir işaret kullanılmadan büyük harflerle gösterilmiştir. AE ve A,E kodlu nüshaların birbiriyle karışmaması için bu üçluğun pek nadir olarak biraraya geldiği yerlerde yanlış anlaşılma ihtimali dikkate alınarak, ikinci ikili olan A ve E kodları arasına virgül (,) koymuştur. Nüsha kodları grup ve istinsah tarihi sırasına uygun bir şekilde sıralanarak farklardaki kronolojik gelişmenin seyri tesbit edilmeye çalışılmıştır. Örnek metinlerden birçoğu mukabele yolu ile istinsah edildikleri için rivayetler metinler üzerinde müstensihlerce gösterilmiştir. Biz de karşılaştırma sırasında bu farkları tire (-) bağlantısı ^{ile} aynı yerde gösterdik (ziver-ziyaret gibi). Metindeki fazlalıklar artı (+), eksiklikler eksi (-) işaretleri ile gösterilmiş, yanlış anlaşılma ihtimali olan yerlerde (-) yerine (X' de yok) şeklinde ifade edilmiştir. Metin beyit esasına göre numaralandırılmış, özellikle belirtilmesi gereken yerlerde, 1. 2. misra gibi ifadelerle misra belirtilmiştir. Aynı kelime veya birimle ilgili nüsha farklarında boşluk bırakılarak herhangi bir

işaret kullanılmamıştır.

Metindeki manzumelerin sıralamısında da, mürettep divan geleneğine uygunluk sağladığı oranda Esad Efendi nüshasındaki sıralamaya uyuldu. Mürettep divan geleneğine uyum sağlamayan sıralama ve gruplandırma düzeltilmiş, diğer nüshalarda bulunan manzumeler bu manzume gruplarında yerlerine koyulmuştur. Meselâ bu nüshada bulunmayan bir gazel ilgili kafiye harfine alınmış, ancak kafiyenin son manzumesi olarak sıralanmıştır.

Karşılaştırmalı metnin iması XVII. yüzyılın bilinen imlâ kurallarına göre tesbit edilmiştir. Osmanlı türkçesinde kullanılan bazı klişe ifadelerin o dönemde nasıl kullanıldığı henüz tartışımlı olduğu için, özellikle kapalı (é) sesini taşıyan kelimeler bugünkü şekilleriyle kullanılmıştır.

Bütün nüshaların dikkate alınarak gruplandırılması sonucu, grupları oluşturan nüshaların benzerlikleri, fakrlılıkları ve özellikleri dikkate alınarak kullanılması gereken grup temsilcilerinin orijinal nühayla yakınlık ve ilişkilerini gösteren soy şeması şöyle oluşturulabilmiştir :

M E T I N

K A S † D E L E R

* DER-NA^cT-İ SEYYİD-İ KÂ'İNÂT °ALEYHİ EFDALÜ'S-SALEVÂT

- Ela 1. °Ukde-i ser-rişte-i râz-i nihânîdür sözüm
 Silk-i tesbîh-i dür-i sab^ca'l-mesânîdür sözüm
2. Bir güherdür kim nazîrin görmemişdür rûzgâr
 Rûzgâra °âlem-i gayb armagânıdûr sözüm
3. Rûzgâr ihsânumi bilmış yâ bilmemis
 °âleme feyz-i hayât-ı cavidânîdür sözüm
4. Ehl olan kadrin bilür ben cevherüm medh eylemem
 °âlemüñ sermâye-i deryâ vü kânıdûr sözüm
5. Bî-faraż bir cevher i şâfîdür ammâ muttasıl
 Ehl-i tab^cuñ zîver-i tîg u sinânıdûr sözüm
6. Ya^cnî kim endîşe-sencân-ı cihânuñ dâ'imâ
 Hem sarîr-i kilki hem vird-i zebânıdûr sözüm
7. Bir benim gibi cigerdâr ehl-i tab^c olmaz daхи
 Cevher-i tîg-ı kazâ-yı nâghânîdûr sözüm
8. Gamze-i dilber nola reşk eylese endîşeme
 Hîrz-ı bâzû-yı dil-i sâhib-kirânîdûr sözüm
 Fâ^cilâtün fâ^cilâtün fâ^cilâtün fâ^cilün
 AE50b Tlb Alb M1b Ü51b Slb Elb İlб

* -M Der-na^ct-i hażret-i Seyyid-i Kâyinât °aleyhi efḍalü's-salevât
 AE Der-na^ct-i hażret-i Ḥabîb-i Ekrem Sallallâhu Te^câlâ °aleyhi ve sellem
 T Der-na^ct-i Seyyid-i Kâyinât °aleyhi efḍalü'l-hayât A Na^ct-i Seyyid-i
 Kâyinât Ü Bismi'l-lâhi'r-rahmâni'r-rahîm Der-na^ct-i seyyidi'l-enâm °aley-
 hi's-selâm İ 4 cevherüm : gevherüm TMÜSEİ/deryâ vü kânıdûr : deryâ dükâ-
 nıdûr M ; 5 tîg u : tîg-ı M ; 7 cigerdâr : cigerdûr TS

9. Ol kadar pür-şîvedür gûyâ ki bikr-i fikrimüñ
 Gamze-i merd-efgen-i nâ-mihribânıdur sözüm
10. Ol kadar dil-dûzdur gûyâ ki bir şûh âfetüñ
 Nâvek-i müşgîn-kemân-ı ebruvânıdur sözüm
11. Âyet-i "nûn ve'l-ķalem"dür müşhaf-ı sînemde yâ *
 Rüstem-i endîsemüñ tîr ü kemânıdur sözüm
12. Bir gûlistândur hayâlüm dil-şüküfte bülbüli
 Ol gûlistânuñ latîf âb-ı revânıdur sözüm
- E2a 13. Bir şebistândur hayâlüm hâme zengî hâdimi
 Ol şebistânuñ carûs-ı dil-sitânıdur sözüm
14. Aferîniş tûtî-i endîseme bir dâmdur
 Kim o dâmuñ dâne-i pür-imtinânıdur sözüm
15. Kimse inkâr edemez mâhiyyet-i endîsemi
 Ehl-i reşkün nûsha-i akd-i lisânıdur sözüm
16. Afet-i aynu'l-kemâl-i reşk kâr etmez baña
 Def-i zahm-i çesm-i Hallâk-ı Maânidür sözüm
17. Hâk-i pâyüm sürme eylerse aceb mi rûzgâr
 ^{*}Unsur-ı rûh-ı Kemâl-i İsfahânıdür sözüm
18. İste Hallâk-ı Maâni şimdi geldi âleme
 Gûş edüñ âsârını kim tercemânıdur sözüm
19. Soñra gelsem dehre Hallâk-ı Maâniden nola
 Kâleb-i huşk-i hayâle rûh-ı sânıdür sözüm
20. Nüktede âlem harîf olmaz baña gûyâ benim
 Her ne söylersem cevâb-ı "len terânî"dür sözüm **

10 -M ** "Hokka ile kaleme yemîn olsun". El-kalem Sûresi (68), âyet 1. 13 hayâlüm : devâtum AEAÜSEİ ; 16 kemâl-i kemâli A ; bir : -Ü/ise: eylese A ** " (Allah buyurdu) Beniaslâ göremezsin". El-aerâf sûresi (7), âyet 143

21. Her ne söylersem kažâ mažmûnını isbât eder
Anı bilmez ki hitâb-ı imtihânîdür sözüm
22. Ben ne Keşşâf'ım ne sâhib-keşf ammâ mačnâda
Mû-şikâf-ı nükteha-yı âsmânîdür sözüm
23. Biñde bir mačnâyi nažm etmem yine bir lafz ise
Yoklaşan mecmûča-i râz-ı nihânîdür sözüm
24. Hâsid-i keç-rev hayâle râst gelmezse nola
Ehl-i dil yârâne her dem yâr-ı cânidur sözüm
25. Ben cihân-ârâ şehenşâh-ı cihân-ı mačnâyım
Sözlerin de pâdişâh-ı kâmrânîdûr sözüm
26. Dönse şemşîr-i hatîbe nola şemşîr-i zebân
Mülk-i nažmuň hutbe-i emn ü emânîdûr sözüm
27. Tabčinuň bir tercemân-ı terzebânîdûr kalem
Hâmemüň bir hem-zebân-ı nüktedânîdûr sözüm
28. Pâsbân olmuş bir ejderdûr kalem genc-i dile
Kim o gencüň şebçirâg-ı pâsbînîdûr sözüm
29. Tâ sabâh-ı haşre dek biñ mübtelâyi mest eder
Bezm-i aşkuň neşve-i rîtl-ı girânîdûr sözüm
30. Rind-i huşyârim harâb ât-ı mahabbetdûr dilüm
Aşık-ı hercâyîyim vahdet nişânîdûr sözüm
31. Olalı Peygamber-i âhîr zamâne načt-gû
Ab-ı rûy-ı ümmet-i âhîr zamânîdûr sözüm
32. Načt-i şâhenşâh-ı evreng-i nübüvvet kim anûň
Feyż-i medhiyle dilüň cân-ı cihânîdûr sözüm

26 şemşîr-i : minbersüz M ; 27 hem-zebân-ı : hem-zebâni M ; 28
î'de ken. ; 30 dilüm : dilüm-yerüm M / nişânîdûr : lisânîdûr M :
načt-gû : načt-gû Ü ; 32cân-ı:cân u TM;načt-gû u:načt-gû Mİ

33. Cân-ı âlem fâhr-ı âdem Ahmed-i mürsel ki tâ
Haşr olunca na^ct-gûy u na^ct-hânidur sözüm

E2b 34. Olalı gâvvâs-ı deryâ-yı hayâl-i midhati
Cevher-i tab^cumuñ zîb-i dükânıdur sözüm

35. Ol kadar el verdi ma^cnâ feyz-i evşâfiyle kim
Gûiyâ miftâh-ı genc-i şâygânıdur sözüm

36. Maşrîk-ı subh-ı hidâyetdür senâsiyle dilüm
Mihr-i kudsî pertev-i kevkeb-fesânıdur sözüm

37. Kevkeb-efşân âfitâb olmazsa ger ol maşrîkun
İkd-ı pervîn-i güsiste-rîsmânıdur sözüm

38. Başlasam mi^crâcını tahkîke âb u tâb ile
Gevher-i şehvâr-ı gûş-ı Ümühânıdur sözüm

39. Addolunmaz mu^ccizâtı hadden efvân neylesün
Gerçi kim bir râvî-i mu^cciz-beyânıdur sözüm

40. Gerçi ben dûrum cenâbindan hele şükrüm budur
Çehre-fersâ-yı cenâb-ı âstânıdur sözüm

41. Nef^ci'yim endîşe-i na^ct ile oldum kâm-yâb
Nâ-murâdân-ı cihânâ müjdegânıdur sözüm

42. Hâk-pây-ı na^ct-gûyânım ki carş-ı a^czamun
Zikr ü tesbîh-i lisân-ı kudsiyânıdur sözüm

43. Şâdkâm oldum nesât-ı feyz-i na^ct-i pâk ile
Şimdiden soñra du^câ-yı şâdmânıdur sözüm

34 zîb-i dükânıdur : zîb ü dükân M ; 36 kevkeb-fesânıdur : kevkeb-nisânıdur İ ; 42 na^ct-gûyânım : carş-gûyânım M / zikr ü: zikr-i M / lisân-ı : lisânı M

44. Tâ ki ma^cnâ-yı latîf ü lafz-ı reng-âmîz ile
Rûzgâruñ bir dilârâ dâstânıdur sözüm

45. Her dem endîsemden olsun rûhuna yüz biñ selâm
“Arşa dek îsâle peyk-i râygânıdür sözüm

-

* DER-MEDH-İ HAİZRET-İ MEVLÂNÂ KUDDİSE SIRRAHU

1. Merhabâ ey hażret-i sâhib-kırân-ı manevî
Nâzim-ı manzûme-i silk-i leçâl-i mesnevî
2. Mesnevî ammâ ki her beyti cihân-ı märifet
Zerresiyle âfitâbunuñ berâber pertevi
3. "Alem-i ma'nâ ki hûrşîd-i cihân-ârâ gibi
Devr eder girmiş semâ'a anda rûh-ı mevlevî
4. Ya'nî sırru'l-lâh-ı açsam hażret-i Mollâyı Rûm
Kim odur ma nâda sâhib-mesned-i Keyhusrevî
5. Husrev-i endîşe kim aşk-ı Hüsâmeddin ile
Oldı tîg-ı bâtinî dünyâya bürhân-ı kavî
- E3a 6. Ol hûdâvend-i serîr-i märifet kim feyziidür
Sâlik-i bî-tüse-i gümrâha zâd-i uhrevî
7. Aklı nûr-ı cevher-i zât-ı şerîf-i Ahmedî
Nutki mağzı rûh-ı enfâs-ı latîf-i ısevî
8. ılm-i vahdetde sebakdâşı imâm-ı evliyâ
Hikmet-i ma'nâda şâkirdi Hakîm-i Gaznevî
9. Bir gûlistân-ı müferrahdur dil-i pür-feyzi kim
Aña rûh-ı Gûlsenidür bâğbân-ı mänevî

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
AE51b T2b A2b M2b Ü52b S3a E2b İ2b

* Der-sitâyiş-i hażret-i Mevlâna kaddesana'l-lâhu bi sırrîhi'l-aclâ AEÜ / Der-medh-i hażret-i Mevlânâ kaddes'l-lâhu sırrahû T / Der-sitâyiş-i hażret-i Mevlânâ kaddesa'l-lâhu S / Der-medh-i hażret-i Mevlânâ kuddise sırrahu İ 4 Molla : Monla A,M ; 6 gümrâha : gümrâhına İ

10. Der-güsâde yâ hazîne-hâne-i endîsédür
Anda çesm-i Rûsenîdiür dîde-bân-i münzevî
11. Gevher-i güftârınıñ kân müsterî-i müflisi
Kûce-i esrârınıñ hûrşîd düzd-i şebrevi
12. Feyz-i isti^cdâd-i zâtun gör kim etmiş tâ ezel
Cezbesi hurşîd ü mâh ü âsmâni mevlevî
13. Nef^cî'yim mu^cciz-beyânum bende-i Mollâ-i Rûm
Ne Hâkîm-i Gaznevîyim ne Emîr-i Dehlevî
14. Hâk-i pây-i Şeyh Attârim ki oldı himmeti
Tab^cuma Üstâd-i ders-i müşkâlât-i Mesnevî
15. تخم مهرش میفشا فم بر زمین جان و دل
چون مثل باشد که هر چیزی که کاری بدروی*
16. Kâfiye teng oldı âgâz-i du^câ etsem nola
Gerçi žabt etmek ne mümkün hâme-i çâpük-revi
17. Tâ hisâb-i mâh u sâl-i âlemi tahkîk için
Bedr ede mihr-i cihân-tâb-i felek mâh-i nevi
18. Her demolsun rûh-i pâkine du^câ-yı bî-hisâb
Evliyâdan tâ ki hâlî olmaya dünyâ evi

12 hurşîd ü : hurşîd-i M / mâh u : mâh-i M / âsmâni : âsmân-i AEMÜ ; 13 Mollâ : Monlâ A,M / Dehlevî : Pehlevî M / 15 میفشارنم : چون بکویند آنچه میکشند همه‌ان بدرروی E / 2. misra : کاری میفشارند M E / A/ مثل باشد M ; 16 çâpük-revi : pük-revi İ * "Ne ekersen onu bigersin atasözünde olduğu gibi, can ve gönül zemînine onun sevgi tohumunu ekerim".

* DER-MEDH-İSULTAN AHMED HÂN 'ALEYHİ'R-RAHMETİ VE'L-GUFRÂN

1. Bâreka'l-lâh zihî 'âtifet-i Rabbânî
Ki seh-i 'âleme olmış ezeli-i erzânî
 2. Nice şeh encümen-efrûz-ı harîm-i devlet
Nice şeh hâsil-i devr-i felek-i sultânî
 3. Ma'delet-pîse hudâvend-i serîr-i hâymet
İftihâr-ı kerem u himmet-i 'âlisânî
 4. Merkez-i dâ'ire-i câh u celâl u azamet
Kutb-ı gerdûn-ı cihân-bânî vü fermân-rânî
 5. Hâris-i memleket ü dîn ü medâr-ı İslâm
Mazhar-ı mekremet ü mevhîbet-i sübâhânî
 6. Sâye-i lutf-ı Hudâ hâzret-i Sultân Ahmed
Ki Ferîdûn u Sikender olamaz derbâni
 - E3b 7. O hudâvend-i 'Ömer-'adl ü 'Ali-sîret kim
Buldu zâtiyla şeref silsile-i 'Osmânî
 8. O şehensâh-ı kazâ-re'y ü kader-kudret kim
'Alemün 'iyd-ı mübârek-demidür devrânî
- Fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün
AE52a T3b A3b M3a Ü53a S3b E3a İ3a

* -M Der-medh-i merhûm Sultân Ahmed Hân ve sit âyiş-i câmi-i şerîf AE Der-medh-i hâzret-i Sultân Ahmed Hân 'aleyhi'r-rahme T Der-medh-i merhûm u mağfûr Sultân Ahmed Hân A Der-sitâyiş-i Sultân Ahmed Hân İ Der-medh-i Sultân Ahmed Hân 'aleyhi'r-rahmeti ve'r-ridvân Ü 2 encümen-efrûz : encümen-ârâ TAMÜSEİ / harîm-i :serîr-i S ; 3 himmet-i : himmet ü AETÜS ; 4 celâl u : celâl-i AMÜ ; 5 memleket ü : memleket-i AEAMÜSİ/ dîn ü :dîn-i TM / mekremet ü : mekremet-i M/ sübâhânî : sultânî E ;8 M'de ken. re'y ü : re'y-i M / devrânî : fermâni A

9. Nola hükümden anuñ taşra bir iş olmasa hîç
 Çarh bir nokta aña dâ'iredür fermâni
10. 'Akl-ı küll derk edemez rifcat-ı kadrini meger
 Nerdübân eyleye nûh-çarh ü çehâr -erkâni
11. Şükr-i pâ-bûsin edâ etmez eger gösgötüri
 Verse şükrâne zemîn hâsil-ı bahr u kâni
12. Şâhid-i devletinüñ fehm ü hired meftûni
 Sûret-i himmetinüñ lutf u kerem hayrâni
13. Lutfî bir mertebe kim çarhı eder gark-ı güher
 Mevc-hîz olduğu dem bahr-ı kef-i ihsâni
14. Hışmı bir mertebe kim olsa ne dem germ-^eitâb
 Eridür şu gibi tâb-ı nazarı sindâni
15. Vasf-ı şemşirine hadyok tutalum bir demde
 Peyk-i endîşe ne Hindi koya ne Kirmâni
16. Nîzesidür o kalem cedvel-i takvîm-i zafer
 Ki adunuñ aña surh olmuş ucunda kâni
17. Aferîn şest-i hümûyûnuna kim oklarunuñ
 Mûmdan olsa yine taşı deler peykâni
18. Sûzenin dikse nişân tîrine göklerde Mesîh
 Ok atup gezdüğü yerlerde ururdı anı
19. Âh-ı aşık deridim tîrine ger nâvek-i âh
 Delse eflâki geçüp kiungüre-i keyvâni

9.vel10. beyitlerin 2. misraları İ'de yer değiştirmiştir ; 10
 derk:devr M/ eyleye : eyleyemez T ; nûh : -T ; çarh u :çarh-ı TM ;
 11 pâ-bûsin : pâ-bûs İ ; 12 fehm ü : fehm-i T ; 13 -M olduğu :
 olduğu İ ; 14 ne dem : eger M / eridür : eder İ ; 16 -M kâni :câni
 Ü ; 18 sûzenin : sözin İ / gezdüğü : gezdiği İ

20. Hayradur niyyeti her demde aceb mi olsa
 Böyle bir câmi^c-i hoş-tarh u latîfe-bânî
21. Habbezâ ma^cbed-i pür-feyz-i mukaddes ki bulur
 Anda bir secde kılan magfiret-i Rahmâni
22. Bir binânuñ ki esâsı ere ka^cr-i hâke
 Sakfı geçse nola bu tâk-i bülend-eyvâni
23. Eyledi kadrini ol câmi^c-i vâlâ ber-ter
 Hâsılı oldı duça hirmeni at meydâni
24. Gam degül tögmasa hûrşîd-i cihân-tâb-i felek
 Tutar anuñ yerini na^cl-i zer-i yek-râni
25. O sebük-seyr ü sebük-rev ki haberdâr olmaz
 Eylese sîne-i mûr üzre eger cevlâni
26. Gayret-i Edhem-i şeb pîşrev-i Eşheb-i rûz
 Âsmân-seyr ü zemîn-gerd ü seher-pîşânî
- E4a 27. Dem-i cevlânda ki pâyını eder gâhî ham
 Gûy-i hûrşîd-i cihân-tâba urur çevgâni
28. Berk-i hâtif gibi bir demde ederdi anı tayy
 Olsa ger carşa-i pehnâ-yı felek meydâni
29. Husrevâ pâdişehâ mihr-i kevâkib-sipehâ
 Ey medâr-i şeref-i kevkebe-i hâkânî
30. Sensin ol mâ-şadak-i lut^f-i İlâhî ki felek
 Her gece sensiz olan devrin aňup pinhâni

20 hoş-tarh u : hoş-tarh-ı TAMÜSE / latîfe : latîf T ; 21 ma^c-bed-i : câmi^c-i M ; 25 -seyr ü :-seyr-i S ; 26 gerd ü : gerd-i Mİ ; 27 pâyını : yâyını İ / -tâba : -tâb-ı İ / çevgâni : çevgâni-cevlâni A ; 28 ederdi anı tayy : eder dilini târ İ ; 30 lut^f-ı : -ı ; münsed: müsed T mesned E mesned-mesken A mesdûd İ

31. Her sēher şöyle tēessüfle çeker kim yakasın
Bir olur çâk-i girîbâni ile dâmâni
32. Etdi ̄adlûn o ̄adar râh-i dalâlı münsedd
Hâtıra yol bulımaز vesvese-i şeytânî
33. Düşse çâh-i zekana turra-i hûbân yeridür
Eyledi fitneyi devrûnde felek zindânî
34. Berk-i tîguñ ten-i aºdâda eder cevşeni âb
Döner üstünde ̄abâba ser-i bî-sâmâni
35. Añsa ihsânuñı toprak şavurur başına kân
Görse keff-i keremüñ lerze tutar ̄umâni
36. Medhinüñ gâyeti yok tayy-i lisân ede meger
Demege biñde birin nâtîka-i insânî
37. Derdümi bârî bu takrîb ile takrîr edeyin
Tâ şifâhâne-i lutfuñdan ere dermâni
38. Dâverâ dâd-i felekden ki cefâ etmek için
Bulur elbette bir ehl-i dile bir nâdâni
39. Bir dilim etmegi bir ehl-i maºârifde ̄omaz
Gözedür zümre-i nâdân ile hakk-i nâni
40. Bulsa erbâb-i dili hâk ile yeksân eyler
Göstere tâ ki edânîde ̄ulüvv-i şâni
41. Aliver dâdımızı çarh-i denî-perverden
Pâymâl etdi katı ehl-i dil ü ̄irfânî
42. İltifât et suhan erbâbına kim anlardur
Medh-i şâhân-i cihân-bâna veren ̄unvânî

33 fitneyi : fitne-i M ; 36 M'de ken. ; 37 bârî : bâr T / edeyin:
edeyim İ / ere : ere-ura A ; 38 ki : -M / elbette : elbette ,teh İ

43. Kim bîlürdi şu^carâ olmasa ger sâbıkda
Dehre devletle gelüp yine giden şâhâni
44. Haşre dek âb-ı hayât-ı sühân-ı Bâkî'dür
Añdurup zinde kılan nâm-ı Süleymân Hân'ı
45. Bir güherdür söz aña himmet-i şehdür kılymet
Ne revâ böyle metâun çekile husrâni
46. Yazmış eltâf-ı şehensâhi mürebbî sühana
Şâh Üveys ile yazan menkîbet-i Selmân'ı
47. Bâ-husûs ola benim gibi maçânî-perver
Ki şikest etdi sözüm kadr-i dür-i galtâni
- E 4b 48. Sanuram kündümi bir hâce-i sâhib-cevher
Aldığımca elüme kilk-i güher-efşâni
49. Sözlerüm oldı hased-kerde-i yârân-ı Irâk
Belki reşk-i sühân-ı Muhteşem-i Kâşânî
50. Iżtirârî eder eş^câruma şimdi tahsîn
Söze geldükce kabûl eylemeyen Hassân'ı
51. Nice üstâd-ı sühân-güstere oldum gâlib
Ki bulunmaz arasañ her birinüñ akrâni
52. Kimisi kâ'il olup hakka sözüm etdi kabûl
Etmeyen dahi koyup da^cvî-i bî-bürhâni
53. İşidüp sıyt u şadâ-yı sühânüm oldı hamûş
Gûşuna girmez iken debdebe-i Hâkânî
54. Hâsılı şimdi benim nâdire-senc-i âlem
Eder ikrâr buna kâmil olan iz^câni

55. Müddecî münkir olursa çekerin işhâda
 Hak-şinâs ehl-i nazar anladığım yârâni
56. Komaz eşcâr-ı revân-bahşuma inkâri yine
 Hâsidüñ ağızına gelse hasedinden cânı
57. Söz tamâm oldu ducâ eyleyelüm ey Nefcî
 Hak Tecâlâ vere maksûd-ı şeh-i devrâni
58. Her seher tâ ki çıkış perde-serây-ı şebden
 Ede şâhenşeh-i zer-tâc-ı felek dîvârı
59. Bula dîvân-ı hümâyûnu kemâl-i revnak
 Arta günden güne gitdükce şükûh u şâni
60. Ola acdâsı zebûn baht-ı cihângîri kavî
 Olmaya lâzime-i devletinüñ noksâni
61. câlemi her şeb ede şuçle-i şemc-i bahtı
 Pertev-i meşcale-i rûz kadar nûrâni

-

55 müddecî : müddecâ î / anladığım : anladığım TMÜSEİ ; 60 cihân-gîri : cihângeri Ü ; 61 şemc-i : şemci M / bahtı : tîgî S

* DER-MEDH-İ SULTAN AHMED HÂN 'ALEYHİ'R-RAHMETİ VE'L-GUFRAN

1. Her ma'nî-i latîf ki cândan nişân verür
Ta'bîr edince tab'um anı nazma cân verür
 2. Her nazm-i dil-firîb ki benden sudûr eder
Lafzı cemâl-i şâhid-i ma'nâya ân verür
 3. Her nükte-i hafî ki kelâmuda derc olur
Mazmûnu dest-i 'âleme bir dâstân verür
 4. Ol sihr-sâz-ı mu'cize-gûyum ki nutkumuñ
Feyzi devât u kilke zebân u dehân verür
 - E5a 5. Ol nâzım-i le'âlî-i nazmim ki şîrimüñ
Reşki cemâda tab'-ı cevâhir-feşân verür
 6. Pâkîze-gûy-ı nâdire-sencim ki her sözüm
Şehnâme-i belâgata hüsn-ı beyân verür
 7. Vassâf-ı Muhteşem-sûhanım kim kasâ'idüm
Şâhân-ı Cem-şükûh-ı cihân-bâna şân verür
 8. Bir dânesini gevher-i silk-i kelâmumuñ
Mahsûl-ı bâhr u kâna veren râygân verür
 9. Tab'um 'arûs-ı ma'nîye meşşâtelik eder
Endîşem âyîne kalemüñ sürmedân verür
- Mefâ'ilü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
AE54a T5a A5a M5a Ü55a S6a E4b İ5a

*-M Der-medh-i merhûm Sultan Ahmed Hân AE Der-medh-i Sultan Ahmed Hân T Fahriye der-medh-i merhûm u mağfûr Sultan Ahmed Hân tâbe serâhu A Der-medh-i merhûm u mağfûr Sultan Ahmed Hân E Der-sitâyış-i Sultan Ahmed Hân İ 5 şîrimüñ : nazmumuñ M / reşki : reşk-i A /cevâhir-feşân : cevâhir-efsân T : 6 hüsn-i : hüsn ü TMÜ

10. Hâmem ki nazmumu eder ihyâ midâd ile
Âb-ı hayâta reşhası rûh-ı revân verür
11. Bu iktidâr-ı tab^eile ammâ ne fâ'ide
Sermâye-i tasavvuruma ǵam ziyân verür
12. Bir dem murâdum üstüne devr eylemez felek
Âb istesem serâb-ı ǵademden nişân verür
13. Destümde câm görse benüm ser-nigûn eder
Nâdâne sâgar istese rîtl-ı girân verür
14. Etdükce tâli^cümle recâ-yı muvâfakat
Her va^cde-i dürûguna biñ yıl zamân verür
15. Her zulmüne taḥammül eder âşikâre dil
Ammâ bu cevri câna^cazâb-ı nihân verür
16. Bir şûh-ı şîvekâra esîr etdi kim beni
Ne öldürür cefâsı ne ǵamdan amân verür
17. Bir bî-vefâ ki her dem esîrân-ı ǵâşkına
Dûrû-yı sihhati ecel-i mihibâb verür
18. Hem uğramaz firâk ile ölse de yanuma
Hem yolda râst gelse kaçar bañna yan verür
19. Bakdu^kca bir nigâh ile biñ cân alur gözü
Hem yine söyle hasta görinür ki cân verür
20. Çekdükce çeşmi hîşm ile şemsîr-i ǵamzesin
*Uşşâka dehset-i ǵažab-ı Kahramân verür

11 ziyân : zebân AE ; 18 firâk ile ölse de : ölse de firâk
ile İ / yân : bân İ ;

21. Geh Kahramân-ı çeşmine ebrû kemân sunar
 Geh Rüstem-i nigâhına müjgân sinân verür
22. Hattı ki zâhir olsa gerek dahi âleme
 Havfi zuhûr-ı fitne-i âhîr zamân verür
23. Laçlı ki reşk-i hâtem-i Cem'dür zamânede
 Hüküm-i nigîn-i pâdişeh-i ins ü cân verür
24. Ol şeh ki ferr-i bahtı ile tahtgâh-ı Rûm
 Ferş-i zemîne mertebe-i âsmân verür
- E5b 25. Ol şeh ki şem*-i bârgehi dûd u şucleden
 Leyl ü nehâra hil*at-i nûr u duhân verür
26. Ol şeh ki seyre çıkışa yanınca götürmäge
 Çarh âfitâba tîg u hilâle kemân verür
27. Hân Ahmed ol şehenshâh-i devrân ki rûzgâr
 'Adliyle dehre müjde-i emn ü emân verür
28. Cemşid-i kâmrân ki süvâr olsa rahşına
 Dârâ tutarrikâbını Husrev 'inân verür
29. Hurşîd-i zer-feşân ki kefi feyż-i cûd ile
 Dehre gînâ-yı mâhasal-ı bâhr u kân verür
30. Yektâ-süvârı 'arsa-i devrân ki düşmene
 Havf-i hûcûmî tefrika-i hânümân verür
31. Gâhî ki gerd-i pûye-i rahş-ı sebük-revi
 Gerdûna kuhl-ı bâsîra-i ahterân verür

25 dûd u : dûd-ı M ; 29 dehre : dehr-i A ;

32. Her bir kademde sadme-i pür-zûrı naçlinûn
Gâv-ı zemîne zelzele-i üstüh^vân verür
33. Ol demde kim hûcûm-ı gedâyân içün zeri
Hûrşîd-i zer-feşân gibi desti cıyân verür
34. Ol denlü dâmenin pür eder zerle her gedâ
Kim yollarına zîb-i reh-i kehkeşân verür
35. Devri zamân-ı Ahmed-i Muhtâr'ı añdurur
Şemşîri Zülfikâr-ı 'Alî'den nişân verür
36. Kahri sipihr-i pür-sitemûn od eder yerin
Hulkı cihâna bûy-ı gül ü gülsitân verür
37. Şâni şehân-ı 'âlemi h^vâr u hakîr eder
Lutfî gedâya saltanat-ı câvidân verür
38. Geh bir vezîri şâh-ı 'Acemden harâc alur
Geh bir vekili 'asker-i Tâtâr'a hân verür
39. Hâkân-ı Çîn ki dergehine elçi gönderür
Hep kâse-şûy-ı matbahîna armağân verür
40. Micmer-fürûz-ı bezmine hod cûd u canberi
Şâhenşeh-i memâlik-i Hindûstân verür
41. Her saltanat ki hükmi nesak-sâz ola aña
Kânûn-ı dâd-ı devlet-i Nûşîrevân verür
42. Her memleket ki adli mürebbî ola aña
Ab u hevâsı gürke hisâl-i şubân verür
43. Devrinde ehl-i mâteme fart-ı neşâtdan
Zevk-ı sürûd-ı nağme-i nâyi fiğân verür

33 zer-feşân : âsmân TSEİ ; 34 reh-i : rehi M ; 36 gül ü : gül-i
E : 38 geh : gâh A ; 41 kânûnı : kânûn-ı TM / dâd-ı : dâd u TS : 42
mürebbî : mertebe İ / hisâl-i : hisâl ü M ; 43 sürûd : sürûr T / nâyi:
nê-pey Ü nâbı İ

44. Mülkinde düzd-i müflise mäl-i zekâtdan
Destâr u kefş ü pîreheni kârbân verür
45. Hükmi sirâyet etse nihâd-i hevâya ger
Bâd-i vezâna lenger-i kûh-i girân verür
- E6a 46. Azmi olursa ger sabak-âmûz-ı tabc-ı hâk
Kûh-i girâna cünbüş-i bâd-i vezân verür
47. Ger nehyi etse cebr-i havâss-ı mükeyyifât
Mey tabc-ı şâdmâna ǵam-ı nâgehân verür
48. Mîm-i mekâna istese pergâr-ı himmeti
Mikdâr-ı devr-i dâ'ire-i lâmekân verür
49. Gâhî ufukda zâhir olan mâh-i nev degül
Te'sîr-i şevk-i medhi siphire ziyân verür
50. Çekdükce silk-i nazma dür-i medhîn âsmân
Mihr aña târ-ı şâcşaçadan rîsmân verür
51. Ey dâver-i zemâne ki âb-ı adâletüñ
Mûlk-i cihâna revnak-ı bâg-ı cinân verür
52. Çok devletünde şâcir-i sâhir-beyân velî
Dûd-ı edâyi Nefcî-i şîrîn-zebân verür
53. Lutfuñ olursa ger sühân-i pest-pâyesi
Nazm-ı bülgend-i Muhteşeme kesr-i şân verür
54. Söz bir metâc-ı fâhir ü kemyâbdur velî
Aña revâcî lutf-ı şeh-i nüktedân verür

44 destâr u : destâr-ı M ; 45 hükümi : hilmi Ü / nihâd-i hevâ:
hevâya nihâd İ / lenger-i : lengere İ 45. ve 46. beyitlerin 2. mis-
raları M'de yer değiştirmiştir ; 46 cünbüş-i : cünbüş ü İ ; 52 edâyi :
edâ-yı İ : 54 fâhir ü : fâhir-i İ

55. Nazm âhîr oldı başlayalum şol ducâya kim
 Sicre havâss-ı edciye-i kudsiyân verür
56. Tâ kim şehân-ı dehre nizâm-ı cihân içün
 Devrân serîr-i macdelet üzre mekân verür
57. Olsun kapuñda muntazam-ı silk-i bendegân
 Devlet ki intizâm-ı umûr-ı cihân verür
58. Bulsun şeref hemîşe vücûduñla saltanat
 Ol saltanat ki mülke bekâ-yı emân verür
59. Top eylesün yoluñda ser-i düşmeni kazâ
 Tâ kim felekde mâh-ı neve savlecân verür

* BAHARIYYE DER-MEDH-İ MERHUM SULTAN AHMED HAN

1. Bahar erdi yine düşdi letâfet gülsitân üzere
Yineoldı zemînün lutfî gâlib âsmân üzere
2. Yine her lâle bir şem-i mu'anber yakdı dûdından
Sehâb-ı 'anber-efşân oldı peydâ bûstân üzere
3. Yine çıktı beyâza nakşı her serv-i gül-endâmuñ
Sarıldı yâsemen şâh-ı nihâl-i ergavân üzere
4. Çekilse nola yârân-ı safâ seyr-i çemen-zâra
Salâya başladı murğ-ı çemen serv-i çemân üzere
5. Hired meftûn olur nakş-ı bahâr-ı revnak-ı bâga
Nazâr hayrân kalur âsâr-ı sun-ı müste'ân üzere
- E6b 6. Cihân ârâyış-i ezhâr-ı gülzârile nâzında
Zemîn feyz-i letâfetle sipihre imtinân üzere
7. Nesîm ol deñlü cân-bahş u hayat-efzâ ki her demde
Dem-i 'Isâ ile da'vâ-yı bahş ü imtinân üzere
8. Sabâ gerd-i gûlistân ile varsa bâg-ı Rîdvâna
'Abîr-efşân olur pîrâhen-i hûr-ı cinân üzere
9. Ya Rîdvân bahsile gelse temâşâ-ı gûlistâna
Görüp tercîh eder bâğı bihişt-i cavidân üzere

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
AE55b T7a A7a M6b Ü56b S8a E6a İ6b

* Bahâriyye der-sitâyiş-i merhûm u mağfirâ Sultân Ahmed Han AE
Der-medh-ı Sultan Ahmed T Der-medh-ı Sultan Ahmed Han 'aleyhi'l -
mağfireti ve'r-rîdvân Ü Der-medh-ı Sultan Ahmed Han 'aleyhi'r-rah-
meti ve'l-ğufrân SE Bahâriyye-i berây-ı Sultân Ahmed Han İ 2 mu -
'anber : münevver A ; 3 nakşı : nakdi A ; 4 serv-i : *وَسِير* İ : 5
bahâr-ı : bahâr u AEİ ; 7 her : bir AS/ bahş : baht A; 9 eder : ede
M/ bâğı : bâg-ı T

10. Yaraşdı ol kadar mevc-i müselsel âba kim vermez
O hüsni zülf-i pür-ham sîne-i sîmîn-berân üzre
11. Eder şâh-i bahâruñ dirhem-i bî-sikkesin cârî
Döker ezhâr-i bâdâmı sabâ âb-i revân üzre
12. Dizildi katre-i şebnem serâpâ berk-i sûsende
Katâr-i cevher-i ma^cnâ gibi tîg-i zebân üzre
13. Degül şebnem şerâr-i âh-i bülbüldür ki çıktıukça
Düşer kesb-i rutûbetle hevâdan gülsitân üzre
14. Döner bir hâfız-ı mahfil-nışîn-i nağme-perdâza
Ser-âgâz-i hevâ etdükce bülbül âşiyân üzre
15. Firâz-ı gülbüñ-i pür-jâleden gül gösterür rûyın
Şeh-i 'âlem gibi taht-i murâssâc nerdübân üzre
16. O şehenşeh ki vâcibdür edâ-yı hutbe-i nâmi
Hatîb-i minber-i saff-i namâz-i kudsiyân üzre
17. O şehenşeh ki nakş-i hâtem-i ikbâlidür sikke
Zer-i hûrsîd-i 'âlem-tâb u sîm-i ahterân üzre
18. O şehenşeh ki hâk-i râhi efser seng-i gevherdür
Ser-i Cemşîd-i 'âlemgîr ü tâc-i Husrevân üzre
19. Hümâyûn-pâye Sultân Ahmed-i 'âdil ki düşmişdür
Zîlâl-i sâybân-i devleti kevn ü mekân üzre
20. Cihân-bân-i kader - kudret ki hûrsîde olur sâni
Nişân-ı dâg-i fermâni cebîn-i âsmân üzre
21. Hudâvend-i hümâ-himmet ki dünyâ dest-i cûdında
Bir avuç hâr u hasdur bir muhît-i bî-kerân üzre

12 şebnem : sûsen A ; 14. ve 15. beyitler M'de yer değiştirmiş-tir mahfil:mahmil M ; 15 gösterür : gösterüp T / nerdübân : sâybân M ; 16. ve 17. beyitler E'de yer değiştirmiştir ; 21 hâr u : hâr-i T / bu :bir İ

22. Degül bârân u mevc ifrât-ı ihsân-ı dil ü desti
Eder lerzân u giryân ebri bahîr u bahri kân üzre
23. Ne deryâ kim nesîm-i himmetiyle cûş eder âbî
Güher-efşân olur emvâcî fark-ı Ferkadân üzre
24. Ne kişver kim bahâr-ı devletinden feyz alur hâki
Biter tohm-ı şerer lutf-ı hevâsından duhân üzre
25. Ger olsa müntesir fermân-ı 'adli kûh u sahrâya
Uyur âhû bere zânû-yı şîrîn-ı jiyân üzre
- E7a 26. Nola deryâ gibi 'asker çeküp dünyayı feth etse
Yürütse hükümlünü başdan başa mülk-i cihân üzre
27. Sikender'dür ki heft-i kîlîme bir seylâb eder cârî
Süleymân'dur ki fermâni revândur ins ü cân üzre
28. O Husrev'dür ki Şebdîz-i cihân-gerd-i celâline
Celâcildür kevâkib sîne-bend-i kehkeşân üzre
29. Şeh-i vâlâ-mekândur kim bu nîlî kubbe-i 'âlî
Otâg-ı sebzidür sahn-ı fezâ-yı lâmekân üzre
30. Felek bir sâyebândur pîşgâh-ı çetr-i câhında
Güneş bir fülke-i zerdür sütûn-ı sâyebân üzre
31. Cihânda kalmadı bir 'ukde derdüm devr-i lutfında
Giripler görmesem ger zülf--i pür-çîn-i bütân üzre

22 dil ü : dil-i T / lerzân u giryân : giryân u lerzân AEAİ
lerzân u : lerzân-ı M ; 23 fark-ı Ferkadân : fevk-i fevkadân M ; 24
biter tohm-ı : siper-encüm M ; 26 deryâ gibi 'asker çeküp : 'asker
çeküp deryâ gibi M ; 29 kim : ki M ; 30 Pîşgâh : pişgeh Ü ; 31 lutfîn-
da : 'adlinde E

32. Göreydi cevher-i şemşîrini ger gamze-i dilber
 Gamından dahi tîg aşmazdı tâk-ı ebruvân üzre
33. Eger hem kan döküp şemşîri hem pâk etmese dehri
 Kalurdu hûn-ı fitne dâmen-i âhir zamân üzre
34. Olurdu rehgüzâr-ı bâda bir sedd rûy-ı deryâda
 Çekilse peyker-i kûh-ı vakârı bâdbân üzre
35. Sanurlar subha çıkışmış âfitâb-ı ‘âlem-ârâdur
 Görenler tâc-ı zerle Eşheb-i çâpük-‘inân üzre
36. O ‘âlem-gerd-i reh-peymâ ki devr-i lâmekân eyler
 KAlem nokta koyunca merkez-i nûn-ı mekân üzre
37. Cihân pür-gerd olurken cünbüşinden sürat-i seyri
 Komaz toz konmağa pîrâmen-i bergüstvân üzre
38. O denlü güst ü çâpükdür o cism-i kûh peykerle
 Ki cevlân etse tuymaz geşm-i mûr-ı nâ-tiuvân üzre
39. Eyâ Hâkân-ı dîn-perver ki dehr eyyâm-ı ‘adlünde
 Eder hande zamân-ı devlet-i Nûşîrevân üzre
40. Sözüm her dem budur ‘acz u niyâz ile cenâbuñda
 Yüzüm fers eyledükden sonra hâk-i âsitân üzre
41. Ki ben kande edâ-yı medh-i Sultân-ı cihân kande
 Niçün haddüm bilüp mühr-i süküt urmam dehân üzre

32 cevher : gevher A ; 35 âfitâb : -A ; 37 pîrâmen : pîrâhen
 Ü ; 41 mühr-i : mühr ü T ;

42. Ne deñlü da^cvi-i na^czm eylesem zîrâ ne mümkindür
Ki hak isbât edem medh ile şâh-i nüktedân üzre

43. Husûsâ ol sühén-perdâz-i üstâdîm ki eş^cârum
Yazar müşkil-pesendân-i cihân evrâk-i cân üzre

44. Benim ol şâcır-i sâhir ki tab^cum sihr ile gâhî
Ma^câni yerine dûrler dizer silk-i beyân üzre

45. Çekerdim târ-i zülf-i zühre-i zehrâ-yı gerdûna
Eger dizsem dûr-i şehvâr-i na^czmum rîsmân üzre

E7b 46. Nice biñ vâridât âmâde-i tahrîr olur dilde
Olunca sâye-güster kilk-i çâlâküm benân üzre

47. Yazarken na^cş-ı rûy-ı bikri fikrüm fart-ı ismetden
Çeker bir perde hayret-dîde-i sûretgerân üzre

48. Eder ebkâr-ı ma^cmûnî ihâtâ şîr-i rengînum
Kızıl vâlâ tutuk gibi arûs-ı dilsitân üzre

49. Ele tîr ü kemân alsa hadeng-endâz-i endîsem
Diker tabla süveydâ-yı dil-i kerrûbiyân üzre

50. İçürsem düşmene ger âb-ı tîg-ı na^czm-ı şîrînum
Eder hâkinde gavgâyı hümalar üstühân üzre

51. Ko lâfi sıdkile turma du^câya başla ey Nef^cî
Du^câ na^czm âhîrînda farz olur na^czm-âverân üzre

52. Nitekim her dîraht-ı pür-şükûfe şâh-i nevrûzun
Kura çetr-i seffîdin sahn-ı bâg u bûstân üzre

53. Bula zât-ı şerîfûnle serîr-i saltanat revnak
Ola devrûnde halk âsûde dehr emn ü emân üzre

42 -i; 44 dizer : düzer Aİ 44. ve 45. beyitler M'de yer değiştirmiştir ; 48 ihâta:ihât İ / Tutuk :tutık AE nesak İ ; 51 du^câya başla :du^câlar eyle AEA ; 52 bâg u :bâg-ı Tİ ; 53 şerîfûnle :şerîfiyle AEA / dehr: -M

* DER-MEDH-İ SULTÂN AHMED HÂN 'ALEYHÎ'R-RAHMETÎ VE'L-ĞUFRÂN

1. Edrine şehri mi bu yâ gülşen-i me'vâ midur
Anda kasr-ı pâdişâhî cennet-i a'lâ midur
2. Beyt-i ma'mûr-ı felek mi ol fezâda ol sarây
Yâ zemîni cennet olmuş Ka'be-i Culyâ midur
3. Cûylar mı devr eden taraf-ı çemenzâruñ yağud
Mâ'î pervâz ile nat olmış yeşil hârâ midur
4. Sebz ü hurrem bir fezâ mı her kenâr-ı cûybâr
Yâ miyân-ı cûda 'akş-i künbed-i hadrâ midur
5. Hıfz için yağud vücûd-ı pâdişâhî cûylar
Pâsbân-ı genc-i devlet olmuş ejderhâ midur
6. Cenneti görmiş bir âdem var ise gelsün desün
Tarhı anuñ dahi böyle dilkes ü ra'nâ midur
7. Güllerinde var mı böyle reng ü dil-firîb
Yâ nesîm-i subhi böyle bûstân-pîrâ midur
8. Bir dırâhît-ı ser-firâzi var mı bâg-ı cennetuñ
Yohsa ancak vâ'izuñ medh etdûgi Tûbâ midur

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
AE57b T8b A8b M8a Ü57b S10a E7b İ8a

* -M Der-ta'rîf-i Edrine bâ-medh-i merhûm Sultân Ahmed Hân T Der-ta'rîf-i sehr-i Edrine bâ-medh-i merhûm Sultân Ahmed Hân A Der-sitâ - yiş-i Sultân Ahmed Hân İ 2 fezâda : kazâda İ ; 3 -zâruñ : -zârı M / mâ'î : 'âlî-i İ ; 4 sebz ü : sebz-i İ / fezâ : kazâ İ 4. ve 5. beytin 2. misraları M'de yer değiştirmiştir 7 reng ü : reng-i Mî : 8 etdûgi : etdigi TAMÜEİ ;

9. Bunda Tûbâdan kalur mı müşk-i bîd-i ser-nigûn
Yâ ǵubâr-ı berk-i Tûbâ anda müşk-âsâ midur
10. Habbezâ cây-ı neşâat-efzâ ki Rîdvân görse ger
Hayretinden derdi bu cennet midür dünyâ midur
11. Sun-ı Hakk yâ gül en-i cennetden ifrâz eylemiş
Başka bir cây-ı tarab-engîz ü ǵam-fersâ midur
- E8a 12. Dâ'imâ böyle müferrih mi bu cây-ı dil-güşâ
Her zaman âb u hevâsı böyle rûh-efzâ midur
13. Yohsa şimdi eyleyen âb u hevâsının terbiyet
Âfitâb-ı devlet-i şâh-ı cihân-ârâ midur
14. Ya^cni Sultân Ahmed-i ǵâdil ki fers-i dergehi
Arşdan a^clâ degülse çarhдан ednâ midur
15. Şâh-ı dîn-perver ki teşrîf-i kudûmiyle zemân
Arşa nâz eylerse istignâsı istignâ midur
16. Mâh-ı mûlk-ârâ-yı devlet kim fürûğinden felek
Mîhrini fark eylemez pinhân midur peydâ midur
17. Çarh aña ta^c zîm edüp İskender-i şânî demek
Şânına nisbet meger bir medh-i müstesnâ midur
18. Belki dârât-ı Sikenderle felek bir bendesin
Görse fark etmezdi İskender midür Dârâ midur
19. Atlas-ı gerdûn mu peyveste nihâl-i Sidreye
Yâ firâz-ı râyetinde şukka-i vâlâ midur

9 bunda : bu da İ / müşg : misk İ ; 11 gülşen-i cennet : cen-
net-i gülşen M / tarab-engîz ü : tarab-engîz-i AEAMİ ; 12 âb u : âb-ı
Ü ; 17 edüp : içün M ; 19 râyetinde : rü'yetinde İ

20. Subh-ı rûşen mi şu^{câc}-i mihr-i ^{câlem-}tâb ile
Yâ sarây-ı devletinde perde-i dîbâ mîdur
21. Kehkeşân mîdur felekde nesr-i tâ'irle yahud
Tâk-ı eyvânında resm-i ejder ü^cAnkâ mîdur
22. Dest ü tab^cin ebr ü deryâdur diyen gâfilleriün
Dâ'imâ mazmûn-ı fikri böyle bî-ma^cnâ mîdur
23. Bah^r eder mi kâ'inâtı gark-ı emvâc-ı kerem
Ebr ise dâ'im cevâhir-pâş u givher-zâ mîdur
24. Hem güher hem sîm ü zerdür ^{câleme} bezl etdûgi
Kimse bilmez keff-i desti kân mîdur deryâ mîdur
25. Tîga minnet çekmese re'Y-i cihângîri nola
Mihri gör dünyayı tutmış tîgi hûn-pâlâ mîdur
26. Midhat-i re'y-i münîrin sebt eden fark eylemez
Kendi keff-i desti mi yohsa yed-i beyzâ mîdur
27. Vasf-ı bûy-ı hulkı mî satr-ı hat-ı şâcirde yâ
Mevc-i deryâ-yı sühande ^canber-i sârâ mîdur
28. Mûlk-i pür-^cadlinde hod etmez taşayyûd kârbân
Hâris-i kâlâ mîdur yâ düzdi-i bî-pervâ mîdur
29. Asumân mî âfitâb ile şitâb etmekde yâ
Zîr-i rânında semend-i çüstü çâpük-pâ mîdur

20 ^{câlem-}tâb : ^{câlem-}şâb İ ; 22 mazmûn-ı : mazmûn u Ü ; 23
gark : bah^r AETAÜSEİ / mevvâc : emvâc AETASEİ böyle emvâc-ı Ü ; 24
etdûgi : etdigi AMEİ ; 26 sebt : ~~sebt~~ İ ; 27 şâcirde : sâgarda Ü ;
28 ^cadlinde : adlûnde İ / bî-pervâ : bî-ma^cnâ M ; 29 âsmân mî : âs-
mân İ ; 29. ve 30. beyitlerin 2. misraları M'de yer değiştirmiştir.
çüst : cüst AÜS / çüst ü : çüst-i İ

30. Ol cihân-gerd-i sebük-rev kim tefâvüt eylemez
 Zîr-i pâyında zemîn deryâ mîdur sahîrâ mîdur

31. Berk-i mahz iken direng etse bilinmez peykeri
 Rahs-i çâpük-pâ mîdur yâ kûh-i pâ-ber-câ mîdur

E8b 32. Husrevâ bu fende ger garrâlanursam gör sözüm
 Lâf-i bî-mâc nâ mîdur yâ bir kavî daçvâ mîdur

33. Bunca demdur daçvî-i sâhib-kîrânî eylerin
 Bir mübâriz yok mu meydân-ı sühân tenhâ mîdur

34. Dürr-i nazmum çarha mengûş olsa bilmez rûzgâr
 Şîr-i Nef-i midür ol yâ kevkeb-i şîrâ mîdur

35. Nûr-i mevvâc-i maçânî mi sözümde berk uran
 Yâ libâs-ı nazmumuñ bir âteşî hârâ mîdur

36. Maçnî-i rengîn mi lafz-i âbdârumda yahûd
 Sâgar-i mînâya konmış lâle-gûn sahbâ mîdur

37. Bikr-i maçnâ mi dilümde pertev-i ilhâm ile
 Yâ felekde âfitâb u zühre-i zehrâ mîdur

38. Fikr-i pür-mâzmûn mîdur âyîne-i tabâumda yâ
 Aks-i nakş-i kârgâh-i âlem-i bâlâ mîdur

39. Söz dükendi nice bir daçvâ-yı şîr ü şâcirî
 Lâf-i daçvâ ber-taraf simdi duçâ hengâmidur

30 cihân-gerd : cihângîr T ; 32 kavî : kuri AM ; 33 Eylerin :
 eylerim TAMÜSEİ / Sühân : sühân-hüner A ; 34 Nef-i midür ol yâ : Nef-i
 mi felekde TE ; 35 mevvâc : miçrâc A / sözümde ; sözünde A dilümde Ü
 sözde İ / âteşî : âteşin M ; 36 lafz-i : nazm-i M ; 39 şîr ü : şîr-i
 AM / lâf-i : lâf u AÜİ

* DER-MEDH-İ SULTAN AHMED HÂN 'ALEYHİ'R-RAHMETİ VE'L-ĞUFRAN

1. Sühən oldur ki bilâ-vâsîta-i tabe-i selîm
Ola maķbûl dil-i nâdire-sencân-i fehîm
 2. Yaenî yâ vahy ola mažmûni anuñ yâ ilhâm
Buni fasl etmede aħbâb edeler bahs-i azîm
 3. 'Aķd-i gevher gibi manzûm ola tab'a vârid
Çekmeye nâzîm olan zahmet-i kayd-i tanzîm
 4. Silk-i tesbîh-i dil-i 'Arif-i Billâh gibi
Ola pür-gevher-i esrâr-i ḥudâvend-i alîm
 5. Kim okursa ede feyz-i nefesi dünyâya
Neşr-i âsâr-i dem-i nutk-i Mesîhâ vü Kelîm
 6. Aferîn ol sühən-ârâ-yı Nizâmî-tab'a
Ki ola fikri bu gûne dür-i iċcâzî nazîm
 7. Böyle bir muċcize-perdâz-i mahal-gûye sezâ
Olsa ger meclis-i 'irfân-i İlhâhîde nedîm
 8. Söz midür ol ki çep ü râst düşe mažmûni
Nice maċnâ-yı dürüstin boza bir lafz-i sakîm
- Feċilâtün feċilâtün feċilâtün fecilün
AE58a T10a A10a M9a Ü59a S11b E8b İ9a

* -M Der-medh-i merhûm Sultan Ahmed Hân 'aleyhi'r-rahmeti ve'l-ğufran AE Der-medh-i Sultan Ahmed T Der-taċrif-i merâtib-i sühən bâ-medh-i merhûm Sultan Ahmed Hân A Der-medh-i Sultan Ahmed Hân 'aleyhi'r-rahmeti ve'r-rîdvan Ü Der-medh-i Sultan Ahmed Hân İ 6 iċcâzî : iċcâz-1 M : 8 mažmûni : taċbîri TSEİ

9. Düşe bir semt-i garîbe reh-i fikr-i nazmanı
Ne tarîk-i revîş-i tâze ne vâdî-i kadîm
- E9a 10. Çeke mazmûnını fehm etmede bir nükte-şinâs
Ne kadar dikkat ederse o kadar renc-i elîm
11. Kendi fehm etse de biñ fikr ile bir nüktesini
Nutkî  aciz kala yârâne edince tefhîm
12. Böyle sâhib-sûhanın bundadur a lâlıg  kim
S zi pest iken olur kend si ma r r u za im
13. *Özri makb le ge er yine  ar bet bunda
G  s -i ins f ile ger di lese bir fehm -i selîm
14. V k s -  b yle k v i * zr ile hasm olsa cih n
Yine olmaz birin n reddi kab la tak d m
15. Bu kadar nazma da mu ciz denil r böyle iken
S n f -i ehl-i dil   tab a kerem carh -i le' m
16. Böyle kalursa eger r h -i tel f  mesd ud
Bu h s sa felek etmezse m uk f t -i  am m
17. Bikr -i ma n  dahi bir tab a görünmez ne kadar
Et se esk   ruh -i end sesi carz -i zer   s m
18. Tatalum eylememi  ol dahi d d r  az z
Eylemi  seyr -i cem line sal -y  ta m m
19. Meyl -i ebk r  ma n  kim eder bu demde
Olsa ger her biri bir h r -i melek h y -i bes m

10 fehm : fikr M / renc-i : renc   M ; 12 bundadur : b yledi r   /
olur : ola AEA / kend si : kendisi AETM / ma r r u : ma r r -i T / 13
di lese : di leye T ; 16  am m :  am m -  az m A ; 17 ne : bu M / esk   ;
esk -i TM ; 18 eylememi  : eylemi    / d d r  : d d r  -i   / sal -y  : sa-
l y  AE 

20. Çehre-perdâz-ı ^carûsân-ı sühân ola meger
Kalem-i mâşıta-i lutf-ı şehensâh-ı kerîm
21. Ol kilk-i kef-i ihsân-ı fedâ-perveridür
Eyleyen şâhlara mülk-i cihâni takşîm
22. Ol ki etmiş yed-i ikbâline te'yîd-i ezel
Kabza-i tîg-ı cihângîr-i kazâyı teslîm
23. O hüdâvend-i mu^cazzam ki yazar elkâbin
Levh-i ta^czîme bu ta^cbîr ile kilk-i tekrîm
24. Dest-gîr-i ^cazamet dâver-i dîn ü devlet
Revna^k-ı saltanat-ârâyiş-i tâc u dîhîm
25. Sûret-i cevher-i âyîne-i sun^c-ı ta^ckîr
Maⁿnî-i rahmet ü lutf u kerem-i Rabb-i rahîm
26. Şem^c-i hûrsîd-eser encümen-i çâr-erkân
Serv-i tâvûs-hîrâm-ı çemen-i heft-iklîm
27. Şâh-ı Cem-câh u felek-mertebe Sultân Ahmed
Ki eder kevkebe-i câhîna dünyâ ta^czîm
28. Kahramân-ı felek-evreng-i ^cadâlet ki olur
Bîm-i kahriyla vücûd-ı sitem ü fitne ^cadîm
29. Rûy-ı bahtıyla cihân manzara-i hûr-nişîn
Bûy-ı hulkıyla felek micmere-i nâfe-şemîm
-
- 21 kilk-i : feyz-i İ / kef-i ihsân : güher-efşân M : 22 te'yîd-i
ezel : pây-endâzin M ; 24 dîn ü : dîn-i M / tâc u : tâc-ı Aİ ; 25 cev-
her-i : cevheri A / rahmet ü : rahmet-i MÜ ; 26 şem^c-i : tîg-ı M ; 27
felek-mertebe : felek-kevkebe TSEİ/ Cem-câh u : Cem-câh-ı MÜ / ta^czîm :
teslîm ü ; 28 ki : kim ÜE / vücûd-ı : vücûd u M ; 29 bûy-ı : bû T

E9b

30. Âfitâb efser-i ikbâline yektâ gevher
 Âsmân eblâk-i câhîna zer-endûde geçîm
31. Kaçbe-i ismetine nûr-ı Hûdâ şem-i harem
 Harem-i devletine perr-i Hümâ fersh-i harîm
32. Rûzgâr eylese ger kîsver-i cûdında sefer
 Aftâb olsa eger sâye-i câhînda mukîm
33. Biriturdukça bulur kevkebe-i rûzgâr
 Biri gitdükce olur mügtenem-i nâz u naşîm
34. Ebr-i kilki sadef-i keffini pür-gevher eder
 Vasf-ı bahr-ı keremin her kim ederse terkîm
35. Keşti-i âleme endîsesi bir lenger olur
 Etse bir şâcir eger medh-i vakârin taşmîm
36. Çeşm-i düşmenden eger geçse hayâl-i tîgi
 Merdüm-i dîdesicevzâ gibi olurdu dü-nîm
37. Lutfî bir mertebe kim etse kef-i desti eger
 Resm-i cûd u keremi ebr-i bahâra taçlîm
38. Kîse-i gonca nice pür-zer ise feyzinden
 Kâse-i lâlede bî-şebnem olurdu pür-sîm
39. Kahri bir mertebe kim olsa ger ednâ şereri
 Meş'al-efrûz-ı reh-i kâfile-i bâd-ı nesîm
40. Ne gûlistâne güzâr eylese bir demde eder
 Gonca vü lâlesini ahker-i sûzân-ı cahîm
41. Âsmân dâ'ire-i câhîni olurdu muhît
 'Alemi etse ihâtâ girih-i halka-i mîm

30 câhîna : câhînda MÜ ; 35 taşmîm : taçmîm A ; 37 cûd u : cûd-ı M ; 38 olurdu : urdu A ; 39 ger : bir M ; 41 câhîni : mülkini TSEİ / girih-i : kürre-i AEİ

42. Tabcı bir âyîne-i râst-nûmâdur ki girer
 Anda bir sûrete aks-i elif ü peyker-i cîm
43. Kevkeb-i tâlicı ol mertebeden âlîdür
 Ki yazup bildüre ahkâmını ehl-i tencîm
44. Adli kim memleket-ârâ-yı cihândur etse
 Emn ü âsâyış için âleme fermân-ı amîm
45. Defc-i bîm-i dil-i uşşâk için eyler eseri
 Kahramân-ı nigeh-i gamze-i hübâni halîm
46. Sâh-ı encüm-sipehâ mâh-ı zemîn cilvegehâ
 Ey şehenşâh-ı sûreyyâ-alem-i heft-iklîm
47. Devletünde benim ol husrev-i manâ ki eder
 Kuvvet-i tabcuma Hallâk-ı Macâni teslîm
48. Kalemüm nâtîka-bend-i dehen-i sihr ü füsûn
 Sûhanüm ukde-güsâ-yı girih-i fikr-i hakîm
49. Kayd-ı tahrîrum ile pây-ı sûhan der-zincir
 Dâg-ı fermânum ile cebhe-i endîşe vesîm
- E10a 50 Eser-ilutf-ı kelâmumla ahîbbâ hoş-dil
 Yâd-ışemşîr-i zebânumla adû pûr-gam ü bîm
51. Feyz-i endîşe-i rengînum ile bâd-ı sabâ
 Etse ger gest ü güzâr çemen-i bâg-ı naçîm
52. Hükûm-i feyzin eder ol mertebe cârî ki döner
 Şîşe-i bâde-i gül-renge habâb-ı tesnîm

42 girer : girür AEA / elif ü : elif-i M ; 44 emn ü : emn-i T ;
 47 ki : kim TSEİ ; 48 kalemüm : kalem-i İ / sihr ü : sihr-i İ ; 52
 feyzin : feyzi M / habâb-ı : habâba İ

53. Tabcum ol bahr-i sūhandür ki kef-i mevci tutar
Penbeler içre nihân sübha-i lü'lû-yı nażîm
54. Hıżr-i ser-çeşm-i nażmum ki bulur tâze hayât
Reşha-i feyz-i nem-i hâmem ile azm-i remîm
55. Büt nigâr-i harem-i deyr-i hayâlüm ki komış
Bende bir sırr-i eſer sunc-ı hûdâvend-i kâdîm
56. Reşk-i kilk-i kef-i Mânî olur alsam elüme
Deste çûp-i teber-i büt-şiken-i İbrâhîm
57. Söz tamâm oldu temeddûh nice bir ey Nefcî
Kadrûn erbâb-ı dile sen mi edersin tefhîm
58. Turma şimdengirü sıdk ile ducâya el açup
Eyle deryûze-i dergâh-ı hûdâvend-i kerîm
59. Feyz-i ilhâm ile tâ kim ola ehl-i nazmuñ
Rahm-i Meryem gibi tabci sadef-i dürr-i yetîm
60. Dür-i medhiyle müzeyyen ola silk-i eyyâm
Gevher-i zâtı ile fahr ede tâc u dîhîm
61. Midhat-i zâtını fikr etmeyen ehl-i tabcun
Ola endîsesi nâhîd-i felek gibi cakîm

—

55 deyr: dehr M / bir : -Ü ; 58 ducâya el : ducâ kıl M ; 60
tâc u : tâc-ı MÜ ; 61 tabcun : tabcın Ü

* DER-MEDH-İ SULTAN AHMED HÂN 'ALEYHİ'R-RAHMETİ VE'L-GUFRAN

1. Her ne fitne kim zuhûra hayyiz-i imkân bulur
Vech-i imkân-ı zuhûrin ol hat-ı fettân bulur
 2. Hat degül âyât-ı hûbîdür ki anuñla ruhi
Ziynet-i tâhrîr-i satr-ı Mûshaf-ı 'Osmân bulur
 3. Yâ sevâd-ı nûsha-i sun-ı îlâhîdür ki dil
Dikkat etse anda sîrr-ı âyet-i Kur'ân bulur
 4. Nola olmazsa gülâba ihtiyâcı ol hatuñ
Her ser-i müyunda şâne bir dil-i giryân bulur
 5. Şâne sûzân olmadan korkar tolaşmaz zülfine
Neylesün her bir hamında biñ dil-i sûzân bulur
 6. Böyle sâhib-hüsн olan etmez şafâ âyîneden
'Aksini gördükce zîrâ kendüyi hayrân bulur
 7. Kendüyi hayrân da bulmazsa eger âyînede
Havf-i tîg-i gamzesiyle 'aksini lerzân bulur
 - E10b 8. Gamzesi bir mest-i hâb-âlûde-i pür-fitne kim
Düşde ger el sunsa tîga dâmeninde kan bulur
 9. Düşde böyle hûn-feşân u kîne-cû zâhirde hod
Sunmadın el kabzaya şemşîrini uryân bulur
- Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
AE60a T11b A12a M10b Ü60b S13b E10a İ10b

* Der-vasf-ı Sultan Ahmed AE Der-medh-ı Sultan Ahmed T Der-medh-ı
merhûm u mağfûrunleh Sultan Ahmed A Der-medh-ı Sultan Ahmed Hân 'aley-
hi'r-rahmeti ve'r-ridvân E 1 zuhûr : zuhûr-ı M ; 3 sun-ı : hatt-ı M ;
4 nola olmazsa gülâba : bulmasa olmaz kelâma M

10. Çeşm-i mazmûn-gûyi kim gâhî dil-i «usşâk ile
Güft ü gûy-i nâz içün bir kûşe-i pinhân bulur
11. Her nigâh-i nükte-âmîzinde rind-i «aşk olan
Hem «itâb-i renciş ü hem müjde-i ihsân bulur
12. Lutf ile geh bir gûleryüz gösterür kim mûrdeler
Nûş-dârû-yı şeker-hand-i lebinden cân bulur
13. Hîşmile geh bir nigâh eyler ki te'sîrinde cân
Nîş-i zehr-âlûd-i zağm-i hançer ü peykân bulur
14. Gerçi kim her göz yumup açınca yüz biñ «âşikin
Küste-i şemşîr-i naz u nâvek-i müjgân bulur
15. Yine her gün âsitâni kesret-i «usşâk ile
Revnak-ı dîvân-ı şâhenşâh-ı ins ü cân bulur
16. Şâh-i vâlâ-rütbe Hân Ahmed ki hâk-i pâyine
Ser-fürû etdükce gerdûn irtifâe-ı şân bulur
17. Baht-ı yâver pâdişâh-ı âsmân-mesned ki dîn
İstinâd-ı devletiyle kuvvet-i erkân bulur
18. «Alem-âra şehriyâr-ı dâd-güster kim cihân
Devr-i «adlinde nizâm-i ahd-i Nûşîrvân bulur
19. Dâver-i devrân ki Dârâ gelse ger dergâhına
Ancak istihkâk-ı cây-i mansîb-i derbân bulur
20. Memleket meşşâta-i «adliyle ziynet-yâb olur
Saltanat-pîrâye-i hulkıyla hüsn ü ân bulur

11 «itâb-ı renciş ü : «ibâret-bahş olur M ; 13 hançer ü peykân :
hançer-i müjgân M ; 14 «âşikin : âşikî M ; 19 ve 20 M'de yer değiş-
tirmiştir.

21. Meşreb-i lutfı riyâz-i âlemi sîrâb eder
 Kevkeb-i bahtıyla çarh ârâyış-i eyvân bulur
22. Düşse bir meclisde ger yâd-i safâ-yı meşrebi
 Ateş-i mey feyz-i âb-i çeşme-i hayvân bulur
23. Etse bir iklîme ger bezl-i saâdet-kevkebi
 Her gedâ-yı bî-nevâsı şevket-i sultân bulur
24. Hep mühimmâtın müheyyâ görse ikbâli nola
 Her ne emr etse kazâyi tâbi-i fermân bulur
25. *Adli bir gâyetde kim devrinde kebg ü şâhbâz
 Birbirini âşiyânında gelür mihmân bulur
26. Ger vezân olsa tef-i kahriyla gülzâra nesîm
 Gonca-i pür-jâle-tâb-i meş'âl-i tâbân bulur
27. Fâ'iż olsa dehre ger bârân-i ebr-i himmeti
 Katre istiçdâd-i kesb-i mâye-i tûfân bulur
- Ella 28. Şâmil olsa kuvvet-i bâzû-yı re'yi âleme
 Zerre zûr-i pençe-i hûrsîd-i nûr-efşân bulur
29. Verse ger hûrsîd-i istiçdâdi hâke terbiyet
 Hâk kâdr-i gevher-i mâhiyyet-i insân bulur
30. Ey şeh-i sâhibhüner kim devletünde ehl-i dil
 Dâ'imâ düşvâr olan maksûdını âsân bulur
31. Ne vücûd-i bî-nazîrûn gibi bir memdûh olur
 Ne benim gibi senâ-kâra felek akrân bulur

23 şevket-i : şevket ü İ ; 25 kebg ü : kebg-i M ; 26 gülzâra :
 gülzâr-i M ; 27 katre : katr A

32. Ben o Hâkânî-i ahdim kim benüm memdûhumuñ
Âsitân-rüb-i sarâyı devlet-i Hâkân bulur
33. Enverî-i rûzgârim kim şebistân-i sühan
Şem-i fikrümle ziyâ-yı neyyir-i rahsân bulur
34. Husrev-i dîvân-i nazmim kim berât-i şâcirî
Nakş-i elkâbumla zîb ü zîver-i cunvân bulur
35. Rahş-i çâpük-seyr-i endîsem tutulmaz her kaçan
Vâdî-i ma-nâda cevlân etmege meydân bulur
36. Beyt-i ma-mûr-i felek reşk etmede ebyâtuma
Seyr eden gerçi dilüm bir hâne-i vîrân bulur
37. Hâne-i vîrândur ammâ tîse urdukça hayâl
Her tehî gencînede bir gencîne-i pinhân bulur
38. Gâh olur nakkâb-i çâpük-dest-i fikri tabeimuñ
Genc-i pür-gevher ararken bir dükenmez kân bulur
39. Pây-mâl eyler yürür a-dâ kelâm-i pâkümi
Her sözüm ammâ yine kadr-i dür-i galtân bulur
40. Başlasam endîseye ervâh-i ma-nâ cem olur
Nutka gelsem sûret-i deyr-i ma-anî cân bulur
41. Şâhid-i mazmûnuma endîşe varın bezl eder
Nakd-i si-rümle sühan sermâye-i dükkân bulur
42. Söz dükendi başla ey Nef-i duâya sıdk ile
Çünkü âdetdür duâ ol dem ki söz pâyân bulur

32 ve 33 M'de yer değiştirmiştir 33 ziyâ-yı : ziyâyi M ; 34
kim : ki M / zîver : ziynet-zîver M ; 35 -M ; 36 ebyâtuma : ebyâtuma-
ma-eşâruma A ; 39 pâkümi : pâkini M ; 41 şâhid-i : şâhlar İ ; 42
ol dem ki : ol demde ki M / söz : -M

43. Tâ hat-ı nev-hîz ile gülzâr-ı hüsn-i dilberân
Revnak-ı fasl-ı bahâr-ı ravza-i Rîdvân bulur

44. Gülsen-i ikbâli ser-sebz ola tâ kim rûzgâr
Gül gibi bâg-ı cihâni hurrem ü handân bulur

* KASİDE-İ İYDİYYE DER-MEDH-İ SULTAN AHMED HÂN

1. Gam gitse aceb bi yine iyd-i ramażândur
 Iyd-i ramażân revnak-i bâzâr-i cihândur
- Ellb 2. Mestân-i harâbâta salâdur ne tururlar
 Zühhâda tağallüb edicek dem bu zamândur
3. Zîrâ ne demekdiür bu ki rindân ile vâz
 Bir yerde turup câm-i hilâle nigerândur
4. Şimdengirü yârân-i sebük-rûha düser iş
 Tertîb-i bisât-i tarab-i ritl-i girândur
5. Şimdengirü bîçâre-i derd ü gama çâre
 Feyz-i eser-i sohbet-i peymâne-keşândur
6. Ol rind-i tehî-deste hased kim bu zamânda
 Gamhânesi işret-gede-i sîm-berândur
7. Bu demde nedür biñ yaşamak âdeme dersem
 Bu nükteyi selb eylemek idrâke ziyândur
8. Yâ biñ yaşamaz mı o kişi kim aña hemdem
 Bir şîşe mey-i köhne vü bir tâze cevândur
9. Bir dem mey ü mahbûb ile cem eylese kendin
 Bir dil ki esîr-i gam-i cân-gâh-i bütândur

Mefâilü mefâilü mefâilü feâilü
 AE6la T13a M12a Ü62a S15a Ella İl1b

* -M Der-medh-i Sultan Ahmed Tî Der-medh-i Sultan Ahmed Hân
 -aleyhi'l-mağfireti ve'r-rîdvân Ü Der-medh-i Sultan Ahmed Hân -aley-
 hi'r-rahmeti ve'l-ğufrân SE 2 mestân-i mestâne İ ; 3 -M ; 4 tarab-i :
 tarab u E ; 5 derd ü : derd-i İ / -keşân :-çekân Ü ; 7 biñ yaşamak
 âdeme dersem : âdeme biñ yaşamak dersem T / dersem : dersen M / nük-
 teyi : nükte-i M ; 8 ve 9 M'de yer değiştirmiştir ; 9 mey ü : mey-i
 TMİ / eylese : eyleye M

10. Tâ haşre dek ol demde olan feyz-i şafânuñ
Endîsesi ol hasteye sermâye-i cândur
11. Dilbersüz olan bezm-i meyün eâşik-i zâra
Her sâgari bir dîde-i hûnbe-çekândur
12. Hûnâbe degül bâdesi zehr-i gam-i hicrân
Hem nağme-i çeng ü neyi feryâd u fiğândur
13. Yâr olmayacak âb-i hayat olsa eger mey
Teh şîsesi laht-i ciger ü katresi kandur
14. Tahkîk-i safâ gerçi budur lîk bu tahkîk
Ber-vefk-i hevâ vü heves-i nev-hevesândur
15. Gûş et ne der ol rind-i Mesîhâ-dem-i maçnâ
Kim reşha-i kilki sühane rûh-i revândur
16. Ben neleyeyin dilberi kim hacel-i tabum
Havrâ-yı maçâniyle tarabgâh-i cinândur
17. Tenhâ mey-i nâb olsa bu demler baña kim
Mey hemdem-i dîrîne-i-surîde-dilândur
18. Bir böyle dem-i hurrem ü ferhunde husûsâ
Kim mâhasal-i müddet-i ömr-i güzerândur
19. Hem rûz-i mübârek dem-i ciyâd-i tarab-engîz
Hem devr-i cihân dâver-i Cem şevketü şândur
20. Ol şâh-i mükerrem ki kef-i desti kereme
Hûrşîd-i zer-efşân gibi meşhûr-i cihândur
21. Ol şâh-i kevâkib-haşem-i rûy-i zemîn kim
Devrân-ı hümâyûni şeref-bahş-i zamândur

15 ne der : nedür İ ; 16 neleyeyin : neleyeyim Ü ; 17 baña :
buna A ; 18 hurrem ü : hurrem-i Tî ; ferhunde : ferruhda ÜSE ; 19 dâ -
ver-i : devr-i Ü/ şevket ü : şevket-i M ; 21 -M

22. Ol şâh-ı cihângîr ki aḥkâm-ı ķazâya
 Tamgâ-yı yed-i kudret-i fermâni nişândur
- E12a 23. Hân Ahmed o Hâkân-ı muzaffer ki hûcûmî
 İkbâl-i Sikender gibi iklîm-sitândur
24. Şâhenşeh-i Cem-kevkebe-i devr-i zamân kim
 Derbân-ı der-i bârgehi ķayser ü hândur
25. ‘Ahdinde zemîn mezra‘a-i tohm-ı ‘adâlet
 Devrinde felek dâ’ire-i emn ü emândur
26. Tâb-ı tef-i ķahriyla hevâ sâ‘ikâ-engîz
 Darb-ı ser-i tîgiyla kazâ fitne-nişândur
27. Bir fitne bulunmaz arasañ memleketinde
 Var ise yine ǵamze-i fettân-ı bütândur
28. Bir kisvere kim hîfzi nîgebâñ ola anda
 Âhû bere zincir-keş-i şîr-i jiyândur
29. ‘Âlem aña muhtâc u o müstağnî-i ‘âlem
 Bu mes’ele ma‘lûm-ı dil-i ‘âlemiyândur
30. Ol mihr-i cihân-perver-i evc-i ‘azametdür
 Mihrûñ kerem ü kevkebi hod dehre ‘ayândur
31. Çarh oldu cenâbında kemer-besté ǵulâmî
 Sanmañ ki felekde görinen kâhkesândur
32. Bir âyînedür mâşitâ-i re'yine hûrşîd
 Kim aña nemed-pâre-i subh âyîndândur

25. Dâ'ire-i : dâ'ire T ; 26 tef-i : tebbi Ü ; 28 âhû bere :
 âhû bere-i T ; 29 muhtâc u : muhtâc İ / 30 kerem ü : kerem-i Mi

33. Ne kân eder ol etdûgi itlâfi ne deryâ
Gergî ki kef-i desti ne deryâ vü ne kândur
34. Vâsf-i kef-i pür-cûdi ki tabc-i şucarâya
Hemvâre taleb-güster ü hem feyz-resândur
35. Endîşesi miftâh-i der-i genc-i maçânî
Nazmi sebeb-i servet-i erbâb-i beyândur
36. Dil-teşne cihân meşreb-i pâkindeki lutfa
Gûyâ çemen-i 'âleme bir âb-i revândur
37. Şemşîri ki ebr-i çemen-ârâ-yı zaferdür
Seng-i yede-i nusret aña seng-i fesândur
38. Rahşı ki tek ü pûda bulunmaz aña hemtâ
Bir râhs-i mübârek-pey-i ferhunde 'inândur
39. Her kande ki 'azm eylese ikbâl ü sa'âdet
Pehlû-yı rikâbında iki peyk-i devândur
40. Çâpiüklüğü ol mertebe kim fart-i şitâbi
Hayret-dih-i endîşe-i tahkîk ü gümândur
41. Zîrâ ki kimi sâika der kimisi sarsar
Olmaç yine râzi kimi der berk-i cihândur
42. Bir yerde direng etse şitâb üzre giderken
Nisbetle aña kûh-i girân bâd-i vezândur
- El2b 43. Reftârını tünd etse yine kopsa yerinden
Yanındao dem bâd-i vezân kûh-i girândur

33 etdûgi : etdigi TAÜEİ ; 35 -M ; 37 yede-i : rîze-i T ; 38
hemtâ : hempâ AE E / -pey-i : dem-i M / 'inândur : 'inândur : 39 devân :
revân Tİ ; 41 dér : Tİ ; 41 dér : Tİ ; 42 giderken : giderek İ

44. Gördükce ğubârin tek ü tâz içre sanurlar
 Kim bâd-i cihân-gerd ile pîçîde-duhândur
45. Pertâb-ı bülend etdugi dem ejder-i perrân
 Aheste hirâm eylese tâvûs-ı cinândur
46. Endîse tahayyül edemez sürat-i seyrin
 Ta^rife anı çâre hemân tayy-i lisândur
47. Ey şâh-ı kerem-pîse ki fikr-i nem-i lutfuñ
Bahr-i sühane mây-e-i feyz-i cereyândur
48. Ol feyz ile bir bahr-i revândur ki hayâlüm
 Emvâci güher yerine seyyâre-feşândur
49. Seyyâre degül her biri bir cevher-i ulvî
 Kim aña bahâ mâhasal-i kevn ü mekândur
50. Devrân ne bilür kadr-i dür-i nazmumi zîrâ
 Ol devr edeli münkir-i erbâb-ı beyândur
51. Sen bilseñ olur kim dür ü gevherle hazînen
 Deryâ-yı ma^câñî gibi bî-hadd ü kerândur
52. Çok gerçi dilîrâne sühan-güster-i bî-bâk
 Kim her biri zu^cmunca falan ibn-i fulândur
53. Ammâ yine hasm-efken-i meydân-ı tahayyül
 Her ma^crekede Nef^cî-i şemşîr-zebândur
54. Şimdi benim ol safder-i yektâ ki hücûmum
 Berhem-zen-i hayl ü haşem-i hasm-i cebândur

44 tek ü : tek İ ; 45 etdugi : etdigi TAEİ ; 49 kevn ü : kevn-i M ; 50 nazmumi : nazmı A ; 51 dür ü : dür-i M ; 52 dilîrâne : dilîrân-ı T / -bâk : -pâk T / ibn-i : bin İ ; 54 cebândur : cihândur M

55. Yok aczi yine tabımuñ endişeden aslâ
Gerçi sitem-i çarh ile bîtâb u tüvândur
56. Şâhîn-i hayâlümdür o şehbâz şikârı
Kim cavn-i İlâhî aña bâl-i tayarândur
57. Tabum kafes-i dânişe bir tûtî-i gûyâ
Hâmem çemen-i maenîye bir serv-i çemândur
58. Berk urduğı dem cevher-i endîşe ucından
Gûyâ ki kef-i Rüstem-i tabumda sinândur
59. Ol dem ki kalem sebt için âsâr-i hayâlüm
Destümde ser-ender-ham-i âğuş-i benândur
60. Ol râst bu kec düşdugi bîhûde degüldür
Zahm-i ciger-i düşmen için tîr ü kemândur
61. A'dâya midâd-i kalemüm reşha-i semmdür
Ahbâba şemîm-i sühânüm nükhet-i cândur
- El3a 62. Ol hîzr-i Mesîhâ-dem-i nazmîm ki sözümde
Feyz-i ezeli cevher-i cân gibi nihândur
63. Ol şebrev-i mi'râc-i hayâlim ki cihâna
Sîdk-i nefesüm bâd-i seher gibi ayândur
64. Ol nâdire-perdâz-i belîgim ki kelâmum
Darbü'l-mesel-i nükte-şinâsân-i cihândur
65. Bir kimseden ermezse nola gûşuma tahsîn
Efsûn-i kelâmumla cihân beste-dehândur

56 bâl-i : bâl ü T ; 57 gûyâ : zîbâ M ; 58 urduğu : urdüğü
TAMÜSEİ ; 59 benân : beyân M ; 60 düşdugi : düşdigi TAMÜSEİ ; 63
cihâna : cihânda A ; 64 belîgim : ni'am İ

66. Gûyâ ki gûlistân-ı sühandür bu kasîdem
 Her nüktesi bir gonca-i bî-hâr u hazândur
67. Yâ nazm-ı dilâvîz ile bir cûy-ı müselsel
 Yâ ma^cnî-i rengîn ile bir lâle-sitândur
68. Her misra^cı yâ bir sanem-i nevhat-ı mevzûn
 Endîşe-i bârîküm aña mûy-ı miyândur
69. Lâfi koyalum kâfiye teng oldı du^câya
 Simdengirü söz gevher olursa hezeyândur
70. Tâ gâyet-i şeb fâtiha-i vakt-ı seherdür
 Tâ evvel-i cıyd âhîr-i mâh-ı ramažândur
71. Hakk rûzını nevrûz u şebin kadır ede her sâl
 Ol pâyede kim kible-i ikbâl-i şehândur
72. Göstermeye bir ferde Hudâ câlemi sensüz
 Zîrâ ki vücûduñ sebeb-i emn ü emândur

—

67 rengîn ile : rengînine İ ; 68 her : bir M / -hat-ı : hat u M ; 69 hezeyân : hezâyân Ü ; 71 nevrûz u : nevrûz-ı TA / ede : ile İ / ikbâl-i : şâhân-ı TM/şehândur : cihândur T

* DER-MEDH-İ SULTÂN AHMED HÂN ^ALEYHÎ'R-RAHMETÎ VE'L-ĞUFRÂN

1. Sanmañ ki felek devr ile şâmi seher eyler

Her vâkı^canuñ âkîbetinden haber eyler

2. Bir düş gibidür hâk bu ki ma^cnâda bu câlem

Kim göz yumup açınca zamâni güzer eyler

3. Bir yerde ki ârâma bu mikdâr ola mühlet

Erbâbı nice kesb-i kemâl ühüner eyler

4. Olmuş tutalum müddet-i ârâmîde mümtedd

*Akil nice temyîz-i reh-i hayr u şer eyler

5. Teşhîs-i reh-i hayr u şer olur mı o dilde

Kim leşker-i gam birbirini bî-siper eyler

6. Bulmaz reh-i hâkki meger ol kimse ki aña

Tevfîkini Hâdî-i ezel râhber eyler

7. Tevfîk refîk olmayacak fâ'ide yokdur

Her kim burada 'akla uyarsa zarar eyler

8. 'Akluñ hüneri vâdî-i hikmetdedür ancak

Tahkîk ile hikmet nice bir dilde yer eyler

9. Hikmet ger o 'ilm ise ki ahkâm-i felekden

Endîşe-i 'akl-i beşeri bâ-haber eyler

Mef^cülü mefâ^cilü mefâ^cilü fe^cülün

AE63 a T15a A15b M14a Ü64a S17b E13a İ13b

* -M Kasîde-i belîga vü latîfe der-medh-i Sultân Ahmed AEA
 Der-medh-i Sultân Ahmed Hân ^aleyhi'l-mağfireti ve'r-rîdvân Ü Der-
 medh-i Sultân Ahmed T Der-vasf-i Sultân Ahmed Hân İ 2 yumup:yumum E /
 zamâni:cihâni M ; 3 kesb-i:kesbü A / kemâl ü: kemâl-i AÜ; 4 temyîz:temey-
 yüz Ü ; 5 pey=:bî- A ; 7.İ'de 9.beyt ; 9 felekden:felekde T ; redd ü :
 redd-i T

- E13b 10. Düşmez dil ü tab^cehli bu endîşeye zîrâ
 Teşvîş-i dil ü tab^cı bu dahî beter eyler
11. Zu^cmunca olur her kişiñüñ redd ü kabûli
 Hak söyleyenî sanma felekden hazer eyler
12. Rindân-ı Hudâ-perver-i ma^cnâ bu mahalde
 Ne çarha ne kavl-i hükemâya nazar eyler
13. Vermez felegüñ devr-i çep-endâzına hükmî
 Kor hîkmeti teslîm-i kazâ vü kader eyler
14. Gerdûn meger âsûde midür kendi kederden
 Devrân aña da mihrini pür-nîşter eyler
15. Gün başına bir hil^cat-i dîbâ verür ammâ
 Dâmânını âlûde-i hûn-ı ciger eyler
16. Ol kim sedür âzâde elemden ki vücûdîn
 Gûy-ı ham-ı çevgân gibi bî-pâ vü ser eyler
17. Yâ ol kişi kim tîr-i ciger-dûz-ı kazâya
 Hasmâne çeküp tîg-ı zebânın siper eyler
18. Yâ ol kişi kim hîrz için aksâm-ı belâdan
 Endîşe-i evsâf-ı şeh-i dâdger eyler
19. Ol şeh ki cihân mevsim-i cadlinde safâdan
 Devrân-ı tarab-nâk-i Cem'e handeler eyler
20. Ol şeh ki gubâr-ı süm-i yekrân-ı sipâhi
 Deryâ-yı muhît-i felegi pür-keder eyler

15 dîbâ : fâhir Ü / 16 elemden : kederden M / gûy-ı : pây-ı Ü /
 bî-bâ vü : pey ü pâ T : 17 tîr-i ciger-dûz-ı : tîr çeker hükm-i A ;
 19 -M

21. Ol şeh ki kef-i himmeti hengâm-ı keremde
Dünyâyi گانî kânî tehî bahri ber eyler
22. Hân Ahmed-i  adil ki  azâ na l-i semendin
Mâh-ı  âlem-i rû'yet-i feth ü zafer eyler
23. Cemşîd-i kerem-pîse ki seyrâna çıkışınca
Hûrşîd gibi hâk-i rehin ferş-i zer eyler
24. Hûrşîd-i kevâkib-hâsem-i rûy-ı zemîn kim
Askerle cihâni haşr-ender-haşr eyler
25. Mâh-ı felek-ârâ-yı sa âdet ki zamâne
Eyyâmını ârâyiş-i devr-i  amer eyler
26. Bir himmete  adir ki nice bî-ser ü pâyi
Bir demde murâd etse şeh-i tâcver eyler
27. Bir kudrete mâlik ki nice taht-nişinân
Alur kûleh ü efserini derbeder eyler
28. İkbâline vâbeste felek tâ o kadar kim
Tedbîri ile devrini zîr ü zeber eyler
29. Bir mihr-i celî- a adur re'yi ki dâ'im
Evc-i felek-i sâtanatı müstakâr eyler
- E14a 30.  âmil yine hep dâ'ire-i  âleme nûri
Ne ma rîki ne ma ribi var ne sefer eyler
31. Ger lutfî mühim-sâz-ı bahâr olsa dirahtın
Her şâhîni bir şûh-ı murâssâ -kemer eyler

24 kevâkib : kevkeb Ü ; 25 devr-i  amer : kû  amer Ü ; 27 kûleh :
kelle İ / kûleh Ü : kelle-i T : 28 vâbeste : vâbeste-i Ü ; 29 felek-i :
felgi Ü ; 30 nûri : hükmi T lutfî M ; 31 kemer : gûher M

32. Ger tâb-ı temûz-ı gazabı etse sirâyet
 Her katre-i bârâni hevâ pür-şerer eyler
33. Ab üzre vezân olsa eger sarsar-ı hifzi
 Emvâcını zencîre-i nakş-ı hacer eyler
34. Mâhiyyeti ger olsa cemâdâta mürebbî
 Tasvîr-i hacer kesb-i kemâl-i beşer eyler
35. "Adli ki müsellemdür aña hüsn-i tedârik
 Gör hükümini her yerde nice kârger eyler
36. Olsa meselâ râbîta-perdâz-ı mükâfât
 Pervâneye gülberki telâfi-i per eyler
37. Ta'bîr edemem tıynet-i pâkindeki lutfî
 Gör hâsiyet -i feyzi ne mikdâr eser eyler
38. Gâhî ki hayâl-i şiken-i turra-i hulkı
 Esnâ-yı tefekkürde dilümden güzer eyler
39. Endîsem olur bûy-ı latîfiyle mu'attar
 Andan kalemüm 'âlemi pür-mûşk-i ter eyler
40. Ey Husrev-i Cem-kevkebe-i memleket-ârâ
 Kim saltanatuñ 'âlemi pür-zîb ü fer eyler
41. Evsâfuña had yok tutalum sihrile tab'um
 Biñ ma'nîyi bir şekle koyup muhtasar eyler
42. Kasd etse husûsâ ki güher-senc-i hayâlüm
 Bir nüktesini şerh-i kitâb-ı Dürer eyler

32 temûz-ı : temmûz-ı İ / pür : bir AEASE ; 33 vezân : revân T ;
 34 kemâl-i : cemâl-i A,E ; 35 her : bir Ü ; 37 hâsiyet-i : hâsiyyet-i
 AE ; 39 müşk ü : müşk-i M ; 41 ma'nîyi : ma'nî-i TA ma'nî-yi M ; 42-M

43. Tabcumdur o deryâ-yı güher-pâş-ı macânî
Kim sâhilini macden-i lü'lû-yı ter eyler
44. Endîşem o sûretger-i icâz-nümâdur
Kim cevher-i ferd üstine tarh-ı suver eyler
45. Hâmemdür ol ebr-i çemen-ârâ-yı sûhan kim
Bir katresi bir gülşeni şâdâbter eyler
46. Rengîn ü lezîz oldu kelâmum o kadar kim
Kâm u leb-i endîşeyi pûr-gülşeker eyler
47. Ammâ yine bir söz ne kadar nâzük olursa
Dâhli aña erbâb-ı hased ol kadar eyler
48. Üstâd olicak sözde hasedden kaçılur mı
Zîrâ hüner reşk ü hased mucteber eyler
49. Yetmez mi bu devlet ki baña reşk ede dâ'im
Bir tâ'ife kim dacvî-i fażl u hüner eyler
- El4b 50. Zucmı o kadar her birinün sözde ki gûyâ
Endîşesi tagyîr-i kazâ vü kader eyler
51. Ammâ giricek macreke-i macnîye evvel
Şemşîri kor endîşe-i zîrh u siper eyler
52. Nutk ile Mesîhâ geçinür her biri ammâ
Hâsiyyet-i sohbetleri insâni har eyler
53. Gavgâ-yı sûhandür bu fažiletde nemüz var
Fażl ehli bizüm bâsimuz üstünde yer eyler
54. Söz ben dedüğüm cevher-i 'ulvî ise anı
Devrân şadef-i semc-i kabûle güher eyler

46 kâm : gâv Ü / pûr-gülşeker : gülbeşeker M ; 48 kaçılur : geçilür i/ zîrâ : zehri İ ; 49 ki baña : baña kim M ; 53 fażl :fażlı T faslı Ü ; 54 kabûle : kabûl M

55. Söz midür o kim nüşhasını nükte-şinâsân
 Haşv-i şikem-i rahne-i dîvâr u der eyler
56. Hakkumda ne derlerse o güne süfehânuñ
 Asâr-i tabî'atlerine kim nażar eyler
57. Lâzım gelicek ol mütesâ'irlere tab'um
 Her ma'rekede neyledi dahi neler eyler
58. Ol şafder-i düşmen-küş-i nazmim ki husûşâ
 Şemsîr-i zebânumdan ahîbbâ hazer eyler
59. Olursa eger himmet-i şâhenşeh-i 'âdil
 Hâşâ ki bu endîşede Nefîzarar eyler
60. Zîrâ ki dem-i küste-i endîşesin ekser
 Ser'e-i kerem-i hikmet-i Bârî heder eyler
61. Hem hasma zafer bulmağığın medh ü senâni
 Takdîm-i du'â-yı şeb ü vird-i seher eyler
62. Tâ cilvegeh-i rü'yetini Husrev-i encüm
 Geh memleket-i hâver ü geh bâhter eyler
63. Mansûr ede her yerde Hudâ râyet-i bahtuñ
 Tâ husrev-i seyyâre felekde sefer eyler

*KASİDE-İ GARRA BERAY-I CÜLÜS-I SULTAN 'OSMAN HÂN

1. Ne sûret bağıladı seyreyle hüsni sun-ı Yezdânî
Ki ma'nâsını fikr etdükce alur 'akl-ı insâni
2. Cihân bir tâze revnak buldu bir rûh-ı musavverle
'Aceb mi tâzelense dâstân-ı mâh-ı Kenâni
3. Cihân oldı müsellem bir cihân-ârâ şehenşâha
Pür etdi nûh-revâkı gulgûl-ı kûs-ı cihânbâni
4. Uyandı gerçi bahtı rûzgâruñ hâbagafletden
Velî ârâyış-i dünyânuñ oldı deng ü hayrânı
5. Kazâ bu şevkile hîdmetde dâmen-der-miyân oldı
Müheyŷâ eyledi fevrâ aña esbâb-ı sultânî
- El5a 6. Felek fîrûzeden bir taht-ı 'âlî kurdu şâhâne
Aña bir aky dîbâ perde çekdi subh-ı nûrânî
7. Çıkardı mâverâ-yı perdeden taç zîm ile devrân
Tutup el üzre bir tâc-ı zer-endûd u dirahşânî
8. Tenezzül eylemez ammâ o tâc u tahta ikbâli
Buña kâ'il degül zîrâ 'ulûvv-i şevket ü şâni

Mefâcîlün mefâcîlün mefâcîlün mefâcîlün
AE65a T17a A17b M15b Ü65b S20a E14b İ15b

* -M Der-medh-i Sultan 'Osman T Der-medh-i merhûm Sultan 'Osman Hân-ı şehîd 'aleyhi'r-rahmeti Rabbi'l-mecîd Ü Der-medh-i Sultan 'Osman Hân halleda'l-lâhu ilâinkî_râzi'd-devrân S Der-sitâyış-i Sultan 'Osman Hân İ Der-medh-i merhûm cennet-mekân Sultan 'Osman Hân E 2 muşavverle: müşavverdür M ; 3 müsellem : müsahhar ÜE / şehenşâha : şehenşâh T ; 4 gerçi bahtı rûzgâruñ : rûzgâruñ bahtı gerçi M / oldı : ol dem M ; 5 eyledi : oldı T ; 7 devrân : hûrân M / zer-endûd u : zer-endûd-i AEMSI 8 o tâc u tahta : taht u tâca M / zîrâ : ammâ M

9. Nice mîrâsa girmiştir o tâc u tahtı neyler ol
Anuñçün tahtı tâc etmiş müheyŷâ lutf-i Yezdânî
10. Aña taht âsmân-ı ‘adl ü efser mihr-i devletdür
Bu tâc u tahtile dünyâya hükm eylerse erzânî
11. Te‘âla’l-lâh zihî Sultân-ı ‘âlisân-ı mülk-ârâ
Ki derbân eylemez bâb-ı hümâyûnunda keyvânî
12. Cihânbân-ı mu‘allâ-pâye kim gerdûn-ı gerden-kes
Zemîn bûs-ı cenâbindan olur fersûde pîşânî
13. Cihân-ı şevket ü şânuñ serîr-ârâ şehenşâhı
Serîr-i ‘adl ü dâduñ dâver-i Cem-câh-ı devrânî
14. Hudâvend-i mu‘azzam pâdişâh-ı maşrik u magrib
Yegâne vâris-i mülk-i cihân İskender-i sâñî
15. Şeref-bahş-ı serîr-i saltanat sermâye-i devlet
Mühim-sâz-ı ‘adâlet revnek-efzâ-yı müselmânî
16. Şehenşâh-ı ‘adâlet-pîşe ‘Osmân Hân-ı sâñî kim
Vücûdiyle hayatı tâze buldu mülk-i ‘Osmânî
17. Ne şehenşeh serîr-ârâ-yı dîvânhâne-i ‘âlem
Ne şehenşeh bisât-endâz-ı evreng-i Süleymânî
18. Şükûh-ı baht u ikbâl ile nâzende şehenşâhî
Kemâl-i ‘adl ü insâf ile pâyende cihânbânî
19. Sikender gibi tâlib feth-i heft-iklîme ikbâli
Süleymân gibi gâlib rûzgâra hükm ü fermâni

9 tâc u taht : taht ü tâc M / Yezdânî : Rabbânî TSİ ; 10 âsmân-ı :
âsmân u M / ‘adl ü : ‘adl-i M ; 12 cenâbindan : cenâbinda M ; 13 şe-
henşâhı : şehenşâh T ; 15 müselmânî : Süleymânî TA ; 16 sâñî : gâzî M;
18 şükûh-ı : şükûh u M / baht u : baht-ı İ / İKbâl ile : ikbâliye T;
19 gâlib : râgîb Ü / hükm ü : hükm-i TMÜ

20. Hele teshîr-i mülke başlasun ikbâli seyr eyleñ
 Ne Türkistânı kor feth etmedük ne kâfiristânı
21. Görün bir gün verür Mîşr u Yemen gibi vezâretle
 Bir ednâ bendesine kişver-i Îrân u Tûrânı
22. Degül deryâda keştî âsmânda mâh-i nev olmış
 Cenâb-ı lutfinuñ a^clâ vü ednâ kâse-gerdânı
23. Düşerdi sâyebân-ı âsmânuñ sâyesi 'arşa
 Ger olsa pertev-endâz âfitâb-ı re'y-i pinhâni
24. Fürûg-ı re'y-i çarh-ı devletüñ hem mihri hem mâhi
 Kef-i cûdi cihân-ı himmetüñ hem bahri hem kâni
25. Dil-i pür-feyzi kim deryâ-yı himmetdür miyânında
 O bahrûñ pür-güher bir mevcidür şemşîr-i bürrâni
- El5b 26. O şemşîr-i mücevher ol kemер-bend-i murassâ^cla
 Peyâpey mevcidür gâhî o bahr etdükce tuğyâni
27. Süvâr oldu^cka tasvîrinde câcizdür musavvirler
 Ne deñlü di^ckkat eylerse eger Bihzâd eger Mânî
28. 'Aceb sun^c-ı İlâhî bü'l-'aceb terkîbidür zîrâ
 Musavver şu^cle dîdârı mücessem bâd-ı yekrâni
29. Ne ra^cnâ rahş olur elhâk ol ejderhâ-yı 'Ankâ-per
 Ki eyler cilvesi şermende tâvus-ı hîrâmâni
30. Gören ol perçem-i müşgîn ile reftârını añmaz
 Temâşâ-yı hîrâm-ı dilber-i kâkül perişâni

20 eyleñ : eyle M ; 21 Îrân u : Îrân-ı T ; 22 -M ; 23 düşerdi sâyebân-ı : degül deryâda keştî M ; 24 re'y-i çarh-ı devletüñ : devleti çarhuñ T ; 28 sun^c-ı : sırr-ı M ; 29 ejderhâ-yı 'Ankâ-per : 'Ankâ-yı hüma-per M / 31 yâl ü : yâl-i T / mevzûn u : mevzûn-ı TMÜ

32. O cism-i küh-i peykerle o deñlü tîzrevdür kim
 Geçer yel gibi bir âheste pertâb etse cümmâni
33. Güzâr eylerdi eaksi düşmedin âyîne-i çarha
 Burak-âsâ zemînden carşa dek ger etse cevlâni
34. Kulağın dik tutup pertâb edince fart-i süratden
 Döner ol nâvek-i perrâna kim çift ola peykâni
35. Cihân-ârâ şehensâhâ cihân-dâver hudâvendâ
 Eyâ şâyeste-i mülk-i Cem ü mühr-i Süleymânî
36. Sa*âdetle sen ol Hâkân-ı âlîşân-ı devrânsın
 Ki var devrinde Hâkânî'den a*câlâ bir senâhVânî
37. Ben ol Vassâf-ı eahdim kim gelince medh ü evsâfa
 Benimle hem-zebân olmaz ne Firdevsî ne Hâkânî
38. Ne Vassâfım ne Firdevsî o mu*ciz-gûy-ı ma*nâyım
 Ki ta*cbirümle sûret kesb eder ahvâl-i vicdânî
39. Hayâlüm kârbân-sâlâr-ı iklîm-i ma*ânîdür
 Dilüm gencîne-i pür-gevher-i esrâr-ı rûhânî
40. Temevvûc etmeyince kulzum-i tab-e-ı dür-efşânum
 Pür olmaz rûzgârun gevher-i kâmile dâmâni
41. Ne mümkün dürr-i nazmum gibi zî-kiyimet güher bulmak
 Kazanlar tîşe-i endîsesiyle kân-ı imkâni
42. Sanurlar katre-i hûn saçılur tîg-ı zebânumdan
 Sözüm oldukça rengîn-fikr ile yâkût-ı rümmânî

32 geçer : çeker A / bir : -T ; 33 çarha : çarha-hâke A ; 34 -Ü ;
 35 -M Cem ü : Cem-i T ; 36 devrânsın : devletsin M / senâhVânî : sühân-
 dânî M ; 37 kim : ki AEAM ; 38 -M ; 39 gencîne-i pür-gevher-i : pür-
 gevher-i gencîne-i Ü ; 40 kâm ile : kân ile M

43. Benim ol Hayder-i Kerrâr-ı ma^cnâ kim hûcûmumdan
Dilîrân-ı hayâle teng olur endîşe meydâni
44. Fazîlet mârifetdür baña 'ilm endîşe-i ma^cnâ
Mübârek olsun eşrâf-ı zamâne 'ilm ü 'îrfâni
45. Sözüm şâhid yeter isbât-ı isti^cdâd içün baña
Ne lâzım dâm-ı tezvîr eylemek tefsîr-i Kur'âni
- E16a 46. Hüner lutf-ı kelâm-ı hakki bilmekdür mahallinde
Hakîkatde budur ehl-i dilüñ mi^cyâr-ı iz^câni
47. Bu feyz ehl-i dile dâd-ı Hudâdur cehd ile olmaz
Yine bir ehL-i dil nazmında aňlar aňlyan anı
48. Muhassal âdemâ ma^cnâ gerekdür yohsa neylerler
Esîr-i kayd-ı sûret bir alay bîhûde hayvâni
49. Kemâl ehlinde lâf olmaz yeter lâf etdüñ ey Nef^cî
Du^câya başla kim buldu kasîde hadd ü pâyâni
50. Yüzüñ sur âsi_tân-ı bârgâh-ı 'arş-ı a^clâya
Elüñ kaldur du^câya iste Mevlâdan bu ihsâni
51. Ki turdukça cihân ol saltanatda ber-karâr olsun
Hayât-ı tâze bulsun sâyesinde 'âlem-i fânî
52. Süleymân gibi çıkışsun tahta her gün 'adl ü dâd etsün
Pür olsun 'arsa-i mahşer gibi meydân-ı dîvâni
53. Fürûg-ı kevkeb-i ikbâl ü bahtı eylesün her dem
Cihâni âftâb-ı 'âlem-ârâ gibi nûrânî

44 baña : bikr M / endîşe-i : endîşe M ; 48 tefsîr-i : taġyîr-i M ; 46 mi^cyâr-ı : mi^cyâr u Mİ ; 49 kasîde : kasîden M ; 52 'adl ü : 'adl-i AE / meydân-ı : eyvân-ı M ; 53 ikbâl ü : ikbâl-i Ü

* FAHRIYYE DER-MEDH-İ SULTAN 'OSMAN HAN 'ALEYHİ'R-RAHMETİ
VE'R-RIDVÂN

1. Safder-i ma'nâ dil-i sâhib-kırânumdur benüm
Tîgî şemşîr-i cihângîr-i zebânumdur benüm
2. Sînesin çâk eyledim çarhuñ degüldür kehkeşân
Zâhm-ı şemşîr-i zebân-ı kîn-sitânumdur benüm
3. Kahramânım nîze vü şemşîre çekmem ihtiyâc
Hâme-i câdû-zebân tîg u sinânumdur benüm
4. Sâhir-i vahy-âzmâyım mu'ciz-i dest-i Kelîm
İstesem mevkûf-ı tahrîk-i benânumdur benüm
5. Husrev-i gencîne-perdâzım dükenmez gevherüm
Vâridât-ı ġayb-ı Genc-i Şâygânumdur benüm
6. Tâ ezelden feyz-i Hâk mevkûfdur endîşeme
Mülk-i ma'nâ vakf-ı tabe'-i kâmrânumdur benüm
7. Mülk-i Rûmî ol kadar tutdî sevâdî şîrimüñ
Feyzî'yim gûyâ ben ol Hindûstânumdur benüm
8. Şimdi sırr-ı feyz-i Hallâk-ı Ma'ânî bendedür
Serteser 'âlem sevâd-ı Isfahânumdur benüm

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
AE66b T18b A19a M18b Ü67a S21b E16a İ16b

* -M Kasîde-i fahriyye der-vasf-ı Sultan 'Osman AE Der-sitâyiş-i Sultan 'Osman T Kasîde-ifahriyye der-medh-ı Sultan 'Osman A Fahriyye der-medh-ı Sultan 'Osman A Fahriyye der-medh-ı Sultan 'Osman Han İ Der-medh-ı Sultan 'Osman halledet hilâfetuhû ilâ inkırâzi'd-devrân S 2 zebân-ı kîn- : zebângîr-i M ; 3 şemşîre : şemşîr İ ; 5 gencîne : gencîne-i İ ; 6 endîşeme : endîşeye İ ; 7 ol : -M ; 8 -M

9. Enverî-i rûzgârim nokta-i pergâr-i gayb
 Gûy-i hûrşîd-i zamîr-i gayb-dânımdur benüm
10. Lâmekân-seyr âftâbım hâke düşmez pertevüm
 'Arş-i istignâ-yı himmet âsmânumdur benüm
11. Ben o hûrşîdim ki pinhânim derûn-i zerrede
 Hem cihân pür-su'le-i kevkeb-feşânumdur benüm
- El6b 12. Bî-vücûdum ol kadar âyîne-i idrâkde
 Kim gubâr-i dil cihân-i lâmekânumdur benüm
13. Cevher-i ferdim heyûlâ-yı tasavvurdan beri
 Ses cihât-i ma'rifet kevn ü mekânumdur benüm
14. Köhne üstâd-i mu'allimhâne-i endîşeyim
 Nâтика şâkird-i ders-i imtihânumdur benüm
15. Ol nedîm-i bezle-gûyum bezm-i şâh-i 'aşkda
 Güft ü gû-yı cân u dil sehv-i lisânumdur benüm
16. Aftâb-i şubh-i ma'nâ bezm-i endîşemde câm
 Bâde feyz-i lâyezâl-i câvidânumdur benüm
17. Nâz-perver 'aşkılm sermest olursam gam degül
 Gamze-i hûnrîz-i sâkî pâsbânumdur benüm
18. Mahrem-i esrâr-i 'aşkılm baña düşmez söylemek
 Hançer-i müjgân-i cânân tercemânumdur benüm
19. Söylersem ol nükte-perdâz-i ma'nî-perverüm
 'Akl-i küll dîvâne-i hüsn-i beyânumdur benüm
20. Mest-i câm-i 'aşkılm ilhâm olmayınca söylemem
 Gerçi kim fevvâre-i ma'nâ dehânumdur benüm

21. Şimdi ammâ böyle deryâlar gibi pür-cûş eden
İltifât-ı pâdişâh-ı nüktedânumdur benüm
22. Ol şehensâh-ı cihân-perver ki lâyîkdur dese
Kîble-i şâhân-ı âlem âstânumdur benüm
- 23 Dâdger hâkân-ı âlî-rütbe Osmân Hân ki çarh
Yüz sürüp pâyine der şâh-ı cihânumdur benüm
24. Devr-i cadlinde mübâhât eyleyüp der rûzgâr
Kim bu günler ıyd u nevrûz-ı zamânumdur benüm
25. Böyle şâhensâh-ı âdil gelmemişdür âleme
Cümle târîh-i selef hâtır-nışânumdur benüm
26. Benden a'lâ mı bilür kadrin felek yâ rûzgâr
Kim hayâl-i medhi her dem yâr-ı cânumdur benüm
27. Fahr ederse ger zemîn-bûs-ı cenâbiyla felek
Hâk-pâyı rûzgâra armagânudur benüm
28. Kîmyâ buldum sürünce hâk-pâyine yüzüm
Genc-i devlet naâd-i vakıt-i râygânudur benüm
29. Olalı Vassâf-ı dest-i zer-feşâni âftâb
Cild-i dîvân-ı muhayyel-dâstânumdur benüm
30. Feyz-i evşâfiyla ben gûyâ cihân-ı ma'nîyim
Genc-i tab'u çeşme-i dil bâhr u kânumdur benüm
31. Meşreb-i pâkîdür ol ser-çeşme-i Ab-ı hayât
Kim hayâl-i reshâsi rûh-ı revânumdur benüm

21 nüktedânumdur : kâmrânumdur M ; 22 dese :desem M ; 24 ıyd u :
ıyd-ı M ; 27 ederse ger : eder gerdi M ; 28 râygânudur : şâygânudur M ; 30 ben gûyâ : gûyâ ben M / tab'u : tab'-ı M

E17a 32. Meclis-i ikbâline geldim güher-pâş olmaga
 Cevherîyim bu gazel zîb-i dükânumdur benüm

33. Aşıkım şûrîdelik ârâm-ı cânumdur benüm
 Gamze-i dilber belâ-yı nâgehânumdur benüm

34. Gamzeden kim havf eder zülfî hevâdâr olmasa
 Gamze zîrâ hemdem-i râz-ı nihânumdur benüm

35. Ben girîbân çâk-ı mest-i câm-ı istığnâ-yı ‘aşk
 Fitne hidmetkâr-ı dâmen-der-meyânumdur benüm

36. Bülbül-i gülzâr-ı ‘aşkım sîne-i pür-dâg ile
 Nev-şüküfte gonca-i dil âşiyânumdur benüm

37. Hânman-sûz-ı dilim girdâba düşmiş âtesim
 Halka halka turra-i dilber duhânumdur benüm

38. Ates-i ‘aşkım ki deryâlar söyündürmez beni
 Nokta-i dâg-ı süveydâ dûdmânumdur benüm

39. Nutka gelsem Nefî-i muçiz-demim ‘îsâ gibi
 Beyt-i mâmûr-ı mânî hânmanumdur benüm

40. Hem kasîde hem gazel bir tâze vâdîdür bu kim
 İhtirâ-ı hâme-i muçiz-beyânumdur benüm

41. Söz tamâm oldu duâ etsem nola şimdengirü
 Kudsiyân müştâk-ı nazm-ı dilsitânumdur benüm

32 zîb-i :zîb ü M ; 33 şûrîdelik : şûrîdelik A ; 34 ve 35 E'de
 yer değiştirmiştir ; 39 muçiz-demim : muçiz-dilim A

42. Haşr olunca tâ ki şevk-engîz-i bezm-i ehl-i dil
Keyf-i sahbâ-yı hayâl şâdmânumdur benüm

43. Şâdkâm olsun serîr-i saltanatta rûz u şeb
Bu duâşâ şâm u seher vird-i zebânumdur benüm

* DER-SÍTAYİŞ-İ KASR-I SULTAN [“]OSMAN [‘]ALEYHİ’R-RAHMETİ
VE ‘L-GUFRĀN

1. Te^câlâ'l-lâh zihî kasr-ı bülend-eyvân-ı halkârî
Yed-i beyzâ-yı kudretdür meger kim dest-i mi^cmâri
 2. Nedür ol [‘]işret-âbâd-ı bülend ol kasr-ı [‘]âlî kim
Felek bir çeng olurdu bezmîne ger olsa evtârı
 3. Mu^callâ Beyt-i Ma^cmûr-ı felekden ferş-i eyvâni
Mücellâ sîne-i âyîneden kâşî-i dîvârı
 4. Sevâd-i şâm-ı [‘]işret dûde-i şem^c-i şebistâni
Beyâz-ı subh-ı devlet perde-i dîbâ-yı zer-târı
 5. O deñlü tâb-nâk etmiş o zerrîn-şemse e^rträfin
Görünmez sâyesinde âftâb-ı subhunâ âsârî
 6. Degül mihr ü beyâz-ı subh ufu^kda seyr için sakfın
Felek baş kaldırınca hâke düşdi tâc u destârı
- E17b 7. [‘]Aceb mi ferşine âyîne-i [‘]âlem-nümâ dersem
Nûmâyân kudsiyân-ı âsmânuñ nakş-ı esrârı
8. Ruhâmında degül emvâc-ı gûnâgûn u peyderpey
Görinür câbecâ bâğ-ı behiştün [‘]aks-i enhârı

Mefâ^cilün mefâ^cilün mefâ^cilün mefâ^cilün
AE67b T20a A20b M19a Ü68a S22a E17a İ18a

* -M Kasîde-i garrâ der-ta^crîf-i kasr-ı Sultan [“]Osmân AEA Der-vasf-ı kasr-ı merhûm u mağfûr hażret-i Sultan [“]Osmân Hân-ı şehîd Ü Der-medh-i Sultan [“]Osmân Hân hallede hilâfetuhû S Der-vasf-ı kasr-ı Sultan [“]Osmân Hân İ 1 halkârî : hatkâarî ; 2 bülend ol : ol bülend M ; 3 kâşî-i : kâşî vü M ; 4 dûde : tûde M / zer-târı : zer-ser-târı A dînârı M : 8 gûnâgûn u : gûnâgûn-ı TMEİ

9. Sanurlar bir gül-i zer-dûzdur bir nat-i hârâda
Ruhâmında görenler eaks-i hûrşîd-i pür-envârı
10. Muhît-i feyz-i ma'nâdur meger ol havz-i şâdirvân
Ki her bir lülesinden çeşme-sâr-i hîzr olur cârî
11. Olaydı ger bu renvaş bu şafâ kasr-i Züleyhâda
Dil ü cândan olurdı seyr için Yûsuf harîdârı
12. Neşât-engîz ü gam-fersâdur ol deñlü temâşâsı
Ki yâd etmez gören eâşık gam-i cângâh-i dildârı
13. Felek üftâde-i kadd-i bülend-i serv-i bûstâni
Melek murğ-i giriftâr-i gül-i ra'nâ-yı gülzârı
14. Ne bûstân reşk-i feyz-âbâd-i Firdevs-i ma'ânî kim
Leb-i dilberden a'lâ meyve-i şîrîn-i eşcârı
15. Nice açılmâsun dil gül gibi bir böyle gülşende
Ki nevrûz-i sabâdur hep nevây-i bûlbûl-i zârı
16. Nedür ol ravza-i eanber-sirişt-i dilkes ü hurrem
Ki mest eyler dimâg-i rûzgârı büy-i ezhârı
17. Nesîmi gâret etmiş nükhet-i gîsû-yı hûbâni
eAceb mi açsa her bir gonca bir dükkân-i eattârı
18. Sabâ dellâl-i bendergâh-i Çin olmuş mezâd eyler
Meyân-i çârsû-yı gülşeninde müşk-i Tâtârı
19. Şemîm-i sünbül ü nesrînini yâd etse bir şâcir
Buñur-i eanber ü kâfûr olur tûmâr-i eşârı

10 hîzr : feyz M ; 12 -engîz ü : -engîz-i Ü ; 13 kadd-i : serv-i M / serv-i bûstâni : kadd-i reftârı M ; 15 nevrûz-i : nevrûz u E ; 16 -sirişt-i : sirist ol M ; 18 mezâd : murâd A / gülşeninde : gülşen içre T / müşk-i : misk-i İ ; 19 şemîm-i : şemîm ü M / sünbül ü : sünbûl-i M / eanber ü : eanber-i M

20. Gubâri ol kadar hoş-bû ki añdurmaz dem-i şubha
 'Abîr-i ceyb-i gîsû-yı bütân-ı Çîn ü Ferhâri
21. Fezâsı halvet-i dil gibi pür-envâr-ı rûhânî
 Hevâsı âlem-i cân gibi gerd-i tîreden ârî
22. Degül deryâ sehâb-ı nevbahârîdür hevâsından
 Rutûbet kesb edüp düişmiş zemîne âsmânvârı
23. Hevâsında rutûbet ol kadar kim her dem urdukça
 Olur Ab-ı hayât-âsâ vücûd-ı âdeme sârî
24. Hevâsı böyle cân-bahş u neşât-efzâ gerek elhakk
 Ki tâ hurrem tutâ dâ'im dil-i şâh-ı cihân-dârı
25. Ne şeh İskender-i devrân ki Eflâtûn eger görse
 Olur biñ cân ile meftûn-ı hüsn-i hulk u etvârı
26. Ne şeh şâhenseh-i sâhib-kırân-ı maşrik u mağrib
 Ki tutdı 'âlemi gün gibi berk-i tîg-i peykârı
27. Yegâne şehsûvâr-ı eblak-ı devrân ki hemvâre
 Olur ne semte gitse feth ü nusret peyk-i rehvârı
- El8a 28. Cihânbân-ı yegâne âftâb-ı âsmân-sâye
 Hudâvend-i zamâne mesned-ârâ-yı nîkû-kârı
29. Bisât-ı heft-iklîmûn çerâg-ı 'âlem-efrûzı
 Serîr-i nûh-revâkuñ pâdişâh-ı mâh-dîdârı
30. Hidîv-i nâmver-i ârâyış-i taht-ı Süleymânî
 Cihângîr-i muzaffer şaf-şikâf-ı rezm-i kerrârı

20 Çîn ü : Çîn-i Mî ; 21 rûhânî: nûrânî T ; 23,24 -M ; 24 neşât:
 hayât TE /elhakk : ancak İ ; 25 hüsn-i hüsn ü M / hulk u : hulk-ı AMî ;
 26 peykârı : hûbârı T : 27 devrân : gerdûn ÜE ; 30 ârâyış-i : âsâyış-i M

31. **‘Alî-rezm ü Süleymân-kevkebe Sultân ‘Osmân kim**
Revâdur tâk-ı ‘arşa asılursa tîg-ı hûnbârı
32. O Sultân-ı sühân-perver ki devr-i dil-sitânıdur
Metâ-ı dâniş ü idrâk ü fehmüñ rûz-ı bâzârı
33. O şâhenşâh-ı mülk-ârâ-yı bî-pervâ-yı zâlim-küs
Ki yâd olmaz zamânında sitem-kârî vü cebbârî
34. Degüldür kehkeşân cellâd-ı kahri tîg-ı ‘adliyle
Çalup çâk eyledi fark-ı ser-i çarh-ı sitem-kârî
35. Sehâb-ı nevbahâr-ı feth u nusret tîg-ı sîrâbı
Çerâg-ı dûdmân-ı dîn ü devlet baht-ı bîdârı
36. Dil-i ervâh-ı kudsî gibi sâf u pâk vicdân
Nihâd-ı ‘akl-ı küll gibi dürüst ü râst miyârı
37. Semend-i râ’iż-i iclâlinüñ gerdûn çerâgâhı
Kemend-i Rüstem-i ikbâlinüñ ‘âlem giriftârı
38. Sabâ ger bûy-ı hulkıyla tolaşsa rubc-ı meskûnı
Felek fark eylemezdi Çin ü Rûm u Hind ü Bulgârı
39. Esince bâd-ı kahri bahîr u berr yeksân olur zîrâ
Urur birbirine emvâc-ı deryâ gibi kuhsârı
40. Neşât-ı ‘ahd-i ‘adliyle cihân ol deñlü hurrem-dil
Ki teşhîs eylemek güc birbirinden mest ü huşyârı
41. Ger olsa şâmil-i ahvâl-ı murğân-ı hevâ ‘adli
Ederdi kebg-i ra‘nâ çeşm-i şâhin üzre reftârı

31 -M : 32 devr-i : cûd-ı M ; 34 kahri tîg-ı ‘adliyle : tîg-ı
kahr-ı ‘adlünle M / ser-i : seyr-i A ; 35 sîrâbı : seyrârı A ; 36 -M ;
38 meskûnı : meskûna M / Çin ü : Hind-i TM Çin-i A / Rûm u : Rûm-ı
TMÜ / Hind ü : Çin-i TM ; 39 bahîr : bâd İ : 40 hurrem-dil : hurrem
kim M / güç : -Ü ; 41 ra‘nâ : ma‘nâ A

42. Zamânında bulunmaz fitne pinhân olmağa bir yer
 Meger hûbân-ı fettânuñ şikenc-i zülf-i tarrârı
43. Kerem-güster Hudâvendâ hüner-perver Şehenşâhâ
 Eyâ pîrâye-i sunç-ı kemâl-i kudret-i Bârî
44. Salâdur nükte-sencân-ı zamâne hîç lâf etmem
 Ben öğretdüm cihâna tarz-ı şûh u şîr-i hemvârı
45. Nice yıl istese sihr ögredür Hârûta endîsem
 Açıncı çârsû-yı fitnede dükkân-ı sahhârı
46. Hîred callâme-i idrâkimüñ bir köhne şâkirdi
 Felek sehnâme-i endîsemüñ bir cild-i zerkârı
- E18b 47. Sûhan bir tütî-i muçiz-beyândur hâmem üstâdı
 Kalem bir Kahramân-ı tîg-zendür dil silahdârı
48. Cem-i endîsemüñ hûrşîd bir câm-ı zer-endûdi
 'Arûs-ı tabâmuñ nâhîd bir çengi perestârı
49. Zamîr-i pâküm ol levh-i celîdür kim kenârında
 Sevâd-ı her dü-âlem bir haffî nakş-ı kalemkârı
50. Cihân-ı mücmelim ben müntehab eczâ-yı câlemden
 Tefâvüt yok yine mâbeynimüzde zerre mikdârı
51. Dilüm kân-ı maçârifdür hayâlüm bahr-ı maçnâdur
 'Aceb mi haşre dek eylerse ger hâmem güherbârı
52. O kânuñ hersözüm bir kitâa elmâs-ı cihânbâni
 O bahrüñ her kasîdem bir dizi lü'lû-yı şehvârı

42 peydâ :pinhân AETÜSEİ / tarrârı : reftârı M ; 44 zamâne : ci-
 hâna AM ; 46 idrâkimüñ : endîsemüñ A / endîsemüñ : idrâkimüñ A ; 47
 tîg : -î ; 52 cihânbâni : cihântâbı AEÜSEİ / dizi : dür-i M

53. Hayâlümdür o deryâ-yı hurûşân kim sebak almış
Felek tedvîr-i girdâbindan anuñ ilm-i edvâri
54. Sanur girdâb-ı pîçâpîç-i deryâ-yı maçânîdür
Gören mirât-ı endîsemde aks-i çarh-ı devvâri
55. Gülistân-ı cinân-ı tab safâ-bahş-ı latîfümdür
Ki zîb-i tîrkes-i müjgân-ı hûrîdür has u hârî
56. Çeh-i Kençân-ı şebistân-ı devâtumdur ki Yûsuf'dan
Alur kîn-i zenân-ı Mîsrî seyr-i hüsн-i ebkâri
57. Kelîm-i Mîsr hem kilk-i şeker-hâ-yı revânumdur
Ki cüllâb-ı maçânîdür cihâna Nîl-i güftâri
58. Gelince sîneden kâm u dehâna cân bulur maçnâ
Dilüñ enfâs-ı rûhu'l-lâhdur gûyâ ki efkâri
59. Duçâya başla şimden soñra Nefî ko bu daçvâyı
Ki bu daçvâya haşmuñ dahî vardur belki ıkrâri
60. Tura tâ kim bu tâk-ı lâciverdî böyle pâ-ber-câ
Ola tâ kim cihân maçmûr u ‘Adîlsâh miçmâri
61. Safâlar eyleye dâ'im o kasr-ı âlem-ârâda
Kederden pâk ola her dem dil-i âyîne-girdâri

-

53 girdâbindan : gerdânîden A gerdânından M ; 55 - T -hûrîdür : havrâdur ÜE ; 56 zenân-ı : zebân-ı M zamân-ı İ / ebkâri : efkâri M : 57 şeker-ha-yı : şeker-hâ T şeker-hâb M ; 59 şimden soñra :şimdengirü T ; 60 maçmûr u : maçmûr-ı T ; 61 eyleye : eyle M

* KASİDE-İ ÂLÜ'L- ÂL DER-TA'RÎF-İ CİHAD-I SULTAN OSMÂN

1. Aferîn ey rûzgâruñ şehsüvâr-ı safderi
Arşa as şemendengirü tîg-i süreyyâ-cevheri
2. Pâre-i elmâsdur seng-i fesâni neyler ol
Çarha çekme bir dahi şemşîr-i vâlâ-gevheri
3. Ser-firâz etdün livâ'ül-hamđ-i dîn-i Ahmedî
Kâfire gösterdün elhâk dest-bürđ-i Hayderi
4. Tîguña nola yemîn eylerse rûh-ı Murtazâ
Bir ǵazâ etdün ki hoşnûd eyledün peyğamberi
- E19a 5. Eyledün bir hamlede berbâd mülk-i düşmeni
Gerd-i rahşuñ gerçi kim sedd etdi râh-ı sarsarı
6. Mâh-ı nev sanma felekde göricek peykâruñi
Ditredi Behrâm elinden düşdi zerrîn-hançeri
7. Ol kadar kan dökdi şemşîruñ ki eaksile anuñ
Kâse-i yâkûta döndi künbed-i nîlüferî
8. Gamze-i hûbân gibi cârî ucından yine hûn
Böyle kalursa eger yek-reng eder bâhr u beri

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
AE69a T22a A22b M17a Ü70a S24b E18b İ18b

* -M Der-medh-i Sultân 'Osmân T Der-medh-i merhûm u mağfûr hâz-ret-i Sultân 'Osmân Hân Gâzî Ü Der-medh-i Sultân 'Osmân Hân S Kasîde-i fethîyye der-medh-i Sultân 'Osmân Hân 'aleyhi'r-rahmeti ve'l-ǵuf-rân E Der-medh-i ǵazâ-yı Sultân 'Osmân Hân İ 3 dest-bürđ-i : dest-bürdi T ; 5 rahşuñ : râhuñ AM ; 6 zerrîn : tîg u M ; 8 hûn : kan T

9. Belki garkı-ı bahrı-ı hün olurdu felek dil gibi
Etdüğince tığı-ı hün-efşân ile cevlângeri
10. Şukka-i râyât-ı bahtuñla rikâbin olmasa
Keşti-i nüh-âsmânuñ bâdbân u lengeri
11. Berkuran destinde tığı-ı pür-güher midür yâhud
Eyledi deryâya gavta âftâb-ı hâveri
12. Bir avuc gevher saçardı *âleme gûyâ kefün
Salduğınca düşmene gâhî murâssâ* şeşperi
13. Bir *aceb deryâdur ordû-yı hümâyûnuñ senüñ
Kim habâbı-ı ber-karâr olmuş aña her çâdırı
14. Mevc-i peyderpeydür ol bahra sipâh-ı saf-be-saf
Bir neheng olsa nola her topı-ı ejder-peykeri
15. Her alay bir mevc-i tûfân-hîzidür anuñ nola
Hâr u has gibi öñunce kaçsa kâfir *askeri
16. Gün gibi tenhâda çıksan tığı ile meydâna sen
Kârger düşmez sipâh-ı düşmenüñ şûr u şeri
17. Şebçirâg-ı dîn ü devletdür vücûdin hîfz içün
Kat kat olmuş ejdehâdur heftçarhuñ çenberi
18. Karşı turmaz saña şimdén soñra bu ikbâl ile
Düşmenüñ ger Kahramân olsa ser-â-ser leskeri
19. Böyle âgâz eylesün şimngirü elkâbuña
Câmi-i nüh-kubbe-i kevnüñ hatîbı-i minberi

12 kefün : felek T elüñ M ; 13 deryâdur ordû-yı : deryâdurur
rûy-ı M ; 15 bir mevc-i : burc-ı M / kaçsa kâfir : kaçamazdı M ; 17
dîn : genç TSİ / kat kat olmuş ejdehâdur : ölmış ejdehâdur kat kat İ /
çarhuñ : çarhı-i AETASÜEİ çenberi : ahteri M ; 18 şimdén soñra : şim-
dengirü M ; 19 elkâbuña : elkâbuña-evşâfuña M

20. Âftâb-ı bahîr u ber sâhib-kırân-ı şark u garb
Şehsüvâr-ı nâmver râyet-güsâ-yı safderi
21. Âsmân-ı devletün hûrşîd-i kudsî-pertevi
Bezmgâh-ı şevketüñ Cemşîd-i hûrşîd-efseri
22. Nakd-i vakt-i saltanat sermâye-i emn ü emân
Destgîr-i dîn ü devlet kâm-bahş-ı serverî
23. Şâh-ı vâlâ-rütbe 'Osmân Hân Gâzî kim felek
Görmemişdür böyle bir şâhenşeh-i cengâveri
24. Şehsüvâr-ı 'âlem-ârâ kim revâdur olsa ger
Naçl u mîh-ı rahşı çarhuñ âftâb u ahteri
- E19b 25. Safder-i kışver-güsâ kim cenge çıkdıkça olur
Cebra'îl "innâ fetehnâ"-hân-ı tîg u migferi *
26. Pâdişâh-ı 'âdil ü 'âlî-neseb kim yaraşur
Etse ger serheng ü derbân Keykubâd u Kayseri
27. Şehriyâr-ı âsmân-mesned ki olmuş tâ ezel
Secdegâh-ı tâcdârân-ı cihân hâk-i deri
28. Şehnişîn-ı nüh-revâk-ı âsmândur mesnedi
'Iydgâh-ı heft-iklîm-i cihândur kışveri
29. Mesned-i iclâlinüñ rif'at bir ednâ pâyesi
Dergeh-i iqbâlinün devlet kadîmî çâkeri
30. Her ne işlerse zamâne tâbi'-i endîsesi
Her ne emr eylerse devrân bende-i fermân-beri

6

26 'âdil ü : 'âdil-i TMSE / serheng ü : âheng-i M ; 27 şehriyâr: şehsüvâr M / ki : kim AEAE, 27 ve 28 .beytler M'de yer değiştirmiştir 29 pâyesi : bendesi T * "Biz bir fetih (ve zafer) yolu açtık". El-feth süresi,(48), âyet 1.

31. Verse tab^c-ı âteşe ger berk^c-ı tîgî terbiyet
Ma^cden-i elmâs ederdi tûde-i hâkisteri
32. "Adli ger ârâyış-i bezm-i cihân etse olur
Şem^ca şeh-perrün ile pervâneniñ bâl ü peri
33. Ol kadar âsûde "âlem sâye-i "adlûñde kim
Hâbgâh eyler gazâle pehlû-yı şîr-i neri
34. Etse ger hâsiyyet-i hîfzı sirâyet "âleme
Târh olurdu safha-i âb üzre nakş-ı âzeri
35. "Aksidür anuñ felekde hîrmen-i encüm degül
Saçdı dest-i lutfı hâke ol kadar sîm ü zeri
36. Yazsa vasf-i nükhet-i hulkın verürdi "âleme
Gerd-i hâkpây-i hâme bûy-i müşk-i ezferi
37. Kadr-i hâk-i kûy-ı ahlâkin bilürdi rûzgâr
Birbirine eylese âğışte müşk ü "anberi
38. Kâmkârâ şafderâ sâhib-kırân Şâhenşehî
Ey serîr-i "adl ü dâduñ dâver-i dîn-perveri
39. Sihr ederdim medhüne geldükce ammâ neyleyin
Eylemiş Hâk vasfuñi kayd-ı tasavvurdan beri
40. "Aczüme bir hüccet alurdum eger ehl olsalar
Rûzgâruñ yâve-sencân-ı fazîlet-güsteri
41. "Acizim hâk üzre evsâfuñda hâlâ kim benim
Âlem-i endîşeniñ "allâme-i dânişveri

36 müşk-i : misk-i E ; 37 kûy-ı : kûyi T ; 38 dîn-perveri :dîn-enveri M ; 39 neyleyin : neyleyim E ; 39 vasfuñi : medhüñi İ; 40 alurdum eger : alurdum +ben eger Ü / yâve- : nâve- M

42. Belki kânûn-ı sühande hall ü çakd-i nüktede
Hikmet-i fikr ü hayâlün feylesof-ı ekberi
43. Hasb-i hâlümdür husûsâ lâf u daevâ ber-taraf
Gerçi sâhib-lâf olur erbâb-ı tabcun ekseri
44. Ben ögünmem kadrüm erbâb-ı dil ü dâniş biliür
“Arifim düşmez baña lâf u güzâf-ı serseri
- E20a 45. Hâmem ol muciz-tîrâz-ı sad-hezârân pîsedür
Kim nazîr olmaz aña illâ Kelîmûn ejderi
46. Harfidür mecmûa-i esrâr-ı dîvân-ı Kemâl
Noqtasidur mühre-i dâg-ı derûn-ı Enverî
47. Tabcuum ol büthânedür kim sûret-i dîvârinuñ
Taşa kâr eyler hadeng-i gamze-i nâzükteri
48. Nice sûret feyz-i enfâsumla cân bulsa olur
Her biri sehr-i dilüñ birâlem-ârâ dilberi
49. Her hayâlüm bir carûs-ı nâz-perverdür benüm
Kim bu âlemden degül esbâb-ı zîb ü zîveri
50. Mûy-ı gîsû-yı melekdür târ u pûd-ı câmesi
Pâre-i pîrâhen-i hûr-ı cinândur muceri
51. Bâde-i idrâkimûn tevhîd ser-cûş-ı humı
Sâkî-i endîsemûn tahkîk düird-i sâgarı
52. Hâmemûn râh-ı sülük-ı fitne hatt-ı sâyesi
Şirimûn habl-i metîn-i feyz târ-ı mistarı

42 çakd-i : çakd ü M / hikmet-i : hikmet ü İ ; 43 lâf u : lâf-ı A ; 45 Kelîmûn : külüng-i M ; 47 büthânedür : naakkâşdur M / gamze-i : gamze M ; 49 âlemden : âlemde M / gîsû-yı : gîsû M ; 50 câmesi : hamesi M ; 51 tevhîd : takşîd M / ser-cûş : ser-hûş T ber-cûş M ; 51 ve 52 M'de yer değiştirmiştir ; 52 târ : satr M

53. Kande ben kande yine ta^crîf-i şâh-i nüktedân
Neyleyin žabt edemem endîşe-i zûr-âveri
54. Fikr-i evsâfuñ ~~g~~dâ-yı rûhdur endîseme
Dil helâk olur ger olursam o sevdâdan berî
55. Cevher-i iksîr-i medhûn tarh edince reşkden
Eylerin her lahza endîsemle ceng-i zergerî
56. Korkarın hem âftâb-i kîmyâger tuymasun
Yohsa biñ şevk ile olur ol dahî bir müsterî
57. Zerresin mihre gubârin rûzgâra kim verür
Cevherîyim ben cihâna vermem öyle gevheri
58. Böyle cevher var elümde neyleyin dünyayı ben
Başına çalsun felek âyîne-i İskenderî
59. Âlemi teshîr içün hâtem ne lâzım tabcuma
Ben Süleymân-i hayâlüm neyleyin engüşteri
60. Her ne dersem ism-i a^czam gibi olur kârger
Ol kadar ta^czîm ile diñler sözüm ins ü perî
- 61 Başla şimdien soñra ey Nef^cî du^câ-yı devlete
Bir du^câ et kim ola hüsn-i kabûlüñ mažhari
62. Eyleye tâ Husrev-i sâhib-kîrân-i şark u garb
Eşheb-i zer pâleheng-i subh ile cevlângeri

54 olur : olurdu İ / olursam : olsam AEAİ ; 55 reşkden : reşkdür İ / Eylesün : eylerim İ / endîsemle : endîşile Ü ; 56 korkarın : korkarım İ : olur ol dahî : olurdu o dahî İ / ol dahî bir : ol da aña M/ bir : : -İ : 57 mihre : mihr-i M / cevherîyim : cevherim M / cihâna : +dü cihâna M / gevheri : cevheri M ; 58 neyleyin : neyleyim İ ; 59 âlemi : âlem-i İ / neyleyin : neylerim Ü neyleyim İ ; 60 sözüm : sözün M ; 61 şimdien soñra : şimdengirü T / hüsn-i : hüsn ü M ; 62 Husrev-i : haşre dek İ 62 ve 63 . beytin 2. misrai İ'de yer değiştirmiştir

63. Hak ser-efrâz eylesün râyât-ı dîn ü devletüñ
Kande cazm eylerse olsun feth ü nusret rehberi
64. Eyledükce cazm-i meydân-ı gazâ evvel kadem
Pâymâl olsun yolunda düşmen-i dînün seri

63 Ser-efrâz : ser-firâz M / râyât-ı : âyât-ı M / devletüñ : dev-
leti M ; 64 gazâ evvel : gazâ ol M

* DER-MEDH-İ SULTAN MURAD HAN °ALEYHİ'R-RAHMETİ VE'L-ĞUFRAN

- E20b 1. Esdi nesîm-i nevbahâr açıldı güller subh-dem
 Acsun bizüm de gönlümüz sâkî meded sun câm-ı Cem
2. Erdi yine ürd-i behişt oldu hevâ °anber-sirişt
 °Alem behişt-ender-behişt her kûşe bir bâg-ı İrem
3. Gül devri °ayş eyyâmîdur zevk u şafâ hengâmîdur
 °Aşıklarun bayramîdur bu mevsim-i ferhunde-dem
4. Dönsün yine peymâneler olsun tehî humhâneler
 Rakş eylesün mestâneler mutribîlar etdükce nağam
5. Bu demde kim şâm u seher meyhâne bâga reşk eder
 Mest olsa dilber sevse ger ma°zûrdur şeyhu'l-Harem
6. Yâ neylesün bîcâreler âlüfteler âvâreler
 Sâgar sunar mehpâreler nûş etmemek olur sitem
7. Yâr ola câm-ı Cem ola böyle dem-i hurrem ola
 °Arif odur bu dem ola °ayş u tarabla mugtenem
8. Zevkî o rind eyler tamâm kim tuta mest ü şâdkâm
 Bir elde câm-ı lâle-fâm bir elde zülf-i ham-be-ham

Müstef°ilün müstef°ilün müstef°ilün müstef°ilün
 AE71a T24a A24b M21a Ü71b E20b i75a

* Der-sitâyiş-i Sultan-ı cevân-baht Sultan Murâd Han sellemehu'l-lâhu ilâ inkirâzi'd-devrân AEA Der-medh-i Sultan pâdişâh-ı °âlîşân /Sultan Murâd_7 Han T Der-sitâyiş-i Sultan Murâd Han Gâzi °aleyhi'r-rahme S Der-sitâyiş-i merhûm u mağfûr hażret-i Sultan Murâd Han Gâzî rahimehu'l-lâh Ü Der-sitâyiş-i Sultan Murâd Han M Bahâriyye berây-1 Sultan Murâd Han İ 3 devri : devr-i T /zevk u : zevk-i M ; 4 dönsün : tolsun M / humhâne : gamhâne İ ; 5 şâm u : şâm-ı AE ; 6 °ayş u : °ayş-1 T ; 8 tamâm : müdâm MS / mest ü : mest-i Üİ / şâdkâm : şâd u kâm Ü

9. Lutf eyle sâkî nâzı ko mey sun ki kalmaz böyle bu
Tolsun surâhî vü sebû boş turmasun peymâne hem
10. Her nev-resîde şâh-i gül aldı eline câm-ı mü'l
Lutf et açıl sen dahî gül ey serv-i kadd-i gonca-fem
11. Bu dürd ü bu sâfî deme dönsün piyâle gam yeme
Kânûn-ı devr-i dâ'ime uy sen de mey sun dem-be-dem
12. Meydur mihekk-i âşikân âşûb-ı dil-ârâm-ı cân
Sermâye-i pîr-i mügân pîrâye-i bezm-i sanem
13. Mey âkili irşâd eder âşıkları dilşâd eder
Seyle verür berbâd eder dillerde koymaz gerdi gam
14. Mey âtes-i seyyâledür mînâ kadehle lâledür
Yâ gonca-i pür-jâledür açmış nesîm-i subh-dem
15. Sâkî meded mey sun bize câm-ı Cem ü key sun bize
Ritl-i pey-â-pey sun bize gitsün gönüllerden elem
16. Biz âşık-ı âzâdeyüz ammâ esîr-i bâdeyüz
Alüfteyüz dildâdeyüz bizden dirîğ etme kerem
17. Bir câm sun Allâh için bir kâse de ol mâh için
Tâ medh-i şâhenşâh için alam ele levh u kalem
18. Ol âftâb-ı saltanat ol şehsûvâr-ı memleket
Cem-bezm ü Hâtem-mekremet memdûh-i esnâf-ı ümem
19. Ablak-süvâr-ı rûzgâr âşûb-ı Rûm u Zengbâr
Leşker-şikâr-ı kâmkâr Bahrâm-ı Afrîdûn-alem

10 açıl sen : açilsun İ / kadd ü :kadd-i AETAMEİ ; 11 dürd ü :
dürd-i M ; 12 meydür mihekk-i :gâhî mahall-i M ; 13 berbâd : bâd İ /
koymaz : komaz İ ; 15 câm-ı : câm u İ / Cem ü : Cem-i Tİ ; 17 kâse de:
kâse ve İ ; 18 -bezm ü : bezm-i MÜ / Hâtem : Hâkân AMÜ / mekremet :
mekremet-menziyet A ; 19 Rûm u : Rûm-ı TMİ /Behrâm-ı : Behrâm u M

E2la 20. Pîrâye-i mülk ü milel sermâye-i dîn ü düvel
 K`olmuş nasîbi tâ ezel tâc-ı Ferîdûn taht-ı Cem

21. Sultân Murâd-ı kâmrân-efsürde vü kişver-sitân
 Hem pâdişeh hem Kahramân sâhib-kırân-ı Cem-hâsem
23. Şâhenşeh-i ferhunde-baht ârâyış-i dîhîm ü taht
 Bahtı kavî ikbâli saht İskender-i Yûsuf-şiyem
24. Şâh-ı cihân-ârâ midur mâh-ı zemîn-pîrâ midur
 Behrâm-ı bî-pervâ midur yâ âftâb-ı pür-kerem
25. Şâhâne-meşreb Cem gibi sâhib-kırân Rüstem gibi
 Hem Çîsî-i Meryem gibi ehl-i dil ü ferhunde-dem
26. "Dünyâ ve mâ-fîhâ" nedür cennet olursa yâ nedür
 Lutf eylemek zîrâ nedür yanında bir nakd u selem
27. Cümle hünerden bâ-nasîb sırr-ı əaceb sunç-ı garîb
 Meclisde şûh u dil-firîb ceng edicek şîr-i Ücem
28. Gâhî ki ol şîr-i yele hism ile tîg alur ele
 Olur cihân pür-zelzele basdukcâ meydâna kadem
29. 01 dem ki kasd-ı ceng eder sahrâları gül-reng eder
 Dünyayı hasma teng eder olursa Sâm u Güstehem
30. Sürdükce hasma yek-tene bakmaz silâh u cevşene
 Yer kalmazaslâ düsmene illâ beyâbân-ı əadem

20 mülk ü : mülk-i T / naşîbi :nasîb-i İ / tâc-ı : taht-ı S / taht-ı : tâc-ı S ; 22-efsürde vü : -efsürde T : 23 dîhîm ü : dîhîm-i T ; 25 -meşreb : Cem M / Cem : meşreb M / dil ü : dil-i TM ; 26 nakd u : nakd-i TS ; 27 hünerden : hünerde TM / əaceb : Hudâ MÜİ / şûh u : şûh-ı TM / şîr-i : şîri İ ; 28 şîr-i yele : cenge şîrile M / tîg alur ele : alur tîg ele T ; 29 kasd-ı : kayser İ / Sâm u : Sâm-ı ; 30 hasm: hasm T / Silâh u : silâh-ı T

31. Ey Husrev-i ‘âlî-nijâd veý dâver-i pâk i^ctikâd
 Ey şâh-ı sâhib-‘adl ü dâd ey pâdişeâh-ı muhterem
32. Sen bir şeh-i zîşânsın şâhenşeh-i devrânsın
 Ya‘nî ki sen Hâkânsın devrûnde ben Hâkânîyim
33. Ben gerçi bir bî-hâsilim şâkird-i ders-i müşkilim
 Hem mekteb-i ehl-i dilim halk olmadın levh ü kalem
34. Sözde nazîr olmaz baña ger olsa ‘âlem bir yaña
 Pür-tumturâk u hos-edâ ne Hâfızım ne Muhtesem
35. Hâkânîyim ben Muhtesem yanumda serheng-i haşem
Hâfız olur leb-bestे dem dâmem edince zîr ü bem
36. Nef‘î yeter da‘vâyı ko dünyâ ile gavgâyı ko
 Eflâke istignâyı ko hâke yüzüñ sür lâcerem
37. Kaldur elüñ eyle du‘â buldu kasîden intihâ
 Şimdi du‘â etmek saña müstehabdur hem ehemm
- E21b 38. Nice kasîde bir kitâb mecmû‘a-i pür-intihâb
 Her nüktesi Faslu'l-hitâb her beyti bir genc-i hikem
39. Tâ kim cihân ma‘mûr ola geh emn ü geh pür-şûr ola
 İkbâl ile mesrûr ola ol Husrev-i vâlâ-himem

31 veý : ey TMÜE ; 33 bir : ki T / levh ü : levh-i AE ; 34 tumturâk u : tunturâk-ı M tumturaklı İ / Hâfızım : Hâfız Ü ; 37 kasîden: kasîde S / müstehab : +hem mestecib AE müstecib AÜ +hem İ ; 38 her nüktesi : bir noktası M ; 39 kim : ki M

* DER-MEDH-İ SULTAN MURAD HAN °ALEYHİ'R-RAHMETİ VE'R-RİDVÂN

1. Şükr kim bî-minnet ü bî-iżtirâb-ı rûzgâr
‘İzzet ü rif‘atle oldum kâmyâb-ı rûzgâr
2. Baht-ı hâb-âlûdî bîdâr etdi gûyâ hâbdan
Nâle-i dolâb-ı çarh-ı âsyâb-ı rûzgâr
3. Tâli‘ümde baht uyandı hâba vardı yâ meger
Gamze-i pür-fitne-i nâdîde-hâb-ı rûzgâr
4. Etdi cümle çekdüğüm cevrün telâfîsin kazâ
Gitdi dilden yâd-ı zulm-ı bî-hisâb-ı rûzgâr
5. Gitdi ol demler ki eylerdi perîşân hâtırım
Bir yaña gam bir yaña kahr u ‘azâb-ı rûzgâr
6. Geldi ol demler ki ola hidmetinde der-meyân
Peyk-i himmet gibi dâmân-ı şitâb-ı rûzgâr
7. Lutf-ı hakdur bu ‘inâyet yohsa mânîdür buña
Muktezâ-yı hükm-i devr-i nâ-sevâb-ı rûzgâr
8. Şükri tekrâr eylemek vâcib degül mi dem-be-dem
Görmedim zîrâ bu gûne inkılâb-ı rûzgâr
9. Rûzgâr-ı dûna ben nâz eylerim şimdengirü
Bana te’sîr eylemez nâz u ‘itâb-ı rûzgâr

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün
AE72b T80b A25b M22b Ü72b S29a E21b İ21a

* -A Der-vasf-ı pâdişâh-ı cevân-baht-ı cihân-sitân hâzret-i Sultan Murâd Han AE Der-sitâyiş-i Sultan Murâd Han M Der-medh-i Sultan-ı cennet-mekân ve firdevs-âşiyân Gâzî Murâd Han râhimahu'l-lâh Ü Der-medh-i Sultan Murâd Han Gâzî S Der-medh-i Sultan Murâd Han İ 2 âlûdî : âlûd S ; 3 tâli‘ümde : tâli‘inde İ ; 4 çekdüğüm : çekdigim İ ; 6 gibi : -M ; 7 buña : aña M ; 8 -S vâcib : lâzım Ü ; 9 dûna ben : tutayım İ / eylerin: eyleyim Sî

10. Ser-te-ser ‘âlemde şimdi vâr ise ancak benim
İrtifâ‘-ı şân ile sâhib-nisâb-ı rûzgâr
11. Bundan a‘lâ rif‘at olur mı kim oldum sâyevâr
Çehre-fersâ-yı hâk-pây-ı Cem-cenâb-ı rûzgâr
12. Ol ki etmiş nakş-ı elkâbını ressâm-ı ķader
Ziynet-i tâk u revâk-ı nüh-kîbâb-ı rûzgâr
13. Ol ki berk-i cevher-i şemşîr-i ‘âlem-tâbîdûr
Nûr-bahş-ı âftâb u mâhtâb-ı rûzgâr
14. Ol şehensâh-ı mu‘azzam kim aña ta‘zîm ile
Böyledür dâ‘im hîtâb-ı müstetâb-ı rûzgâr
15. Kahramân-ı Cem-hâsem sâhib-kîrân-ı Muhteşem
Zübde-i şâhân-ı ‘âlem intihâb-ı rûzgâr
16. Kâmkâr-ı heft-kişver pâdişâh-ı buhr ü ber
Dâd-güster dâver-i devlet-me’âb-ı rûzgâr
17. Şehryâr-ı şehnişân zîll-ı Hudâ-yı müste‘ân
Kutb-ı devrân Mehdî-i bî-irtiyâb-ı rûzgâr
18. Şebçirâg-ı dûdmân-ı saltanat Sultân Murâd
Şem -i cem -i bezm-i âlem âftâb-ı rûzgâr
- E22a 19. Husrev-i zîşân ki hâyl-i ‘askerinüñ her biri
Erdşîr ü Behmen ü Efrâsyâb-ı rûzgâr
20. Emrine râm etdi hep gerden-keşân-ı ‘âlemi
Şemdi devletle odur mâlik rikâb-ı rûzgâr

10 ‘âlemde şimdi varise ancak : şimdi varise ‘âlemde ancak T ‘âlemde ancak varise şimdi M : 11 ki : kim AETAE / sâyevâr : sâyeveş M ; 12 ki : kim T / etmiş : almış İ / nakş-ı : nakş u M / elkâbını : ikbâlini A / ķader : ezel Tî tâk u : tâk-ı M ; 13 âftâb u : âftâb-ı T ; 14 kim : ki AEM / ile : eder Ü ; 17 şehnişân : şehensâh Ü ; 19 Erdşîr ü : Erdşîr M ; 20 mâlik-rikâb : sâhib-nisâb Ü

21. Tâze revnak verdi ‘adli kârgâh-ı ‘âleme
Oldı yine muntazam hâl-i harâb-ı rûzgâr
22. Dîn ü devlet böyle revnak mı bulurdu olmasa
Reşha-i kilk ü berk-ı tîgî âb u tâb-ı rûzgâr
23. Rîste-i ‘adliyle ger bend etmese şîrâzesin
Târ u mâr olurdı eczâ-yı kitâb-ı rûzgâr
24. ‘Ahd-i ‘adli ‘âleme fasıl-ı bahâr-ı hoş-dili
Devr-i lutfî dehre eyyâm-ı şebâb-ı rûzgâr
25. Havf-i şemşîri cihâna yâd-ı merg-i nâgehân
Feyz-i cûdî kâ'inâta feth-i bâb-ı rûzgâr
26. Çeşm-i baht-ı lâyenâmî pâsbân-ı şark u garb
Dest-i kahr-ı iktidârı nice tâb-ı rûzgâr
27. Böyle ser-gerdân olup devr eylemezdi ‘âlemi
Olsa hâk-i dergehine intisâb-ı rûzgâr
28. Kâmkârâ Şehryârâ Husrevâ Şâhenşehâ
Ey cihân-dâver şeh-i gerdûn-cenâb-ı rûzgâr
29. Dergehünde bir dilim nânı baña çok gördiler
Uydılar ulaşdılar birkaç kilâb-ı rûzgâr
30. Düşmen-i erbâb-ı dil bir nice har-tab-ı le'îm
Kim sitemde her biri nâ'ib menâb-ı rûzgâr
31. İktizâ etdi biraz yâve anuñcün neleyin
Yohsa dâ'im böyledür baña hitâb-ı rûzgâr

22 -ı dîn ü : dîn-i M / reş-i : reşk-i AETASİ ; 23 târ u mâr : târ-mâr ÜÜ 23 ve 24 M'de yer değiştirmiştir 24 ‘âleme : -ı / dehre : zihن-i M / şebâb-ı : şitâb-ı İ ; 30 har-tab-ı : tab-ı har M ; 31 neleyin : neleyim MSİ / hitâb : ‘itâb M

32. Urfî-i Rûm Enverî-i asr u Hâkânî-i ahd
Feyzî-i mu^ciz-dem-i vahy-iktisâb-ı rûzgâr
33. Husrev-i evreng-i nazmîm kim zamânumda benüm
Nakd u cins-i ma^crifetle behre-yâb-ı rûzgâr
34. Sûretâ fermân-dih-i ma^cmûre-i mûlk-i sühân
“Âlem-i ma^cnâda bir hâne-harâb-ı rûzgâr
35. Bikr-i fikrüm sehr-bânû-yı şebistân-ı hayâl
Tab^c-ı şûhum gamze-i hâzır-cevâb-ı rûzgâr
36. Vechî-vâr dense sevâd-ı hatda bikr-i fikrüme
Şâhid-i meh-tal^cat-i müsgîn-nikâb-ı rûzgâr
37. Erdi söz pâyâne ey Nefî bu da^cvâ nice bir
Lâfi ko şimdengirü ey bî-hicâb-ı rûzgâr
- E22b 38. Başla şîdk ile du^câ-yı devlet ü ikbâline
Cân ile âmîn diye tâ şeyh u şâb-ı rûzgâr
39. Ede tâ kim nukre-hînk-i çarh ile cevlângerî
Husrev-i seyyâre-i zerrîn-rikâb-ı rûzgâr
40. Sâye-i adli ola pâyende fark-ı âleme
Tâ tura ber-pâ bu çetr-i bî-tînâb-ı rûzgâr

32 asr : ahd T / asr u : asr-ı M / ahd : asr T ; 33 kim :
ki AEMÜ / benüm : benim S / nakd u : nakd-i MS ; 34 -TM ; 35 -T ; 36
nikâb : rikâb M ; 38 şeyh u şâb-ı : subh u tâb-ı T ; 39 ede tâ : demde
ı / nukre-hînk-i : zühre çeng-i T / cevlângerî : cevlângîri AE ; 40
pâyende : pâyende-i Ü / fark-ı : fers-i S / ber-pâ : ber-pây ı / çetr-i
bî-tînâb : çetrin - tînâb ı

41. "Âlemi ma^cmûr u âbâd eyledükce sadl ile
Ola hakkında du^câ-yı müstecâb-ı rûzgâr

42. Ola sîhhatle serîr-i saltanatda hasre dek
Müstedâm-ı ömr ü devlet kâmyâb-ı rûzgâr

*DER-SİTÂYİŞ-İ ESBÂN-I ŞEHSÜVÂR-I ZAMÂN HAZRET-İ SULTAN MURÂD HÂN
 BÂ FERMÂN-I 'ÂLÎŞÂN

1. Bâreka'l-lâh zihî rahş-ı hümâyûn-sîmâ
 Ki komış nâmını sultân-ı cihân Bâd-ı sabâ
2. Ne Sabâ sâ'i̇ka dersem yaraşur sür'atde
 Ki segirdürken aña sâyesi olmaz hempâ
3. Bîragûr anı dahî sâyesi gibi yolda
 Olsa ger şâtır-ı endîse ile pâ-der-pâ
4. Düşmedin sâyesi hâk üzre eder 'âlemi tayy
 Sehv ile râkibi gösterse 'inâna irhâ
5. Kuş yetişmez der idim olmasa Tayyâr eger
 Eremez gerdine zîrâ ki ne sarsar ne sabâ
6. Nice Tayyâr o sebük-pây-ı cihân-peymâ kim
 Aña hem-seyr olamaz hiç ne 'Ankâ ne Hümâ
7. Nûrdan bâl ağar uçmağa melekdür şanasın
 Olsa zînpûş-ı serâserle ne dem cilve-nûmâ
8. Tayy eder 'âlemi bir göz yumup açınca bu da
 Bu kadar çâpük ü çâlâk olur mu 'acâbâ

Fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün
 AE73b T25a A27a M28b Ü73b S30b İ22b

* -A Der-medh-i rahş-ı hażret-i Sultân Murâd Hân T Der-ta'rîf-i
 esbân-ı şehsüvâr-ı zamân Sultân Murâd Hân tâbe serâhu Ü Der-ta'rîf-i
 Sultân Murâd Hân M Rahşîyye der-vasf-ı Sultân Murâd Hân 'aleyhi'r-
 rahmeti ve'l-ğufrân S Rahşîyye berây-ı Sultân Murâd Hân İ 2 sâyesi :
 sâ'i̇ka İ : 5 olmasa : yetmese İ ; 6 hem-seyr : hem-ser İ ; 8 bu da :
 -M / çâpük ü : çâpük-i T

9. Meger Evren ola yâ Saçlı Torı yâ Mercân
Yâ Celâlî Yağuzı Yâ iki Edhem yâ Tuma
10. Nice Evren ki ne dem eylese pertâb-ı bülend
Sanki reftâre gelür hışm ile bir ejderhâ
11. Atılur hâmesi ok^g gibi elinde turmaz
Etse bir şâcir eger medh-i şitâbin imlâ
12. Nice Saçlı Torı bir bâl-güsâ ‘Ankâ kim
Bir kanadıyla uçar uçduğu dem bî-pervâ
13. Nice Saçlı Torı gûyâ ki yanar âtesdir
Dûdîdur anuñ o yâl-i siyeh-i ‘anber-sâ
14. Bu da Evren gibi pertâb-ı bülend etse olur
Râkibi Zâl-i zer ü kendüsi gûyâ ‘Ankâ
- E23a 15. Nice Mercân o sebük-cilve-i çâpük-rev kim
Ana gülgûn-ı sırış olur olursa hempâ
16. İstese bu da eder bir ser-i mûda cevlân
Belki rakâslığ etmekde olur ahyânâ
17. Seyr eden cilvesini şu^cle-i cevvâle şanur
Devr eder ‘âlemi sür^catle o deñlü zîrâ
18. O Celâlî Yağuzı da ne kadar çâpükdür
Ki olurken aña meydân-ı cihân teng-fezâ
19. Başlasa cilveye mânend-i kümeyt hâme
Merkez-i nokta olur ana fezâ-yı pehnâ

10 reftâre : pervâze AETAS ; 11 şitâbin : senâsin M ; 12 uçduğu :
uçdüğü AEMASEİ / 12 ve 13 M'de yer değiştirmiştir 14 kendüsi : kendi-
si İ ; 15 çapük-rev : çapük-dem M / hempâ : hemtâ M ; 16 cevlân : cevlân
+ reh / rakâslığ : rakâslik Mİ

20. İki Edhem hod iki şûh 'Arab dilberidür
 Ki tefâvütleri yok biri birinden aslâ
21. Görse ger bunları Mecnûn-ı melâmet-dîde
 Yâdına gelmez idi bir dahi hüsn-i Leylâ
22. İ^tikâdum bu ki mânendi bulunmaz birinüñ
 Bulunursa dahi bir yerde bulunmaz illâ
23. Yine ıstablı-ı şehensâh-ı cihân-ârâda
 Ki ne atlar bulunur biri birinden zîbâ
24. Evvelâ Kapuağası Torısı'dur birisi
 Ki berâberdür aña pûyede kûh u sahrâ
25. Kuhl içün kalmaz idi gerd-i zemîn-i eş'âr
 Olsa ger cilvegehi 'arsa-i mülk-i ma'nâ
26. Bir de Arslan Torısı'dur ki gemin gördükce
 Kendidür 'aynı ile şîr-i ner-i silsile-hâ
27. Urıfur gerdenine anuñ içün altından
 İki zencir ki zabt etmesi âsân ola tâ
28. Cebeli Torı ile hod Kayışoğlu Torısı
 Nicedür her biri süratde kıyâs et meselâ
29. Menzile nûr-ı basar gibi berâber erişür
 Olsa her birine hem-pûye eger tîr-i kazâ
30. Birisi dahi Ağa Alcası kim anuñ da
 Yaraşur eyler isem medhini bu gûne edâ

20 aslâ : a^clâ M ; 24 Torısı : Torusı A ; 26 kendidür : kendüdür Ü ; 27 urıfur gerdenine : urılıdur gerdeni İ / etmesi : olması Ü 28.beytin 2. misrai İ'de 27.beytin 2. misrai ; 29. beytin 2.misrai İ' de 28.beytin 2. misrai ; 29 hem-pûye : hem-pâye M ; 30 .beytin 2.misrai 29. beytin 2. misrai 30 Alcası kim : Alcasıdır S / anuñ da : anuñ - İ

31. Âsmân-pûye zemîn-gerd-i müselsel-harekât
 Bâd-pâ şu^cle-i cevvâle-i ‘âlem-peymâ
32. Bir de Şam Alcası kim etse ne dem meyl-i hîrâm
 Sanki reftâra gelür bir şanem-i sürh-kabâ
33. Olsa bu cilve bu nâz Aşkar-ı Behrâm'da ger
 Zühre gökden iner olurdı dilârâm aña
34. Turfa gülgûn-ı firîbende-reviş kim şanasın
 Cümle endâmına urmuş yed-i kudret hînnâ
- E23b 35. Bir de Taglar Delisi'dür ki şitâb etdükce
 Bir olur zelzeleden lerze-i kûh u deryâ
36. Sarsılur arz u semâ sanki kiyâmet koparur
 Böyledür tünd şitâb eyledüğince ammâ
37. Gelse reftâra döner bir şanem-i ra^cnâya
 Başlasa cilveye tâvûs-ı cinândur gûyâ
38. Nâmi Tağlar Delisi kendüsi ahû-yı harem
 Perçemi sünbul-i çin cebhesi dîbâ-yı Hîtâ
39. Cilve etdükce ne dem olsa perîşân-kâkül
 Pür olur nükhet-i müşkiyle girîbân-ı hevâ
40. Birisi dahî Surâhî-i ser-efrâz ki çarh
 Yarasur pâyına yüz sùrmek için olsa dü-tâ
41. Nedür ol gerden-i mevzûn o sùrîn-ferbih
 ‘Aceb endâmî güzel şûh-i cihândur hakkâ

31.beytin 2. mîsrai İ'de 30.beytin 2. mîsrai 31 bâd-pâ : pâd-pâ T;
 32.beytin 2.mîsrai İ'de 31.beytin 2.mîsrai 32 Alcası kim etse ne dem : Alca-
 sidur kim edicek S : 33 olsa :bulsa İ / iner : inüp AEAS ; 34 hînnâ : tamga
 M ; 35 bir:pür E : ; 36 arz u : arz-ı T/ böyledür : böyle bir İ ; 38 per-
 çemi : perçem-i S ; 39 perçem : kâkül MEİ / müşkiyle : müşk ile T : 40içün:
 -M ; 41 sùrîn- şîrîn Ü / ferbih : harbih İ

42. Sîvede cilvede mestâne hîrâm eylemede
 Var ise yine odur bir şanem-i müstesnâ
43. Salınup her tarafa nâz ile etdükce hîrâm
 Bir nigâh ile eder cân-ı cihânı yağmâ
44. Dil-nevâz ola meger aña mu^câdil dilber
Yohsa *âlemde bulunmaz dahi misl ü hemtâ
45. Tarz u tavrın nice ta^crîf edeyin anuñ da
 Görmedim bunculayın dilbir-i şûh u ra^cnâ
46. Hüsn-i ahlâkî yerinde harekâtı mevzûn
 Şîvesi cilvesi hep biribirinden a^clâ
47. O revi^s ol yürüyüş ol nigeh-i düzdîde
 Dilber-i şûh gibi şîveleri hûş-rübâ
48. Armağân gitse olur Çîne hele tasvîri
 Bu kadar ancak olur hâk bu ki sun^c-ı Mevlâ
49. Yaraşur atlas-ı çarh olsa aña pây-endâz
 Eylese her ne zaman cilve-i pür-istignâ
50. Müdde^câ-fehm o kadar kim eder âheng-i şitâb
 Râkibi kûşe-i ebrû ile etse ìmâ
51. Yaraşur dersem eger aña Burâk-ı cennet
 Ki revâdur buña ta^czîm o kadar kim farzâ
52. Pîş-i pâyında melek gâşıyedâr olsa mahal
 Na^cl-i zerrînine hûrşîd yüzün sürse revâ

43 salınup : salınur TMÜEİ / cân-ı : cân u Mî ; 44 berâber : mu^câdil E / dahi : aña M ; tarz u : tarz-ı T / ta^crîf : medh M / edeyin : edeyim Sî eyleyeyin M / dilber-i : dilber ü M ; 46 hüsn-i : hüsn ü AM / hep : hod A ; 47 O : ol T / dilber-i : dilber ü M / şîveleri : cilve-leri M ; 48 -M ; 50 ebrû ile : ebrûyile S ; 51 -M

53. Çok mudur bu şeref ol rahş-ı mübârek-ķademe
Ki sa^câdetle süvâr ola aña zill-i Hudâ
54. Mehdî-i devr-i zamân mâhasal-ı kevn ü mekân
Aftâb-ı dü-cihân zill-i Hudâ nûr-ı Hûdâ
55. Ehl-i dil kân-ı kerem şâhsüvâr-ı ‘âlem
Husrev-i Cem-şiyem İskender-i iklîm-güsâ
56. Kâm-bahş-ı ‘azamet cân-ı cihân-ı devlet
Revnak-ı saltanat ârâyış-i dîn ü dünâ

- E24a 57. Şeh-i meh-kevkebe Sultân Murâd-ı zîşân
Şâh-ı seyyâre-hâsem mâh-ı memâlik-ârâ
58. Dâdger pâdişeh-i ‘âdil ü ‘âlîşân kim
Her ne emr etse kažâ hûkmîni eyler imzâ
59. O hûdâvend-i mu^cażzam ki olur hemvâre
Pâdişâhân-ı cihân dergehine nâsiye-sâ
60. O cihânbân-ı Hümâ-zill u hümâyûn-fer kim
Cümle şâhân-ı cihân bendesidür ser-tâ-pâ
61. O şehensâh-ı direm-pâş-ı kerem-güster kim
Bir eli bahr-ı sehâdur bir eli ebr-i ‘atâ
62. Biri derbâni olurdu biri mîrâhûrı
Gelseler ‘âleme devriñde Peşeng ü Dârâ
63. Reşha-i cûdî ile ebr-i bahârı dür-pâş
Nükhet-i hulkı ile bâd-ı sabâ gâliye-sâ

54 mâhasal-ı : mâhasal u T / kevn ü : kevn-i M ; 55 -S Cem-şiyem : Cem-hâsem Ü ; 56 cân-ı : câm-ı A,E / ârâyış-i :âyîne-i İ ; 57 -M ;58 ‘âdil ü : ‘âdil-i M / emr : hûkm M / imzâ : icrâ M ; 60 ve 61 M'de yer değişirmiştir 60 hümâ-zill u : hümâ-zill-i AMÜİ hümâ-sâye E ;62 derbâni : derbân-ı T / Peşeng ü : Peşeng-i M

64. Varsa ger nükhet-i hulkıyla şabâ gülzâra
Lâle de sünbüül ü gül gibi olurdi bûyâ
65. Nergisüñ düşmez idi câm-i zeri destinden
Bulsa ger feyz-i nem-i cûdi ile neşv ü nemâ
66. Kâse-i zehr-i gam olurdi dile câm-i şarâb
Hükmi ger istese tebdîl-i havâss-i eşyâ
67. Meşrebinde o letâfet ki var ammâ ber-aks
Nesve-i zehr verür âdeme keyf-i sahbâ
68. Behre-yâb olsa cihân pertev-i re'yinden eger
Zerre hûrşid kadar «âleme verürdi ziyâ
69. Dilleri bâr-i şanavbber gibi şad-pâre olur
Tîg-i bürrânını yâd eyledüğince açdâ
70. Husrevâ dâdgerâ Pâdişehâ tâcverâ
Ey şehenşâh-i felek mesned-i hûrşid-livâ
71. Pîşkeş çeksem olur bende semend-i tabum
Ki verür cilvesi anuñ dahi bir gûne safâ
72. Benzemez bunlara ol turfadur anuñ tarzi
Reviş ü cünbişi ser-tâ-be-kadem nev-peydâ
73. Arş-peymâlıga etdükce heves manâda
Teng olur cilvesine sâha-i meydân-i semâ
74. Olsa şâne yaraşur yâline bâl-i Cibrîl
Olsa pâ-bend-i mâhal pâyına zülf-i havrâ

64 sünbüül ü : sünbüül-i M ; 66 olurdi : alurdi S / dile : dil-i M ;
70-mesned-i : -mesned ü AS / livâ : -edâ A ; 70 ve 71 M'de yer değiştir-
muştı 71 verür : vere M ; 72 reviş ü : reviş-i M / cünbişi : -T ; 73
carş : carşa MEİ / sâhâ-i : sâhat-i AETAÜS sâkib-i İ / semâ : hemtâ ;
74 -ı yâline : bâline MÜ / bâl-i : perr-i M / pâ-bend-i : pâyında A /
mâhal : hacel A mecel M

75. Gerçi ıstablı Şehensâha degüldür lâyık
Yeridür bağçe-i hâssâda etse çerâ
- E24b 76. Cirid oynamaga kâbil degül ammâ yarasur
Bâğçe seyrine çıktıukca süvâr olsañ aña
77. *Ömrün efzûn ede Allâh Teâlâ dilerin
İltifâtuñla bu dil-mürdeyi etdûñ ihyâ
78. Eyledûñ lutf ile bir böyle kaşîde teklîf
Ki nazîre diyemez bir yere gelse şucarâ
79. Var mı böyle kaşîde demege cûr'et eder
Şarkdan garba varınca sühhan ehline şalâ
80. Söyleden himmet-i sultân-ı cihândur yohsa
Kande ben kande bu gûne kelimât-ı garrâ
81. Devletünde nola Urfî gibi meşhûr olsam
Var mı bir bencileyin şâ ir-i pâkîze-edâ
82. Söz tamâm oldu güzâfi köyalüm ey Nefî
Edelüm devlet ü ikbâline sûdk ile duçâ
83. Eşheb-i rûz ile tâ Edhem-i şeb peyderpey
Hasre dek birbiri ardınca ola cilve-nümâ
84. Râ'iż-i bahti ola rahş-ı Murâd üzre süvâr
Hifz ede zât-ı şerîfini hatâdan Mevlâ

75 etse : eylerse A / çerâ : icrâ M ; 77 dilerin : dilerim Sî /
-mürdeyi : mürde-i TAM ; 78 nazîre : nazîrin S ; 79 varınca : gelince
M / şalâ : aşlâ M ; 80 gûne : gûnâ İ ; 81 ve 82 yer değiştirmiştir ;
84 hatâdan : hâtırdan Ü

* DER-MEDH-İ RAHS-I HAZRET-İ SULTAN MURAD HAN

1. Te'âlâ'l-lâh zihî rahş-i hümâyûn-ı Hümâ-sâye
Ki tasvîr-i dilârâsı yeter eglence dünyâya
2. Ağa Alcası ol gülgûn-ı hoş-endâm u raçnâ kim
Degüldür perçem ü yâl ü dümi muhtâc hinnâya
3. Nedür ol şîve-i reftâr ile ol peyker-i mevzûn
Gören hayrân kalur âsâr-ı sunç-ı Hakk Teâlâya
4. Ne dem kim nâz ile cevlân edüp meyl-i hîrâm eyler
Döner bir dilrübâ-yı al-pûş-ı hûb-sîmâya
5. O deñlü surh u rahşân müy-i endâmî ki lâyıkîdur
Kabâ-yı cismini ger beñzedürsem âl dîbâya
6. Arak mevc ursa gâhî şiddet-i sürçatle cisminde
Döner ol demde bir mevvâc u rengîn âl hârâya
7. Dilârâmî koyup Behrâm olurdu Aşkara mâil
Eger mâlik olaydı böyle reftâr-ı dilârâya

Mefâçîlün mefâçîlün mefâçîlün mefâçîlün

AE76a T27b A29b M25a Ü76a S33b E24b İ34b

* -A Der-vaşf-ı rahş-ı pâdişâh-ı âlem-penâh el-müsemmâ bâ-Ağa Alcası AE Der-sitâyiş-i Sultan Murâd Han M Der-taçrif-i rahş-ı merhûm u mağfür Sultan Murâd Han Gâzî bin Sultan 'Osmân Han Ü Rahşiyye der-vaşf-ı Sultan Murâd-ı Kahramân-nihâd S Taçrif-i rahş-ı Sultan Murâd Han el-müsemmâ Bâg Alcası E Der-sitâyiş-i rahş-ı Sultan Murâd el-müsemmâ Ağa Alcası İ 2 endâm u : endâm-ı S / yâl : bâl Mî / dümi : dahî İ ; 4 -İ ; 5 o deñlü : degüldür M / Surh u : surh-ı M / cismini : hüsnini Eİ ; 6 cisminde : hüsnünde İ / mevvâc u : mevvâc-ı MS

8. Hırâm-ı dilkeşi dünyâyi meftûn etdûgi yetmez
Feleklerde melekler de mülâzîmdur temâşâya
9. Beşer meftûn-ı etvâri melek hayrân-ı reftârı
Nola düşse hırâm etdükce hayret zîr ü bâlâya
10. Temâşâya çıkışup saf saf turur ebkâr-ı endîşe
Ayak bassa eger cœvlân içün meydân-ı maçnâya
- E25a 11. Uçar kuşdur şitâb etdükce gûyâ beñzer anuñçün
Kenâr-ı dâmen-i bergüstvâni bâl-ı ‘Ankâya
12. O deñlü tîzrevdür kim ser-i mîhi nişân etmez
Tokunsa şadme-i na li eger gülberg-i raçnâya
13. Garâbet bundadur ammâ gelince tünd-reftâra
Eridür berk-ı naçli ger tokunsa seng-i hârâya
14. Şikest eyler ser-i gâv-ı zemîni şadme-i pâyı
Çıkar şiddetle pertâb etdûgi mîhi sûreyyâya
15. Olur mü böyle bir âteş-‘inân-ı sâcika-cünbiş
Ki cür’et edemez anuñla berk u bâd daçvâya
16. Cehende-âteş-i bâlâ-devân derdim eger âteş
Zemînden ok gibi pertâb edeydi evc-i açlâya
17. Burak-âsâ zemînden gerçazîmet etse eflâke
Eder sürçatde sebkât tîr-ı âh-ı ‘ars-peymâya
18. Yedisinde güzâr eylerdi nemnâk olmadın pâyı
Yolu düşse eger yel gibi gâhî heft-deryâya

8 etdûgi : etdigi Sı ; 12 etmez : eyler A/ raçnâya : maçnâya i ;
 14 şadme-i : şadme M / etdûgi : etdigi MSEİ / mîhi sûreyyâya : nah-
 çîr-i bâlâya M ; 15 âteş-‘inân : âteş-feşân M / bâd : tîg M ; 16 ce-
 hende : cihetde T / eger âteş : bir kez M / pertâb : -S / edeydi : et-
 diydi M ; 17 sürçatde : vüsçatde M ; 18 yedisinde : yedisinden T pe-
 sendîde M / nemnâk olmadın pâyı : pâyı olmadın nemnâk T çamnâk olma-
 din bâri M / gâhî : anuñ M

19. Erişmez gerdine peyk-i sə̄iū's-seyr-i endişem
 Kasıde nice mümkün böyle bir rahiş-i sebük-pâye
20. Zihî rahiş-i murassa -raht uzerrîn-nacl u sîmîn-teng
 Ki kiȳmetde deger satl-i sıtablı tâc-i Dârâya
21. Zihî gulgûn-i ferhunde-şemâ'il esb-i ferruh-pey
 Ki lâyıkdur rikâb-i şehsüvâr-i 'âlem-ârâya
22. Şehenşâh-i zamâne Kahramân-i maşrik u mağrib
 Hudâvend-i yegâne âftâb-i âsmân-sâye
23. Cihângîr-i mü'eyyed pâdişâh u şâh-i cedd-ber-cedd
 Cihânbân-i felek-mesned serîr-ârâ-yı Cem-pâye
24. Bisât-endâz-i dîvânhâne-i taht-i Süleymânî
 Şeref-bahş-i serîr-i bârgâh-i 'arş-pîrâye
25. Şeh-i vâlâ-güher Sultân Murâd-i dâd-güster kim
 'Adâletde nazîri gelmemiştir dahî dünyâya
26. O sultân-i sühân-pîrâ-yı mülk-ârâ-yı dîn-perver
 Ki vâcibdür duçâ-yı devleti acla vü ednâya
27. O şâhenşâh-i hûrşîd-efser ü Cemşîd-meşreb kim
 Nesât-i lutfî gâlibdür safâda keyf-i sahbâya
28. Safâ-yı meşreb-i pâkinden olsa bâ-haber Cemşîd
 Elin sunmazdı 'ömründe dahî câm-i musaffâya
29. Safâ-yı câvidânîdir nesât-i lutfî ahbâba
 Belâ-yı nâgehânîdir hayâl-i tîgî acla dâya

19 sebük-pâye : dil-ârâya M ; 20 -M ; 21 şehsüvâr : şehryâr Ü ;
 23 mü'eyyed : mü'ebbed M / pâdişâh u : pâdişâh-i M / cihânbân-i : ci-
 hânbâni T ; 24 taht-i : baht-i M ; 27 -efser ü : -efser-i M / -meşreb :
 -mesned M

30. Şemîm-i sünbül-i hulkıyla hemdem olsa ger bir dem
 Yeter sermâye yüz biñ yıl nesîm-i gâliye-sâya
- E25b 31. Dönerdi gül kef-i ‘attâra lâle nâfe-i müsge
 Sabâ bir şemmesiyle uğrasa ger kûh u sâhrâya
32. Güzâr etse ger andan soñra bâg u râg-i firdevse
 ‘Abîr-efşân u ‘anber-pâş olurdu ceyb-i havrâya
33. Dönerdi mihr aña nisbetle bir tamgâ-yı zerrîne
 Eger ‘aks-i çerâg-i re'yi düsse çarh-i vâlâya
34. Olaydı nâmîye ger feyż-i isti⁺dâdına mazhar
 Gülerdi goncalar ne söylese tütî-i gûyâya
35. Hudâvendâ edâ-yı tehniyetdür şimdi maksûdum
 Yüzüm fers eyledükden soñra dergâh-i mu^callâya
36. Mübârek eyleye Allâh Te^câlâ ‘Ömr ü devletle
 Kudûm-i hażret-i şehzâde-i zîşâni dünyâya
37. Nice şehzâde yektâ-gevher-i nûh-hokka-i mînâ
 Ki kıymetde degişmez cân u dil genc-i temennâya
38. Kudûmî pâdişâh-i ‘âleme sermâye-i behcet
 Vücûdı efser-i ikbâle bir dürr-i girân-mâye
39. Revâdur ger Ferîdûn ile Behrâm olsa lâlası
 Sezâdur ger Züleyhâ ile Belkîs olsalar dâye
40. Eger kim zühre-i zehrâyi da lâyık görürlerse
 Olurdu hâmile olmagiçün menkûha ‘Isâya

30 sermâye : eglence Ü ; 31 -M müsge : miske Üİ ; 32 ceyb-i havrâya : hayl-i a^cdâya M ; 33 dönerdi : döner mi İ ; 34 gülerdi : güleydi M ; 37 şehzâde : şehzâde-i M / gevher-i : güher-i M ; 39 Züleyhâ ile : Züleyhayile S / Belkîs : mukbil M / olsalar : olsa ger İ ; 40 menkûha : menkûh-i M

41. Aña hûr u melek dadı vü lâla olmağa hâzır
 Ne dem muhtâc olursa hidmet-i dadı vü lâlaya
42. Ne mümkün medh-i şâhensâh u Şehzâde Murâd üzere
 Eger mâlik olursam feyz-i enfâs-ı Mesîhâya
43. Bu da te'sîr-i şevk-i iltifâtuñdur ki tek turmaz
 Eder sihr ile hâmem hamle ejderhâ-yı Mûsâya
44. Tamâm oldı sühân turma duâya başla ey Nefî
 Niyâz eyle yüzün sur âsitân-ı lutf-ı Mevlâya
45. Ede tâ râ'iż-i takdîr cevlân-ı şebân-rûzî
 Süre tünd eblâk-ı devrânı bu meydân-ı pehnâya
46. Ola dâ'im semend-i baht u devlet zîr-i rânında
 Vere sıhhâtle hem lutf-ı Hudâ 'Ömr-i bilâ-ğâye

-

41 aña : eger A ; 42 şehensâh u : şehensâh-ı S ; 43 bu da : buña
 İ 46 baht u : baht-ı TMÜ / sıhhâtle : himmetle M

* DER-SİTÂYİŞ-İ ŞEHZÂDEGÂN-I SULTAN MURÂD HÂN

‘ALEYHİ'R-RAHMETİ VE'L-ĞUFRÂN

1. İki şehzâde kim her biri bir rûh-ı musavverdür
Dü-nûr-ı çesm-i yektâ pâdişâh-ı heft-kîşverdür
2. İki dürr sûretâ ma'nâda ammâ nûr-ı vâhiddür
Hâkîkatde nihâyet her biri gayr-ı mükerredür
- E26a 3. Biri Sultân Mahmûd u biri Sultân Muhammed kim
İkisi de 'aceb şehzâde-i pâkîze-gevherdür
4. Degüldür bunlarun terkîbi gûyâ bu 'anâsına
Hevâ vü âb u hâk ü âteşi bir özge cevherdür
5. Müşâbihdür biri birine ol deñlü vecâhetde
Açılmış sanki bir gûlbünde iki gonca-i terdür
6. Yâ iki gûlbün-i nevhîzdür kim her birisinün
Zemîni ba kadar ammâ biri birine hemserdür
7. İkisi de 'aceb sun-ı İlâhîdür melâhatde
Biribirine gâlib biribirinden 'aceb-terdür
8. O cân-ı 'âlem ü bu rûh-ı sâniidür letâfetde
Berâberdür biribirine anuñçün birâderdür

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
AE77a T83a A31a M27a Ü77b S35b İ31b

* -TA Kasîde der-evsâf-ı şehzâdegân AE Der-sitâyiş-i Sultan Murâd Hân M Der-evsâf-ı şehzâdegân be-medh-i hażret-i Sultan Murâd Hân rahimehu'l-lâh Ü Der-evsâf-ı şehzâdegân-ı Sultan Murâd Hân 'aleyhi'r-rahme S Der-medh-i şeyhzâdegân-ı Sultan Murâd Hân İ 2 iki dürr : ikidür AE / nûr-ı vâhiddür : nûr u Ahmeddür İ ; 4 S'de 7., M'de 5. beyt terkîbi gûyâ : gûyâ ki cismi M / âb u : âb-ı Ü ; 5 M'de 4.beyt ; 6 S'de 5. beyt yâ : ne İ ; 7 S'de 8.beyt ; 8 birâberdür : berâberdür AM

9. Ne nisbet bunlara Yûsufla ihvâni ki bunlarda
Tefâvüt yok güzellik nâz-perverlik berâberdür
10. Hakîkatde tefâvüt yok meger ta^crîfde ancak
Ki biri beççe-i şâhîn biri şibl-i gazarferdür
11. O bir mâhdûm-ı Yûsuf-sûret-i hûrşîd-tâlc atdur
Bu bir şehzâde-i vâlâ-nijâd-ı mâh-peykerdür
12. Cebîninde anuñ envâr-ı devlet zâhir ü bâhir
Nihâdında bunuñ âsâr-ı isti^cdâd mużmerdür
13. Zihî âlî-neseb şehzâdegân-ı âlem-ârâ kim
Peder şâhenşeh-i âlem-penâh-ı dâd-güsterdür
14. Şehenşâh ibn-i şâhenşâh u sultân ibn-i sultân kim
Çıkınca âdemeecdâdi sâhib-taht u efserdür
15. Hudâvend-i zamân kim pâdişâhân-ı cihân aña
Kemîne bende-i fermân-ber ü dîrîne çâkerdür
16. Cihân-sâlâr-ı âlî-fîtrat u kudsî-cibillet kim
Tavâf-ı dergehi kerrûbiyâna hacc-ı ekberdür
17. Kerîm-i kâmrân kim resk-i feyz-i dest-i cûdiyla
Dil-i kân pür-hîrâş u hâtır-ı deryâ mükedderdür
18. Fürûzân şebçirâg-ı dûdmân-ı ‘Al-i Osmân kim
Fürûg-ı tal^catiyle dîde-i devlet münevverdür
19. Hidîv-i pür-hüner Sultân Murâd ol şâh-ı dîn-perver
Ki hem ehl-i dil ü hem hoş-nüvîs ü hem sûhanverdür

9 ki : -M ; 10 şibl-i : şîr-i T ; 11 -M ; 12 mužmer : muğarrerdür T ;
13 âlî- : âlim- T ; 14 ibn-i : bin Üİ / şehenşâh u : şehenşâh-ı TS / ibn-i ;
bin Üİ / taht: baht M ; 15 bende-i : bende vü S ; 16.beytin 2.misrai M'de 17.
beytin 2. misrai 17-M kerîm-i : kerîm ü Tİ / kim : ki Ü / -hîrâş : -hurûş
T ; 18 tal^catiyle : tal^cati de İ tal^cat ile T ; 19 ol : -M

20. Ne şeh İskender-i Yûsuf-şiyem Mehdî -i ^ctsâ-dem
 Ki ^cadliyle zamân nâzende ^câlem nâz-perverdür
21. O dânişver Hudâvend-i ^cazîmî's-şân ki İskender
 Der-i dîvân-ı iclâlinde bir derbân-ı kemterdür
22. O Hâkân-ı muzaffer ol cihângîr-i hümâyûn-fer
 Ki her serdârı bir sâhib-kırân-ı baht-ı yâverdür
- E26b 23. O mülk-ârâ-yı meh-kevkeb ^o bezm-efrûz-ı Cem-meşreb
 Ki hûrşîd-i Dirahşân aña bir peymâne-i zerdür
24. Geh ü bîgâh o deñlü zer-feşândur [']âleme sankim
 Kef-i dest-i kerîmi âftâb-ı kîmyâgerdür
25. Ne gevherler nisâr eyler söze geldükce gûyâ kim
 Dil-i dür-pâş-ı pûr-emvâcî deryâ-yı tüvân-gerdür
26. Zemîni âsmân çarhî zemîn eyler murâd etse
 Kazâ fermân-dih-i re'yince ol deñlü musahhardur
27. Riyâz-ı hulkîdur ol ^gayret-i gülzâr-ı firdevsi
 Ki âb u hâk ü eşcârı gülâb u [']ûd u ^canberdür
28. Neşât-ı keyf-i medhiyle dil-i endîşe hurremdür
 Nesîm-i büy-ı hulkıyla dimâg-ı cân mu^cattardur
29. Leb-i mu^ciz-beyâni mevrid-i ilhâm-ı lâhûtî
 Dil-i rûsen-żamîri matla^c-ı hûrşîd-i enverdür
30. Zebânum lâldür ta^crîf-i tab^c-ı nüktedânında
 'Aceb şâhenşeh-i nâzük-dil ü hos-zât-ı serverdür

21 ki : -M ; 23 mülk : mihr E / Dirahşân : Zirahşân A ; 25 dür-pâş-ı : dür-pâşı M ; 26 re'yine : râyına A ; 27 hâk ü : hâk-i M / [']ûd u : [']ûd-ı M ; 29 mevrid-i ilhâm-ı : mevridü'l-ilhâm-ı T ; 30 zât-ı : zât u A

31. Cihân ol deñlü pür-emn ü emândur devr-i 'adlinde
 Ki fitne var ise ancaç hat-ı nevhîz-i dilberdür

32. Eyâ sultân-i 'âdil kim zamân-ı 'adl ü dâdunda
 Gazâl-ı mâde hvâhergîr-i şîr-i şerze-i nerdür

33. Garâz makdûrumı bezl etmedür vasf-ı cemîlünde
Senâni yohsa hâk üzre edâ nice müyesserdür

34. Gidâ-yı rûhdur endîşe-i medhüñ dil ü tab'a
 İkisi de senâni etmede nâçâr u muztardur

35. Dilüm endîşe-i medhüñle bir deryâ-yı pür-gevher
 Aña tîg-ı zebânum sanki bir mevc-i mücevherdür

36. Nezâketde metânetde kelâmum beñzemez aşlâ
 Ne 'Urfî'ye ne Hâkânî'ye bu bir tarz-ı âherdür

37. Bu daçvâmi benüm inkâr eder yokdur ahâlîde
Hasûd-ı nâbekârı neleyin söz añlamaz hardur

38. Bahâdir pehlivân çok gerçi meydân-ı maçânîde
 Benüm tab'-ı dilîrüm cümleden ammâ dilâverdür

39. Nice açdâya gâlib olmasun Nefî-i bî-pervâ
 Ki meddâh-ı Şâhensâh-ı cihângîr ü muzafferdür

32. hvâher : nâdeher İ ; 34 nâçâr u : nâçâr-ı AÜ ; 35 dilüm :
 dil-i İ ; 37 daçvâmi : daçvâmuñ Ü / neleyin : neleyim Sİ ; 39 cihân-
 gîr ü : cihângîr-i AMÜ

- E27a 40. Ducâ-yı devletün etse aceb mi şidk ile şimdi
 Ki söz pâyâna erince duâ emr-i mukarrerdür
41. Sebeb tâ i^etidâl-i tabe u terkîb-i mevâlîde
 Usûl-i müfredât-ı nûh-peder hem çâr-mâderdür
42. Ola dâ'im serîr-i saltanatda hurrem u handân
 Dil-i pür-feyzi kim bir özge isti dâda mazhardur

-

41 i^etidâl-i : i^etidâl ü M / tabeun : tabe-ı M

* DER-MEDH-İ SULTÂN MURÂD HÂN CALEYHÎ'R-RAHMETİ VE'R-RIDVÂN

1. Zihî şâyeste vü bâyiste hâkân-ı hümâyûn-fer
Ki hem ârayış-i evreng ü hem pîrâye-i efser
2. Hudâvend-i mükerrem pâdişâh-ı 'ârif ü kâmil
Ser-efrâz-ı hünermend ü serîr-efrûz-ı dânişver
3. Cihâna gelmemiştir böyle şâhenşâh-ı sâhib-dil
'Aceb zîbende envâc-ı hünerle zâtı sertâser
4. Firişte-hûy u meh-rûy u sebük-rûh u girân-temkîn
Mülâyim tabc u hoş-zât u sühandân u suhan-perver
5. Yüzünde pertev-i nûr-ı îlâhî gün gibi zâhir
Sözünde vâridât-ı feyz-i akdes cân gibi muzmır
6. Neşât-ı 'ahd-i 'adliyle gûşâde çehre-i eyyâm
Fürûğ-ı gevher-i tâciyla rûşen dîde-i ahter
7. Çerâğ-ı dûde-i âdem şeh ü şehzâde-i 'âlem.
Hidîv-i muhterem ârâm-ı cân-ı lesker ü kişiwer
8. Hümâyûn-kevkebe mâh-ı zemîn-seyr-i cihân-pîrâ
Mu'allâ-mertebe şâh-ı felek-taht u cihân-dâver

Mefâcîlün mefâcîlün mefâcîlün mefâcîlün
AE78b T94a A32b M30b Ü78b S37a E27a İ22b

* -TA Der-taçrîf-i hażret-i Sultân Murâd Hân bâ-fermân-ı 'âlîşân
AE Der-sitâyiş-i Sultân Murâd Hân ebedâ'l-lâhu Teçâlâ 'ömürhû M Der-
medh-i merhûm u mağfûr hażret-i Sultân Murâd Hân Gâzî rahîmehu'l-lâh Ü
Der-vasf-ı Sultân Murâd Hân İ Der-sitâyiş-i hażret-i Sultân Murâd Hân
Gâzî S 1 şâyeste vü : şâyeste-i Ü ; 2 hudâvend-i : hudâvendâ Ü / hü-
nermend ü : hünermend-i M / -efrûz-ı : -efrûz u M ; 4 -rûy u : rûy-ı T
tabc u : tabc-ı Ü ; 5 akdes : kuds-i M ; 6 çehre-i : gün gibi Ü ; 7
şeh ü : şeh-i M ; 8 -tahtu : baht-ı M

9. "Azîmü's-şâhân şâhân-ı tâcdâr-ı maşrik u mağrib
Cihânbân-ı kavî-devlet cihângîr-i zafer-yâver
10. Cenâb-ı hażret-i Sultân Murâd-ı 'âlem-ârâ kim
Odur şimdi yegâne Kahramân-ı mülk-i bahr ü ber
11. O şâhensâh-ı zîşân kim yeterdi aña bu devlet
Olaydı mîr-i ıstabl-ı hümâyûnı ger İskender
12. O çevgân-bâz-ı devlet kim aña olmış sa'âdetle
Güneş gûy-i zer-endûde felek-meydân-ı pehnâver
13. Cem-i vâlâ-nijâd-ı encümen-pîrâ-yı devrân kim
Devâdur ger olursa câmi tâc-ı Husrev-i hâver
14. Serîr-i devletine 'arş-ı rif'at nerdübân pâye
Külâh-ı câhîna bâl-i Hümâ-yı saltanat şehper
15. Zamânında bulunmaz fitneye bir cây-ı âsâyiş
Meger kim nevk-i peykân-ı hadeng-i gamze-i dilber
16. Şemîm-i turra-i hulkı erişse evc-i a'elâya
Olurdu gûiyâ çarh-ı müşebbek micmer-i 'anber
17. Olaydı nûr-ı re'yinden eser ger tabc-ı âtesde
Bulurdu kıymet-i kuhl-ı cilâyi gerdi hâkister
18. Safâ-yı meşreb-i pâkin eger yâd etse bir şâ'ir
Midâd-ı hâmesine reşk ederdi resha-i Kevser
- E27b 19. Düşeydi zıll-ı temkîni muhît-i çarh-ı vâlâya
Ederdi zevrak-ı zerrîn mihre zerreyi lenvger

9. şâhân : şâhâ Ü ; 12 pehnâver : pehnâ-der A ; 14 nerdübân : nerbân Ü ; 16 a'elâya : eflâke M / çarh-ı : cerrâh A ; 17 re'yinden : râyından AE ; 19 düşeydi : düse idi S / muhît-i : muhît ü T

20. Derûnunda nihân etmezdi genc-i dürr-i şehvârı
Eger bîm-i kef-i cûdiyle daryâ olmasa mužtarr
21. Ger olsa intizâm-ı hükm-i eadli eâleme sârî
Olurdu mâde-âhû ile şîr-i ner zen ü şevher
22. Serîr-ârâ hudâvendâ hîdîvâ Husrevâ şâhâ
Eyâ sâhib-kîrân-ı a'zâm u şâhenseh-i ekber
23. Kef-i dest-i kerîmünden erişdi feyż-i nisyânî
Sadef gibi nola olsa dehânum pür-dür ü gevher
24. Beni cüllâb-ı câm-ı lutfuñ etdi şöyle şîrîn-kâm
Ki şîcûmde bulur her kim okurrsa lezzet-i sükker
25. Bu ne lutf-i îlâhîdir bu vassâf-ı sihî-sâza
Ki memdûhi ola zâtuñ gibi bir nüktedân-server
26. Bunuñ şükrin edâ etmek ne mümkünür murâdumca
Meger imdâd ede rûh-ı kerîmü's-şân-ı Peygamber
27. Ki biñ dâne kasîde nazm edem vasf-i cimîlüñde
Geh ola her biri hüsn-i kabûl-i tabe'uña mažhar
28. Ola hem münderic her bir kasîdemde nezâketle
Bu gûne bir gâzel kim gûş eden lâbüdd eder ezber
29. Olur mı böyle bir mehpâre-i mest-i peri-peyker
Ki Cibrîl-i emîn tîr-i nigâhından hazer eyler

21 hükm-i : -M ; 22 hudâvendâ : şehenşâhâ Ü / hîdîvâ : hîdîv-i
M / a'zam u : a'zam-ı M ; 23 dehânum : derûnum M / pür-dür ü : pür-
dür-i İ ; 24 sükker : şeker TÜE ; 28 ola hem : hem ola TS / kasîdem-
de : kasîdemle M ; 29 Cibrîl : Cebra'ıl T

30. Temâşâya nice tâkat getürsün yâ dil-i âşık
 Ki her ebrûsı bir şemşîr ü her müjgânı bir hançer
31. Meh ü hûrşîd-i âlem-tâbı çekmiş sanki zencîre
 O pür-çîn kâkül-i berdûş o pür-ham turra-i der-ber
32. ‘Aceb matbû‘ u dil-keşdûr serâpâ hüsн-i endâmı
 Biribirinden a^clâ vü latîf ü nâzük ü hoş-ter
33. O ra^cnâ kâmet-i mevzûn o reftâr-i hoş-âyende
 O zîbâ ‘ârız-i gulgûn o ruhsâr-i safâ-güster
34. Züleyhâ tâ ebed nevmîd olurdu zevk-i vuslatdan
 Bu istignâ vü bu nâzı göreydi düşde Yûsuf ger
35. Ne sihr etdûn yine sözde hezâr ahsente ey Nef^cî
 Seniñ gibi aceb olur mı bir câdû-yı efsûnger
36. Nedîm-i bezle-senc ü nüktedân u rind ü hoş-sohbet
 Sûhan-pîrâ vü sihr-ârâ vü mu^cciz-gûy u vahy-âver
- E28a 37. Ol isti^cdâd ile ammâ aceb turfa temâşâdur
 Seniñle da^cvî-i şîr eyleye bir yâve-gû kaşmer
38. Be-hamdi'l-lâh bilür şâh-i cihân kadrûn ne gam yersin
 Ne lâf eylerse etsin i^ctikâdînca o bâtil har
39. Buña âlem eder şimdi şehâdet ittifâk üzre
 Ki sensin ehl-i tab^c u dâniş ü idrâke ser-defter
40. Saña hasm ittihâz etmek düşer mi ol hari zîrâ
 Ederseñ kendini âdem sanur bir câhil-i ebter

30 ebrûsı : ebrûsına İ ; 31 turra-i : turra Ü ; 32 hüsн-i : hüsн ü AM ; 34 vuslatdan : vaslından İ / bu : -İ / nâzı göreydi : nâzı +ger göreydi İ ; 36 nedîm-i : nedîm ü AETMS / nüktedân u : nüktedân-ı ÜEİ / rind ü : rind-i Mİ ; rind-i Mİ ; 40 kendini : kendüyi S

41 Hemân turma ducâya başla söz erişdi pâyâne

Ducâdur bu mahalde câdet-i nazm-âverân eksr

42. Ola tâ memleket muhtâc-ı sâhib-efser ü evreng

Bula tâ saltanat âyîn-i cadl ü dâd ile zîver

43. Vücûdıyla şeref kesb ede dîvânhâne-i devlet

Ola ne emr ederse âsmân mahkûm u fermân-ber

44. Çıka her subh-dem gün gibi dîvân-ı hümâyûna

Tura erkân-ı dîvâni müretteb tâ dem-i mahşer

45. Ere bir gâyete devrinde hüsn-i hâl-i kişver kim

Ducâ-yı imtidâd-i devletin vird eyleye leşker

41 pâyâne : itmâma M M ; 43 mahkûm u : mahkûm-ı M ; 45 gâyete :
hâlete M

* DER-MEDH-İ SULTÂN MURÂD HÂN ‘ALEYHÎ'R-RAHMETÎ VE'L-GUFRÂN

1. ‘Aceb mi ditrese havfi ile çarhuñ endâmi
Asıldı küngüre-i ‘arpa tîg-ı Bahrîmî
2. Çalındı bâm-ı felekde nekâre-i devlet
Pür etdi debdebe-i müjde gûş-ı eyyâmî
3. Yetişdi her yañadan evliyânuñ imdâdî
Takaddüm eyledi ammâ Hudânuñ in‘âmî
4. Döşendi kasr-ı temennâya ‘isret esbâbı
Dikildi kulle-i ikbâle nusret a‘lâmî
5. İnâyet-i ezelidür bu gûne feth u zafer
‘Aceb midür ger olursa huçeste encâmî
6. Zihî ‘alâmet-i ikbâl ü baht-ı rûz-efzûn
Ki eyledi mütehayyir ‘ukûl u evhâmî
7. Mübârek ola sa‘âdatle şâh-ı devrâna
Bu iştihâr-ı bülend ü bu rütbe-i Sâmî
8. Ne şeh şehenşeh-i sâhib-kırân-ı heft iklîm
Ki tutdi ‘âlemi tuğrâ-yı fethile nâmî

Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün
AE79b T87b A34a M22a Ü79b S38b E28a İ23b

* -TA Der-ta‘rif-i hażret-i Sultân Murâd Hân AE Der-sitâyiş-i Sultân Murâd Hân M Der-sitâyiş-i hażret-i Sultân Murâd Hân Gâzî nevvera'l-lâhu merķadehû Ü Der-sitâyiş-i şehryâr-ı cihân Sultân Murâd Hân ‘aleyhi'r-rahme S Der-ta‘rif-i Sultân Murâd Hân İ 4 ‘isret :‘isret-i T ; 6 ‘ukûl : usûl İ

9. Yegâne şaf-şiken-i fitne-bend- kalça-guşâ
 Ki her muhârebede aña Hak olur hâmî
10. O şehsüvâr-ı Nerîmân-şükûh-ı zîşân kim
 Cihâna şâcşa-bâr oldu berk-ı Samsâmi
11. O nerr-şîr-i dilîr ü dilâver-i 'âlem
 Ki kıldı burc-ı esed hânedân-ı İslâmi

- E28b 12. Hizebr-i ma'reke Sultân Murâd Hân kim eder
 Gazâya Hayder-i kerrâr gibi ikdâmi
13. Cihân-sitân-ı bahâdir ki tarz-ı peykârı
 Unutdurur reviş-i rezm-i Rüstem ü Sâmi
14. Göreydi ger reviş-i bezm ü rezmini Behrâm
 Komazdı meclisine tîgsiz Dilârâmi
15. Çekerdi 'aşkına düşdükce hem Dilârâmuñ
 Meyân-ı ma'rekede Kahramân ile câmi
16. Sununca lutf ile ahbâba câm-ı Cemşîdi
 Çekince hism ile a'dâya tîg-ı Behrâmi
17. Verür hayat-ı dil-i bî-dilân-ı nâkâma
 Eder şikeste-saf-ı pür-dilân-ı hodkâmi
18. Ger olsa meşrebi rindân-ı 'âleme sâkî
 Bulurdu revnak-ı bayrâmi cum'a ahsâmi
19. Ger olsa mihr-i cihân-tâb-ı re'yi şule-fiken
 Ederdi zerresi yek-reng subh ile şâmi

20. Ger olsa feyz-i kef-i dest-i cûdî nâmîyede
 Ederdi ma^cden-i nukre dîraht-i bâdâmî
21. Çirâg-i dûde-i ikbâl-i gevher-i tâci
 Fürûg-i dîde-i devlet gubâr-i ikdâmî
22. Kemâl-i aklîna hayrân hakîm-i Yûnânî
 Rahîk-i meşrebine teşne ârif-i Câmî
23. Hayâl-i tîgînî dilden geçirse bir şâcir
 Dü-nîm olurdu elinde serâser aklâmî
24. Şemîm-i hulkînî yâd etse yâ hayâlinde
 Verürdi bûy-i hat-i yâri satr-i erkâmî
25. Gören Tehemten-i çâpük-süvâr zanneyler
 Sürünce düşmene ol tevsen-i sebük-kâmî
26. Ne tevsen âtes-i çâpük-çinân ki tek turmaz
 Direng etdûgi dem jîve gibi endâmî
27. Ne âtes Ab-i hayât-i revân ki tasvîrin
 Yazınca lerze tutar elde kilk-i ressâmî
28. Olaydı surat-i seyri hadeng-i Rüstemde
 Deler geçerdi siper gibi heft-ecrâmî
29. Şitâb edince döner ejdehâ-yı perrâna
 Girer şimdi şemâ'il-i hûbâna cilve hengâmî
30. Gûşâde-baht Hidîvâ şehâ hudâvendâ
 Eyâ sipeh-şiken-i gîrûdâr-i Behrâmî

20 dest-i : ebr-i T ; 22ârif-i : ârif ü M ; 23 şâcir : ârif İ;
 24 yâri : yâr Ü ; 26 etdûgi : etdigi İ ; 29 perrâna : pîrâna Ü ; 30
 gîrûdâr-i : gîrûdârı İ

- E29a 31. Gelince medhüne taşṣîr eder mi endîşem
 Çekilse her ne kadar rûzgâruñ âlâmi
32. Kadîmi *âşıķ-ı bikr-i ḥayâl-i medhûndür
 Senâna başlamayınca kalur mı ârâmi
33. Amân veriürse eger rûzgâr ‘ahd olsun
 Senâna vakf edeyin vâridât-ı ilhâmi
34. Kasîde söylemeyin gayra tevbeler olsun
 Ederse tîg-ı każâyile çarh iibrâmi
35. Tavâf-ı Ka‘be-i dergâhuñ etmedür niyyet
 Hemân ki ruhsatun oldu kuşandım ihrâmi
36. Sen ol Şehenşeh-i ‘âlî-nijâd-ı ‘âlemsin
 Ki cümleden saña eyler zamâne ikrâmi
37. Ben ol sühâvanver-i mu‘ciz-beyân-ı devrânım
 Ki tutdı ‘âlemi hüsni edâ ile nâmî
38. Eder letâfet-i hüsni tahayyülüm hayrân
 Müfessirân-ı kelâm-ı ‘alîm ü ‘allâmi
39. Hayâl-i nakş-ı ‘arûsân-ı hacle-i tab‘um
 Eder şanem-gede Beytü'l-harâm ifhâmi
40. Tenezzül eylemem inşâya eylesem belki
 Müsebbihân-ı felek vird ederdi inşâmi
41. Getürdi şavk-ı rubâ‘îlerüm tekellüfsüz
 Çehârpâre ile raksa rûh-ı Hayyâmi

33 rûzgâr : rûzgâra M / edeyin : edeyim S ; 34 söylemeyin : söylemeyim S söylemedin İ / iibrâmi : ikdirâmi T ; 35 dergâhuñ : kûyün S / ruhsatın : himmetin T ; 39 hacle-i : cümle-i İ / şanem-gede : harem-gede S ; 41 raksa : rakkâse A / Hayyâmi: Hannâmi Ü

42. Kasîde vü gazelüm hod pür etdi dünyâyi
Ne Rûmî koydı ne Hindi ne mülk-i A^ccâmi
43. Gelince tîg-i zebâniyla hod mülâtefeye
Bilürsin etdüğüm hep ne lâzım i^clâmi
44. Belâ budur ki ne deñlü ferîd-i asr olsañ
Yine inanduramazsın hasûd-i hodkâmi
45. Hasûd degme belâyile söz kabûl etmez
Olursa tîg-i zebân ile olur ilzâmi
46. Hasûd münkir olur kismet-i İlâhiye
Sanur hemîşe sitem adl u dâd-i kassâmi
47. Hasûda kâfir-i mutlak denür hakîkatde
Olursa zühd ile ger Bâyezîd-i Bestâmî
48. O nâbekâr-i siyeh-bâhti var kîyâs eyle
Ki hem hasûd ola zât-i habîsi hem câmi
49. Buña tahammül olur mı yâ neylesün ârif
Olunca eylemesün rûzgâra düşnâmî
50. Ducâya başla ko tafsîl-i hâli ey Nef^cî
Yeter kasîdenüñ erdi zamân-i itmâmi
- E29b 51. Hemîşe tâ ki bu meydân-i pür-muhârebede
Muzaaffer eyleye bârî livâ-yı İslâmi
52. Müserref ola viçûdiyle mesned-i devlet
Musahhar ede cihâni serâser ahkâmi
53. Cihâni rûşen ede berk-i tîg-i pür-güheri
Sipihri gülşen ede aks-i câm-i gülfâmi

42 koydı : kodı Tİ ; 43 etdüğüm : etdigimi / hep :hod E iste İ / ne : -İ ;
45 olur : alur İ ; 46 kassâmi : aksâmi Ü ; 48 hasûd : habîs Eİ ; 49 olur : eder Eİ ;
51 livâ-yı : livâ'-ı İ

* DER-VASF-I SULTÂN MURÂD HÂN 'ALEYHÎ'R-RAHME

1. Mużaffer ola serdâruñ eyâ Şâhenşeh-i Gâzî

Ne Tebrîzi koya şâh-i kızılbaşa ne Şîrâzî

2. Saçâdetle otâğın kurmadın serhadd-i İrâna

Düse Tûrân zemîne sâye-i tûg-i ser-efrâzî

3. Ede munzam yine evvelki gibi kişver-i Rûma

Çeküp sâga sola şemşîr-i bûrrân-i ser-endâzî

4. Şimâlen Nahcivân u Gence vü Tiflîs ü Şîrvâni

Cenûben Şehrîzor u Basra vü Bağdâd u Ahvâzî

5. Bula bir mertebe nusret sipeh-sâlâr-i mansûruñ

Edince 'arsa-i heycâda gâzîler tek ü tâzî

6. Boza bir hamlede hem katl ede yüz biñ kızılbaşı

Guzâtuñ her yegâne merd-i çâpük-dest-i ser-bâzî

7. Erişe müjde-i feth ü zafer etrâf u eknâfa

Tuta dünyâyi hep gülbank-i kûs-i nusret-âvâzî

8. Bu şevk ile yine germ ola Vassâf-i sihr-sâzuñ

Ede bir tehniyet-nâmeyle böyle medhe âgâzî

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
AE84a T77b A39a M25a Ü84a S44a E29b İ27b

* -TAM Der-ta'rîf-i hażret-i Sultân Murâd Hân. AE Edirnede Murâdiye mütevellisi iken İstanbul'a gönderdiği kasîdedür Üİ / Der-medh-i hażret-i Sultân Murâd Hân E 2 ser-efrâzî : ser-firâzî M ; 3 çeküp : çeve A / sâga : sâg u M ; 4 Nahcivân u : Nahcivân İ / Şehrîzor : Şehrezul A ; 6 bir : yek İ ; 7 etrâf u : etrâf-i İ ; 8 yine germ : yine +pür-germ İ / böyle medhe : medhe böyle Eİ

9. Te^câla'l-lâh zihî kişver-güsâ-yı maşrik u mağrib
Ki yok devletle İskender gibi 'âlemde enbâzı
10. Te^câla'l-lâh zihî şâhenşeh-i dîn-perver-i 'âdil
Ki olmuş aña rûzî devlet-i dâreynün ihrâzı
11. Kerem-güster Hudâvend-i hünerver dâver-i kâmil
Zafer-yâver şehensâh-ı dilâver Husrev-i gâzî
12. Sipihr-i rif^catüñ tâbende-mâh-ı 'âlem-efrâzı
Riyâz-ı devletün zîbende-serv-i kâmet-efrâzı
13. Zamân-ı 'adl ü dâduñ Mehdî-i ferhunde âsârı
Cinân-ı himmet ü cûdîn kerîm-i kîse-perdâzı
14. Şeh-i 'âlî-neseb Sultân Murâd-ı Kahramân-kevkeb
Ki lutf u kahridur hep devlet ü dînün mühim-sâzı
15. O sultân-ı 'azîmü'l-kadr ü hâkân-ı bülend-efser
Ki lâyikdur ne deñlü rûzgâr eylerse i^ezâzı
16. O çâpük-şehsüvâr-ı 'arsa-i devrân ki râm eyler
Ne deñlü tünd olursa tevsen-i çarh-ı sebük-tâzı
- E30a 17. Yegâne pâdişâh-ı müsta'id kim aña yeksândur
Mezâyâ-yı zebân-ı Fârisî vü Türkî vü Tâzî
18. Zamîri mû-şikâf-ı hikmetü'l-işrâk-ı vicdânî
Velî hem pîşe-i 'allâme-i Şîrâzî vü Râzî
19. Revândur ol kadar fermâni kim fevrî olur hâzır
Murâd etse geceyle seyre hûrşîd-i fişek-bâzı

10 te^câla'l-lâh : te^câlâ M / -perver-i : -perver ü A / 'âdil :
'âlem İ ; 11 kâmil : 'âdil TEİ ; 12 mâh-ı : mihr-i AMÜ ; 13 cihân-ı :
cihân u M / himmet ü : himmet İ M : 16 devrân ki : devrâna M / sebük-
tâzı : sebük-bâzı İ / Türkî vü Tâzî ; Türk ü sâzı M ; 19 geceyle :
gece ile A

20. Ger olsa feyż-i hükm-i ‘adl ü dâdî ‘âleme şâmil
Ederdi beççe-i kebg-i derî şehbâz ile bâzı
21. Ger olsa himmeti ‘âciz-nüvâz u takviyet-güster
Kebûter curre-şâhîn gibi sayd eylerdi şahbâzı
22. Zamânında añilmaz oldu nâmî düzd ü ‘ayyâruñ
Meger yâd ede âşık gamze-i gammâz u tannâzı
23. Cihân-pîrâ şehensâhâ Hidîvâ Husrevâ şâhâ
Eyâ şâhân-ı dehrûn şevket ü şân ile mümtâzı
24. Bugünden ‘ahdüm olsun kimseyi hicv etmeyem illâ
Vereydün ger icâzet hicv ederdüm baht-ı nâsâzı
25. Beni dûr etdi zîrâ dergeh-i devlet-penâhuñdan
Nice hicv etmeyim bir öyle gaddâr u çep-endâzı
26. Firâk-ı pâdişâhumla dilüñ şerh edemem derdin
Bu da bir derd-i âher kim ne yâri var ne demsâzı
27. Sa‘âdetle hemân sıhhâtde ol her kande olursañ
Hayâlûndür yine endîşemüñ demsâz u hemrâzı
28. Yüzüm fers etmege yine cenâb-ı bârgâhuñda
Ederdüm kâdir olsam kuş gibi şevk ile pervâzı
29. Çıkar âh-ı derûnum ‘arşa derd-i iştiyâkuñla
Egerçi manşibuñ oldum garîk-i ni‘met ü nâzı
30. Yüzün görmek gibi bir devlet olmaz baña ‘âlemde
Yanumda yoḥsa dünyânuñ berâberdür çogi azi

21 -nevâz u : -nevâz-ı M / curre : curre-i İ : 22 düzd ü : düzd-i
Mî / gammâz : hûn-rîz Ü ; 24 kimseyi : kimse-i T / etmeyin : etmedin T
etmeyim AMSEİ ; 25 -M bir öyle : böyle S / gaddâr u : gaddâr-ı MÜEİ ;
26 dilüñ : diñer T ; 27 sıhhâtde : izzetde M / olursam : olursañ Eİ ;
28 bârgâhuñda : bârgâhuñdur M ; 30 yüzin görem : yüzüm sùrmek İ / çogi azi :
çogi azi İ

31. Muhassal yok bir eglence firâkuñda dil-i zâra
Meger kilk-i hayâl-i nükte-senc ü nükte-perdâzi
32. Bu gûne âşikâne bir gazel taksîm eder gâhî
Verür hem nağme-i sıyt-ı sarîri zevk-i şehnâzı
33. Nice dil ihtiyâr ile sever ol şûh-i tannâzı
Kosa öz hâline ger gamze-i fettân u gammâzı
34. Belâ-ender-belâdur âşık-ı bîcâreye gûyâ
O hûnî gamze-i sermest ile çesm-i sihârsâzı
35. Eder hem âşika bir yüzden istığnâ-yı pinhâni
Anuñçün birbirine uymaz aslâ şîve vü nâzı
- E30b 36. Ne deñlü âfet olursa geçilmez gamzeden yine
Odur var ise zîrâ âşikuñ bir mahrem-i râzı
37. Düşer bir böyle matbûc u hoş-âyende gazel işte
Alınca destine Nefcî-i sâhir kilk-i icâzı
38. Kifâyet eylemez mi bu kasîde şâciriyyetde
Eger lâzım gelürse hüccet-i daçvâmuñ ibrâzı
39. Duçâyile sözi hatm edelüm zîrâ hakîkatde
Sözün gevher olursa yegdür itnâbindan icâzı
40. Döne tâ kim felekde sâgar-ı zerrîni hûrşidüñ
Ala hem zühre-i zehrâ-yı çengî destine sâzı
41. Geçe evkât-ı ömürî haşr olunca ayş u ışretde
Mübârek ola şubh u şâminuñ encâm u âgâzı

31 dil-i zâra : dil-i zâruñ Ü / -senc ü : -senc-i Ü / -perdâzi : -pervâzi İ ; 32 taksîm : taşmîm AEE / sıyt-ı : sıyt u ÜS ; şûh-ı : şûh u TA / fettân u : fettân-ı İ ; 35 şîve vü : şîve-i İ ; 36 geçilmez : geçirmez İ / yine : zîrâ M ; 38 daçvâmuñ : daçvânuñ ; 39 duçâyile : duçâ ile TEÜ : 40 zöhre-i : zümre-i A ; 41 ışretde : ışretde Eİ / âgâzı : incâzı M

* DER-MEDH-İ HAŽRET-İ SULTÂN MURÂD HÂN

1. Ey pâdişeh-i ēarif ü dânişver-i ēâlem
Vey şâh-ı cihângîr ü zafer-yâver-i ēâlem
2. Sultân-ı kerem-pîşe hudâvend-i mükerrem
Şâhenşeh-i Cem-pâye cihân-dâver-i ēâlem
3. Sensin o cihânbân-ı muazzam ki sürer yüz
Dergâhuña şâhân-ı bülend-efser-i ēâlem
4. Bu şevket ü bu şân ki var sende aceb mi
Görünce kuluñ olsa ger İskender-i ēâlem
5. Hem bende-i dergâhuñ olurlarsa sezâdur
İskender ü Behrâm u Cem ü Kayser-i ēâlem
6. Dîdâruñigörseydi ger olurdu muğarrer
Hûrşîd gibi secde-i şâh ekber-i ēâlem
7. Fersh-i harem-i rifatüñ olursa revâdur
Bu tâk-ı muallâ-yı zer-ender-zer-i ēâlem
8. Ordû-yı hümâyûnuña bir teng-fezâdur
Bu arsa-i pür-vüsbat-i pehnâver-i ēâlem
9. Böyle eder evsâfuñı ta'bîre gelince
Taçîm ile üstâd-ı sühân-perver-i ēâlem

Mefûlü mefâcîlü mefâcîlü feûlü
AE81a T86a A35b M26a Ü81a S40b E30b İ25a

* -TA Der-vasf-ı hažret-i Sultân Murâd Hân AE Der-sitâyiş-i Sultân Murâd Hân M De-vasf-ı merhûm u mağfür hažret-i Sultân Murâd Hân Ü Der-medh-ı Sultân Murâd Hân Gâzî rahîmehû S Der-medh-ı Sultân Murâd Hân İ l cihângîr ü : cihângîr-i İ ; 3 -efser-i : ahter-i M ; 4 -M ; 5 hep : hem AETAEİ / sezâdur : sezâvâr AEÜ

10. Cemşîd-i zamân tâcver-i maşrik u mağrib
Hûrşîd-i zemîn şem^c-i ziyâ-güster-i^câlem
11. Ferzend-i kirâmi güher-i dûde-i âdem
Mahdûm-i felek reşk-i melek mefhar-i^câlem
12. Pîrâyede saltanat-ârâyış-i devlet
Sermâye-i ihsân u kerem zîver-i^câlem
13. Fermân-dih-i küll dâdger-i ferd ü yegâne
Sultân-ı cihân mâlik-i bâhr ü ber-i^câlem

- E3la 14. Memmdûh-ı cihân Hân Murâd-ı hüner-endûz
Hâkân-ı sühandân u zebân-âver-i^câlem
15. 'Isâ gibi bir rûh-ı melek-sîret ü hos-zât
Yûsuf gibi bir mâh-ı perî-peyker-i^câlem
16. Ta^cbîr edemem safvet-i âyîne-i tab^cun
Mir'ât-ı Hudâ âb-ı ruh-ı cevher-i^câlem
17. Ârâste envâ^c-ı ma^cârifle vücûdî
Her fenderser-efrâz-ı cihân bihter-i^câlem
18. Hoş-bû o kadar silsile-i şâhid-i hulkı
Kim her şiken-i pür-hamî bir micmer-i^câlem
19. Eltâfi o gâyetde ki çok görmez aña hîç
Bir bendesinün olsa bütün kişver-i^câlem
20. Ger berk-ı sahâb-ı keremi yaksa olurdu
İksîr-i tîlâ cevher-i hâkister-i^câlem

13 dâdger-i : dâdger ü S ; 15 sîret ü : haslet-i S sîret-i Ü ;
17 ârâste : ârâste-i M / -efrâz-ı : -firâz-ı M ; 19 M'de 20.beyt /
: AÜEİ ; 20 M'de 19.beyt yaksa : yağsa T / iksîr-i tîlâ :
iksîre bedel AE

21. Ger eylese hâsiyyet-i temkîni sirâyet
 Bir zerreyi tâhrîk edemez sarsar-i âlem

22. Ferhunde-şiyem Pâdişehâ dâd-penâhâ
 Ey Husrev-i Cem-câh-i Ferîdûn-fer-i âlem

23. Lâyık mı zamânında kala böyle tehî-dest
 Bir bencileyin şâcir-i vahy-âver-i âlem

24. Çala bir iki beyt-i müzahrefle mâhalsüz
 Bir medrese-i âlîye bir kaşmer-i âlem

25. Ben dâm-i tahayyürde kalam böyle giriftâr
 'Acz ile olam mužtarib ü mužtar-i âlem

26. Ettim o kadar ülfeti gussayla ki oldum
 Ferzend-i ğam-i bî-peder ü mâder-i âlem

27. Maçkûl midur böyle perîşân ola hâlüm
 Memdûhum ola sencileyin server-i âlem

28. Heyhât ki bir devre gele haşr ede devrân
 Olmaz bu kadar kıssa-i müşkil-ter-i âlem

29. Zâtuñ gibi bir pâdişeh-i ârif ü kâmil
 Bendeñ gibi bir rind-i senâ-güster-i âlem

30. Hep tuhfe-i güftârum için Rûma gelürler
 Hâlâ ne kadar var ise sûdâger-i âlem

31. Tabcum gibi bir pür-hüner-i bü'l-aceb olmaz
 Ihrâz-i kemâl etmede ser-defter-i âlem

21 zerreyi : zerre-i T ; 24 âliye : gâlibe İ ; 25 tahayyürde :
 tahayyülde T / mužtarib ü : mužtarib-i Ü / mužtar-i :-i muzmer-i M ;
 27 server-i : dâver-i S / 28 müşkil-ter-i âlem : müşkil sertâser-i
 alem T ; 29 ârif ü : ârif-i AE ; 30 sûdâger : sevâdger T ; 31 -hü-
 ner-i : -hüner ü İ

32. Hem mekteb-i endîşede üstâd-i sihârsâz
 Hem ma'creke-i fitnede çâpük-ter-i 'âlem
- E31b 33. Behrâm-ı hayâlüm ki yeter tîg-i zebânum
 Bir fitnede cemc olsa eger leşker-i 'âlem
34. Kim at kóparur 'arsa-i ma'nâda tururken
 Tabcüm gibi bir Rüstem-i cengâver-i 'âlem
35. Çok 'arsa-i ma'nâda dilâver geçer ammâ
 Var ise yine ancak odur safder-i 'âlem
36. Versem ne 'aceb hükmini ger medh ile hicvün
 Ademdür olan mazhar-ı hayr ü şer-i 'âlem
37. Ebnâ-yı zamân ile müdârâ nice mümkün
 Tâ olmayacak bende har-ender-har-ı âlem
38. Harlikden eser komamış ammâ ki ne çâre
 Feyyâz-ı ezel mûcid-i küll-i masdar-i 'âlem
39. Olur yine kılymetde ziyâde bu kasîdem
 Bir rîsteye cemc olsa dür ü gevher-i 'âlem
40. Da'vâma yeter şâhid-i 'âdil bu kasîde
 İsbâta eger lâzım ise mahzar-ı 'âlem
41. Her beyt-i safâ-güsteri bir meygede-i feyz
 Her nüktesi bir nâdire-i mužmer-i 'âlem
42. Hatm eyle duâ ile uzatma sözi Nefcî
 Feryâdına yetmez mi meger dâver-i 'âlem

32 endîşede : endîşe-i M ; 35 ma'nâda : 'âlemde M ; 38 harlikden:
 harlikde İ / komamış : koyulmuş M ; 39 olur : oldu M ; 40.beytin 2.
 misrai AE'de 39. beytin 2. misrai ; 40 -AE da'vâma : da'vâya M / kasîde : kasîdem Üİ ; 42 duâyile : duâ ile

43. Her vakt-i seher tâ ki çıkışup bâm-ı felekde
 Cevlân ede tâvus-ı mülemma per-i 'âlem
44. Gerdân ola âsâyış içün âdeme tâ kim
 Çarh-ı felek ü mihr ü meh ü ahter-i 'âlem
45. Sîhhatle ola mesned-i devletde ser-efrâz
 Fermânına mahkûm ola sertâser-i 'âlem

43 -ı ; 44 -ı âdem : 'âleme AEAS ; 45 -ı develtde : izzetde
 AEAS / -efrâz : -firâz M

* DER-MEDH-İ HAZRET-İ SULTAN MURAD HÂN °ALEYHİ'R-RAHMETİ VE'L-ĞUFRAN

1. Nedür ehl-i dile bu cevr-i firâvân-ı felek
Aliver dâdımız ey dâver-i devrân-ı felek
 2. Bu kadar çevre tahammül mi olur âdemde
Nice bir bu sitem-i bi had ü pâyân-ı felek
 3. Ne revâ sencileyin pâdişehün devrinde
Böyle cârî ola ehl-i dile fermân-ı felek
 4. Tek sitem eylemesün baña ko mebzûl olsun
Bir alay gâv u hara niçmet-i erzân-ı felek
 5. İltifâtuñ baña dünyâ tolisi niçmet iken
Olamam zillet edüp zelle-i ber-hâvân-ı felek
 - E32a 6. Kim çeker minnetin ol sifle-nihâd u dûnuñ
Başına çalsun eger var ise ihsân-ı felek
 7. Kâşki dehre gelüp böyle sitem çekmekden
Olmasam bir dem olursa dahî mihmân-ı felek
 8. Sen eger dâdumı dâd etmez iseñ seyr eyle
Ne keşâkesde kalur kûşe-i dâmân-ı felek
- Feçilâtün feçilâtün feçilâtün feçilün
AE82b T75a A37a M23b Ü82b S42a E31b i26a

* -TA Der-vasf-ı hażret-i Sultan Murâd Hân AE Der-sitâyiş-i Sultan Murâd Hân MS Der-şikâyet-i rûzgâr be-medh-i pâdişâh-ı kâmkâr açnî merhûm Sultan Murâd Hân °aleyhi'r-rahme Ü Der-şikâyet-i rûzgâr be-takrîb-i medh-i Sultan Murâd Hân İ l dâdumızı ey : Dâdumız - İ ; 4 baña : tâ ki İ / gâv u : gâv-ı AM : 5 iltifâtuñ : iltifât İ / zelle-i : zelle AETMİ / ber- : bir T pür- M ; 6 minnetin : sikletin Ü / -nihâd u : -nihâd-ı Üİ ; 7 olmasam : olayın M

9. Lâfi ko dâmenine ermez elüñ dersen eger
O bilür hasmını var ol kadar izcân-ı felek
10. Tutalum kim elüm erişmez imiş dâmenine
Pençe-i âhuma girmez mi girîbân-ı felek
11. Ah tursun hele şemşîr-i zebân çeksem eger
Ne çeker ben bilürin hep dil-i tersân-ı felek
12. O dahî bencileyin bende-i dergâhuñdur
Olsa rifatde nola kullaruñ akrân-ı felek
13. Bendene böyle sitem etmeden el çekmez ise
Ben vâbâlin çekeyim var ise husrân-ı felek
14. Bârî maçkûl ile mâbeynimüz ıslâh eyle
Ne var ey şâh-i hikem-senc ü zebândân-ı felek
15. O letâfet ki var âyîne-i idrâkinde
Görinür hep saña râz-i dil-i pinhân-ı felek
16. Neyledim ben aña yâ baña ne verdi alamaz
Hamdü li'l-lâh degülem düşmen-i nâdân-ı felek
17. Kime serkeşlik ederse eder ammâ bilürin
Hîç mümkün midür ola saña ısyân-ı felek
18. Ser-fürû etmez idi pâyuña yüz sürmek için
Olsa ısyâna eger kudret ü imkân-ı felek
19. Ol kadar hükmüne münkâd ki ger emr etseñ
Fevrî aksine döner çenber-i gerdân-ı felek

9 elüñ : elüm M ; 10 kim : ki A,E / erişmez : ermez İ ; 11 bilürin bilürem Sİ : 12 dergâhuñdur : fermânuñdur S ; 13. beytin 2.misrai T'de 12.beytin 2.misrai ; 13 ise : - İ ; 16 alamaz : alımaz AES ; 17 bilürin : bilürem S ; 18 olsa : ola İ / kudret ü : kudret-i M ; 19 hükmüne : emrüne AE

20. Vakf-ı ser-pençe-i ikbâl-i cihângîrîndür
Gûy-ı hûrşîd-i zer-endûd ile çevgân-ı felek
21. Eder elkâb-ı hûmâyunuñı böyle tahrîr
Kalem aldukça ele münşî-i dîvân-ı felek
22. Dâver-i devr-i zamân pâdişeh-i ‘âlîşân
Revnak-ı mülk-i cihân zîver-i eyvân-ı felek
23. Halef-i dûde-i âdem şeref-i devlet üdîn
Fahr-ı insân u melek hâsil-ı devrân-ı felek
24. Ma‘nî-i âyet-i ihsân-ı Hudâ-yı müte‘âl
Sûret-i âyîne-i sâf-dil ü cân-ı felek
25. Hażret-i Hân Murâd ol şeh-i sâhib-dil kim
Fahr eder zâtı ile encüm ü erkân-ı felek
- E32b 26. Ol şehensâh-ı sühandân u sühân-perver kim
Gevher-i nazmîdur ârâyış-i dükkân-ı felek
27. Ol cihânbân-ı kerem-güster ü Cem-meşreb kim
‘Aks-i câm-ı zeridür şem-i şebistân-ı felek
28. Husrev-i Cem-hâsem-i devr-i zamân kim yaraşur
Na‘l-i Şebdîzi olursa meh-i tâbân-ı felek
29. Safder-i ‘arsa-i devrân ki kifâyet etmez
Cilve-i Eşheb-i ikbâline meydân-ı felek
30. Şevket ü şâni o gâyetde ki esîr etmek için
Rehgüzârında ķalur dîde-i hayrân-ı felek

24 dûde-i : -ı / devlet ü : -ı / hâsil-ı devrân-ı : sâhib-i devrân-ı M ; 27 sühandân u : sühandân M / dükkân-ı : dîvân-ı M ; 28 -güster ü : -güster-i AEİ ; 28 olursa : olur AE ; 29 devrân : devlet T / Eşheb-i ikbâline : Eşhebe iknâda M

31. Pehlivân-ı keremi sofre-keş-i halk-ı cihân
Kahramân-ı gažabı râ'iz-i yekrân-ı felek
32. Rîzesinüñ haremi gevher-i tâc-ı hûrşîd
Gerd-i râh-ı kademi tuhfe-i açyân-ı felek
33. Tabçı âyîne-i meşşâta-i rûy-ı âlem
Fikri üstâd-ı kûhen-sâl-i debistân-ı felek
34. Başlasa tabçı dür-efşânlığa pür-gevher olur
Mevc-i deryâ-yı maçânî gibi dâmân-ı felek
35. Dirhem-i encüme dest ursa ger olurdu tehî
Kîse-i âşık-ı müflis gibi hemâyân-ı felek
36. Reşk ederler dil ü dest-i kerem ü dânişine
Bahr-ı dür-pâş-ı zemîn mihr-i zer-efşân-ı felek
37. Nehyi ger âlem-i bâlâda yûrütse hûkmin
Eylemezlerdi kîrân zühre vü keyvân-ı felek
38. Bir mahal kalmadı âsâyiş için âlemde
Olsa devrinde nola fitne der-enbân-ı felek
39. Dâverâ tâcverâ Husrev-i âlî-güherâ
Ey kader-kevkebe fermân-dih-i zîşân-ı felek
40. Çeb düşer miydi benüm gibi sühân-perver ile
Az-çok olsa eger dâniş ü 'irfân-ı felek
41. Zevki var ehl-i dil ü tab'a sitem eylemeden
Çâre ne devr edeli böyledür idmân-ı felek

33 tâc-ı : bâğ-ı M ; 34 -M : fikri : fikr-i A ; 35 tabçı : tab
Mî / dür-efşânlığa: dür-feşânlığa AE / gibi : ki M ; 37 ederler : eder-
lerdi İ / dil ü : dil-i Sî / kerem ü : kerem-i İ ; 38 keyvân-ı : key-
vânı A ; 40 tâcverâ : nâmverâ M

42. Her ne hâl ise müdârâya olurdum râzı
Uysa birbirine evzâe-i perîşân-ı felek
43. Hayr eger şer ne medâr üzre olursa dâ'ir
Fevrî 'aksine döner re'y-i peşîmân-ı felek
44. Münkalib hükümi her eyyâmda vü her demde
Görmedim ben hele bir gerdiş-i yeşân-ı felek
45. Hayf ol 'ârif-i ehl-i dile kim derdi içün
Kala nâçâr ola minnet-keş-i dermân-ı felek
- E33a 46. Ola ma'nâda benim gibi husûsâ kâmil
Ki olur añalamamak kadrumi noksân-ı felek
47. Tab'um ol genc-i firâvân güher-i ma'nâdur
Ki tilişm olmuş aña ejder-i pîcân-ı felek
48. Sözümün her biri bir gevher-i zî-kıymetdür
Ki bahâsin çekemez keffe-i mîzân-ı felek
49. Bikr-i fikrüm o kadar şûh u dilârâdur kim
Reşk eder ǵamzesine zühre-i fettân-ı felek
50. Sühaniüm âb-i zülâl-i çemenistân-ı cihân
Tab'um âtes-gede-i sîne-i sûzân-ı felek
51. Erdi pâyâna sühân turma hemân ey Nefî
Bir du â eyle ki âmîn diye sükkân-ı felek

44 paşîmân-ı : perîşân-ı M ; 45 görmedim : girmedium T ; 46 'ârif-i:
'ârif ü AE / derdi : rûzı M / dermân-ı :derbân-ı M ; 50 -M

52. Her seher tâ ki done Cem gibi câm-ı hûrşîd
 Her gece tâ kim ola bezm-i çirâgân-ı felek
- 53 Ol kadar rûşen ola kevkeb-i bahtî kim anuñ
 Şu'lesinde güm ola mihr-i Dirahşân-ı felek
54. Ede imdâd o kadar nusret-i Yezdânî kim
 Bir ola tâli'ine müşkil ü âsân-ı felek
55. Dâ'imâ hurrem ü ferhunde ola devrinde
 Subh-ı mestân-ı cihân şâm-ı garîbân-ı felek

53 kim : ki Ü / bahtî : bahtuñ M / kim : ki Ü / şu'lesinde : şu'-
 lesinden M / 54 Yezdânî : Yezdân M / müşkil ü : müşkil-i M ; 55 hurrem
 ü : hurrem-i AE / ferhunde : han'dân M / ela : elalar M

* DER-MEDH-İ SULTAN MURAD HAN 'ALEYHİ'R-RAHMETİ VE'L-ĞUFRAN
 1. Merhabâ ey pâdişâh-ı 'âdil-i 'âli-nijâd

Oldı teşrifüñle şehr-i Edrine reşk-i bilâd

2. Devlet ü ikbâl ile dârû's-selâm olsun saña
 Gerçi olmuş bir zamanecdâduña dârû'l-cihâd

3. Gündüzi 'iyd u şebi Kadr oldı gûyâ halkınıñ
 Müjde-i taşrifün etdi dillerin ol deñlü şâd

4. Muntazîrdur her biri dîdâruña ol mertebe
 Subh-ı sâdîk gibi bu tahkîke eyle i'timâd

5. Kim cemâl-i bâ-kemâlin zanna ederler nâgehân
 'Alemi pür-nûr edince âftâb-ı bâmdâd

6. Hem çekerler şevk-i teşrifüñle derd-i intizâr
 Hem ederler cân u dilden eárz-ı ihlâş-ı vidâd

7. Bu şenâ-hâvân-ı kadîmuñ hod dilinde bâ-husûs
 Ol kadar bulmışdı derd-i istiyâkuñ istidâd

8. Kim helâk olmak mukarrer zennederdim kendümi
 Bulsa birkaç gün dahî eyyâm-ı hicrân imtidâd

Fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün
 AE57a T95b A40a M26a Ü85a S45b E33a İ28b

* -TAM Der-medh-i merhûm Gâzî Murâd Han AE Edirneden pâdişâhi istikbâl içün dediği kasîdedür Ü Berây-ı İstakbel-i der-medh-i gazzâ-yı Sultan 'Osman Han İ AE'de ken. 1 'âdil ü : 'âdil-i AEEİ; 3 oldı: ola A ; 4 ol : bir TMSİ / eyle : eyler AE ; 6 AE'de "velehû" başılıklı 'arz-ı ihlâş-ı : 'arz u ihlâş-ı AE 'arz-ı ihlâş u S ; 8 kendümi : ken-dimi T

E33b 9. Hamd ü li'l-lâh devlet el verdi açıldı tâli'üm
 Kalmadım künc-i belâ-yı firkatünde nâmurâd

10. Düşdi fark-i bahtuma zill-i Hümâ-yı saltanat
 Nâgehânî eyledim devletle kesb-i infirâd

11. Ölmedin görmek nasîb oldu yine dîdâruñı
 Etmesem şimdengirü nola gam-i hicrâni yâd

12. Başlasam bu şevk ile fevrî hemân evsâfuña
 Dürr-i medhün eylesem âvîze-i gûş-i bilâd

13. Ya çıkışsam nâmûnî medh-i bülendümle göğe
 Eylesem mühr-i zer-i mihr üzre bu gûne sevâd

14. Pâdişâh-i sûret ü ma'nâ hîdîv-i ehl-i dil
 Nüktedân İskender-i Cem-câh u Eflâtûn-reşâd

15. Husrev-i sâhib-tasarruf mü-şikâf-i 'akd u hall
 Nakd-i vakt-i akl-i küll sermâye-i rûşd ü sedâd

16. 'Alem-efrûz âftâb-ı âsmân-ı 'izz ü câh
 Mesned-ârâ tâcdâr-ı tahtgâh-ı 'adl ü dâd

17. Kâmkâr-ı pür-kerem şâhenşeh-i 'âlî-himem
 Saltanat-pîrâ-yı 'âlem hażret-i Sultân Murâd

18. Ol şehenşâh-ı bülend-ikbâl ü 'âlî-mertebe
 Kim eder dergâhuña şâhân-ı 'âlem istinâd

19. Ol cihânbân-ı 'azîmü's-sân ki lâyıkdur eger
 Olsa cârûb-ı deri perr-i külâh-ı keykubâd

9 AE'de "velehû" balşılıkli ken. el : -T / kalmadım : kalmadı M/
 belâ-yı :belâda T ; 13 -ı medh-i : nazm-ı M ; 14 sûret ü : sûret-i İ/
 Cem-câh u : Cem-câh-ı TAMES ; 15 'akd u hall : ehl-i dil M / 'akl-i :
 'akl ü AE / küll : -S ; 16 âftâb-ı : âftâb u M ; 18 -ikbâl ü : ikbâl-i
 ÜE / 'âlem : devrân TAMS / istinâd : inkîyâd AEE ; 19 cihânbân-ı : şe-
 henşâh-ı İ

20. Ol hudâvend-i sûhanver kim sözün fehm eylemez
Bulsa ruhsat meclis-i hâssına ‘akl-i müstefâd
21. Kudsiyân olurdu naâd-i cân ile hep müşterî
‘Akâd-i mürvârîd-i nazmuñ ger felek etse mezâd
22. Olsa bikr-i fikri ger meşşâta-i mülk-i cihân
Rûzgâra ġamzeler eylerdi taşvîr-i cemâd
23. Görmedi işitmeli bu aña dek kimse dahi
Böyle isti^cdâda mâlik bir şeh-i merdüm-nihâd
24. Cân verür gûş etse Hallâk-i ma^câni şîcrine
Reşk eder görse hat-i ta^clîkini rûh-i ‘îmâd
25. Nükhet-i hulkı mu^cattar eylese ger ‘âlemi
Hâk ile yeksân olurdu kiymet-i müşk ü zebâd
26. Verse tab^c-i âtese ger nûr-i re'yi terbiyet
Tûtiyâ-yı dîde-i hurşîd olur gerd-i remâd
27. Ol kadar rûşen ki gâhî yazdığımca vasfını
Mâh-i Nehşeb gibi berk urur devât içre midâd
28. Çarh urur berk-i hazân gibi felekde sâbitât
Kuvvet-i kahriyla ger çıkışa hevâya gird-bâd

E34a 29. Dâd-güster dâverâ şâhenşehâ dîn-perverâ
Ey hudâvend-i Ömer-‘adl ü Ebûbekr-i tikâd

21 AE'de "velehû" başlıklı, mezâd : murâd AE ; 24 şîcrine : şîc-rini T / ta^clîkini : ta^clîkına İ ; 25 müşk : misk M / zebâd : ziyâd AE ; 26 olur gerd-i : olur + güm-kerd-i M ; 27 Nahşeb : Nekşeb İ / devât : divât İ ; 28 ger çıkışa : çıkışa ger Ü ; 29 -‘adl ü :-‘adl-i AE

30. Nice beñzer saña tarz-ı pâdişâh-ı selef
 Bir midür pervâz-ı "Ankâyile pervâz-ı cerâd
31. Sen tamâm ahvâl-i dîn ü devlete verdün nizâm
 Eyledüñ hakkâ umûr-ı sultanatda ictihâd
32. Bir gazâ etdüñ ki hiç etmiş degül bir pâdişâh
 İşidüp olsa nola Sultân Selîmûñ rûhi şâd
33. Bir gazâ etdüñ ki tahsîn eyledi 'âlem saña
 Aferîn ey Husrev-i gâzî gazâ ferhunde-bâd
34. Bir gazâ etdüñ ki memnûn eyledüñ Peygamberi
 Belki Cibrîli dahî "va'l-lâhu a'lem bi'r-resâd" *
35. Katl edüp ol fâsidi bozduñ tîlism-ı fitneyi
 Buldu bâzâr-ı fesâd icrâ-yı hükmüñle kesâd
36. İki hâ'in idi bunlar kim isâbet oldu pek
 İkisinüñ dahî katli bir sebîl-i ittirâd
37. Biri bu iblîs-i pür-telbîs-i fettân kim müdâm
 Etmedeydi fitne vü âşûba tertîb-i mevâdd
38. Bir de ol ifrît-i kûfr-endîş-i kâfir-kîş kim
 Aña mensûb idi hep erbâb-ı bağı ü irtidâd
39. İki de tîg-ı kahruñla cezâsin buldilar
 Koluna kuvvet ola günden güne ömrün ziyâd

30 tarz-ı : tabe-ı T tarz-ı pâdişâhân-ı : şâha tarz-ı şâhân-ı S / "Ankâyile" : "Ankâ ile T : 31 dîn ü : dîn-i M ; 33 tahsîn eyledi 'âlem saña : "âlem eyledi tahsîn saña A tahsîn eyledüñ Peygamberi M / gazâ : dem-i AE ; 34 memnûn eyledüñ peygamberi : tahsîn eyledi 'âlem saña M / va'l-lâhu : Allâhu Ü ; 35 AE'de "velehû" başlıklı, fitneyi : fitne-i T / hükmüñle : hükmüñe AE ; 36-T dahî katli : katli dahî S ; 37 -T bu : bir M / mevâdd : sevâd İ ; 38 -T AE'de "velehû" başlıklı / kûfr-endîş-i kâfir-kîş : kâfir-kîş-i kûfr-endîş AS kâfir-kîş-i bed-endîş Ü ; 39 -T * "Allah, gerçegi en iyi bilendir".

40. Fitne bir yerde dahi baş gösterür mi gör nice
Gamze-i dilber gibi pinhân olur ehl-i fesâd
41. Belki dilberler kalur cümle hat-âver olmadan
Ol kadar râh-i zuhûr-i fitne bulur insidâd
42. Ne memâlikde olur hiç ihtimâl-i ihtilâl
Ne "adû bâc u harâcî vermede eyler inâd
43. "Arşa as şimdengirü şemşîr-i cevherdâruñı
Anı ta•lîk etmege lâyîk degül seb-e-i şidâd
44. Düşdi gerçi havf-i tîguñla kulûba tefrika
Etdi ammâ dîn ü devlet birbiriyle ittihâd
45. Saña şimden soñra yokdur hiç bir emr-i muhâl
Bulduñ i•lâ zapt u rabt-i memlekette i•ctiyâd
46. Devlete lâzım umûr oldu tamâm illâ hemân
Kaldı erbâb-i tarîk-i ilmi etmek intikâd
47. Aña da kâfîdür ednâ iltifât-i himmetüñ
Ne murâd eyler ki olmaz sendeki rûşd ü sedâd
48. Başla şimdeñ soñra ey Nef-e-i du•âya sıdk ile
Tâ kabûl edme du•âni hażret-i Rabbü'l-ibâd
- E34b 49. Tâ ki burcundan ede bir burca taḥvîl âftâb
Rûz u şeb gâhî bula noksân u gâhî izdiyâd

40 gösterür : kaldurur A / gör nice : görünce T ; 42 ihtimâl-i :
ihtimâl ü İ ; 43 lâyîk : lâzım M ; 44 dîn ü : dîn-i M ; 48 şimdeñ soñra : şimdengirü TA : 49 noksân u : noksân-i AEÜ

50. Ola devletle serîr-i saltanatda ber-karâr
Ede ‘adl ü dâd ile dünyâyi mesrûrû'l-fu'âd
51. Geh Stanbûl ola gâhî Edrine cevlângehi
Geh çeküp a‘dâya şemşîr eyleye azm-i cihâd
52. Kaplaya başdan başa dünyâyi nûr-ı kevkebi
Göstere fermânına şâhân-ı ‘âlem inkîyâd

-

* DER-MEDH-İ SULTAN MURAD HAN CALEYHİ'R-RAHMETİ VE'L-GUFRAN

1. Aferîn lutfîna ey bâd-ı nesîm
Bu kadar ancak olur feyz-i 'amîm
2. 'Alemi gül gibi açdı nefesün
Eyledi çehre-i eyyâmi besîm
3. Kişver-i Çîne mi düşdi güzerün
Yâ nedür bu nefes-i nâfe-şemîm
4. Biñ cihân nükhet-i müşkî-nefesün
Etdi bir demde meşâma teşmîm
5. Bu kadar neşr-i şemîm etmez idüñ
Olmasañ turra-ı dilberde mukîm
6. 'Aşıka sencileyin yâr olmaz
Olsa yârânille pür heft-ikläm
7. Zülf-i cânâne giriftâr-ı ebed
Dil-i sevdâzedeye yâr-ı kâdim
8. Nicedür hâl-i dil-i âşüfte
Şâneden çekmez ola renc-i elîm

Feçilâtün feçilâtün feçilün
AE59a T79a -A M23b Ü86b S47b E34b İ30a

* -T Der-medh-i hazırlat-Murad Han AE Der-sitâyiş-i Sultan Murad Han Mİ Der-tarîf-i merhûm u mağfür Sultan Murad Han âhîr kasîdesi imiş Ü Der-sitâyiş-i Sultan Murad Han 'aleyhi'r-rahmeti ve'l-güfrân S AE'de ken. 2 gül : gün TAÜSE / açdı : açup T/eyledi : eyledün Ü / eyyâmi : eyyâm-ı İ ; 3 nâfe- : nâfe-i AÜSE : 4 meşâma : meşâm-ı T cihâna Ü ; 8 renc-i : renc ü M

9. Şâneden var ise az-çok elemi
Âh edüp çekmesün aslâ gam u bîm
10. Derdmendâne biraz ahvâlin
Eylesün mâtâsına tefhîm
11. O dahî hâline rahm etmez ise
Yok mudur ‘adl-i şehensâh-i kerîm
12. O cihân-dâver-i ‘âdil ki eder
‘Adli Mehdî-i zamâne ta‘lîm
13. O zafer-yâver-i gâzî ki olur
Havf-i tîgiyla dil-i fitne dünîm
14. Kahramân-savlet ü Yûsuf-sîret
Bü'l-‘aceb sun-e-i hudâvend-i ‘alîm
- E35a 15. Ma‘nî-i âyet-i lutf u ihsân
Sûret-i rahmet-i Rahmân u Rahîm
16. Revnak-ı silsile-i ‘Osmânî
Zîver-i tâc-ı serîr ü dîhîm
17. Ahter-i tâli‘-i Sultân Ahmed
Gevher-efser-i Sultân Selîm
18. Felek-i ma‘delete mâh-i tamâm
Sadef-i sultanata dürr-i yetîm
19. Şâh-ı Cem-kevkebe Sultân Murâd
Vâris-i memleket-i heft-iklîm

9 şâneden : şânedede AE ; 11 AE'de "velehû" başlıklı ; 13 AE'de "velehû" başlıklı ; 15 Rahmân u : Rahmân-ı AEMSİ ; 16 tâc-ı : tâc u AETMÜSİ / serîr ü : serîr-i AETMİ ;

20. Mesned-ârâ-yı mükerrem ki mahal
Ne kadar etse zamâne tekrîm
21. Ma^cdelet-güster-i a^czam ki eder
Hâk-i pâyine kasem ^carş-ı ^cazîm
22. Merd-i meydân-ı vegâ kim yaraşur
Râhsına atlas-ı çarh olsa gecîm
23. Böyle şâhenşeh-i mümtâz olmaz
Meclis ü ma^crekede misli ^cadîm
24. Sipeh-endâz-ı vasf-ârâ vü dilîr
Nükte-perdâz u sühandaş u fehîm
25. Sözin idrâk edemez fehm edüp
Fehmine erişemez ^caklä-i hakîm
26. ^cAklä-i küll etmededür kesb-i kemâl
Bezm-i ^cirfânına erişemez ^caklä-i hakîm
27. Kevkebi dâğ-ı derûn-ı hûrşîd
Meşrebi rûh-ı revân-ı Tesnîm
28. Hımmeti muhteri^c-i tarz-ı cedîd
Devleti nâ-senc-i kânûn-ı kadîm
29. Olsa devrinde nola halk-ı cihân
Dâ'imâ muğtenem-i nâz u na^cîm
30. Garazı memlekete emn ü emân
^cAdeti leşkere bezl-i zer ü sîm

20 -ârâ-yı :-ârâya AE / mükerrem : mükemmel ME ; 22 olsa : ola İ ;
23 meclis ü : meclis-i İ ; 24 vasf : saf M / -perdâz u : -perdâz-ı AEM ;
25 AE'de "velehû" başlığıyla, edüp : edip AET ; 26 -AETAMÜEİ ; 29 mem-
lekete : memleket ü M

31. Eser-i takviyet ü hıfzını gör
Meselâ hükümini etse ta'mîm
32. Kûh-ı Elbürzi yakar sadme-i mûr
 Mûr-ı pâ-mâl edemez pîl-i cesîm
33. Görinen mâh degüldür etdi
 Dâg-ı fermâni ile çarhı vesîm
34. Hall olur müşkil-i ahkâm-ı kader
 Re'yini etse kazâ ger tahkîm
35. Var kiyâs et ne kadar rûşendür
 Görmedim tâ bu kadar feyz-i 'amîm
- E35b 36. Kalemi şâşâca-i mihre döner
 Medhîni her kim ederse terkîm
37. Husrevâ pâdişehâ dâdgerâ
 Ey kader kevkebe kahhâr-ı halîm
38. Var mı Nef'î gibi bir şâcir kim
 Nazmına ede Nizâmî teslîm
39. Ne dese medhüne lâyıkdur hep
 Sözleri olsa nola dürr-i nazîm
40. Lâf ederse eger ihsân ile
 Anı ma'zûr tut ey şâh-ı kerîm

31 takviyet ü : takviyet-i Ü ; 37 pâdişehâ dâdgerâ : dâdgerâ pâdişehâ Ü / halîm : hakîm AE ; 39 medhüne : medhüni T / nazîm : yetîm M;

41. Seni medh eyleyen ehl-i tabun
Olur endişesi mağrûr u zaîm
42. Nice mağrûr u zaîm olmaz kim
Şeb u rûz eyleye medhin tasm
43. Bir senüñ gibi ‘azîmü’s-şânuñ
Ki eder halkına Mevlâ tazîm
44. Gelse bu devre felek eyler idi
Seni Sultân Selîme takdîm
45. Yâ niçün derseñ eger pâdişehüm
Edeyim aslını bir bir tefhîm
46. Gerçi Sultân Selîm Gâzî
Etdi devletle nice feth-i ‘azîm
47. ‘Âlemi sen yeniden feth etdûñ
Komadın mürtekib-i şuğl-i zemîm
48. Ol kadar halkı müselmân etdûñ
Edemez vesvese şeytân-ı recîm
49. Sende bu ‘adl ü bu insâf ki var
Ömrüñ efzûn olur Allâhu ‘alîm
50. ‘Ömrüñ efzûn ola bir hû çekelüm
Edelüm soñra duâyı tasm
51. Tâ ki revnak vere gülzâra bahâr
Tâ ki hoş-bu ede âfâkî nesîm

41 -M AE'de "velehû" başlıklı ,mağrûr : mâzûr İ ; 42 mağrûr :
maczûr İ / tasmîm : tamîm İ ; 43 halkına : hilkat-i T ; 45 edeyim :
edeyin TM ; 48 recîm : rahîm T ; 50 çekelüm : çekeyim M ;

52. Olasın bâğ-ı cihânda dâ'im
Gül gibi hurrem ü handân u besîm
53. Bula hümânde cihân mülki karâr
Edesin kullaruña hep taksîm
54. Mesned-i sultânat-ı 'âlemde
Olasın devlet ü 'izzetle mukîm

E36a

* DER-MEDH-İ VEZİR-İ A^cZAM MURÂD PÂŞÂ

1. Ne mümkün eylemek hak üzre şükr-i lutf-u Mevlâyi
Ki destûr eyledi Şâh-ı cihâna böyle pâşâyı
2. Ne pâşâ Rüstem-i sâhib-kırân-ı ‘arşa-i ‘âlem
Ki darbî teng eder a‘dâya bu meydân-ı pehnâyi
3. Ne pâşâ ‘âlem-ârâ âftâb-ı matla‘-i nusret
Ki bir şemşîr ile başdan başa feth etdi dünyâyi
4. Cihân-sâlâr-ı cengâver cihângîr-i zafer-yâver
Dilîr-i nâmver şîr-i neyistân-ı saf-ârâyi
5. Penâh-ı saltanat ehl-i vilâyet hâris-i devlet
Medâr-ı memleket mesned-fürûz-ı kâr-fermâyi
6. Vezîr-i a‘zam u ekrem Murâd-ı ‘âlem ü âdem
Müşîr-i muhterem revnak-fezâ-yı sadr-ı dânyâyi
7. O serdâr-ı zafer-kîş-i ad^h-fersâ ki lâyıkdur
Olursa haymegâhında felek bir çetr-i fersâyi

Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün
AE85a T29a A42b M27b Ü88a S23a E36a İ53a

* Der-vasf-ı merhûm Vezîr-i a‘zam Murâd Pâşâ AE Der-vasf-ı Murâd Pâşâ T Der-sitâyiş-i Murâd Pâşâ M Der-medh-ı merhûm vezîr-i a‘zam Murad Pâşâ-yı Gâzî rahimehü'l-lâh Ü Der-medh-ı merhîm vezîr-i a zam Murâd Pâşâ ‘aleyhi'r-rahme S Der-medh-ı müşîr-i efham Murâd Pâşâ İ 3 ‘âlem-ârâ âftâb-ı matla‘-i nusret : âftâb-ı ‘âlem-ârâ matla‘-i nusret M / matla‘-i : ‘âlem-i E ; 6 ‘âlem ü : ‘âlem-i T ; 7 zafer : ‘adû İ / ‘adû-fersâ : zafer-sâ İ

8. O sâhib-sadr-ı himmet kim kemâl-i kahr u lutfindan
Olur şermende rûh-ı Kahramân u Hâtem-i Tâyî
9. Zihî düstür-ı Âsaf-menkîbet pâşâ-yı Hayder-dil
Ki hem kânûn-ı dîvâni bilür hem resm-i hiycâyı
10. Bahâr-ı gülbüñ-efrâz-ı adâlet devr-i iclâli
Çirâg-ı meclis-efrûz-ı saâdet pertev-i re'yi
11. Çirâg-ı re'yidür ol şemc-i bezm-efrûz-ı kudsî kim
Aña etmiş kader fânûs-ı mînâ çarh-ı vâlâyı
12. Güneş pervânedür ol şemc-a pertâb etmege kendin
Tolanur turmayup şevkile ol fânûs-ı mînâyı
13. Felek müştâk-ı dîdârı zemîn memnûn-ı pâ-bûsı
Muğassal bahtı memnûn eylemiş a'lâ vü ednâyı
14. Yakar kahri dil-i imsâke yer yer lâle-veş dâğı
Eder gül gibi pür-zer lutfı dâmân-ı temennâyı
15. Alevlendi dilinde âtes-i reşk-i kef-i desti
Pür oldı şâh-ı mercân ile sanmañ ka'r-ı deryâyi
16. Kosun şimdeñ girü tîgın niyâma Husrev-i hâver
Ki âb u tâb-ı şemşîri verür dehre tesellâyi
17. Gidermez haşre dek ferş-i zemînden dökdüğü kanı
Aña nasb etse çarh ebr-i bahârî gibi sakkâyî
18. Kaçar turmaz öñunce hâr u has güyâ ki sarsardur
Saf-i a'dâya sürdükce semend-i bâd-peymâyi

8 sadr-ı : sadr u Ü / kahr u lutfindan : lutf u kahrından İ ; 11
re'yidür ol şemc-i bezm-efrûz-ı kudsî : bezm-i re'yidür o şemc-ârâ-yı
TÜSİ ; 15 -M ; 17 ferş-i : rûy-ı AE

19. Te'âlâ'l-lâh ne çâpük râhs olur ol râhs-i bî-hemtâ
Ki berk ü bâd anuñla edemez sürçatde daçvâyı

E36b 20. Olurdı peykeri evvel kademde dîdeden gâ'ib
Verüp ruhsat 'inâna râ'iži gösterse irhâyi

21. Erişmez gerdine biñ serî'ü's-seyr-i endîşe
Meger tîr-i nigâhından takaddüm eyleye pâyi

22. Cihân-i sürçate gûyâ felekdür kâse-i sümme
Ser-i mîhi sevâbit naçl-i zerrîndür yeni aysi

23. Şikest etmez hâbabın etse cevlân rû-yı deryâda
Tokunsa berk-i naçli nerm ederken seng-i hârâyi

24. Dem-i cevlânda kim naçli yer eyler câbecâ yerde
Saçar hâk üstine gûyâ sabâ gülberk-i raçnâyi

25. Sanurlar Eşheb-i rûz-i hümâyûn-fâl-i nusretdür
Görenler gâhî üstinde çul-i dîbâ-yı zîbâyi

26. Dönerdi Edhem-i şâm-i muçallâ kâdr-i miçrâca
Eger kim aña zîn-pûş etseler bir miskî kemhâyi

27. Vezîrâ sâhibâ Sadrâ cihân-dâver hudâvendâ
Eyâ şayeste-i taht-i Cem ü Evreng-i Dârâyi

28. Sen ol Mehdî-i sâhib-seyf-i devrânsuñ ki devrinde
Mesîhâ gelse icrâ edemez âyîn-i ahyâyi

29. Yakar bir berk-i 'âlem-sûz-i tîguñ serteser anı
Misâl-i hâr u has tutsa 'adû gér rûy-i gabrâyi

26 kemhâ : hârâ E ; 27 taht-i : baht-i AEÜ ; 29 sertâser : serbeser AEM ;

30. Sikender def^c-i ye'cûc etmege sedd yaptı ammâ sen
Bozup bir nice seddi memleketden sürdürün a^cdâyı
31. Yapar bir lahzada 'adlün harâb olmuş nice mülki
Bozar bir hamlede tîguñ düzülmüş nice alayı
32. Senün düşmenle peykâr etdügen sâ'at kiyâmetdür
Güni mâh-i alemdür kim pür etmiş nûri dünyâyi
33. Livâñi şem^aa teşbîh eyleyenler bezm-i rezm içre
Sanurlar şu^cledür farkında ol nârencî vâlâyı
34. 'Aceb def^c etdün elhak âb-ı tîg-ı tâbdâruñla
Sevâd-ı düşmen etmişken dimâg-ı mülki sevdâyı
35. Kim oldu gûşe gûşe fitne devründe meger hûbân
Külâhi gûsesinden göstere zülf-i semensâyi
36. Çıkarduñ eşkiyâyi mûlk-i Rûma verdün âsâyiş
Düşürdüñ kişver-i trân-zemîne şûr u gavgâyı
37. O mûlkün sâhibinde havf-i tîgin kıldı âvâre
Gezer geh semt-i Hindi gâh serhadd-i Buhârâyi
38. Tehî bir memleketcür kıl teveccûh anı teshîre
Bulur ol kendi pinhân olmaga bir günc-i tenhâyı
39. Übâr-ı pây-ı 'askerle gözin kör eyle a^cdânuñ
Düşünde görsün a^cyân-ı Sifâhân nûr-ı bînâyı
- E37a 40. Kırup al dâdını Sîddîk u Fârûkuñ revâfiżdan
'Alîlik et koma mûlk-i 'Acemde bir teberrâyi

33 livâñi : yâ iki M ; 34 -M ; 36 düşürdüñ : düşürün A / şûr u:
şûr-ı T ; 37 havf-i : darb-ı Ü / kıldı : kaldı İ ;

41. Ne [‘]âlem mihrisin sen kim hilâf-i gerdiş-i devrân
Çekersin şarkâ mağribden çıkışup tîg-i mücellâyi
42. Erişmez himmet-i tab^c-ı bülendim medh-i vâlâna
Ne güç memdûh edinmek böyle bir a^clâdan a^clâyi
43. Husûsâ ol hadeng-endâz-i fikrim ben ki bu fennüñ
Dahi bir pehlivâni çekmemiştir çekdüğüm yâyi
44. Hudâvendâ ben ol üstâd-i mazmûn-perver-i nazmîm
Ki pest etdi kelânum kıymet-i lu'lû-yı lâlâyi
45. Şikest etdüm kılıdin darb-i muşt-i dest-i fikrümle
Bulup der-bestे genc-i gevher-i mazmûn u ma^cnâyi
46. Añarlar seyr edenler sihr-i kilk ü mu^cciz-i nazmum
Asâ-yı dest-i Mûsâyi dem-i nutk-i Mesîhâyi
47. Ne kand-i nazm-i şîrinüm gibi sükker olur hâsıl
Ne hâmem gibi görüdî kimse tütî-i şeker-hâyi
48. Verür tab^c-ı şafâ-bahşum keder âyîne-i âba
Eder kilk-i dür-efşânum hacîl ebr-i güher-zâyi
49. Felek tab^cum gibi gevher getürmez her zaman dehre
Nice yılda eder hâsıl sadef bir dürr-i yektâyi
50. Görüp bu silk-i mürvârîd-i pür-tâbı hicâbindan
‘Acedür hâke salmazsa felek ‘ık^d-i sûreyyâyi
51. Bi-hamdi'l-lâh hüner kadrin bilür bir zât-i kâmilisin
Ne lâzım ben ögüp medh eylemek bu nazm-i garrâyi

41 devrân : gerdûn M ; 46.beytin 2.misrai A'da 44. beytin 2. misraî ; 45-46 -A ; 47 A'da ken. kand-i : kanda M / sükker : şeker T ; 48 -zâyi : bârı M

52. Du ⁶ âya başla şimden soñra ko da^cvâyi ey Nef^cî
Cenâb-ı hâzret-i Hakdan recâ et bu temennâyi
53. Ola zât-ı şerîfi Hak Te^câlâ'nuñ emânında
Müsahhar eyleye hem aña her pinhân u peydâyi
54. Ne yaña^cazm ederse himmet-i merdân ola hemreh
Öñünce feth ü ikbâl ü zafer peyk-i sebük-pâyi
55. Murâd-ı pâdişâhî üzre a^cdâdan alup kîni
Yine devletle tesrîf eyleye sadr-ı mu^callâyi

* DER-MEDH-İ VEZİR-İ A^cZAM MURÂD PÂŞÂ

1. Gamzeñ ne dem ki tîg çeküp hûn-fesân olur
 ‘Uşşâk-ı dil-figâra ecel mihibân olur
2. Çeşmûn o Kahramân-ı gażab-nâkdür senüñ
 Kim hîşmi zâ'il olsa dahi bî-emân olur
- E37b 3. Kim gördü böyle hindû-yı mest-i kemîn-güşâ
 Kim bir hadengi âfet-i câن-ı cihân olur
4. Müjgânlaruñla seyr eden ol ebruvâni der
 Birden bu deñlü tîr nice der-kemân olur
5. Gamzeñ suâle başlasa ‘uşşâka her müjeñ
 Gûyâ lisân-ı hâl ile bir tercemân olur
6. Gamzeñ görür ‘itâb ile öldürdüğün bizi
 Turmaz kirişme dahî aña hem-zebân olur
7. Bu nâz u bu nigâh-ı tegâfûl ki sende var
 Hîzr olsa ‘âşıkuñ sebeb-i terk-i cân olur

Mef^cüllü fâcilâtü mefâcîlü fâcilün
 AE87a T30b A43b M39a Ü89b S25a E37a İ54b

* Der-medh-i Murâd Pâşâ T Der-medh-i merhûm Vezîr-i a^czam Murâd Pâşâ AE Der-sitâyiş-i Murâd Pâşâ M Der-medh-i merhûm u mağfûr Vezîr-i a^czam Murâd Pâşâ-yı gâzî Ü Der-medh-i merhûm vezîr-i a^czam Murâd Pâşâ ‘aleyhi'r-rahme S Der-medh-i Vezîr-i a^czam Murâd Pâşâ el-merhûm E Der-medh-i sadr-ı a^czam Murâd Pâşâ İ 3 hadengi : hadeng M /cân-ı : cân u TM : 4 müjgânlaruñla : müjgânlaruñ İ ; 5 AE'de ken. -A ; 6 -M öldürdüğün : öldürdüğün TÜ öldürdüğün ASE ; 7 ‘âşıkuñ : ‘âşıkünuñ Ü

8. Sen büyle nâz u şîve satınca gedâlara
Narh-ı metâc-ı derd ü belâ râygân olur
9. Yeksân ise yanuñda seven sevmeyen seni
Hübâna bu muçâmeleden çok ziyân olur
10. Razi degülse ger buña nâmûs-ı dilberî
 Uşşâka derse böyle ihânet yamân olur
11. Her nâ-mahalle ruhsat-ı nezzâre yâ neden
 Bir gün demez misiñ ki mahallende kan olur
12. Dil bu hevâ ile կafes-i teng-i sînede
 Mânend-i murğ-ı bâl-şikeste tapân olur
13. Kim gülşen-i ruhunda vere nagmeye կarâr
 Tâ ol zamân ki bâg-ı cihân pür-hazân olur
14. Fikr eyleyince dâm-ı girih-gîr-i zülfüñi
 Bir hâlet el verür ki կafes gülsitân olur
15. Zülfüñ mi yâ gezende siyeh mâr-ı ham-be-ham
 Ki pâsbân-ı genc-i nihân-ı miyân olur
16. Yâhûd Hümâ şikâr edici şâhbâzdur
 Dâ'im hevâ-yı sayd ile bî-âşyân olur
17. Gâhî ki halka halka turur pîç ü tâb ile
 Tuğrâ-yı hükm-i pâd_işeh-i hüsn ü ân olur
18. Gâhî ki deste deste yatur yerde gûiyâ
 Cârûb-ı âsitân-ı memâlik-sitân olur

10 derse : verse Ü ; 12 hevâ ile : hevâyile MS ; 14 eyleyince : etmeyince T ; 15 gezende : gezend A ; 18 -T

19. Ol safder-i yegâne ki tâb-i mehâbeti
 Cevşen-güdâz-ı Tehmeten ü Kahramân olur
20. Ol dâver-i zamâne ki âb-i ‘adâleti
 Gülbün-firâz-ı gülşen-i emn ü emân olur
21. Pâşâ-yı bî-karîne-i ‘âlem ki ‘âleme
 İhsâni bî-nihâyet ü bî-imtinân olur
22. Düstür-ı kâmkâr ki yek-rûze bahîşi
 Dahîl-i hezâr-sâle-i deryâ vü kân olur
23. Mâksûd-ı kâ'inât u murâd-ı cihâniyân
 Kim âsitâni kiblegeh-i ins ü cân olur
- E38a 24. Şem-i cihân-serây-ı vezâret ki şuclesi
 Meş‘al-fürûz-ı encümen-i hüsrevân olur
25. Mâh-ı felek serîr-i sa‘âdet ki pertevi
 Nûr-ı çirâg-ı baht-ı şeh-i ahterân olur
26. Re'y-i münîri kim felek-i fehm ü dânişe
 Bir mihr-i zerre-perver ‘arş-ı âsmân olur
27. Ger zerre deñlü nûrı ziyâ verse ‘âleme
 Hûrşîd zerre gibi nazardan nihân olur
28. Bâd-ı sabâ ki bûy-ı gül ü yâsemîn içün
 Cerrâr-ı bî-nevâ-yı reh-i bûstân olur

19 -güdâz-ı : -güzâr-ı T ; 20 emn ü : emn-i T ; 21 -M bî-nihâyet : bî-nihâye vü E ; 23 cihâniyân:cihân niyân T ; 24 encümen-i : en-cümen ü M ; 28 -M ; 29 hulkunuñ : hilkatuñ A

29. Bir şemmesini bulsa eger bûy-ı hulkunuñ
 ‘Attâr-ı çârsûy-ı zemîn ü zamân olur
30. ‘Adli ki bir diyâr-ı pür-âşûba hûkm ede
 Düzd-i harâmî bedraka-i kârbân olur
31. Ger verse iktidârı za‘îfâna takviyet
 Peşşe harîf-i hamle-i pîl-i demân olur
32. Ger ‘ankebûta himmeti yâr olsa perdesi
 Keşti-i çâpük-i felek bâdbân olur
33. Tab‘-ı hazâna olsa mürebbî mürüvveti
 Revnak-fürûz-ı reng-i gül ü ergavân olur
34. Dîvâna çıkışa Âsaf-ı Cemşîd-kevkebe
 Meydâna girse Rüstem-i sâhib-kırân olur
35. Tenhâ çıkışınca tîg ile meydâna gün gibi
 Hûrşîddür ki cilvegehi âsmân olur
36. Şemsîri gül gül etdûgi dem hâki hûn ile
 Cemşîddür ki bezmgehi gûlsitân olur
37. Diller döyer mi görmege ceng içre nîzesin
 Ol dem ki hûn-ı düşmen ucından revân olur
38. Gûyâ ki çeşm-i şâhid-i ra‘nâ-yı nusrete
 Müjgân-ı tîr ü gamze-i nâ-mihribân olur
39. Düşdükce hâke gûy-sîfat kelle-i ‘adû
 Pây-ı semendi tut ki aña savlecân olur
40. Ol âsmân-şitâb ki hengâm-ı pûyede
 Her na‘li bir hilâl-i kevâkib-feşân olur

29 hulkunuñ : hilkatuñ A ; 32 ‘ankebûta : âftâba A, E ; 33 mü-
 rûvveti : mervâsı M ; 35 hûrşîddür ki : hûrşîd-i dergehe İ ; 36 etdûgi:
 etdigi İ / Cemşîddür ki : Cimşîd-i dergehi İ ; 38 gûyâ ki çeşm-i : ger
 çeşm verse M / müjgân-ı : müjgân u Ü / tîr : nîz A tâz S / tîr ü :
 tîr-i TMÜ; 40 kevâkib : gölgelye İ

41. Ol âtes-i cehende ki oldukca germrev
Pârâmeninde gerd-i siyâhi duhân olur
42. Çapüklüğü o mertebe kim zill-i râkibi
Yere düşünce aña mekân lâmekân olur
43. Saflar düzüp hûcûm edicek hayl-i düshmene
Dehşetle âsmân u zemîn pür-figân olur
- E38b 44. Sarsıldıgınca zelzele-i hamleden zemîn
Âşûb-i rûstehîz-i kiyâmet çayân olur
45. Gerd-i siyehde şu^cle-i şemşîr-i tâbdâr
Gûyâ sehâb-i tîrede berk-i cihân olur
46. Oklar sihâm-ı kâvs-i kazâdan nişân verür
Peykân-ı tîr ise ecel-i nâgehân olur
47. Evc-i nevâda sıyt-ı çekâçâk-i tîgdan
Avâz-ı ra^cd u sâ^cika reh-gümkünân olur
48. Her hamlede hûcûm-ı dilîrân-ı nîzedâr
Hayl-i adûya ol kadar âfet-resân olur
49. Kim tenlerinde râh-ı mesâmât serteser
Sûrâh-ı mâr-mühre-rübâ-yı sinân olur
50. Gâhî meyân-ı safda turur kendi tîg-veş
Gâhî meyân şikâf-ı saf-ı düshmenân olur
51. Ol demde kim siyâkat-ı ta^cdâd-ı küstegân
Bîrûn-ı hayta-i ser-i kilk-i beyân olur
52. Ger âsiyân-ı rûz-ı cezâdan bir ehl-i şer
Seyr etse ol kiyâmeti kim ol zamân olur

41 ki : -M ; 44 -M ; 48 her : bir İ / hayl-i : hayli M ; 49 serteser : serbeser AEÜ ;

53. Bîrûn eder dilinden o dem bîm-i dûzehî
Meydân-ı mahşer aña riyâż-ı cinân olur
54. Ey Âsaf-ı zamâne ki her re'y-i sâ'ibûn
Rükn-i esâs-ı saltanat-ı câvidân olur
55. Sensin o saf-şiken ki yazılısa menâkibuñ
Her muhtasar rivâyeti bir dâstân olur
56. Tahrîr-i medh ü fikr-i nikât-ı sitâyişûn
Nazm-ı umûr-ı dest ü dil-i şâ'irân olur
57. Ma'nâ ki silk-i gevher-i medhûnde yerleşür
Endîşe kim senânilere ratbü'l-lisân olur
58. Ol dürr-i gûşvâre-i nâhîde nâz eder
Bu tercemân-ı râz-ı dil-i kudsiyân olur
59. Kim vasf ederse zât-ı şerîfûn benim gibi
Rûh-ı kelâmi kâleb-i mazmûna cân olur
60. Hakkâ benim o nâdire-perver ki her sözüm
Bir tuhfegibi elden ele armagân olur
61. Tab-e-um ki bâd-ı cezbe-i medhûnle dembedem
Bir bahr-ı pür-hurûş-ı le'âlî-fesân olur
62. Her gevher-i nefîs ki andan zuhûr eder
Ârâyış-ı hazâ'in-i kevn ü mekân olur

53 eder dilinden : ederdi dilden T / bîm-i : havf-i A ; 54 zamân: zamâne T / esâs-ı : esâsı M : 55 -M ; 56 dest ü : dest-i M ; 57 yer-leşür : yaraşur M / kim : ki İ ; 62 zuhûr : sudûr TMS

63. Kim cem^c ederse gevher-i māzmûn-ı hâssı̄mı
Cem^ciyyet-i cevâhir ile kâmrân olur
- E39a 64. Tab^cumla kimse bah^s edemez Kahramân gibi
Endîşe ‘âleminde cihân-pehlevân olur
65. Tutdı cihâni debdebe-i kûs-ı şöhretüm
İşitmeye anı gûşı̄ hasûduñ girân olur
66. Hâsid benimle da^cvî-i nāzm eylese nola
Zu^cminka har sühhanver-i ‘îsâ-beyân olur
67. Gör i^ctikâd-ı fâsidin etmez bu fikri kim
Rûbeh nice mukâbil-i sîr-i jiyân olur
68. Bir düzd-i nâbekâr-ı ma^cânî-tırâş iken
Yârân sözüyle sâ^cir olur nüktedân olur
69. Hasm itti^châz edinmek o terzîk gûyi ben
Nâmûs-ı sâ^ciriyyetüme kesr-i sâ^cn olur
70. Anda liyâkat olsa ki ben lâf urup desem
Gelsün benimle var ise bir imtihân olur
71. Nef^cî du^câya başla ko da vâyı kim du^câ
Nazm âhîrînda ‘âdet-i nāzm-âverân olur
72. Tâ kim fürûg-ı câm-ı zer-endûd-ı âftâb
Revnak-fürûz-ı bezmüne hâverân olur
73. Dönsün felekde sâgar-ı ikbâli gün gibi
Tâ ana dâk ki âhîr-ı bezm-i cihân olur

67 sîr-i jeyân : pîl-ıdemân M ; 69 itti^châz : itti^châd T ; 70 bir:
ger M ; 72 hâverân :âftâb E ; 73 dönsün : olsun A / dâk : dâk A

* DER-MEDH-İ VEZİR-İ AEZAM NASÜH PAŞA

1. Zihî netîce-i hayr-ı mukaddemât-ı murâd
Ki kıldı lutf-i zuhûri cihâni hurrem ü şâd
2. Zihî talîc-a-i feyz-i saçâdet-i tâlic
Ki oldı mazhar-ı âsârı bende vü âzâd
3. Zihî latîfe-i gaybiyye-i İlâhiyye
Ki buldı ins ü perî andan insîrâh-ı fu'âd
4. Açıldı bahtı yine rûzgâr-ı nâkâmuñ
Göründi âyîne-i tâlicinde nakş-ı murâd
5. Zamâne görmedüğü devlete erişdi nola
Ederse fart-ı safâdan vukûcın istibâd
6. Eger nûcûm-ı felek saçd-ı ekber olsa tamâm
Verilse hem dahi her rûza revnak-ı açyâd
7. Olur ne kimse bu deñlü saçâdete fâ'iz
Görür ne kimse metâc-ı keselde böyle kesâd
8. Sürûd-ı müjde ile âsmân tarabâhâne
Salâ-yı 'ayş u tarabla zemîn neşât-âbâd

Mefâcilün feçilâtün mefâcilün feçilün
AE88b T33a A46a M42b Ü91b S73a E39a İ56b

* -M Der-tehniyet-i vezâret-i merhûm Nasûh Pâşâ AE Der-medh-i Nasûh Paşa T Der-medh-i merhûm u mağfûr vezîr-i aezam Nasûh Pâşâ Ü Der-medh-i bedr-i efham Nasûh Paşa İ Der-medh-i merhûm Vezîr-i aezam Nasûh Pâşâ 'aleyhi'r-rahme S 3 latîfe-i : latîfe M ; 4 âyîne-i : âyîne Ü ; 5 görmedüğü : görmedigi TAMEİ ; 6 açyâd : -i ; 7 M'de 19 deñlü : deñli M ; 8 M'de 20 zemîn : cihân M

9. Açıldı genc-i kerem gibi bâb-ı emn ü emân
Dükân-ı müflise döndi derîce-i bî-bâd
10. Görürse şimdi görür intizâm-ı hâli salâh
Bulursa şimdi bulur in^cidâm-ı hükmî fesâd
11. Felekler atdı külâhın bu şevk ile ‘arşa
Melekler etdi sipâsı zamîme-i evrâd
12. Uruldu rûy-ı zer-i mihr-i ‘âlem-âraya
Revâc-ı şöhret içün sikke-i mübârek-bâd
13. Bu gûne mevhîbeden nâ-ümîd idi dünyâ
Kažâ bu mertebe lutfa degüldi hem mu^ctâd
14. Budur buña sebeb-i ma^cnevî ki bî-kem ü bîş
Bir-iki beyt ile mefhûman eyledim îrâd
15. Mü^cessir oldı sitem-dîdegân-ı ehl-i dilüñ
Demâdem eylediği âh u nâle vü feryâd
16. Kemâl-i merhametinden o müstmendâne
Bu lutfı gördi münâsib cenâb-ı Rabb-i ‘ibâd
17. Vere zîmâm-ı umûrı kef-i kifâyetine
Bir ehl-i mekremetüñ kim ede bu fîrkayı şâd
18. Degül zamânede hod mâşadak buña illâ
O dâver-i ‘âlem-efrâz-ı mülk-i dâniş ü dâd
19. Muhīt-i cûd u kerem âftâb-ı şân u şükûh
Sipîhr-i hükm ü tasarruf cihân-ı rûşd ü sedâd

9 gibi bâb-ı emn ü emân : bâb-ı ‘adl-i emn ü emân M ; 10 hükmî : hükm-i M ; 11 atdı : etdi A / zemîme : kemîne M ; 15 eylediği : eyledi M / nâle vü : nâle-i TM ; 17 mekremetin : merhametin AEA,E / fîrkayı : fîrka-i TAMÜ / şâd : bî-şâd T ; 19 şân u : şâh-ı M / hükm ü : hükm-i M

20. Gûşâde—baht u kavî-tâli ü bûlend-ikbâl
Huceste-zât u sütûde-sîfât u pâk-nihâd
21. Dilîr-i ma-reke-perdâz-ı Kahramân-şavlet
Mûşîr-i memleket-ârâ-yı Asaf-isti^cdâd
22. Vezîr-i a-zam u ekrem Nasûh Pâşâ kim
Pür oldı debdebe-i kûs-ı şevketiyle bilâd
23. Yegâne safder-i âlem ki berk-i tîgîndan
Tutusdi hirmen-i sabr u karâr-ı ehl-i *inâd
24. Fürûğ-ı tîg-ı cihân-tâbı vasf-ı düşmen
Tulû^c-ı mihr-i zîyâ-güster ü vûcûd-ı sevâd
25. O deñlü himmeti ver baht u tâliün ki aña
Ederse her ne zamân devlet ile *azm-i cihâd
26. Olur şikârı *adû vermedin dahi takdîr
Kemân-ı saht-i kaderden hadeng-i fitne gûşâd
27. Çeker sipâh-ı melâ'ik öñünce tîg-ı zafer
Ne dem ki sürse *adûya semend-i dîv-nijâd
28. O reh-neverd-i sebükkrev ki gelse reftâre
Ne sâika erişür gerdine ne berk ü ne bâd
- E40a 29. Ger olsa nâtîka surat deminde kâm-şümâr
Ererdi göz yumup açınca gâyetе ta^cdâd
30. Uçardı taht-ı Süleymân gibi havâda eger
Çekeydi resmini bir tahta pâreye Bihzâd

20 baht u : baht-ı M / tâli ü : tâli -i M / zât u : zât-ı İ /
sîfât u : sîfât-ı M ; 22 a-zam u : a-zam-ı M / debdebe-i : kevkebe-i
A,E / bilâd : +şehr ü bilâd M ; 23 *inâd : fesâd M ; 24 vasf-ı düşmen:
vasf-ı düşmen-i dîn M / -güster ü : -güsteri M ; 28 reh neverd-i :
-neverde-i T ; 29 nâtîka : sâika M ; 30 havâda eger : havâlarda T

31. Tokunsa arsa-i hiycâda nacli ger senge
 ‘Adûya her şereri bir cahîm eder ikâd
32. Sacâdet ol şeh-i âlî-cenâb-i Cem-câha
 K`ola vezîri bu gûne güzîde-i efrâd
33. Revâc-ı dîn-i mübîne mucâvin-i mukdim
 Umûr-ı şerci şerîfe mukayyed ü münkâd
34. Kemîne bahîşi nakd-i hazâ'in-i Husrev
 Dü-rûze masrafî bâc u harâc-i mülk-i Kubâd
35. Serây-ı devletine şehper-i melek cârûb
 Hiyâm-ı rifeatine encüm-i felek evtâd
36. Nesîm-ı hulkı güzâr eylese gûlistâne
 Olurdu nükhet ü bûy-i gûl ü semen berbâd
37. Bulaydı ger meded-i himmetiyle neşv ü nemâ
 Düşerdi sath-ı semâvâta sâye-i şimşâd
38. Verürse ger nazar-ı kahri terbiyet âba
 Nigâh-ı germ-i habâbiyla nerî olur pûlâd
39. Olursa ger nazar-ı lutfîna karîn âtes
 Verür menâfic-i iksîr-i kîmyâyi remâd
40. Fürûg-ı re'yini yâd etse şebde şusle gibi
 Görürdü râz-ı dil-i mûri kûr-ı mâder-zâd
41. Ger olsa mazhar-ı feyz-i firâset ü fehmi
 Olurdu kâbil-i ahz-i hikem-i nihâd-i cemâd

31 ve 32 M'de yer değiştirmiştir ; 32 k`ola : ola AEAMÜE ; 33-39 -M ; 33 mucâvin-i : mucâvin ü ÜSİ ; 36 nükhet ü : nükhet-i Ü ; 38 âba: -i pûlâd : fulâd AE ; 39 nazar-ı : eser-i AEA ; 41 firâset ü : firâ- set-i M 40 ve 41 M'de 27,28

42. Ne câni var ki zamânında kimsenüñ döke kan
 Meger ki sıhhat-i cism-i 'alîl içün fassâd
43. Nefâz-ı hükmî o gâyetde kim murâd etse
 Kemâl-i hüsн-i irâdetle ülfet-i azdâd
44. Verürdi mâ-melekin bezî içün kerîme le'îm
 Ederdi hidmet-i rindâni sevk ile zühhâd
45. Bülend-mertebe Sadrâ müşîr-i Cem-kadrâ
 Eyâ medâr-ı nizâm-ı cihân-ı bî-bünyâd
46. Be-hakk-ı sâni-e-i yektâ ki sun-e-i kadretdür
 Bu bârgâh-ı mu'allâ revâk-ı "seb-e-i şidâd" *
47. Be-hakk-ı Ahmed-i Muhtâr u Müctebâ ki odur
 Vücûd-ı encüm ü eflâke cillet-i îcâd
48. Ki nazma cûr'et edelden hemân bu ma-e nâdur
 Bu nükte-senc-i senâ-güstere murâd-ı fu'âd
- E40b 49. Karîn ederse felek bir güzîde memdûha
 Ki ehl-i tab'a kîla 'arz-ı iltifât u vidâd
50. Olunca medh ü senâsına hasr edüp nazmum
 Koyam zamânede i°câz-ı nutk ile bir ad
51. Olur mı zât-ı şerîfün gibi bi-hamdi'l-lâh
 Bu rûzgârda bir ehl-i dâniş ü naakkâd

42 cism-i : çesm-i A ; 47 ki odur : k`oldur İ ; 48 -güstere : -güster M ; 49 iltifât u : iltifât-ı TMÜ ; 50 Nazmum : tab'um M
 * Sümme ye'tî min ba-di zâlike seb-e-un şidâd ..." sonra bunun ardından yedi kurak yıl gelecek ..." Yûsuf Sûresi (12) âyet 48.

52. Ne himmet eylmeyeyin [“]ahdüm üzre medhüne gör
 Ne âşinâ kala reşk etmedük cihânda ne yâd
53. Revâ midur bu tururken senün gibi memdûh
 Kasîde tarh ede gayra benim gibi üstâd
54. Eger olursa icâzet bu fende kudretümi
 Hakîkat üzre beyân edeyin bilâ-isnâd
55. Benim o kûken-i bî-sütûn-ı maⁿnâ kim
 Ne san^cat işledigim seyr edeydi ger Ferhâd
56. Atardı şerm ile yabana tîsesin elden
 Ederdi hem bu bahâneyle başını âzâd
57. Vücûda gelmedi nazmum gibi güzide halef
 Arûs-ı maⁿnîye endîşe olalı dâmâd
58. Ağır bahâlara çıktı cevâhir-i sühanim
 Çekildi tâlib olanlar tamâm olunca mezâd
59. Olurdu bulsa eger feyz-i resha-i kalemüm
 Hayât-bahş-ı katîl-âb-ı desne-i cellâd
60. Görünmez idi kenârı gûherle “anberden
 Midâd-ı hâmem eger bahra eylese imdâd
61. Görünce lezzet ü keyf-i kelâmumu yaraşur
 Denilse tab^euma hem mey-fürûş u hem kannâd
62. Hat-ı müselsel-i şîrümle hâmemi görsün
 Ziyâde dil-keş ü tîz olduğın edenler yâd

52 eyleyeyin : eyleyeyim İ / medhüne gör : nazmuma gör M / etmedük : etmekden Ü ; 53 tarh ede : söyleye M ; 55 işledigüm : işledigim İ ; 56 bahâneyle : bahâne ile S / bâsim: cânını M ; 59 -âb-ı : -ab u S ; 61 lezzet ü : lezzet -i AE / -fürûş u : -fürûş-ı TM / kannâd: nakkâd M ; 62 şîrümle : şîr ile T

63. Kemend-i silsile-i dilberân-ı Çîn ü Hîtâ
 Sinân-ı gamze-i hûbân-ı Helluh u Nevşâd
64. Söz âhir oldı duâ demleridür ey Nefî
 El aç duâya edüp lutf-ı Hakdan istimdâd
65. Nite ki saltanat-ı husrevân-ı^oâlem ola
 Penâh-ı mülk ü milel hâris-i bilâd ü ibâd
66. Vere vücûd-ı şerîfi vezârete revnak
 Ola saâdeti hadden füzûn u ömri ziyâd
67. Ola senâsına meşgûl ahâlî-i eşrâf
 Süre eşigine yüzler ekâbir-i emcâd

63 Helluh : Halîh i ; âlem ola : âlemdür T / bilâd u : bilâd-ı M ; 66 -T füzûn u : füzûn-ı M ; 67 senâsına : senâsiyla T / ekâbir-i : ekâbir ü M

*DER-CEVÂB-I MEKTÜB-I VEZİR-İ AÇZAM NASÜH PÂŞA

1. Ne nâmédür bu ki hüsn-i beyân-ı «unvâni
Eder gûşâde dil ü tabe-ı müstmendâni
2. Ne nâmédür bu ki keyf-i rahîk-ı mazmûni
Verür mülâhazaya bir neşât-ı rûhânî
3. Ne nâmédür bu ki feyz-ı edâ-yı pâki sunar
Dehân-ı sâmi'a-i câna âb-ı hayvâni
4. Nazar rubûde-i naâş-tırâz-ı menşûri
Hired esîr-i nikât-ı dakîk u pinhânî
5. Yâ ebruvân-ı perîdür yâ turra-i hûrî
Sevâd-ı hatt-ı müselsel-nümâ-yı pîçânî
6. Gören «ibâret-i şîrîn ü dil-keşini sanur
Ki ney-şekerden ola kîlk-i «anber-efşâni
7. «Aceb mi hâmesine Hîzr-ı pey-huceste desem
Ki güzdügi yeri etmiş riyâz-ı Rîdvânî

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

AE90b T35a A48b M45b Ü93b S75a E41a İ58a

* -M Kasîde der-taçrif-i mektûb-ı merhûm Nasûh Pâşâ AE Der-medh-i Nasûh Pâşâ T Der-medh-i Vezîr-i açzam Nasûh Pâşâ A Der-medh-i merhûm u mağfür Vezîr-i açzam Nasûh Pâşâ Ü Der-medh-i merhûm u mağfür Vezîr-i açzam Nasûh Paşa «aleyhi'r-rahme S Der-vasf-ı hażret-i Nasûh Pâşâ İ 1 ki : -i / dil ü : dil-i M ; 2 -M ; 6 «ibâret-i : «ibâret ü M / şîrîn ü : şîrîn-i M ; 7 Hîzr-ı : cifr-i M / pey- : bî T / gezdiği : gezdiği İ

8. Çeker selâsile zülf-i bütân gibi satrı
Nigâh-ı çeşm-i temâşâ-beyân-ı hayrânı
9. Verür hurûf ile terkîb olan maânîsı
Dimâg-ı dânişe bûy-ı şarâb-ı reyhânı
10. Hulâsa-i haber-i bî-tereddüd işârı
Netîce-i kalem-i bî-tekellüf ihsânı
11. Fakîre müjde-i ikbâl-i genc-i Bâd-âver
Gedâya tehniyet-i mansîb-ı Süleymânî
12. Erince kîse-i sebz ile destüme sandım
Ki şem-i sebz sepîde fitîl ola ânı
13. Yâ nâ-şüküfte berk içinde zanbakdur
Ki gonca iken ola pîç pîç ü tûlânı
14. Yâ bir fasîh-lisân tûtî-i sühân-gûdur
Ki zevk-i nesri verür dâd-ı nazm-i Selmânî
15. Başında tâcı yâ bir hüd Hüd-i hidâyetdür
Ki görmüş Âsaf-ı sâni risâlet-i erzânı
16. Ne Âsaf efser-i Dârâya mâlik İskender
Ki tutdı âlemi dârât-ı şevket ü şâni
17. Medâr-ı kevkebe-i ihtişâm-ı Cemşîd
Dilîr-i maâreke-i arşa-i Nerîmânı
18. Sipihr-i maâdeletün mâh -ı âftâb e-seri
Riyâz-ı mekremetün serv-i Sidre ağsânı

8 selâsile : selâsil-i M / temâşâ-beyân-ı : temâşâ'iyân-ı S te-
mâşâyân-ı AET ; 9 -M ; 10 haber-i bî-tereddüd : haberi ter-midâd-ı M/
kalem-i : kalemi M ; 11 fakîre : fakîri M / müjde-i : müje-i / ikbâl-i :
ikbâli AEMÜEİ / Bâd-âver : Bâd-âverd T ; 12 destüme : destümle T /
sebz-i : sebz ü AÜE Bu beytin 2. misraî -M / sepîde : sefîde T ; 13
pîç ü : pîç İ ; 14 fasîh-lisân: fasîhü'l-lisân AE ; 15 tâcı : tâc-ı M;
16 Dârâya : Dârâ-yı M / dârât-ı : dârât u AÜ ; 17-M marâreke-i : maâre-
ke AE ; 18 maâdeletin : maârifetin İ / ağsânı : âsârı E

19. Hudâyegân-ı müşîrân-ı memleket-perver
Hıdîv-i bârgeh-i mesned-i cihânbânî
20. Vezîr-i kevkebe-güster Nasûh Pâşâ kim
 Eder şükûhi hacil husrevân-ı devrânı
- E41b 21. O kahramân-ı zamân kim hûcûm-ı ikbâli
 Kul etdi pâdişeh-i Rûma şâh-ı Trânı
22. O şehsûvâr-ı dilâver ki naçl-i râhsîndan
 Çikan şerâr uyarur şem-i mihr-i râhsâni
23. O kutb-ı çarh-ı saâdet ki döndürür bahtı
 Ne yana istese pergâr-ı çarh-ı gerdâni
24. Felek imâret-i câh u celâlinûn ferşî
 Zuhâl serâçe-i ikbâlinûn nigehbâni
25. Zemîn kalem-rev-i taht-ı tasarruf-ı hûkmi
 Zamâne bende-i hidmet-güzâr-ı fermâni
26. Tufeyl-i unsûr-ı pâki letâfet-i mülki
 Rehîn-i cevher-i zâtı kemâl-i insânî
27. Kemâl-i dâniş ile akl-ı râsih ü evvel
 Safâ-yı bâtin ile subh-ı sâdîk u sâni
28. Fürûg-ı pertev-i re'y-i münîri kim oldur
 Cihân-ı saltanatuñ âftâb-ı tâbâni
29. O verse terbiyet-i eczâ-yı hâke bir günde
 Olurdu seng-i siyeh şebçirâg-ı nûrânî

20 şükûhi : şükûh-ı T / husrevân-ı husrev-i cihânbânı M ; 21
 zamân : cihân M ; 25 -güzâr-ı : -gûdâz-ı AEİ ; 26 mülki : hûkmi M /
 rehîn : zemîn T ; 27 râsih u : râsih-ı İ / sâdîk u : sâdîk-ı İ ; 28
 oldur : olur AE / tâbâni : râhsâni M ; 29 terbiyet-i : hasiyyet-i M/
 terbiyet-i eczâ-yı : eczâ-yı terbiyet-i İ

30. Ederdi dâmen-i deşt ü cibâli pür-gevher
 Nesîm-i lutfî getürse hurûşa cummânı
31. Kef-i kerîmine beñzerdi ebr eger olsa
 Nem-i reşâşe-i Ab-i hayât-ı bârâni
32. O deñlü hûkmi revândur ki etse ger fermân
 Havâda ric^cat-i seyr-i hadeng-i perrâni
33. Dönerdi aksine sûfâri nîsf-i menzilden
 Olurdi püşt-i kemâna halîde peykâni
34. Kerem ki sofra-keş-i dûdmân-ı himmetdür
 Eder atiyye-i cûdiyla kesb-i sâmâni
35. Sitem ki ma^creke-âşûb-ı zûlm ü bid^catdür
 Şikenc-i pençe-i kahrînadur girîbâni
36. Hayâl-i tîgini gözden geçürse ger düşmen
 Dönerdi rumh-ı bûrîde-sinâna müjgâni
37. Ger olsa nükhet-i ahlâki gûilde te'sîri
 Ederdi dûd-ı buhûr âh-ı andalîbâni
38. Ger olsa nehyi nesak-sâz-ı âlem-i ulvî
 Komazdı zühre ile iktirâna keyvâni
39. Ger olsa hîfzı nigehbân-ı nakd u cins-i hayât
 Çekerdi düzd-i eccl müflisi vü uryâni
40. Kažâ selâsil-i devrâna çekdi anuñgün
 Sipihr-i serkeş-i zâlim-nihâd u fettâni
- E42a 41. Ki adli her ne ir âde ederse hükminden
 Tecâvüz etmege olmaya hergiz imkâni

30 dâmen-i : dâmen ü S / deşt ü : deşt-i MSİ / cibâli : hayâlii ;
 33 -M ; 34 sofra- : noğra - M; 37 M ; 39 nakd u : nakd-i Mİ ; 40 -ni-
 hâd u : nihâd-i AEÜE

42. Felek-şükûh Vezîrâ melek-şiyem Şadrâ
 Eyâ hulâsa-i takdîr-i sunc-ı Yezdânî
43. Açıldı gönce-i hâtır nesîm-i lutfuñ ile
 Nola ederse zebânum hezâr destânı
44. Aceb mi tabcum olursa şadef gibi pür-dürr
 Kefûñden erdi aña feyz-i ebr-i nîsânî
45. Bu mekremetle ki bu nükte-senc-i Vassâfı
 Bu âtîfetle ki bu çâker-i senâ-hâvâni
46. Nevâziş eyleyüp ifrât-ı cûd ile kılduñ
 Atâ-yı Hâtemi gümnnâm-ı genc-i nisyâni
47. Erince bu deme bir ehl-i nazma memdûhi
 Bu lutfı bu keremi görmemişdür erzânî
48. Kerem degül bu kerâmetdür eylese ne eaceb
 Kelâmumuñ dür iken gevher-i Bedahşâni
49. Bu gûne himmet eder andelib iken tûtî
 Beyân-ı nâtiķa-i tabc-ı nükte-sencânı
50. Ola sühande husûsâ benim gibi kâmil
 Ki bir eibâretinüñ yok edâda noksâni
51. Benim o şâcir-i sihr-âferîn ki hâmem eder
 Edâ-yı hidmet-i çûp-ı Kelîm-i cumrâni
52. Benim o şâcir-i vahy-âzmây-ı muciz-gû
 Ki vird eder sühânüm kudsiyân-ı Rahmânî

43 hezâr : hezâra T ; 44 pür-dür : pür-zer M perver İ ; 45 ki : -ı ; 47 bu deme : be deme +bu İ ; 51 -AM AE'de ken. ; 52 şâcir-i : sâhir-i TASEİ / -gû : -gûy MSİ

53. Benim o Hıdr-i ma^câni ki lûle-i kilkim
Eder ifâza-i Ab-i hayât-i rûhânî
54. Olur ney-i kalem-i huşki nah^l-i bâr-âver
Kim etse sebt-i kelâmumda hâme cünbâni
55. Ger olsa nâmiyede feyz-i neşve-i nazmum
Anuñla eylese perverde tâk-i bustâni
56. Ne âtes içre ki bir şâh-i huşki düşse verür
Dem-i semenderi keyf-i şarâb-i rummânî
57. Sûhan ki gevher-i vâlâ-nijâd-i kudsîdür
Teh-i kemergeh-i kûh-i dilümde dür kâni
58. Beyân ki bülbül-i destân-serây-i ma^cnâdur
Fezâ-yı vâdî-i tab^cumdadur gûlistâni
59. Ederdi vîfk-i girîbân-i dîr^a-i İskender
Bulaydı nûsha-i şîrûm hakîm-i Yûnânî
60. Olurdu kendi kemâl-i kusûrına şâhid
Göreydi nazmumu ger şâcir-i Sîfâhânî
- E42b 61. Sûhan-gedâlik ederdi cenâb-i tab^cumdan
Geleydi ger bu zamânda vûcûda Hâkânî
62. Uzatma da^cvî-i lâf u güzâfı ey Nef^cî
Du^câya başla ki söz buldu hadd ü pâyâni
63. Hemîşe tâ ki sühân-perverân-i pâk-edâ
Medâr-i medh ede bir sadr-i sâhib-iz^câni

53 lûle-i : lû lû-yı M ; 54 ney-i : mey-i İ ; 54 sebt-i : zabit-i
M : 55 nazmum : kalemüm M / tâk-i : tâ ki İ ; 56 semenderi : semender-i
M / rummânî : rûhânî E ; 57 vâlâ : kudsî M / kudsîdür : fitratdır M ;
60.beytin 2.misrai M'de 59.beytin 2.misrai ; 60 -M ; 61 -gedâlik :
-gedâlik M / vûcûda : vûcûd-i M ; 62 lâf u : lâf-i İ ; 63 pâk-edâ : pâk
ola M

64. Ola sa^câdet ile mesned-i vezâretde
Şükûh-ı tâb-ı şikenc-i külâh-ı sultânî
65. Sûhanverân-ı tehî-kîse-i senâkâra
Vere gînâ-yı ebed bahşîş-i firâvâni
66. Ne kâr-ı müşkili düsse umûr-ı develtde
Ola hidâyet-i Hak reh-nümâ-yı âsâni
67. Cihâni her seher etdükce pür-ziyâ hûrşîd
Müserref eyleye devletle sadr-ı dîvâni

* TEMMÜZİYYE DER-MEDH-İ VEZİR-İ AÇZAM NASÜH PAŞA

1. Yine erişdi temûz oldı cihân pür-tef u tâb
Girdi bir hilkate hep âtes ü bâd âb u tarâb
2. Erdi bir gâyete te'sîr-i hevâ kim bir mûr
Bir dem-i germ ile eyleridi deryâyi serâb
3. Hâk bir mertebe germ oldı ki devrân edemez
Nice tûfân ile bir zerre gubârin sîrâb
4. Dökülen hâke bu fasl içre degüldür bârân
Hûy-feşân olmadadur tâb-ı temûz ile sehâb
5. Böyle germâda ki deryâları huşk etdi hevâ
Kûhdan zâhir ü cârî olanı şanmañuz âb
6. Tâb-ı mihr oldı güdâzende-i tîg-ı kuhsâr
Cûy-veş akmadadur her yana pûlâd-ı müzâb
7. Böyle kalursa güdâzendegî-i mihr eyler
Maçden-i sîm olan yerleri bahr-ı sîm-âb
8. Nazm için vasfinı bu fasl-ı cahîm-efrûzuñ
Etse bir şâ'ir eger tabe'ina tevcîh-i hîtâb

Fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün

AE92a T37a A51a M44a Ü95a S76b E42b İ60a

* -M Temmûziyye der-medh-i Nasûh Pâşâ rahmetu'l-lâhi 'aleyh AE
Der-medh-i Nasûh Pâşâ T Der-medh-i Vezîr-i açzam Nasûh Pâşâ A Der-
medh-i merhûm Vezîr-i açzam Nasûh Pâşâ 'aleyhi'r-rahme S Temmûziyye
berây-ı Nasûh Pâşâ İ 3 sîrâb : serâb Ü ; 4 dökülen : dökilen AE /
hâke : bâga M / hûy- : hûn- M / temûz ile : temûzına A ; 5 şanmañuz:
şanma ki M ; 6 tîg-ı : tîg u M ; 7 güdâzendegî-i : güzârendegi-yi M/
eyler : eger M ; 8 tevcîh-i : tevhîdi M

9. Düşmedin dâm-ı hayâle dahî bir demde eder
Tâb-ı endîsesi murğân-ı maâniyi kebâb
10. Işinurdi yerine ka'r-ı çeh-i dûzahâda
Etse Fir'avnî felek böyle hevâda gark-âb
11. Döndi hâkister-i pür-ahkere rîk-i 'ummân
Ahkerî gevher ü tennûr-ı pür-âtes girdâb
- E43a 12. "Aks-i hâl-i ruh-ı hûbâna döner âyînede
Düşse deryâda eger mihre mukâbil dür-i nâb
13. Oldı pür-tâb o çadar şiddet-i germâdan kim
Añdurur hâlet-i ser-germî-i 'usşâki hâbab
14. Erdi ol dem ki sipend-i ser-âtes gibi hep
Sâbitât-ı felegi ede yerinden pertâb
15. Bir de sâbit ü seyyâr ü müneccimler ele
Hüküm için dahî ne takvîm ala ne usturlâb
16. Nem-çekân oldı felek kubbe-i germâbe gibi
Zann eder nâzil olan katreyi kim görse şihâb
17. Ne turur zerger-i dehr aña ta'accüb ederin
Bu kadar olmuş iken pûte-i gerdûn pür-tâb
18. Eridüp kurs-ı zer-i mihri de meh gibi niçün
Etmez ol râyîz-i tünd-eblak-ı devrâna rikâb
19. Şehsüvâr-ı saf-ı meydân-ı sa'âdet ki eder
Peyk-i çâlâk-ı zafer pîş-i rikâbında şitâb
20. Kâmkâr-ı felek evreng-i 'adâlet ki olur
Devr-i mîm-i keremi cân u dile tavk-ı rikâb

9 -M / maâniyi : maâni-i Ü ; 10 Fir'avnî : Fir'avn-ı T / felek:
eger M ; 11 hâkister-i : hâkistere İ ; 12 hâl-i : hâl ü M ; 15 bir:pür
A / seyyâr : seyyâre M / ele : ile M ; 16 katreyi : katre M ; 18 devrâ-
na : gerdûna AM ; 20 'adâlet : mekârim TSEİ

21. Takviyet-bahş-ı zafer silsile-bend-i a^cdâ
Himmet-âmûz-ı kerem cukde-güşâ-yı ahbâb
22. Müşterî-kevkebe düstür-ı utârid-mensûr
Âsumân-pâye Hudâvend-i hümâyûn-elkâb
23. Kiblegâh-ı ulemâ dâd-penâh-ı fuğarâ
Pâdişâh-ı vüzerâ Asaf-ı Cemşîd-cenâb
24. O Nasûh-ism ü Alî-kevkebe kim münseddür
Tevbe-i haşmina dergâh-ı rızâ-yı tevvâb
25. Ol ki şâhân-ı felek-mertebe-i rûy-ı zemîn
Azm-i şân u şükûhîndan eder şerm ü hicâb
26. Ol ki bir kûsesidür bârgeh-i rif^catinün
Bu ne eyvân-ı mu^callâ-yı zer-endûde kîbâb
27. Ol ki tâb-ı ser-i ikbâline konsa yaraşur
Bu dırâşân-ı güher bî-bedel-i âlem-tâb
28. Kevkeb-i sa^cd-i bülgendi felek-i haşmete mâh
Meşreb-i pâk u latîfi çemen-i devlete âb
29. Gökde mihr ahter-i bahtından eder kesb-i şeref
Yerde deryâ kef-i cûdından alur feyz-i nisâb
30. Harem-i himmetine devr-i felek halka-i der
Ka^cbe-i ismetine perr-i melek perde-i bâb
31. Fikri Cemşîd-i cihânban-ı serîr-i tedbîr
Re'yi hûrsîd-i celî-şa^cşa^ca-i subh-ı savâb

24 ism ü : ism-i M / rızâ-yı : ضو M ; 25 şân u : şâh-ı M / eder:
ede M / şerm ü : şerm-i M; 26 mu^callâ-yı : mu^callâ M ; 28 sa^cd-i : sa^cd
ü AEAÜS / pâk u : pâk-i M ; 29 ahter-i : ahker-i TE ; 29.beytin 2. mis-
raiⁱ'de 35.beytin 2. misrai ; 30 İ'de 35 / bâb : tâb AM ; 31 savâb : se-
vâb M

- E43b 32. Uyusa fitnesi devrrinde nola her mülküñ
 Etmede çarh o kadar aña müheyŷâ esbâb
33. Ki olur fitne-i mülk-i dile âsâyış içün
 Perde-i çeşm-i bütân çâr-şeb-i pister-i h^vâb
34. Görse ger bârika-i re'yini rü'yâda olur
 Su-le-i şem-i seher şehper-i şeb-reng-i gürâb
35. *Adli ger şâmil-i ahvâl-i tuyûr olsa dahî
 Heves-i sayd-i kebûterle per açmazdı 'ukâb
36. Tâzelense nola gül gibi yine bâg-i cihân
 Ab-i 'adliyle döner şimdi bu köhne dolâb
37. Edeli ma^cdaletin muhtesib-i kişver-i dîn
 'Alemi vehme düşürdi o kadar bîm-i 'ikâb
38. Ki yerin gamze-i dilber gibi her mest-i müdâm
 Eyledi dağdağa-i havf ile künc-i mihrâb
39. Meşreb-i dânişı ol mertebeden *âlîdür
 Ki felek ede aña sırr-i kazâyi işrâb
40. Vasf-i şemşîrini kim yazsa mürekkeb yerine
 Dökülür kâğıda nevk-i kaleminden h^vnâb
41. Vâdî-i midhat-i hulkında ger etse tek u pû
 *Arak-i cebhe-i endîşe verür bûy-i gülâb
42. Nehyi bu mertebe rüsvâlığına münkir olup
 Etse ger şemse-i burka^c-fiken-i çarha *itâb

32 fitnesi : fitneyi M ; 34 şehper-i : şehperr-i A ; 38 yerin : birin M / her : bir AMİ ; 39 işrâb : şehrâb A ; 40 Dökülür : dökilür S ; 41 vâdî-i midhat-i hulkında : midhat-i vâdî-i hilkatde M ; 42 çarha : çarh-i M

43. Çâk edüp gûşe-i destâr-ı Mesîhâyi o dem
Pâresin rûy-ı cihân-tâbına eylerdi nikâb
44. Sadr-ı ‘âlî-nażarâ Asaf-ı sâhib-hünerâ
Ey şeref-bahş-ı serîr-i Cem ü tâc-ı Dârâb
45. Erdi bir rif-e ate erbâb-ı hüner devründe
Ki eder çarh-ı denî-perver-i dûn istîgrâb
46. Gitdi ol dem ki felek ârzû-yı devlet ile
Eyleye yok yere erbâb-ı kemâli itti‘âb
47. Âsmân-ı semt-i müdârâya döşendi olalı
Âsitân-ı keremüñ ehl-i dil ü tab‘a me’âb
48. Cümleden bencileyin sâ‘ir-i nâzük-tab‘a
Bir dem olmazdı ki çarh etmeye biñ dûrlü eazâb
49. Hamd ü li'l-lâh eser-i ‘âtîfeüñle şimdi
Felege kevkeb-i ikbâlüm eder nâz u ‘itâb
50. Yalıñuz kevkeb-i bahtumda degül lutfuñ ile
Etdi tab‘umda vü nâzumda terakkî icâb
51. Bahır-ı tab‘um nem-i ebr-i keremüñle pür-dürr
Silk-i nazmum güher-i medhün ile ziynet-yâb
- E44a 52. Eylesem nażm ile da‘vâ-yı kerâmet şimdi
Eder ikrâr ile dünyâ sözüme redd-i cevâb
53. Bu kerâmet baña besdür ki midâd-ı hâmem
Dosta Ab-ı hayât ola sadûya zehr-âb

46 eyleye : eylese A ; hamd ü li'l-lâh : hamd-i şeh-i İ / ikbâlüm:
ikbâl Ü ; 51 medhün ile : lutfuñ ile M / ziynet-yâb : ziynet-tâb M ; 53
zehr-âb : tîz-âb T

- 54 Lezzetinden kim okursa sūhan-ı śîrînüm
 Serbet-i şehd-i musaffâ olur ağzında lu^câb
55. Nazm-ı rengînumi kim yazsa midâd-ı siyehin
 Gösterür ‘aks-i safâ-güsteri yâkût-ı müzâb
56. Lafz-ı rengîne de olmazsa mukârin nazmum
 Hüsn-i ta^cbrûm eder yine cihâni i^ccâb
57. Reng-i rû öyle midür şâhid-i mazmûnumda
 Ki ola çehre-nûmâ olmada muhtâc hîdâb
58. Söz degül âb-ı revândur yazılan eş^cârum
 Hâr u hasdur anuñ üstinde hurûf u i^crâb
59. Rak^s eder nağme-i kânûn-ı belâgatle felek
 Destine mutrib-ı endîsem alınca mîzrâb
60. Mest olur nükhet-i sahbâ-yı ma^câniyle melek
 Sâkî-i tab^cum edince heves-i bezm-i şarâb
61. Tâb-ı fikrümle sanemhâne-i ma^cnâ rûşen
 Ab-ı nazmumla gûlistân^ctahayyül şâdâb
62. Benim ol nâdire gâvvâş ki olsa ne kadar
 Bah^r-ı endîşe amîk u dür-i ma^cnâ kem-yâb
63. Taların ka^crına bir demde yine hem ederin
 Sâhilin pûr-dür-i şehdâne vü şehvâr u hoşâb
64. Dürr-i meknûn ise de nazmum eger ey Nefî
 Düşürür yine kesâda anı ‘ayb-ı itnâb

54 lu^câb : lebâb İ ; 55 siyehin : sîmîn T / safâ : musaffâ İ ;
 56 lafz-ı : la^cl-i M / mukârin : mukâbil M ; 58 hurûf u : hurûf-ı TM ;
 59 destine : destüme AME ; 60 melek : felek TM ; 61. beytin 2. misrai
 M'de 60.beytin 2.misrai ; 61 -M ; 63 taların : talarım İ / ederin :
 ederim İ ; 64 şehdâne vü : şehdâne-i İ / şehvâr u : şehvâr-ı Mİ

65. Demidür kuvvet-i sıdk ile gümân-ı dilden
Eylesen tîr-i felek-dûz-ı duâayı pür-tâb
66. Nitekim tâb-ı cihân-sûz-ı temûz ile olur
Âlem-i âtesh-gede vü âb ü hevâ âtesh-tâb
67. Rûz-ı nevrûz gibi hurrem olup her rûzi
Görmeye tâb-ı temûz-ı gamı târ u zi-hisâb

65 gümân-ı : gümân u AE / -dûz-ı : dûz u T ; 66 -T / olur : ola
AAEI olsa M ; 67 nevrûz gibi : nevrûzını M / olup : ola AM / zi: zü- Ü

*DER-MEDH-İ VEZİR-İ A^cZAM NASÜH PÂŞÂ

1. Nedür bu feyz-i cihângîr ü bu nesât-ı ^camîm
Meger açıldı der-i lutf-i kirdgâr-ı kerîm
2. Erişdi ^câleme yâ müjde-i hayât-ı ebed
Yâ oldı dehre berât-ı müsellemi teslîm
- E44b 3. Neşât-ı zehre-şikâf-ı derûn-ı sîne-i ^cam
Ümîd-i ^cukde-güsâ-yı kemend-i gerden-i bîm
4. Kerem sirâyet-i feyz ile gün gibi meşhûr
Sitem tegallüb-i ^cadl ile muhtefî vü ^cadîm
5. Recâ müsâ^cade-i mekrümetle müstagnî
Heves hûsûl-ı murâd ile pür-ğurûr u za^cîm
6. Cihân müferreh ü dil-keş cihâniyân hurrem
Zamân şükûfte zemîn reşk-i bûstân-ı na^cîm
7. Bir ehl-i dâniş ü fehm olsa mahz-ı lutfîndan
Bu müşkilâtı bize bir bir eylese tefhîm
8. Bu inbisâtı basît-i zemîne kim verdi
Bu devr usûlini çarha kim eyledi ta^clîm
- Mefâ^cilün fe^cilâtün mefâ^cilün fe^cilün
- AE94a T39a A53a M41a Ü97a S80a E44a İ61b

* -M Der-vaşf-ı Nasûh Pâşâ AE DER-medh-i Nasûh Pâşâ T Der-medh-i
merhûm u magfûr Vezîr-i a^czam Nasûh Pâşâ Ü Der-medh-i merhûm Vezîr-i
a^czam Nasûh Pâşâ 'aleyhi'r-rahme S Der-medh-i Vezîr-i a^czam merhûm Nasûh
Pâşâ E / Der-medh-i hâzret-i Nasûh Pâşâ İ l cihângîr ü : cihângîr-i M;
2 müjde-i : mürde-i AE ; 3 bîm : sîm M ; 6 müferreh : müferreh-i İ 6
ve 7 İ'de yer değiştirmiştir

9. Bu demde gerçi bu gûne tereffüh-i âlem
Olur vûcûh ile hayret-fezâ-yı ‘akl-i selîm
10. Niçün tereddüd eder derk-i hikmetinde bunuñ
Dekâyık ehli olan tab-e-i hurdedân u fehîm
11. Bunuñ hakîkati zâhir degül mi dünyâda
Kosun tecâhüli erbâb-i hikmet ü tencîm
12. Nice zamân idi ‘aksine döndürüp felegi
Cefâyı ‘âdet edinmişdi rûzgâr-ı le’îm
13. Elinden aldı zimâm-i tasarrufı şimdi
Yed-i mü’eyyed-i baht-i hudâyegân-ı kerîm
14. O şadr-i kevkebe-güster ki ‘adl için olmuş
Vûcûdî mazhar-ı sırr-i celâl-i Rabb-i rahîm
15. O safder-i sipeh-ârâ ki sâye-i tîgî
Eder tokunsa siper gibi âftâbı dünîm
16. Müşîr-i şîr-i salâbet-hüner bir merdüm-hû
Cihânsitân-ı kerem-pîşe Kahramân-ı halîm
17. Medâr-i maslahat-ı mülk-i masrik u magrib
Penâh-ı saltanat-ı şehryâr-ı heft-i klîm
18. Serîr-i câha cihânbân-ı âftâb-efser
Cihân-ı şevkete şâhenseh-i felek-dîhîm
19. Sütûde Âsaf-ı devrân-ı Nasûh Pâşâ kim
Eder zamâne Süleymân kadar aña ta-e-zîm

10 eder derk-i : ederler ki M ederdûn A / hurdedân u : hurdedân-ı T / fehîm : -M ; 11 tecâhüli : tecâhül-i T ; 12 cefâyı : cefâ-yı A ; 13 zimâm-ı : zemmâm-ı T ; 14 şadr-i : kadar M ; 16 serîr-i : hüner bir AETAÜSEİ ; 17 -M ; 18 cihânbân-ı : cihânbân u M ; 19 Süleymân : Süley-mâna T

20. Vezîr-i şâh-i cihân kim ne emr ederse olur
 Kazâ rizâyile fermân-ı hükmine teslîm
21. Serîr-i devletine âsmân serâ-perde
 Serây-ı haşmetine lâmekân fazâ-yı harîm
22. Gedâya günc-i deri müstakarr-ı câh ü celâl
 Fakîre hâk-i rehi kîmyâ-yı nâz u naçîm
- E45a 23. Emel vezâyif-i cûdiyla kâmrân u ganî
 Kerem letâ'if-i hulkıyla hande-rûy u besîm
24. Ederdi kûy-ı zemîni şemâme-i anber
 Ger etse nükhet-i hulkı cihâna neşr-i şemîm
25. Benâni şâşâaya keffi âftâba döner
 Kim etse midhat-i re'y-i münâfrini terkîm
26. Şeref o mertebe zâtında kim tekâverinün
 Nişân-ı naçli edelen cebîn-i hâki vesîm
27. 'Ulûvv-i şânına taçzîm içün mahallinde
 Eder zemîni zamân üstine kazâ takdîm
28. Ger olsa mazhar-ı feyz-i hevâ-yı mekrümeti
 Olurdu ebr-i bahâr-ı cinân duhân-ı cahîm
29. Düşeydi sâye-i ebr-i inâyeti bahre
 Cihân-ı nüh-pedere nâz ederdi dürr-i yetîm
30. Yâ feyz-i destini yâd etse bir senâ-hvâni
 Olur kıyawîmete dek ceybi maçden-i zer ü sîm

20 -M / emel : ehl-i İ ; 22 rehi : deri T ; 23 letâ'if-i : letâ'if ü M / rûy u : rûy-ı M ; 26 zâtında kim : zâtına kim M / naçli : naçlı M / cebîn-i hâki : cebîni hâke M ; 27 şânına : şânını AMÜ / zemîni : zemîn ü İ ; 28 duhân-ı : câh-ı M ;

31. Görünse lutf-i sevâd-i kalem-revi şebde
Ederdi neyyir-i a'zam nûcûma reşk-i 'azîm
32. Kitâb-i câhîna nisbet cerîde-i eflâk
Tokuz varaklı perîşân u köhne bir takvîm
33. Tokunsa ger tef-i kahriyla rûy-i bahre semûm
Erişse ger dem-i lutfiyla cevf-i hâke nesîm
34. Dönerdi pûte-i pertâb-i ser-nigûna habâb
Olurdi hîzr-i Mesîhâ-nefes 'izâm-i remîm
35. Kerîm-i ebr-kefâ kâmkâr-i bahr-dilâ
Eyâ muhît-i cihân-i tekerrüm ü tekrîm
36. Cenâb-i dergeh-i dâniş penâhuña tab'um
'Aceb mi eylese da'vâ-yı intisâb-i kadîm
37. Ki ben 'ademde iken nükte-senc-i endîşem
Edâ-yı medhûni eylerdi cân ile taşmîm
38. Yâ şimdi hidmet-i vasf-i cemîl zâtunda
Ne gûşîş etdögümi hep bilür Hudâ-yı 'alîm
39. Koşam o hidmeti bir dem huzûr-i tab'um için
Olur o demde dil ü cân esîr-i renc-i elîm
40. Ne söz ki olmaya mażmûn-i medhûni müş'ir
Olur hayâli dile irtikâb-i suğl-i zemîm
41. Kemâl-i nağs-i hünerdür o gûne fîkr anuñ
Eder tahayyülü mażmûnu süst ü nâzmî sakîm

32 varaklı : varaklı E / perîşân u : perîşân M ; 33 lutfiyle :
nutkiyle M / nesîm : le'îm M ; 35 -M ; 36 M'de ken. kadîm : kerîm İ ;
38 gûşîş etdögümi : gûş etdigimi E gûşîş etdigimi ASİ ; 39 huzûr-i:
husûs-i M / esîr-i : esîri/A renc-i : renc ü AEM ; 40 medhûni : med-
hûne M / suğl-i : suğl u T ; 41 nağs : nağz T / anuñ : etmek İ / ta-
hayyülü : tahayyül-i M

42. Yâ fehm-i naķş-i hüner etmemek münâsib mi
 Benim gibi ser-i hayl-i sūhanverân-i fehîm
- E45b 43. Benim ki reشا-feşân olsa kilk-i ser-sebzüm
 Verürdi hâsiyet-i âb-i Hîzrî mâ'-i hamîm
44. Sözüm hulâsa-i mazman-ı mucciz-i °tsâ
 Dilüm mükâsif-i sırr-i kelâm-ı vahy-i Kelîm
45. Nihâl-i hâmeme dil-bestे Sidre vü Tûbâ
 Zülâl-i nazmuma leb-tesne kevser ü tesnîm
46. Göreydi şîve-i reftâr-ı rahş-ı tabum eger
 Ederdi aña hilâlî felek kılâde-i sîm
47. İşitse nükte-i pür-mâcânî-i kelâmum eger
 Gelür olurdı melek meclisümde yâr u nedîm
48. O bâhr-ı mevc-zen-i pür-güherdür endîsem
 Ki sâhilinde yatar deste deste dürr-i nazîm
49. Koyup memâlik-i gayri metâe-ı nazmum için
 Diyâr-ı Rûma gelür kârbân-ı heft-iklîm
50. Görünce müy-i şikâfi-i fikr-i bâriküm
 "Aceb mi muhkem olursa ger i^ctikâd-i hakîm
51. Ki cüz'-i lâyetecezzâyı bu tasarruf ile
 Eder dünîme vü her nîmesin yine taksîm
52. Kosan bu lâfi revâdur ger etsen ey Nefî
 Söz âhîrînda duâayı temeddûha takdîm

43 reشا-feşân : reشا-çekân M / ser : her M / âb-i Hîzra mâ'-i hamîm : mâ'-i Hîzr-âb-i samîm M ; 44 vahy-i : hayy-i T ; 46 rahş-ı : hüsn-i M ; 47 meclisümde H hidmetümde Ü ; 50 fikr-i : kilk-i M / ger : -T ; 51 dünîme vü : dünîm ü M ; 52 temeddûha : temeddûh ü M

53. Nite ki mazhar-ı elṭâf edüp cihâni Hudâ
Vere her etdugi lutfa kifâyet-i ta*mîm

54. Vere memâlik-i rûy-ı zemîne *adli şeref
Pür ede dehri zamânında inbisât-ı *amîm

55. Cihâni *adlile evşâfi gest edüp kendi
Ola makâm-ı vezâretde devlet ile mukîm

-

53 etdugi H etdigi İ ; 54 dehri zamânında : zamânında dehri İ ;
55 vezâretde : şadâretde M

*DER-MEDH-İ VEZİR-İ A^cZAM MUHAMMED PAŞA

1. Ol nükte ki endîsesi tahkîk-nûmâdur

Mazmûn-ı hat-ı dilber-i ferhunde-likâdur

2. Ya^cnî ki hakîkatde ruh-ı pâk-i hat-âver

Ehl-i nazara nûsha-i esrâr-ı Hudâdur

3. Bir dil ki bu mazmûn-ı hafîden ola gâfil

Dil midür o mecmû'a-i tasvîr-i hevâdur

4. Her âsîk olan âşkı bu vâdîye düsürmez

Bu meslek-i âşk-ı dil-i erbâb-ı Hudâdur

5. Bu ehl-i hakîkat yolidur ehl-i mecâzuñ

Vâdîleri bu merhaleden hayli cüdâdur

E46a 6. Mümzî sûhan-ı ehl-i mahabbet budur ammâ

Selb eylemezüz bu sözi de hakk-ı edâdur

7. Maksûd eger cevher-i âşk ise mücerred

Yâ fark-ı mecâzî vü hakîkî ne revâdur

8. Zühhâda vebâl ise eger âşk-ı mecâzî

Rindâne medâr-ı sebeb-i naks-ı riyâdur

Mef^cûlü mefâ^cîlü mefâ flü fe^cûlü

AE95b T40b A54b M49a Ü98b S81b E45b İ63a

* -M Der-vasf-ı merhûm u mağfûr Vezîr-i a^czam Muhammed Pâşâ AE
 Der-medh-i Muhammed Pâşâ T Der-hakk-ı Vezîr-i a^czam Muhammed Pâşâ rah-
 metu'l-lâhi caleyh Ü Der-medh-i merhûm Vezîr-i a^czam Muhammed Pâşâ
caleyhi'r-rahme S Der-medh-i Vezîr-i a^czam merhûm Muhammed Pâşâ E
 Der-medh-i Sadr-ı a^czam Muhammed Pâşâ İ 2 pâk-i : pâki M ; 3 hayli:
hayl-i T ; 7 hakîkî : hakîkat T ; 8 naks-ı : nakz-ı T

9. Yetmez mi bu keyfiyyet-i mahsûsa aña kim
Zevk-i gâmi erbâb-i dile rûh-fezâdur
10. Söz bâhs-i hakîkatde iken nev-hevesâne
Tâhkîk-i mecâz etdüğümüz gerçi hatâdur
11. Biz mest-i serâsîme-i câm-i mey-i aşkuz
Mestün sözi ma^czûr-i kirâm-i ukalâdur
12. Almışdur olan ‘âklımızı bir büt-i nevres
Kim ‘aşkı mey-i köhne gibi hûş-rübâdur
13. Bir âfet-i pür-şîve ki her gamze-i şûhi
Sermest iken âmîhte-i şerm ü hayâdur
14. Dil-bestे esîrân-i ham-i zülfine gerçi
Ebrûlarının çekdiği şemşîr-i cefâdur
15. Kaçmaz biri ser vermeden ammâ ki yolında
‘Uşşâkî ‘aceb tâ’ife-i bî-ser ü pâdur
16. Gerçi ser-i kûyundaki âşüfteler ekser
Dil-bestе-i gîsû-yı girihgîr-i dütâdur
17. Dil bağlamazız biz girih-i zülfine zîrâ
Azâdelere kayd-i ta^calluk ne belâdur
18. Ammâ ki hayâl-i hatî gitmez gözümüzden
Gûyâ ki gubâr-i der-i sadre'l-vüzerâdur
19. Ol şadr-i felek-pâye ki fart-i ‘azametden
Dergâhına şâhân-i cihân nâsiye-sâdur

10 etdüğümüz : etdigimiz Sİ ; 11 serâsîme-i : serâsîme M ; şerm
ü : şerm-i T ; 14 çekdiği : çekdigi İ ; 16 gerçi : gezse İ ; 17 kayd-u İ

20. Ol Asaf-ı sânî ki Süleymân gibi hükmi
Başdan başa dünyâya revân olsa revâdur
21. Ol şaf-şiken-i şîr-i şalâbet ki hûcûmî
Dehşet-fiken-i kalb-i dilîrân-i vegâdur
22. Hem-nâm-ı şehenşâh-ı rüsûl hażret-i Pâşâ
Kim hâk-i deri ma'bed-i câh-ı fuzalâdur
23. Düstür-ı mükerrem ki kemâl-ı kereminden
Endîşesi tahsîl-i du'â-yı fukarâdur
24. Serdâr-ı mu'azzam ki sevâd-ı haşeminden
Meydân-ı zemîn reşk-i şebistân-ı semâdûr
25. Fermân-dih-i 'âlem ki zebân-ı kaleminden
Cârî olan aḥkâmi hemân hüküm-i każâdur
- E46b 26. Dîvân-ı celâlinde każâ münşî-i aḥkâm
Eyyân-ı şükûhında felek perde-serâdûr
27. Hâk-i haremi menşe'-i ikbâl-i ekâbir
Ceyb-i keremi kîse-i erbâb-ı recâdûr
28. Etse nola a'lâya vü ednâya tekerrüm
Hem bahr-ı keremdür kefi hem ebr-i 'atâdûr
29. İhsânı o gâyetde ki devrinde gedâlar
Mustâgnî-i 'âlem bir alay ehl-i ğinâdur
30. Eltâfi mühim-sâz-ı telâfî-i hasâret
'Adli revis-âmûz-ı mûkâfât-ı cezâdûr

21 kalb-i : mülk-i M ; 24 reşk-i : reng-i M ; 28 bahr-i : ebr-i M/
ebr-i : bahr-i M

31. Devlet ki zafer-yâver-i iklîm-sitândur
 Himmet ki cihân-perver-i gencîne-güsâdur
32. Ol pîş-i rikâbında cenîbet-kes-i ikbâl
 Bu dergeh-i cûdında bir üftâde gedâdur
33. Ahdi çemen-i memleket mevsim-i nevrûz
 Re'yi felek-i sultanata şems-i duhâdur
34. Bir dâ'iredür devlet aña kevkebi nokta
 Bir âyînedür eakl aña idrâki cilâdur
35. Bâd-ı çemen-i hulkı ki bir şemmesi anuñ
 Sermâye-i bûy-i dem-i müşgîn-i sabâdur
36. Bir mülke güzâr etse sanur halkı o mülküñ
 Oldukları yer memleket-i Çin ü Hâtâdur
37. Ey safder-i Cem-kevkebe kim cevher-i medhüñ
 Pîrâye-i şemşîr-i zebân-i suarâdur
38. Ol cevher ile deşne-i ser-tîz-i zebânum
 Bir tîg-i celî pertev-i hurşîd-i ziyyâdur
39. Kim âyîne-i pür-keder-i mâh-i sipihre
 Her lem'eası bir miskala-i jeng-zedâdur
40. Taklîd ile olmaz bu kadar lezzet-i güftâr
 Bu lehçe-i pâkîze baña dâd-i Hudâdur
41. Bir tâze revisdür bu ki ta'bîr-i latîfi
 Revnak-şiken-i hüsn-i beyân-i kudemâdur

31 ki : -Ü / zafer-yâver-i : zafer-yâver ü A,E / cihân-perver-cihân-perver ü ÜS ; 32 cûdında : lutfinda M ; 38 ser : her A

42. Ol nâdire-sencim ki nikât-i kelimâtum
 Hayret-dih-i endîşe-i çakl-i hukemâdur
43. Pâkîze kelâmım ki dür-i bahr-i hayâlüm
 Avîze-i gûş-i dil-i yârân-i safâdur
44. Taâdîr edemez kıymet-i ıkd-i dür-i nazmum
 Endîşe ki simsâr-i kelâm-i fusahâdur
45. Meşşâta-i tab'umdan eder kesb-i tezeyyün
 Ma'nâ ki çarûs-i tutık-ârâ-yı edâdur
- E47a 46. Tahkîk edemem n`eydügini hâmemüñ elhâk
 Zîrâ ki o bir sâhir-i fcâz-nûmâdur
47. Geh kalb-i saf-i ma'reke-i sihre çalemdür
 Geh dest-i Kelîmu'l-lâh-i ma'nâya çasâdur
48. Bâl açsa şikâr etmege şahbâz-i hayâlüm
 Sayd etdûgi elbetde yâ Ankâ yâ Hümâdur
49. Yoğ münkir olur tab'uma erbâb-i sühande
 Var ise bir-iki mütesâ'ir süfehâdur
50. İnkâra kimüñ cûr'eti var ise desünler
 Yârân-i sühân-fehm ü sühân-gûya şalâdur
- 51 Yaklaşdı söz itmâme ko lâf etmegi Nefçî
 Da'vâya zamân kalmadı hengâm-i du'âdur
52. çAşk ehline tâ nûsha-i hatt-i ruh-i dîlber
 Mektûb-i hureste-rakam-i mihr ü vefâdur
53. Gün başına bir müjde-i lutf eriše Hakdan
 Zâtuñ o kadar devlete hakkâ ki sezâdur

44 dür-i : dürr-i T ; 46 n`eydügini : n`eydigini İ /elhâk :ancak
 M; 52 mihr ü : mihr-i M

- * DER-MEDH-İ KASR-I VEZİR-İ A^cZAM MUHAMMED PÂŞA
1. Zihî kâşâne-i şâhâne “isretgâh-ı düstûrî
Ki olmuş fersh-i zerkeşle müzeyyen şâh-ı düstûrı
 2. Zihî firdevs-i sâñî kim olur sâlis añıldukça
Zemînün Ka^cbe-i “ulyâsı çarhuñ Beyt-i ma^cmûri
 3. Zihî “âlî-binâ kim reşk-i bünyâdi götürmişdür
Nice biñ yıl mukaddem yer yüzinden beyt-i mezkûrı
 4. Ne mümkün böyle bir “âlî-binâ bir dahi ger olsa
Kažâ mi^cmârı Sidre nerdübâni çarh müzdûrı
 5. Cihân sahnînda bir âmâde bezm-i has-ı şâhâne
Felek bezminde bir şehkâse-i yektâ-yı Fâgfûrî
 6. Derûni ol kadar rûşen ki cirm-i âftâb añlar
Gören revzenlerinde her müdevver câm-ı billûrı
 7. O zerrîn-şemse-i tâbân ki reşk-i mihr-i rahşândur
Ziyâ-pâş olsa ger kevn ü mekâna zerrece nûrı
 8. Vucûdi ol kadar kemyâb olurdu kim felek bulsa
Ederdi vesme-i ebrû-yı zühre şâm-ı deycûrı

Mefâ^cîlün mefâ^cîlün mefâ^cîlün mefâ^cîlün
AE97a T42a A56b M51b Ü100a S83b E47a İ64b

* -M Kasîde der-vasf-ı sa^câdet^châne-i Vezîr-i a^czam Muhammed Pâşâ el-merhûm AE Der-medh-i Muhammed Pâşâ rahmetü'l-lâhi “aleyh Ü Der-medh-i merhûm Vezîr-i a^czam Muhammed Pâşâ “aleyhi'r-rahme S Der-medh-i kâşâne-i şâhâne Muhammed Pâşâ-yı mezkûr E Der-sitâyiş-i bedr-i efham Muhammed Paşa İ l kâşâne-i : kâşâne S ; 5 bezminde : ol bezme TSEİ; 7 şemse- i : şemse vü A / rahşândur : rahşâni İ

9. Gubârında nûhüfte âftâbuñ nûr-ı rahşâni
Ruhâmında nûmâyân âsmânuñ râz-ı mestûrı
10. Zemîni âsmân olmış şanur seyr eyleyen anı
Olunca ‘aks-i eşkâl-i felek ferşinde manzûrı
- E47b 11. Gülistânında şeb encümle sünbüł-zâr-ı pür-şebnem
Şebistânında hurşîd-i seher bir şem‘-i kâfûrı
12. Nesîmi tâzeler pür-müjde olmış berk-i ezhârı
Hevâ-yı dilkeşi nevrûz eder eyyâm-ı bâhûrı
13. Bahâr-ı gülşeni endîşe-i Firdevsî-i Tûsî
Buhâr-efrûz-ı bezmi rûh-ı ‘Attâr-ı Nişâbûrı
14. Safâ-yı soffası âb-ı ruh-ı kâşâne-i cennet
Duhâن-ı micmeri gîsû-yı ham-ender-ham-ı hûrî
15. Demâdem sofra-i ni‘met güşâde meclis âmâde
Behîst-i câvidân derdim eger olmasa mahzûrı
16. ‘Aceb mi âsmâne ser-fürû etmezse ‘ömrinde
Mücerred bu şerefle âstân-rûbân ma‘zûrı
17. Ki tesrîf ede her gün şadr-ı bâlâhâne-i kasrın
O hurşîd-i cihân-ı devletin dîdâr-ı pür-nûrı
18. O düstûr-ı Aristo-‘akl u İskender-şalâbet kim
Umûr-ı dîn ü devletde denilmez bezl-i makdûrı
19. Şeref-bahş-ı vezâret mesned-efrûz-ı cihânbânî
Nizâmülmülk-i ‘ahd ârâyış-i âyîn-i düstûrı
20. Vezîrân-ı cihânuñ şân u şevketle ser-efrâzi
Müsîrân-ı zamânuñ hüsn-i tedbîr ile meshûrı

11.beytin 1. misrai -i ; 12 dilkeşi : dilkeş-i İ /eder : -M ; 14 duhân-ı : duhâni T ; 16 âstân-rûbân : âstân-rûyân AE ; 18 Aristo-‘akl u : Aristo-‘akl-ı M / dîn ü : dîn-i MÜ / bezl-i :bey‘i M ; 19 âyîn-i : sarîr-i M ; 20 şevketle : kevkeble M / Ser efrâzi : ser firâzi M

21. Şeh-i Cem-câh-ı devrânuñ güzîde Sadr-ı dîvâni
Şehensâh-ı cihângîrûn sipeh-sâlâr-ı mansûri
22. Semîyy-i Fahr-ı ‘Âlem hâzret-i Pâşâ-yı zîşân kim
‘Adâletde görür yeksân Süleymân ile bir mûri
23. Sütûde Asaf-ı dîn-perver-i ‘âdil ki olmışdur
Kader fermân-ber-i hükmî kažâ mahkûm u me’mûri
24. Yegâne şehsüvâr-ı Kahramân-kevkeb ki lâyîkdur
Felek aña silahdâr etse Behrâm-ı silahşôri
25. Nihâd-ı âb u hâkinde sirişte ‘adl-i Fârûkî
Kitâb-ı ‘âkl u fikrine nüvişte zühd-i Tayfûrî
26. Dili âyîne-i sûret-nûmâ-yı şâhid-i ma‘nâ
Zamîri nûr-bahş-ı âftâb-ı ‘âlem-i sûrî
27. Döner ol mihre kim çarhı şeb-ender-rûz ola anuñ
Giyince egnine bir ak dîbâ kaplu semmûri
28. Müsâ‘id ol kadar tedbîrine devrân ki kasd etse
Eger bir emr-i zâhirde hîlâf-ı re'y-i cumhûri
29. İsâbet ol tarafdayken komaz tahvîl eder çarhı
Görinür fevri ol tedbîrûn âsâr-ı şer ü şûrî
30. Ne kîşver kim aña hîfzi nigehbân ola ol yerde
Eder perverde şâhîn beyza-i güncišk ü usfûri
31. Ger olsa ihtisâb-ı emr ü nehyi ‘âleme şâmil
Görinmez çeşm-i nerkisde dahî âsâr-ı mahmûri

21 güzîde : güzîn-i M ; 22*âlem : mürsel T ; 23 ki olmışdur :
k`olmuşdur M / mahkûm u : mahkûm-ı M ; 24 Kahramân : Ferkadân İ ; 25
âb u : âb-ı M / zühd ü : zühd-i M ; 26 âyîne-i : âyîne M / sûret-nûmâ:
‘âlem-nûmâ T / ma‘nâ : gaybî Ti / zamîri : zamîr-i M ; 29 kaplu : kap-
lı TASEİ ; 28 tedbîrine : ikbâline TASEİ / tarafdayken : tarafdan kim M
30 güncišk ü : güncišk-i M ; 31 olsa :etse M / nehyi : nehyin M

E48a 32. Ger olsa lutfı rindâne eder perverde te'sîri
 Zemîn-i sûre-i zühd ü riyâda tohm-ı engûri

33. Hudâvendâ hakîkatdûr sözüm lâf u güzâf etmem
 Olur yârân-ı hos-tabun güzâf u lâf-ı menfûri
34. Benim ol husrev-i sâhib-kırân-ı mülk-i endîse
 Ki münsî-i kader yazmış berâtumda bu mensûri
35. Cihângîr-i hayâl efser-rübâ-yı baht-ı İskender
 Sipeh-sâlâr-ı ma'nâ saf-şikâf-ı rezm-i Tîmûrî
36. Zebânum bir mücevher tîg-ı bürrândur ki hemvâre
Hîrâş eyler hayâli sînelerde zahm-ı nâsûri
37. Kalem bir Kahramân-ı saht-bâzûdur zamânumda
 Ki te'yîd-i hayâlümle olur endîse makhûri
38. Sûhan bir genc-i bî-pâyân-ı esrâr-ı İlâhîdûr
 Ki tab-ı nüktedânumdur o gencün şimdî gencûri
39. 'Arûs-ı medhûni tezyîn için ol genc-i gevherden
 Çıkardım silke dizdim bir tabak lü'lû-yı mensûri
40. Olurdı vâdî-i eymen gûlistân-ı Halîlu'l-lâh
 'Alevlendürse ger âh-ı derûnum âtesh-i Tûri
41. Ger olsa âb u tâb-ı feyz-i tabuum tabu-ı Feyzîde
 Ederdi feyze müstağrak sevâd-ı mülk-i Lâhôri
42. Nizâmî görse ger tarz-ı kasîdem dahî añmazdı
Hadîs-i sergüzeşt-i Husrev ü Şîrîn ü Şâpûri

32 şûre : şûrîde M ; 33 lâf u : lâf-ı M / güzâf u : güzâf-ı M ;
 35 baht-ı : mülk-i MÜ ; 36 mücevher tîg-ı : tîg-ı mücevher İ / hîrâş:
 tîrâş MÜ / sînelerde : sînelerden AEMÜ ; 38 -M bî-pâyân : bî-tâbân İ ;
 39 ol : o İ ; 41 Feyzîde : feyzinden Ü ; 42 añmazdı : almazdı Ü / Hus-
rev ü : Husrev-i AETMİ / Şîrîn ü : Şîrîn-i M / Şâpûri : Fağfûri M

43. Okundukça Bu şîr-i dil-pezîrüm bezm-i ‘âlemde
Eder zinde revân-i ‘Urfî-i merhûm u magfûri
44. Sûhan hatm oldu ey Nefî revâdur pîr-i endîşe
Verürse ger duâ-yı devlet ü ‘ömrine destûri
45. Nitekim ola sâlim bu hisâr-i şîşe dîvâruñ
Gezen-i mancınık-i fitneden dervâze vü sûri
46. Sa‘âdetle o ‘isretgâh-i ho -tarh-i dilârâda
Safâlar kesb ede dâ'im dil-i pür-feyz-i mesrûri
47. Ne kâr-i müşkili düsse umûr-i dîn ü devletde
Düše makbûl-i şâhenşâh-i ‘âlem sa‘y-i meşkûri

43 merhûm u : merhûm-i TME ; 44 revâdur : -M / devletl ü : devlet-i M ; 46 hoş : sûh i / hoş-tarh-i : hoş-tarh u TASİ ; 47 dîn ü : dîn-i M

* DER-MEDH-İ VEZİR-İ A^cZAM MUHAMMED PÂŞÂ

- E48b 1. Minnet Allâha ki bî-minnet-i baht u ikbâl
 Oldum âsâr-ı sa^câdetle yine ferruh-fâl
2. Ne dedimse sözümi tutdı sipihr-i hod-re'y
 Ne murâd etdim ise verdi Hudâ-yı müte^câl
3. Düşdi ebrû-yı niyâza girih-i istignâ
 Girdi dest-i hevese genc-i temennâ-yı muhâl
4. Gûiyâ âh-ı şerer-nâk-i dil-i nâkâmuñ
 Eyledi terbiyet-i hikmet-i Hak celle celâl
5. Dûdın ebr-i çemen-ârâ-yı gülistân-ı tarab
 Berkin âtes-fiken-i hîrmen-i endûh u melâl
6. Esdi bir lutf ile bâd-ı dem-i subh-i tevfîk
 Ki hemâن oldu güzâr etdugi demde fi'l-hâl
7. Çemen-i bahtimuñ ezhârı serâser bîdâr
 Turra-i tâli^cimiuñ her hamı bir devlete dâl
8. Buldu bu şevk ile bir gûne neşât endîsem
 Ki bu mikdâr safâ vermek olur mahz-ı hayâl

Fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilâtün fe^ciliün

AE98b T45a A58a M47b S87a E48a İ67a

* -M Kasîde-i "âlem-ârây-ı bî-hemtâ der-medh-i merhûm Vezîr-i a^czam Muhammed Pâşâ AE Der-medh-i Muhammed Pâşâ T Der-vasf-ı merhûm u mağfûr Vezîr-i a^czam Muhammed Paşa Ü Der-medh-i merhûm Vezîr-i a^czam Muhammed Pâşâ "aleyhi'r-rahme S Der-tehniyyet-i sadâret Muhammed Paşa-yı mezkûr E Der-vasf-ı Vezîr-i a^czam Muhammed Pâşâ İ 3 niyâza : niyâz u İ / muhâl :visâl M ; 6 etdugi : etdigi İ

9. Gehre-i dilbere feyz-i nazar-ı ‘âşik-ı pâk
Meşreb-i ‘âşika keyfiyyet-i sahbâ-yı visâl
10. Oldı tab‘um o kadar hurrem ü âşüfte ki şevk
Fikr-i şîr etmege bir lahzâ komaz fârig-bâl
11. Fikr-i şîr olsa da yâ el mi deger tâhrîre
Ne kadar eylese endîsem eger isticâl
12. Yere degmez ayagum şevk ile râks eylemeden
Felegi bâri bu takrîb ile etsem pâmâl
13. İhtiyâr elde degül olsam eger dest-efşân
Bu neşât ile semâ‘ etmemeye var mı meçâl
14. Sadr-ı dîvâna şeref verdi yine devlet ile
O cihânbân-ı Hümâ-zıll u hümâyûn-ikbâl
15. O Hidîv-i ‘azamet-güster ü ‘âlî-himmet
Ki Hudâ vermiş aña mertebe-i ‘âlü'l-‘âl
16. O vezîr-i hüner-endâz-ı re'âyâ-perver
Ki ‘adâletdür aña gâyet ehemm-i işgâl
17. Âsmân-sâye cihân-dâver-i vâlâ-mesned
Pâdişeh-kevkebe düstûr-ı pesendîde hisâl
18. Dâver-i tîg ü kalem nâzîm-ı hâl-i ‘âlem
Sâhib-i lutf u kerem Sadr-ı sütûde-ahvâl
19. Hâris-i saltanat-ı memleket-i heft-iklîm
Cümletü'l-mülk-i şehensâh-ı kader-istiklâl
20. ‘Arş-temkîn ü felek-pâye Muhammed Pâşâ
Ki der-i devletidür kîble-i câh u iclâl

9 dilbere : dilber-i M ; 14 zıll u : zıll-ı M ; 15 ‘azamet-güster ü : ‘azamet-güster-i M ; 19 saltanat-ı memleket-i : memleket-i saltanat-ı M ; 20 ‘ars-temkîn ü : ‘ars-temkîn-i M / iclâl : ikbâl M

- E49a 21. 'Alem-efrâz-ı nigehbânî-i 'âlem ki düser
 Şukka-i râyeti sath-ı felege ferş-i zîlâl
22. Asaf-ı Husrev-i zîşân ki revâdûr olsa
 Edhem-i şeb aña Şebdîz-i murassa'düm ü yâl
23. Zîr-i 'Ankâ-yı şükûhînda felek bir beyza
 Kef-i mîzân-ı vakârînda zemîn bir miskâl
24. Vakf-ı endîşe-i medhi dil-i erbâb-ı sûhan
 Vasf-ı mâhiyyett-i zâtı sûhan-ı ehl-i kemâl
25. Fitne pinhân olacak yer bulamaz devrinde
 Dâmen-i turra-i dilberde meger kim hat u hâl
26. Tûde-i anber olur gerd-i zemîn ile nevâ
 Büy-i hulkıyla eger 'âlemi devr etse şimâl
27. Gird-bâd-ı gażabi uğrasa ger kuhsâra
 Çekilür devr ederek cânib-i gerdûna cibâl
28. Düşse ger vâdî-i ma'nâya fürûg-ı re'yi
 Görinür zerre gibi gerd-i reh-i hayl-i hayâl
29. Verse ger ebre bihâr-ı keremi feyz müdâm
 Dizilür sübha gibi rişte-i bârâna le'âl
30. Erse ger sâye-i câhînda kemâle hûrsîd
 Çeşmi rü'yâda dahi görmez idi rûy-ı zevâl
31. Kadri ol mertebeâlî ki olur mâh-ı felek
 Rahşına naçl ü rikâb olmağicün bedr ü hilâl

22 yâl : bâl TMİ ; 25 pinhân: peydâ M / olacak : olicak Aİ / bulamaz : bulımaz AE ; 27 çekilür devr ederek : çekilürdi dönerek T / cibâl : hayâl Ü ; 28 -M ; 29 ebre : ebr-i M / sübha : sübha-i T ; 30 kemâle : kemâl-i M / zevâl : melâl M ; 31 naçl ü : naçl-i M / bedr ü: bedr-i M

32. Habbezâ rahş-ı felek-seyr ü cihân-peymâ kim
 Olsa seyyâre revâdur ana zer-mîh-i niçâl
33. Müy-ı şebreng dümi leyle-i kadr-i ramazân
 Naçl-i zerrîn-sümi yek-şevebe mâh-i şevvâl
34. Çüst ü çâlâk o kadar kim eger evsâfin anûn
 Başlasa yazmağa bir şâ'ir-i sencîde-makâl
35. Zabt olunmazdı kümeyt-i kalemi destinde
 Hat-ı şîcîrinden eger urmasa pâyına şikâl
36. Eremez gerdine süratde Burâk-ı cennet
 Berk-ı hâtifden ola aña meger kim per ü bâl
37. Erişür mağrîbe ol sâyesi maşrikda iken
 Sehv ile râkibi ger eylese tâhrîk-i düvâl
38. Cilve etdükce döner bir sanem-i raçnâya
 Ki hîrâmında nûmâyân ola sad-genc ü delâl
39. Sîfat-ı şîve-i reftârını gör kim meselâ
 Olsa ger cilevegehi tahta-i rîg-i remmâl
40. Ol kadar çâpük ü nâzük hareket eyler kim
 Ne olur rîg perîşân ne bozılur eşkâl
41. Âsafâ dâdgerâ memleket-ârâ Sadrâ
 Ey Hudâvend-i hümâyûn-güher-i ferruh-fâl
- E49b 42. Sensin ol dâver-i sâhib-dil ü dîn-perver kim
 Eder endîşe-i evsâfuñi vahy istikbâl

32 felek-seyr ü : felek-seyr-i Ü / cihân-peymâ : zemîn-peymâ TÜSİ ;
 35 urmasa : urmaya İ / pâyına : pâyında M ; 38 delâl : düvâl M ; 39
 şançat-i : şîfat-ı ÜE / tahta-i : tahta M ; 40 harekât : hareket E /ne
 bozılur : bozulur ne İ ; 41 Âsafâ : Âsaf T ; 42 dâver-i sâhib-dil ü :
 sâhib-dil-i dâver İ

43. Zât-i pür-cûduñı medh etmeyen ehl-i tab‘uñ
Sözi ger sihr-i helâl etse olur vizr ü vebâl
44. Böyle memdûh-ı melek-sîretüñ evsâfında
Küfr olur mezheb-i endîşede etsem ihmâl
45. Yohsa tab‘um benüm ol mertebeden ‘âlidür
Ki edemem mâl için endîşe-i medh-i erzâl
46. Neyleyin mâl ü menâli ki benüm himmetime
Harc-ı yek-rûzedür olursa cihân mâlâmâl
47. Tîşe-i fîkr ile bir kân-ı güher buldum ben
Ki deger her güheri nice cihân mâl ü menâl
48. Banım ol hâvâce-i bâzâr-ı maçânî ki felek
Gerden-i zühre içün benden alur ‘akd-ı le’âl
49. Benim ol şâcir-i müşgîn-dem-i pâkîze-edâ
Ki olur reşk ü hased eylememek emr-i muhâl
50. Büy-ı endîşeme enfâs-ı dil-âvîz-i nesîm
Satr-ı eşçâruma emvâc-ı girihgîr-i zülâl
51. Tab‘um ol bülbül-i şüh-ı çemen-i maçnâdur
Ki esîr-i kafes ü dâm iken olmaz yine lâl
52. Nûsha-i ‘akd-ı lisân-ı şucarâdûr sühânum
Edemez ben söze geldükce biri bast-ı makâl
53. Tutsa meydâni dilîrân-ı sühân yine benim
Sipeh-ârâ-yı saf-ı maçreke-i ceng ü cidâl

43 medh : vasf MÜ / sözi ger : sözleri AE / vizr : zûr M / vebâl:
bâl ü ; 44 ihmâl : pâmâl M ; 46 neyleyin : neyleyim İ ; 48 -AEA ; 49
müsгîn-dem-i : müsgîn-dem ü MSİ ; 50 girihgîr-i : girihgîr ü İ ; 51
kafes ü : kafes-i MÜ ; 52.beytin 2.misrai -İ

54. Hâmem ol ejder-i gencîne-i ma^cnâdur kim
Nûr-ı ma^cnâ dahleninden görinür su^cle misâl
55. Cûrre şâhîn-i Hümâ şayd-ı hayâlîm ki benüm
Feyz-i tevfîk-i îlâhîdür aña şehper ü bâl
56. Havfidür dâ'im anuñ nesr-i felekde komayın
Sûret-i kâse-i Çînî gibi pervâze mecâl
57. Buldi bir gûne revâc-ı emti^ca-i güftârum
Ki felek eyler iken kadrini pest ü pâmâl
58. Soñra gördü ki harîdârına yok hadd ü hisâb
Başladı kendi mezâd etmege oldı dellâl
59. Söz tamâm oldı ko lâf-ı sühani ey Nef^cî
Ehl-i dil tabcuñi şî'rinden eder istidlâl
60. Simdiden soñra du^câya el açup eyle niyâz
Vere maksûdını her neyse Hudâ-yı müte^câl
- E50a 61. Tâ ki takdîr-i îlâhî kereminden gâhî
Eyleye âlemi bir lutf ile mesrûr^cü'l-hâl
62. Dâ'imâ hurrem ü hoş-hâl ola hem gitdükce
Mesned-i şadr-ı vezâretde bula istiklâl
63. Yüz süre dergeh-i ikbâline dünyâ her rûz
Devlet ü ömrini efzûn ede Mevlâ her sâl

54 deheninden : deheninde Ü ; 55şehper ü : şehper-i TASE ; 56
mecâl : makâl M ; 57 bir : bu Ü ; 58 kendi : kendü A ; 60 neyse : ne
ise E ; 62 -T ola : -İ

* DER-MEDH-İ VEZİR-İ A^cZAM HALİL PÂŞA

1. Sefer mübârek ola ey Vezîr-i Ferruh-dem
Senüñledür bile ǵam çekme evliyâ-yı ümem
2. Sunuldı bahtuna dest-i ‘inâyet Hâkdan
Berât-ı mansıb-ı sâhib-kırânî-i ‘âlem
3. Çekilde nâmuna dîvân-ı ‘arş-ı a'lâda
Bilâ-mücâdele tuğrâ-yı feth-i mülk-i ‘Acem
4. ‘Acem degûl Arab u Hind ü Çîn u Bulğârı
Saña müsahhar eder hep elüñdeki hâtem
5. Tamâm-ı kişver-i Trâni belki Tûrâni
Elüñdedür ger ederseñ memâlike munzam
6. Saña bu kuvvet-i baht ile kimse hâsm olamaz
Olursa ‘askerinüñ her birisi bir Rüstem
7. Bu feth ü nusret içün müjdeler saña benden
Bu oldı tab^cuma zîrâ vûcûh ile mülhem
8. Ki sen muzaffer olursañ ne hâl ise başa gör
Rikâb-ı himmete pây-ı tevekküli muhkem

Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

AE100a T48a A59b M53a Ü103a S89a E50a İ68b

* -M Der-vasf-ı Vezîr-ı a^czam-ı sâbık Halîl Pâşâ AE Der-vasf-ı Halîl Pâşâ T Der-vasf-ı merhûm Vezîr-ı a^czam Halîl Pâşâ ‘aleyhi'l-mağfirah Ü Der-medh-ı Vezîr-ı a^czam-ı sâbık Halîl Pâşâ yüssira'l-lâhu mâ-yeşâ' Ü Der-medh-ı Sadr-ı a^czam Halîl Pâşâ İ 4 Hind ü : Hind-i M/ Çîn : Rûm M ; 5 elüñdedür : elüñde M ; 6 olamaz : olımaç AEA olmaz M

9. Görünce zât-i şerîfün bu devlete mazhar
Edâ-yı midhatüñ oldı dile bir emr-i ehemm
10. Bu gûne yazdı senâ safhasına elkâbuñ
Alınca destine hâme debîr-i endîşem
11. Tehemten-i vüzerâ Kahramân-i Cem-kevkeb
Şükûh-ı tâb-ı külâh-ı Behmen ü Cem
12. Penâh-ı ehl-i hûner dâver-i huceste-nihâd
Mürebbî-i fużâlâ Asaf-ı sütûde-şiyem
13. Cihân-ı ‘adl ü kerem âsmân-ı şevket ü şân
Muhît-i âlem-i cûd âftâb-ı evc-i himem
14. Serîr-i câha cihân-dâver-i felek-dergâh
Cihân-ı haşmete şâhenşeh-i sitâre-hâsem
- E50b 15. Sipeh-şikâf-ı yegâne Halîl Pâşâ kim
Cihâna âtes urur berk-ı tîğî çekdüğü dem
16. Yegâne şâhsûvâr-ı dilîr ü çâpük kim
Olur şikârı ‘adû basmadın rikâba kadem
17. O kim reşâşe-i Ab-ı hayât meşrebidür
Medâr-ı zindegî-i cân-ı lutf u cism-i kerem
18. O kim eşi‘ a-i pertâb-ı nûr-ı kevkebidür
Fitîl-i şem‘-i zer-endûd-ı neyyir-i a‘zam
19. Melek rikâb-ı semendinde peyk-i perrende
Felek sirâçe-i kâdrinde fersh-rûb-ı harem

9 bir : bu M / ehemm : âhum T ; 10 senâ safhasına : senâsına
safha-i İ ; 13 TSİ'de 14 şevket ü : şevket-i T ; 14 câha : câhina İ/
dergâh : hargâh İ ; 15 çekdüğü : çekdüğü İ ; 16 dilîr ü : dilîr-i M /
şikârı : şikâr-ı M ; 17 cân-ı : cân u M / lutf-ı : lutf u M ; 18 zer-
endûd-ı : zer-endûda T

20. Gedâ-yı müflis-i dergâh-ı devleti Kârûn
Emîn-i mahzen-i lutf u mûriüvveti hâtem
21. Dili cemâl-i hakîkat-nümâya âyîne
Zamîri perde-i sîrr-i hakîkâte mahrem
22. Şemîm-i hulkını yâd etse gâhi bir şâ'ir
 Anuñla başlasa tabe-i sühandan urmaga dem
23. Devâti gâliyedân u buhûr olur kalemi
 Benefşe-zâr-ı bihişte döner sevâd-ı rakam
24. Hadîs-i tîgînizikr edemez zebân zîrâ
 Yazınca medhin olur serteser berîde kalem
25. Dönerdi şu'le-i gevherle keff-i mihre şadef
 Çekeydi çesme-i reyinden ebr eger bir nem
26. Ne yer ki 'adli müreibbi ola o kışverde
 Olur gazâle hem-âğûş-ı nerre-şîr-i ücem
27. Görünmez oldı zamânında fitne-i eyyâm
 Meger ki çehre-i hûbanda zülf-i ham-der-ham
28. Zafer-penâh Vezîrâ cihân-gûşâ Sadrâ
 Eyâ sütûde cihânbân-ı a^cdel ü ekrem
29. Edâ-yı medhûne tâkat mı var zebânumda
 Acebdür olmadığım kahr-ı dehr ile ebkem
30. Felek dedükleri ol nâbekâr-ı kec-revden
 Nedür bu ehl-i dilüñ çekdugi 'azâb ü elem

22 hulkını : lutfinı M / tabe-i : tabe-i İ ; 24 serteser:serbeser AEMÜ ; 25 şu'le-i : şu'le S / keff-i mihre : -M / ebr eger : eger ebr İ ; 26 'adli : -İ / nerre : -M ; 27 ham-der-ham: ham-ber-ham M ; 29 medhûne : medhûni M / olmadığım : olmadığım MSEİ ; 30 dilüñ : -M / çekdugi : çekdigi İ

31. Bir-iki mültezimi eyledi havâle baña
 Ki istirâk ile etmişler iltizâm-ı sitem
32. Biri müdebber-i mülk ü biri muhâssal-ı mâl
 Biri birinden aḥass ü müzevvir ü azlem
33. Belâ budur ki bu deñlü fesâd-ı fâhiş ile
 Yine vücûdları dîn ü devlete elzem
34. Birini sen götürüp eylediū Stanbulı şâd
 Birin de ḥâk götürüp ede ‘âlemi hurrem
35. Götürmez ise de bârî getürmeye şadra
 Gelürse hâli n`olur yine ‘âlemiūn bilmem
- E5la 36. Olurdu halk-ı cihân yine etmege muhtâc
 Kalurdu yine tehî ceyb ü kîse-i ‘âlem
37. Hemân mülâḥâza-i bî-me’âl olurdu yine
Hayâl-ı ‘âşik-ı müflis gibi cihânda direm
38. Tamâm-ı vefk-ı murâd üzre halka lutf etdün
 Kerâmet olduğuna sende kalmadı şübhem
39. Budur du‘âsı saña Nef‘î-i şekeste-dilüñ
 Ki dâ'imâ olasın şâd u hurrem ü bî-ğam
40. Nite ki Husrev-i zerrîn-livâ-yı seyyâre
 Çeke memâlik-i magrib-zemîni fetha ‘alem
41. Ola sa‘âdetile her ne yaña ‘azm etseñ
 Sipâh-ı feth ü zafer mevkibünde hayl ü haṣem

-

34 götürüp : görüp İ ; 40 çeke : çeker M / zemîni : zemîne M ; 41
 sipâh-ı : sipâh u M / feth ü : feth-i M peyk-i T

* DER-SİTÂYİŞ-İ VEZİR-İ A^cZAM ‘ALİ PÂŞÂ

1. Bâreka'l-lâh zihî Aşaf-i sâhib-ferheng
Kim olur kevekeb-i sevketine ‘âlem teng
 2. Nice Aşaf selefin görmemiş ebnâ-yı zamân
Gerd-i kutb-ı felegi devr edeli heft-evreng
 3. Nice Aşaf o cihân-dâver-i dîn-perver kim
Edemez fitne zamânında fesâda âheng
 4. Râst-girdâr-ı kader-kevkebe kim havfinden
Başını hırkaya çekdi felek-i pür-nîreng
 5. Hem yegâne halef-i dûde-i ‘âkl-ı evvel
Hem kirâmi güher-i nüh-sadef-i âyîne-reng
 6. ‘âlem-i cûd u cihân-ı ‘azamet kim olmîş
Velî deryâ-yı kerem tîgî meyânında neheng
 7. Şaf-şikâf-ı sipeh-endâz kim olsa yaraşur
Kehkeşân Edhem-i çapük-revine sîmîn-teng
 8. Sipeh-endâz-ı saf-ârâ ki revâdur olsa
Aftâb Eşheb-i çâlâkine zer-pâleheng
- Fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilün
AE101b T43b A61a M55b Ü104b S85b E51a İ66a

* -M Der-sitâyiş-i merhûm u magfûr Vezîr-i a^czam ‘Ali Pâşâ AE
Der-sitâyiş-i ‘Ali Pâşâ T Der-sitâyiş-i merhûm u magfûr Vezîr-i
a^czam ‘Ali Pâşâ rahîmehu'l-lâhu ‘aleyh Ü Der-vasf-ı merhûm Vezîr-i
a^czam ‘Ali Pâşa ‘aleyhi'r-rahme S Der-medh-i merhûm Vezîr-i a^czam
‘Ali Pâşâ E Der-vasf-ı Sadr-ı a^czam ‘Ali Pâşâ İ l sevketiñe : haşme-
tüne MÜE ; 2 ebnâ-yı : ebnân-ı M ; 3 -Mİ ; 7 olsa : -A ; 8 -M revâ-
dur : sezâdur Ü

9. Merd-i meydân-ı hüner merdüm-i pâkîze-güher
Müdde^câ-bahş-ı zafer saf-şiken-i arsa-i ceng
10. Safder-i sadr-ı nişin âsaf-ı âlî-mesreb
Meclis-efrûz-ı Cem ü ma^creke-perdâz-ı Peşeng
11. Kişver-ârâ-yı kerem-pîse 'Ali Pâşâ kim
Reşk eder hâme vü şemsîrine tâc u evreng
- E51b 12. Sadr-ı a^czam o cihânban-ı 'azîmü's-şân kim
Rîzesinün düridür gevher-i tâc-ı Hüseng
13. Kâr-fermâ-yı 'adâlet kim olursa lâyık
Kahramân aña silahdâr u Nerîmân serheng
14. Mihr sanmañ görinen kesb-i 'ulüvv etmege çarh
Urdı dâmân-ı serâ-perde-i iclâline çeng
15. Kilk-i Mîsrî-kasabı mâşıta-i kisver-i Rûm
Tîg-ı Hindî-nesebi memleket-âşûb-ı freng
16. Verse ger mâşıta-i 'adli cihâna revnak
Şîr-i bâlin-i münakkaş olur âhûya peleng
17. Bulsa ger terbiyet-i ma^cdeletin âtes ü âb
Bir olur tab^c-ı semenderle mizâc-ı harçeng
18. Feyz-bahş olsa cemâdâta ger isti^cdâdı
Tartılur cevher-i mâhiyyet-i insân ile seng
19. Feyz-i ihsânuñi yâd eylese bir şâ^cir olur
Hâmesi kufl-ı der-i genc-i ma^câniye medeng

9. TSİ'de 10. beyt ile yer değiştirmiştir ; 11 tâc u : tâc-ı TM ;
14 'ulüvv etmege çarh : kemâl etmegicün M ; 15 memleket : ma^creke MÜ ;
19 eylese : etse T

20. Yûsuf-ı hulkîdur ol şâhid-i ma^cnî kim olur
Dil-i akl âfet-i âşk ile serâsîme vü deng
21. Husrev-i re'yidür ol şafder-i yektâ kim urur
Heft-seyyâre-i peyk gibi rikâbında şeleng
22. Kendi hûrşîd-i cihân-tâb u felekdür gûyâ
Zîr-i rânında o rehvâr u sebük-pûye kûireng
23. O cihân-gerd-i sebük-pây kim etdükcce şitâb
Bîragur sâyesini yolda hezârân-ferseng
24. Kûh-ı ser-menziile evvel erişür sarsardan
Olsa ger sur^cat-i seyri sebak-âmûz-ı direng
25. Yine an^cunla berâber olamaz sur^catde
Olsa şehbâl-i melâ'ikden eger perr-i hadeng
26. Harekâtı o kadar mu^ctedil ü nâzük kim
Eblâk-ı çarh ana nisbet görinür kecrev ü leng
27. Etse ol peyker-i mevzûn ile âheste-hirâm
Sanki reftâre gelür nâz ile bir dilber-şeng
28. Dâverâ dâd-penâh Asaf-ı âlî-güherâ
Ey cihân-dâver ü Cem-câh u Felâtûn-ferheng
29. Ben de ıkrâr ederin aczîme evsâfuñda
Şöyledür neleyeyin lâzîme-i gayret ü neng
30. Gûşını tutsa felek penbe-i hûrşîd ile ben
Olurın hakkı edâda yine bîtâb u direng

20 âşk ile : -i ; 21 kim : ki AEAM / urur : olur T / seyyâre-i : seyyâre AETAMÜSE ; 22 cihân-tâb u : cihân-tâb-i M / rehvâr u : rehvâr-i AEMÜ ; 23 cihân-gerd-i : cihân-gerd ü AE ; 24 sarsardan :sur^catde M ; 26 kecrev ü : kecrev-i MÜ ; 28 cihân-dâver-i : cihân-dâver ü A,E ; 29 ederin : ederim İ / neleyeyin : neleyeyim İ ; 30 olurın : olurum İ

31. Hak budur lâzım idi devlete bir sencileyin
Dâver-i ^câdil ü düstûr-ı ^cadâlet-evreng
- E52a 32. Edeyin olmaz isem silk-i le'âl-i medhûn
^cIkd-i lü'lû-yı sûreyyâ gibi ^carpa âveng
33. Gösterür bükalemûn-şu^cle-i fikrüm gerçi
Büstân gibi şebistân-ı dili rengâreng
34. Ne cevâhir dizeyin silk-i senâna göresin
Ki ede şa^cşa^cası çarh-ı dü-rengi yek-reng
35. Ne cevâhir ki birin versem olurdı zühre
Haşre dek bezm-i hayâlümde nevâzende-i çeng
36. Şöyle mest etdi beni keyf-i şarâb-ı medhûn
Ki mezâk-ı dile yeksân görinür şehd ü şereng
37. Hvâba varmaz dil-i şûrîde-nihâd-ı tab^cum
Çekmese sînesine şâhid-i endîşeyi teng
38. Düşde fikr eylerin evsâfuñı bîdâr olıcak
Bulurın levh-i hayâlümde serâser bî-reng
39. Soñra taşvîr edüp âyîne-i endîşemde
Hem yazar hem tutarın nagme-i kilke âheng
40. Hâmem ol Mânî-i i^ccâz-nûmâdur ki eder
Nokta-i nûn-ı sûhan üstine tarh-ı Erjeng
41. Tab^cum ol gamze-i şûh-ı büt-i ma^cnâdur kim
Hûn-ı şemsîr-zebân ile verür fitneye reng

32 edeyin : edeyim İ / silk-i : seng-i / le'âl-i : le'âlî-i T ;
34 dizeyin : dizeyim İ ; 35 olurdı : alurdı A ; 36 şarâb-ı : hayâl-i M ; 37 endîşeyi : endîşemi M ; 38 eylerin : eylerim M ; 39 âyîne-i : âyîne A ; 40 ki : kim TSİ ; 41 fitneye : rahneye M

42. Düsse ger aks-i ruh-ı bikr-i hayâlüm eyler
Aftâb-ı felegi câm-ı şarâb-ı gül-reng

43. Şimdiden soñra duçâ eyle hemân ey Nefçî
 Heves-i lâf u güzâf eyleme kim kâfiye teng

44. Tâ ki âyîne-i hûrşîd-i cihân-tâb-ı felek
 Levh-i pâk-i dil-i endîşe gibi girmeye jeng

45. Jeng-i gamdan dili âyîne gibi pâk olsun
 Görmesün safha-i pîşânî-i bahtı âjeng

42. beytin 1. misrai -ı ; 44 dil-i : dili A ; 45 dili âyîne ;
 dil âyîne-i T

* DER-SİTÂYİŞ-İ VEZİR-İ A^cZAM HÜSEYİN PÂŞÂ

1. Zihî ikbâl-i baht-ı kâmrân u tâli^c-i hurrem
Ki oldı muğtenem esbâb-ı zevk u şevk ile âlem
2. Pür etdi ‘âlemi gülbang-ı kûs-ı müjde-i devlet
Görünmez oldı ‘Ankâ gibi ‘âlemde vücûd-ı gam
3. Bu deñlü şevk-bahş olmaz dil-i nâşâda ger olsa
Felek peymâne-i şahbâ cihân ‘işret-serây-ı Cem
4. Zemîn feyz-i neşât-ı ‘adl ile ma‘mûr u nâzında
Zamâne ârzû-yı intizâm-ı hâl ile hurrem
- E52b 5. Ne fevt eylerse esbâb-ı safâdan devr-i çarh-ı dûn
Kažâ hüsn-i tedârikle telâfî etmede her dem
6. Bu dem bir özge demdür böyle ferhunde zamân olmaz
Nice şâd olmasun ‘âlem nice kâm almasun âdem
7. Dem-i evvel bahâr u mevsim-i nevrûz-ı sultânî
Zamân-ı devlet ü ikbâl-i sadr-ı kâmrândur hem

Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ ‘îlün mefâ ‘îlün
AE102b T48a A62b M54a Ü105b S90b E52a İ70a

* -M Der-sitâyiş-i Vezîr-i a^czam Hüseyin Pâşâ AE Der-medh-i Hüseyin Pâşâ T Der-medh-i merhûm u mağfûr Vezîr-i a^czam Hüseyin Pâşâ-yı şehîd Ü Der-medh-i Vezîr-i a^czam-ı sâbık Hüseyin Pâşâ S Der-medh -i merhûm Vezîr-i a^czam Hüseyin Pâşâ E Der-medh-i bedr-i efham Hüseyin Pâşâ İ Bu manzûme S'de ken. 1 ikbâl-i : ikbâl ü M / kâmrân u : kâm-rân-ı M / tâli^cü : tâli^c-i M ; 3 şevk : zevk M / nâşâd : nâşâda Ü ; 4 ma‘mûr u : ma‘mûr-ı M ; 5 devr-i : -M / çarh-ı dûn : çarh eyler T çarh eyler +evvel M / etmede : etmeye Ü ; 7 bahâr u : bahâr-ı M / devlet ü : devlet-i TM

8. Sütûde Âsaf-ı zîşân ki fahr eyler vücûdıyla
Süleymân u sipâh u taht u mülk ü efser ü Hâtem
9. Muâllâ-pâye destûr-ı şehenşâh-ı zemîn k`olmîş
Vekîl-i re'y-i pür-nûri felekde neyyir-i açzam
10. Mürebbî-i ahâlî kâm-bahş-ı macdelet-güster
Nizâmülmülk-i ahd-ârâyış-i macmûre-i âlem
11. Güzîde merdüm-i kâmil yegâne dâver-i âdil
Güsâde-rûy u nâzük-dâl huceste-zât u Ferrûh-dem
12. Cihân-sâlâr-ı âlîşân cihângîr-i kader-fermân
Cihânbân-ı felek-eyvân vezîr-i açzam u ekrem
13. Hüseyen-ism ü Alî-sîret hidîv-i âlem-ârâ kim
Neşât-ı ahd-i adliyle cihâna sûr olur mâtem
14. Teçâlâ'l-lâh zihî pâşâ-yı mülk-ârâ-yı cengâver
Ki lâyikdur denilse hem Nizâmülmülk hem Rüstem
15. Adâlet-pîşe düstûr-ı mucazzam kim cenâbunda
Revâdur olsa ger serheng ü derbân keykubâd u Cem
16. Hevâ-yı ebr-i tîgîyle bahâr-ı macreke şâdâb
Nesîc-i hâme-i rumhiyle zîrh-ı safderi muclem
17. Cihân-ı şevket ü câhîna mülk-i lâmekân mulhâk
Zamân-ı devlet ü ömrine devrân-ı bekâ munzam
18. Fürûg-ı âftâb-ı re'y-i âlemgîri kim oldur
Fürûzân şebçirâg-ı dûdmân-ı âlem ü âdem

8 eyler : eylerim i /taht : baht T / efser ü : efser-i M ; 9
vekîl-i : felekler M ; 10 -M ; 11 güsâde-rûy u : güsâde-rûy-i M / zât
u : zât-i TM ; 13 sûr : iyd TSİ ; 15 cenâbında : cenâbindanTM ; 16
nesîc-i : nesîm-i M nesîb-i İ / zîrh-i : zîrh u T zerre Mİ ; 17 za-
mân-ı : zemîn-i SE ; 18 oldur : oldı M

19. Düşeydi ‘âlem-i endîşeye ger zerrece nûri
 Görinürdi dile râz-i derûn-i ma^cnî-i mübhem
20. Keder çekmezdi hergiz rûzgâruñ inkılâbından
 Tutaydı dâmen-i ikbâlini ger âsmân muhkem
21. Biribirine girdi fitne havfinden zamânında
Sabâdan sañma kim gîsû-yı hûbâni olur derhem
22. Şabâ ger micmere-gerdân olaydı bûy-i hulkıyla
Komazdı nükhet-i gîsû-yı yâra ârzû-yı şem
23. Vereydi lutf-i tab*e* terbiyet ger ebr-i nevrûza
Yem-i cûdîndan alsa mâyे ger ebr-i zemistânî
24. Yem-i cûdîndan alsa mâyे ger ebr-i zemistânî
Biterdi hâr-i huşk üzre şükûfe yerine dirhem
- E53a 25. Nesîm-i himmetiyle ger temevvüç etse bir demde
Güherden kûhsâr olurdı sertâser kenâr-i yem
26. Sûvâr oldu¤ca gûyâ Kahramân-i hamle-güsterdür
Ki meydâna girüp cevlân edince sarsılur ‘âlem
27. Ne çâpük-rahş olur ol Düldül-i sîmurğ-per elhâk
Ki olmuş ‘âlem-i fîtratda sehmü'l-gayb ile tev'em
28. O deñlü güst ü çâpükdür ki ger sür^eatle deryâdan
Nesîm-âsâ güzâr eylerse pâyına tokunmaz nem
29. Nihâd-i cilvesinde şûhî-i tab*e*-i sabâ mužmer
Sevâd-i peykerinde rûh-i berk u sâcika müdğam

19 nûri : mihri / ma^cnî-i : ma^cnî T ; 21 olur derhem : uludur hem A ; 22 yâra : hûbâni M ; 23 lutf-i : lutf u M ; 24 alsa : olsa M / har-i : nâk-i M ; 25.beytin 2. misrai -i ; 28 deryâdan : deryâda M / nem : yem ; 29 sabâ: ziyâ

30. Kimi tâvûs-ı raⁿnâ der kimi perrende ejderhâ
Edince gâhi pertâb-ı bülend ü cilvesin derhem
31. Ne ejderdür ne ‘Ankâ ol Burâk-ı berk-sür-atdır
K`irişür müntehâ-yı menzile Cibrîlden akdem
32. Dem-i cevlânda gâhî germ olup tünd etse reftârin
Hevâ-yı cünbişinden çâk olur bu nîlgûn târem
33. Hevâ-yı cünbişin yâd eylesem gâhî hayâlümde
Verür dünyâya lerze iżtîrâb-ı bâhr-ı endîşem
34. Bu deñlü tünd iken reftârı ammâ cilveler eyler
Ki dilber gibi tarz u tavrına meftûn olur âdem
35. Şanurlar nâz-perver bir şanemdür kim hîrâm eyler
Humâr-ı hîvâbdan olmuş perîşân turra vü perçem
36. O mevzûn-peyker ol tarz-ı hîrâm ol cilve-i nâzük
O sîmîn sâk o müşkînyâl ü dum ol kâkül-i pür-ham
37. Hîrâm-ı dil-keşe mâlik olan raⁿnâ sehî-kadler
Görünce hüsn-i reftârin olurlar şîvede mülzem
38. Vezîrâ kâmkârâ şafderâ sâhib-kîrân Sadrâ
Eyâ leşker-kuş ü kişver-güşâ-yı a^cdel ü ekrem
39. Ne mümkindür şenâni i^ctikâdumca edâ etmek
Eger derc eylesem bir nüktede biñ ma^cnî-i mülhem
40. Garaż ‘arż-ı hulûş u bezl-i makdûr etmediür yohsa
Olur hâk üzre medhûnde zebân-ı nâtiķa ebkem

30 raⁿnâ der : raⁿnâdur Aİ / bülend ü : bülend-i M ; 31 berk-sür-
atdır : berk-âsâdur M / k`erişür : ki erişür TMİ ; 33 bâhr-ı : sehv-i
M ; 34 tarz u : tarz-ı Mİ ; 35 nâz-perver : nâz u perver A / kim : ki
S / perîşân : -E ; 36 ol : o M / cilve-i : cilve A ; 39 edâ : murâd T

41. Benim de aczung var i^ctirafum lîk şevkumdan
Hulûsum bundan özge nice tâhkîk eylesem bilmem
42. Hayâl-i fikr-i evsâfuñla bir mecmûcadur hâtır
Hevâ-yı hüsñ-i açlâkuñla bir gülzârdur sînem
43. Hayâl-i medhuñi şevkinden istikbâl eder tabcum
Verür mevcûd olan ma^cnâyi hem şükrâne-i makdem
44. Serîr-i hâmemi gûş eyleyince şevk-i medhûñle
Safâsından olur kerrûbiyân-i nûh-felek sersem
- E53b 45. Hevâ-yı şevk-i medhûñdûr beni gûyâ eden yohsa
Dem urmazdim sûhanden ger olaydım 'Isî-i Meryem
46. Nice söz söylenür ol yerde kim şâcir şatar kendin
Galat-perdâz-i ma^cnâ bir müzevvir Türk-i lâyefhem
47. Ne mikdârin bilür ne kadr-i güftâri 'aceb bâtil
Mesîhâ geçinür ammâ har-i Deccâl ile tev'em
48. Metâc-i kâsidi hüsñ-i ķabûl-i tabca nâ-çesbân
Hayâl-i fâsidi dûşîze-i ma^cnâya nâmahrem
- 49 Yegâne şâcir-i sihr-âferîn-i rûstâhâne
Mukallid-yâve Eflâtûn-echel bahtek-i alem
50. Mu^cassal böyle bir ebleh-firîb-i rûzgâr olmaz
'Aceb halk eylemiş hakkâ Hudâ-yı alem ü ahkem
51. Tamâm oldı sûhan turma du^câya başla ey Nefc-i
Du^câ-yı devlet ü ikbâlidür şimdengirü elzem

41 tâhkîk : tâhrîr T ; 42 fikr-i : fikr ü MS ; 43 medhuñi : medhûñe M / ma^cnâyi : ma^cnî-i T / şükrâne-i makdem : şükrâne akdem İ ; 46 söylenür : söylenir M / şatar : şayar A şanur İ ; 47 güftâri : güftârin M / har-i : har u A ; 49 bahtek-i alem : bahtek ü azlem M

52. Mürûr-ı dehr ile tâ kim felek biñ yilda bir gâhî
Döne ehl-i dilüñ kutb-ı murâdî üzre bîş ü kem
53. Sa^câdetle şeref verüp serîr-i devlete her gün
‘Adâletle ‘ibâdet ecrini tahsîl ede her dem
54. Ola tâ haşre dek tedbîr-i re'y-i pür-savâbiyla
Binâ-yı saltanat muhkem esâs-ı mülk müstahkem

* DER-SİTÂYÎŞ-İ SADR-I A^cZAM HUSREV PAŞA ‘ALEYHÎ'R-RAHME

1. Aferîn ey ‘alem-efrâhte serdâr-ı dilîr
Safder-i kal-a-güsâ saf-şiken-i kışvergîr
2. Feth-i Hayber olalı eylememişdür kimse
Zûr-ı bâzû ile bir böyle hisârı teshîr
3. Bâreka'l-lâh zihî devlet-i feth ü nusret
Levhâşa'l-lâh zihî ‘âtifet-i hayy-i ķadîr
4. Ȑulgûl-i kûs-ı zafer tutdı cihânı o ķadar
Cünd-i ervâh ü melek birbirin etdi tebşîr
5. Başladı gûş edicek Sûre-i fetha Cibrîl
Eyledi Hîzr ile İlyâs du‘â vü tekbîr
6. Hayradur niyyet-i endîşe-i pâkin ne ‘aceb
Düşse tadbîr ne elbetde muvâfiķ takdîr
7. Bir seferde bu ķadar hidmete kim kâdirdür
Fîkr olunsa burada mât olur ehl-i tedbîr
8. Eser-i ‘adl ü mükâfaât-ı ‘adâletdür bu
Bu ķadar ancak olur hak bu ki hükm-i te’sîr

Fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün
AE108b T52b A69a M62b Ü111b S55a E53b İ41b

* -AM Der-istihsân-ı fütûhât-ı Vezîr-i a^czam u ekrem Husrev Paşâ AE Der-medh-i serdâr-ı ekrem Husrev Paşâ T Der-medh-i merhûm u mağfûr Vezîr-i a^czam Husrev Paşâ Ü Der-medh-i merhûm Vezîr-i a^czam u ekrem Husrev Paşâ E Der-sitâyış-ı vezîr-i a^czam Husrev Paşâ İ l kışvergîr : düşmengîr Ü âlemgîr İ ; 2 bâzû ile : bâzûyile İ ; 3 hayy-ı : hayy ü TMÜ / ķadîr : ķadîm İ ; 4 Ȑulgûl-i : Ȑulgûl u M / ervâh u : ervâh-ı Mİ ; 6 hayradur : hayra İ / niyyet-i niyyeti E / zûrriyyeti İ / muvâfiķ : -İ ; 7 bir : her M / ehl-i : -İ ; 8^cadl ü : ‘âdl-i M ‘adle İ

E54a

9. Yüri feth eyle ne İrânı ko ne Tûrânı
Gam yeme " eyyedeka'l-lâhü te*âlâ vü naşîr " *
10. Bu *adâletle bu ikbâl-i bülend ile saña
İ*tikâdum bu ki hîç olmaya bir feth-i asîr
11. Sen hemân cümle umûrunda *adâlet eyle
Gayriye müşkil olan saña olur emr-i yesîr
12. Evvelâ fırka-i erbâb-i dile lutf eyle
Eşkiyâ kısmını öldürmede etme te'hîr
13. Eşkiyâ lutfuñı zîrâ unudur bir demde
Ehl-i dil böyle eder medhûni ammâ tâhrîr
14. Kahramân-ı vüzerâ şaf-şiken-i kal'a-guşâ
Merd-i meydân-ı veğâ safder-i Hayder-şemşîr
15. *Âlem-i himmete fermân-dih-i hûrşîd-i kerem
Mesned-i ma'delete Âsaf-ı Cemşîd-serîr
16. Dâver-i *âdil ü *âlî-nażar u pâk-nihâd
Safder-i pür-dil ü vâlâ-güher ü sâf-żamîr
17. Sadr-ı Pervîz-hâsem Hâzret-i Husrev Pâşâ
Ki salâbetde bulunmaz aña mânend ü nazîr
18. Pâdişeh-kevkebe düstûr-ı mükerrem ki aña
Yaraşur her ne kadar etse zamâne tevkîr
19. Kâmkâr-ı *azamet-güster ü *âlî-himmet
Ki görünür kef-i cûdında cihân şey'-i hakîr

* "Allah sana güç versin, yardımcin olsun" 9 feth-i : emr-i S ;
 12 erbâb-i : ehl-i M / eyle : eyle +hemân M ; 16. beytin 2. misrai T'de
 14. beytin 2. misrai , veğâ : du*â İ ; 15 -T ma'delete : ma'rifete M ;
 16 -T pür-dil ü : pür-dil-i T / sâf : pâk S ; 19 şey'-i : hor u M

20. O cihânbân-ı mu^cazzam ki felek devr edeli
Görmedi ^cadl ile pîrâste bir böyle vezîr
21. Tavk-ı fermâni ile gerden-i fitne mağlûl
Satr-ı ahkâmı ile pây-ı sitem der-zencîr
22. Çeşm-i feth ü zafere ferd-i rikâbı sürme
Kîmyâ-yı kereme hâk-i cenâbı iksîr
23. Fikri üstâd-ı kûhen-sâle-i ^cakl-ı evvel
Re'yî ferzend-i kirâmi güher-i subh-ı ahîr
24. Kadri ol mertebe ^câlî ki revâdur olsa
Harem-i devletine bâl-ı Hümâ fersh-i hasîr
25. Olsa fermâni revân memleketi ^cahî
Edemez turra-i dilber dil-i ^cuşşâkî esîr
26. ^cAdli ger nâzîm-ı ahvâl-i ded ü dâm olsa
Alur âhû-bereyi dâye gibi dûşîna şîr
27. Hifzî ger istese eyler katarât-ı ^carakî
Dür gibi zîver-i zerrîn-güle şem^c-i münîr
28. Bulamaz nükhet-i gülzâr-ı bahâr hulkîn
Dâmenin bâd-ı sabâ eylese pûr-mûşk ü ^cabîr
- E54b 29. Kendi Rüstem sanasın Aşkarı ^cAnkâ-perdür
Zîr-i rânında o sarsar-tek-i seyyâre mesîr
30. Bâreka'l-lâh o cihân-gerd-i zemîn-peymâ kim
Bâd-ı reftârı ile sarsılur eyvân-ı esîr

23 re'y-i : re'yî TAÜSEİ ; 25 -M ; 26 ded : -Mî , S'de 27 ; 27
güle : kûleh-i S , S'de 26 ; 28 eylese : eyleye İ / müşg ü : müşg-i M;
29 Aşkarı : Aşkar AETAÜSEİ ; 30 cihân-gerd-i : cihângîr-i ÜEİ / ref-
târı ile : reftâriyile T / eyvân-ı : eyvân u M / esîr : esîr T serîr M

31. Eremez gerdine süratde hadeng-i Rüstem
Çarh destinde kemân olsa hilâli zihgîr
32. Var kıyâs eyle sebükkrevligini kim meselâ
Eylese râkibi ger kasd-i şikâr-i nahcîr
33. Zûr-i bâzûda Nerîmân-i zamân olsa yine
Pes pâyına düşer sâye gibi atduğu tîr
34. Bâl ağar uçmağa mânend-i Burâk-i cennet
Etseler şeklini bir levh-i ruhâma tasvîr
35. Serverâ nâmverâ Aşaf-i 'âlî-güherâ
Ey 'âlî-kevkebe sâhib-kerem-i 'âlemgîr
36. Olmasam ger gam-i dehr ile perîşân-hâtır
Medhûni böyle mi eylerdi zebânum taçbîr
37. Bu perîşânlığ ile nazma nice cûr'et eder
Nola endîşemi maçkûl ile etsem taçzîr
38. Bâ'iş-i kîne nedür ehl-i kemâle bilmem
Müddeçâsından olaydım felegüñ âh habîr
39. Tuyalı saçyumi tekмîl-i hüner eylemege
Etmedi hîç cefâ etmede bir dem takşîr
40. Degişürdüm hele harlikle sühanverligi ben
Mümkün olaydı eger hüküm-i każâyi tagyîr
41. Zerresin mihr-i cihân-tâba degişmem ammâ
Olıcak zât-i şerîfûñ gibi naakkâd u basîr

31 hadeng-i Rüstem : Burâk-i cennet T ; 32 şikâr-i : şikârı A ;
33 zûr-i : zûr uM / atduğu : atdiği İ ; 37 -T , eder : edem M ; 39
tuyalı : tolı İ / eylemege : eylemede Eİ ; 41 zerresin : zerre-ves T /
naakkâd u : naakkâd-i S

42. Alayın mışkala-i hâme-i medhün elüme
Ne kadar olmuş ise mihnet ile jeng-pezîr
43. Bir cilâ vereyin âyîne-i endîseme kim
Eyleye şâşâası dîde-i hûrşîdi darîr
44. İ̄timâd etmez iseñ eyledügüm da>vâya
İktidârum edeyin fenn-i sühande takrîr
45. Benim ol nâzîm-i endîse ki simsâr-ı kazâ
Edemez kıymet-i akâd-ı dür-i nazmum takdîr
46. Ne bilür kâdrumi erbâb-ı ma>cânî vü beyân
Sözümi Arifibillâh eder ancak tefsîr
47. Bü'l-aceb şâcir-i kudsî-nefes ü hak-kûyum
Fikr-i ma>nâda ne hîle bilürin ne tezvîr
48. Fahr eder kevkebe-i tabum ile Hâkânî
Cân verür lehçe-i pâkîzeme Selmân u Zahîr
- E55a 49. Gülsen-i ma>nâya feyz-ı nefesüm bâd-ı bahâr
Çemenistân-ı hayâle kalemüm ebr-i matîr
50. Arz-ı hâli ko duâ demleridür ey Nefcî
Az olur kıymeti zîrâ sözün olunca kesîr

42 alayın : alayım İ / elüme : elüme S ; 43 vereyin : vereyim MS/
şâşâası : şâşâa-i M ; 44 ītimâd : ītikâd M / eyledügüm : eyledi-
gim Sİ / da>vâya : da>vâ ; 45 -M , endîse ki : endîse-i İ ; 47 kudsî-
nefes ü : kudsî-nefes-i AEMÜS / hak -gûyum : hak-bûyum İ/ bilürin :
bilürem MSİ

51. Tâ ki serdâr-ı cihângîr-i sipâh-ı encüm
Eyleye âlemi bir günde serâpâ teshîr
52. Sadr-ı devletde saçâdetle ser-efrâz ola hem
Ede düşmenlerini kahr-ı İlâhî tahkîr
53. Eksüük olmaya ser-i düşmen-i bed-bâhtından
Sâye-i perr-i Hümâ yerine zahm-ı şemsîr

—

* DER-TEHNİYET-İ VEZİR-İ A^cZAM HUSREV PAŞA

1. Hamdü li'l-lâh ki sa^câdetle Vezîr-i a^czam
‘Âfiyet buldu yine oldı memâlik hurrem
2. Sîhhati^câleme bir ‘iyd-i meserret oldı
Güldi açıldı cihân kalmadı bir sînede gam
3. Atdı şevk ile külâhın felege mihr ile mâh
Kudsiyân eyledi tesbîhe sipâs-ı munzamm
4. Bir safâ buldu bu müjdeyle cihân kim yaraşur
Dil-i erbâb-ı gam olursa tarabha^cn-e-i Cem
5. Dehre bir bunculayın müjde olur mı dahî
Nice hazz etmesün Allâhi seversen ‘âlem
6. Buldu dîvân-ı hümâyûn yine tâze revnak
Oldı erkân-ı sa^câdet yine şâd u hurrem
7. Etdi devlet yine evvelki makâmında karâr
Başdı çün devlet ile sadr-ı mu^callâya kadem
8. Uyudu fitne cihân oldı yine âsûde
Az kalmışdı ki baş kaldura ye'cûc-ı sitem

Fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilün

AEl10a T54a A71a M64a Ül13a S57a E55a İ43a

* -AM Kasîde berây-ı tehnîyet-i sîhhat ü ‘âfiyet Vezîr-i a^czam
ha^cret-i Husrev Pâşâ A Der-medh-i Husrev Pâşâ T Husrev Pâşâya ‘âfiyet-
nâmedür Ü Der-medh-i Vezîr-i a^czam Husrev Pâşâ ‘aleyhi'r-rahme S Der-
medh-i Sadr-ı a^czam Husrev Pâşâ İ l hamd ü li'l-lâh ki : minnet Allah'a
- M ; 2 sîhhati : sıfatı S ; 3 tesbîhe sipâsı : tesbîhi sipâsa S/sipâ-
sı : sipâhî İ ; 4 ‘âlem : âdem MS

9. Habbezâ kevkebe-i tâli^c-i "Al-i "Osmân
Dikdi devletleri tâ küngüre-i "arşa "alem
10. Böyle düstûr-ı cihânbâna kim oldı mâlik
Ki vezîr ola dilîr ola Felâtûn ola hem
11. Ne Süleymâna nasîb oldı ne İskendere bu
Ki vezîri ola bir Asaf-ı sâhib-hâtem
12. O Hudâvend-i hüner-perver-i cengâver kim
Münhasır devletine terbiyet-i tîg ü kalem
13. O yegâne sipeh-endâz-ı zafer-yâver kim
Cünd-i ervâh-ı melâ'ikdür aña hayl u haşem
- E55b 14. Safder-i ma'reke-perdâz-ı Nerîmân-savlet
Dâver-i memleket-ârâ-yı pesendîde-şiyem
15. Âsmân-ı "azamet "âlem-i cûd u himmet
Bâhr-ı mevvâc-ı kerem ebr-i güher-pâş-ı himem
16. Kâm kâr-ı vüzerâ kıble-i câh-ı fużalâ
Destgîr-i fukarâ dâd-penâh-ı "âlem
17. Meddî-i devr-i zamân hâzret-i Husrev Pâşâ
Ki "adâletde "adîl olmaz aña bir âdem
18. Sadr-ı a^czam o güzîde halef-i âdem kim
Fahr eder zât-ı şerîfiyle şanâdîd-i ümem
19. Kişver-ârâ-yı kerem-pîse ki böyle Pâşâ
Sadr-ı dîvâna şeref vermedi bundan aķdem
-
- 11 ola : -ı ; 13 sipeh-endâz-ı : sipeh-endâz u M ; 15 cûd u :
cûd-ı T / himmet : millet İ ; 18 ümem : "Acem M

20. Gelmemi̇sdür dahi̇ dünyâya nazîri belki
Gelecek var ise Allâhü Tėâlâ ȧlem
21. Hâk mübârek ede şâhenşeh-i devrâna hele
Böyle olsa olacak i̇ste Vezîr-i ȧzam
22. ‘Akli kâmil dili pâk âyîne-i sînesi sâf
Hükmi cârî sözi söz‘ahdi metîn ü muhkem
23. Sözleri müntehab-ı nûşha-i esrâr-ı kažâ
Dili erbâb-ı serâ-perde-i gayba mahrem
24. Feyz-i resh-i kalemi mâye-i iksîr-i murâd
Bezîl-i dest-i keremi mâ-hasal-i mȧden ü yemm
25. Reşk eder câhîna dîvana çıkışınca Âsaf
Baş eger tîgîna meydâna girince Rüstem
26. Peyk-i ikbâli ile feth ü zafer peyderpey
Nûkhet-i hulkî ile bâd-ı sabâ dem-ber-dem
27. Kisver-i Çîne döner rûy-ı zemîn sertâser
Şâhid-i hulkî ne dem olsa perîşân-perçem
28. Dergeh-i devleti kim Kȧbe-i ehl-i dildür
Olsa lâyîk per-i Cibrîl aña cârûb-ı harem
29. Hâvâbdan göz açamaz fitne zamânında meger
Sarsar-ı kahri ile sarsıla bu nûh-târem
30. Havf-i tîgîyla diyâr-ı ‘ademe cân atdı
Döymedi hamle-i pür-savletine şâh-ı ‘Acem

23 kažâ : hudâ M ; 26 zafer: zaferi İ / dem-ber-dem : dem-her-dem Ü ; 28 Kȧbe-i : Kȧbe A ; 29 -AEAM / fitne : kimse Ü / sarsıla : sar- silur T ; 30 tîgîyle : tîriyle M

31. Şahne-i ma^cdeleti fitneyi zencîre çeker
Hâl ü hat üzre degül silsile-i ham-der-ham
32. Kimse olmazdı zamânında mügevves-ahvâl
Zülf-i şimşâdi sabâ etmese gâhî derhem
33. Olsa ger hâsiyet-i hîfzî cihâna sârî
Merdüm-i dîde-i hurşîd olurdı şebnem
- E56a 34. Hükmi ger istese tagyîr-i mezâk u meşreb
Câm-ı Ceme^gîd kadar neşve verür reşha-i semm
35. Sadr-ı Âsaf-menişâ safder-i sâhib-revişâ
Ey Hümâ-sâye Hudâvend-i hümâyûn-makdem
36. Kâsirim her ne desem vasf-ı cemîlüñde senüñ
Şâcirim gerçi hakîkatde hoş-âmed bilmem
37. Ne kadar da^cvi-i nazm eyler isem zu^cmumca
Olurın Zâtuñı ta^crîfe gelince mülzem
38. İ^ctikâdumca edâ eyleyemem neyleyeyin
Özr-i taksîrümi ma^czûr tut ey kân-ı kerem
39. Vasf-ı zâtuñ nice mümkün yine olmış tutalum
Bir nefesde nice biñ ma^cnî-i gaybi mülhem
40. Hâsılı hayyiz-i imkânda degül evsâfuñ
Almasun yok yere bir şâcir ele hîç kalem
41. Mümkün olaydı eger medhûñi hak üzre edâ
Ben ederdim yine yâ nâtîka-i endîsem

34 tagyîr-i : -î / mezâk u : neşve vü Ü -î / neşve : neş'e TAMÜEİ/
semm : yem^c M ; 38 -M neyleyeyin : neyleyeyim S / özr-i : özr ü î ; 39
yne : ola î / bir : her A, Eî / gaybi : îsâ î ; 40 evsâfuñ : vassâfuñ
Ü / ele : -Ü eline M

42. Keşf olur kûşe-i çeşmiyle bakınca zîrâ
 Tab^cuma levh-i ma^cânîdeki râz-ı mübhem
43. Benim ol şâ^cir-i sihr-âver-i mu^cciz-dem kim
 Reşk ederler sözüme nâdire-sencân-ı hikem
44. Sûhanüm sihr-i mübîn ü kalemüm çûp-ı Kelîm
 Nefesüm mağz-ı dem-i nutk-ı Mesîh-i Meryem
45. Nûr-ı feyz^c âtes-i Mûsâ gibi dilde rûşen
 Sîrr-ı Hakk^c cevher-i cân gibi sözümde müd^cgam
46. Der gören reşha-i hâmem ne temâşâdur bu
 Çeşme-i âb-ı hayât ola dehân-ı erkam
47. Sofi nefsini helâk eyleyemez tâ o kadar
 Zindedür Ab-ı hayât-ı sûhanümle âlem
48. Büte secde olalı görmedi bir kimse dahî
 Bikr-i fikrüm gibi bir şûh-ı dil-âşûb sanem
49. Söz tamâm oldu ne lâzım bu güzâf ey Nef^cî
 Saña şimdengirü sîdk ile du^câdur elzem
50. Tâ ki ahkâm-ı anâsırıla vücûd-ı insân
 Gâh sîhhatde ola gâh çeve renc ü elem
51. Dâ'imâ devlet ü izzetle geçe evkâti
 Ola sîhhatde selâmetde vücûdı her dem
52. Arz-ı rûmi nice feth etdi ise devlet ile
 Eyleye memleket-i Rûma Horasânı da zamm

43 sihr-âver:vahy-âver Ü;44 Mesîh-i:Mesîh ü TÜ Bu beytin üzeri M'de çizilmiştir;45 cân:kânı/sözümde:sözündeİ;47eyleyemez:eylemez T;48 olalı:edeli T -i/bir:-Ü/kimse dahî : dahî kimse Ü ;49 bu: -Ü ;51 evkâti:eyyâmi Ü

E56b * DER-MEDH-İ MERHÜM VEZİR-İ AÇZAM HÂFIZ AHMED PÂŞÂ

1. Ey sadr-ı cihân safder-i yektâ-yı zamâne
Mahtâc-ı der-i devletüñ ebnâ-yı zamâne
2. 'Âlemde 'aceb sencileyin bir dahî var mı
Hem safder ü hem memleket-ârâ-yı zamâne
3. Hem memleket-ârâ vü hem ehl-i dil ü dâniş
Pîrâye-dih-i sûret ü maçnâ-yı zamâne
4. Dârâtuna yok kudreti şâhân-ı cihânuñ
Olursa eger her biri Dârâ-yı zamâne
5. Eyyân-ı şukûhuñda mekân tutsa olurdu
Kadriyle piristû-beçe 'Ankâ-yı zamâne
6. Hurşîd gibi olsa nola kevkeb-i câhuñ
Ârâyış-i devrân-ı dilârâ-yı zamâne
7. Cemşîd gibi olsa nola meşreb-i pâkûñ
Sâkî-i mey-i bezm-i tarab-zâ-yı zamâne
8. Sen olmasañ olmazdı gûşâde dil-i 'âlem
Ey mâhasal-ı sırr-ı mucammâ-yı zamâne

Mef'ûlü mef'îlü mefâ çîlü fe'ûlün

AE105b T92b A66a M58a Ü109a S51b E56b İ44b

* -TAM Der-medh-i Vezîr-i açzam Ahmed Pâşâ AE Der-medh-i Hâfız Ahmed Pâşâ 'aleyhi'r-rahme S Der-tehniyet-i Vezîr-i açzam Husrev Pâşa İ 2 safder ü : safder-i M ; 3 M'de ken. ; 6 câhuñ : bahtuñ M ; 8-T

9. Olmaz saña bir kimse fažîletde berâber
Olursa eger Bû 'Alî Sînâ-yı zamâne
10. Kadrûñ nice mačlûm olur kim saña nisbet
Ednâ görinür mansîb-i ačlâ-yı zamâne
11. Etse nola Kačbe gibi dergâhuña secde
Cümle gerek ačlâ gerek ednâ-yı zamâne
12. Eylerdi rikâbında pey(i)k gibi tekâpû
Olmasa eger silsiledede pâ-yı zamâne
13. Lâyikdur eger şânuña tačzîmen olursa
Ferş-i kademün çesm-i temennâ-yı zamâne
14. Böyle eder evsâfuñı levh-i dile tâhrîr
Nevk-i kalem-i nâtiķa-peymâ-yı zamâne
15. Feyyâż-i kerem mîsdar-i âsâr-i mekârim
Hurşîd-i zemîn kevkebe-bahşâ-yı zamâne
16. Ser-halka-i erbâb-i sehâ Hâtem-i devrân
Zerdûz-i sühân nâdire-pîrâ-yı zamâne
17. Fahr-i şučarâ kîble-i erbâb-i mačârif
Kutb-i vüzerâ Asaf-i dânnâ-yı zamâne
18. Hem-nâm-i Hudâvend-i rüsül hâfiż-i devlet
Kim ancak odur var ise pâşâ-yı zamâne
- E57a 19. Ol sadr-i kavî-re'y-i cihân-dîde ki yokdur
Re'yine hîlâf etmege yâ re'y-i zamâne

10 kim : ki İ ; 11 -i Kačbe gibi dergâhuña : dergâhuña Kačbe gibi
TS ; 12 silsiledede : silsile der E ; 13 çesm-i : cây-i İ ; 14 nâtiķa-peymâ :
nâtiķa-pîrâ İ ; 16 nâdire-pîrâ : nâdir ü pîrâ E ; 19 re'y-i :câh-i
M re'y ü E

20. Ol Âsaf-ı Cem-câh-ı mu^cazzam ki hemîse
Re'yine muvâfîk görinür re'y-i zamâne
21. Düstûr-ı kerem-pîse ki pür olmada dâ'im
Gülbang-i senâsiyle zevâyâ-yı zamâne
22. Cengâver-i yektâ ki yedi def^a žarûrî
Şâh-ı 'Acemi eyledi rüsvây-ı zamâne
23. Ger tefrika-endâz-ı cihân olsa hûcûmî
Gelmezdi dahi bir yere eczâ-yı zamâne
24. Reşh-i kalemi mâye-i âsâyış-i 'âlem
Hâvan-ı keremi sofra-i yağmâ-yı zamâne
25. Tab^cı sadef-i gevher-i şehvâr-ı ma^cânî
Endîsesi mir'ât-ı mücellâ-yı zamâne
26. Ey sadr-ı sühân-pîse bunı sen de bilürsin
Kim sözde bulunmaz baña hemtâ-yı zamâne
27. Gitdükce güzellenmededür Yûsuf-ı nazmum
Artarsa nola derd-i Züleyhâ-yı zamâne
28. Arâste ol gûne 'arûsân-ı hayâlüm
Kim her biri bir âfet-i ra^cnâ-yı zamâne
29. Hâlâ benim ol sâhir-i üstâd ki yokdur
Bir bencileyin şâ'ir-i garrâ-yı zamâne
30. Feyz-i nefesüm mu^ccize-perdâz-ı belâgat
Sihr-i kalemüm âyet-i kübrâ-yı zamâne

22 žar^{rî} : hûcûmî M ; 23 cihân : zamân Ü / hûcûmî : zarîrî M ;
25 şehvâr : yektâ T ; 26 hemtâ : yektâ S ; 30 nefesüm : ni am-i İ

31. Tahkîk-i taşavvurda Aristö-yı sebük-rûh
İhyâ-yı ma'anîde Mesîhâ-yı zamâne
32. Ben Enverî-i devr-i zamânım nola olsam
Mûsâ gibi sâhib-yed-i beyzâ-yı zamâne
33. Ben şâ'ir-i mu'ciz-dem-i ilhâm-tırâzım
Bilmezse nola kadrümi mollâ-yı zamâne
34. Molla ne'aceb bilmese ammâ bu 'acebdür
Hîç olmaya bir nâkîd-i kâlâ-yı zamâne
35. İllâ yine şâhenşeh-i devrân ki cenâbı
Devletle ola melce' ü me'vâ-yı zamâne
36. Şimdi odur ihyâ eden erbâb-i kemâli
Ahsente zihî himmet-i vâlâ-yı zamâne
37. Hîç aña nazîr olmaz iken tâli'i gör kim
Anı da komaz hâline iğvâ-yı zamâne
38. Ma'zûr tut evsâfuñı bu mertebe zîrâ
Lâl etdi beni şîve-i bî-câyı zamâne
39. Bir kûh-i belâ oldı dile bir yere geldi
Eczâ-yı gam-ı lâ-yetecezzâ-yı zamâne
- E57b 40. Devrân o kadar 'aks-i murâd üzre döner kim
Gamnâk eder oldı dili sahbâ-yı zamâne
41. Olmaz yine def-i gama çâre eger olsa
Sahbâ ile pür-sâgar-ı mînâ-yı zamâne

33 mu'ciz-dem-i : mu'ciz-dem ü TAMS/ mollâ : monlâ M / hîç : kim
M ; 35 ola : odur / melce' ü : melce'-i Mî ; 40 döner : turur Ü ; 41
sahbâ ile : sahbâyle AETAMÜSİ

42. Çarhuñ sitemi cānuma geçdi nola olsa
 Destümde kalem fitne-i ber-pây-i zamâne
43. Ben sâde-dil ebnâ-yı zamân ise münâfîk
 Güçdür baña gâyetde müdârâ-yı zamâne
44. El-minnetü li'l-lâh ki yokdur hele 'aczüm
 Olsa ne kadar hasmum eşirrâ-yı zamâne
45. Şemşîr-i zebânumla cezâsını bulurlar
 Bahteklik ederlerse ahîbbâ-yı zamâne
46. Çok tecrübe etdüm hele tahkîk budur kim
 Yegdür yine ahbâbdan a'dâ-yı zamâne
47. Birdür baña şimdengirü çün zillet ü 'izzet
 Ne bîm-i gam-ı dehr ü ne pervâ-yı zamâne
48. Yok tîg-ı zebân çekmeden özge dahi çâre
 Gâyetde şakî oldılar ebnâ-yı zamâne
49. Başdan başa dünyâyi tolaşsan bulamazsın
 Bir 'ârif-i hoş-sohbet ü bâbâ-yı zamâne
50. Ammâ olurın yine bununla mütesellî
 Kim böyledür ahvâl-i serâpâ-yı zamâne
51. Pek müşkil olurdu ger olaydı baña mahsûs
 Bu gûne ta'addî-i gam-efzâ-yı zamâne
52. Yoklansa her eyyâmda elbetde mukarrer
 Ehl-i dile bir hasm-ı tüvânâ-yı zamâne

44 hasmum : hasm-ı TM ; 47 şimdengirü : -M / çün:çok İ / zillet ü 'izzet : 'uzlet ü zillet M / dehr ü : dehr - Ü; 48 bulamazsın : bulı-mazsın AETS/ hoş-sohbet ü : hoş-sohbet-i M / bâbâ-yı : dânâ-yı M ; 49 olurın : olurum MS ; 51 mukarrer : mukarrerdür T

53. Ammâ kimi haşm etdi baña gör felek-i dûn
Ta'bîr edemem özge temâşâ-yı zamâne
54. Bir Ehrimen-i bâtil u 'ifrît-şemâ' il
 Deccâl-i yavân-sîret ü sîmâ-yı zamâne
55. Bu şekl ü bu endâm ile dünyâyi begenmez
Turfa-har-ı bîhûde-i hod-rây-ı zamâne
56. Nopran göriniür gerçi ki olmaz dahi böyle
 Bir buñzede câdû-yı ciger-hâ-yı zamâne
57. Biñ dürlü maraž etse isâbet zarar etmez
 Lutf ede meger merg-i müfâcâ-yı zamâne
58. Nef'î bu şikâyet nice bir başla du'âya
 Düşmez bu kadar 'ârife şekvâ-yı zamâne
59. Tâ devr ede dolâb-i felek gelmeye bir dem
 Devr eylemeden hîç tesellâ-yı zamâne
- E58a 60. Devletle sa'âdetle ola kevkeb-i bahtı
Hurşîd gibi encümen-ârâ-yı zamâne
61. Pür-emn ola devrinde cihân tâ o kadar kim
 Bir yerde zuhûr etmeye gavgâ-yı zamâne

53 -T bâtil u : bâtil-i MÜ / yavân : denî M ; 54 hod-rây-ı :
hod-ârâ-yı İ ; 55 -T nopran : lopran AEAÜE 56.beytin 2.
 misrai M'de 55.beytin 2. misrai ; 56-TM ; 53 gelmeye : dönmeye M /ey-
 lemeden : eylemede M ; 60 pür-emn : pîrâmen İ / cihân : felek Ü

* DER-VASF-I HÂFIZ AHMED PÂŞA

1. Baña gerekmez kerem-i rûzgâr
Olmasa tek dilde gam-i rûzgâr
2. Def-i gama çâre mi var olsa ger
Elde kadeh câm-i Cem-i rûzgâr
3. Derd bu kim kor mü kadeh tutmaga
Keşmekes-i dembedem-i rûzgâr
4. Böyle çeker mi bu gamı ehl-i dil
Niceye dek bu setim-i rûzgâr
5. Ehl-i dile zulm ü sitem gibi yok
Hîç bir emr-i ehem-i rûzgâr
6. Ehl-i dilün tâli-i yok olsa ger
Pâdişeh-i muhterem-i rûzgâr
7. Dilde safâ olmayacak ârife
Bî-mezedür hep ni'am-i rûzgâr
8. Gördi mi bir ârifi bir kimse hîç
Devlet ile muğtenem-i rûzgâr
9. Bir har-i düpâda görünür hemân
Devlet-i sâbit-kadem-i rûzgâr
- Müftecilün müftecilün fâcilün
AE107b T82a A67b M59b Ü110b S53b E58a İ46a

* -TAM Der-vasf-i merhûm Vezîr-i azähl Ahmed Pâşâ AE Der-medh-i Hâfız Ahmed Pâşâ Ü Der-medh-i merhûm Vezîr-i azähl Hâfız Ahmed Pâşa E Der-medh-i sadr-i azähl Hâfız Ahmed Hân İ l tek : ger T ; 2 ger: eger A ; 5 gibi yok : yok gibi İ ; 6 ger : eger A

10. Har diyemem belki sitemdür hara
Fażla-i haşv-i şikem-i rûzgâr
11. Çâre ne çün devr edeli böyledür
Kâ'ide-i mültezim-i rûzgâr
12. Bâri yıkılsa yere geçse felek
Ber-taraf olsa elem-i rûzgâr
13. Kalmasa tâ fîrka-i erbâb-ı dil
Sîne-figâr u dijem-i rûzgâr
14. Baña ne ben rind-i cihân-dîdeyim
Etmez eser baña gam-ı rûzgâr
15. Belki hutûr eylemez aslâ dile
Yâd-ı vücûd u 'adem-i rûzgâr
16. Gam mı çeker devlet-i dünyâ için
Rind-i Felâtûn-hikem-i rûzgâr
17. Az-çok ehl olana vermez keder
Kayd-ı gam-ı bîş ü kem-i rûzgâr
- E58b 18. Ola husûsâ ki müreibbî aña
Himmet-i sâhib-kerem-i rûzgâr
19. Ol ki olur himmeti yanında bir
Bahşîş-i nakd u selem-i rûzgâr
20. Ol ki aña masraf-ı yek-rûzedür
Mâhasal-i kân u yem-i rûzgâr
21. Ol ki serâ-perde-i iclâlidür
Şukka-i zerrîn- alem-i rûzgâr

11 ne çün:niçün İ;13 figâr u:figâr-ı Mİ;15 hutûr:husûr S/vücûd u:
 vücûd-ı M vücûda İ;17ehl olana:ehl-i dile;19 -AETAMSEİ

22. 01 ki fürûğ-i güher-i tîgidur
 Saşaça-i subh-dem-i rûzgâr
23. Âsaf-i Cem-mesned-i devr-i zamân
 Şafder-i âlî-himem-i rûzgâr
24. Şaf-şiken-i memleket-i şark u garb
 Rüstem-i Dârâ-hâsem-i rûzgâr
25. Dâver-i pür-sevket ü pür-ihtisam
 Muhterem ü muhtesem-i rûzgâr
26. Ma'reke-perdâz-i pesendîde-re'y
 Hayder-i Yûsuf-şiyem-i rûzgâr
27. Hâfiż-i dîn hâzret-i Sadr-i cihân
 Mehdî-i Ahmed əalem-i rûzgâr
28. Sadr-i muazzam ki der-i əadlidür
 Kible-i şeyhü'l-harem-i rûzgâr
29. Bârgehi mahkeme-i əadl ü dâd
 Dergehi kehfü'l-ümem-i rûzgâr
30. Desti yem-i lutf u dili kân-i cûd
 Kendi veliyyü'n-nicâm-i rûzgâr
31. Reşha-i kilk-i kef-i ihsânidur
 Merhem-i zahm-i elem-i rûzgâr
32. Muçiz-i güftâr ile dersem nola
 Əsî-i ferhunde-dem-i rûzgâr
33. Bânû-yı Meryem-menış-i fikridür
 Encümen-ârâ sanem-i rûzgâr

23 mesned-i :meşreb-i Ü ; Dârâ:Dârây T ;27 dîn:-î/Mehdî-i: Mehde-i
 A ;30kendi:kendü M; 31-Eî reşha-i:pençe-i M ; 33 bânû : bînî T

34. Aña nazîr ola mi [“]âlemde hîç
Zühre gibi müttehem-i rûzgâr
35. Hamlesine tâb getürmez [“]adû
Olsa eger Güstehem-i rûzgâr
36. [“]Ömri olunca yazamaz medhüñi
Münsî-i çâpük-kalem-i rûzgâr
37. Dâdgerâ nâmverâ dâverâ
Ey halef-i muhterem-i rûzgâr
38. Böyle mi eylerdim edâ medhüñi
Olmasa muhkem samem-i rûzgâr
- E59a 39. Yohsa ederdim güher-i vasfuñi
Zîver-i gûş-ı ni^cam-i rûzgâr
40. Başla du^câ etmege Nef^cî yeter
Sekve-i zulm ü sitem-i rûzgâr
41. Tâ ki felek devr ede bozulmaya
Silsile-i muntazam-i rûzgâr
42. Eyleyeler tâ hukemâ-yı zamân
Bah^s-ı hudûs ü kadem-i rûzgâr
43. Ola müsâ^cid o ķadar bahtına
Gerdiş-i pür-pîç ü ham-i rûzgâr

34 [“]âlemde : gâyetde T ; 36 medhüñi : vasfuñi T ; 37 -T ; 38 öyle mi : eyle mi M ; 39 yohsa : belki T ; 41 -M ; 42 hudûs ü : hudûs-ı Üİ

44. Nakş ede nâmîn zer-i hûrşîde tâ
Sikke-tîrâz-ı direm-i rûzgâr

45. Kadri bülend ola o mîkdâr kim
Nâmîna ola kasem-i rûzgâr

46. Çok yaşaya tâ o kadar kim aña
Ola nûmâyân herem-i rûzgâr

* DER-MEDH-İ VEZİR-İ A“ZAM HAFIZ AHMED PAŞA

1. Bi-hamdi'l-lâh felek döndi yine vefk-i murâd üzre
Olurdu hâl pek müşkil kalaydı ger-inâd üzre
2. Aceb re'yümce döndi hem aceb lutf etdi dünyâya
Olursam nola şimden soñra hüsn-i i-timâd üzre
3. Bu imdâdî recâ etmezdim aşlâ baht u tâlicden
Degüldüm rûzgâra hak bilür bu i-tikâd üzre
4. Ki terk edüp kadîmi kînesin ehl-i dil ü tab'a
Güler yüz göstere lutf eyleye ola vidâd üzre
5. Murâdum üzre tâ bu gûne devr etmezdi ger olsa
Felek mahkûm-ı fermânnum zamâne inkîyâd üzre
6. Te'âlâ'l-lâh zihî devr-i dilârâ-yı murâd-âver
Nolaydı çarh bu devre olaydı i-tiyâd üzre
7. Muhâl ise eger devr-i çep-endâz-ı felekden bu
Hudâ kâdirdür etse bârî hükümin imtidâd üzre
8. Ümîdüm bu ki mümtedd ola ger olmazsa bî-şübhe
Olur kişver yine pür-fitne vü leşker fesâd üzre

Mefâ-îlün mefâ-îlün mefâ-îlün mefâ-îlün

AE104a T91a A64a M61a Ü107a S49b E59a İ47a

* -TAM Der-vasf-ı merhûm Vezîr-i açzam Hâfız Ahmed Pâşâ AE Der-sitâyiş-i Sadr-ı açzam Hâfız Ahmed Pâşâ S 1 ger :bes ; 2 şimden soñra: şimden girü M / i-timâd : i-tikâd M ; 3 bilür : budur AE ; 6 nolaydı : bulaydı AE

9. Bunuñçün şükr-i hak dünyâya lâzım lîk vâcibdür
Teveccûh imtidâd-i devlet-i Sultân Murâd üzre
10. Ki böyle sâhib-istiçdâd uçârif pâdişâh olmaz
Tamâm ahvâl-i dîn ü devletinde ictihâd üzre
- E59b 11. Sûhanver olduğündan mâtadâ seyr eyleyen kimse
Hat-ı taclîkini tercîh eder hatt-ı ‘îmâd üzre
12. Ne gûne eyledi gör yine icrâ hükm-i idrâkin
Ola günden gûne idrâki yâ Rab izdiyâd üzre
13. ‘Aceb hüsn-i tedârik eyledi bi'l-lâh ‘aşk olsun
Felâtûn olsa ger olmazdı bu gûne reşâd üzre
14. Zimâm-ı devleti aldı elinden bir apardosın(?)
Ki zerrâfa olur râcih o gâv-ı har-nijâd üzre
15. O nopran kim müselmân olduğu takdirce farzâ
Kalaydı kendi hâline olurdu irtidâd üzre
16. O terkîb ile beş bin yıl mukaddem gelse dünyâya
‘Aceb çoban olurdu gûsfend-i kevm-i ‘âd üzre
17. Umûr-ı saltanatdan ol harı târh etdiği yetmez
Olur kat kat isâbet fikr olunca ittirâd üzre
18. Ki emr etdi vezâret hidmetin teslîm edüp mühri
O sâhib-rüşde kim ahvâl-i dehri intikâd üzre
19. Revâ midur saçâdetle tururken Asaf-ı devrân
Sadâret eylemek bir dîv-i sadr-ı adl ü dâd üzre

9 lîk : belki S ; 10 isticdâd u : isticdâd-i M / dîn ü : dîn-i M ;
15 nopran : lopran SE / kendi : kendü AEMÜ / olurdu : olaydı İ ; 17 -T
tarh : tard E ; 19 sadâret : vezâret M

20. Nice Asaf ki ma^cnâda tasavvur olsa râci^hdür
Şükûhi şevket-i Efrâsyâb u Keykubâd üzre
21. O dîn-perver Hudâvend-i kerîm ü kişver-ârâ kim
Vücûdi rahmet-i mahz-i îlâhîdür cibâd üzre
22. O Sadr-i a^czam u fermân-revâ-yı maşrik u magrib
Ki şâhân-ı zamâne dergehine istinâd üzre
23. O yektâ feylesof-ı kâmkâr u müstesâr-ı küll
Ki isti^cdâdî her tedbîrde rûşd ü sedâd üzre
24. Vezîr-i nüktedân düstûr-ı ehl-i cilm ü sâhib-dil
Ki gâlibdür zekâda fikri cakl-i müstefâd üzre
25. Müşîr-i kâmrân u kâm-bahş-ı ma^cdelet-güster
Ki vâcibdür du^câ-yı devleti ehl-i bilâd üzre
26. Cenâb-ı Hâfiż-ı hażret-i Pâşâ-yı Ah̄med-nâm
Ki nâmın nakş eder erbâb-ı dil levh-i fu'âd üzre
27. Zihî pâşâ-yı mülk-ârâ-yı rûşen-re'y-i câlîşân
Ki dâ'im re'y ü tedbîriyle tevfîk ittihâd üzre
28. Zihî sâhib-serîr-i ma delet kim bîm-ı kahriyla
Ne câni var ki devrûñde ola fitne fesâd üzre
29. Sirâyet etse bûy-ı hulkı ger dünyâya olurdu
Bir avuc hâk gâlib tûde-i müşk ü zebâd üzre
30. Ederdi hâk-i cennet gibi fevrî şâh-ı gül peydâ
Olaydı ger çekîde şebnem-i lutfi remâd üzre

20 şevket-i : devlet-i Ü / Efrâsyâb u : Efrâsyâb-ı İ ; 21 kerîm
ü : kerîm-i M / mahz-i : feyz-i Ü ; 23 kâmkâr u : kâmkâr-ı Mİ / sedâd:
şidâd AE reşâd T ; 24 cilm ü : cilm-i İ / fikr-i cakl-i : cakl-i fikr-i
Ü ; 25 kâmrân : kâmkâr İ ; 27 re'y ü : re'y-i A ; 30 remâd : cemâd M

- E60a 31. Olur zinde Mesîhâ gibi hem mürde eder ihyâ
 Dem-i nutkî eger tokunsa tasvîr-i cemâd üzre
32. Menâr-âsâ kiyâmet kopsa deprenmez tururdı ger
 Düşeydi sâye-i temkîni fark-ı gimbâd üzre
33. Zer-i mahlûl-ı rahşende gibi olurdu nûrânî
 Düşeydi perteve-i re'yi eger resh-i midâd üzre
34. 'Aceb mi olmasa devrinde farkı mest ü huşyâruñ
 O deñlü lutfi cárîdûr dil-i nâşâd u şâd üzre
35. Eyâ Sadr-ı sühen-perver ki idrâkin olur câzim
 Tekellüm etmedin bir lafzı ma nâ-yı müfâd üzre
36. Kusúr etdimse ger maçzûr ola vasf-ı cemîlûnde
 Reh-i mecrâ-yı feyz olmışdı gâyet insidâd üzre
37. Nice demdür ki zîrâ Hayder-i kerrâr-ı endîsem
 Geçürdi rûzgâruñ rûzgâr ile cihâd üzre
38. Tehî ceyb-i maçışet hem maçâş ahvâli pek muhtell
 Vebâlüm gerden-i endîşe-i 'akl-ı maçâd üzre
39. Ki bir lahzâ komaz âsûde kendi hâlümé tâ kim
 Olam bir-iki günlük 'ömr için tahsîl-i zâd üzre
40. Ne sihr eyler yine gör vasf-ı zât-ı bî-nazîrûnde
 Hele tabcum biraz evsâfa olsun i'tiyâd üzre
41. Benim ol sâhir-i vahy-âzmâ kim görse âsârum
 Olurdu sihr için Mûsâda tertîb-i mevâdd üzre

31 M'de üzeri çizilmiştir, dem-i : dil-i İ / nutkî : lutfi AMSEİ/
 eger tokunsa : tokunsa eger İ ; 33 mahlûl-ı : mahlûl Ü Üİ ; 34 lutfi :
 nutkî M / nâşâd u : nâşâd-ı TAİ / şâd -İ ; 35 maçnâ-yı: -İ ; 38 maçâd:
 müfâd M ; 39 kendi : kendüMS ; 40 bî-nazîrûnde : bî-nazîründür İ ; 41
 sâhir-i : şâcir-i T

42. Müfîd ü muhtasardur her kelâm-ı hikmet-âmîzüm
 Olur destümde gerçi hâme teksîr-i sevâd üzre
43. Harâc u bâc-ı mülk-i "âlem olmazdı aña kıymet
 Dizilse ger dür-i nazmum külâh-ı Keykubâd üzre
44. Hakîkat böyledür ammâ ne deñlü medh edersem de
 Olur isbât-ı hak güç Âsaf-ı vâlâ-nihâd üzre
45. Metâc-ı nazmumuñ sen olmasañ zîrâ harîdârı
 Kalurdı haşre dek bâzâr-ı endîşem kesâd üzre
46. Bahâ tahmîn eder bir kimse yok erbâb-ı mañâda
 Otuz yıldur felek ıkd-ı dür-i nazmum mezâd üzre
47. Midâd-ı kilk-i vasfuñla urur dil merhem-i teskîn
 Olur derd-i zahmi rûzgâruñ iştidâd üzre
48. Anuñçün kadr-i erbâb-ı dili fark eylemez devrân
 Ki añałar sâye salmaz "âr eder "sebün şidâd" üzre *
49. Vücûdı her birinüñ başka "âlemdür hakîkatde
 Olur anuñçün ehl-i dil cihânda infirâd üzre
50. Yeter söz kalmadı hem kâfiye teng oldı ey Nefcî
 Duñâya başla yüz sür dergeh-i Rabbü'l-ibâd üzre
- E60b 51. Ola tâ kim cihân gâhî pür-emn ü gâh pür-fitne
 Döne tâ kim felek biñ yıldız bir vefk-i murâd üzre
52. Vezâret eyleye devletle dîvân-ı hümâyûnda
 Ola fermânına şâhân-ı "âlem inkîyâd üzre
53. Mühimmâtın müheyŷâ ede hep eltâf-ı Rabbânî
 Ola tâ haşre dek eyyâm-ı "ömür imtidâd üzre

42 gerçi hâme : hâme gerçi Eİ ; 43 olmazdı : olaydı İ; 47 urur dil: ururdı M ; 48 ki : kim İ / sebün şidâd : sebü şidâd M * Sümme ye'tî min bañdi zâlike sebün şidâd...:"Sonra bunun ardından yedi kurak yıl gelecek..." Yûsuf Sûresi (12), âyet 48.; 50 Rabbü'l-ibâd:Rabb-i'ibâd T ; 51 vefk-i :gâhî AETAMÜSİ ; 52"âlem:devrân M

* KASİDE DER-SİTÂYİŞ-İ VEZİR-İ A^cZAM BAYRAM PÂŞÂ

1. Felek isterse dahî mertebe-i vâlâyı

Eylesün dergeh-i Pâşaya cebîn-fersâyî

2. Nice dergâh cenâb-ı harem-i Ka^cbe-i câh

Ki eder pâyede tâ kürsî ile da^cvâyı

3. Dergeh-i bârgeh-i sadr-ı cihân kim örter

Sâyesi Ka^cbe gibi çarha siyeh dîbâyı

4. Der-i düstûr-ı cihânban-ı Sikender-şân kim

Gösterür şâhlara kevkebe-i Dârâyı

5. Feylesof-ı vüzerâ sâni- eaklı-ı evvel

Merdüm-i çeşm-i cihânbin-i dil-i dânyâyî

6. Revnak-ı saltanat-ı memleket-i heft-iklîm

Hâmî-i dîn-i 'alem-efrâz-ı cihân-ârâyî

7. Sadr-ı rûşen-dil ü meh-kevkebe Bayram Pâşâ

Ki eder devleti bir demde ǵanî dûnyâyı

8. O jegâne hüner-endûz-ı ahâlî-perver

Ki bu vâdîde müsellemdür aña yektâyî

Fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilün

AEl11b T49b A72b M68b Ü114b S59a E60b İ50b

* -M Der-sitâyiş-i hażret-i Bayram Pâşâ AE Der-medh-i Bayram Pâşâ
 T Der-sitâyiş-i Vezîr-i a^czam Bayram Pâşâ A Der-hakk-ı Bayram Pâşâ Ü
 Der-hakk-ı Bayram Pâşâ Ü Der-vasf-ı kâ'im-i makâm Bayram Pâşâ S Der-si-
 tâyiş-i bedr-i efhâm Bayram Pâşâ İ l mertebe-i : mertebe Ü / vâlâyı :
 a lâyi İ ; 2 harem-i : haremî M / tâ : hakk M ; 4 gösterür : göstere M;
 5 cihânbin : cihânban M / dil-i : dil ü M ; 7 rûşen-dil ü : rûşen-dil-i
 Ü ; 8 ahâlî : re'âyâ Ü

9. Halef-i akl-ı mücerred ki revâdur etse
Cevher-i medhüne lü'lü-yı sühân-lâlâyı
10. Döndürür çarhı murâdınca hakîm-i aklı
Sûre-i Nûr okudur mihre edîb-i re'yi
11. Devleti âleme pîrâye-i Abadânî
Şohbeti âdeme sermâye-i rûh-efzâyî
12. Olsa ger feyz-i nem-i meşrebi dünyâya revân
Lûle-i kevser eder gerden-i ejderhâyı
13. Girdbâd-ı gâzabı etse zemîne gavta
Sarsar-ı himmeti yâd etse felek-peymâyi
14. Çâh-ı Bâbil gibi yere geçirür kûhsâri
Ebr-i tûfân gibi çarha çıkışarur deryâyi
- E6la 15. Behre-yâb olsa şabâ nükhet-i hulkîndan eder
Tabla-i rîze-i müşk uğradığı sahrâyi
16. Uğrasa memleket-i Çîne eger şerminden
Dilde habs eyler idi nâfe dem-i bûyâyi
17. Sünbül-i hulkîna beñzer der idim turra-i yâr
Müşk-bîz olsa eger sâye-i anber-sâyi
18. Olsa yek-rengi-i mâhiyyeti ger nâmiyede
Kimse görmezdi dahî rûy-i gül-i ra^enâyi
19. Vasf-ı temkînini biñ yilda ederdi tâhrîr
Dedügüm yerde turaydı kalem-i hercâyî

9 etse : olsa M ; 12 dünyâya : deryâya S ; 13 yâd etse : anı etse
M yâ etse Ü/ felek : -M ; 15 sabâ nükhet-i hulkîndan eder : eger mil-
ket-i hulkînda sabâ M / tabla-i rîze: rîze-i tabla-i S / tabla-i : tabla
AE / uğradığı : uğradığı Sİ ; 16 eger : olur M / habs : çîn M / hulkîna:
zülfine Ü / anber-sâyi : anber-sârâyi İ ; 18 rengî-i : rengi Mİ ; 19
temkînini : temkîni M terkîbini İ / dedügüm : dedigim TAMEİ/ turaydı :
olayı M

20. Hvâba varmazsa nola dîde-i bahtı bir dem
 Aftâb olmuş aña merdümek-i bînâyî
21. Olañı nâzım-i kânûn-ı umûr-ı devlet
 Tutdi âvâze-i ‘adli o kadar dünyâyi
22. K`idemez gamze-i Tâtâr-nijâd-ı hûbân
 Mülk-i cân u dil-i ‘âşıkda dahi yağmâyi
23. Ey cihân-dâver-i devrân ki neşât-ı lutfuñ
Hurrem etdi gerek a^clâyı gerek ednâyi
24. Mâh-ı nev şanma felek yüz süreli dergehüñe
 Gösterür çîn-i kûleh-kûşe-i istigñâyi
25. Dâmen-i lutfuña erişse benûm de destüm
 Rûzgâr ile dahi etmez idim gavgâyi
26. Sihr ederdim o kadar vasf-ı cemîlûñde ki tâ
 Gösterürdüm felege ben de yed-i beyzâyi
27. Sihr edersem de belâ bu ki edâ eyleyemem
 Levh-i âyîne-i medhûnde olan ma^cnâyi
28. Bilürin aczini endîsemüñ ammâ nedeyin
 Yenemem tab^c-ı heves-nâk u dil-i şeydâyi
29. Her biri tâ o kadar medhûñe meftûn olmuş
Hvâba varsa görür elde kalem-i gûyâyi
30. Neylesün râyiż-i endîşe nice zabt etsün
 Rahş-ı tab^cum gibi bir tevsen-i çâpük-pâyi

21 kânûn-ı umûr-ı devlet : devlet-i umûr-ı kânûnı İ ; 25 gavgâyi :
 da^cvâyi M ; 26 felege : melege M ; 28 bilürin : bilürem Sı / nedeyin :
 nedeyim İ / heves-nâk u : heves-nâk-i Mı ; 29 -M / gûyâyi : bûyâyi T ; 30-M

31. Şevkîvâr vâdî-i ma^cnâda tekâpû biraz
Nola gösterse ^cinân-ı kaleme irhâyi
32. 'Acizim Husrev-i ma^cnâ iken evsâfuñda
Bâri tahkîk edeyin dâ^ciye-i ma^cnâyi
33. Kuvvet-i tab^cumi mejhûnde olan ^caczümi gör
Bilesin tâ ne imiş su^cbede-i Mevlâyi
- E61b 34. Benim ol çehre-güsâ Mânî-i tasvîr-i hayâl
Ki eder ^caklı sevâd-ı kalemüm sevdâyi
35. Görse ger şâhid-i mazmûnumu düşde Mecnûn
Zülf-i pür-tâbına dil-bestे görür Leylâyi
36. Ben ol Cemşîd-i tarabâhâne-i feyzim ki müdâm
Husrevânî-hum ile nûş ederin sahbâyi
37. Gördi sâkî-i ezel rîtl-ı girân-ı bezmüm
Ser-nigûn eyledi bu nûh-kađeh-i mînâyi
38. Fitne mahîük olalı görmedi ^ceşm-i eyyâm
Tab^cı şûhum gibi bir sâhir-i bî-pervâyi
39. Kalmasa ger per-i şâhîn hayâlinde meçâl
Târ-ı endîşe ile dâme çeker 'Ankâyi
40. Gark olur kevn ü mekân Ab-ı hayât-ı feyze
Alduğumca elüme kilk-i sühân-pâlâyi

31 -M ; 32 -M edeyin : edeyim Sİ ; 33 -M ; 34 E'de 35 ; 35 E'de
36 ; 36 ederin : ederim TSİ ; 37 girân-ı bezmüm : girânum pür hem M;
39 hayâlinde : hayâlümde M ; 40 gark : ^cark Ü / pâlâyi : bâlâyi T
-ârâyi M

41. Tâzeler lâle gibi dâğ-ı derûn-ı felegi
Eyledükce kalemüm nagme-i nev-peydâyı
42. Kime ızhâr edeyin sihr-i beyânı ammâ
Hvâba vardukça meger düşde görem Mûsâyı
43. Kimi işhâd edeyin eyledüğüm da*vâya
İndürem sihr ü füsün ile meger *Isâyı
44. Başla sıdk ile du*câ etmege Nef*cî nice bir
Da*cvi-i ma*crifet ü lâf-ı sühhan-pîrâyı
45. Tâ ki bir Asaf-ı zî-şâna Süleymân-ı zamân
Mühri teslîm ede zabit etmegicün dünyâyi
46. Sadr-ı devletde sa*câdetle ser-efrâz ola
Sadme-i kahri nigûn ede ser-i a*câdayı
47. Güni günden yig ola devlet ile sîhhât ile
Bilmeye hîç nedür fikr-i gam-ı ferdâyı

42 edeyin : edeyim Sî ; 43 -M , edeyin : edeyim Sî / eyledüğüm:
eyledigim Sî ; 43 indürem : indire TAMÜSEİ; 44 ma*crifet ü : ma*cri-
fet-i Ü ; 45 zîşâna : zîşân M ; 46 ser-efrâz : ser-firâz M ; 47 dev-
letile : sîhhatile / sîhhât ile : devlet ile M / ferdâyı : dünyâyi M

***KASİDE-İ RAHSİYYE DER MEDH-İ MUSTAFA PÂŞÂ**

1. Zihî semend-i mülâyim ki hüsn-i reftârı
Unutdurur dil-i ‘uşşâka cilve-i yârı
 2. Tamâm gösterür etdükce nâz ile cilve
Usûl-i tarz-i bütân-i tîrâz-i Ferhârı
 3. Olurdi halk-i cihân ser-nihâde-i revişi
Ger olsa bir sanem-i dil-rûbâda etvârı
 4. Nigâhi gamze-i hûbân gibi tecessüs eder
Hîrâm-ı dil-keşine dil veren giriftârı
 5. Fütâde-i ser-i râhi Burâk-ı firdevsî
Esîr-i dâm-ı nigâhi gazâl-ı Tâtârî
 - E62a 6. O deñlü dilkeş ü matbû‘dur şemâ‘ili kim
Eder görünce serâsîme ‘akl-ı ‘ayyârı
 7. Taşavvur eylese ger peyker-i dilârâsın
Dem-i firâkda añlardı ‘âşık-ı zârı
 8. Murâdi üzre hayâlinde seyr içün şeklin
Şikâl ederdi aña belki zülf-i dildârı
- Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün
- AE113a T51a A74a M69b Üll6a S60b E61b İ40b

* -AM Kasîde-i rahsiyye der-medh-i Mustafa Pâşâ AE Der-medh-i Mustafa Pâşâ T Rahsiyye der-medh-i merhûm Vezîr Muştafa Pâşâ el-meshûr Nigdelü Ü Der-medh-i Mustafa Pâşâ ‘aleyhi'r-rahme S Der-medh-i Vezîr-i a‘zam Canboladzâde Mustafa Pâşâ E Der-sitâyiş-i rahş-ı Vezîr Mustafa Pâşâ İ 2 tîrâz-ı : tîrâz u AETAMSE ; 3 nihâde-i : nihâdi İ/revişi : revişini İ ; 5 nigâhi : mekânı İ

9. Cebîni kim seher-i rûz-ı çiyd-ı sürcatdür
Sevâd-ı perçem-i müşgînidür şeb-i târî
10. Nesîm-i gonca-güsâ gibi seyri bir demde
Açar şüküfte-dil eyler nice dil-efkârı
11. Gelince bâd-ı şabâ gibi hurde reftâre
Yol üzere târh eder eşkâl-i mevc-i enhârı
12. Bu deñlü şûh u mülâyim-hîrâm iken gâhî
Neçûzü bi'l-lâh eger etse tünd-reftârı
13. Gubâr-ı pâyı verür bâd-ı şarsara temkîn
Hevâ-yı cünbişi sarsar nihâd-ı kûhsârı
14. Eder şitâbı hacil âb ü âteşi olsa
Reh-i nişîb ü firâze cehende vü cârî
15. Kümeyt-i hâme gibi 'âlem-i tahayyülde
Müsellem olsa aña ger tarîk-i rehvârı
16. Ederdi hiddet-i reftârı tündi peyveste
Sipihr-i maçniye gerd-i zemîn-i eşârî
17. Çekeydi sûretini levh-i âftâba eger
Sûr-ı nigâr-ı revâk-i sipihr-i jengârî
18. O deñlü sûrcat ile tayy ederdi 'âlemi kim
Düşürmez idi zemîne zîlâl-ı eşcârı
19. Gubârına eremez şehsûvâr-ı endîşe
Ne deñlü rahs-ı hayâle verürse misvârı

10gonca-güsâ : gonce -i / dil-efkârı : dil-fikârı MEİ ; 11 -Ü
reftâre : reftârı AE ; 12 eger : ger A ; 14 cehende : cihetde T ; 16
eftârı tündi peyveste : rehvâr-ı şiddeti peyvest İ ; 17 sûr-ı : şanur
İ / revâk-ı : revân-ı İ ; 18 zîlâl-ı : hilâle İ ; 19 verürse : verse T

20. Meger ki bâl ü per ede Burâk gibi aña
 Sütûr-ı meâh-i vezîr-i sütûde-girdârı
21. O şehsüvâr-ı Tehemten şükûh-ı zîşân kim
 Revâdur olsa eger Kahramân silahdârı
22. O hamle-güster-i leşger-şiken ki lâyıkdur
 Yazılısa levh-i dile dâstân-ı peykârı
23. O fitne-bend-i memâlik-güsâ ki lutf-ı Hudâ
 Müsaâhar eylemiş aña her emr-i düşvâri
24. Güzide dâver-i dîvân-ı ‘adl-i Fârûkî
 Yegâne şafder-i meydân-ı rezm-i Kerrârî
25. Veliyy-i ni‘met-i erbâb-ı dâniş ü idrâk
 Revâc-bahş-ı metâ‘-ı dükân-ı huşyârî
26. Kîvâm-ı tîynet-i terkîb-i ‘âlem ü âdem
 Hulâsa-i eser-i sun‘-ı kudret-i Bârî
- E62b 27. Sûhan-şinâs-ı kerem-pîse Mustâfa Pâşâ
 Ki şimdi gevher-i nażmuñ odur harîdârı
28. Hîdîv-i a‘zam u sâhib-tasarruf-ı ‘âlem
 Ki münhasırdur aña mansîb-ı nikû-kârı
29. Cihân-penâh-ı ‘adâlet ki sadme-i kahri
 Eder şikeste ser-i çarh-ı merdüm-âzârî
30. Zâmîr-i cevher-i küll gibi sâf izcâni
 Zülâl-i çeşme-i dil gibi pâk güftârı

22 leşger : düşmen / leşger-şiken : leşger-fiken i ; 25 dükân-ı :
 dükkân-ı AE ; 27 sûhan-şinâs-ı : sûhan-şinâs u Ü ; 28 mansîb-ı : mes-
 ned-i MÜEİ ; 29 -Ü ‘adâlet ki : ‘adâlet-peyki i

31. Rahîk-i meşrebi hurrem tutar dil-i Hızrı
Mesîm-i hulkı eder zinde rûh-i 'Attârı
32. Metâ'-i mahzen-i sîne hayâl-ı evsâfi
Cilâ-yı âyîne-i dîde nûr-ı dîdârı
33. Şüküfte gâmze-i sermest-i bahtı kim oldur
Güşâde nerkis-i bâğ-ı behişt-i bîdârı
34. Ger etse gûşe-i çesmiyle rûzgâra nazâr
Ederdi 'âlemi hâvâb-ı humârdan 'ârî
35. Zamân-ı ma' deletinde kemînden çıkışamaz
Ne deñlü fitnenün olursa germ bâzârı
36. Meger ki cezbede 'âşik nigâh-ı hasret ile
Hadeng-i tîrkeş-i nâz u tegâfûl-i yârı
37. Ger olsa çarh-ı vakârında cilve-ger hûrşîd
Olurdu kûh-ı girân zerre-i sebük-bârı
38. Bulaydı feyz-i nem-i cûdîn ebr-i nîsânî
Ederdi gark-ı cevâhir muhît-i zehhârı
39. Kerem-şî'âr hidîvâ hünerverâ Sadrâ
Eyâ kirâm-ı dü-kevnün yegâne sâlârı
40. Safâ-yı hâtır olaydı göreydün evsâfi
Yere gece göreyin çarh-ı dûn u gaddârı
41. Ki ne safâ kodı hâtırda ne safâya mahal
Yeriyle kalmadı dilde meserret âsârı

32 evsâfi : evsâfin İ / âyîne-i : âyîne Ü ; 33 behişt-i : behişt ü İ ; 36 nâz u ; nâz-ı İ ; 37 zerre : üzre T ; 39 dü-kevnün : dûnuñ T / yegâne : güzîde İ ; 41 safâ kodı hâtırda : safâ-yı hâtır kodı İ

42. Ne çâre devr edeli rûzgâr-ı dûn-perver
 Hemîşe böyledür ehl-i dilüñ ser ü kârı
43. Kimüñle söyleşelüm yâ kimüñle ceng edelüm
Hudâ bilür ki nedür bunda hikmet-i Bârî
44. Hemân kazâya rızâdur bu bâbda çâre
Kabûl ederse Hudâ ger rızâ-yı nâçârî
45. Du  aya başla ko tafsîl-i hâli ey Nef  î
Kasîde g  ayete erdi uzatma güftârı
- E63a 46. Kecîm-i sîmkes ü zer-rikâb ile tâ kim
 Ede tekâver-i çâlâk-i reftârı
47. Semend-i bahtı çeke zîr-i rân-ı devletine
 Sa  adet ile süvâr ola Kahramân-vârî

-

43 Bârî : âsârı T ; 44 ger : eger AE ; 45 tafsîl-i : tafđîl-i Ü/
 erdi : yetdi İ ; 46 ede : eder AE

* KASİDE DER-TA^cRİF-İ BÂĞÇE-İ KANDİLLİ-İ PÂDİŞÂH-I KİŞVER-SİTÂN
 HAİZRET-İ SULTAN MURÂD HÂN

1. Habbezâ bâğçe-i pâdişeh-i rûy-ı zemîn
 Görse Rîdvân eder üstâdına yüz biñ tahsîn
 2. Ferşî dîbâ-yı Hîtâyî gibi pür-nakş ü nigâr
 Tarhî revnak-şiken-i rav^cza-i firdevs-i berîn
 3. Yaz u kış açılır ezhârı tefâvüt etmez
 Ne dem-i ürd-i behîst ü ne meh-i ferverdîn
 4. Dâ'imâ hurrem ü şâdâb u müferrih çemeni
 Tutsa nerkisleri elde nola câm-i zerrîn
 5. Bülbüli 'âşik-ı ser-mest-i gazel-hâvân gibi şûh
 Gülleri dilber-i ra^cnâ gibi pür-çîn-i cebîn
 6. Reng-i ruhsâr-ı gül ü lâlesi bir mertebe kim
 Medhûni fîkr edenüñ olur edâsı rengîn
 7. Lâlesi hâl-i rübâyende-i rûy-ı dilber
 Sünbüli bâc-ı sitânende-i zülf-i müşgîn
 8. Dâmen-i çarhî mu^cattar eder esdükce nesîm
 Nûkhet-i yâsemen ü sünbül ü bûy-ı nesrîn
- Fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilün
 AE117b T76a A79a M69b Ü120b S66a E63a İ36a

* -TAM Sa^câdetlü pâdiş_hâh için Kapudan Ca^cfer Pâşâ Kandilli_h
 Bâğçede merhûm Kapudan Ca^cfer Pâşâ binâ etdûgi kasr-ı pâdişâhî ta^crî-
 findedür Ü Der-medh-i sarây-ı Pâdişâhî vü Ca^cfer Pâşâ râhmetü'l-lâh S
 Berây-ı medh-i kasr-ı Kapudan Ca^cfer Pâşâ der-ķandilli Bağçe İ 2 nakş
 u : nakş-ı AEAÜ ş 3 behîst ü : behîst-i İ ; 5 bülbüli : bülbül-i İ ; 6
 reng-i : reşk-i İ ; 7 ve 8 S'de yer değiştirmiştir, rübâyende-i : rübâyende S ; 8 yâsemen ü : yâsemen-i M

9. Cennet altında yâ üstinde demek câ'iz idi
 Bir letâfetde eger cennet olaydı ta'yîn
10. Cennet olmuş tutalum var mı 'aceb cennetde
 Böyle bir kasr-i safâ-güster-i turfa-âyîn
11. Böyle bir kasr-i zer-ender-zer-i pür-sanat kim
 Reşk eder hâme-i nakķâşına sûretger-i Çin
12. Tarh-i matbû'ına resk etmemeye çâre mi var
 Beyt-i ma'mûr-i felek Ka'be-i 'ulyâ-yı zemîn
13. Hindû-yı bâm u deri merdüm-i çesm-i hurşîd
 Turra-i tâk u revâkı per-i Cibrîl-i emîn
14. Açılur göñli temâşâ edenûn elbette
 Ne kadar olsa gam-i dehr ile dil-teng ü hazîn
15. Bu mahalde 'aceb evsâfına çesbân görinür
 Nola bu beytini Bâkî'nûn edersem tazmîn
16. " Def-i ye cûc-i gâma eşigidür sedd-i sedîd
 Men-i ceyş-i eleme dergehidür hisn-i hasîn "
- E63b 17. Dil-i 'âşik gibi 'isretgede-i rûhânî
 Beyt-i şâcir gibi rindâne vü mevzûn u metîn
18. Nedür ol mermâr-i berrâk ile ol havz-i latîf
 Nedür ol şemse-i şeffâf ile ol şâhnişîn
19. Nice şâyeste-i Sultân-ı cihân olmaz kim
 Bezl-i makdûr ede ıcadına ol Sadr-i güzîn

9 câ'iz : lâyîk İ ; 12 zemîn : berîn İ ; 13 -T bâm u : bâm-ı M ;
 18 şemse-i şemme-i İ ; 19 şâyeste-i : şâyeste AE

20. Mâlik-i bâhr-i kerem hâzret-i Ca^cfer Pâşâ
Kim eder mâmelekin çarh-i reh-i devlet ü dîn
21. Hâk mu^cîn ola hemân özge kerâmetdür bu
Yohsa bu himmete mümkün degül aslâ tahmîn
22. Yapdura pâdişeh-i ‘âleme bir böyle sarây
Hem donanma çıkışarup ede cihâni tezyîn
23. Böyle düstûr-i kavî-himmet ü zîşân olamaz
Sarf eder hayr işe bulsa nice biñ genc-i defîn
24. Harc eder varını deryâ gibi deprenmez hîç
Bâreke'l-lâh zihî Aşaf-i sâhib-temkîn
25. Bilse kîrat ile kadrin nola Sultân Murâd
Olur ihsân-i Hudâ şâhlara böyle karîn
26. Fikri ma^ckûl ü sözü pu_hte vü mi^cyârı dûrûst
Dâniş ü bînişi ber-kâ^cide vü re'yi rezîn
27. Ol kadar ‘âkil ü dânâ-dil ü dânişver kim
Fitne-i ‘âlemi ma^ckûl ile eyler teskîn
28. ‘Adli bir kişi^r-i pür-şûra nigehbân olsa
Eder âhû bere zânû-yı pelengi bâlîn
29. Mâde âhû ile şîr-i ner olur hem-h^vâbe
Heves-i sayd-i kebûterle per açmaz şâhîn
30. Dâverâ böyle mi eylerdim edâ vasfuñı ben
Olmasam ger sitem-i çarh ile gâyet gamgîn

22 yapdura ; yapdırıcı TAÜSEİ / çıkışarup : çıkışara AEAMÜSİ ; 23 himmet
ü : himmet-i Ü / bulsa : bula A / genc-i : genc ü MSİ ; 26 ma^ckûl u :
ma^ckûl-i T ; 27 dil ü : dil-i S ; 29 âhûyle : âhû ile AE

31. Benim ol rind-i belâ-dîde-i âzâde-nihâd
 Kim eder kasıma her gûşede bin fitne-kemîn
32. Gam degül kâmrevâ olmaz isem ‘âlemde
 Rûzgâruñ tek olaydım şer ü şûrûndan emîn
33. Bu kadâr nazma da kim cûr'et ederdi hâlâ
 Etmese tab‘uma ilhâm-ı İlahî telkîn
34. Hele maçûr ola medhûnde olan takşîrüm
 Înkisâr ile denen sözde olur gass ü semîn
35. İnşâ'a'l-lâh eger olursa safâ-yı hâtır
 Edeyin nûshâ-i evsâfuñı başka tedvîn
- E64a 36. Ne kasıde ne gazel nazm edeyin medhûnde
 Kim ola her birisi bir dizi lü'lû-yı semîn
37. Söz tamâm oldu hemân sıdk ile turma Nefî
 Bir duâ et ki diye ehl-i hakîkat âmîn
38. Tâ ki maçmûr ola bu köhne sarây-ı ‘âlem
 Tâ ki devr ede felekde meh ü mihr ü pervîn
39. Dâ'imâ ‘âtifet-i şâh-ı cihân-dâver ile
 Ola bîcûn u çerâ mesned-i devletde mekîn
40. Kadrin aklâ bile gitdükce şeh-i dânişver
 Her ne müşkil işi düşse ola Allâh muçîn
41. Bula sîhhâtle sarâyında safâ-yı hâtır
 Sefer etdükce müyesser ede Hak feth-i mübîn

31 kim : ki Ül 6 gûşede : gûşe S / biñ :bir E ; 34 denen : olan
 İ ; 35 edeyin : edeyim AETMSİ / nûshâ-i evsâfuñı başka : vasfuñı bir
 nûshâ-i başka İ ; 36 edeyin : edeyim SE ; 37 hemân sıdk ile turma :
 temeddûh niçe berây-ı İ ; 39 cihân-dâver : cihân-dâr İ

* DER-MEDH-İ VEZİR-İ A^cZAM MERHÜM İLYÂS PÂŞA

1. Kerîm-i kâmrân var ise ger İlyâs Pâşâdûr
Ki dest-i zer-feşâni kân-ı dil dûr-pâşı deryâdûr
2. Cihân-ı cûd u himmetdûr ‘aceb mi bâhr ü kân olsa
Dil ü desti ki dâ’im lutf u ihsâna müheyyâdûr
3. ‘Aceb mecmû‘a-i sırr-ı İlâhîdûr hakîkatde
Ki her ne gûne isti^cdâd derseñ anda peydâdûr
4. Civân-merd-i cihândûr şûh-meşrebdûr melek-hûdûr
Sahîdûr ehl-i dildûr nüktedândûr nükte-pîrâdûr
5. Dilîr-i şaf-şikendûr Erdşîr-i şîr-efkendûr
Müşîr-i mü’temendûr müsteşâr-ı kâr-fermâdûr
6. Penâh-ı saltanatdûr Kahramân-ı dîn ü devletdûr
Medâr-ı memleketedûr kâmkâr-ı kişver-ârâdûr
7. Sipihr-i izz ü câha âftâb-ı zerre-perverdûr
Serîr-i ‘adl ü dâda dâver-i dîndâr u dânâdûr
8. Saf-ı rezminde Rüstem bir tehî tîrkeş sipâhîdûr
Der-i cûdında Hâtem bir gedâ-yı bî-ser ü pâdûr

Mefâ‘îlüün mefâ‘îlüün mefâ‘îlüün mefâ‘îlüün
AE115b T89a A77a M65a Ü118b S64a E64a İ48b

* -AM Der-sitâyış-i hâzret-i İlyâs Pâşâ AE Der-vasf-ı merhûm u
mezbûr İlyâs Pâşâ Ü Der-sitâyış-i İlyâs Pâşâ S Der-medh-ı düstûr-ı
efham İlyâs Pâşâ İ 1 kerîm-i : kerîm ü Sî / var ise ger : ger var
ise T ; 3 isti^c dâd derseñ anda : isti^cdâda meyl eylerse M isti^cdâd
verseñ -î / peydâdûr : müheyyâdûr İ ; 4 civân-merd-i cihândûr : cihân-
merd-i civândûr İ ; 6 -Mî ; 7 sipihr-i : sipâh-ı M

9. Zihî cengâver-i meydân-ı hûn-âğıste-i nusret
 Ki hengâm-ı vegâda safder-i bî-bâk ü pervâdûr
10. Zihî ârâyiş-i eyvân-ı dîvânhâne-i devlet
 Ki cârûb-ı der-i ‘âlem-penâhi bâl-i ‘Ankâdur
11. Veliy-yi ni‘met-i ‘âlem desem hakdur sözüm zîrâ
 Simât-ı cûdî dünyâya çekilmiş hâvân-ı yağmâdur
12. Garîb âyîne-i saf u mücellâdur dil-i pâki
 Ki ‘aks-i ‘âlem-i idrâk sertâser hüveydâdur
- E64b 13. Cihân gûyâ ki bir şahs-ı mu‘ayyendür cenâbuñda
 Felek ebrû-yı ham-geşte vücûdî çesm-i bînâdur
14. Hemîşe kudsiyân-ı âsmândur hemdem-i bezmi
 Harîm-i hâsı gûyâ Beyt-i ma‘mûr-ı mu‘allâdur
15. Biribirinden a‘lâdur kîbâb-ı nûh-felek ammâ
 Revâk-ı câhîna nisbet biribirinden ednâdur
16. Cenâb-ı bârgâh-ı rif‘ati ol deñlü ‘âlîdûr
 Ki hâk-i pâyına sükkân-ı ‘ulvî çehre-fersâdur
17. Mûsellem şânuña ferr ü şükûh-ı baht-ı İskender
 Anuñçün ihtişâmi nâsih-i dârât-ı Dârâdur
18. Çirâg-ı baht-ı bîdâridur ol şeme-i İlâhî kim
 Melâ’ik ana pervâne felek fânûs-ı mînâdur
19. Degül şâm Eşheb-i câhîna zîn-pûş-ı serâserdûr
 Degül subh Edhem-i bahtına pây-endâz-ı dîbâdur

9. bî-bâk : bî-pâk A ; 10 ‘Ankâdur : musaffâdur İ ; 11 hâvân-ı :
hûn-ı T ; 13 cenâbuñda : tasavvurda TAMÜSEİ ; 17 -M ; 19 şâm : -M

20. Semend-i râyîz-i ikbâlidür ol rahş-i ferruh-pey
 Ki gerd-i hâk-i meydâni muhît-i çarh-i vâlâdur
21. Mûsâ' id ol kadar ahkâmina te'yîd-i Yezdânî
 Ki ne emr eylese çarha hemân mevkûf-i îmâdur
22. Zamânında vücûdî kalmadı tarrâr u 'ayyâruñ
 Hemân bir gamze-i fettân iki zülf-i mutarrâdur
23. Gönül şayd etmeden kalsa 'aceb mi bîm-i kahriyla
 Gerek zülf-i dilâvîz ü gerek hatt-i dilârâdur
24. Sadâ-yı zeng-i şâhinden gelür kebk-i derî rakşa
 Zamân-i 'adl ü insâfi 'aceb devr-i tarab-zâdur
25. Ne kîşver kim aña 'adli nigehbân ola ol yerde
 Gazâle saydgâh-i şîr-i ner cây-i temâşâdur
26. Ne leşger kim aña serdâr-ı 'azmi ola ser'asker
 Peyâpey müjde-i feth-i bilâd u kahr-i a'dâdur
27. Hayâl-i tîg-i bûrâni 'adûya âfet-i cândur
 Neşât-i feyz-i lutfî dostâne keyf-i sahbâdur
28. Sabâ devr etse bû-yı sünbül-i hulkıyla dünyâyi
 Nice sünbül ki reşk-i turra-i pür-çîn-i havrâdur
29. Eder ol mertebe feyzi sirâyet kim gören kimse
 Sanur cirm-i zemîn bir nâfe-i pür-mûşk-i bûyâdur
30. Eyâ sâhib-kırân-ı ehl-i dil kim zât-ı pür-cûduñ
 Bu devr erbâbına bî-şübhe mahz-i lutf-i Mevlâdur

21 Yezdânî : sultânî T Rabbânî Mî ; 22 tarrâr u : tarrâr-ı Ü /
 fettân : dilber Eî / iki : gibi İ ; 24 zeng : jeng Ü / 'adl ü : 'adl-i
 İ ; 26 leşger : kîşver Ü / peyâpey : peyâm-ı İ ; 29 ol mertebe feyzi
 sirâyet kim : feyzi sirâyet ol kadar anı M

31. Husûsâ zümre-i ashâb-ı isti^cdâd ü idrâke
 Ki çarh ol fîrkaya devr edeli hasm-ı tüvânâdur
32. Bi-hamdi'l-lâh zamânında be-kavl-i Sabrî-i şâkir
 Girîbân-ı felek mehcûr-ı dest-i âh-ı şekvâdûr
- E65a 33. Ferûmûş eyledi kendin bu zevk u şevk ile tab^cum
 Kalem ammâ yine destümde mu^ctâd üzre gûyâdur
34. Gazel-perdâz olursa nola bî-tâbâna bu demde
 Gazel tarh etmede zîrâ garîb üstâd-ı garrâdur
35. Nigâhi âfet-i dîn gamzesi âşûb-ı dünyâdur
 Bu gûne şûha dil vermek 'aceb derd özge sevdâdur
36. Göñül âşüfte yâr âlüfte çesm-i baht ise hufte
 'Aceb 'âşik 'aceb dilber 'aceb olmaz temennâdur
37. Nice keşf eylesün dil râzini ol gamze-i şûha
 Ki kat kat perdede pinhân iken bir mest-i rüsvâdûr
38. Demek güç saklamak güç gamzeden hâl-i dil-i zâri
 Belâ-yı ehl-i aşkı gör ne derd-i hayret-efzâdur
39. Belâ-ender-belâdur dilde derd-i aşk-ı yâr ammâ
 Yazuklar aña kim bir böyle sevdâdan müberrâdur
40. Nihânî bir nigehle çesmi biñ fitne eder peydâ
 Anuñgün sehr-i dârü'l-mülk-i dil pür-şûr u gavgâdur
41. Tahammül hîç mümkün mi gam-ı hicrâna ey Nef^cî
 Mahabbet gâlib-i mutlak dil ise nâ-şikîbâdur

31 isti^cdâd u idrâke:isti^cdâddur ol kim M ;32 be-kavl-i :kabûl-i M/
 âh-ı:âh u E ; 33 zevk u:zevk-i M ; 35 özge:üzre İ;36 olmaz:özge E; 37
 gamze:gamze-i Ü ;40 şûr u : şûr-ı İ ;41 gâlib-i:gâlib ü AÜE/mutlak dil:
 mutlakdan M /nâ-şikîbâdur : nâ-şikîbândur İ

42. Kasıde bir bahâne hem gazel efsânedür ancak
Garaz ihlâsumu sık ile hâk-i pâye inhâdur
43. Hulûsum nice mümkindür murâdumca edâ emmâ
Dil-i pür-iştiyâka az-çok esbâb-ı tesellâdur
44. Be-hakk-ı girdgâr-ı mün'im ü bâhsende kim lutfî
Mürebbî-i müselmân u yehûd u kibr ü tersâdur
45. Derûnumda o deñlü câygîr olmışdur ihlâsuñ
Ki yanumda kul olmak saña şâh olmakdan evlâdur
46. Tavâfa Ka'be-i kûyuñ be-kâvl-i Bâkî-i merhûm
"Derûn-ı dilde niyyet âb-ı zemzemden musaffâdur"
47. Zebân-ı hâmede evsâfuñ evrâd-ı şobân-rûzî
Derûn-ı dilde mihrûn şu^cle-i dâg-ı süveydâdur
48. Dilümde bikr-i fikrümle hayâl-i şâhid-i hulkûñ
Yazılmış bir kitâba nakş-ı Yûsufla Züleyhâdur
49. Olur mı şâhid -i hulkûñ gibi âlemde bir dilber
Ki zencîr-i cünûn-ı zülfînûñ Mecnûni Leylâdur
50. Seni medh etmesün yâ neylesün ehl-i dil ü dâniş
Ki envâc-ı mekârimle vûcûdîn ferd ü yektâdur
51. Şecâat sende himmet sende cilm ü ma'rifet sende
Sîfât-ı zât-ı pâkûñ hep biribirinden âlâdur
- E65b 52. Benim gibi senâ-hvânuñ sen olsañ nola memdûhi
Ki zâtuñ gibi tabcum dahi bî-mânend ü hemtâdur

43 az-çok : az +u çok İ ; 44 -M /mün'im ü : mün'im-i İ / yehûd u : yehûd-ı AME ; 45 derûnumda : derûnunda T / câygîr : câyger A ; 46 tavâfa : tavâf-ı TMSİ ; 47 süveydâdur : hüveydâdur T ; 48 M'de üzeri çizilmiştir ; 49 Mecnûni : Mecnûn-ı Mİ ; 50 ferd ü : ferd-i Mİ

53. Sühən ben olmasam ma'nâda bir gencîne-i nâ-bûd
 Kerem sen olmasañ 'âlemde ism-i bî-müsemâdur
54. Keremde güç seni ta'rîf ammâ ruhsat olursa
 Sühande bende-i vassâfuñı gör ne temâşâdur
55. Hâkîm-endîse şâ'irdür kerâmet-pîse sâhîrdür
 Tefekkürde Felâtûndur tekellümde Mesîhâdur
56. Kelîmu'l-lâhdur endîşem dilüm Tûr-ı ma'ânîdür
 Kelâmum serteser şerh-i mezâyâ-yı tecellâdur
57. Lisânum tercemân-ı sırr-ı gaybü'l-gayb-ı lâhûtî
 Kitâbum nûsha-i dîvân-ı pûr-mâzmûn u ma'nâdur
58. Nice dîvânçe metn-i hikmetü'l-işrâk-ı endîse
 Ki hurşîd-i cihân-tâb aña bir cild-i mutallâdur
59. Degül levh-i zamîr ü güft ü gûy-ı hikmet-âmîzüm
 Sturlâb-ı Ebû Ma'ser şifâ-yı İbn-i Sînâdur
60. Cihâni etmede reşî-i midâdum dembedem ihyâ
 Ney-i hâmem meger Âb-ı hayatı ile surabbâdur
61. Yine geldi hûrûşa bahr-ı gevher-pâş-ı endîşem
 Degüldür bu kasîde bir dici lü'lû-yı lâlâdur
62. Bulaydı ger bunuňla zîb ü ziynet gerden-i zühre
 Felekde zann ederdi seyr eden ıkd-ı sûreyyâdur
63. Bana âmî diyen bâtil ne herze yer köpek câhil
 Edebde ol dahî zu'munca sâhib-tab'u mollâdur
64. Mukallid mashara mudhik tutalum Mantîkî olmuş
 Nice mollâ olur ol har ıaceb bîhûde da>vâdur

56 M'de üzeri çizilmiştir , -ı / serteser : serbeser S ; 58 mutallâ: matarrâdur M ; 59 zamîr ü : zamîr-i M / güft ü gû : güft-gû AEEİ ; 60 etmede : etme S / midâdum : midâd TAMSEİ ; 62 zîb ü : zîb-i Ü ; 63 -T âmî : âsî İ / sâhib-tab'u : sâhib-tab'-ı AEÜ/ Mollâdur:imlâdur M ; 64-T

65. O gûne mudhikûn eşârîna söz der mi ehl-i dil
Nihâyet ol kadar vardur ki mevzûn u mukaffâdur
66. Nazîre diye Kur'ân'a niçün katl olmaz ol bî-dîn
O gûne kâfirûn katli niçün muhtâc-ı fetvâdur
67. Beni medh anı zemîn etmek degül ma'nâda maksûdum
Hakîkatdûr sözüm sözde murâdum hakki icrâdur
68. Yeter şimden girü tasdîc a ruhsat yokdur ey Nefî
Sûhan hatm oldı hengâm-ı duâ-yı 'arş-peymâdur
69. Ola sâbit-kadem devletle dâriü'l-mülk-i şîhhatde
Felek tâ böyle ber-pâ vü zemîn tâ böyle ber-câdur
70. Hudâ hifz eyleye dâ'im hatâlardan belâlardan
Vücûd-ı bî-nazîrin kim medâr-ı dîn ü dünyâdur

-

65-T ; 66 -T niçün : neçe Ü ; 67 -T ; 69 ber-pâ vü : ber-pâ -T ;
70 hatâlardan belâlardan : belâlardan hatâlardan T / bî-nazîrin : bî-
nazîri İ / dîn ü : dîn-i M

E66a * DER-CEVÂB-I MEKTÜB-I VEZÎR-İ AÇZAM İLYÂS PAŞA

1. Teçâla'l-lâh zihî hîrz-i mükerrem
Mahabbet-nâme-i düstûr-i ekrem
2. Ne nâmə vâridât-i feyz-i akdes
Ki olmuş kalb-i münşîsine mülhem
3. Ne nâmə güft ü gûy-i Rûh-i kudsî
Ki kîlmış akl-i küll anı mütercem
4. Ne nâmə hemdem-i erbâb-i dâniş
Nedîm-i bî-zebân gûyâ-yı ebkem
5. Denilmez hüsn-i taçbîr-i beyâni
Lisânü'l-gaybdur Allâhu açlem
6. Sevâdında fûrûğ-i nûr-i vahdet
Hûrûfunda havâss-i îsm-i açzam
7. Midâdi vesme-i hûbân-i Keşmîr
Sütûrı turra-i Türkân-i Deylem
8. Maçânîsinde zevk-i keyf-i bâde
Edâsına safâ-yı âb-i zemzem

Mefâçîlün mefâçîlün mefâçîlün

AELL4a T84b A75b M67a Ü117b S62a E66a İ51b

* -TAM Der-cevâb-i mektûb-i düstûr-i ekrem haâzret-i İlyâs Pâşâ AE İlyâs Pâşâ bir kise akçe ile mektûb gönderüp ķasîde ricâ etdükde demişdür Ü Der-sitâyiş-i İlyâs Pâşâ S Der-medh-i sadr-i açzam İlyâs Pâşâ İ 2 akdes : kudsî M / mülhem : mahrem M ; 3 güft ü fû : güft-i gû TAÜEİ ; 4 nedîm-i : terennüm T

9. Serâpâ müjde-i mihr ü mahabbet
Okundukca safâ kesb eyler âdem
10. Ne keyfiyyet ne hâlet ne eser var
Rahîk-i feyz-i mazmûnında bilmem
11. Ki Bû Cehl okusa ömrinde bir kez
Safâsından behişt olur cehennem
12. Ebû Cehle edince böyle te'sîr
Dil-i sâhib-sühande kor mı yâ gam
13. Husûsâ teşne-i medh ola tabe'i
Nice olmak gerekdir şâd u hurrem
14. Anuñçün destüme erince nâgeh
Şafâdan oldı dil ol gûne sersem
15. Ki bîtâbâne fi'l-hâl oldı sâdir
Bu evsâf-i perîşân u ferâhem
16. Zihî mektûb-ı ferhunde-edâ kim
Dili şâd eyler okunmazdan akdem
17. Safâdan nice mest olmaz o dil kim
Anı yâd ede ol sadr-ı mükerrem
18. Vezîr-i nüktedân düstûr-ı hoş-zât
Kerîm-i kâmrân Pâşâ-yı ekrem
19. Müşîr-i saltanat akıl-ı musavver
Penâh-ı memleket adl-i mücessem

10 eser var : eserdür T ; 11 okusa : okisa AE ; 14 nâgeh : baña M ; 17 ol : o İ ; 19 adl-i : rûh-ı Ü

20. Sütûde sadr-i dîvân-i adâlet
Yegâne safder-i meydân-i âlem
- E66b 21. Cihân-pîrâ hîdîv-i dâd-güster
Cihân-dâver Hudâvend-i mu^cażżam
22. Cenâb-i hażret-i İlyâs Pâşâ
Ki lâyiķdur olursa sadr-i a^czam
23. Dilâver Kahramân-i leşger-endâz
Ki döymez hamle-i tîgîna Rüstem
24. Sahî sâhib-kîrân-i kîşver-ârâ
Ki âh eyler elinden ma^cden ü yemm
25. Nice âh etmesün bîçâreler kim
Ne gevher kodı itlâfi ne dür hem
26. Olurdu haşre dek hissettle meshûr
Zamânında geleydi dehre Hâtem
27. Derûni gevher-i tevhîde mahzen
Zamîri perde-i takdîre mahrem
28. Tedâriükde taşarrufda muvaffak
Şecâ^catde mürûvvetde müsellem
29. Nihâd-i tab^c-i derrâkinde müzmer
Harîr-i kilk-i çâlâkinde müdğam
30. Şerâr-i âteş-i Mûsâ-yı umrân
Havâss-ı mu^cciz-i İsâ-yı Meryem

22 olursa : deñilse S ; 24 kîşver-ârâ : kîşverâ M leşger-ârâ Ü ;
27 tevhîde : tevhîd M ; 30 M'de üzeri karalanmıştır

31. Olaydı feyz-i lut̄fı dehre şâmil
Dil-i pür-ğam olurdu sâğar-ı Cem
32. Sabâ ger bulsa bûy-i hulkîn eyler
Buhûr-ı dâmen-i pür-çîn-i perçem
33. Ger olsa tîr-i mîzân vakârı
Olurdu mihver-i çarh-i felek ham
34. Mü'essir ol kadar hükmi ki bâga
Vezân olsa nesîm-i hîfzî bir dem
35. Dür-i yektâ gibî ziynet verürdi
Külâh-ı kelle-i hûrşîde şebnem
36. Kerîmâ kâmkârâ kâm-bahşâ
Eyâ düstûr-ı zî_şân-ı müfahham
37. Buna Allâh teâlâ şâhidümdür
Ki mektûb-ı şerîfînden mukaddem
38. İşitmekle mücerred lut̄f-ı tabc'un
Edâ-yı medhün olmuşdı musammem
39. Görünce şimdi böyle iltifâtuñ
Ki kıldı bendeni mahsûd-ı 'âlem
- E67a 40. Nice gûyâ olur gör tabc-ı şûhum
Nice inşâ' eder medhi demâdem
41. Olur mı bir nefes hâmûş tabc'um
Turur mı bir zamân âsûde hâmem

32 -İ ; 33 mîzân : tîrân M ; 38 lut̄f-ı : lut̄f u M / olmuşdı :
olmuşdur T ; 39 -AE ; 40 medhi : medh-i AETAÜSEİ

42. Tamâm oldu kasîde turma Nefcî
Duâya başla gayri fikri ko hem
43. Duâ-yı devleti dünyâya lâzım
Husûsâ ehl-i isticâdâda elzem
44. Ola tâ kim cihânda âşinâlik
İki sâhib-vefâ beyninde muhkem
45. Döne dâ'im murâdi üzre devrân
Ola devlet nedîm ü baht-ı hemdem
46. Ola erbâ -i dil cümle muhibbi
Senâsin edeler evrâda munzam
47. Ede her müşkili düsdükce âsân
Hudâ-yı kâdir ü kayyûm u ahkem

42 kasîde turma Nefcî : cevv Nefcî bu kasîde İ 6 gayri fikri :
fikr-i gayri İ ; 43 -S ; 45 murâdi : surâhî İ / hemdem : hem-âm T ;
47 müşkili : müşkilin M / ahkem : ekrem Ü

* BAHARİYYE DER-MEDH-İ ŞEHÜLİSLÂM MUHAMMED EFENDİ

1. Bahâr erdi yine bâga döşendi nat-e-i jengârî
Yine sultân-ı gül etdi müşerref taht-ı gülzârı
 2. Yine bâd-ı sabâ üftân u hîzân erdi gülzâra
Dem-i 'Isâ-veş ihyâ eyledi ezhâr u eşcârı
 3. Letâfetden zemîn fers-i münakkaş oldı 'aksiyle
Murassâc sâyebân edince çarh ebr-i güher-bârı
 4. Erişdi pertev-i feyz-i bahâr âyîne -i çarha
'Aceb mi şimdi olsa jeng-i ebr-i tîreden 'ârî
 5. Degüldür lâle yer yer zâhir oldı andan âtesler
Zamân tutdı çarh-ı âftâba tîg-ı kuhsârı
 6. Dönüp girdâb-ı bahr-ı hûna her gül lâlezâr içre
Tolasdurmakda keştî-i karâr bûlbûl-i zârı
 7. Nesîm ol deñlü nâzük tarh eder âb üzre emvâcî
Ki levh-i sîme üstâd edemez öyle kalemkârî
 8. Sanur tamgâ-yı zerrîndür gören bir mâ'î hârâda
Miyân-ı âba düşmiş 'aks-i hûrşîd-i pür-envârı
- Mefâcîlün mefâcîlün mefâcîlün mefâcîlün
AE118b T55b A67a M80a Ü122a S90b E67a İ71b

*-M Bahâriyye der-medh-i merhûm Şeyhüislâm Muhammed Efendi bin Es'adü'd-dîn el-müftî AE Der-medh-i müftî T Der-sitâyiş-i Şeyhüislâm Muhammed Efendi A Der-medh-i merhûm u mağfûr Şeyhüislâm Muhammed Efendi 'aleyhi'r-rahme Ü Der-medh-i merhûm Şeyhüislâm Muhammed Efendi 'aleyhi'r-rahme S Der-medh-i Şeyhüislâm Muhammed Efendi İ l etdi : kıldı AEM ; 4 bahâr :-Ü ; 6 gül : bir Ü / keştî-i : keştî M ; 7 -M / öyle : böyle ÜS ; 8 bir mâ'î : bu hâli M

9. Yer etdi bûy-i gül şöyle dil-i pür-hûn-i bülbülde
 Ki oldı cismi reşk-i nâfe-i âhû-yı Tâtârî
10. Açıldukça görünür mihr-i âli Husrev-i ‘aşkuñ
 Berât-i şevk-i bülbüldür degüldür gonca tûmâri
- E67b 11. Çirâgun hüsnini inkâr edenler rûz-i rûşende
 Semenzâr içre görsünler fürûg-i şemc-i gülnâri
12. Döner gül-mîh-i sîme câ-be-câ zerrîn-sebz üzre
 Döküldükce gül-i zerd üstine bâdâmuñ ezhâri
13. Konup çeng edicek bülbül nihâl-i gülbüñ-i sebzi
 Gümüş telden dizer ebr-i bahârî aña evtâri
14. Görüp dûd-i derûnuñ halka halka bülbül-i zâruñ
 Hevâdan öğrenür murgân-i gülşen cilm-i edvâri
15. Habâb u kef degül mestâne reftâr etmeden cûyuñ
 Düşüp başından olmışdur perîşân tâc u destâri
16. Degül şebnem zebân-i sûsen etdi âb ile peydâ
 Şu deñlü kıldı vasf-i dâver-i pâkîze-girdâri
17. Ser-efrâz-i zamâne mesned-ârâ-yı hudâvendî
 Hünermend-i yegâne çehre-pîrâ-yı nikû-kârî
18. Sütûde kehf-i ümmet iftihâr-i şerc-i Peygamber
 Güzide fahr-i millet mahz-i lutf-i hazret-i Bârî
19. Ser-i erbâb-i fażl üstâd-i küll ‘allâme-i ‘âlem
 Serîr-i cilm ü cîrfânuñ şehenşâh-i cihân-dâri

9.beytin 2. misrai M'de 8.beytin 2.misrai ; 9 -M cismi reşk-i nâfe-i âhû-yı : nâfe-i âhû-yı cismi reşk-i İ ; 11-S rûz-i : rûz u M ; 12 sebz : siper AE ; 13 gülbüñ-i : gülşen-i T / dizer : dizer M ; 14 -M ; 15 habâb u : habâb-i M ; 16 girdâri : güftâri M ;

20. Cenâb-ı müftî-i âlem ki ahkâm-ı fazîletde
Benân-ı fikri âsân hall eder her emr-i düşvârı
21. O dâنâ-yı bülend-ahter ki olmuş neyyir-i re'yi
Cihânda şemc-i cemc-ârâ-yı bezm-i derk ü huşyârî
22. O çâpük-râyiż-i rahş-ı girân-reftâr-ı hikmet kim
Revâdur olsa Eflâtun öñünce peyk-i rehvârı
23. Mühim-perdâz-ı kânûn-ı hüner idrâk-i çâlâkî
Müretteb-sâz-ı esbâb-ı kerem tabc-i sebük-bârı
24. Zihî Dârâ-yı dâri'1-mülk-i hüsn-i hulk u sîret kim
Olur erbâb-ı dil biñ cânile meftûn-ı etvârı
25. Zihî cevher-şinâs-ı çârsû-yı nüktedânî kim
Bilür kîrat ile kadr-i dür-i mazmûn-ı eşârı
26. Ger olsa ihtisâb-ı adli mânî seyr-i gülzâra
Şabâ zencîr-i emvâc ile bende eylerdi enhârı
27. Ger olsa pâs-ı hîfzi hâris-i maçmûre-i sîhhât
Görünmez çeşm-i dilberde dahî âsâr-ı bîmârî
28. Eger sultân-ı kahri habse fermân etse hurşîdi
Zamâne aña zengî-pâsbân eyler şeb-i târı
29. Eger salsa sipihre mihr-i lutfi zerrece pertev
Kevâkib haşre dek görmez sevâd-ı şebden âsârı
30. Nola olsa zamân-ı devletinde âlem âsûde
Bırakdı fitneyi zîndânı hâba baht-ı bîdârı

20 ahkâm-ı : imkân-ı M ; 21 dâنâ-yı : dârâ-yı M / Cem-ârâ : bezm-ârâ M / bezm-i : cem -i M / derk ü : derk-i M ; 23 idrâk-i : idrâki M / hulk u : hulk-i M ; 25.beytin 2. misrai İ'de 24. beytin 2. misrai ;25 -İ ; 26 -İ ; 27-İ ; 28-İ ; 29 lutfi : lutfuñ M ; 30 fitneyi : fitne-i Sİ

- E68a 31. Ederdi nokta-i kilk-i celâl ü câhini merkez
 Eger devr etmege çarhuñ kifâyet etse pergârı
32. Nesîm-i nevbahâr-i hulkını yâd etse bir şâcîr
 Olur endîsesi sermâye-i dükkân-ı ‘attârî
33. Felek-mesned hudâvendâ hîdîvâ dâverâ Sadrâ
 Eyâ erbâb-ı dîn ü devletüñ serdâr u sâlârı
34. Sen ol sâhib-serîr-i mülk-i himmetsin ki kurtarduñ
 Keşâkeşden kemâl ehliyle çarh-ı dûn u gaddârı
35. Añilmaz oldu nâmî devr-i ‘adluñde sitemkâruñ
 Meger yâd ede ‘âşik gamze-i merdüm-küş-i yârı
36. Sitemden ol kadar pâk etdi dehri âb-ı lutfuñ kim
 Cihânda ber-tarafdur şimdi resm-i merdüm-âzârî
37. Sanurlar girdbâd-ı hâk-i dergâh-ı celâlündür
 Fezâ-yı lâmekân içre görenler çarh-ı devvârı
38. ‘Aceb mi mübtelâ-yı lerze-i mevc olsa endâmi
 Giriftâr-ı teb-i reşk etdi tab‘uñ bahr-ı zehhârı
39. Tutan muhkem esâs-ı mülki kilk-i bî-karâruñdur
 Binâ vîrân olur ger sâbit olmayınca mismârı
40. Hüner gûyâ denizdür mâliki kilk-i güher-pâşuñ
 Kerem gûyâ sadefdur tab‘-ı pâküñ dürr-i şehvârı
41. Dükendi reشا-i hâme dükenmez kîssa-i medhûñ
 Meger göz merdümîn edem mürekkeb yerine cârî

31 celâl ü : celâl-i M ; 33 dâverâ : serdârâ M / serdâr u : ser-
 dâr-ı TM serdâr u sâlârı : sermâye vü kârı İ ; 34 gaddârı : -ı ; 36
 ol : şol TSİ / cihânda : cihândan S ; 39 olurken : olur ger M ; 41
 hâme : hâmem T

42. Yazam tâ dilde bir nâzük gazel takrîb-i medhûnle
Anuñla añlayam sînemde bu cân-ı dil-efkârı
43. Sabâ çevgân edince turra-i pertâb-ı dildârı
Gelüp °âşıklaruñ bir yere top oldı dil-i zârı
44. Döküldi sîneden peykân-ı yâr u penbe-i dâgum
Diraht-ı huşke döndüm hâke döşmiş berg ile bârı
45. Geçer bir tîri biñ dilden bulasmasız kana peykâni
Ne sihr eyler kemân-keşlikde gör ol çeşm-i hûn-hâvârı
46. Anuñ cisim bunuñ câni yañar bundan kiyâs eyle
Nice beñzer esîr-i dûzehe hicrân giriftârı
47. Edâsı âb içinde yer yer âteş-pâre mazmûnlar
Aceb mi etse Nefcî nazm ile daçvâ-yı sehhârı
48. Alur levh-i kaderden cezbe-i fikr ile mažmûnu
Tabîcât zâtunu tafrîfe hasr etdükce güftârı
- E68b 49. Çekerdim gevher-i râz-ı sipihri rişte-i nazma
Şebistân-ı şenânuñ aña rağbet etse ebkârı
50. Bir ednâ mevci eyler dâmen-i eflâki pür-gevher
Getürse cûşa bâd-ı şevk-ı vasfun bahr-i efkârı
51. Sûhan kâlâ-yı fâhirdür ne bilsün her denî kadrin
Bu cinsün hâce-i hüsn-i kabûlündür harîdârı

42 nâzük gazel : nâzük-edâ M rengîn gazel ü / dil-efkârı : dil-fikârı TMÜS ; 44 yâr u : yâr-ı M / döndüm : döndi İ ; 45 bir : biñ M / biñ : bir M / hûn-hâvârı : hâvâñ-hârı A sahârı M ; 45 yañar : yatur M / bundan : andan Ü ; 48 alur : olur İ ; 49 râz-ı : râzi A / ana rağbet etse : rağbet etse aña TMÜSİ ; 50 vasfun : vasluñ E

52. Hünér dünyâ deger bir gevher-i pür-kadr ü kıymetdür
 Zamân-ı devletündür bu metâun rûz-ı bâzârı
53. Nola şimdengirü şevk ile âheng-i ducâ kilsam
 Ducâdur söz karârin bulsa âyîn-i senâkârı
54. Nitekim şâh-i gül gülşende ızhâr eyleye şevket
 Çeke sünbül öñünce tûg ola sûsen silahdârı
55. Bula bâg-i murâduñ gülbüñ-i ikbâl ile revnak
 Ola câh ü sürûr ü emn ü râhat çâr dîvârı

53 kilsam : etsem Mü ; gülbüñ-i : gülbüni M

* DER-MEDH-İ ŞEHÜLİSLÂM MEZKÜR MUHAMMED EFENDİ

1. Meşreb-i ehl-i mahabbetden alan lezzet-i kâm
Hûn-ı dil nûş eder olmazsa şarâb-ı gülfâm
2. Gül gibi oldı hüsûsâ ola câm-ı pür-mey
Aklı başında olan ‘ârif eder mi ârâm
3. Başka bir âlemi var bezm-i meyün kim anda
Görinür rind-i cihân-dîde-i huşâra müdâm
4. Mâye-i feyz-i hayatı-ı ebdî neşve-i mey
Mense'-i hikmet-i devr-i ezelî gerdiş-i câm
5. Bâdedür zevkini idrâk edene Âb-ı hayatı
Mu‘terifdür buña Hızır ile Sikender de tamâm
6. Ola ben istedügüm bâde-i pür-feyz ammâ
Ki neşâti getürür câne cinândan peygâm
7. Nice mey tâb-ı fürûğ-ı ruh-ı mâh-ı Nehşeb
Nice mey pertev-i envâr-ı dil-i ‘ârif-i câm
8. Nice mey dest-i mesîhâda çeker sâgarını
Kalem alsa ele sûretger-i deyr-i ifhâm

Fe‘ilâtun fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

AE120a T57b A82a M70b Ü123b S92b E68b i73a

* -MÎ Der-medh-i merhûm Şeyhüislâm Muhammed Efendi AE Der-medh-i Şeyhüislâm T Sitâyiş-i Şeyhüislâm Muhammed Efendi A Eyzan lehû fî-medhîhi nevvera'l-lâhu merkadehû bi-nûri'l-îmâni Ü Der-medh-i merhûm Şeyhüislâm Muhammed Efendi ‘aleyhi'r-rahme S 1 huşyâra : huşyâr A ; 6 istedügüm : istedigim Sî / getürür : getüre M ; 7 ruh-ı : rûhı M / envâr-ı : envârı M ; 8 sâgarını : -i 8 ve 9 i'de yer değiştirmiştir.

9. Nice mey râyiha-i rûh-fezâsından eder
 Kudsiyân-ı felek-i âlem-i cân cîtr-ı meşâm
10. O mey-i encümen-efrûz-ı celî-şaşa kim
 Verse hürşîd-i cihântâba eger tâbını dâm
11. Hiddet-i bârika-i pertev-i pür-nûründan
 Düşe tâ çâh-ı amîk-ı ademe zulmet-i şâm
12. Çenber-i dâ'ire-i meclisi çarh-ı cîşret
 Devr-i bezmi tarab-âgâz u meserret-encâm
- E69a 13. Keyfi bir mertebe cünbiş-dih-i istignâ kim
 Meselâ etmek içün defc-i ǵumûm u âlâm
14. İçse bir cürçasını berhemen-i sad sâle
 Bir olur seng-i mezâr ile yanında asnâm
15. Çekse bir mest-i ser-endâz-ı mey-i nâkâmi
 Cürçâ-i câmını vermez Cem-i devrâna selâm
16. Getür ey sâkî-i ferhunde-likâ bu meyden
 Câni var ise desün sûfî-i dil-mürde hârâm
17. Mest olup râzumi keşf eyleyeyim görsünler
 Ne imiş nükte-i ser-bestesi sırr-ı ilhâm
18. Dürc-i dilden çıkışup nice girân-mâye güher
 Vereyim silk-i dür-i bahr-ı maâniye nizâm
19. Edeyin medhine âgâz o kerîmü's-şânuñ
 Ki ne gördi ne gürür mislini çeşm-i eyyâm

12 meclisi : meclis-i İ ; 13 cünbiş- dih-i : cünbiş-dih ü İ ; 14
 cürçasını : katresini TMSİ ; 17 eyleyeyin : eyleyeyim İ ; 18 vereyim :
 vereyim İ ; 19 edeyin : edeyim İ

20. O güzîde halef-i dûde - i âdem ki eder
 Cevher-i pâkine ecrâm u ^canâsır ikrâm
21. O felek-mesned-i meh-tal^cat u kudsî-fîtrat
 O cihân-dâver-i deryâ-kerem ü ebr-i in^câm
22. Bahşîş-âmûz-ı himem havşala-sûz-ı hisset
 Kîse-perdâz-ı kerem kâfile-sâlâr-ı kirâm
23. Müsterî-re'y ü ^cutârid-kalem ü mihr-âsâr
^cArş-temkîn ü kazâ-temşiyet ü çarh-ahkâm
24. Mültecâ-yı vüzerâ Sadr-ı kibâr-ı ^culemâ
 Kâmkâr-ı fużalâ fahr-ı mevâlî-i ^cizâm
25. Hâdî-i vâdî-i dîn bedreka-i râh-ı yakîn
 Peyrev-i müctehidîn hażret-i Şeyhüllislâm
26. Sadr-ı Cem-pâye ki cemmâze-keşân-ı eflâk
 Eylemiş kâcîd-i ikbâline teslîm-i zimâm
27. Astîn-i keremi kîse-i erzâk-ı cihân
 Astân-ı haremî kîble-i hâcât-ı enâm
28. Lutf-ı tab^cı şeref-i ^caklä-ı mücerred gibi hâss
 Feyz-i desti kerem-i ebr-i bahârî gibi ^câm
29. Düşse ger hâke nem-i ebr-i bahâr-ı lutfı
 Kesb-i rûh eyler idi zîr-i zemînde ecsâm
30. Ger tokunsa felege sadme-i dest-i kahri
 Dökilürdi yere hep cevher-i tîg-ı Behrâm

21 mesned-i : mesned ü MÜ ; 23 re'y ü : rây-ı M / kalem: kerem
 Ü / temkîn ü : temkîn-i Mİ / temşiyet ü : temşiyet-i M ; 24 vüzerâ :
 fukarâ Ü ; 28 -M ; 30 dest-i : dest ü M

31. Nükhet-i nâfe-güşâ-yı çemen-i hulkını ger
Etseler gâliye-sâyân-ı bahâr istişmâm
32. ‘Itr-sûz olmağ için bezm-i güle dahi nesîm
Hâven-i lâlede sahk etmez idi ‘anber-i hâm
- E69b 33. Serteser sâye-i ‘adlinde uyurdu ‘âlem
Siyt-ı iclâli kosa çeşm-i kevâkibde menâm
34. Re'yi bir mertebe rûşen ki yazarken vasfin
Şem'a gâlib görünür şule-i nevk-i aklâm
35. Hadd-i imkâni nola etse tecâvüz hükmi
Şöyle kîlmış felegi hikmet-i Hak emrine râm
36. Fark olunmadı tulû‘ı vü gurûbi mihrûñ
Şâmi subh et dese bir demde şabâhi ahsâm
37. Serverî dâdgerâ dâver-i vâlâ-güherâ
Ey hudâvend-i felek-sadr u melâ’ik-huddâm
38. Gelmeye ‘âleme bir sencileyin zât-ı latîf
Olsa ger hâmil-i ervâh-ı mücerred erhâm
39. Devr-i cûduñda görür hâlini bahâr ü kânun
Ağlayup aña saçar eşk-i firâvâni gamâm
40. Bulsa ger nâmiye-feyz-i kef-i ihsânuñ olur
Direm-i râyic-i bî-sikke bahâr-ı bâdâm
41. Verdi mi‘mâr-ı kazâ hendese-i tedbîrûñ
Tâk-ı pür-zelzele-i devlete bir istihkâm

32 dahi : râh-ı M ; 34 gâlib : kâlib İ ; 36 tulû‘ı vü : tulû‘iyile M ; 37 serverâ : dâverâ S / vâlâ : dârâ M ; 38 latîf :şerîf M ; 41 verdi mi‘mâr-ı kazâ : tâk-ı pür-zelzele-i devlete M

42. Ki felekler yıkılıp olsa cihân zîr ü zeber
 Olur erkân-ı binâsında anuñ yine devâm
43. Tutsa dünyâyi nola şöhret-i lutf u keremüñ
 Etmede mekrûmetüñ ‘âleme îsâr-ı merâm
44. Vasf-ı zâtunda hüsâsâ ede bezl-i makdûr
 Bir benim gibi sühén-senc-i pesendîde-kelâm
45. Nâmuñi nazm-ı bülendumle çıktıdım felege
 Ede tâ hâzin-i esrâr-ı kazâ nakş-ı hitâm
46. Giderek ‘arşa çıkışmakda olur ‘arşa degül
 Ederin gâyet-i imkâna varınca ikdâm
47. Minnet Allâha ki vermiş o kadar isticdâd
 Nazm için eylemezin tabuma zûr u iibrâm
48. Eylesem her ne zamân fikre cazîmet erişür
 Gûşuma zemzeme-i zeng-i berîd-i ilhâm
49. Nâvek-i fikrüm eder tîr-i kazâ gibi güzer
 Olsa pûlâd-ı Dîmisâkîden eger heft-ecrâm
50. Zûr-ı endîşe vü âsâr-ı hayâlümdür eden
 Neydigin nükte-şinâsân-ı zamâne iclâm
51. Kuvvet-i kâhire-i fikr-i Kemâl ü Husrev
 Sanat-i nâdire-i nazm-ı Nizâmî vü Nizâm
52. Nefî-i tîg-zebânim ki zamânumda benim
 Saf-şikâf-ı suçarâ-yı suhan-ârâ-yı benâm

43 lutf u : lutf-ı İ ; 44 ede : ola M ; 45 kazâ : kader TMÜSİ ;
 46 ‘arşa degül : çarha degül T ; 47 eylemezsin : eylemezem Aİ ; 50
 endîşe vü : endîşe-i Ü / zamâne : cihâna AE ; 51 Kemâl ü : Kemâl-i M /
 nazm-ı : nazm u Ü

- E70a 53. Tîg-i ser-tîz-i zebânum o kadar keskîndür
 Ki dünîm olur anı aña dil-i Rüstem ü Sâm
54. Şu^cle-i şem^c-i hayâlüm o kadar rûşendür
 Ki görünür dil-i ma^cnâdaki râz-i güm-nâm
55. Cilve-i şâhid-i nazmum o kadar nâzîkdür
 Ki komaz hâtır-ı endîsede sabr u ârâm
56. Sanki gencîne-i tab^cumda nihân idi ezel
 Genc-i esrâr-i hudâvend-i alîm ü allâm
57. Gâvuş-i tîşe-i endîşe edüp şimdi cıyân
 Oldı her gevheri ârâyış-i silk-i eyyâm
58. Sâmi^ca gevher-i mazmanum ile nâzende
 Nâtika lezzet-i guftârum ile şîrîn-kâm
59. Sâfdur âb-ı revân gibi o deñlü nazmum
 Ki yazarken kalem-i çâpük ü zîbende-hîrâm
60. Olmasa seyr ü sebât añaları temyîze sebeb
 'Aks-i hâmeyle sutûrı edemez fark evhâm
61. Beytimüñ her biri bir bütgededür kim yaraşur
 Olsa seng-i dil-i hûbândan aña fersh-i ruhâm
62. Yâ sarây-ı şeh-i ma^cnâdur olursa lâyik
 Merdüm-i çeşm-i melâ'ikden aña Hindû-yı bâm
63. Şimdi seccâde-i ma^cnâda benim mûrşid-i küll
 Hîrka-pûşân-ı beyân benden alur feyz-i kelâm

53 dili : eger E ; 54 rûşendür : nâzîkdür İ ; 55 nâzîkdür : rûşen-
 dür İ ; 57 gâvuş-ı : kân-veş M / gevheri : gevherim A ; 59 çâpük ü :
 çâpük-i Mİ ; 60 hâmeyle : hâme ile S ; 61 ola : olsa AETİ ; 62 sarây-ı:
 sarâyı İ / hindû-yı bâm : fersh-i ruhâm M ; 63 beyân : cihân M

64. Ederin kuvvet-i kudsiyye-i efkârum ile
Cünd-i ervâh-i ricâl-i sühani istihdâm
65. Hâfız u İbn-i Yemînim gazel ü kîteada ger
Söylesem belki rübâcîde olurdum Hayyâm
66. Urfî-i Rûm idügüm cümle ederler teslîm
Görseler ger bu kasîdem bülegâ-yı A'câm
67. Şâ'ir-i nâdire-gûyum ne desem hisse çıkar
Düşmen ü dosta bî-tevriye vü bî-îhâm
68. Verür dosta bir harf ile tevkî-i kabûl
Ederin düşmeni bir nokta ile şöhre-i câm
69. O letâfet mi var eşâr-i safâ-bahşumda
Ki keder vere aña dahîl-i hasûd-i hodkâm
70. Dahîl eden de sözüme bârî bir üstâd olsa
Söyledükce beni maçkûl ile kilsa ilzâm
71. Nev-heves bir müteşâcir ki dahî biñ yıl eger
Fikr-i şîr etse görünür yine endîsesi hâm
72. Ne bilür zevk-i sühân ne`ydügin olursa Mesîh
Tîfl-i nevreste-i nâ-süste-leb-i şîr-âsâm
- E70b 73. Eb ü ceddiyle tefâhûr eden ebced-hânuñ
Ehl olan redd ü kabûline verür mi ahkâm
74. Kûh-i Kâf olsa gelür nokta-i fâ deñlü hafîf
Merd-i rûyîn-tene tîfl-i müteharrik-endâm

64 ederin : ederim İ ; 66 idügüm : idigim İ / teslîm : tahsîn M;
68 verürin : verürem İ / tevkîc-i : tevkîc-i İ / ederin : ederim İ ; 69
şafâ-bahşumda : -revân İ / bu beytin 2. misralı için AE'de "murâd Kaf-
zâde Efendi merhûmdur" kaydı ken.; 70 eden de : edenler E ; 73 eb ü
ceddiyle : eb ve ceddiyle M / ceddiyle : ceddi ile S

75. Erdi söz gâyete şimdengirü lâfı koyalum

Edelüm sıdk ile âgâz-ı du“â-yı encâm

76. Tâ ki sâkî-i felek sâgar-ı sîmîn-mehi

Geh tehî gâhî pür edüp kila devrini tamâm

77. Düşmeye câm-ı mey-i devlet elinden bir dem

Bezm-i ikbâli müretteb tura tâ rûz-ı kîyâm

75 söz gâyete şimdengirü : şimdengirü söz gâyete Ü ; 76 sâgar-ı :
şâ“ir-i İ / gâh AEMÜS / kila : ede Ü

* DER-MEDH-İ ŞEHÜLİSLÂM MEZKÜR MUHAMMED EFENDİ

1. Habbezâ cıyd-ı ferah-bahş-ı hümâyûn-makdem

Ki dil-i câlemi bir câm ile kıldı hurrem

2. Nice cıyd evvel-i cemciyyet-i şâdî vü sürür

Nice cıyd âhir-i hengâme-i endûh ü elem

3. Nice cıyd âyîne-i rû-yı cihân-tâb-ı neşât

Nice cıyd âfet-i cângâh-ı dil tîre-i gam

4. Müjde-i yümn-i kudûmiyle safâ peyderpey

Feyz-i teşrîf-i visâliyle ferah dem-ber-dem

5. Eser-i feyzî tarâvet-dih-i gülzâr-ı cihân

Pertev-i lutfî bisât-efken-i bezm-i câlem

6. Sanki bir dilber-i ferruh-ruh ü meh-talcatdür

Gecesi aña siyeh-kâkül ü müşgîn-perçem

7. Yâ şeh-i zer-câlem-i mülk-i tarabdur kim anuñ

Çetr-i atlas çeker üstine sippihr-i açzam

8. Ey hoş ol şehr-i mükerrem ki ola hemvâre

Böyle bir cıyd-ı hümâyûn ile kadri ekrem

Feçilâtün feçilâtün feçilâtün feçilün

AEl22b T59b A74b M78b Ül25b S95a E70b İ76a

* -M cıdyiye der-medh-i Şeyhüislâm Muhammed Efendi el-merhûm AE
 Der-medh-i Şeyhüislâm T Der-sitâyiş-i Şeyhüislâm Muhammed Efendi A
 Der-medh-i merhûm umağfür Şeyhüislâm Muhammed Efendi Ü Der-medh-i
 merhûm Şeyhüislâm Muhammed Efendi caleyhi'r-rahme S Der-medh-i Şeyhüsl-
 islâm Muhammed Efendi İ 2 hengâme-i : hengâm-ı T ; 5 cihân : cinân
 AEAİ ; 6 ruh ü : ruh-ı TMÜSİ / kâkül ü : kâkül-i Mİ ; 7 kim : ki E ;
 8 mükerrem : muazzam M / cıyd-ı : emr-i E / kadri : kadrin M

9. Yani şevvâl-i safâ-bahş-ı cihân kim yaraşur
Aña tazîm içün eylerse felek kaddini ham
10. O meh-i mucteber-eyyâm-ı mübârek-dem kim
Reşk eder bir demine devr-i Mesîh-i Meryem
11. Gurresi fâtîha-i gerdiş-i câm-ı Cemşîd
Selhi târîh-i şikest-i hum-ı meyhâne-i Cem
12. Misl ü mânendi bulunmazdı o mâhiyyet ile
Olmasa bunculayın şehr-i latîfe tev'em
13. Şehr-i hoşâb u hevâ yani Stanbul kim eger
Târhîni görse behîsti unudurdu Adem
14. Macden-i hüsn ü bahâ mesken-i erbâb-ı düvel
Kân-ı pür-gevher ü gencîne-i dînâr u direm
- E7la 15. Bulmış anuñla zamân feyz-i şerefden behre
Eylemiş rûy-ı zemîni bu gûlistân-ı İrem
16. Hâsili ikisi de kadr ü şerefle mümtâz
Fark eger var ise Allâhu Tecâlâ aclem
17. Sebeb-i kadri anuñ iyd-ı mübârek-fîtrat
Şeref-i bahtı bunuñ dâver-i ferhunde şiyem
18. Şemc-i meh pertev-i bezm-i harem-i dîn ü düvel
Mâh-i hûrsîd-i fürûg-i felek-cûd u himem
19. Kişver-i câha cihân-dâver-i gerdûn-mesned
Mûlk-i lutfa şeh-i meh-çâker-i seyyâre-hâsem

11 hum-ı : der-i M ; 12 misl ü : misl-i M ; 14 macden ü : macden-i
ı / düvel : düvvel Ü / gevher ü : gevher-i M / dînâr u : dînâr-ı M ; 16
kadr ü : kadr-i M / fark eger : farklı ger M ; 17 anuñ : bunuñ T ; 18
himem:şiyem TM ; 19 câha : câh M / lutfa : lutf-ı M

20. Hâmî-i şer^c-i beni hüccet-i ehl-i sünnet
Kible-i mûlk ü milel Ka^cbe-i erkân-i ümem
21. Müftî-i devr-i zamân mâhasal-i kevn ü mekân
Süret-i cevher-i cân ma^cni-i lafz-ı «âlem
22. O şeh-i tahtgeh-i memleket-i dâniş kim
Mûlk-i ma^cnâda Süleymânlig eder bî-hâtem
23. Vâdî-i fikri fütûhât-ı kemâle meslek
Dergeh-i fazlı füyûzât-ı culûma maksem
24. Gerd-i hâk-i kademi rûşenî-i çeşm-i emel
Feyz-i ihsân-ı kefi zindegi-i cân-ı kerem
25. Âsaf-ı ma^cdeleti hâris-i mûlk-i insâf
Kahramân-ı gazabı saf-şiken-i hayl-i sitem
26. Hîtta-i fazlına iklîm-i «adâlet mülhak
Kişver-i himmetine mûlk-i mürûvvet munzamm
27. «Akl-ı evvel gibi ef^câli metânetde mesel
Şubh-ı sâñî gibi akvâli sadâkatde «alem
28. «Adli ger istese ıslâh-ı mazarrât-ı cihân
Nûş-dârû-yı şifâ-sâz ola niş-i erkam
29. Lut^fı gösterse ger emvâce rüsûm-ı bezli
Kesret-i dürrr ü güherden kem ola sâhil-i yem

20 mûlk ü : mûlk-i AÜE ; 21 kevn ü : kevn-i Mî / «âlem : âdem Ü ;
22 Süleymânlig : Süleymânlık MSEİ / eder bî-hâtem : eder +san bî-hâtem
M ; 23 ve 24 M'de yer değiştirmiştir ; 25 ma^cdeleti : ma^cdelet M Bu
beytin 2. misrai -ı ; 29 emvâce : emvâc-ı M emvâcı Ü / dürrr ü : dürrr-i
Mî

30. Dâverâ nâmverâ dâd-penâhâ Şadrâ
 Ey sütûde-halef-i sıdk-i İmâm-i a^czam
31. Sensin ol kim dil-i dânanâ olur bir demde
 Nice biñ müşkil-i pür-nükte ma^cânî mülhem
32. Olsa eflâke zamîrûn göz ucıyla nâzır
 Görinürdi dil-i ‘Isâdaki râz-i mübhem
33. Şem^e-i fânûs-i hâbab eylese hîfzuñ şereri
 Bâd-i sarsarda güzâr etse aña vermez elem
- E71b 34. Olsa ger tab^c-i nebâtâta mürebbî gazabûn
 Gürbe-i bîd ola bâzû-şiken-i şîr-i ücem
35. Derd-i hîrmâna tabîb olsa revâdur kalemûn
 Hokka-i Çînî devât aña mürekkeb merhem
36. Şâhid-i memlekete çesm-i siyehdür o devât
 Nâvek-i gamze-i dil-dûzidur anuñ o kalem
37. Ne kalem bir büt-i ra^cnâ ki hîrâmân olsa
 Zîr-i pâyında kîlûr zülf-i siyâhîn derhem
38. O sehî-kâmet-i pür-şîve ki reftâr etmez
 Etmeyince dûr-i güftârı nisâr-i makdem
39. Ey ‘Ömer-^cadl ü ‘Alî-^cilm ü Arist^c-hikmet
 V^cey Hîzir-dâniş ü Ahmed-reviş ü ‘Isâ-dem
40. Necm-i baht-i felek-ârâna yemîn ü sevgend
 Kuvvet-i tâli^c ü ikbâlüne sevgend ü kasem

32 ‘Isâdaki : Isâda ki T ; 33 güzâr : güzer T ; 34 gürbe-i : gürbe M girye-i İ / bâzû : bârû M ; 37 -Üİ M'de ken. ; 38 o sehî-kâmet-i : ne kalem bir büt-i Ü ; 39 ‘ilm ü : ‘ilm-i İ / revis ü : revis-i AMI ; 40 yemîn ü : yemîn-i Ü

41. Ki bu ma'nâ idi hâtırda medâr-ı fikrüm
Eylemişdi bu medâr üzre karâr endîşem
42. Yâ verem medhûn ile mülk-i vücûda revnak
Yâ tutam gayretile râh-ı beyâbân-ı 'adem
43. Demidür eyler isem da'vî-i isbât-ı hüner
Sıdk-ı da'vâma eder şimdi şehâdet 'âlem
44. Zer-i nev-sikke kadar rağbeti var sözlerimün
Nâm-ı pâkûn edeli nâsiye-i nazma rakam
45. Kapladı medhûn ile Rûmî sevâd-ı nazmum
Hinde 'azm etse nola reşk ile yârân-ı 'Acem
46. Rütbe-i nazmumu inkâr edemez kimse meger
Kendü mikdârını bilmez bir-iki lâyefhem
47. Kadrum ammâ ki biliüp münkir olan ehl-i hased
Her ne derse ko desün çekmezin aslâ aña gam
48. Tab-e-i keç-fikr-i hasûd u sühân-i nâzük ü şüh
Dîde-i pür-havel ü gamze-i pür-nâz ü sitem
49. Tatalum olmış anuñ dahi edâsı rengîn
Reng-i yâkûta berâber mi olur reng-i bakam
50. Kuvvet-i tab-e-ide ger vâr ise teslîm edelüm
Ola mi Hayder-i Kerrâra mukâbil Rüstem
51. Benim ol şâir-i hoş-nükte ki her lafzumda
Nefy-i gam müzmer ü isbât-ı meserret müdgam

42 râh-ı : mülk-i M ; 44 nazma rakam : nazm-ı ümem M ; 46 rütbe-i : rütbe vü İ / kendü : kendi TMÜSEİ ; 48 fikr-i : fikri İ / hasûd u : ha-
sûd-ı M ; 50 tab-e-ide : tab-e-da T / mukâbil : berâber Ü ; 51 nefy-i : nefy
ü M

52. Nefehât-ı sühanim gülşen-i efkâra nesîm
Reşehât-ı kalemüm bâg-ı hayâle şebnem
53. Eder ebkâr-ı maçânîyi perî-veş da-vet
Basduğınca kalemüm dâ'ire-i nazma kadem
54. Erdi söz gâyete Nefî nice bir lâf u güzâf
Lâfi ko turma duâ kıl ki odur şimdi ehemm
- E72a 55. Nitekim cıyd erişüp ede cihâni teşrif
Nitekim ola cihân cıyd ile şâd u hurrem
56. Bula zâtiyleşeref mesned-i Şadr-ı devlet
Neşve-i devlet ile gönli ferahnâk ola hem
57. Şâhid-i bahtına ikbâl ü saâdet meftûn
Harem-i devletine lutf ü mürüvvet mahrem

52 -M ; 53 maçânîyi : maçânî-i AEAÜE / basduğınca : basdigincal ;
57 ikbâl ü : ikbâl-i M

* DER-TA^CRİF-İ SA^CADETHANE-İ ŞEHÜLİSLÂM MUHAMMED EFENDİ

1. Bâreka'l-lâh ey behîst-âbâd u ey reşk-i cinân
Şâneka'l-lâh ey serây-ı dilgûşâ vü dilsitân
 2. Südde-i Bâbile pâyende esâs-ı kâ'inât
Târh-ı matbûcyla nâzende zemîn ü âsmân
 3. Görmemişdür çarh-ı çârümle behîsti seyr eden
Böyle bir rûşen-makâm u böyle bir hurrem-mekân
 4. Dergeh-i devlet-penâhı mültecâ-yı hâş u âm
Hâk-i pâk-i âstâni bûse-cây-ı ins ü cân
 5. Turra-i tâk u revâkı hemser-i zâtü'l-bürûc
Sâye-i sakf-ı bülendi hâvâbgâh-ı ahterân
 6. Pîş-i dergâhında ber-pâ şaf nişînân-ı felek
Zîr-i eyvânında pervâz etmede kerrûbiyân
 7. Resm-i gûlmîh-ı deri gûlbang-ı murg-ı bâmidur
Gûlşen-i dehre veren berk ü nevây-ı cavidân
 8. Günc-i halvetâhânesinde 'ilm ü 'irfân münzevî
Kûşe-i bâmında ikbâl ü saâdet pâsbân
- Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
AE124a T61b A86b M73a Ü127a S97a E72a İ77b

* -M Der-medh-i Şeyhüislâm T Der-sitâyiş-i Şeyhüislâm Muhammed Efendi Aİ / Der-vasf-ı Şeyhüislâm Muhammed Efendi 'aleyhi'r-rahme Ü Der-medh-i merhûm Şeyhüislâm Muhammed Efendi 'aleyhi'r-rahme S Der-sitâyiş-i hâne-i müftî-i merkûm Muhammed Efendi E l behîst-âbâd u : behîst-âbâd-ı TMS / ey : vey TS / dilgûşâ vü : dilgûşây-ı TMSİ dilgûşây u Ü ; 4 pâk-ı : pây-ı M ; 5 tâk u : tâk-ı M ; 7 deri : der-i M / berk ü : -M nevây-ı : livâ-yı M ; 8 ikbâl ü : ikbâl-i M

9. Rast kılsa kaddini ermez yine kasrına çarh
Ede tertîb anâsırdan meger kim nerdübân
10. Misk-i ezfer yerine korlardı anı nâfeye
Ger sabâ hâk-i derin iletveydi Çîne armagân
11. İrtifâ⁺ın almaga olmuş mühendis çarh aña
Mihri usturlâb edüp kîlmış şucâcın rîsmân
12. Çûp-ı zerrîn ile eyler her seher iżhâr-ı şevk
Olmağa derbân-ı dergâhi şeh-i hâver-sitân
13. Muntazır her gece çarh-ı pür-kevâkible kamer
Yakmağa sahnînde bir şem^c-i murâssâ şem^cdân
14. Zîr-ı tâkında fürûzân şem^c-i kâfûrî degül
Oldı zer-peykân ile sehm-i sacâdet der-kemân
15. Kubbesinde levh-i sîmîn ile gûlmîh-ı zer
Müsterîdür kim felekde mâh ile etmiş kîrân
- E72b 16. Her ruhâm-ı fersi bir âyîne-i âlem-nûmâ
Her gezen ferrâşı bir İskender-i gîtî-sitân
17. Zerre-nûr-ı şemsesi pîrâye-i hurşîd ü mâh
Rîze-seng-i mermeri sermâye-i deryâ vü kân
18. Katre-âb-ı havzı reşk-i cûybâr-ı selsebîl
Müşt-i hâk-i rehgüzârı sürme-i hûr-ı cinân
19. Mevlevîdür şan o şâdirvân-ı sergerdânı kim
Hem döner hem eşkini eyler safâsından revân

10 misk-i : müşg-i Ü / hece fazlalığı nedeniyle beytin 2. misrainda vezin hatalı ; 11 çarh aña : aña çarh TMSİ / şucâcın : şucâc-i Ü ; 12 derbân-ı dergâhi : derbân-ı dergâh-ı M derbân-deri gâhî İ ; 13 kamer : felek M ; 15 zer: der M ; 16 gezen : gûzîn M / ferrâş : -M ; 17 şemsesi: şemmesi M / hûrşîd ü : hûrşîd-i İ ; 18 hûr-ı : hûr u M ; 19 eşkini : eşki İ / revân : iyân M

20. Zer-külâhiyla yahud bir dilber-i rakkâsdur
 Bir ayag üzre semâ^cetmekde dâmen-der-meyân
21. Haste-i derd ü gama âb u hevâsi sâzkâr
 Mübtelâ-yı kahr-i dehre dergehi kehfü'l-emân
22. Çekmege meyl-i şihâb ile felekler çesmine
 Dûdi kuhl-i rûşenâdur dûdgâhi sürmedân
23. Berk urur revzenlerinde âbgîne câmlar
 Gösterür dünyâda cennet olduğın günden 'iyân
24. Bir safâ var câm-i billûrında kim âyîne-ves
 Kim bakarsa görinür gönlindeki râz-i nihân
25. Bir mülâkî gül-sitândur nûsha-i gülzâri kim
 Câbecâ mühr-i Süleymân resmidür aña nişân
26. Ka^cbe-i İslâmdur dersem ^caceb mi sâhibin
 Şeyhüllislâm eylemiş lutf-i Hudâ-yı meste^cân
27. 01 hudâvend-i hudâvendân-i fażl u câh kim
 'ilm ü 'irfâniyla olmış ^cizz ü devlet tev' emân
28. ^cAvn-i millet fâhr-i ümmet müsteşâr-i saltanat
 'Alem-i himmet cihân-i mekrûmet cân-i cihân
29. Merkez-i pergâr-i dâniş kutb-i gerdûn-i hüner
 Mâlik-i mülk-i fażâ'il müftî-i devr-i zamân
30. Fitne-bend-i dehr-i dûn müşkil-güşâ-yı rûzgâr
 Çâre-sâz-i dîn ü devlet feylesof-i kârdân

21 âb u : âb-i M / kahr-i dehre : dehr ü kahra M / kahr u dehre M
kahr u dehre S / dergehi : dür-kefi M ; 22 çesmûñe : çesmeler İ / dûdî :
 dûdî-i İ ; 28 millet : ümmet T / ümmet : millet T / cân-i : cân u M ; 30
 çâre-sâz-i : çâr-sâz u Ü / dîn ü : dîn M / kârdân : kârvân İ

31. Âsmân-ı mülke re'yi âftâb-ı bî-zevâl
 Gülsitân-ı dehre lutfi nevbahâr-ı bî-hazân
32. Bânû-yı halvet-serây-ı fikrine şeb perdedâr
 Nev-çarûs-ı hacle-i re'yine subh âyînedân
33. Meh sîtabl-ı râ'iż-i bahtında satl-ı nukre-kûb
 Çarh bezm-i sâkî-i cûdında câm-ı zer-nişân
34. Câme-i ikbâline devlet tîrâz-ı âstîn
 Hâne-i iclâline himmet revâk-ı âstân
35. Nokta-i kilki eizâr-ı şâhid-i maçnâya hâl
 Cevher-i rûh-ı kelâmi kâleb-i sirfâna cân
- E73a 36. Her pulı bir dâg-ı âtes-nâk olur mâhîlerün
 Ger semûm-ı kahri olsa rûy-ı deryâya revân
37. Her şerârı katre-i nîsân olup eyler nüzûl
 Ger nesîm-ı lutfi külhandan yaña olsa vezân
38. Dâverâ dânişverâ sadrâ efâzîl-perverâ
 Ey cihân-sâlâr-ı iklîm-i maçânî vü beyân
39. Sensin ol dârende-i yarlığ-ı ahkâm-ı kader
 Hâmen olmuşdur rumûz-ı âsmâna tercemân
40. Şöyle pür-emn oldı devrânunda dünyâ kim seniñ
 Cây-ı fitne kûşe-i ebrû-yı dilberdür hemân
41. Gonce-veş açılmaduk devrinde bir dil kalmadı
 Nevbahâr-ı devlêtün dünyâyi etdi gülsitân

31 re'yi âftâb-ı : re'y-i âftâbı İ ; 33 meh sîtabl-ı râ'iż-i bahtuñda : râ'iż-i bahtunda meh sîtabl-ı M ; 36 revân : vezân M ; 37. beytin 1. misraı 46. beytin 1. misraı İ ; 37 olup : olur TM / vezân : revân MÜ

42. Tâb-ı hûrşîd-i sitem sûzân ederdi ‘âlemi
Ger sehâb-ı ‘adl ü dâduñ olmasayı sâyebân
43. Halk-ı ‘âlem serteser bîmâr-ı derd-i ihtiyâc
Dehr bir dârû’s-şifâ lutfuñ tabîb-i mihibâbân
44. Çeşme-i âb-ı hayât-ı feyżdır tabeüñ nala
Kilk-i halkârî olursa aña zerrîn-nâvdân
45. Şânuña nisbet efâzîl müstehîkkân-ı zekât
Devlet-i fażl ile sen sâhib-nisâb-ı kâmrân
46. Hâtıra esnâ-yı evsâfuñda feyz-i şekkile
Lâyih oldu ‘âşikâne bir gazelde nâgehân
47. Olmasa Mecnûn-ı ‘aşkı ol mehüñ ger âsmân
Nesr-i tâ’ir eylemezdi bâşı üzre âşyân
48. Dîdelerdür zâhir ü bâtin cemâlüñ seyrine
Dilde zahm-ı nevk-i tîrûñ tende dâg-ı hûn-feşân
49. Dikdi naçl-i sîneme çesmüñ sinân-ı gamzesin
Nîzesini halkadan gûyâ geçirirdi Kahramân
50. Hâne-i agyâr u ‘uşşâka tenezzül eylemez
Bir Hümâdur ol peri ammâ Hümâ-yı lâmekân
51. Tab-ı Nef-î bülbül-i gûyâdur ol gülsende kim
Gonce-veş dem-bestedür anda dehân-ı şâcirân

42 dâduñ : dâdi T / olmasayı : olmayayı S / sâyebân : mihibâbân İ;
43 dehr : dehre A ; 45 fażl ile sen : fażlilesin İ ; 46 gazel-
dür M ; 47 olmasa : olmasa +ger M ; 48 tende : tünd-i İ / dâg-ı : zahm-ı
Ü ; 49 dikdi : didikdi M / sîneme : sîneye Tİ ; 50 M'de ken agyâr u ‘uş-
şâka : ‘uşşâk u agyâre MÜ

52. Tâb-ı gamdan şu^cle-i sûzân olur ağızumda dil
Olmasam medhînle ger sûsen gibi ratbü'l-lisân
53. Başladukça vasfuña başlar hûcûma vâridât
Şöyle kim tâkat getürmez anı takrîre zebân
- E73b 54. Yer bulunmaz gâh olur mihmân-serây-ı sînede
Ol kadar uğrar ma^câni kışverinden kârbân
55. Erişdi gûşuma âvâz-ı tahsîn-i melek
Medhûne ger âstânında varup açsam dehân
56. ^cArsa-i pehnâ-yı ma nâyı kılur pür-zelzele
Şehsûvâr-ı tab^cum etse rahş-ı fikri zîr-i rân
57. Vâdî-i medhûnde cevlân etdigiçün yaraşur
Atlas-ı çarh olsa rahş-ı tab^cuma bergüstvân
58. ^cArsa-i medh ü senânuñ haddi yok pâyâni yok
Peyk-i endîşe ^caceb mi olsa bîtâb ü tüvân
59. Edelüm sîdk u niyâz ile du^câ şimdengirü
Tâ ki makbûl olduğında kalmaya reyb ü gümân
60. Nitekim ola esâs-ı kasr-ı gerdûn pâydâr
Zîver-i eyvân ola aña nûcûm u kehkeşân
61. Olsun erkânı müretteb ol sa^câdethânenün
Kopmasun bir taşı ger kopsa yerinden ferkadân
62. Devlet ü ^cömr ile ber-hûrdâr edüp hak sâhibin
Haşre dek ma^cmûr u âbâdân ola ol hânedân

-

52 ağızumda : ağızında T / ağızumda dil : -ı ; 53 hûcûma : hûcûm-ı M; 54 kârbân : kârvân AEAMÜ /kishverinden : kıshverinde M ; 55 melek : felek M; 56 kılur :kılıp M / etse : etdi M / fikri : fikrin M ; 57 vâdî-i : vâde-i İ / etdigiçün : etdigiçün AMSEİ / olsa : aña T ; 60 nûcûm u : nûcûm-ı M ; 62 ma^cmûre vü : ma^cmûr u Ü

* DER-MEDH-İ ŞEHÜLİSLAM MEZKÜR MUHAMMED EFENDİ

1. Girih-i gonca-i maksûdumı çarh etmedi hall
Pençe-i mihr-i cihân-tâbı meger oldu eşell
2. Esmedi bâd-ı himem togmadı hurşîd-i kerem
Kaldı pejmürde vü efsürde gûlistân-ı emel
3. Rûzgâr etdi hebâ berk-i hevâ vü hevesi
Gûlbün-i gûlşen-i ikbâle dahî ermedin el
4. Aleme câm-ı safâ sunduğu dem baña felek
Bir kadeh sunmadı kim vermeye biñ dürlü kesel
5. El safâ câmın aldukça ele reşk ile ben
Hûn-ı dil nûş ederin bâde-i gûlgûna bedel
6. Dilde bünyâd-ı serâ-yı gam u gûssâ muhkem
Kalmadı kâh-ı safâdan meger âsâr-ı talel
7. Benim ol zâr u perâkende-dil ü tab'u dimâğ
Ki felek eyledi ahyâlümi bir bir muhtell
8. Hâtırum şâhsüvârin gama cevlângah
Meşrebüm turfa-gazâlân-ı belâya münhel

Fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

AE125b T63a A88a M74b Ü129a S99b E73b İ79a

* -AM Der-medh-i Şeyhüllâm Muhammed Efendi AE Der-medh-i Şeyhüllâm T Eyzan lehû der-hakk-ı mezbûr Şeyhüllâm Muhammed Efendi Ü Der-medh-i merhûm Şeyhüllâm Muhammed Efendi 'aleyhi'r-rahme S Der-vasf-ı Şeyhüllâm Muhammed Efendi İ l oldu eşell : olmadı şell M ; 5 ve 6 M' de yer değiştirmiştir , ederin : ederim İ ; 7 zâr u : zâr-ı AEM ; 9. beytin 2. misraı M'de 8. beytin 2. misraı

9. Katre-i eşküm ile rûy-ı zemîn tâze vü ter
Dûde-i âhum ile çeşm-i kevâkib ekhel
10. Görmesün deyü gözüm rûy-ı carûs-ı bahtı
Çeker âhum felege perde-i müşgîn-i hacel
- E74a 11. Ermesün menzil-i maksûde deyü peyk-i heves
Serteser eşküm eder arsa-i dünyayı dahal
12. Kevkeb-i tâlicimüñ yok bana hüsn-i nazarı
Hışm ile şöyle bakar kim eder ızhâr-ı hivel
13. Kacr-ı târîk-çeh-i gamda beniyâ göremez
Dîde-i baht-ı siyeh-kâruma yâ indi sebel
14. Bilemem ben de sitâremde nedür bu kevkeb
Reşk ederler aña te'sîrde mirrih u zuhal
15. Nice yıl aksine döñse yine çarh-ı gerdân
Ol Maya rişte-i dilden girih-i gam münhall
16. Bu belâ ile ki tâkat komamışdur dilde
Bu felâketle ki âlemde benim darb-ı mesel
17. Yine hâtırda teselli bulunur bakdukca
Görinür dilde bu mannâ-yı latîf ü mücme
18. Nice bir kevkeb-i baht ile bu bahs ü gavgâ
Nice bir tâlic-i bed-eahd ile bîhûde cedel
19. Dâg-ı hîrmân ile sînem pür olursa yeridür
Tîg-ı bîdâd çeküp gam beni öldürse mahal
20. Niçün ol fâzıl-ı devrâna varup arz etmem
K`ide bir lutf ile biñ müşkilimi ol dem hall

13 indi : etdi AÜİ; 16 belâyle:belâile AME; 17 bakdukca:**ba**kâdikça
AEAMÜSEİ/latîf ü : latîf-i T lutf-ı Ü; 20 biñ:binbir Ü / müşkilimi :
müşkili İ

21. Ol ki ahkâm-ı kaderden ne olursa zâhir
Nakşî mir'ât-ı zamîrinde görünür evvel
22. Ol ki etvâr-ı felekden ne görürse münker
Döndürür «aksine ol an komaz anı mühmel
23. Müftî-i maşrîk u magrib ki kavî olmadadur
İctihâdiyle anuñ şer-i nebiyy-i Mûrsel
24. Muktedâ-yı «ulemâ server-i hayl-i fuadalâ
Mültecâ-yı vüzerâ dâver-i dîn fahr-ı milel
25. Hâkim-i mahkeme-pîrâ-yı şerîat ki bulur
Her dem emriyle meyân-ı hak u bâtil faysal
26. Nevbahâr-ı çemen-i bâg-ı «adâlet k`olamaz
Devr-i «adlinde güşâde gül-i bostân-ı hîyel
27. İftidâl istese ger «adli umûr-ı dehre
Veremez bâd-ı hazân revnak-ı gülzâre halel
28. Hükmi bir mertebe cârî ki eger emr etse
Şöyle râm etmiş aña «âlemi Hallâk-ı Ezel
29. Çıka deryâ ser-i kuhsâra hîlâf-ı muâtâd
Ser-fürû eyleye gâvvâs gibi bahre cebel
30. Serverâ nâmverâ fâzil-ı ferhunde-dilâ
Ey hûdâvend-i fuhûl-i «ulemâ-yı kümmel
- E74b 31. Sensin ol fâzil-ı bî-misîl ü muâdil ki felek
Görmemişdür dahi devr edeli senden efdal

23 ictihâdiyla : ictihâd ile ; 30 fâzil-ı ferhunde-dilâ : fâzil-ı
bî-misîl ü muâdil ki felek i / «ulemâ-yı : «ulemâya M

32. Mantikuň yine beyân etmege kâdirdür anı
Gitse mahv olsa eger kâ'ide-i nahv ü 'ilel
33. Kadrüñ ol mertebe kim mas'ad-i iclâ-yı melek
Tâ'ir-i devletüne mehbit-i dûn u esfel
34. Luťfun ol mertebe kim kârgeh-i 'âlemde
Komadı 'illet ü esbâba yeriyle medhal
35. Yitir-rdi yolunu subha çıkışınca hûrşîd
Yakmasa bedraka-i re'y-i münīrînmes'al
36. Dûd-i âh eyler idi âyîne-i çarhı siyâh
Pertev-i ma'deletüñ urmasa aña saykal
37. Haşre dek hâmemi medhûnde ederdim cârî
Sedd-i reh olmasa ger nükte-i mâ kall ü dell *
38. Benim ol Nefcî-i efkende ki şimdi etdim
Hâk-i dergâhuña yüz sùrmegi aksâ-yı emel
39. Nice takrîr edeyin hâlumi sultânuma kim
Gam-ı mâzîyi komaz dilde gam-ı müstakbel
40. Çekmezin sâgar-ı bezm-i kereünden elümi
Bir ayak suna meger sâkî-i sahbâ-yı ecel
41. Kullaruňla oturup hidmetüñ etsek derler
جلسوا خير جليس عملوا خير عمل **
42. Yazılan sînede ihlâs-ı subûdiyyetdür
Dâğlar noktaları şerhalarumdur cedvel

32 nahv ü : nahv-i M ; 33-M dûn u : devrân-ı T ; 36 eyler idi : eylerdi T ; 37 medhûnde ederdim:vasfunda ederdi TMSİ/reh:rân Tİ; 39 edeyin:edeyim Eİ; 40 çekmezin:çekmezem Eİ ; 42 şerhalarımdur:şerhalarıdur AEM * Mâ kalle ve delle : "az-öz,az söyle çok şey anlatma" Kelâm-ı kibâr. ** "İyi bir şey için toplanıp güzel bir karar verdiler".

43. Yaraşur sem̄-i şerîfünde dür-i güftârum
Nitekim gûşe-i gûş-ı gûle derdâne-i tall
44. Lafz-ı rengîn-i musaffâ vü edâ-yı nermüm
Giydürür şâhid-i mānâya libâs-ı muhmel
45. Her ne gevher ki çıkışsam sadef-i dilden eder
Bikr-i fikr-i şarâ gûy-ı girîbân-ı hulel
46. Lîk hur-ı mühre kadar kıymetini bilmezler
Bir bölüm bî-hîred ü mâsadak-ı "belhüm edall" *
47. Demidür sıdk u safâ ile duâ eyleyelüm
Tâ kabûl ede anı haâzret-i Hakk cazze ve cell
48. Nitekim her ser-i sâl erişe rûz-ı nevrûz
Cilvegâhuñ ede hursîd-i felek burc-ı hamel
49. Gece gündüz nitekim ola tedâhülde müdâm
Eşheb-i rûz ede edhem-i şâmi ercel
- E75a 50. Râ'iz-i bahtuñ olup rahş-ı murâd üzre sâvâr
Eşheb ü edhem-i rûz ü şeb ola aña kütel
51. Hayme-i kadrûni gerdûn gibi Hakk ede bülend
Ola zîmnâda hep encüm gibi erbâb-ı düvel

-

44 rengîn-i : rengîn ü TSİ / nermüm :bezmüm TM / muhmel : mücmel M ; 45 fikr-i:fikrüm M ; 46 bî-hîred ü : bî-hîred-i TMS bî-har ü İ / edall : ezel M ; 47 safâ ile : safâyile AEÜ ; 48 -T ; 50 erbâb-ı :erbâb u T

* DER-MEDH-İ MERHÜM ŞEHÜLİSLAM ESCAD EFENDİ

1. Hamdü li'l-lâh yine insâfa gelüp çarh-ı canîd
Eyledi bahtum ile cahd-ı vifâkı tecdîd
2. Ne caceb döndi murâd üzre yine olmuş iken
Böyle bir devr-i muvâfîk felege emr-i bacîd
3. Ol kadar döndi murâdumca ki her bir demde
Etdi sad-sâle telâfî-i gam-ı cahd-i medîd
4. Başladı hem yine bir devre ki gitdükce eder
Eseri kâcide-i cahd-ı vifâkı temhîd
5. Habbezâ devr-i dilârâ-yı cihân-pîrâ kim
Verdi eyyâma sârâser eseri revnak-ı cıyd
6. Buldu ziynet ruh-ı dilber gibi rûy-ı eyyâm
Oldı rûşen dil-i hûrşîd gibi çeşm-i ümmîd
7. Levhaşa'l-lâh zihî cilve-i hüsn-i tâli'
Bâreka'l-lâh zihî kevkebe-i baht-ı saçîd
8. Böyle bir mevsim-i ferhunde-eser kim câlem
Bulur endîşe-i feyziyle neşât-ı câvid

Feçilâtün feçilâtün feçilâtün feçilün

AE127a T65a A90a M76a Ül30b S10la E75a İ80b

* -AM Der-medh-i merhûm u magfür Şeyhüislâm Escad Efendi AEÜ /
Der-medh-i Şeyhüislâm T Der-medh-i Şeyhüislâm Escad Efendi Sİ 1°ahd-i:
°ahdi A cahd ü Ü / vifâkı : vefâyı Üİ ; 5 dilârâ-yı : eyvân-ı M / eyyâma :
eyyâmi M ; 6 buldu : verdi M

9. Niçün ol feyz-i safâ-güsteri ehl-i dâniş
Eylemez tabcuña sermâye-i mazmûn-i müfid
10. Bir safâ buldu bu takrîb ile tabcum gûyâ
Oldı bezm-i tarab-i macniye câm-i Cemşîd
11. Yine düşdi ser-i endîseme sevdâ-yı suhan
Yine kopdu dil ü cândan söze bir şevk-i cedîd
12. Bî-tereddüd taleb-i feyz içün oldum fi'l-hâl
Evliyâ-yı suhane sıdk-i irâdetle mürîd
13. Kuvvet-i câzibe-i sıdkımı gör bir yerden
Oldı âsâr-i teveccühleri tabcumda bedîd
14. Her ne müşkil işi düşdiyse reh-i macnâda
Kıldı endîsemi tevfîk-i İlâhî te'yîd
15. Eyledi sunc-i meded-kârî-i feyyâz-i ezel
Hâmemi kufl-i der-i genc-i macânîye kilîd
16. Hâsılı terbiyet-i feyz ile oldı nazmum
Müstacidd-i şeref-i medh-i hudâvend-i ferîd
17. Bû Hanîfe-şiyem ol şeyh-i efâzîl ki olur
Bû 'Alî medrese-i hikmet ü fazlında mucîd
- E75b 18. Mûrşid-i savmaca-i halvetiyân-i macnâ
Dâniş-âmûz-i dil-i akâl-i kül-i üstâd-i reşîd
19. Hâkim-i mahkeme-i şerc-i şerîf-i nebevî
Mazhar-i sırr-i kemâl-i kerem-i Rabb-i mecid

9 safâ-güsteri : safâ-güster-i İ / mazmûn-i : mazmûn u Ü ; 11
cedîd : medîd İ ; 13 .beytin 2. misrai İ'de 12. beytin 2. misrai ; 14.
beytin 2. misrai İ'de 13. beytin 2. misrai , bedîd : medîd A ; 15 fey-
yâz-i : tevfîk-i S ; 16 nazmum : tabcum Ü / müstacidd-i : müstacîd-i
M / 18 dil-i : dil ü TAME dili İ ;

20. Kisver-i ma^cdelete dâver-i Mehdi-sîret
 ‘Âlem-i câha cihânbân-i Mesîhâ-tecrîd
21. Müftî-i devr-i zamân Es^cad Efendi ki felek
 Eder imzâsını pîşânî-i mihre tesvîd
22. Mesned-ârâ-yı fažîlet ki sunulmuş eline
 Kilk-i fetvâ-yı şerî^cat be-tarîki't-te'bîd
23. Nâfizü'l-hüküm-i şerî^cat ki urur dest-i kazâ
 Sûret-i hüccet-i ahkâmina mühr-i te'kîd
24. Nükte-perdâz-i ma^cânî ki beyân-ı kalemi
 Hall eder müşkil-i râz-ı felegi bî-ta^ckîd
25. Dili genc-i güher-i ma^crifet-i Rabbânî
 Sözî miftâh-ı der-i mahzen-ı sırr-ı tevhîd
26. Nâmesi nüsha-i mecmû^ca-i esrâr-ı ezel
 Hâmesi lûle-i ser-çeşme-i feyz-i câvîd
27. Görinür hâl-i siyeh gibi rûh-ı dilberde
 Düşse ger âyîne-i re'yine ‘aks-i hûrşîd
28. Atsa endîsesi ger çarha kemend-i re'yin
 Gündüz olur gecede kâhkesân gibi bedîd
29. Hükmî ger istese tebdîl-i nihâd-ı eżdâd
 ‘Aks olur reng-i duhân-ı siyeh ü nûr-ı sefîd
30. ‘Adli ger nehy-i fesâd etse^cumûm üzre olur
 Gerden-i fitnede zencîr-i cezâ habl-i verîd

20 ‘Âlem-i : hâkim-i İ ; 22 te'bîd : te'yîd AEMÜ ; 24 beyân-ı : bütân-ı AE benân-ı AÜ ; 25 ma^crifet-i : ma^crifete i ; 26 -M ; 28 bedîd: medîd A

31. Etse hâsiyyet-i temkîni sirâyet âba
Mevc olur rehgüzer-i sarsara bir sedd-i sedîd
32. Bulsa ger hiddet-i azminde eser-i tabc-i hevâ
Bâd-i perr-i megesi sedd edemez kûh-i hadîd
33. Alsa ger sâye-i dest-i kereminden behre
Pençe-i mihr-i zer-efşâne döner dest-i ümîd
34. Olsa ger nâmîyede kuvvet-i kahr u gažabi
Çâk ederdi dil-i pûlâdî ser-i hançer-i bîd
35. Dâniş-efrûz hîdîvâ sühén-ârâ sadrâ
Ey hünermend-i yegâne hüner-endûz-i vahîd
36. Benim ol şâcir-i hak-gûy u cerî kim edemez
Tabcuma nâdire-sencân-i müzevvir taklîd
- E76a 37. Benim ol şafder-i endîşe ki ebnâ-yı zamân
Fitneyi tîg-i zebânumla ederler tehdîd
38. Nâvek-endâz-i hayâlüm ki benüm havfümden
İki tîrkes götürür gamze-i çeşm-i nâhîd
39. Husrev-i kışver-i nazmum ki debîrân-i hayâl
Eder elkâbumı her dilde bu gûne tesvîd
40. Alem-efrûz-i beyân Enverî-i devr-i zamân
Sühân-ârâ-yı cihân muhtericc-i tarz-i cedîd
41. Hâmem ol ebr-i güher-pâş-i sühandür kim eder
Sadef-i sâmica-i çâlemi pür-mûrvârîd

32 bulsa ger : bulsalar E ; 33 ve 34 M'de yer değiştirmiştir, zer-efşâne : zer-feşâne AE ; 34 pûlâdî : fûlâdî AE / ser : -M / hançer-i bîd : hançer +gibi bîd M ; 35 dâniş-efrûz : dâniş-âmûz ÜÜ / hüner-endûz hüner-efrûz Ü ; 36 hak-gûy u : hak-gûy-i MÜE ; 36. beytin 1. mîsraî İ' de 36 ve 37. beytin 1. mîsraî ; 39 hayâl : felek M

42 Nazmum ol silk-i güherdür kim olur hemvâre
 Halka tahmîn-i bahâsı sebeb-i güft ü şinîd

43. "Ukde-i reşk ü hased yok dil-i bî-bâkümde
 Olmasa nazm-ı selîsumde "aceb mi taçkîd

44. Söz tamâm oldu ko lâf-ı sühani ey Nefcî
 Gam-ı reşk ile helâk oldu yeter haşm-ı "anîd

45. El açup sıdk u niyâz ile ducâya demidür
 Eyle deryûze-i bâb-ı kerem-i Rabb-i mecid

46. Tâ ki insâfa gelüp gâhî sipihr-i gaddâr
 Ede ehl-i dil ü tabc ile vifâkî tecdîd

47. Sadr-ı fetvâda mü'ebbed ola hem gitdükce
 Devlet ü rifcat ü iclâlini Hakk ede mezîd

42 olur : eder Ü ; 43 reşk ü : reşk-i Ü / yok dil-i bî-bâkümde:
 Şimdi benüm nâmumdadur T ; 45 sıdk u : sıdk-ı İ / ducâya : ducânuñ İ;
 46 ehl-i : -Ü

* DER-SİTAYİŞ-İ ŞEHÜLİSLÂM ES'AD EFENDİ

1. Şükr kim bir bârgâh-ı lutfa kıldım intisâb
Kim olur hâk-i derinden baht u devlet behre-yâb
2. Şükr kim bir dergeh-i ikbâle etdim istinâd
Kim olur himmet nasîb-i feyz-i cûdîndan nisâb
3. Bahtumi bir âstâne pâsbân etdi felek
Kim sadâ-yı kûs-ı devletle gözümden gitdi hvâb
4. Ol cenâb-ı âsmân-rif'at ki olsa yarasur
Hâr u hâşâk-i deri müjgân-ı çeşm-i âftâb
5. Ol der-i çâker-nevâz u bende-perver kim eder
Halkasın bî-ihtiyâr âzâdeler tavk-ı rîkâb
6. Âsmân-ı dîn ü devletdür o 'âlî-âstân
Matla'c-ı mihr-i cihân-tâb-ı sa'âdetdür o bâb
7. Râst-gerdis âsmân-ı sifle-hasm u ehl-i dost
'Alem-ârâ âftâb-ı cehl-sûz u 'ilm-i tâb
- E76b 8. Ol sipihr-i 'ilm ü fazl u âftâb olmuş aña
Pertev-i re'y-i münîr dâver-i devlet-me'âb

Fâ'cilâtün fâ'cilâtün fâ'cilâtün fâ'cilün
AE128b T66a A91b M77a Ü131b S103a E76a İ81b

* -M Der-medh-i Es'ad Efendi AE Der-medh-i Şeyhüllislâm Es'ad Efendi TS Der-medh-i Şeyhüllislâm Es'ad Efendi rahmetü'l-lâhi 'aleyh ve rahimehû vâsi'ahû Ü Der-medh-i Şeyhüllislâm Es'ad Efendi E 2 etdüm : kıldum AE ; 3 gözünden : gözümden İ ; 4 âsmân : +nûh âsmân Ü / hâr : hâr-hâk M ; 5 ol der-i : oldurur İ / âzâdeler : âzâde-i M ; 6 ve 7 M'de yer değiştirmiştir 7 ham u : hasm-ı M / dost : dil T /cehl-sûz u: cehl-sûz-ı İ

9. Mehdî-i [“]İsâ-nefes Nu^cmân-ı Hâtem-mekrûmet
Hîzr-ı Yûsuf-tal^cat Eflâtûn-ı İskender-cenâb
10. Peyrev-i ashâb-ı Peygamber imâm-ı ehl-i dîn
Hayder-i [“]Osmân-şiyem Sıddîk-ı Fârûk-ihtisâb
11. Muzhîr-i serc-i Muhammed mazhar-ı sırr-ı ehad
Zâhir u bâtında zât-ı Ahmede nâ'ib-menâb
12. Necm-i baht-ı kâ'inât Es^cad Efendi kim eder
Sa^cd-i ekber hâk-i pâyından sa^câdet-iktisâb
13. Ol ki şem^c-i rûşen-i pür-tâb-ı nûr-ı re'yidür
Hânmân-sûz-ı hatâ vü meclis-efrûz-ı savâb
14. Ol ki âb-ı pâk-ı pür-emvâc-ı bahîr-ı lutfidur
Cehre-şûy-ı şefkat ü keşti nigîn-sâr-ı [“]itâb
15. Devr-i lutfi gülsitân-ı [“]âleme fasîl-ı bahâr
[“]Ahd-i adli rûzgâr-ı pîre eyyâm-ı şebâb
16. [“]Avn-ı insâfiyla mülk-i ma^cdelet bî-ihtilâl
Sadme-i kahriyla iklîm-i sitem pür-inkılâb
17. Edhem-i iclâline bir raht-ı sîmîn kehkeşân
Eşheb-i ikbâline bir na^cl-i zerrîn âftâb
18. Re'yî pîr-i zü-fünûn bahtı civân-ı pür-şükûh
Olsa etvârı nola makbûl-ı tab^c-ı şeyh u şâb
19. Verse tab^c-ı âteşe ger tâb-ı kahri takviyet
Ka^cr-ı deryâda dil-i hârâdan eyler iltihâb

11 muzhîr-i : mazhar-ı M / mazhar-ı : muzhîr-i M / ehad : Hudâ MÜE ; 13 -M hatâ vü : hatâdur AE ; 14 emvâc-ı emvâci İ ; nigûn-sâr-ı : nîgûn-sâz-ı AEASEİ ; 18 pîr-i : pîr ü A

20. Ger mizâc-ı âba verse hîfz u ‘adli terbiyet
Kûre-i âtes-fürûz olurdu biñ yıl bir habâb
21. Söyledür te’sîr-i zühd ü tâcati ‘âlemde kim
Etse bir bezm ehline himmet olur bî-irtiyâb
22. Sâkîye tâc-ı ‘inâbet câm-ı gam-fersâ-yı mey
Mutribe tevhîd-i Bârî nağme-i çeng ü rebâb
23. Kâmkârâ serverâ sadrâ mekârim-perverâ
Ey cihân- dâver felek-yâver hîdîv-i kâmyâb
24. Sensin ol deryâ-yı bî-pâyân-ı dâniş kim olur
Dürr-i lafzuñ zîb-i gûş u gerden-i ümmü'l-kitâb
25. Her hayâlüñ saykal-ı âyîne-i hüsн-i edâ
Her kelâmuñ gevher-i gencîne-i faslu'l-Hitâb
26. Fitne bir kişiverte devründe uzatmaz zulme el
Mûlk-i hüsн içre meger kim turra-i pûr-pîç ü tâb
- E77a 27. Ger erişse nükhet-i bâd u bahâr-i cismettün
Dûzah-ı isyân olurdu reşk-i firdevs-i sevâb
28. Hâksâr-ı dergeh-i kadr-i bülendin âsmân
Şerm-sâr-ı dest-i deryâ feyz-i ihsânuñ sehâb
29. Dîv-i buhâli hîttâ-i cûdında olmuş rahm içün
Keff-i destünâñ âsmân u kilk-i zerrînûñ şihâb
30. Bir şeb-i târikkür gûyâ sevâd-i kâ'inât
Tâb u nûr-ı kevkeb-i ikbâl ü bahtuñ mâhtâb

20 kûre-i : kûze-i T / habâb : -ı ; 22 sâkîye : sâye-i M / mut-
rıba : mutrib-ı M / nagme-i : nağme Ü ; 24 gûş u : gûş-ı TM ; 25 âyî-
ne-i : âyîne A ; 26 mûlk-i : silk-i A, E ; 27 bâd-i : bâd u E ; 29
buhâli : nahle M / rahm : recm AEAÜSEİ ; 30 tâb u nûr-ı : tâb-ı nûr u
M / ikbâl ü : ikbâl-i M

31. Kişver-i câh ü celâlündür o mülk-i bî-kerân
Ki anı tayy etmege peyk-i kader edüp shitâb
32. Ermedin pâyânına pâyı kalup reftârdan
Etdi kat kat âb ile peydâ degüldür nûh-kîbâb
33. Medhüne maçnen yine etmez kifâyet olsa ger
Nazmumuñ her sâde beyti bir kitâb-ı müstetâb
34. Feyz-i mihr-i iltifâtuñdur ki etdi tabcumi
Saf u rengîn nükelerle maçden-i laçl-i müzâb
35. İstedim ol şevkile gavvâs-ı bahr-ı fîkr olup
Zîver-i semc-i kabûl olmağa lâyîk dür्र-i nâb
36. Silk-i nazma ol kadar çekdim dür-i sîrâbi kim
Tâb-ı endîseyle etdim bahr-ı maçnâyi serâb
37. Lafz-ı rûşen içre maçnâ-yı latîfi gösterüp
Câm-ı billûr-ı safâ-bahşa kodum sâfî şarâb
38. Reng-i lafz u nükhet-i maçnâ-yı nazm-ı pâküme
Nola eylerse hased rûy-ı gül ü bûy-ı gülâb
39. Bir gülistândur kasîdem kim safâ vermiş aña
Bu neşât-engîz ü cân-perver gazel mânend-i âb
40. Göz ucıyla âşika geh lutf eder gâhî citâb
Bir su'âle yer komaz ol gamze-i hâzır-cevâb
41. Çeşmi bezm-i fitne kurmuş işve câm almış ele
Bâde-i nâz ile etmiş gamzesin mest ü harâb

-31 câh u : câh-ı T / kader:girih M / etdi kat kat âb ile : etdigi
- ile M ; 33 maçnen yine etmez kifâyet olsa ger : maçnâ kifâyet etmez
olsa yine ger M / her sâde : bir tâze M ; 34 etdüm : etdim İ ; 37lafz-ı:
bahr-ı M / maçnâ-yı : maçnâyi A / billûr-ı : billûr u T ; 38 reng-i
lafz u nükhet-i maçnâ-yı : nükhet-i maçnâ-yı lafz u reng-i M / rûy-ı :
reng-i AEA ; 40 -M ; 41 -M mest ü : mest-i AEAMÜEİ ; **35 ve 36 -M.**

42. Lebleri üzre gubâr-ı hatt-ı nevhîzi degül
Nâfe-i âhû-yı çeşminden dökülmüş müşk-i nâb
43. Çeşm-i mesti tîg çekmiş gamzeden bir Kahramân
Ebrû-yı müşgîni bir şemsîrden hâlî-kırâb
44. Nice tutsun tîr-i yâre sînesin Nefî nişân
Anı kor mı bir karâr üzre dil-i pür-iztirâb
45. Ben o mîr-i meclis-i nazmum ki bezm-i marifet
Sûz-ı şîr ü reshâ-i hâmemle buldu âb u tâb
46. Bir serây-ı dilgüşâdur her biri ebyâtımuñ
Cilveger sahnînda ebkâr-ı maânî bî-hicâb
47. Yaraşur dense sevâd-ı hatda bikr-i fikrüme
Pâk-dâmen şâhid-i meh-talat ü müşgîn-nikâb
- E77b 48. Tabum ol bahr-ı güher-pâş-ı sühandür kim anuñ
Rîze-seng-i sâhilinden ter düşer dürr-i hoş-âb
49. Bâ-husûs etdüm carûs-ı medhûni tezyîn içün
Bir bir andan gevher-i mazmûn-ı hâsı intihâb
50. Ben ögünmem rahş-ı tabı her kimüñ çâlâk ise
İste meydân-ı hüner olsun benimle hem-rikâb
51. Vaktidür dest-i edeble bâgbân-ı sıdk-ı pâk
Olsa gülçîn-i gûlistân-ı duâ-yı müstecâb

42 -M dökülmüş : döküldi S ; 43 -M ; 44 -M sînesin : gamzesin
Ü ; 45 sûz-ı : sûz u TMİ / şîr ü : şîr-i M ; 46 ebkâr-ı : ebyât-ı M;
47 hatda : hatt-ı M / talat-i : talat ü AETAMSI ; 48 dürr-i hoş-âb :
-ı ; 50 bir bir andan : birbirinden TÜ / hüner : sühâ Üİ

52. Tâ ola bu hayme-i pîrûze reng-i zer-nigâr
“Arşa-i “âlemde ber-pâ bî-sütûn u bî-tînâb

53. Çetr-i ikbâlin ola kevn ü mekâna sâyebân
Sâyesinde kâ'inât âsûde tâ rûz-i hisâb

* DER-MEDH-İ KÂ'İM-MAKÂM MUHAMMED PÂŞÂ

1. Müjde halk-ı «âleme kim lutf-ı Rabbü'l-«âlemîn
Kâ'inâtı devlet-i sermedle kıldı kâmbîn
2. Müjde hayl-ı müsta'iddân-ı perîşân-hâle kim
Oldı nâdim «aksine devr etmeden çarh-ı berîn
3. Müjde erbâb-ı kemâl ü ehl-i mûlk ü mâla kim
Yine ma'mûr olmağa meyl eyledi dünyâ vü dîn
4. Ya'nî sadr-ı a'zamûn serdâr edüp şâh-ı cihân
Eyledi aña Nizâmülmûlk-i 'ahdi câ-nişîn
5. Nola bu sâbit o seyyâr olsa çarh-ı devletün
Kutbîdur bu mihridür ol safder-i nusret-karîn
6. Çıkdı teshîr etmege gün gibi mûlk-i şarkı ol
Bekledi bu mesnedin mânend-i subh-ı râstîn
7. Subh ammâ subh-ı rûz-ı devlet-i ferhunde-fâl
Kim çeker hûrsîdi hasm-ı devlete şemşîr-i kîn

Fâ'cilâtün fâ'cilâtün fâ'cilâtün fâ'cilün

AE130a T68a A39a M 50b Ü133b S104b E77b i83a

* -M Der-sitâyış-i Kâyim-makâm el -merhûm Muhammed Pâşâ AE Der-medh-i Muhammed Pâşâ T Der-sitâyış-i Kâyim-makâm Muhammed Pâşâ A Der-vasf-ı merhûm u mağfûr Gürci Pâşâ «aleyhi'r-rahme Ü Der-medh-i merhûm Kâ'im-makâm Muhammed Pâşâ E Der-medh-i Kâ'im-makâm Gürci Muhammed Pâşâ İ 1 kıldı : etdi TAE ; 2 etmeden : etmedin T ; 3 kemâl ü : kemâl-i M / yine : beyt-i İ ; 4 a'zamîn : a'zamî M ; 5 bu sâbit o seyyâr olsa : olsa sâbit ü seyyâr M ; 6 mûlk-i : cümle M / mesnedin: merkezin E ; 7 subh-ı : -M / devlet-i ferhunde-fâl : devlet kim aña revnak vere M / hûrsîd : yâ şimdi M / kîn : dîn M

8. Habbezâ dîvân-ı çâlî kim anı teşrîf ede
 Böyle düstûr-ı ahâlî-perver-i dâniş-güzîn
9. Habbezâ erkân-ı devlet kim aña revnak vere
 Böyle sadr-ı memleket-ârâ müşîr-i hurde-bîn
10. Zîb-i erkân zîver-i dîvân vezîr-i şeh-nışân
Sâhib-i lutf-ı firâvân mâlik-i re'y-i rezîn
11. Kâmkâr-ı mülk ümîlet iftihâr-ı saltanat
Hâris-ı kânun-ı devlet nâsır-ı ahkâm-ı dîn
12. Hazret-i Pâşâ-yı dîn-perver ki zât-ı kâmili
 Olmuş isti^cdâd ile hem-nâm-ı Fahrü'l-mûrselîn
- E78a 13. Mâh-ı mülk-ârâ-yı gerduⁿ-ı vezâret kim olur
 Nûr-ı re'yinden nihân şem^c-i revâk-ı çârumîn
14. Pertev-i hûrşîd-i re'yî şem^c-i eyvân-ı felek
 Sâye-i çetr-i celâli hâl-ı ruhsâr-ı zemîn
15. Râyet-i iclâline mihr-i zafer mâh-ı 'alem
 Hâtem-i ikbâline resm-i kerem naş-ı nigîn
16. Meşrebinden bir rivâyet çeşme-i Ab-ı hayât
 Meclisinden bir hikâyet ravza-i huld-ı berîn
17. Matla'u'l-envâr-ı mihri sîne-i erbâb-ı dil
 Mahzenü'l-esrâr-ı ihlâsı kulûb-ı 'ârifîn

8-M ; 9 revnak : izzet M ; 10.beytin 2. misrai M'de 11. beytin
 2. misrai ile yer değiştirmiştir 11 mülk ü : mülk i M / ahkâm-ı : er-
 kân-ı MÜ ; 12 isti^cdâd ile : isti^cdâdına M isti^cdâd ola S / Fahrü'l-
 mûrselîn : hayrû'l-mûrselîn İ ; 13 re'yinden nihân : re'yindür olur İ ;
 16 hikâyet : hitâbet M ; 17 kulûb-ı : kulûb u T ;

18. Lutfinı a lâ vü ednâ gördüğün izhâr eder
 Âsmânda nakd-i encüm hâkde genc-i defîn
19. Nola hem zer hem güher bezl etse desti 'âleme
 Kîse-i deryâ vü kândur sâ'idinde âstîn
20. Akça âb-i çesme-i lutfi eder sahrâlaruñ
 Hâr-i huşkin gonca hâşâk-i dürüsttin yâsemîn
21. Düşse tâb-i şu'le-i kahri eder deryâlaruñ
 Dürrin ahker-pâre girdâbin tenûr-i âteşîn
22. Yazsa vasf-i nükhet-i hulkını bir sâhib-sühan
 Bezm-i nazma hâmesi olur buhûr-i 'anberîn
23. Hükmi ger tebdîl-i meşreb istese ol dem eder
 Şehd-i şîrîni şereng ü zehr-i telhi engübîn
24. Âsafâ deryâ-kefâ dîn-perverâ dânisverâ
 Ey vezîr-i âsmân-kadr-i şeh-i rûy-i zemîn
25. Sensin ol kim eyledi sıyt u şadâ-yı himmetüñ
 'Alemi pür-velvele tâs-i sipihri pür-tanîn
26. Ger Süleymânuñ sa'âdetle sen olsañ Âsafi
 Bir dem ârâm eylemezdi dîvde engüsterîn
27. Ger mizâc-i bâda verse 'adl ü dâduñ terbiyet
 Turra-i sünbül perîşânlıkdan olurdu emîn
28. Kûşe-i ebrûda ancak gamze-i dilber degül
 Kande fitne var ise devründe oldı der-kemîn

18 gördüğün : gördigin İ / genc-i : genc ü Ü ; 19 güher : gevher T;
 20 huşkin : huşki İ / gonca : gonca-i M / dürüsttin : dürüsttin TM ;
 22 -T sühan : kerem M ; 23 istese : eylese M / şîrîni : -M / şereng :
 şireng T ; 25 himmetüñ : devletüñ T ; 26 -M ; 27 emîn : rehîn M ; 28
 gamze-i : turra-i Ü

29. Tâk-ı eyvân-ı celâlûndür o“âlî-bârgâh
 Kim erişmez aña sehm-i fikr-i erbâb-ı yakîn
30. Etmese ger ârzû-yı secde-i hâk-i derûn
 Mihrûn olmazdı vücûdı cümleten rûy u cebîn
31. Herkesin haddi degül hak üzre medhûn kim eger
 Muhtasar ta‘rif olunsa böyle memdûh-ı güzîn
- E78b 32. Biñ cihân ma‘nâ gerek hâzır yâhud Nefî gibi
 Bir ser-âmed sâ‘ir-i pür-zûr-ı ma‘nâ-âferîn
33. Tâ vere hükmîn senâ-yı zât-ı ‘âlisânunuñ
 Rütbisin nâzmañ kîla mâ-fevk-ı çarh-ı heftümîn
34. Hak budur ben ol sühân-senc-i ma‘ânî-perverim
 Kim olur reşk ü hasedden dâ'imâ endûh-gîn
35. Lafz-ı ma‘nîdâr-ı meh câm-ı şarâb-ı pür-neşât
 Ma‘ni-i rengînûme la‘l-i bütân-ı nâzenîn
36. Gevher-i ma‘zmûn halâş olmaz elümden ger yeri
 Cevher-i hançer gibi olsa hisâr-ı âhenîn
37. Alem-i ma‘nayı eyler pür-tezelzül cünbişi
 Râ’iz-i tab‘um edince râhs-ı fikri zîr-i zîn
38. Bu kasîdem ravza-i huld-ı ma‘ânîdur benüm
 Nazm-ı pâki âb-ı Kevser bikr-i fikri "hûrinçîn" *
39. Yâ sevâd-ı tahtgâh-ı kişver-i endîsedür
 Bir sarây-ı dilgüşâdur anda her beyt-i metîn

29 eyvân-ı : ebrû-yı M / sehm-i : fehm ü M ; 30 rûy u cebîn : rûy-ı cebîn AET rûy-ı zemîn MÜ ; 31 eger : meger E ; 32 pür-zûr-ı : pür-zûr u Eİ ; 33 -M ; 34 sühân-senc-i : sühân - İ / reşk ü : reşki İ ; 36 elümden : elimden TAMSEİ ; 37 ma‘nayı : ma‘nâsı M / 37 zîr-i zîn : zûrîn M ; 38 ravza-i : kîssa-i M * Ve zevvecnâhüm bi-hûrin ‘în : "... Biz onlara şâhin gözlu hûrîleri eş yaptı" Et-tûr Sûresi (52) âyet 20.

40. Yâ cihân-ı nazm-ı âleme gîrdür olmuş aña
 Vasf-ı bûy-ı hulkını yâd etdüğüm yer mülk-i Çîn
41. Rîste-i bârîk-i fîkr etmez tahammûl korkarın
 Midhatuñde ol kadar dizdim aña dürr-i semîn
42. Vaktidür şimdengirü etsem duçâlar şevk ile
 Ol duçâlar kim aña âmîn diye Rûhu'l-emîn
43. Tâ ola âleme cârif hükm-i kânûn-ı münîf
 Tâ ola dünyâda zâhir revnak-ı şerç-i mübîn
44. Şerçü kânûn-ı edüp ihyâ kemâl-i adl ile
 Haşre dek ol mesned-i şadr-ı vezâretde mekîn
45. Eyleye her müşkilin âsân Hudâ-yı müsteçân
 Olmaya eksük cenâbuñdan gûrûh-ı müsteçân
46. Her ne emre iştigâl etsen saçâdetle ola
 'Avn-ı Rabbânî zâhir ü lutf-ı Yezdânî muçîn
47. Emrûne âlem müsahhar lutfuña dünyâ esîr
 Zâtuña sıhhât mülâzim bahtuña devlet karîn

—

40 etdüğüm : etdigim AMEİ ; 41 korkarın : korkarım İ ; 42 kim : ki İ ; 43 münîf : menkîbet T ; 44 ihyâ :aslâ M ; 46 zâhir : tâhir Ü

* DER-SİTAYİŞ-İ KA'İM-MAKÂM MUHAMMED PÂŞÂ

1. Benim ol nâdire-gû şâcir-i maçnâ-perdâz
Reşk eder mertebe-i şicrûme sihr ü içâz
2. Feyz-bahş olsa eger tabe-i sühân-gûyüm olur
Kıssa-perdâz-ı maçânî suver-i perde-i râz
3. Şevk-i takrîrüm ile hâtır-ı mazmûn hurrem
Hüsni taebirüm ile şâhid-i maçnâ tannâz
- E79a 4. Şîve-i nazmuma erbâb-ı fesâhat meftûn
Nâgme-i kilküme kânûn-ı belâgat demsâz
5. Tabe-i rûşen-güherüm âyîne-i sûret-i Çîn
Bikr-i fikr-i sühânüm reşk-i carûsân-ı tîrâz
6. Buldu şöhret o kadar hüsn ile bikr-i fikrüm
Ki aña tâlib olan istemez esbâb-ı cihâz
7. Oldı nâzük-sühânüm Muhteşem ü Urfîden
Nola reşk eyleseler Rûma Irâk u Şîrâz
8. Ar eder alماga çengâline nesr-i felegi
Sayd içün eylese şehbâz-ı hayâlüm pervâz
- Feçilâtün feçilâtün feçilâtün feçiliün
- AE131b T68b A94b M57a Ü134b S106b E78b İ85a

*-M Fahriyye der-tâcîf-i kâyim-makâm el-mezbûr AE Der-medh-i Muhammed Pâşâ T Eyzan lehû der-hakk-ı mezbûr Gürci Ü Der-medh-i Pâşâ-yı mezbûr S Der-medh-i kâ'îm-makâm merhûm Muhammed Pâşâ E Der-vasf-ı Gürci Muhammed Pâşâ İ 2 -T ; 3 takrîrüm : tahrîrüm AEEİ ; 3. beytin 2. misrai M'de 4. beytin 2. misrai ile yer değiştirmiştir. ; 4 -M , S'de ken. ; 5.beytin 2. misrai M'de 6. beytin 2. misrai ; 6 -M; 7 M'de 4. beyt,Muhteşem ü : Muhteşem-i İ / eyleseler : eylese ger İ

9. Nice şayyâd-ı sûhan var ise devrümde nola
Bir midür hîç şikâr almada bâz u şahbâz
10. Rahş-ı endîsem eger başlasa cevlâna çîkar
Evc-i eflâk-ı maâniye gubâr-ı tek ü tâz
11. Beyt-i nazmumla şeref buldu zemîn-i eşâr
Nitekim Kaâbe-i hîttâ-i iklîm-i Hicâz
12. Ederim daâvî-i tezvîrini hasmuñ ibtâl
Eylesem huccet-i mazmûn-ı kelânum ibrâz
13. Gelmedi dahi benim gibi cihân-ı nazman
Devre âgâz edeli nûh-felek-i dâ'ire-sâz
14. Nükte-senc ü sûhan-ârâ vü maâni-perver
Kîtâa-pîrây u gazel-gûy u kasîde-perdâz
15. Yâ niçün vasf edüp olmaya zebânum her dem
O şehensâh-ı diyâr-ı kereme vahy-tîrâz
16. O hünermend-i Hümâ-sâye ki istiâdâdi
Eylemiş dâniş ü izân u kemâli ihrâz
17. Mâh-ı mihr-efser ü encüm-haşem ü çarh-ı serîr
Sadr-ı dîn-perver ü hasm-efken ü ahbâb-nevâz
18. Maâdelet-kîş ü kerem-pîşe Muhammed Pâşâ
Revnak-efrûz u şeref-bahş-ı serîr-i iâzâz
19. Âsmân-pâye hudâvend-i cihân kim yaraşur
Eylese aña felek atlasını pây-endâz

9 nola : eger M ; 11 Kaâbe ile : Kaâbe-i T ; 12 ederin : ederim İ ;
14 nükte-senc ü : nükte-senc-i M / sûhan-ârâ vü : sûhan-ârây-ı TM /
kîtâa-pîrây u : kîtâa-pîrây-ı ME / gazel-gûy u : gazel-gûy-ı M / kasîde : kasâ' id TSİ ; 15 vahy : dahi A ; 16 izân u : izân-ı M 'irfân u
Ü / kemâli : kemâl-i İ ; 17 mihr-efser ü : mihr-efser-i M / encüm-haşem
ü : encüm-haşem-i M / dîn-perver ü : dîn-perver-i M ; 18 Muhammed Pâşâ :
'Alî Pâşâ kim M 6 revnak-efrûz u : revnak-efrûz-ı M / serîr-i : serîr ü M

20. Sîreti sûret-i eltâf-ı Hudâya maⁿa
Hâtırı hâzin-i esrâr-ı kazâya hem-râz
21. Evvel-i devleti eyyâm-ı zevâle encâm
Gâyet-i himmeti devrân-ı kemâle âgâz
22. Rîze çîn-i ni^cami şofra-güsâ-yı himmet
İmtilâ-yı keremi dîv-i şikem-perver-i âz
23. Nükhet-i gül en-i ahlâki nesîm-i gül-bîz
Berk-ı ebr-i gažabi sâ^cika-i kûh-güdâz
- E79b 24. Hîttâ-i câhidur ol kişi^r-i bî-pâyân kim
Etseler andan eger mûlk-i cihâni ifrâz
25. Bir mühendis yine fark eyleyemez noksânuñ
Ne kadar fenn-i mesâhatda olursa mümtâz
26. Hükmi bir mertebe kim istese devrinde olur
Aşyân tutmada şâhîn ü kebûter enbâz
27. Erse nehyinden eger câlem-i bâlâya haber
Zühreye rişte-i tesbîh olur ebr şiyem-sâz
28. Adli ger muhtesib-i kişi^r-i hüsn olsa dahi
Çeşm-i mahmûr-ı bütân çekmez idi sâgar-ı nâz
29. Sanmañuz şâ^cşa^casidur gorinen hûrşîdûñ
Kim olur anuñ ile her tarafa tâb-endâz
30. Her seher dehare tulûc etmege âb-ı zer ile
Destine re'y-i münfrinden alur hatt-ı cevâz

21 evvel-i : evveli M / zevâle : zevvâle T ; 22 himmet : ni^cmet
M / -perver-i : -perver ü M ; 23 gül-bîz : gülbîn AM ; 24 kişi^r-i :
gülşen-i M ; 25 eyleyemez : eylemez T ; 26 olur : eger M / şâhîn ü :
şâhîn-i M ; 28 dahi : haber Ü ; 29 kim : ki M ; 30 karâr u : karâr-ı Mî

31. Aşafâ bahr-kefâ gevher-i gerdûn-sadefâ
Ey nîkû-kâr-i melek-hulk u mekârîm-perdâz
32. Medhûni böyle mi eylerdim eger hâtırda
Olmasa âteş-i sûzân-i gam-i endîşe-güdâz
33. Ah elinden felek süst-i karâr u ahdüñ
Etmedi bahtum ile etdugi va di incâz
34. Beni bir yerde esîr etdi ki feryâd etsem
Kimseden hâlüme şefkatle işitmem âvâz
35. Bir vilâyetde ki böyle biline kadr-i sühân
Anda eşrâf u ahâlî yâ çog olmuş yâhud az
36. İctibâr etse de nazm ehline eşrâfi ede
İctibâr-i mütesâbih ne hakîkat ne mecâz
37. Kâmyâb olmaya bir şâ'ir-i 'âlî-meşreb
Kâm-bahş ola nice sifle-nihâd-i keç-bâz
38. Şem-i nazmumla felek fer bula etrâfında
Çarh urup etmeye pervâne-i himmet-pervâz
39. Diñlemez kimse niyâz eylemeyince tutalum
Eylemiş nagmelerin mutrib-i hâmem sehnâz
40. Lutfun olmasa tahammül edemezdim buña ben
İhtiyâr eyler idim bir sefer-i dûr u dirâz
41. Hâl maclûm-i şerîfün olicak sultânum
Etse Nefî nola 'özr ile kelâmin îcâz

33 etdigi : etdigi İ ; 35 eşrâf ü : eşrâf-i TM ; 36 ede : anuñ M ;
37 nihâd-i keç-bâz -M ; 38 etmeye : eytemine E ; 39 nagmelerin : nagmele-
rüm Ü ; 40 dûr u : dûr-i TM ; 41 kelâmin îcâz : kelâmi incâz M

42. Erdi söz gâyete şimdengirü da^cvâyı koyup
Edelüm sıdk u niyâz ile du^câya âgâz
- E80 a 43. Tâ ki dürr-i sühani nâdire-sencân-ı cihân
Ede pîrâye-i memdûh-ı senâ gûy-nevâz
44. Sadr-ı devletde mürebbî olup ehl-i nazma
Etmeye mekrümetün anları muhtâc-ı niyâz
45. Gevher-i zâtuń ola efser-i çarha zîver
Müddet-i ömrün ola dâmen-i eyyâma tîrâz

42 da^cvâyı koyup : lâfi koyalum Ü / sıdk u : sıdk-ı M ; 43 nevâ:
niyâz M ; 44 ve 45 M'de yer değiştirmiştir, olup : ola TMİ ; 45 eyyâma :
eyyâm-ı M

* DER-SİTAYİŞ-İ SARAY-I ŞEHİÜLİSLAM MERHÜM 'AZİZ EFENDİ

1. Zihî sarrây-ı felek-âstân-ı Sidre-sütûn
Ki tarh u vażecini görse behişt olur meftûn
 2. Nedür o kasr-ı muçallâ kenâr-ı deryâda
Ki 'aks-i kubbesi olmuş nazîre-i gerdûn
 3. Olurdu nüh-tabak-ı âsmâne bir ser-pûş
Düşünce olmasa ger âb içinde 'aksi nigûn
 4. Derûn-ı kubbesi evc-i felek gibi rûşen
Sütûn-ı soffası kadd-i bütân gibi mevzûn
 5. Fürûğ-ı şemse-i tâkî sipihre nûr-ı basar
Gubâr-ı dergehi hûrşîd ü mâha kuhl-i 'uyûn
 6. Bülend o mertebe kim sakf-ı âsmânuñ olur
Esâs-ı tâkîna nisbet tefâvüti mâ-dûn
 7. Ederdi harc-ı esâsına şarf anı miçmâr
Kifâyet eylese nakd-i hâzâ'in-i kârûn
 8. 'Aceb mi olmasa 'âlemde misl ü mânendi
Kâsîdede bir olur beyt-i nâdirü'l-mâzmûn
- Mefâ'ilün feçilâtün mefâ'ilün feçilün
AE132b T69b A96a M81b Ü136b S108a E80a İ85b

* -M Der-taçrif-i bâğçe-serây-ı merhûm u magfür 'Azîz Efendi AE
Der-medh-i 'Azîz Efendi T Der-medh-i merhûm Hââce-zâde Kâzîçasker
'Azîz Efendi Ü Der-medh-i Kasr-ı merhûm 'Azîz Efendi S Der-medh-i kasr-ı
Sadr-ı Rûm merhûm 'Azîz Efendi E Der-vaşf-ı 'Abdülcâzîz Efendi İ l tarh
u : tarh-ı İ / vażecini : nakşını M ; 5 şemse-i : şemme-i İ ; 6 kim
sakf-ı : sakfı ki M ; 7 harc-ı : çarh-ı TÜ

9. O tarh u vaz-ı garîb ol nükûş-ı rengârenk
O havz-ı pâk u latîf ol ruhâm-ı âyîne-gûn
10. Harîm-i gülşeni dârû'l-karâr iken câna
Komaz hevâ-yı temâşâsı dilde sabr ü sûkûn
11. O deñlü hurrem ü behcet-fezâ ki bir dem eger
Açılısa feyz-i nesîmiyle bir dil-i mâhzûn
12. Olurdi gonca-i gül gibi tâ kîyâmet~~de~~de
Güsâde-çehre vü handân-leb ü şüküfte-derûn
13. Hevâsı nükhet-i cân gibi rûh ile memzûc
Fezâsı halvet-i dil gibi feyz ile meşhûn
14. Teferrûc etmege sâhn-ı riyâzînî Rîdvân
Gelince olmasa hüsн-i rîzâyile me'zûn
15. Bahâ-yı ruhsat içün kordı bâgbânında
Hezâr-özr ile miftâh-ı cenneti merhûn
16. Anuňla ruhsat-ı seyr olmasa kalur nevîmîd
Meger ki sâhibinûn lutfîna ola makrûn
- E80b 17. O kâmkâr-ı felek-mesned-i firişte-şiyem
Ki lutf-ı tab-ına kerrûbiyân olur meftûn
18. O kim kitâbe-i cild-i kitâb-ı dânişidür
Hulâsa-i sûhan-ı Bû 'Alî vü Eflâtûn
19. O kim mukaddime-i ecr-i zûhd ü tâ-atîdûr
Netîce-i vera-ı İbn-i Edhem ü Zü'n-nûn
20. Penâh-ı şer-ı peyamber mürebbî-i Ümmet
Mahall-i 'âtîfet ü lutf u Hâlik-ı bî-çûn

9 tarh u:tarh-ı M/garîb ol nükûş-ı:garîb +u ol nakş-ı M/pâk u:pâk-ı M;
10 dârû'l-karâr : dârû'l-emân İ ; 12-derûn : -devân İ ; 14 me'zûn : mevzûn İ ; 18 cild-i : cildûn M/sûhan-ı : sûhan ü M ; 19 zûhd ü:zûhd-ı İ/Edhem ü:Edhem-i T; 20 'âtîfet ü:'âtîfet-ı Ü/lutf-ı : lutf u AE/Hâlik-ı : Hâlik u T

21. Girih-güşâ-yı umûr-i mesâlih-i cumhûr
 Kılâde-bend-i rikâb-i şerîat ü kânûn
22. Azîz Efendi o sadr-i yegâne-i âlem
 Ki vermiş aña Hudâ cilm ü fazl-i rûz-efzûn
23. Hîdîv-i sadr-i saâdet ki fart-i rifâatden
 Ulûvvi ķadrini fark eylemez felek gibi dûn
24. Sütûde râst-rev-i râh-i dîn ki havfinden
 Aña muhâlefet etmez zamâne-i vârûn
25. Felek reh-i kademinde bisât-i pây-endâz
 Zemîn yem-i kereminde cezîre-i meskûn
26. Safâ-yı sohbet-i hâsına kudsiyân müştâk
 Cemâl-i şâhid-i re'yine âkl-i küll mecnûn
27. Sözinde nükte-i lafzı nevâdir-i maânâ
 Dilinde genc-i maânî cevâhir-i mahzûn
28. Zamân latîfe-i hulkıyla dembedem hurrem
 Cihân vazîfe-i cûdiyla serteser memnûn
29. Nesîm-i hulkı güzâr eylese cihâna olur
 Kesâd-i kıymet-i müşk ile halk-i Çîn magbûn
30. Olurdu belki harîdâr-i misk olanlara hep
 Şemîmi câniib-i iklîm-i Rûma râh-nümûn
31. Sirâyet eylese lutfi tabîcât-ı nâra
 Verürdi hâsiyet-i sîr-i gülşeni kânûn

21 şerîat ü : şerîat -i A ; 23 gibi : dedükleri M ; 29 Çîn :
 -A ; 30 misk : müşk Ü / olanlara : olanlar M

32. Ger olsa kuvvet-i bâzû-yı kahri şarsarda
Ederdi kulle-i kûhsârı müşt ile hâmûn
33. Ger etse himmeti imdâd-ı *âcizân-ı cihân
Herîf-i dîv-i Süleymân olurdı mûr-ı zebûn
34. Hurûf-ı câhını meşk etse kilk-i kudret olur
Güsiste dâ'ire-i âsmân numûne-i nûn
35. Sûhan-penâh-hidîvâ hünerverâ şadrâ
Eyâ mühendis-i müşkil-güşâ-yı külli-i fûnûn
- E8la 36. Garaz hulûsimîcîarz etmedür biraz da nola
İcâzetüñle olursam temeddühe me'zûn
37. Benim o rind-i cihân kim yanumda yeksândur
Nemed-külâh-ı gedâyile tâc-ı Afrîdûn
38. Tenezzül etmem edânîye câh ü devlet için
Ederse tîg-ı kazâyile cebr eger gerdûn
39. Bu lut ı tab ile sultânuma kul olsam eger
Hudâ biliür ki olur dem-i vücûh ile memnûn
40. Kul eylemez mi o lutfuñ yâ ehl-i dânişi kim
Düşürdi sevk-i İlâhî mahalline makrûn
41. Edâya çâre mi var şûkrini ol ihsânuñ
Olursa tab cum eger biñ kasîdeye medyûn
42. Nice kasîde ki her beyti bir kitâb-ı metîn
Nice kitâb ki her fasl u bâbı şerh-i mütûn

32 kûhsârı : kûhsârı T ; 33 himmeti imdâd-ı : himmet-i imdâdi İ/
mûr-ı : -T ; 35 külli : cümle ; 36 biraz da nola : - de biraz T ; 37
Afrîdûn : Eflâtûn M ; 38 cân u : cân-ı M ; 39 lutf-ı : lutf u M ; 40
dânişi : dâniş M / kim : -İ ; 41 şûkrini : lutfini Ü ; 42 metîn : mü-
bîn MÜ / şerh-i : şerh ü Mİ

43. Mu^hassalı dür-i nazmumla dâmen-i medhün
 Pür eylesem yine mümkün degül edâ-yı düyûn
44. Benim bu demde huşûsâ o cevherî-i sühân
 Ki silk-i nazmuma dil-bestedür dür-i meknûn
45. Benim o Mânî-i endîse kilk-i çâpük-dest
 Ki eyledükce hayâl-i bedî^c ü gûnâgûn
46. O deñlü tarh-i garîb eylerim ki bir demde
 Döner şanemgede-i Çîne kârgâh-i derûn
47. Zamân düşer ki olur levh-i sâde-i tab^cum
 Nukûş-i sihr ile reşk-i cihân-i bûkalemûn
48. Midâd-i surh u siyehle yazup hat-i şierüm
 Edince hâmemi geh şu^cle-pâş u geh şeb-gûn
49. Gören şanur bu iki hâlet ile noktaların
 Şerâr-i şem^c-i sühân şebnem-i gül-i mazmûn
50. Ne^cüzi bi'l-lâh eger intikâm için etsem
 'Adûya tîg-i zebâni niyâmdan bîrûn
51. Yine terahhum edüp der-i niyâm edince olur
 Fezâ-yı ma^creke-cây-i hayâl-i garka-i hûn
52. Söz âhir oldı ko lâfi biliürsin ey Nef^cî
 Tamâm olunca du^câdur kasîdede kânûn

43 mu^hassal : nazmumile M ; 44 -T cevherî-i : cevherî Aİ ; 45 bedî^c
 ü : bedî^c-i MÜEİ ; 46 eylerin : eylerim İ ; 48 şu^cle-pâş u : şu^cle-
 pâş-ı T ; 51 ma^creke : ma^creke-i Ü

53. Nite ki ola bu kasr-ı bülend-i halkârı
Gezend-i zelzele-i fitneden emîn ü masûn
54. Ola sa^câdet ile ol sarây-ı zîbâda
Dili gûşâde safâsı ziyâde ömri füzûn

—

E81b

* DER-MEDH-İ AGA-YI DÂRÜ'S-SA^CÂDE

1. El-minnetü li'l-lâh ki zamân-i 'ahd-i keremdür
Ebnâ-yı zamân muğtenem-i nâz u ni^camdür
2. Def^c-i gama devrân-i müsâ'id bu zamândur
Azâdelere mevsim-i ferhunde bu demdür
3. Ağâz-ı dem-i subh-ı cihân-tâb-ı safâdur
Encâm-ı şeb-i tîre vü târik-i elemdür
4. Esbâb-ı safâ va^cde-i dilber gibi vâfir
Gam sabr-ı dil-i 'âşik-ı seydâ gibi kemdür
5. 'Âlem o kadar feyz-i neşât ile lebâleb
Gûyâ ki felek câm-ı tarabâhâne-i Cemdir
6. Yâ devr-i felek sâkî-i sahbâ-yı tarabdur
'Âlem aña bir meclis-i sad-gûne ni^camdür
7. Yâ sahn-ı cihân bir çemenistân-ı dilârâ
Tab^cum aña bir bülbül-i şûrîde-nağamdur
8. 01 bülbül-i hoş-zemzeme-i gülşen-i Rûmum
Kim nagmelerüm su^cbe-i nevrûz-ı 'Acemdür

Mef^cûlü mefâ^cîlü mefâ^cîlü fe^cûlü

AE134b T72a A97b M83a Ü137b S110a E81b İ87a

* -M Der-sitâyiş-i merhûm el-hâc Ağa ağa-yı Dârü's-sa^câde AE
 Der-sitâyiş-i Ağa-yı Dârü's-sa^câde Ü Der-medh-i merhûm Hacı Muştafa
 Ağa zâbit-i Dârü's-sa^câde Ü Der-medh-i merhûm Agâ-yı Dâriü's-sa^câde E
 1 zamân-ı : cihân-ı Ü ; 2 zamândur : zamânda Ü mevsim-i : tâli^c-i M;
 7 cihân : çemen M ; 8 nevrûz-ı : nevrûz u İ

9. Destân-zen-i kudsî-nagamâtım ki terânem
 Âvîze-i gûş-i gül-i bostân-ı İremdür
10. Nazm-âver-i mucciz-kelimâtım ki fesâinem
 Arâyış-i dîbâce-i dîvân-ı hikemdür
11. Endîsem edîb-i hikem-endûz-ı ezeldür
 Nutkum sebak-âmûz-ı debistân-ı kıdemdür
12. Hâlâ o sühân-senc-i hoş-âyende kelâmım
 Kim var ise mislüm dahî güm-nâm-ıcademdür
13. Çok mı bu kadar hüsn-i edâ tabcuma zîrâ
 Vassâf-ı hudâvend-i pesendîde-şiyemdir
14. Ol kıble-i ikbal-i ekâbir ki cenâbı
 Mihrâb-ı niyâz-ı dil-i eşrâf-ı ümemdir
15. Ol bârgeh-ârây-ı sarây-ı cazamet kim
 Cârûb-ı deri perr-i kûleh-gûşe-i Cemdir
16. Ol mâsadak-ı ciffet-i ashâb-ı Nebî kim
 Şâhenşeh-i devrâne nigehbân-ı haremdeür
17. Ağa-yı mükerrem ki kef-i dest-i kerîmi
 Ebr-i çemen-efrûz-ı gülistân-ı keremdür
18. Vâlâ-güher-i mekrümet-endîşe ki re'yi
 Mâh-ı calem-efrâz-ı şebistân-ı himemdür
19. Sâhib-kerem-i memleket-ârâ ki duâsı
 Ashâb-ı dile cümleden evlâ vü ehemdir

11 nutkum : nazmum M ; 13 Vassâf-ı : evşâf-ı M ; 18 endîşe ki
 re'yi : endîşe-i re'yi İ ; 19 evlâ : a'lâ İ

- E82a 20. Ol kâfile-sâlâr-ı kirâm-ı hüner-endûz
 Erbâb-ı dil ü dâniş aña hayl ü haşemdir
21. 'Âlem haşem-i devletine teng-fezâdur
 Gerdûn sipeh-i şevketine gerd-i kademdir
22. Lütfiyla şerer-i katre-i bârân-ı bahâri
 Kahriyla nem-i âb-ı Hızır reşha-i semdir
23. Mağbûl-i dil-i dânişi erbâb-ı maçârif
 Merdûd-i kef-i himmeti dînâr u diremdir
24. Hüküm-i kalemi hüccet-i ihsân-ı muacel
 Ser-i keremi nâsih-i kânûn-ı selemdir
25. Devrinde kerem 'âleme şâmil o kadar kim
 Avâz-ı ricâ gûş-ı der-i savt-ı niçamdir
26. Fehm-i dil-i pür-feyzi ki kuvvetde meseldür
 Feyz-i kef-i pür-cûdi ki himmetde 'alemdir
27. Tahsîli anuñ mâhasal-i dâniş ü 'irfân
 İtlâfi bunuñ mâ-melek-i maçden ü yemdir
28. Olsa nola tedbîrine vâbeste memâlik
 Endîsesi müstagnî-i şemşîr ü kalemdir
29. Yüz sürmededür dâmen-i iclâline dâ'im
 Hemvâre anuñcün felegün kâmeti hamdur
30. Vasf-ı güher-i zât-ı ferîste-sîfâtı kim
 Her şâcir-i 'tsâ-nefese muaciz-i demdir

21 ve 22 M'de yer değiştirmiştir, 21. beytin 2. misralı ŞM ; 23
 dil-i : dil ü MÜSİ / dil : -A / dâniş-i : dâniş-i İ / erbâb-ı : ecnâs-ı
 TÜE ; 24 kalemi : kalem-i İ / keremi : kerem-i İ ; 25 der-i gûş-ı ricâ :
 ricâ gûş-ı dih-i T ; 27 tahsîli : tahsîl İ

31. Takrîri kemâl-i hüner-i nutk u zebândur
 Tahrîri medâr-i şeref-i kilk ü rakamdur
32. Ey mesned-i ehl-i dil ü erbâb-i düvel kim
Zâtuñ şeref-i memleket-i Rûm u^üAcemdür
33. Maçzûr ola medhünnde olan acz ü kusûrum
Tabcum nice demdür ki leked-hûrde-i gamdur
34. Taçbîr edemem çekdüğüm âlâmî felekden
Zîrâ ki anuñ zikri de bir gûne elemdür
35. Şükûrum bu ki şimdengirü endîşe-i medhün
Cân u dile sad-sâle telâfî-i sitemdür
36. Bir sevk ile düsdüm reh-i vâdî-i senâna
Kim bu sözi lâf añlama vallâhi kasemdür
37. Oldum o kadar teşne o vâdîde ki şimdi
Deryâ-yı maçanî baña bir katre-i nemdür
38. Hep feyz-i îlâhî meded eyler baña yohsa
Ol olmasa sermâye-i fikrûm katı kemdür
39. Nefcî ko bu tahkîki tamâm oldı kaşide
Şimdengirü âgâz-i duçâ etmek ehemdür
- E82b 40. Tâ gerdiş-i gerdûn ile ahvâl-i zamâne
Geh mutazam u gâh perîşân u dijemdür
41. Hak müntazamü'l-hâl ede devletle vücûdîn
Ol pâyede kim merci -i eşrâf-i ümemdür

31 takrîri : takîr-i İ / kilk ü : kilk-i MÜ ; 33 medhünnde : medhün-
 den M ; 34 çekdüğüm : çekdigim Tİ / ki : -Ü ; 35 şimdengirü: şimdiden ger
 M ; 37 katre-i nemdür : katre-i semdür T katre-i yemdür E katre nemdür
 M ; 38 fikrûm : fikr T tabcum M ; 40 perîşân u : perîşân-ı İ / dijem-
 dür : diremdür TI

* KASİDE DER-SİTAYİŞ-İ «ALİ BERAY - DÄDEN-İ MAHLAS-I NEF»^c

1. Bir şeher kim açılıp defter-i dîvân-ı sūhan
Geçdi yerlü yerine sâhib-i erkân-ı sūhan
2. Hâme-i fikri alup destine münşî-i hîred
Yazdı ser-nâme-i levh-i dile «unvân-ı sūhan
3. Verdi bu resm ile iķlîm-i mačâniye nizâm
Dizdi bu nev ile nazma güher-i kân-ı sūhan
4. Ey olan «ârif-i esrâr-ı rumûz-ı «irfân
V`ey olan vâkîf-i gencîne-i pinhân-ı sūhan
5. Saña bir remz ile maclûm edeyin bu sırrı
Olasın señ dahi ser-halka-i rindân-ı sūhan
6. Bir güherdür ki sūhan maedeni bahîr-i maenâ
Degme insan olamaz kâbil-i izcân-ı sūhan
7. Anı taksîm edicek Hażret-i Feyyâz-ı ezel
Herkesi eylememiş mazhar-ı ihsân-ı sūhan
8. Kimi kâmil kimi «irfânına nisbet nâkîs
Kimi üstâd-ı sūhan kimisi nâdân-ı sūhan
9. Ol ki üstâd-ı sūhan-perver imiš sâbıkda
Biri Hâfız ki odur murğ-ı hoş-elhân-ı sūhan
10. Biri de hażret-i Sađî-i sađî-i îrâz
Olmuş ol dahi mürebbî-i gülîstân-ı sūhan
11. Biri de fâzıl-ı Câmî ki Hudâ vermiş aña
Kâse-gerdân-ı mey-i bâdyâ-nûşân-ı sūhan
Feçilâtün feçilâtün feçilâtün feçilün

12. Neş'e-i sâgar-ı tabe'inda olan hâlet ile
Eylemiş âlemi hep meclis-i mestân-ı sühân
13. Enverî Kâsim-ı envâr ile ol encümene
Vaż'edüp her biri bir şem'e-i şebistân-ı sühân
14. Eylemiş eitr-ı kelâm ile mu'attâr 'Attâr
Bezm-i eirfâna olup micmere-gerdân-ı sühân
15. Aşafî hitmetine muhtâzır olmuş ki gelüp
Mesned-i naẓmî müşerref kîla sultân-ı sühân
16. Kimdür ol câlis-i seccâde-i fażl ü dâniş
Kimdür ol bedreka-i râh-neverdân-ı sühân
- E83a 17. Kimdür ol tâcver-i mülk-i ma'ânî vü beyân
Kimdür ol pâdişeh-i dâver-i devrân-ı sühân
18. Kâr-fermâ-yı edâ hazret-i 'Alî Beg kim
Vasf-ı zâtında anuñ yokdurur imkân-ı sühân
19. Şi'r ü insâda adîl olmaz aña ancak odur
Nesr ile Hâce-Cihân naẓm ile sahbân-ı sühân
20. Sînesi âyîne-i çehre-nûmâ-yı ma'zmûn
Hâtırı matla'e-ı hûrşîd-i direhşân-ı sühân
21. Zulmet-âbâd-ı devâtında nihândur k'olmuş
Hâmesi lûle-i ser-çeşme-i hayvân-ı sühân
22. Eylemişler felek-i tabe'-i refî'einde kîrân
Neyyir-i evc-i ma'ârif meh-i tâbân-ı sühân
23. Fem-i kilkiyle ter ü tâze gülistân-ı hüner
Ab-ı naẓm ile safâ bulmada bustân-ı sühân

24. Behremend olmaga etfâl-i kulûb-ı şu^carâ
Eylemiş zâtını Hak pîr-i debistân-ı sühân
25. Nice Hallâk-ı Ma^cânî gibi şahs-ı kâmil
Olsa yanında revâ tîfl-i sebak-h^vân-ı sühân
26. Şadef-i tab^c-ı güher-bârinuñ ednâ güheri
Şadef-i lü'lû-yı sad-dâne-i ^cummân-ı sühân
27. Tâcdârâ sen o sultân-ı ma^cânîsin kim
İlticâ eylediler tapuña şâhân-ı sühân
28. Kâmkarâ sen o ser-hayl-i ma^cârifsin kim
Nazm-ı pâünle zuhûr etdi senüñ şân-ı sühân
29. Nola ey hüsrev-i iklîm-i kemâl ü ^cirfân
Beni de terbiyetüñ eylese Selmân-ı sühân
30. Tavk-ı ta^clîme çeküp gerdenüm etsen irşâd
İltifâtuñla kîlup silsile-cünbân-ı sühân
31. Mülk-i ma^cnâda biraz kûşış edüp kullansañ
Eyleseñ bendene serdâr-ı dilîrân-ı sühân
32. Leşger-i fîkr ü hayâlât ile çiksam yûrisem
Tevsen-i tab^cum edüp kat^c-ı beyâbân-ı sühân
33. Feth edüp tîg-ı zebânumla diyâr-ı nazmı
Olsam emrûñle senüñ ^cumde-i mîrân-ı sühân
34. Vâkı^ca lutfuña mazhar düşebilsem umarın
Reşk ede mertebeme sadr-nişînân-ı sühân
35. Kilk-i üstâd-ı kader eyleye bu matla^cumi
Hallile ziynet-i ser-levha-i eyvân-ı sühân

- E83b 36. Rahş-ı izcânum eger eylese cevlân-ı sühan
 Teng ola cünbişine ‘arsa-i meydân-ı sühan
37. Eyledüñ mahlas-ı Nefcî lie kadrüm efzûn
 Zihn-i pâkümde görüp kuvvet-i izcân-ı sühan
38. Hımmetüñle giderek buldı terakkî şicrüm
 Oldı her bir gâzelüm ‘âleme destân-ı sühan
39. Benim ol şâcir-i mümtâz ü müsellem şimdi
 Baña peyrevlik eder nâdire-gûyân-ı sühan
40. Benim ol zerger-i kâmil ki bugün fennümde
 Sözlerüm gevheridür zîver-i dükkân-ı sühan
41. Beñzemez hâtır-ı feyyâzuma kalb-i cehele
 Bir midür gülşen-i eşcâr ile zindân-ı sühan
42. Koyalum lâfi hele hayr duçâ eyleyelüm
 Gün duçâdur ezeli lâzım-ı pâyân-ı sühan
43. Nitekim şöhreti var maçrifetüñ ‘âlemde
 Nitekim ‘âlem olur tâlib-i evzân-ı sühan
44. Zer-i hâlis gibi makbûl ola her yerde sözün
 Cân ile rağbet ede nükte-şinâsân-ı sühan
45. Kaplaya ‘âlemi hûrsîd-sîfat âsâruñ
 Olasın devlet ile şâh-ı cihânbân-ı sühan

1. Merhabâ ey safder-i kâmil Vezîr-i kâm-yâb
 Sâhib-i sultân-ı ‘âlem dâver-i ‘âlî-cenâb
2. Merhabâ ey mesned-ârây-ı serîr-i ‘adl ü dâd
 Asaf-ı Cem-pâye pâşâ-yı ‘adâlet-iktisâb
3. Merhabâ ey meclis-efrûz-ı harîm-i lutf u cûd
 Revnak-efzâ-yı bisât-ı hayr u ihsân ü sevâb
4. Sen safâ geldün kudûmuñdan safâ kesb etdi halk
 Oldilar Mîsr ehli yûmn-i makdemünle behre-yâb
5. Nâmûn İbrâhim Paşa olduğu içün gâlibâ
 Verdi taht-ı Yûsufa zâtuñla Mevlâ ferr ü tâb
6. Saña teslîm eyledi gerden-keşân-ı Mîşri çûn
 Kildi emrinde isâbet Hüsrev-i mâlik-rikâb
7. Hak budur kim saña ikbâl eyleyelden oldı hep
 Vaz-ı devrân-ı felek makbûl-ı tab-ı şeyh ü şâb
8. Düşdi hâk-i Mîsr u âb-ı Nîle zîll-ı re'fetüñ
 Abı Kevser oldı anuñ hâki güyâ müşk-i nâb
9. Lâyik-ı sadr-ı vezâret olduğuñ ‘âlem bilür
 Çarh eder ol lutfı bir gün‘âleme bî-irtiyâb
- T99b 10. Gayrilar tutmaz yerin dîvân-ı şâhîde senüñ
 Hîç olur mı gökde hûrsîde kamer nâ'ib-menâb
11. Sen o mihr-i âsmân-ı baht u devletsin bu gün
 Zâhir eyler pertevin her zerreden bir âftâb
- Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
- T99a - AEAMÜSEİ

12. Baht-ı bîdâruñ ne mümkündür ki meyl-i h^vâb ede
Gerçi her şeb çarh eder hâzır münakkâş câme-h^vâb
13. Etse deryâlar nola keff-i yemîniñden su'âl
Sen tururken cûd u ihsâna yemîn etmiş sehâb
14. Âb-ı lutf u âtes-i kahruñ kifâyet etmese
Devlet-i 'Osmâniyân bulmazdı böyle âb u tâb
15. Lutf u kahruñ birbirin müstelzim olursa nola
Eksük olsa ger biri çarha ererdi inkilâb
16. Hışmuñ ol gâyetdedür kim âb-ı lutfuñ ermese
Ateş-i kahruñ ederdi sevr-i gerdûni kebâb
17. Lutfuñ ol gâyetdedür kim nâr-ı kahruñ olmasa
Cûy-ı eltâfuñ ederdi delv ü hûti gark-ı âb
18. Lâzım oldu¤ca eger sen bir tedâruk kılmasan
Bugün olurdi mu¤attal kârgâh-ı nûh-kîbâb
19. Tahtını berbâd eder miydi Süleymânuñ felek
Olsa ger Aşafda böyle re'y ü tedbîr-i savâb
20. Feyz-i ihsân-ı kefûn eyler kifâyet 'âleme
Akmasa ger çesme-i mihr olsa deryâlar serâb
21. Çarh ederdi cûybâr-ı tîguñ üstinde karâr
Ber-karâr olsa eger âb-ı revân üzre hâbab
22. 'Âlemi âvâze-i 'adlüñ tutaldan havf edüp
Perdeden çıkmaz carûs-ı nagme-i çeng ü rebâb
23. Her kaçan olsa gûlâm-ı kevkeb-i bahtuñ süvâr
Birbirinden evvel ihzâr etmege eyler shitâb

24. Hâle bir tavk-ı murassa^c kehkeşân bir sîm-raht
 Çarh bir dikme abâlı mâh-ı nev zerrîn-rikâb
25. Bir kasîdeyle kanâ^cat etmedi medhûnde dil
 Safha-ı hâtırdan etdim bir gazel de intihâb
26. Dürr-i mengûsuñla rûyuñ deñlü bulmaz nûr u tâb
 Zühre ger olsa felekde gûşvâr-ı âftâb
- T100a 27. Der ederler bî-karâr olup cihâni rûz u şeb
 Hep esîr-i tâb-ı rûyuñ âftâb u mâhtâb
28. Dil nice nerm olmasun girdükce bezm-i hüsnüne
 Gerdenüñ sîmîn-sürâhî leblerüñ laçlîn-şarâb
29. Hâller zîbâ yaraşmış lebleründe câbecâ
 Hak bu kim hûb imtizâc etmiş şarâb u habb-i nâb
30. Derlese rûyuñ hat-ı müsgîn anı hoş-bûy eder
 Hûb olur ger perveriş bulsa benefşeyle gülâb
31. İhtiyâr etsün saña kul olmayı Nef^cî gibi
 Her kim isterse naşîb-i kâmräñîden nisâb
32. Serverâ hakkâ ki lutfuñ eyledi ihyâ beni
 İltifâtuñla henüz oldum felekde behre-yâb
33. Hayme-i âmâli kurdurmadı baña rûzgâr
 Rîste-i lutfuñdan olmasa aña muhkem tînâb
34. Kevkebüm menhûs u bahtum şûm idi bu aña dek
 Hayra tahvîl etdi lutfuñ çekmez oldum ıztırâb
35. Tâli^cümle her zamân bir cins idi bâzârimuz
 Ben Mahabbet arz ederdim ol baña zecr ü sitâb

36. Çarh bir âh eylesem biñ cevr ederdi cânuma
 Biñ su'âl etsem nûcûma biri vermezdi cevâb
37. Hakkâ yüz minnet ki oldum ol felâketden halâs
 Eyledim sultânuma ihlâs ile gün intisâb
38. Çehre-i ikbâl ü bahtum oldu tâbân gün gibi
 Râm olup açsa nola dûşîze-i devrân nikâb
39. Cân u dilden baña vâcibdür duâân etmek senün
 Hakdan ümmîdüm budur ede duââmi müstecâb
40. Günbegün olsun terakkîde celâl ü şevketün
 Eylesün maksûdını herkes tapuñdan iktisâb
41. Sen civân-baht ol felek pîr olduğınca dembedem
 Bahtuna olsun müyesser revnak-ı cahd-i şebâb
42. Haşmînuñ Hâk hâne-i cismini vîrân eylesün
 Eylesün maçmûre-i kalbin harâb-ender-harâb

1. Devrân-ı güldür sâkiyâ dönsün yine câm-ı tarab
 ‘Uşşâka bülbüller gibi ol bâ‘is-i şûr u şegab
2. Devr-i kadeh yâ devr-i gül devrân budur gayrı degül
 Ammâ ki devr-i câm-ı mül devr-i safâdur cümle hep
3. Açıldı bâguñ gülleri feryâd eder bülbülleri
 Sun sen de câm-ı mülleri turma peyâpay der-‘ak eb
4. Mey gibi  anı bir gûher her katresi c nlar deger
 Hakkâ ki c na c n k tar y r ile olsa leb leb
5. Dey faslinuñ encâmîdur zevk u safâ hengâmîdur
 Ya n  bah r eyyâmîdur n ş edel m  b-ı ‘ineb
6. G n gitdi sâk i fas l-ı dey olup m retteb C m-ı mey
 Ol d ver-i ferhunde-pey şayet k la meyl-i tarab
7. Ol kutb-ı devrân-ı felek ol re k-i esn f-ı melek
 Ol c d u lutfi b -dilek ihs ni b -sa y   taleb
8. Ol m ste ar-ı m temen kim re k ederler c mleten
 H kk m-ı Ba d d u Yemen ferm n-dih-i   m u Haleb
- T98b 9. D st r-ı v l -menzilet P s -y  s h ib-m delet
 Lutfiyla meml u ş s-cihet tab inda yok meyl-i  azab
10. Hem-n m-ı Fahr 'l-m rsel n makb l-ı Sult n-ı g z n
 Ferm n-rev -y  ‘ak  u d n d rend -i h ilm   edeb
11. Dery -dil   k n-h vsala bir dah  yok böyle hele
 Be l etmede lutfu  ile eller gibi sormaz sebeb
12. Sol de lu  l id r dili d ny nu  olmaz m 'ili
 ‘Ar z etseler ve'l-h s l  yan nda bir seng   z heb
- M stef il n m stef il n m stef il n m stef il n
 T98a - AEAM SE 

13. Ceng etse düşmenle ne gün olur o gün sūr u düğün
Tedbīri besdür ceng için lâzım degül sâz u seleb
14. Izhâr edüp Hak kudretin tahmîr edince tıynetin
Kılmış mübârek hilkatin halk-ı cihândan müstehab
15. Ey dâver-i kâmil-nihâd sâfî dil ü pâk-i cîtikâd
Zâtunla kîlmîş ittihâd hulk-ı hasen tavr-ı faceb
16. Zâtuñ gibi zât-ı şerîf tabe'uñ gibi tabe'-i latîf
Vardur diyen ahmak zarîf kizbi görürmiş müstehab
17. Yok hadd ü hasr ihsânuña gelmiş mûriüvvet şânuña
Dûgsem nola dâmânuña ben de edüp lutfuñ taleb
18. Nefcî ki saña bendedür bir abd-i ser-efkendedür
Mâdâm ki cânı tendedür eyler senâñı rûz u şeb
19. Tabcum gibi bir dürr-i pâk olmak revâ mı zîr-i hâk
Oldum bu gamla ben helâk ammâ gelür gayra faceb
20. Bulmaz bir öyle cevheri encümle olsa müsterî
Tâ devr-i âdemden berî naâdin felek sarf etse hep
21. Oldı sözüm bî-keyf ü kem tabcum müsellem tutdı hem
Pâkîze-gûyân-ı 'Acem sihr-âferînân-ı Arab
22. Ammâ kesâdi var katı nazmuñ denilmez kîymeti
Nazm ehlînûñ yok raigbeti budur belâ budur ta'ab
23. Lutf u keremle nâmâdâr fażl u hünerle behredâr
Medhîn kîlam bî-ihtiyâr yok öyle bir 'âlî-neseb
24. Hep şimdi erbâb-ı düvel bilmez nedür şî'r ü gazel
Maâkûl imiş gerçi ezel herkes görürmiş müstehab

- T99a 25. Bir devre geldük hâliyâ olmış ma‘ ârif bî-bahâ
 ‘Arz etse dil hüsn-i edâ etmiş olur sû’-i edeb
26. Buldum hele sultânımı kem añlamaz izânumı
 Kâmil görüüp nokşânumı lutf eyleyüp şîrümde hep
27. Besdür bu deñlü himmetüñ şimden giriñ gör midhatüñ
 Evvel du‘â-yı devletüñ diñle gör ey nîkû-haseb
28. Tâ kim zemîn ile zamân ola medâr-ı âsmân
 Tâ kim bahâr ile hâzân dehri kîla pür-tâb u teb
29. Devr-i gül ü devr-i kâdeh verdükce dünyâya ferah
 Defede dillerden tarâh oldukça ‘âlem pür-şegab
30. Dönsün murâdînca tamâm olsun felek münkâd u râm
 Mâksûdını cümle enâm kilsun kapuñdan mükteseb
31. Hâk kâdrüñ efzûn eylesün a‘dâni mahzûn eylesün
 Gitdükce mağbûn eylesün düşmenlerin takdîr-i Rabb

T E R K Í B - Í B E N D , M E S N E V Í
v e
K I T A - Í K E B Í R E L E R

T E R K İ B - İ B E N D

* SÂKİ-NÂME

1

1. Merhabâ ey câm-ı mînâ-yı mey-i yâkût-reng
Devri gelsün senden ögrensün sipihr-i bî-direng
2. Merhabâ ey yâdgâr-ı meclis-i devrân-ı Cem
Âb-ı rûy-ı devlet-i Cemşîd ü âyîn-i Peşeng
3. Merhabâ ey şâhid-i ‘isret-serây-ı meygdede
Duhter-i pîr-i mugân hemşîre-i sâkî-i şeng
4. Sensin ol rûh-ı revân-ı mürde-i endûh u gam
Saña nisbet çeşme-i âb-ı Hızır ‘ayn-ı şereng
5. Sensin ol sermâye-i bâzâr-ı şevk-ı ehl-i aşk
Düşdi feyzünlle kesâda cevher-i nâmûs u neng
6. Sensin ol pîrâye-i hikmet ki feyz-i kâmilüñ
Kıldı mir’ât-ı zamîr-i ehl-i dilden ref‘-i jeng
7. Cûreaña vermezdi cân her ‘âşık-ı efsürde-dil
Olmasañ tâb-efgen-i her hâtîr-ı bîtâb u teng

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün
AE135b T102a A99a M84a Ü138b S67b E83b İ39a

* -M Şahbâ-nâme-i Garrâ AEÜİ Sâkî-nâme-i Nef‘î Çelebi A Terkib-i bend-i vasf-ı sahbâ-yı nâb S Şahbâ-nâme E 2 devrân-ı Cem : devrân-
haşem İ / Cemşîd ü âyîn-i : âyîn-i Cemşîd ü M ; 4 ol : ey M / endûh u :
endûh-ı TEİ ; 5 ehl-i : nâb-ı İ / nâmûs u : nâve vü İ ; 6 kâmilüñ : -ı/
zamîr-i : zamîri İ / ref‘-i : def‘-i MÜSEİ

8. Mey degül rûh-i revân-i mürde-i gamsın hele
 'Âlemüñ câni degülsen cân-i 'âlemsin hele

2

- E84a 9. Râhsın râhat-fezâ-yı hâtır-i mestânesin
 Rûhsun na^kd-i revân-i 'âşik-i dîvânesin
10. Cûr'a -i cân-bahşuna leb-teşnedür Hîzr u Mesîh
 Ab-i hayvânsın yâhud la^cl-i leb-i cânânesin
11. Absin ma^cnâda ammâ âb-i âtes-pâresin
 La^clsin sûretde reng-i rûy ile ammâ nesin
12. Başlasan meclisde devre sâgar-i mînâ ile
 Lâle-i sîrâb-i bâg-i bezm-i 'isrethânesin
13. Pür -sa^fâdur tâb-i dîdâruñ ile bezm ü bezmgâh
 Rûşenâyî-bahş-i kalb-i meclis ü peymânesin
14. Bi-ser ü sâmân edersin nice Sâm u Rüstemi
 Du^hter-i rezsin velî 'akl almada merdânesin
15. Zevka dê'irdür şafâ-yı hâlet-i keyfiyyetüñ
 Meclis-i rindâne mahrem gayriya bîgânesin
16. Beñzemez bir keyfe keyfünde 'âlem var senüñ
 Rûhsun el-kîssa râh olmañda şübhem var senüñ

9 dîvânesin : ferzânesin M / leb-teşnedür : leb-teşne biñ A, E ;
 11 reng-i : reng ü AETİ / rûy ile rû ile Ü ; 12 mînâ ile : mînâyile
 TSİ ; 13 meclis ü : sâgar u Eİ ; 7 gayriya : gayr ile Ü gayriye +bir
 S ; 16 bir : bu AME

17. Bâdî-i zevk u safâsının gerçi nâmûn bâdedür
 Cür^{anı} nûş eyleyenler gûşadan âzâdedür
18. Cân u dilden kimse yok kim saña meftûn olmaya
 Şâh u dervîş ü gedâ hep feyzüne dil-dâdedür
19. Her ne dem lutf eyleyüp bezmi müşerref eylesen
 Ehî-i bezm ayağına yüz sürmega âmâdedür
20. Şâh-i evreng-i safâsının lutf u kahruñdur sebeb
 Kimisi sulh üzre mestânen kimi gavgâdadur
21. Ehî-i aşka saña beñzer hemdem olmaz kim dilüñ
 Hem küdûretden beri hem gîll u gîşdan sâdedür
22. Sende neyler gîll u gîş bir pâku şâf âyînesin
 Var ise az-çok küdûret sâgar-ı mînâdadur
23. N`etsün ol esbâbı âşık kim saña reh olmaya
 Ateşe yansun gerek hîrka gerek seccâdedür
24. Meclis-i erbâb-ı dil bir lahza sensüz olmasun
 Hürmetüñ inkâr eden âlemde hürmet bulmasun

25. Ben hele bir saña beñzer yâr-ı hemdem bulmadım
 Hem senüñ bezmüñ gibi bir bezm-i hurrem bulmadım

17 bâdî-i : bâde-i M mây-e-i İ ; 18 olmaya : olmasa AE ; 19 ne
 dem : kaçan TIE ; 20 sebeb : senüñ İ / mestânen kim : mestân kimisi M ;
 22 pâk u şâf : pâk şâf T pâd şâf S şâf u şâf E şâf dil-i M ; 23 kim
 saña : saña kim T ; 24 âlemde : bir yerde M ; 25 bir : -A / yâr-ı : yâr
 u MÜ

26. Nice mesrûr olmasun ol meclisün ashâbı kim
 Katreni nûş eyleyende zerrece gam bulmadım
- E84b 27. Saña hâşâ beñzedem afyon u bengün neşvesin
 Anlaruñ dahi husûsâ keyfini kem bulmadım
28. Bir yere cem^c olsa âşik şem^e ile mahbûb ile
 Hîç o bezm-i hâsa senden özge mahrem bulmadım
29. Ehî-i aşka turfa işrethâne buldum âlemi
 Sensüz ammâ âlemiñ zevkînde âlem bulmadım
30. Edeli seyl-i hûcûmuñ hâne-i zûhd ü harâb
 Tevbeniñ bünyâdını hâtırda muhkem bulmadım
31. Zevküne vâsil olunca tevbesin bozmak degül
 Tevbeyi hîç ihtiyâr etmiş bir âdem bulmadım
32. Dilgûşâdur meclisiñ gâyetde hem rindânedür
 Her ne derlerse seniñ hakkıñda hep efsânedür

5

33. Keyf-i cân-bahşuñ ki cism ü câna râhat bundadur
 Hikmetüñ inkâr eder vâ'iz hamâkat bundadur
34. Mürde-i endûha söz yok cân bağışlar sohbetiñ
Cân verür çok zevküne anuñ da sohbet bundadur

26 ashâbı : erbâbı M / katreni : katresin M ; 27. bengün : berşün Üİ / neşvesin : keyfini E / husûsâ : egerçi Ü / keyfini : neşvesin E ;
 28 o bezm-i hâsa senden : o bazmuñ hâssasına İ ; 33 hikmetüñ : hikmeti E ; cân verür çok : cân bağışlar İ / çok : çün M

35. Gerçi varun şarf edersin sen göñüller açmaga
Harc eder varın da herkes saña hikmet bundadur
36. Ehl-i hikmet bilmemiş bu ana dek keyfiyyetün
Yohsa her bîmâr içün derlerdi sıhhat bundadur
37. Sükkerî şerbetden a'lâsin hele ehl-i dile
Telh-kâm etseñ nola gayrı halâvet bundadur
38. Hâsılı hem-meşreb olsañ yaraşur rindân ile
 Ter degül tabcun sarak gibi letâfet bundadur
39. Öldürür renc-i humâruñ dirgürür feyzün yine
Aşık-i bîmâri bir demde garâbet bundadur
40. Nefcî-i bîmâri gel keyfünle ihyâ kıl yine
Hâtır-ı mahzûnunu gamdan müberrâ kıl yine

36 sıhhat : sohbet AE; 37 gayrı : gayr S , bu beytin 2. mîsrai M'de
 Ehl-i bezm ayaguna yüz sürmege âmâdedür ; 39 ME'de 4.beyt, yine : senüñ İ

M E S N E V İ

* DER-VASF-I HATT-I HÜMAYÜN-I SULTÂN MURÂD HÂN

1. Ahsentü zihî hatt-ı hümâyûn-ı mübârek
El-kudretü li'l-lâhi Te^câlâ ve tebârek
2. Hat mı bu yâ pîrâye-i dîbâce-i kudret
Hat mı bu yâ sermâye-i dükkânçe-i fîrat
3. Hat mı bu yâ ser-nâme-i "unvân-ı İlâhî
Tahkîk edemez sırrını endîşe kemâhî
- E85a 4. Bu hatt ile yazılısa eger sebe-i mesâñî
Reşk eyler idi rütbe-i elfâza maçâñî
5. Bu hatt-ı dilâşûb ile bir nâme-i mergûb
Dildârdan olaydı eger "âşıka mektûb
6. Çekmezdi gam-ı hattını yâruñ dahi aşlâ
Añlardı anuñla dil-i bî-tâbını tenhâ
7. Tayy oldı ise "ömür eger Mîr "îmâduñ
Hakk "Ömrini efzûn ede Sultân Murâduñ
Mef"ûlü mefâcîlü mefâcîlü fe"ûlü

AE136b T102a A100a M85a Ü140a S69b E84b İ37a

* -M Der-ta^crîf-i hatt-ı hümâyûn-ı sa^câdet-makrûn pâdişâh-ı "âlem-penâh AE Der-medh-i hatt-ı hümâyûn-ı Sultân Murâd "aleyhi'r-rahme T Der-sitâyiş-i hüsn-i hatt-ı hümâyûn-ı hażret-i Sultân Murâd A Der-ta^crîf-i hatt-ı hümâyûn hażret-i Sultân Murâd Hân Ü Der-ta^crîf-i hatt-ı hümâyûn Sultân Murâd Hân İ 1 ahsentü : hasentü İ / hümâyûn-I : -M ; 2 dîbâce-i : dîvânce-i AETAMÜSİ ; 3 ser-nâme-i : sermâye-i İ ; 4 eyler idi : eylerdi T / elfâza : elfâz-ı Mİ ; 7 oldı ise : oldıysa T

8. Verdi o kadar hükümini taclîk-i celînûn
Nesh eyledi hep kîtâaların Mîr 'Alî'nün
9. Añmaz giderek kimse dahi Mîr 'îmâdî
Gerçi aña mahsûs idi devrinde bu vâdî
10. Nevk-i kalemi ol kadar i'câz-nûmâdur
Gûyâ hat-i taclîk degül sun-e-i Hudâdur
11. Ser-çesme-i Hîzr olmasa ger çâh-i devâti
Mümkin mi idi hîç hurûfuñ harekâtı
12. Ol mertebe râst çeker aksine yâyi
Maçkûs demek olur aña yâve-derâyî
13. Var kîlk-i bedîcinde o mikdâr nezâket
Terkîb-i hurûfında hem ol deñlü metânet
14. Taklîd edemez etse kalur şerm ile mebhût
Elmâsdan olursa eger hâme-i yâkût
15. Bir silsilede görmedük işitmedük aslâ
Şâhenşeh-i taclîk-nüvîs ü sühân-ârâ
16. Mahsûsdur ancak bu hüner Hân Murâda
Zîrâ ne selâtînde var ne hulefâda
17. Ser-tâ-kadem ârâste aksâm-i hünerle
Bir nahâl-i murâssâa gibi envâc-i güherle
18. Vechinde nûmaân eser-i pertev-i maenâ
Hem pâdişeh-sûret ü hem Husrev-i maenâ

8 taclîk-i : taclîk u İ : 11 harekâtı : sekenâti M ; 12 olur aña:
aña olur MÜS / yâve : herze S ; 14 kalur : olur M ; 15 nüvîs ü : nüvîs-i
Ü ; 16 Hân : Şâh M ; 18 nahâl-i : taht-i M / gibi : ki M / sûret ü : sû-
ret-i TM

19. Etvârı pesendîde her aḥvâl u her işde
Himmetde husûṣâ revis-i dâd u dihişde
20. Kul etdi beni tâ o kadar hulk-i kerîmi
Yâd eylemez oldum dahi Sultân Selîmi
21. Ta‘bîr edemem sâye-i lutfında safâmuz
Dâ'im budur Allâh bilür aña du‘âmuz
22. Turdukça cihân devlet ile ola şehensâh
Günden güne efzûn ede ikbâlini Allâh

19 aḥvâl u : etvâr u E aḥvâl-i AM / dâd u dihişde : dâd u işde
i ; 22 ola : o İ

* MUKATTA^c DER-TA^cRİF-İ ŞEHÜLİSLÂM ES^cAD EFENDİ

E85b

1. Nef^cî-i sâhirim ki üstâdum

Sün^c-ı endîşe-i İlâhîdur

2. Feyz-i tab^cum cihân-ı ma^cnâya

Tâb-ı hûrşîd-i subhgâhîdur

3. Çeşm-i endîşem ol kadar rûşen

Sanki hûrşîd anuñ siyâhîdur

4. Kalemüm ol kadar şinâverdür

Tut ki bâhr-ı sühande mâhîdur

5. Nokta-i kilk-i canber-efşânum

Alemüñ dâğ-ı mihr ü mâhidur

6. Mülk-i ma^cnâ kalem-revimdür hep

Tab^cum endîşe pâdişâhîdur

7. Gevher-i nazm-ı âlem-efrûzum

Şehlerüñ zîver-i külâhîdur

8. Yûsuf-ı tab^cumuñ sipihr-i bülend

Ser-nigûn teng ü tîre çâhidur

Fe^cilâtün mefâc-ilün fe^cilün

AE138b T73b A102a M86a Ü141b S111a E85a İ88a

* -AM Kit'a der-ta'rîf-i Es'ad Efendi AE Der-medh-i Şeyhüllislâm
T Kit'a-i fahriyye Ü Der-medh-i Şeyhüllislâm Es'ad Efendi S Kit'a-i
fahriyye İ

9. Nâzenin bikr-i fikrimüñ zühre
 Şûh-i gîsû-berîde dâhidur
10. Zühd ü rindî yanumda yeksândur
 Bu husûsuñ Hudâ güvâhidur
11. Her hevâdan ferâgat etdi göñül
 Şevk-i mañnâ yine kemâhîdûr
12. Ehl-i dildür hemîse yârânum
 Ne mevâlî ne hod sipâhîdûr
13. Laçnet ol har-zarîf-i hod-re'ye
 ki şeref aña mâl ü câhidur
14. Fikr-i mazmûn-i hâs için hâlâ
 Dil bu tedbîr ile mübâhîdûr
15. Ki nedîmüm bu köhne meygedenüñ
 Bir-iki rind-i bâde-hâhidur
16. Bâhusûs ol güzîde tâ'ifeniñ
 Hem ışık biri hem sipâhîdûr
17. Dili sâfi egerçi terkîbi
 Alemüñ nûsha-i günâhidur
18. Hemdem ister göñül ne çâre dilüñ
 Kimse ne hâkimi ne şâhidur
19. Bu şafâya velî olan münkir
 Bir-iki mülhid-i tebâhîdûr

11 kemâhîdûr : güvâhidur İ ; 13 mâl ü : mâl-i T ; 15 nedîmüm : nedîm-i M ; 16 ışık : "âşık İ / biri : pîri M ; 18 hemdem : hem A , M'de 18 ve 19 yer değiştirmiştir

20. Bir sûret ugrısı har kim
Ne kalender ne hânkâhîdür
- E86a 21. Kiminün başı penbe dükkâni
Dili iblîs tekye-gâhîdûr
22. Kiminün sûreti veliyy-i Hudâ
Ma‘nîde düşmen-i îlâhîdûr
23. Kimi herze nifâk u hercâyî
San‘ati gîybet ü melâhîdûr
24. Kim çeker sıkletin bu eşhâsuń
Bilürin bu kimün günâhîdûr
25. Nâmın ifşâya çâre yok ammâ
Her dem endîşe ‘özr-hâhîdûr
26. Gerçi erbâb-ı tab‘a böyle sitem
Felegüń köhne resm ü râhîdûr
27. Hele şukrüm budur ki memdûhum
‘Alemün şadr-ı dîn-penâhîdûr
28. Müftî-i kâmrân ki dergâhı
Felegüń şadr-ı bârgâhîdûr
29. Ol ki endîşe-senc-i ‘ilm-i yakîn
Hired-i sâhib-intibâhîdûr
30. Ol ki imzâ-nüvis-i hüccet-i dîn
Hâme-i mu‘ciz-iştibâhîdûr

31. Ol ki endîşe-i senâsi ile
Ehl-i dil dâ'imâ mübâhîdür
32. Feylesof-ı dakîka-peymâ kim
‘Akl-ı pür-hikmet-i İlâhîdür
33. Âsmâni cihân-ı şevket ü şân
Dâmen-i sâybân-ı câhidur
34. Rûzgâr ihtisâb-ı ‘adli ile
Ol kadar dâfi‘-i menâhîdür
35. Ki meyün surh u âl iken rengi
Bîm-i kahriyla zerd ü kâhîdür
36. Tâ ki rûşen-çirâg-ı bezm-i cihân
Felegün şem‘-i mihr ü mâhidur
37. Pâydar ola devleti zîrâ
Dili endîşe kiblegâhidur

31 endîşe-i : endîşe İ / senâsi ile : senâsiyile AEÜSİ, M'de
ken. ; 33 şevket ü : şevket-i M ; 34 ‘adli ile : ‘adliyle ÜSİ / bîm-i:
bîm ü M ; 35 zerd ü : zerd-i M

* MUKATTA^C DER-TA^CRİF-İ ŞEH_HÜLİSLÂM YAHYÂ EFENDÎ

E86b

1. Ey pâdişeh-i serîr-i dâniş
V`ey husrev-i bârgâh-ı ma^cnâ
2. Cem-rütbe şeh-i sühân kalem-rev
Meh-kevkebe pâdişâh-ı ma^cnâ
3. Deryûze-ger cenâb-ı tabcuñ
Şâh_ân-ı cihân-penâh-ı ma^cnâ
4. Ta^Cbîr-i bülend-i şâh-beytûñ
Unvân-ı berât-ı câh-ı ma^cnâ
5. Saf çekse ne dem sütûr-ı hattuñ
Ey safder-i rezmgâh-ı ma^cnâ
6. Gûyâ ki olur devât u hâmen
Tabl u âlem-i sipâh-ı ma^cnâ
7. Gülmîh-ı der-i harîm-i fazluñ
Hûrşîd-beyân u mâh-ı ma^cnâ
8. Mużmir dem-i nutk-ı dil-kesüñde
Feyz-i dem-i subhgâh-ı ma^cnâ

Mef^cüllü mefâ^cilün fe^cûlüñ

AE139b T74b A103b M87a Ü142b S112b E86a İ89a

* -AM Der-sitâyiş-i hâzret-i Şeyhüllislâm Yahyâ Efendi AE Der-medh-i Şeyhüllislâm Es^cad Efendi T Kîta^ca der-sitâyiş-i Şeyhüllislâm Hâzret-i Yahyâ Efendi Ü Kîta^ca S Der-sitâyiş-i Şeyhüllislâm Yahya Efendi İ 1 serîr-i : serîr ü M ; 3 M'de 4.beyt ; 4 M'de 7.beyt ; 5 M'de 6.beyt ; 6 âlem-i : âlem ü Ü , M'de 3. beyt ; 7 M'de 5.beyt

9. Zâhir hat-ı nazm-ı revisünde
Mehtâb-ı şeb-i siyâh-ı ma‘nâ
10. Perverde-i feyz-i ebr-i fikrûn
Bostân-ı sühân giyâh-ı ma‘nâ
11. Vâdî-i hayâl-i dil-firîbüñ
Nezzâregeh-i nigâh-ı ma‘nâ
12. Her dürr-i sitâre tâb-ı nażmuñ
Pîrâye-i şeb-külâh-ı ma‘nâ
13. Her şâhid-i nâzenîn-lafzûñ
Revnak-dih-i cıydgâh-ı ma‘nâ
14. İdrâk-ı taḥayyül-i dakîkûñ
Fehm-i hıred-i intibâh-ı ma‘nâ
15. Endîşe-i intihâ-yı medhûñ
Vehm-i galat iştibâh-ı ma‘nâ
16. Tâ kim ola kışver-i sühânde
Amed-şud-ı şâh-râh-ı ma‘nâ
17. Ol mesned-i mekrümetde dâ’im
Memdûh-ı sühân penâh-ı ma‘nâ

* MUKATTA^c DER-MEDH-İ AĞA-YI DARÜ'S-SA^cADE İSMAİL AGA

1. Hemdem-i şâhenşeh-i Cem-pâye İsmâ'il Ağa
Kim küdûretden berîdür mesrebi zemzem gibi
 2. Kâle gelmez vasf-ı lutf-ı ‘unsûr-ı mâhiyyeti
Zât-ı pâki cevher-i cân u dil-i ‘âlem gibi
 3. Yaraşur ger cevherin idrâk edüp şâh-ı cihân
Elde tutsa dâ'imâ gönlini câm-ı Cem gibi
 4. Kadr-i zer zer-ger-şinâsed kadr-i gevher gevherî
Kadrin anuñcün bilür yokdur şeh-i ekrem gibi *
- E87a 5. Rûhdur ser-tâ-kaDEM gûyâ mübârek heykeli
Olmuş anuñcün mücerred ‘Isî-i Meryem gibi
6. Haslet ü hûy-ı fırıste var nihâdında tamâm
Görinür zâhirde gerçi peykeri âdem gibi
7. Re'y-i mûlk-ârâsîdûr ol şebçirâg-ı tâbdâr
Kim verür dünyâya şucle neyyir-i ażam gibi
8. Lutf u ihsâni bunuñ mahsûsdur ehl-i dîli
Bezl-i makdûr eylemez zâ'id yere Hâtem gibi
9. Bu kerâmet aña yetmez mi ki dahî görmedin
Bir senâ-hâvâni ola Nefcî-i mu'ciz-dem gibi

Fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün
AE140a T101b A104a M87b Ü143a S72a E86b İ39a

* -AM Der-tâ'rîf-i İsmâ'il Ağa-yı bâb-ı hümâyûn AE Kitâ'a der-sitâ-yış-i İsmâ'il Ağa zâbit-i bâb-ı saâde Ü Der-vaşf-ı müsâhib İsmâ'il Ağa S / Der-sitâyiş-i İsmâ'il Ağa zâbit-i dersaâde İ 2. ‘âlem : âdem S;4 gevher gevherî : cevher cevherî AETAMÜSİ ; 6 haslet ü hûy-ı : haslet-i hûy u İ / tamâm : anuñ S / peykeri : peyker-i İ * "Altının kıymetini kúyumcu,cevherin kıymetini mücevherci bilir".

* KİTC'A DER-TA'RİF-İ MÜSA ÇELEBİ MUSÂHİB-İ HAZRET-İ
SULTAN MURÂD HÂN

1. Yûsuf-ı 'Isâ-şiyem Mûsâ Ağa kim tal'atı
Gün gibi bir şu'ledür gûyâ çirâg-ı Tûrdan
 2. Tiynet-i pâkinde yok aslâ kûdûretden eser
Cismîni halk eylemiş Bârî Te'âlâ nûrdan
 3. Böyle zîbâ-sûret ü pâkîze-sîret görmedim
Bir melekdür gûyiyâ etmiş tevellüd hûrdan
 4. Cebhe-i berrâk ile ol gerden-i kâfûr-gûn
Zâhir oldukça girîbân-ı siyeh semmûrdan
 5. Seyr eden kimse tûlûc etdi kiyâs eyler hemân
Aftâb-ı 'âlem-ârâyı şeb-i deycûrdan
 6. Hemdem-i şâh-ı cihân olsa 'aceb mi rûz u şeb
Zâtı bir mecmûcadur ahlâk-i nâ-mahşûrdan
 7. Münderic zâtında envâc-ı mekârim ol kadar
Fark olunmaz tabcı bir gencîne-i mestûrdan
 8. Cebr-i hâtır etmedür lutf ile dâ'im 'âdeti
Budur anuñçün duâ aña dil-i meksûrdan
 9. Kurb-ı sultân-ı cihânda ola dâ'im kâmrân
Hak vücûdîn hîfz ede âsîb-i dûrâdûrdan
- Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
AE140a T97a A104a M88a Ü143b S72b E87a İ38b

* -TAM Kîtc'a der-ta'rîf-i merhûm muşâhib Mûsâ Çelebi rahîmehu'l-lâhi 'aleyh Ü Der-medh-i mahbûb-ı cihân-ârâ Muşâhib Mûsâ Ağa S Der-ta'rîf-i Mûsâ Çelebi muşâhib-i merhûm Sultan Murâd E Der-ta'rîf-i Muşâhib Mûsâ Çelebi İ 4 cebhe-i : cebhe Ü ; 5 etdi : eyler Ü ; 7 envâc-ı : ahlâk-ı İ / bir : bu İ / gencîne-i : gencîne M ; O hîfz İ / dûrâdûrdan: dûrdûrdan TM

* KİT A DER-TA R F-  T R H-  T R-END HTEN-  P D S H-I CEM-CAH
SULTAN MUR D

E87b

1. Hazret-i H n Mur d kim  omri
Ola d m n-  r zg ra t r z
2. Ne kadar var ise cih nda h uner
Eyledi bir bir an  hep i hr z
3. Seks v r-  dil r   k t a-n v s
Hem s han-fehm   hem s han-perd z
4. Her h unerde ser- med ill  kim
C mlesinden ok atmada m mt z
5. R stem ne kem ne sunsa elin
Z r-  b z da g ster r i c z
6. Yara ur ger felekde n vekine
Hedef olsa hil l-i d 'ire-s z
7. S st-i destin g reydi Toz Koparan
Dergehine s rerdi r y-  niy z
8. Tevbe eylerdi dah  etmemeye
H c t r   kem ne dest-i d r z

Fe il t n mef il n fe il n

AE137b T97b A10la M88b  104b S70a E87a  37b

* -TAM K t a der-ta r f-  t r-end hten-  hazret-i Sultan Mur d H n medde z lluh  b -t r h AE K t a der-ta r f   T r h-  t r-end hten-  Sultan Mur d H n G z i b -ferm n-   al s n   T r h-  t r-end hten-  Sultan Mur d H n  aleyhi'r-rahme S T r h-  t r-end hten-  Sultan Mur d H n G z i r  2 an  hep : hep an    ; 3 seks v r-  : seks v r u M / s han-perd z: s han-perv z   ; 5 elin : el   / z r-  : t r u M ; 8 h c : s y-  S

9. Atmadı böyle bir uzak menzil
Dahi bir pehlevân-ı ser-efrâz
10. Gördi çün zûr-ı dest ü bâzûsın
 Ok atarken o Şâh-ı bende-nevâz
11. Tîrinüñ düşdi fikrüm ardınca
 Cüst ü cûda çok eyledi tek ü tâz
12. Bulmayup tîrini dedi târîh
Aferîn ey hîdîv-i tîr-endâz

sene : 1035/1625 *

10 dest ü : dest-i AETÜİ ; 11 düşdi fikrüm ardınca : ardınca düşdi
 fikrüm İ / cüst ü cüst-i S / çok eyledi : çok eyledim M çok - İ / tek ü
 tâz : -İ ; 12 hîdîv-i : hîdîv ü AEÜ ; * sene 1041 AEMİ sene 1031 Ü -TASE

* DER-TA^cRİF-İ TÂRÎH-İ KASRI-I PADİŞAH-I CEM-CAH
SULTân MURâD

1. Habbezâ kasr-ı latîf ü zer-nigâr
Kim nazîrin görmemişdür seyh ü şâb
2. Ol kadar matbûu şûh u dil-firîb
Kim gören cennet sanur bî-irtiyâb
3. Ol kadar rûşen ki fark olmazdı hîç
Aña câm-ı revzen olsa âftâb
4. Sanki bir beyt-i müsanna^cdur felek
Ravza-i cennetden etmiş intihâb
5. Yâ dilârâ bir^carûs-ı hûbdur
Ayîne olmuş aña havz-ı pür-âb
6. Benzedürdûm kasr-ı Behrâma eger
Bunda Behrâm olmasa ferrâş-ı bâb
7. Böyle bir kasr-ı mu^callâ var mîdur
Kim ola dâ'im şerefden behre-yâb
8. Evvelâ yetmez mi aña bu şeref
Anı teşrif ede şâh-ı Cem-cenâb

Fâ^cilâtün fâ^cilâtün fâ^cilün

AE137b T97b A101b M88b Ü141a S70b E87b İ38a

* -TAM Kandillüde binâ olunan kasra târîhdür AE Târîh-i kasr-ı merhûm u mağfür Sultân Murâd Hân Gâzî Ü Târîh-i kasr-ı şâh-ı cihân Sultân Murâd Hân S Târîh-i kasr-ı Sultân Murâd Hân İ 1 zer-nigâr : zer-nigâh İ / seyh u şâb : rûzgâr T ; 2 matbûu : matbûc-ı M / şûh u : şûh-ı E ; 3 ol : o Ü / câm-ı : câm u Ü ; 4 müsanna^cdur : müsavverdür T ; 6 ve 7. beytler -AETAMÜEİ

9. Hazret-i Sultân Murâd-ı dâdger
 Kim odur şâhenşeh-i mâlik-rikâb
10. Ol şehenşeh kim eder hûrşîd ü mâh
Hâk-i pâyinden saâdet iktisâb
11. Bu makâm-ı dilgüşâda dâ'imâ
 Eyleye zevk ü safâ-yı bî-hisâb
12. Tâze revnak vere dîn ü devlet
 Köhnedükce rûzgâra pür-şitâb
- E88a 13. Fikr edüp Nefcî dedi târîhini
 Kasr-ı zer-endûd-ı şâh-ı kâmyâb

Sene : 1042/ 1632 *

* KITCA DER-TACRİF-İ CÂNBEĞ GİRÂY HÂN

1. Hân-i vâlâ-nijâd-ı pâk-nihâd
Yacni Câbek Girây-ı Çingîzî
2. K`olmuş aña nasîb tâ ezelî
Taht-ı Cemşîd ü baht-ı Pervîzî
3. Husrev-i kâmrân ki lâyîkdur
Aftâb olsa nas-i Şebdîzi
4. Sadme-i kahri ser-nigûn etdi
Çarh-ı gaddâr-ı fitne-engîzi
5. Kesdi ırkını hayl-i acdânuñ
Verdi hükümini tîg-ı ser-tîzi
6. Oldı gûyâ hadeng-i hûn-pâsı
Bâg-ı fethüñ nesîm-i gûl-bîzi
7. Dilerin devlet ü sacâdet ile
Haşma çekdükce tîg-ı hûn-rîzi
8. Serbeser gark-ı seyl-ı hûn olsun
Düşmenüñ kişiver-ı sitem-hîzi

Fecilâtün mefâcilün fecilün

AE138a T102a A102a M86a Ü141b S71a E88a İ38b

* -AM KitCa der-taCrîf-i hâzret-i Hân-i Çingîzî Cânbeg Girây AE
Der-medh-i Cânbeg Girây Hân TS Der-sitâyiş-i Cânbeg Girây Hân-i Çingîzî
Ü1 niјâd : nihâd M / nihâd : niјâd M ; 2 kólmiş : ki olmış T / Cemşîd
ü : Cemşîd-i M ; 3 nas-i : las-i M ; 5 kesdi ırkını : ırkını kesdi
Ü ; 7 dilerin : dilerim S / devlet ü : devlet-i M / çekdükce : çekdükde
İ ; 8 -AETAMÜEİ

9. Dil-i kerrûbiyâni şayd etsün
 Tûgînuñ perçem-i dil-âvîzi
10. İltifât ile ser-firâz etdi
 Bu fakîr-i hakîr-i nâçîzi
11. Bir mübârek zamân-i ferrûhda
 Geldi mektûb-i behcet-âmîzi

—

9 kerrûbiyâni : kerrûbiyân Tî ; 10 ser-efrâz : ser-firâz Aî /
 ser-firâz Aî / fakîr-i : fakîr ü î ; 11 ferrûhda : ferhunde AETî

* KITCA DER HASB-I HÂL-I HOD-GUYED

1. Benim ol NefCî-i rûşen-dil ü sâfi gevher
Feyz alur câm-ı safâ meşreb-i bî-bâkümdeñ
2. Âsmân himmet umar kevkebe-i tabCumdan
Akł-i küll ders okur endîşe-i derrâkümdeñ
3. Himmetüm hîçe sayar genc-i temennâyi velî
Gâmi dünyâya degişmem yine imsâkümdeñ
4. Feyz-i Hâk berk urur âyîne-i endîşemden
Çeşm-i cân rûşen olur maşrik-i idrâkümdeñ
5. Devr eder şeş-ciheti hem yine merkezde mukîm
Çok degüldür bu tecessüs dil-i çâlâkümdeñ
6. KaCbe-i maCnâya bir yoldan iletdi beni kim
Kudsiyân sürme çeker gerdi-i reh-i pâkümdeñ
- E88b 7. "Alem-i maCnîyim âzâde kažâ hükminden
Kimse rencîde degül gerdiş-i eflâkümdeñ
8. Kulzüm-i maCrifetim ceyb ü kenârum pür-dürr
Sâhilim pâkdür âlâyiş-i hâşâkümdeñ
- FeCilâtün feCilâtün feCilâtün feCilün
AE140b T10la A104a M89a Ü143b S113a E88a İ89a

* -AM Der-hasbü'l-hâl AE KitCa TS Der fahriyye vü hod-sitâyî E
Der-hasb-i hâl-i hod İ 1 dil ü : dil-i M ; 2 derrâkümdeñ : id-
râkümdeñ M ; 3 temennâyi velî : temennâ-yı dili MÜ ; 6 yoldan :
yerden T / pâkümdeñ : hâkümdeñ TÜ

9. Ben bu hâletle tenezzül mü ederdim şire
N`eyleyeyim kurtulamam tab-e-i heves-nâkümden
10. Bu heves böyle kalursa dil-i tab-e-umda eger
 İşidilmezse sözüm sîne-i sad-çâkümden
11. Ben ölürsem yine aşüfte olur halk-i cihân
Hüsni ta-e-bîr-i zebân-i çemen-i hâkümden

9 nèyleyin : n`eyleyim ī / kurtulamam : kurtılamam ÜS / heves-nâkümden : heves-nâkden A ; 10 dil-i dil ü MÜ / sad : sâ T

* KIT^cA DER-TA^cRİF-İ TABLBАЗ-I SULTĀN MURĀD HĀN

1. Şehenşâh-ı memâlik-gîr ü şâhîn-i şikâr-efgen
Ki medhe ihtiyâcı yok kemâl-i imtiyâzınadn

2. Cenâb-ı Hażret-i Sultân Murâd-ı Kahramân-savlet
Ki ‘âlem sarsılur rûz-ı vegâda türktâzından

3. Sa^câdetle nice şayd u şikâra olmasun mâ'il
Halâs olmaz Hümâlar gökde çeng-i şâhbâzından

4. İşidüp gulgul-ı sıyt u sadâ-yı zeng-i şehbâzin
‘Azîmet etdi kûh-ı Kâfa Sîmurğ ihtirâzından

5. Aceb midür ki andan dahi pervâz etse dehsetle
Haberdâr olsa gülbang-i bülend-i tabl-bâzından

Mefâ^cîlün mefâ^cîlün mefâ^cîlün mefâ^cîlün
AE14la T115b A101b M88a Ü140b S72a E88b -İ

-

* -AETAM Der-ta^crîf-İ tabl-bâz-ı hażret-i Sultân Murâd Hân bâ-
fermân-ı ‘âlîşân Ü Bu manzume T'de Gazeller bölümü "nun" harfinde ken.
1 memâlik-gîr ü : memâlik-gîr-i T / imtiyâzından : ihtiyârından T ; 2
‘âlem : -Ü / türktâzınadn : türk ü tâzinden MEİ târîndan A ; 3 şayd u:
şayd-ı AE ; 4 gulgul-ı : ‘akl-ı AE / sıyt u : sıyt-ı AE/ zeng-i :
jeng-i AÜ ; 5 ki : ger AEÜ / dehsetle : sür^catle - dehsetle M

G A Z E L E R

* İBTİDA-YI GAZELİYYÂT

ELİF HARFI

1

- E89b 1. Şâh-i "aşkım "âlem-i maçnâ müsellemnür baña
Ser-nigûn peymâne-i Cem tâc-ı Edhemdür baña
2. "Aşk ile gâhî harâbâta düşürsem gönlümi
Bâzgûne tâc-ı Edhem sâgar-ı Cemdür baña
3. Her nefesde hançer-i bûrrân gibi bir zahm açar
Hem-zebân-ı dil-nevâz âh-ı demâdemnür baña
4. On sekiz bin "âlemi seyr eylemek lâzım degül
Her nefesde feyz-i Hak bir özge "âlemdür baña
5. Halk-ı "âlem bir nefes şâd olmağa cânlar verür
Cânîmuñ cânâni güyâ dildeki gamdur baña
6. "Aşikim ammâ yine düşîzegân-ı fikrüme
Cebra'îlim Meryem-i endîşe mahremnür baña
7. Baña sor Nefî hemân kadr-i dür-i güftâruñi
Nükte-sencân-ı îlâhî cümle hemdemnür baña
- Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
AE141b T104a A105b M89b Ü144b S113b E89b İ90a

* -AM İbtidâ-i gazeliyyât AEÜSEİ Gazeliyyât
1/4 seyr eylemek lâzım degül : lâzım degül seyr eylemek M

1. Girih-i kâkülîne dilleri bend etdi şabâ
 - Kadr-i erbâb-ı dili hayli bülend etdi şabâ
2. Ne aceb kendü de ger dâme giriftâr olsa
 Dilleri dâne vü zülfini kemend etdi şabâ
3. Bağladı boynına zülfini hamâ'il yerine
 Bu bahâneyle aceb defc-i gezend etdi şabâ
4. Bir gazel okıdı mecmû'a-i gülden bülbül
 Lehçe-i şühini gâyetde pesend etdi şabâ
- E90a 5. Sohbet-i bâde içün gülşene teklîf ederek
 Tab-e-i Nefcîyi de bir rind-i levend etdi şabâ
 Fe'filâtün fe'filâtün fe'filâtün fe'filün
 AE142a T104b A106a M89b Ül45a S114a E89a İ90b

1. İki zülfîn ki biribirine bend etdi şabâ
 Dil-i Cibrîli giriftâr-ı kemend etdi şabâ
2. Târ-ı zülfinde kaṭar oldı o deñlü diller
 Bir girihle nice biñ kâfile bend etdi şabâ
3. Iztirâb-ı dil-i cusşâk ile turmaz hemvâr
 Sanma gîsûlarını pest ü bülend etdi şabâ
4. Kesdi bîhûde figân eylemeden gülşende
 Gûşmâl-i gül ile bülbûle pend etdi şabâ

2/Velehû eyzan AE velehû S S'de ken. 1 kâkülîne : zülfine +kim İ;
 2 dâne : -İ ; 3 zülfini boynINA : boynına zülfini M / bahâneyle : bahâne
 ile İ / def -i :-İ ; 4 okıdı : okarı AE / şühini : şevkini İ ; 5 tab-e-i :
 dil-i Mİ

3/ Velehû eyzan AE velehû S 1 ki : -Ü / Cibrîl-i : Cebra'ili T
 Cibri M Cibrîle İ ; 3 hemvâr:hemvâre AE ; 4 kesdi : kendi İ

5. Dese Nefcî bu zemînde nola tekrâr gazel
 Tarh-ı vâdîsini çün haylî pesend etdi şabâ
 Feçilâtün feçilâtün feçilâtün feçilün
 AE142a T104b A106a M90a Ü145a S114a E89a İ90a

1. Nice mest olmasun ‘âşik felek peymâne ǵam sahbâ
 Münâsib bezm-i aşka hak bu hem peymâne hem sahbâ
 2. Ne feyz alur sifâl-i bâdeden pîr-i mugân
 Çekerdi reşkden kandil ile Şeyhü'l-harem sahbâ
 3. Humâr oldürdi hem ǵam cânimizdan eyledi bîzâr
 Meded yok mı bize ey sâkî -i sâhib-kerem sahbâ
 4. ǵam-ı rindân-ı ‘âlemdür benim de çekdüğüm yohsa
 Yegâne hûn-ı dil nûş eylerin ger bulmasam sahbâ
 5. ‘Aceb tiryâk-i nâfi‘dür cihânuñ zehr-i kahrına
 Koma Nefcî elünden rind iseñ mânend-i Cem sahbâ
 6 Hem eyle dâ'imâ himmet ki hâlî turmasun yârân
 Kurulsun câbecâ meclis çekilsün dembedem şahbâ
 Mefâçîlün mefâçîlün mefâçîlün mefâçîlün
 AE141b T105a A106a M90a Ü145a S114b E90a İ90b

1. ǵamze dil-dûz olicak nâz u tegâfûl ne belâ
 Dilde sabr olmayacak nâza tahammül ne belâ

5 tarh-ı : tarh u Ü / çün hayli : gâyetde Ü
 4/ Velehû eyzan AE velehû S S'de ken. 1 Şeyhü'l-harem : Beytü'l-harem M ; 3 hem : -A ; 4 çekdüğüm : çekdigim Tî / yegâne : baña ne TMSİ ;
 5 zehr-i : zehr ü M ; 6 hem eyle : benimle İ / turmasun : olmasun Ü
 5/ Velehû eyzan AE Velehû S TS'de ken. 1 nâz u : nâz-ı S

2. Çîn-i ebrûya tahammül edemezken **“âşik”**

Girih-i pür-şiken-i turra-i kâkül ne belâ

3. Turralar gökde Hümâ saydına âmaâde iken

Dil şikâr etmek için hâke tenezzül ne belâ

4. Dile her mûyi bir ejder görinür ol zülfün

Nice biñ ejderi bir yerde tahayyül ne belâ

5. **“Âşika** nâlesi eglence yeter ey Nef^{cî}

Nâgme-i dilkesi için minnet-i bülbül ne belâ

Fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilün

AEL42a T105a A106b M90b Ü145a S116a E90a İ90b

6

E90b 1. Ben mest-i harâbım dil mestâne degül mi yâ

Gerdûn yine ol bezme peymâne degül mi yâ

2. Çün **“âşika** rüsvâlik

elbette mukarrerdür

Mestâneligüm böyle rindâne degül mi yâ

3. Keyfiyyet-i nazmumla mest olsa nola **“âlem”**

Her beyt-i safâ-bahşı meyhâne degüll mi yâ

4. Bin genc-i güher olsa pinhân nola sînemde

İşretgede-i tab^cum vîrâne degül mi yâ

5. **“Uşşâkı** niçün kırmaz gamzeñ ne turur bilmem

Keskin mi degül tîgi mestâne değil mi yâ

6. Kadrüm nola bilmezse yârân-ı sühân-perver

Ehl-i dile tab^c ehli bîgâne degül mi yâ

2 edemezken : edemez ger İ / şiken-i : şiken ü S / turra-i : turra
vü ÜEİ ; 4 ol : o AETA her S

6/ Velehû eyzan AES 1 mest-i : mest ü S ; 3 her beyt-i : ser-
mest-i S / bahşı : bahşum M ; 6 AETAMÜSİ'de 7 , S'de "tetimme" kaydıyla
ken. , tab^c ehli : tab^c-i ehli T

7. Nef^cî dil-i şeydâya bir pâre teselli ver
 Lâyîk mi degül ^caşka dîvâne degül mi yâ
 Mef^cülu mefâ^cîlün mef^cülu mefâ^cîlün
 AE141b T104a A105b M90a Ü144a S114b E90b İ91a

B/P HARFI

7

1. Göz ucıyla ^câşika geh lutf eder gâhî ^citâb
 Bir su'âle yer komaz ol gamze-i hâzır-cevâb
2. Çeşmi bezm-i fitne kûrmış ^cişve câm almış ele
 Bâde-i nâz ile etmiş gamzesin mest-i harâb
3. Lebleri üzere gubâr-ı hatt-ı nevhîzi degül
 Nâfe-i âhû-yı çesminden dökilmiş müşk-i nâb
4. Çeşm-i mesti tîg çekmiş gamzeden bir Kahramân
 Ebrû-yı müşgîni bir şemşîrden hâlî kîrâb
5. Nice tutsun tîr-i yâre sînesin Nef^cî nişân
 Anı kor mi bir karâr üzere dil-i pür-iżtîrâb
 Fâ^cilâtün fâ^cilâtün fâ^cilâtün fâ^cilün
 AE142b T105a A106b M90b Ü145b S114a E90b İ91a

8

1. Göñlimi her dem bir âteşdür ķilan pür-iżtîrâb
 Kim ol âteşden bir ahkerdür felekde âftâb
2. Nâr-ı âhum tutdu dehri yine mahv olmaz felek
 Ber-karâr olmak ^cacebdür âtes üstinde habâb

⁷ S'de "tetimme" kaydıyla ken. teselli : tesellâ M
 7/ 2 mest-i mest ü TMS ; 4 çesm-i : çesmi A / müşgini : müşgîn T /
hâlî kîrâb : hâlî harâb M hâlî gûrâb İ
 8/ Velehû eyzan AES 1 âftâb : mâhtâb İ ; 2 tutdu dehri : dehri
 tutdu MÜ ;

3. Gelse peykân-ı hadeng-i yâr kalmaz sûz-ı dil
 Gör nice teskîn eder bir külheni bir katre âb
4. Abdur peykân-ı yâr ammâ gelince sîneye
 Olur âtes-pâre ol dahi verür bir gûne tâb
5. Ab u tâb eksük degül şicründe ey Nefcî senüñ
 Yâr gâhî lutf eder gibi saña gâhî citâb
Fâcilâtün fâcilâtün fâcilâtün fâcilün
 AE142b T105a A106b M91a Ü145b S114a E90b i91a

9

1. İltifât etmez dirîgâ ol şeh-i âlî-cenâb
 Gam helâk etdi bizi sun sâkiyâ lutfet şarâb
2. Jeng-i gamdan pâk eder mir'ât-ı kalbin âşikun
 Zâhidâ iç mevsim-i güldür şarâb-ı la^{el}-i nâb
3. Darb-ı taⁿ-ı hâside âhen siperdür gûiyâ
 Sînem üzre hasret-i hâlünlle dâg-ı bî-hisâb
4. Beñzedürmiş kendüyi âyîne rûy-ı dilbere
 Her işi aksine ancak kimseden etmez hicâb
5. Öykinürmiş çesm-i yâre Nefcîyâ nerkis dahi
 Yok imiş anda basîret var ise mest-i harâb
Fâcilâtün fâcilâtün fâcilâtün fâcilün
 S 115a -AETAMÜSEİ

10

1. Cân almağa dil-tesne olan gamze imiş hep
 Alüfte imiş hançeri cân ile lebâleb

3 külheni : külhen i
 9/Velehû S

10/ Velehû S 1 alüfte : Ülfetde i

2. Agyâre neden tâ bu kadar ruhsat ü temkîn
Âdem midür ol har ki ola bir kuri kâleb
3. Arz eyler idi hâlini feryâd ederek ol
Ammâ göricek rûyuñi hursîdi tutar teb
4. Ol hatt-i dilâşûb ile ol zülf-i perîşân
Sunmakda aceb âleme dîvân-ı müretteb
5. Kasd eyleyenî bilmez idi cânına Nefcî
Cân almağa dil-teşne olan gamze imiş hep
Mefcûlü mefâcîlü mefâcîlü feçûlü

S115a İ91b -AETAMÜE

11

- E91a 1. Öyle mi nâzük geçer ol gamze-i câdû-firîb
Aşika zahm urduğın idrâk ede anuñ rakîb
2. Ol cilâc etmekde âciz derdimün meftûni ben
İkimüz de kurtılurd k geçse dermândan tabîb
3. Yâ bugün olmış yâ erte çekmeziüz vuslat gamın
Yârdur çünküm bize dünyâ vü ukbâdan nasîb
4. Cezbe-i hüsne nice tâkat getürsün ehl-i aşk
Bir nigâh-ı germe döymez biñ cihân şabır ü şekîb
5. Yâr u bîgâne müsellem tutsa ey Nefcî nola
Şicrimün hep âşnâdur lafzı maçnâsı garîb
Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

AE142b T105b A107a M91a Ü145b S114a E90b İ91a

3 feryâd ederek ol : feryâdlar ederdi İ / hursîdi tutar teb : hursîd
döner geb İ ; 4 sunmakda : tutmakda İ / âleme : âleme İ
11/ Velehû eyzan AES 1 câdû-firîb : câdû müretteb A ; 2 meftûni :
meftûn T ; 3 çekmeziüz vuslat : çekmezin dünyâ M ; 4 biñ : yüz M ; 5 yâr u :
yâr-ı A1 yâd u M / tutsa : tolsa İ / lafz-ı : lafz u İ

12

1. Bildüründüm derdüm bir âhile cânâne hep
Korkarım sùz-i derûnumdan felekler yaña hep
2. Gün gibi bilmem kimüñ gamhânesin pür-şevk eder
Halk-i âlem mübtelâ bir âfet-i devrâna hep
3. Dâne vermez hîrminden merdüm-i dânâya çarh
Bezl eder varını ammâ bulsa bir nâdâne hep
4. Ceng ederler dîdede her şeb hayâl-i yâr içün
Girseler müjgânlarum nola boyunca ķana hep
5. Olmaz ey Nefcî bu vâdîde benümle hem-sinân
Gelsün esb-i tabına mağrûr olan meydâne hep
Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
EE143a T105b A107a M91a Ü146a S114b E91a İ91b

13

1. Bulmazam tenhâ ki hâlüm 'arz edem cânâne hep
Derd-i hecri bildürem ol âfet-i devrâne hep
2. Bir nigehle bildürür 'uşşâka hecr ü vuslatı
'Aşıkı ol üft ü gûy-i dîde-i fettâne hep
3. Rûz u şeb kûyunda feryâd etse 'âşiklar nola
Murğ-i diller düşdi dâm-i turra-i pîçâne hep
4. Tîg-i ser-tîz ile ben âşüfte dil mecrûh iken
Teşnedür âlem yine ol hançer-i bûrrâne hep

12/ Velehû eyzan AES l bildüründüm : bildüründüm AE / korkarım :
korkarım AETMSEİ
13/Velehû S

5. Bakmaz oldu kâmil ü dâñâya Nefcî çarh-i dûn
Halk-i câlem mâ'il ancak câhil ü nâdâne hep
 Fâ'cilâtün fâ'cilâtün fâ'cilâtün fâ'cilün
 S115a -AETAMÜEİ

T HARFI 14

1. Mihr-i câlem daevi -i hüsne dırâz etdükce dest
 Rûy-i pür-tâbında anı ay düşürdi hor u pest
2. Ey şanem verür leb-i la'lûn Mesîhâdan haber
 Gûiyâ hâl-i lebüñ bir Hindû-yı âtes-perest
3. Darb-i seng-i hicr ile âyîne-i dil münkesir
 Câm-i vasluñdan umarlar câşik-i hâtır-şikest
4. Nûş edelden câm-i lebrîz-i mahabbetden göñül
 Oldı gûyâ mest-i medhûş-i mey-i bezm-i elest
5. Ehl-i aşk olan çeker bu bezm-i fânîden ayag
 Nefcîyâ ger rind iseñ ol kûşe-i vahdet-nişest
 Fâ'cilâtün fâ'cilâtün fâ'cilâtün fâ'cilün
 S115b -AETAMÜEİ

15

1. Gamzesi mahmûr olup sundukca câm-i nâza dest
 Nâz u şîveyle urur her bir müje bir sâza dest
2. Çeşmi yüz biñ kan eder bir cümbîş-i müjgân ile
 Dest-i kudretdür meger ol mest-i tîr-endâza dest

14/ Velehû S

15/ Velehû eyzan AE S'de ken. Bu gazel İ'de "dost" redifli
 1 olup : olur Mî / müje : müjen ; 2 çeşmi : hüsni S / dest-i : mest-i İ

3. Dil elinde tutmak ister zülfîn ammâ neylesün
 Erisür mi hîç şahbâz-ı Hümâ-pervâza dest
4. Vâsıta çok vuslata ammâ hemân lâzım olan
 Yâre dâmân-ı keşîde âşık-ı serbâza dest
5. Devlet el vermezse geçdük neyleriz dünyâyi biz
 Olmadın erişse tek bir dilber-i mümtâza dest
6. Nice mümkün böyle vâdîde bu gûne penc-beyt
 Urmayınca tabc-ı Nefcî hâme-i iccâza dest
7. Böyle hoş-tabcâna rindâne gazel mi derdi ol
 Sunmasa gerCâm-ı feyz-i Hâfız-ı Şîrâza dest
8. Şimdi ammâ böyle rifat mi bulurdı pâyesi
 Urmasa ger dâmen-i Sultân-ı ser-efrâza dest
9. Şeh Murâd Hân kim devâm-ı ömrin eylerler ricâ
 Urduğınca evliyâ miftâh-ı genc-i râza dest
10. Aftâb-ı kîmyâger müflis olurdu eger
 Açımasa her subh o Hâkân-ı kerem-perdâza dest
 Fâcilâtün fâcilâtün fâcilâtün fâcilün
 AE144a T106b A108a M92a -Ü S116a E91a İ92a

16

1. Bir yüzden idi yâr ile üslûb-ı mahabbet
 Hattıyla erişdi hele mektûb-ı mahabbet
2. Gûy-ı zekanun seyr edeli mâ'î kabâda
 Ağdı göge hûrşîd gibi top-ı mahabbet

3 tutmak : tutmağ AET / hîç : hîç + o AÜE / pervâze : perdâze M
 pervâne İ ; 4 -M ; 5 S'de "tetimme" kaydıyla ; 7 velehû eyzan AE ol:dil
 ÜE M'De 9 ; 8 M'de 6, bulurdı : olurdu İ ; 9 urduğınca : urduğunca İ ;
 10 her subh o Hâkân-ı : hergiz o şâhân-ı M / perdâza : pervâza İ
 16/ Velehû AE velehû eyzan Ü S'de ken 1 idi : olur M /hattıyla:hatt
 ile AE

3. Ne ğamze esîr edebilürdi dili ne ğam
Olmasa eger fitne vü âşûb-ı mahabbet
4. Sînemde ne var ise ğamuñ sildi süpürdi
Pâk etdi harîm-i dili cârûb-ı mahabbet
5. Mecnûn ne bilür kâ'ide-i nâz u niyâzı
‘Aşık mî sañur kendin o meczûb-ı mahabbet
6. Dil ğamzen ile turrana pek uydı ulaşdı
Hak saklaya kim olmaya mağzûb-ı mahabbet
7. Nef^cî gibi küstâh ol eger ‘aşık olursan
Zîrâ eremez vuslata mahcûb-ı mahabbet
Mef^cülu mefâcîlu mefâcîlu fecûlü
- AE143a T106a A106b M99b Ü146a S115a E91b İ92a

17

1. Kâmet mi bu yâ fitne-i per-pâ-yı kîyâmet
Salınsa tutar ‘âlemi gavgâ-yı kîyâmet
2. Reftâr degül ‘âleme bir turfa belâdur
Seyr eden eder sanki temâşâ-yı kîyâmet
3. Dehre bu kadar velvele verince hîrâmin
Sarsılsa nola zelzeleden cây-ı kîyâmet
4. Olursa kîyâmetde kadûn^c gibi dilâşûb
Cân ile eder halk-ı temennâ-yı kîyâmet
5. Dil-dâde-i kaddûnde kalur mî dahi nâmûs
Hak eylemesün kimseyi rüsvâ-yı kîyâmet

5 -T ; 6-T mağzûb-ı : matlûb-ı S ; 7 olursañ : iseñ İ
17/ Velehû eyzan AE velehû S 2 temâşâ-yı : temennâ-yı M ; 3
hîrâmuñ : firâkuñ İ ; 4 1. misra E'de : Kaddûn gibi olursa kîyâmetde
dilâşûb, şeklindedir. ; 5 kimseyi : kimse M

6. Rüsvâ-yı dü-kevn etdi beni ol kad ü kâmet
Şimdengirü ne bîm ü ne pervâ-yı kiyâmet
7. Nef^cî gibi yok pâyuña yüz sürmege çâre
Tutsam nola dâmânuñı ferdâ-yı kiyâmet
Mef^cûlü mefâcîlü mefâcîlü fe^cûlüün
AE143b T106a A107a M92a Ü147a S115b E91b İ92b

18

1. Reftârina vâbeste mühimmât-ı kiyâmet
Eylerse o kâmet nola isbât-ı kiyâmet
2. Dünyâyi esîr etdi o reftâr aceb mi
Vakf olsa temâşâsına evkât-ı kiyâmet
3. İmdâd-ı nigâh ile cihângîrî-i fitne
Aşûb-ı hîrâmiyla mübâhât-ı kiyâmet
- E92a 4. Ol şîve-i reftâre kim olursa giriftâr
Dünyâda mübârek ola âfât-ı kiyâmet
5. Sâyeñ gibi yanînca sürünmek yeter aña
Nef^cî'ye ger olursa mükâfât-ı kiyâmet
Mef^cûlü mefâcîlü mefâcîlü fe^cûlüün
AE144a T106a A108a M92b Ü147a S115b E91b -î

19

1. CUşşâk ile tolsun der iseñ kûy-ı mahabbet
Gösterme rakîb olmayana rûy-ı mahabbet

6 kad ü : kad-i Ü 6 ve 7 T'de yer değiştirmiştir. ;7 pâyuña :
pâyuña î

18/ Velehû eyzan AE velehû S , T'de ken. 3 aşûb-ı : aşûb-ı +mübâ Ü ;
Nef^cî'ye : Nef^cî ki T

19/ Velehû eyzan AE velehû S

2. Kim görse olur ğamzene elbette giriftâr
Yâ Rab ne füsün eyler o câdû-yı mahabbet
3. ‘Uşşâkı esîr etmek ise ‘âdet-i ȝamze
Hübâni şikâr eylemedür hûy-ı mahabbet
4. Kane boyadı kûyuñı seylâb-ı sirişküm
Hûn-ı dil ile taşdı meger cûy-ı mahabbet
5. Nef’î gibi mest añlama bîhûş görürsen
Almışdur olan aklımız dârû-yı mahabbet
Mef-ülü mefâc-ılü mefâc-ılü fe-ülün
AE143a T106a A107b M91b Ü146a S115A E92a İ92b

20

1. Aldukça ele ȝamzeleri sâz-ı mahabbet
Dünyâyi tutar nagme-i şehnâz-ı mahabbet
2. Kim söyleşür ol çeşm-i füsün-sâz iel zîrâ
Her bir müje bir nâdire-perdâz-ı mahabbet
3. ‘Âşık nice ketm edebilür râzî tururken
Ol ȝamze-i fettân gibi gammâz-ı mahabbet
4. Gönlünde yer eylerse nola âşıkuñ olmaz
Bir bunculayın hemdem ü hem-râz-ı mahabbet
5. Ammâ yine ȝamzeyle müdârâ nice mümkün
Tâ olmayacak ‘âşık-ı ser-bâz-ı mahabbet
6. Hem öldürür üftâdesini hem eder ihyâ
Mahsûsdur ol âfete i^ccâz-ı mahabbet

2 ȝamzeñe : ȝamzeñi AEMSİ ; 4 kûyuni : kûyın T ; 5 dârû : câdû İ
20/ T'de ken. Velehû eyzan AE velehû S 1 ȝamzeleri : ȝamzelerin
T / nagme-i : ȝamze-i İ / şehnâz-ı : âvâz-ı M ; 3 edebilür : bilür Ü/
râzî : nâzi Mİ ; 4 bir : ger İ ; 5 serbâz-ı : dem-sâz-ı Ü

7. Rüstem gibi geh şaf-şiken-i leşker-i «usşşâk
 Nefçî gibi mest-i ser-endâz-i mahabbet
 Mefçûlü mefâcîlü mefâcîlü feçûlü
 AE143b T107a A108b M92b Ül46b S115a E92a İ93a

21

1. Meyhâne-i nâz olmış o çesm-i siyeh-i mest
 Her gûşe-i pür-fitnesi bir hâbgeh-i mest
 2. Hışm ile çeker gamzesi peymâne-i nâzi
 Âşûb-ı cihân olsa nola her nigeh-i mest
 3. Almış ele Rüstem gibi şemşîrini gamze
 Olmuş aña müjgânları şaf şaf siyeh-i mest
 4. Bezm-i Ceme revnak veremez olmayacak tâ
 Cârûb-ı der-i meygede perr-i küleh-i mest
- E92b 5. Mestâne niyâz eylese Nefçî nola yâre
 Maçzûr-ı kirâm-ı «ukalâdur güneh-i mest
 Mefçûlü mefâcîlü mefâcîlü feçûlü
 AE143b T106a A108b M91b Ül47a S115B E92a İ92a

22

1. Cibrîli helâk etse o çesm-i siyeh-i mest
 Maçzûr-ı kirâm-ı «ukalâdur güneh-i mest
2. Cibrîl degül Hîzr u Mesîhâ da olursa
 Oldürmemeye çâre mi var ol nigeh-i mest

21/AET'de ken. Velehû S 1 meyhâne-i : meyhâne İ ; 3 siyeh-i : sipeh-i M ; 4 Ceme : çemene İ / meygede : meygede-i MSİ

22/ AET'de ken. Velehû AES 1 Cibrîli : Ceraili T / etse : etdi Ü ; 2 Cibri : Cebrâ'il T Cibr M Cibrîli S

3. Câm olmayıacak ^câlem olur çeşmine târîk
Hûrşîd-i cihân-tâbise de şeb-küleh-i mest
4. Sûfî ne biliür kâdrini zevk-i mey-i nâbuñ
 Bilseydi ger olurdu hemân hâk-i reh-i mest
5. Ne bütgede ne Ka^cbe gerek ^câşıka Nef^ci
Hâk-i der-i meyhâne yeter secdegeh-i mest
 Mef^cülü mefâ^cılı mefâ^cılı fe^cülün
 AE143b T106a A109a M92a Ü147b S115B E92b İ93a

23

1. Her kimi esîr etse o çeşm-i siyeh-i mest
 Bir zahm urur elbetde aña her nigeh-i mest
2. Âşûb-i dil ü cân olicak gamze-i sâkî
 Mestâne ne işlerse sorulmaz güneh-i mest
3. Yüz sürmede hâk-i der-i meyhâneye hergün
 Eflâke ererse nola tarf-i küleh-i mest
4. Seng-i der-i meyhâneye kor başını düşde
 Zânû-yı melek olsa eger hâbgeh-i mest
5. Sûfî degülüm rind-i harâbatî-i ^caşkım
 Nef^ci gibi olsam ne ^caceb hâk-i reh-i mest
 Mef^cülü mefâ^cılı mefâ^cılı fe^cülün
 AE144a T106a A109a M92a Ü147a S115B E92b -i

24

1. Gamze mahmûr u girişme sâkî vü müjgân mest
 Olsa gördükce ^caceb mi ^câşık-ı hayrân mest

3 çeşmine : çeşme T ; 5 der-i : reh-i Ü
 23/ T'de ken. Velehû AES 2 gamze-i : gamze Ü ; 5 gibi : nola ATE
 24/ AET'de ken. Velehû AES 1 sâkî : sâkî Ü

2. Göz ucıyla nâz eder mestâne hem hançer çeker
 Görmedim ol ğamze-i câdû gibi fettân mest
3. Göñli açılmaz elinde câm-i gül-fâm olmasa
 Bâdesüz bâg-i behîst olsa sañur zindân mest
4. Başına çalsun tokuz câmını devrân bâdesüz
 Sabra kâdir mi kadeh pür olmasa bir ân mest
5. Oldı Nef^cî fikr-i la^cl-i yâr ile mest-i müdâm
 Bâde de nûş etse olmaz sûfî-i nâdân mest
6. Hak Te^câlâ pâdişâhuñ ömrin efzûn eylesün
 Etmez oldı devletinde yok yere efgân mest
 Fâ^cilâtün fâ^cilâtün fâ^cilâtün fâ^cilün
 AE144a T106a -A M93a Ü147b S115B E92b İ93a

S HARFİ

25

- E93a 1. Gamzen ne kadar olsa niyâz etmege bâ^cis
 Âhum olur ol mertebe nâz etmege bâ^cis
2. Allâh içün ey âh tolaş zülfine turma
 Ol silsile-i aşkı dırâz etmege bâ^cis
3. Zevki budur âlem-i aşkuñ ki hevâsı
 Olur dili pür-sûz u güdâz etmege bâ^cis
4. Rind iseñ eger âlem-i vahdet gibi olmaz
 Def^c-i gam-i tahkîk ü mecâz etmege bâ^cis

2 M'de ken.; 3 göñli : gönlüm Mî / elinde : elümde İ ; 4 câmını : câmında T ; 5 müdâm : harâb Ü / de : -İ / etse : eylerse İ ; 6 -AE eylesün : eyleye A, E

25/ Velehû eyzan AE Velehû S 3 zevki : zevk T ; 4 gam-i : gam ü M / tahkîk u : tahkîk-i İ

5. Nef^cî gibi gamzeñ de saña cân ile ‘âşık
 Budur dili hep mahrem-i râz etmege bâ‘is
 Mef^cülü mefâ‘îlü mefâ‘îlü fe‘ûlün
 AE144b T106b A109a M93a Ü148a S116A E93a İ93b

C HARFI

26

1. Ölmek âsân ‘âşıka bir dem firâk-ı yâr güc
 Böyle müşkil derd esîri hasteye tîmâr güc
2. ‘Âşk mühlik yâr gâfil mübtelâlar neylesün
 Biribirine derdini inkâr güc ikrâr güc
3. Gerçi ‘âşk izhârı bî-tâb olmayınca cûrm olur
 Dilber ammâ müdde‘â-fehm olicak inkâr güc
4. Yâr eger ‘âşik ne eylerse mahabbet iktîzâ
 Etmemek olur mahallinde anı izhâr güc
5. Olsa Nef^cî nola ger endîsesiyle hem-zebân
 Neylesün yâ sohbet-i yârân-ı nâ-hemvâr güc

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

AE144b T107a A109b M93b Ü148a S114b E93a İ93b

H HARFI

27

1. Pür-safâ dâ‘im dili bir şûh hemdemdir kadeh
 Tâ ezelden meclis-i rindâne mahremdir kadeh
2. Bezm-i bâga bir sebû-yı pür-mey ise g nca ger
 Bâg-ı bezme bir gül-i şâd-âb u hurremdir kadeh

26/ Velehû eyzan AE Velehû S 4 mahallinde : -î ; 5 hem-zebân : hem-‘inân M hem-nişîn İ / hemvâr : hemvâre AE

27/ Velehû S 2 sebû-yı : sebû T / şâdâb u : şâdâb-ı ÜS

3. Bir tutarsa pâdişâh ile gedâyi mey nola
 Hem sifâl-i meygede hem tâc-i Edhemdür kadeh
4. Gösterür dünyâyi mir'ât-i habâbında tamâm
 Kendü başka başına bir özge 'âlemdür kadeh
5. Nola pür-şevk etse dünyâyi dil-i Nefcî gibi
 Rûzgâra yâdgâr-ı meclis-i Cemdür kadeh
 Fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün
 AE144b T107a A109b M93b Ü148a S116A E93a İ93b

D HARFİ

28

1. Çekemem derd-i firâkuñ meded ey mâh meded
 Görmedin bunculayın bir ǵam-ı cângâh meded
2. Garažuñ cân ise ger ǵamzeñe fermân eyle
 Eylesün nâz ile bir şîve-i dil-hâh meded
3. Zabt-ı âh eylemedür 'âşika evvel çâre
 Ben ise âhsuz ârâm edemem âh meded
- E93b 4. Dâğlar lâle gibi tâzelendir miydi eger
 Ates-i sîneme âh etmese her gâh meded
5. Çîn-i zülfünde giriftâr kalurdu dil-i zâr
 Erişüp bâd-ı sabâ etmese nâgâh meded
6. Hâl pek müşkil eger etmez ise ey Nefcî
 Himmet-i Asâf-ı sâhib-dil-i âgâh meded

3 pâdişâh ile : pâdişâhına İ / mey nola : -İ ; 4 kendü : kendi
 ASEİ / başka : baş'ı İ ; 5 dil-i : dili TM / rûzgâra : rûzgâru İ /
 meclis-i : devlet-i T

28/ Velehû eyzan AE velehû S 1 mâh : yâr M ; 2 ǵamzeñe : ǵamzeñi
 T ; 5 -M S'de "tetimme" kaydıyla, giriftâr : perîşân İ / nâgâh : her
 gâh ME ; 6 pek : -İ

7. Hâfiż-i genc-i kerem hâzret-i Ahmed Pâşâ

Ki eder ehl-i recâya geh ü bî-gâh meded

8. Kaldım ayakda perîşân u mükedder ahvâl

Destgîr ol baña ey Âsâf-i Cemgâh meded

9. Böyle dermândelerün derdine dermân et kim

Her işüñde saña da eyleye Allâh meded

Feçilâtün feçilâtün feçilâtün feçilün

AE144b T108a A109b M193b Ü148b S116A E93a İ94a

R HARFİ

29

1. Yazanlar peykerüm destümde bir peymâne yazmışlar

Görüp mest-i mey-i aşık olduğum mestâne yazmışlar

2. Baña teklîf-i zühd etmezdi idrâk olsa zâhidde

Yazuklar kim anı âkil beni dîvâne yazmışlar

3. Degüldür gözlerinde sâye-i müjgâni uşşâkuñ

Hatuñ resmin beyâz-i dîde-i giryâne yazmışlar

4. Benim aşık ki rüsvâlikla tutdı şöhretüm şehri

Yazanlar kîssâ-i Mechnûni hep yabâne yazmışlar

5. Nice zâhirdür ey Nefî sözüñden dildeki sûzuñ

Yazınca nûsha-i şîrûn kalemler yâne yazmışlar

Mefâçîlün mefâçîlün mefâçîlün mefâçîlün

AE145a T107b A110a M95a Ü149a S116a E93b İ95a

8 mükedder : müşevves Ü ; 9 et kim : eyle TMÜİ

29/ Velehû S l olduğım : oldığım İ ; 3 ve 4 İ'de yer değiştirmıştır ; 4 rüsvâlikla : rüsvâlikda Mî / yabâne : efsâne İ ; 5 sözüñden dildeki sûzuñ : -İ ; 5 efsâne : yabâne İ

1. Ol ebrûlar ki levh-i cebhe-i cânâne yazmışlar
Cemâlî matla^cidur kim ser-i dîvâne yazmışlar
 2. Degül gird-i lebinde hattı ol "Isâ-demüñ güyâ
Du^câ-yı Hızrı bir mercâdan fîcâne yazmışlar
 3. Musavvirler yazup Ferhâdî kûh-i Bîsütûn üzre
Verüp destine tîse haylî üstâdâne yazmişlar
 4. Sanurlar halka halka dûd-i âhum evc-i a^clâda
Bir ejderdür ki sakf-i künbed-i gerdâne yazmişlar
 5. Bu tarz-ı hâsa ey Nef^cî yine şûret veren sensin
Nazîre söyleyenler ekserî efsâne yazmişlar
Mefâ^cilün mefâ^cilün mefâ^cilün mefâ^cilün
- AE145a T109a A110a M94b Ü149a S117b E93b İ95a

1. Degül hattı mu^canber sâye-i zülf-i siyâhidur
Degül ebrû-yı pür-çîn gamzenüñ perr-i külâhidur
- E94a 2. Ne gamze kahramân-ı kişver-ârâ-yı melâhat kim
Dizilmiş leşker-i müjgân anuñ saf saf sipâhidur
3. İki saf "asker-i hûn-hârdur güyâ ki müjgâni
Girişme aña saf-pîrâ vü serâsker nigâhidur
4. Girişme dil-firîbâne tegâfüllerle nâzende
Nigâh mestâne katl-i bî-günâh ile mübâhidür

30/ 1 cemâlî : cemâl-i İ ; 2 gird-i lebinde : dil-pesende İ ; 4 ejderdür : ejder Ü / sakf-i : sakfa İ

31/ Velehû eyzan AE Velehû S 1 pür :-İ / gamzenüñ : gamze İ / perr-i : -İ ; 2 melâhat : kıymâmet Ü ; 3 "asker-i hûn-hârdur : "asker-i hûn-Mâridur İ

5. Nice hâba varur ol gamze-i ayyâr kim çeşmi
Hezârân fitne-i mestânenüñ ârâmgâhidür
6. Hat-i nevhîzi ancak bir belâ oldı dile yołsa
Güzellik dilrubâlik şûhîlik yine kemâhîdür
7. Esîr oldı göñül çâh-i zenahdânuñda ey Nefî
Degüldür zülfî anuñ dûd-i pîçâpîç-i âhîdür
8. Halâs olmak ne mümkindür deme zinhâr o mahbesden
Hemân mevkûf-i hüsni iltifât-i pâdişâhîdür
9. O şâhenşâh-i zîşân u bülend-i kbâl-i devrân kim
Cenâbî pâdişâhân-i cihânuñ kıblegâhidür
10. Şeh-i meh-kevkebe Sultân Murâd-i ma'delet-güster
Ki dünyâya vücûdi râhmet-i mahz-i İlâhîdür
Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
AE147a T109b A112a M96a Ü150b S115b E93b İ96b

32

1. Ne tende cân ile sensüz ümîd-i sıhhat olur
Ne cân bedende gam-i firkatüñle râhat olur
2. Ne çâre var ki firâkuñla eglenem bir dem
Ne tâlicüm meded eyler visâle fîrsat olur
3. Ne şeb ki kûyuña yüz sursem o şeb ölürin
Ne gün ki kâm tin görmesem kıyâmet olur

5 hâba : câma İ ; 6 şûhluk : âşnâlik İ ; 8 mahbesden : mihnetden İ ; 9 zîşân u : zîşân-i M / cenâbî : cenâb-i İ / kıble-i : kubbe İ ; 10 ma'delet-güster : Kahramân-kevkeb T / dünyâya : dünyâ ile İ / mahz-i : feyz-i S

32/ Velehû eyzan S 3 ölürin : ölürum İ

4. Dil ise gitdi kesilmmez hevâ-yı ⁴aşkuñdan
Naşîhat eyledüğümce beter melâmet olur
5. Belâ budur ki alışdı belâlarunuñla göñül
Gamuñ da gelse dile bâ^cis-i meserret olur
6. Nedür bu tâlicile derdi Nef^cî-i zâruñ
Ne şûhi sevse mülâyim dedükce âfet olur
Mefâ^cilün fe^cilâtün mefâ^cilün fe^cilün
AE145b T107a A110b M95b Ü149a S116a E94a İ96a

33

1. Niçün şâh-ı nihâl-i gülde bülbül âşyân eyler
Bu günler hod mahabbet ehli terk-i hânmân eyler
2. Nola bu demde ⁴âşik mest ü dilber mey-perest olsa
Bu bir demdür ki hep şâh u gedâyi kâmrân eyler
3. Hoşâ feyz-i ferah-bahş-ı nesîm-i subh-ı cân-perver
Ki hem gam mürdesin ihyâ kîlur hem şâdmân eyler
- E94b 4. Benefşe kâmet-i ham-geste ⁴arz etmek temâşâdur
Bu fasluñ hükmî hod pîr-i dütâyi nev-cevân eyler
5. Serâpâ nerkis encüm gül meh-i tâbâne dönmişdür
Bahâruñ sun^cını gör kim zemîni âsmân eyler
6. Müzeyyen reng ü bûy ile dil-i Nef^cî gibi gülşen
Meger ol cân-ı ⁴âlem gâhî geşt-i gülsitân eyler
Mefâ^cilün mefâ^cilün mefâ^cilün mefâ^cilün
AE145b T108b A110b M94b Ü148b S116b E94a İ95a

⁴ ⁴aşkuñdan : zülfinden M

33/ Velehû eyzan AE 2 mest ü : mest-i Ü/şâh u:şâh-ı AE; 3 ve 4 M'de
yer değiştirmiştir, bahş-ı : bahş u : bahş u M/hem : hep AEAÜ/kîlur :eder
MÜSİ ; 5serâpâ:ser-pâ A/bahâruñ :Hudânuñ Ü ; 6 bûy : bû S

1. Kâse-i ser kim yolunda ğarka-i hûnâb olur
Bahr-ı aşka geh habâb olur o geh girdâb olur
 2. Ahına incinme gâhî ‘âşik-ı dîvânenüñ
Neylesün bîçâre gördükce seni bîtâb olur
 3. ‘Aşkı olmaz yine hâlî hîç âb u tâbdan
Kendüsi bîtâb olursa dîdesi pür-âb olur
 4. Dil giriftâr olmamak kâbil mi bend-i zülfüñe
Anı dâme çekmege her halka bir kullâb olur
 5. ‘Arif ol ìgam çekme Nefcî böyle kalmaz rûzgâr
Lutf eder bir gün Hudâ elbette feth-i bâb olur
Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün
- AE147a T107b A112a M96a Ü150b S117b E94b İ96b

1. Ah u feryâd ile dil her ne zamân dâd ister
Kahramân-ı nigehi hism ile cellâd ister
2. Olmaz ol ìgamze-i cellâd gibi bir âfet
Ki ne tîg-ı müje ne hançer-i pûlâd ister
3. Dil ise bend-i ham-ı silsile-i zülfinde
Ne döyer mihnete ne cânnını âzâd ister
4. O sitemkâr-ı dilâşûb ise dildâdesini
Dâ’imâ bend-i belâ çekmege mu‘tâd ister

34/ TS'de ken. Velehû eyzan AE Velehû S 1 geh : ger T / o geh : aña T gehî İ ; 3 yine : hîç Ü / hîç : yine Ü / kendüsi : kendüm Ü kendisi İ ; 4 kullâb :girdâb E ; 5 feth-i : feth ü AEA

35/ Velehû eyzan AE velehû S 1 ne :-İ ;2 cellâd :fettân TMİ /âfet : âfet +şûh T / pulâd : fulâd MSİ ;3 1.misra M'de : Dil ise silsile-i bend-i gam-ı zülfinden, İ'de :01 ise silsile-bend-i gam-ı zülfinden : 4 bend-i belâ: cevr ü cefâ Ti

5. Kimse taklîd edemez sözde saña ey Nefcî
 Böyle pâkîze-gazel tabc-i Hudâ-dâd ister
6. Kimsede tabc-i Hudâ-dâd bulunmazsa eger
 Kilk-i callâme-i âlem gibi üstâd ister
7. Müftî-i mucize-perdâz ki idrâkinden
 Akı-i küll vâdî-i endîsede imdâd ister
 Feçilâtün feçilâtün feçilâtün feçilâtün
 AE147b T109a A112b M94b Ü151a S115b E94b İ94b

36

1. Felekde misli yok bir mâh-i mihr-efrûzumuz vardur
 Güzel sevmekde elhâk tâlic-i fîrûzumuz vardûr
2. Takınsun dilrubâlar gamzelerden tîg-i âşik-küs
 Bizüm de âhimuzdan nâvek-i dil-dûzumuz vardur
- E95a 3. Nola seyl-i sirişk-i çeşm-i giryân turmayup aksa
 Söyinmez sînede bir âtes-i cân-sûzumuz vardur
4. Güni günden yig olsun rûze-dârân-i gam-i aşküñ
 Demezler kim bizüm de cıydımuz nevrûzimuz vardur
5. Aceb mi bûriyâ-bâfân-i nazma kılmasak rağbet
 Bizim Nefcî gibi bir şâcir-i zer-dûzumuz vardur
 Mefâçîlün mefâçîlün mefâçîlün mefâçîlün
 AE145b T108a A110b M94a Ü149b S116b E94b İ94b

36/ Velehû eyzan AES 2 takınsuñ : tokınsuñ İ ,2 ve 3 M'de yer
 değiştirmiştir ; 3 ve 4 İ'de yer değiştirmiştir, sirişk-i : sirişküm
 AE / aksa : -ı ; 5 bûriyâ-bâfân : bûriyâ bakân İ

1. Mahşer olmuş sahn-i Kâğıthâne dünyâ bundadur
Cennet dönmiş güzellerle temâşâ bundadur
2. Bu da bir gündür kiyâmetden nişâni âşkâr
İste gör ol âftâb-ı ‘âlem-ârâ bundadur
3. Dilberüñ bâlâ-bülendi ‘âşıkuñ üftâdesi
Bir yere gelmiş bu gün a‘lâ vü ednâ bundadur
4. Añmasuñ sûfî dahî kesretde vahdet ‘âlemin
Yârı tenhâ avlayan ‘uşşâk-ı şeydâ bundadur
5. Cümleden ol gûne sermestân-ı sâhib-hâlden
Nef‘î-i şûrîde-i bî-bâk ü rüsvâ bundadur
Fâ‘ila_tün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün
AE146a T107b Allla M94a Ül49b S116b E95a İ94b

1. Söylesülmез çarh ile geh söyle gâhî böyledür
Münkalibdür bu cihânuñ resm ü râhi böyledür
2. Zâhid ol rind ol hemân sûretde kalma ‘ârif ol
‘âlem-i ma‘nâda hükm-i pâdişâhî böyledür
3. Gark eder bir noktada nûr-ı siyâha ‘âlemi
‘Arifüñ sermâye-i kilk-i siyâhi böyledür
4. Şubh u şâmi fark olunmaz âsmân-ı tab‘umuñ
Maşrîk-ı endîşemüñ hûrşîd ü mâhi böyledür

37/ Velehû eyzan AES 4 kesretde vahdet : vahdetde kesret M ;5
şûrîde-i : şûrîde vü Tî / rüsvâ : pervâ İ

38/ Velehû eyzan AE 3 siyâha : siyâhi İ

5. Yalıñuz Nef^cî degül güstâh-ı bezm-i ma^crifet
 Yoklasan cümle nedîmân-ı İlâhî böyledür
 Fâ^cilâtün fâ^cilâtün fâ^cilâtün fâ^cilün
 AE146a T109a Allla -M Ü150a S117a E95a İ95a

39

1. İhyâ eden endîşeyi feyz-i nefesümdür
 Endîşe benim tıfl-i dil-i nev-hevesümdür
 2. Ben mest-i mey-i meygede-i^caşk-ı Hudâyım
 Takdîr-i rikâbumda sebû-keş^casesümdür
 3. Oldum güher-i feyz ile deryâ-yı ma^cânî
 İ^crâb u hurûf-ı sühénüm hâr hasumdur
 4. Ol kâfile-sâlâr-ı reh-i Ka^cbe-i^caşkım
 Kim nâle-i^cuşşâk-ı sadâ-yı ceresümdür
 5. Olsam nola Nef^cî gibi Hallâk-ı Ma^cânî
 İhyâ eden endîşeyi feyz-i nefesümdür
 Mef^cûlü mefâ^cîlü mefâ^cîlü fe^cûlüün
 AE146a T109a Allla M95a Ü150a S117a E95a İ95b

40

E95b 1. Nâz ederse gamzesi^cuşşâk-ı zâra nâz eder
 Zülfî bir âşüftedür kim rûzgâra nâz eder
 2. Böyle şûha mübtelâ olmak ne güc^câşık degül
 Bulsa cümle dilberân-ı şîvekâra nâz eder

39/ Velehû eyzan Ae 1 endîşeyi : endîşe-i Tî ; 5 endîşeyi : endî-
 şe-i Tî

40/ Velehû eyzan AE 2 ve 3 S'de yer değiştirmiştir , olur : olup Ü

3. Çeşmi gâhî mest olur ruhsat verür nezzâreye
 Turmaz ammâ gamze ol'ahd ü karâra nâz eder

4. Dehare mağrûr olma ey gâfil ki bunda âdeme
 Tâli'i yüz döndürür gâhî sitâre nâz eder

5. Görmedim Nefcî gibi bir rind-i 'âlî-meşrebi
 Hem gedâ hem pâdişâh-ı kâmkâra nâz eder

Fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün
 AE146b T109b Alllb M95b Ü150a S117b E95b İ96a

1. Dil bir cevân-ı nevheves-i dilrübâ bilür
 Vasf edemem lisân ile ancak Hudâ bilür

2. Ammâ o deñlü tıfl-i nev-âmûz-ı nâz kim
 Ne 'âdet-i cefâ vü ne resm-i vefâ bilür

3. Çeşmi o deñlü mest iken erâb-ı dil yine
 Müjgân-ı hûn-feşânını sehm-i kazâ bilür

4. Yâ bilmesün mi 'ârif olan kim kazâ dahî
 Her bir nigâh-ı germini hâzır belâ bilür

5. Gelsün benimle var ise meydâne Nefcîyâ
 Bir böyle tarz-ı tâze vü nâdir edê bilür
 Mefcûlü fâ'îlâtü mefâ'îlü fâ'îlün
 S117b ken. -AETAMÜEİ

1. Çekdüğüm derdi ne hemhâne ne hemrâh bilür
 'Âşikim hâl-i dil-i zârumı Allâh bilür

3 nezzâreye : nezzâre İ

42/ Velehû eyzan AES 1 çekdüğüm : çekdigim TAMÜEİ

2. Dâd o zâlimden eger böyle kalursa nâzi
Ne figân-ı şeb ü ne âh-ı seher-gâh bilür
3. Söylesülmez nigeh-i şûhi caceb müstağnî
Ne zebân-ı dil ü ne şîve-i dil-hâh bilür
4. Gamzesi âtes-i sûzana girür bir câdû
Ne dil-i şucole-feşân ne calev-i âh bilür
5. Böyle dilber ne belâdur başuña ey Nefcî
Her nigâhını kazâ afet-i cângâh bilür
Feçilâtün feçilâtün feçilâtün feçilâtün
AE146b T109b Alllb M95b Ü150b S118a E95b İ96a

43

1. Vuşlat hevesin ko gam-ı hicrân ne belâdur
Var tâlib-i derd ol yüri dermân ne belâdur
2. Dâ'im tolaşup gezme ser-i kûyını yâruñ
Bilmez misin ol afet-i devrân ne belâdur
3. Ah etmemege çâre mi varcâşık-ı bîtâb
Habs-i nefes ü çâk-ı girîbân ne belâdur
4. Cemcîyyet-i hâtır mı kalur câşık olunca
İllâ gam-ı gîsû-yı perîşân ne belâdur
5. Dünyâyı girişmeyle esîr eyledi bilmem
Câdû mîdur ol gamze-i fettân ne belâdur
6. Göz habsine saldı dili mestâne nigehle
Bir gûşede meyhâne vü zindân ne belâdur

2 figân-ı şeb ü : figân u dil - İ ; 4 dil-i : dili AE

43/ Velehû eyzan AE Velehû S 3 Mî'de 6.beyt, etmemege : etmege
A / var : -S / habs-i : habs ü T / nefes : 4 Mî'de 5.beyt ; 6 Mî'de 4.
beyt, dili : dil-i İ

7. Biz rind-i sebük-rûh-i cihânınız bize hemdem
 Rind olmayacak sıklet-i yârân ne belâdur
8. Var hâk-i reh-i ehi-i dil ol kaçma sitemden
 Erbâb-i dile gayret-i akrân ne belâdur
9. Nefcî sözüni vird-i zebân eyledi câlem
 E96a Simdengirü yâ defter ü dîvân ne belâdur
- Mefcûlü mefâcîlü mefâcîlü feçûlüün
 AE146b T108b A112a M95a Ü149a S115b E95b İ95b

Z HARFİ

44

1. Rindân-ı harâbatî vü mestân-ı elestiz
 Mahşerde dahî câm-ı mey-i aşk ile mestiz
2. Yok bâde içün minnetümüz pîr-i muğâna
 Sâkî-i mey-i vahdet ile dest-be-destiz
3. Düşmezse nola gül gibi sâgar elümüzden
 Ne tâ'ib-i bîhûde vü ne tevbe-şikestiz
4. Dense ne câceb tabcumuza bahr-ı maçânî
 Sahbâ gibi bir hâlet ü cûrcâ gibi pestiz
5. Olsak nola Nefcî gibi rüsvâ-yı dü-câlem
 Hem aşık u hem şâcir ü hem bâde-perestiz
- Mefcûlü mefâcîlü mefâcîlü feçûlüün
 AE149b -T A114b M98b Ü153a S119A E96a İ98b

7 Mî'de 8.beyt ,cihânınız : cihândur İ ; 8 Mî'de 7 AETAÜS'de 9.
 beyt ; 9 AETAÜS'de 8. beyt

44/ Velehû S 1 harâbatî vü : harâbatî-i AEM / mey-i : Cem-i M;
 2 ile : içün İ ; 3 düşmezse : düşmezse +yne İ / elimüz : elimüzden AE
 M'de 3 ve 4 yer değiştirmiştir

1. Erişdi bahâr oldu yine hemdem-i nevrûz
Şâd etse nola dilleri câm-i Cem-i nevrûz
2. Gül gibi cihân oldu yine hurrem ü handân
Gör neyledi feyz-i eser-i makdem-i nevrûz
3. Yılda bir olur bu dem-i ferhunde aceb mi
Olmazsa her eyyâmda ger âlem-i nevrûz
4. Rind isen eger ko heves-i bâğ-i bihişti
Cennet mi degül bezmgeh-i hurrem-i nevrûz
5. Nefcî yaraşur bu gazeli eylese taksîm
Bülbül gibi bir mutrib-i mucciz-dem-i nevrûz
6. Bezm-i şehe bu nazm ile olsan güher-efşân
Gûyâ ki gülîstâne düşer şebnem-i nevrûz
7. Arâyış içün bezmini Sultân Murâduñ
Erişdi bahâr oldu yine hemdem-i nevrûz
Mefcûlü mefâcîlü mefâcîlü feçûlü
AE149b -T A115a M98b Ü153a S119B E96a -i

1. Aşık olduk dâm-i zülf-i yâre düşdi gönlümüz
Akla uyduk bir garîb âvâre düşdi gönlümüz
2. Gamdan âzâd olmağa bilmem ne çâre eylesek
Kaldı hayretde aceb bîçâre düşdi gönlümüz

45/ Velehû eyzan AE Velehû S 1 câm-i : câme M ; 2 oldu yine:
yne olup E

46/ AETA'da ken. Velehû S 1 uyduk : uyduñ A ; 2 olmağa : olmadım
T / eylesem : eylesek AE / bîçâre : âvâre Ü

3. 'Âşik olmakdur yine evlâsı ammâ derd bu
Bir mülâyim âfet-i mekkâre düşdi gönlümüz
4. Çeşmi bir zahm urdu tîg-i gamze-i bûrrân ile
Göz yumup açınca yüz biñ pâre düşdi gönlümüz
5. Fâriğ olsak nola dilber sevmeden Nefcî gibi
Hüsni hulk-i şâh-i meh-dîdâre düşdi gönlümüz
- E96b 6. Sevkîmüz yok zevk-i câm-i lacl-i nâb-i dilbere
Şîr-i hâkân-i şeker-güftâre düşdi gönlümüz
7. Hażret-i Sultân Murâd Hân-i kerîmü's-şân kim
Şevk-i medhiyle garîb efkâre düşdi gönlümüz
8. Cüst ü cû etdük nazîrin 'âlem-i endîsede
İztîrârî vâdî-i inkâre düşdi gönlümüz
Fâcilâtün fâcilâtün fâcilâtün fâcilün
AE149a T11la A113a M99a Ü153a S119A E96a -î

1. Baht uyansa hâba varsa dîde-i bîdârimuz
Düşde bârî gayrıdan tenhâ düşürsek yârimüz
2. Gökde her bir ahtere yüz biñ şerâr eyler kîrân
Kevkebe basdurdu çarhı âh-i âtes-bârimuz
3. Şâh-i aşkız her ne emr etsek musahhardur felek
Oldı mâh-inevle hidmetkâr-i hançer-dârimuz

4 bûrrân ile : berrâk ile T / biñ : -S , S'de "tetimme" kaydıyla ;
5 dilber sevmedin Nefcî gibi : Nefcî gibi dilber sevmeden S / hüsni
hulk-i : hulk-i hüsni AE hulk-i hüsni M ; 6 -AE ; 7 -AE ; 8 cüst ü
cûda : cüst-cûda Eİ / nazîrin : nazîrin +görmedük T

47 Velehû eyzan AE 1 âtes-bârimuz : âtes-pâremüz AEA ; 3 M'de
5.beyt

4. Biz hazân u hâr kaydından beri bülbülleriz
 Sine-i pür-dâgımızdur bâgımız gülzârimuz
5. Biz reh-i çaşk içre terk-i ser kîlan âşiklarız
 Çıkmasa Ferhâd-veş başa aceb mi kârimuz
6. Bezm-i gamda cismimüz bir şemc-i sevk-engîz olur
 Ateş-i dilden tutussa gûşe-i destârimuz
7. Bâde-i çaşka hum olmuş bir tabîc-atden çıkar
âlemi mest etse ey Nefcî nola eşcârimuz
 Fâcîlâtün fâcîlâtün fâcîlâtün fâcîlün
 AE147b T110a A113a M96a Ü151a S118a E96b İ97b

1. Eşk ile sînedeki şerhayı nemnâk ederiz
âşikiz mihrü mahabbet yolunu pâk ederiz
2. Kendimizden ne kadar bîhaber etse bizi çaşk
 Ol kadar zevk-i gam-ı firkati idrâk ederiz
3. Çekmesün diyü taçab girmede peykâni dile
 Tîrûne karşı turup sînemüzi çâk ederiz
4. Yine sen istedügün yerde gezersin güzelim
 Cismimüz yok yere yolunda hemân hâk ederiz
5. Nazmımızla nola kılsak gâmi şevka tebdîl
 Zehri ey Nefcî biz efsün ile tiryâk ederiz
 Feçilâtün feçilâtün feçilâtün feçilün
 AE148a T110a A113a M97a Ü151a S118b E96b İ97b

4 M'de 6.beyt ; 5 M'de 3. beyt ; 6 M'de 4. beyt , şemc-i sevk-engîz : sek-i şemc-engîz İ

48/ Velehû eyzan AES 1 şerhayı : şerha-i M / mihr ü : mihr-i M ;
 2 kendimizden : kendimizden İ / gam-ı : gam u M ; 3 tîrûne : tîrine İ/
 tur_up : tutup Ü ; 4 istedügün : istedigin TSI

1. Esrâr-ı lebûn söylemeziz gerçi hamûşuz
Ammâ ki hum-ı mey gibi pür-cûş u hurûşuz
2. Cevrûn çekerek zevk-i gam idrâk olunurdu
Müşkil bu ki biz çaşk ile bî-tâkat u hûşuz
3. Nâgeh getürür diyü sabâ müjde-i vaşluñ
Başdan ayağa şâh-ı gül-i ter gibi gûşuz
- E97a 4. Zâhid bizi kor gayra satar şimdi riyâyi
Duymış bizi kim mu^ctekid-i bâde-fürûşuz
5. Nef^cî gibi tâ'ib degülüz dilber ü meyden
Biz añlar ile leb-be-leb ü dûş-be-dûşuz
Mef^cülu mefâcîlü mefâcîlü fe^cüluñ
AE148a T110b A113a M151b S118b E96b İ97b

1. Sahbâ yerine zehr-keşân-ı gam-ı çaşkız
Reşk etme bizüm câmumuza biz Cem-i çaşkız
2. Bir zevk komış hikmet-i Hak meşrebimüzde
Kim mest-i gam ârâm-ı dil-i hurrem-i çaşkız
3. Çok mı bu kadar feyz bize ehl-i diliz hem
Perverde-i rindân-ı Mesîhâ-dem-i çaşkız
4. Nâz eyleyemez hîç bize gamze-i dilber
Biz rind-i melâmet-zede-i âlem-i çaşkız

49/ Velehû eyzan AE 1 ki : -Ü ; 2 bî- : bir İ ; 3 nâgeh : tâ ki
AE İ / müjde-i : müjde T

50/ Velehû eyzan AE Velehû S 2 Hak : -T / dil-i : dil ü M ; 3
ehl-i diliz hem : ehl-i diliz biz E gamze-i dilber M ; 4 M'de 6.beyt

5. Bir ǵamzeye biñ nâz ederiz istesek ammâ
Kîrât ile ma^ckûl bilür sersem-i çaşkız
6. Tursak ne aceb ger saf-i müjgâna mukâbil
Başka başına her birimüz Rüstem-i çaşkız
7. Olsa sözümüzde nola te'sîr-i cibilli
Nef^cî gibi bîgâne degül mahrem-i çaşkız
Mef^cülü mefâcflü mefâcflü fe^cülün
AE149a T11la A114a M97a Ül52a S119A E97a i98a

51

1. Erbâb-i ǵamız âşık-i dildâde-i çaşkız
Öldürse bizi ǵam yine âmâde-i çaşkız
2. Nâz etsek olur ǵamze-i hûbânede gâhî
Yârân-i tenük meşreb-i şehzâde-i çaşkız
3. Ne turra esîr etmege kâdir ne girişme
Kimse bizi bend edemez âzâde-i çaşkız
4. Cem gibi nola çekmez isek renc-i humâri
Rindân-i sabûhî-zede-i bâde-i çaşkız
5. Sûfî gibi münkir degülüz keyf-i şarâba
Biz mu^ctekid-i mûrşid-i seccâde-i çaşkız
6. Yok tâkatımız kûyuña yüz sùrmega yârûn
Mestân-i harâbatî vü üftâde-i çaşkız

5 M'de 4. beyt, bir : biz İ ; 6M'de 7. beyt; 7 M'de 5.beyt

51/ Velehû eyzan AE Velehû S 2 yârân-i : nâzân-i T ; 6 mestân-i : mestâne , S'de "tetimme" kaydıyla

7. Nefcî gibi mâ'il degülüz şîve-i nazma
 Meftûn-ı edâ-yı gazel-i sâde-i faşkız
 Mefcûlü mefâcîlü mefâcîlü feçûlün
 AE149a T110a A114b M98a Ü152b S119A E97a İ98b

52

1. Gamzesi mahmûr u çeşmi nîm-mest-i hâb-ı nâz
 Biribirine nezâketle eder işrâb-ı nâz
2. Katl-i ıusşâk etmeden çâr eylemezdi gamzesi
 Olmasa şemşîr-i istignâsı ger şâdâb-ı nâz
- E97b 3. Bir nigehle Kahramânı katl eder Rüstem gibi
 Baksañ ammâ çeşmine bir hâste-i bî-tâb-ı nâz
4. Her nigâhi bir belâ-yı nâgehânîdür dile
 Gayrı dilberler gibi lâzım degül esbâb-ı nâz
5. Kime şekvâ eylesün bîçâre Nefcî neylesün
 Gamzesi mahmûr u çeşmi nîm-mest-i hâb-ı nâz
 Fâcilâtün fâcilâtün fâcilâtün fâcilün
 AE149b T110a A115a M98a Ü153b S119B E97a İ98a

53

1. Olmuş o şûh o mertebe mest-i şarâb-ı nâz
 Kim bâde içre çaksine eyler çitâb-ı nâz

52/ T'de ken. Velehû eyzan AE Velehû S 1 mahmûr u : mahmûr-ı M /
 mest-i : mesti M / nezâketle eder : eder nezâketle İ ; 3 ammâ : -İ ; 4
 lâzım : azîm İ ; 5 şekvâ : şekve M

53/ T'de ken. Velehû eyzân AE Velehû S 1 hârâb-ı : şarâb-ı M /
 içre : içse İ / çaksine : çaks İ

2. Kalmazdı rûzgârda bir zinde ‘âşıkı
Ger olmayaydı gamzesi mest-i harâb-ı nâz
3. Bir Kahramân-ı şûhdur ol gamze gûiyâ
Olmuş musâhibi nigeh-i pür-hicâb-ı nâz
4. Çeşmi hadeng-i hismî yine kıldı der-kemân
Ebrûlarına düşse nola piç ü tâb-ı nâz
5. Nef*î görevdi bu gazel-i pür-niyâzını
Tahsîn ederdi gamze-i hâzır-cevâb-ı nâz

Mef*ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün

AE150a T110b A115b M97b Ü153b S119b E97b İ98a

54

1. Kirmada ‘usşâkî hep tîg-ı cihân-tâb-ı nâz
Gamzesi ammâ yine mest-i şeker-h^vâb-ı nâz
2. Gamze degül ‘âleme turfa belâdur ki hiç
Halkı esîr etmege istemez esbâb-ı nâz
3. Def*-i humâr etmege tâkatı yok çesminiñ
Turmaz eder dâ'imâ gamzesi işrâb-ı nâz
4. Dâmen-i zülfinden el çekmez idi dil eger
Pençesini burmasa pençe-i pür-tâb-ı nâz
5. ‘Aşık eder miydi hiç sencileyin ‘ârifi
Bilmese Nef*î o şûh şîve-i âdâb-ı nâz

Müfte*ilün fâ‘ilün müfte*ilün fâ‘ilün

AE150a T110b A115b M97b Ü153b S119B E97b İ97b

2 olmayaydı : olmasaydı MÜS ; 3 musâhibi : musâhib mi İ
54/ T'de ken. Velehû eyzan AE Velehû S 1 tîg-ı : tîgî İ ; 4 dil
eger : dahi dil T / burmasa : görmese T ; 5 âdâb-ı : ahzâbı M

1. Aşüfte esîrân-ı ham-ı zülf-i dütâyız
Dîvâne degül silsile-cünbân-ı belâyız
 2. Bilmem ne fûsûn eyledi ol turra-i câdû
Kim böyle serâsîme vü aşüfte-nümâyız
 3. Top eylemişiz kelleyi çevgân-ı belâya
Meydân-ı mahabbetde yeler bî-ser ü pâyız
 4. Ahile perâkende gubâr-ı dil-i ‘aşkız
Ne teşne-i şebnem ne taleb-kâr-ı sabâyız
 5. Bir dâme tutulmaz dilimiz turradan özge
Zîrâ kafes-i ‘aşkdan âzâde Hümâyız
 - E98a 6. Pîşânî-i hûrsîde düşer sâyemüz ancak
İsbât-ı vûcûd eylemiz erbâb-ı fenâyız
 7. Sâhir degül şâciriz ammâ söze gelsek
Nefcî gibi mu‘ciz-dem ü pâkîze-edâyız
Mefcûlü mefâ‘îlü mefâ‘îlü fe‘ûlün
- AE148b -T Al14a M98b Ü152b S118b E97b İ98b

1. Bâde gam verür bize biz ‘âşik-ı dîvâneyiz
Gelmedin bu bezme câm-ı ‘aşk ile mestâneyiz
2. Çekmeziz renc-i humârı ‘ömürümüzde gerçi biz
Gam degül mahmûr olursak sâkî-i meyhâneyiz

55/ S'de ken. Velehû eyzan AE Velehû S 2 turra-ı : gamze-i Ü ; 4 ne teşne-i : endîşe-i İ ; 5 tutulmaz : togmaz İ / kafes-i : şems-i İ ; 7 mu‘ciz dem ü : mu‘ciz-dem-i AEASI

56/ Velehû eyzan AE Velehû S

3. "Aşık-ı yek-reng ü rindân-güşâde-meşrebiz
 Bezm-i hâs-ı vahdete hem bâde hem peymâneyiz
4. Hem gülüz hem bülbülüz germiyet-i aşk ile biz
 Dâg-ı derde şucle vü şem-i gama pervâneyiz
5. Rind-i aşkız hâsılı Nefî-i bî-pervâ gibi
 Âşnâya âşnâ bîgâneye bîgâneyiz
 Fâcilâtün fâcilâtün fâcilâtün fâcilün
 AE148b T110b A114a M97a Ü151b S119a E98a -i

57

1. Gözi meyhâne-i nâz u kaşı mihrâb-ı niyâz
 Yaraşur her ne kadar etse niyâz ehline nâz
2. Sabra tâkat mı kor âh etmemeye dillerde
 O girişme o hîrâm ol reviş-i sabr-gûdâz
3. Görmedim gamze-i fettâni gibi şûh-ı cihân
 Süret-i fitnede bir dilber-i uşşâk-nevâz
4. Böyle pîrâste vü bûkalemûn-hüsün olmaz
 Kendü güyâ ki melek gamzeleri şubede-bâz
5. Güft ü gûy-ı dili bilmez görinür gamzeleri
 Şîvede her nigehi sâhir-i maçnâ-perdâz
6. Dil-i Cibrîli şikâr eylemek ister zülfî
 Nola eylerse Hümâ gibi yukardan pervâz

4 şem-i : bezm-i M

57/ Velehû eyzan AES 2 reviş-i : nigeh-i AETMS ; 3 şûh-ı cihân :
 bir câdû T ; 4 melek : melek +ü M ; 5 ve 6 İ'de yer değiştirmiştir,
 görinür : geçinür M / nigehi : ne ki T

7. Sen de Nefcî dilünü kurtar eger kâdir iseñ
 Sözi yâ silsile-i zülfî gibi etme dırâz
 Feçilâtün feçilâtün feçilâtün feçilün
 AE148b T110b A113b M98a Ül52a S118b E98a İ97b

58

1. Rüstem-i ehl-i dilim 'aşk kemânum çekemez
 Pâdişâh-ı sühanim fitne nişânum çekemez
2. Aftâb olsa eger kevkeb-i câh ile hasûd
 Kîn-i şemşîr-i cihângîr zebânum çekemez
3. Mest-i meyhâne-i feyzîm yine rindân-ı cihân
 İttifâk etse biri rîtl-i girânum çekemez
4. Baña bir dilber-i şûh olsa hemân hâzır-vakt
 İntizârı dil-i fettân-ı cihânum çekemez
- E98b 5. Dili dilberden anuñçün sakınur endîşe
 Ğam-ı 'aşkı bilür ol âfet-i cânum çekemez
6. Bileli kendümi ben gönlümi 'âşik buldum
 Bâr-ı gayrî ten-i bîtâb ü tüvânum çekemez
7. Nefcî'yim kimse benim gibi şetâret edemez
 Hîç bir kimse dahî derd-i nihânum çekemez
 Feçilâtün feçilâtün feçilâtün feçilün
 AE148a T109b A113b M96b Ül52b S118a E98a İ96b

S'de ken. Velehû eyzan AE Velehû S 2 hasûd : 'adû M ; 6 kendümi :
 kendimi İ / gönlümi : gönlüme MİS / bâr-ı bârı TE

Ş HARFI

59

1. Sûfî bu sûreti gel maçnî-i takvâya degiş
Kalbi pâk et nemedi atlas u dîbâya degiş
2. Dem bu demdür be-hey idrâksüz endîşeyi ko
Kevseri havzı ile sâgar-ı sahbâya deGetInstance
3. Feyz bir demde erür âdeme zinhâr o demi
Bul ne bu câleme ne-âlem-i ferdâya degiş
4. Yıkłasañ noktada mevcüddur esrâr-ı hûrûf
Rind iseñ gafleti ko kesreti tenhâya deGetInstance
5. Olsa pür-gevher-i esrâr-ı maçânî câlem
Sen yine anı dil-i Nefcî-i şeydâya degiş
Feçilâtün feçilâtün feçilâtün feçilün
AE148a T109b A113b M96b Ü152b S118a İ96b

60

1. Oldukça dilden âtes-i âhum zebâne-kes
Bir şemc-i bî-fürûga döner gûiyiyâ güneş
2. Nevrûz erişdi başladı nerd oynamaga çarh
Hasmâne rûz u şeb nola ger atsalar düşes
3. Hâlün caceb mi olsa cizârunda dil-firîb
Rûma düşünce kâbil olur merdüm-i Habes
4. Aşık surâhî gibi eder varını nisâr
Dilber güşâde-meşreb olunca piyâle-veş

59/ Velehû eyzan AE 2 endîşeyi : endîşe-i TM ; 3 demde : demdür
AÜEİ / ferdâya : bâlâya T ; 5 sen yine : yine sen AEAÜE

5. Dil küştîgîr-i carsa-i nazm oldu Nefcîyâ

Tutsun anuñla kuvvet-i tabci olan güres

Mefcûlü fâcilâtü mefâcîlü fâcilün

E 98b -AETAMÜSİ

K HARFI

61

1. Görse hüsnün olur elbette her âdem câşik

Nice olmasun o mehpâreye câlem câşik

2. Kahramân gamze-i fettânuña meftûn u esîr

Çeşm-i câdû-yı sihir-sâzına Rüstem câşik

3. Söylesür gamze-i fettân ile rindâne yine

Ne kadar olsa gam-ı câşik ile sersem câşik

4. İztirâb-ı dil-i bîtâb anı râhat kor mü

Gamze katl eylese turmaz yine epsem câşik

5. Zevk-i vuşlatda hakîkatde bilinmez elhâk

Cân fedâ etmeyecek yâre mukaddem câşik

E99a 6. Güft ü gûy-ı nigehün dil nice idrâk eyler

Az-çok olmasa ger gamzeye mahrem câşik

7. Ehl-i dil bâde vü dilbersüz olur mü bir dem

O da Nefcî gibi hem şâcir ola hem câşik

Feçilâtün feçilâtün feçilâtün feçilün

AE151a T111b A116a M99b Ü154b S121A E98b İ99b

61/ Velehû eyzan Ae Velehû S 1 mehpâreye : mehpâre T ; 3 rindâne : rindân T ; 4 iżtirâb-ı : iżtirâbı T / eylese : eyler ise İ / epsem :-İ; 5 -T elhâk : hergiz Ü câşik İ ; 5. beytin 2. misrai T 'de 6.beytin 2. misrai , dil : ol M / eyler : etsün M / nigehin : kühén-i İ ; 7 ola: ol İ

63

1. Yâre derdüm diyemem bezm-i şarâb olmayıcak
Cûrmüm ikrâr edemem mest-i harâb olmayıcak
2. Aftâb ol ruh-ı pür-tâba nazîr olsun mı
Bu yakar âlemi bir lahza nikâb olmayıcak
3. Cezbe-i hüsni göñül hattuña taclîk eyler
Nice hall etmek olur anı kitâb olmayıcak
4. Tatalum rûz-ı şumâr olsa kim eyler daevâ
Etdügin zulme senün hadd ü hisâb olmayıcak
5. Sen bu rüsvâlıgı ey Nefcî komazsin elden
Yârdan yine saña hism u citâb olmayıcak

Fe'cilâtün fe'cilâtün fe'cilâtün fe'cilün
AE150b T111b A116a Ü154b S120b E99a İ99a

64

1. Gamze-i tîg-kes ü çesm-i sihir-sâzına bak
Kasd-i cân eyler iken şîvesine nâzına bak
2. Kahramân karşı turur mı gör o müjgânlara
Leşker-i gamze-i mest-i sipeh-endâzına bak
3. Fitnede turralarınıñ yed-i tûlâsını gör
Şîvede gamzesinüñ sihrine içcâzına bak
4. Nice ârâstedür şîve ile ser-tâ-pâ
Rûzgâruñ hele ol dilber-i mümtâzına bak
5. Gamze-i nerkis-i mahmûrların seyr eyle
Cilve-i serv ü sehî-kadd-i ser-efrâzına bak

63/ Velehû eyzan AE 1 mest-i : mest ü TMSİ ; 2 nazîr : nezzâr M

64/ Velehû eyzan AE Velehû S 3 ve 4 M'de yer değiştirmiştir ; 5 -M

6. Var mı Nefcî gibi üstâd-ı sühân insâf et
 İhtirâc-ı kalem-i nâdire-perdâzına bak
 Feçilâtün feçilâtün feçilâtün feçilün
 AE150b T112a A116a M100a Ü154b S121A E99a i99b

K HARFI

65

- E99b 1. Sînemi deldi müjen okları tâ cânuma dek
 Söyle ebrû-yı kemândâruña tutsun çekerek
2. Tîr-i âhum yine bir demde erişdi felege
 Şehper-i bâl-i melekendür aña sanki yelek
3. Çâşık oldur ki rakîbi ola aklâ ednâ
 Sevdüigin yaçnî seve yerde beşer gökde melek
4. Biricik ehl-i dil ü tabâa da gün göstere
 Bu kadar çaksine devr eylemese çarh-ı felek
5. Kadrium aňlar katı az olsa nola ey Nefcî
 Çok hünerdür gazeli böylece pâkîze demek
- Feçilâtün feçilâtün feçilâtün feçilün
 AE151a T112a A116b M100b Ü155a S120b E99b i99b

66

1. O şeh cân u dile rahm eyleyüp dâd etdügin görsek
 Bir-iki zâr u nâşâdi felek şâd etdügin görsek
2. Gönül maçmûresin cevriyle vîrân etdi ol zâlim
 Gelüp insâfa bir gün yine âbâd etdügin görsek

65/ 1 tâ : çıkış M ; 2 yelek : melek AE ; 4 eylemese : eylemeye İ ;
 5 kadrium : kadüm Ü
 66/ Velehû eyzan AES 1 etdügin : etdigin Tİ / zâr u : zâvir-i A
 zâr-ı İ ; 2 maçmûresin : vîrânesin Ü

3. Kul etdi câlemi reftârına ol serv-i âzâdum
 Ne var bir bendesin lutfından âzâd etdügen görsek
4. Nice biñ hânâmâni bâda vermiş bir felekdür bu
 Anı âhiyla bir câşik da berbâd etdügen görsek
5. Ne mazmûnlar ne vâdîler bulur seyr eylesen Nefcî
 Yine bur tarz-ı hâs u tâze îcâd etdügen görsek
 Mefâcîlün mefâcîlün mefâcîlün mefâcîlün
 AE151a T112a A117a M100b Ü155a S122a E99b İ100a

67

1. Düşer gâhî caraknâk olsa zülf-i ham-be-ham nâzük
 Ruh-ı rengîni ammâ gül gibi hem tâze hem nâzük
2. Harîr-i zülfî pây-endâz olur anuñçün ol şûha
 Ayak basmaz yere ger olmasa fers-i kadem nâzük
3. Nezâketle tokun zülfine ey bâd-ı sabâ yâruñ
 Sakın dilden olur zîrâ dil-i erbâb-ı gam nâzük
4. Habâbin sâgar eylerdük mey-i nâb olsa ey sâkî
 Sarâbı câmile çekmezdi olsa tabc-ı Cem nâzük
5. Ne feyz alur dil ü destinden ey Nefcî kolur dâ'im
 Kalem câdû-yı 'Isâ-dem sühân hem şûh u hem nâzük
6. Cenâb-ı Aşaf-ı zîşân bilürse nola ger kâdrûñ
 Olur lâ-büdd dil-i mahdûm-ı pâkîze-şiyem nâzük

3 âzâdım ::âzâde M ; 5 hâs u : hâsa T

67/ S'de ken. Velehû eyzan AE 3 zülfine : zülfîye A ; 4 şarâbı : şarâb-ı AEİ / Cem : ham AE ; 5 destüñden : destünde M / şûh u : şûh-ı MÜ

7.Vezîr-i Murtazâ-sîret 'Alî Paşa ki pâyına
 Ederdi secde ger olaydı elçî-i 'Acem nâziük
 Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
 AE151b T112a A117a M100a Ü155a S122a E99b İ100a

N HARFİ

68

1. Muntazır cân u dil vefâna senüñ
 Merhamet yok mı mübtelâna senüñ
2. Seni ağıyâr ile gören câşık
 Nice sabr eylesün cefâna senüñ
3. Katı şûrîde dilsin ey bülbül
 Uymaz ehl-i çemen hevâna senüñ
4. Çekdi bîgâneler kenâra seni
 Fırkat el verdi âşnâne senüñ
5. Müşterî olsa şâ'ire Nefcî
 Kîymet olmazdı hîç bahâña senüñ
6. Gerçi çokdur cihânda ehl-i sühân
 Reşk eder cümlesi edâna senüñ
 Fe'îlâtün mefâ'îlün fe'îlün
 S121B -AETAMÜEİ

69

- E100a 1. Varamam kûyuna ağıyâr ile ceng etmeyecek
 Cenge âhengi kim etsün yine ben etmeyecek
2. Almasun cânumı Hâk pîr-i dütâ olsam eger
 Bezm-i aşkuñda senüñ kaddüni ceng etmeyecek

3. Bağlamaz seg yerine câşikini ol âhû
Dâğlar cismini hem-reng-i peleng etmeyicek
4. Dûd-ı âhum ko yüzin kabkara kîlsun felegün
Cevri terk etmez o bir söylece reng etmeyicek
5. Hep nazîre der idi şîrûne Nefcî suçarâ
Gazelüñ kâfiyesin böylece teng etmeyicek
Feçilâtün feçilâtün feçilâtün feçilün
E 100a -AETAMÜSİ

70

1. Gül gibi k`ide duhter-i rez perde-figenlik
Lâzım gelür erbâb-ı dile tevbe-şikenlik
2. Devr etmez idi bezmi usûl üzre kadehler
Mutrible meyûn olmasa mâbeyni düzenlik
3. Ol bâga döner dil gam-ı ruhsâr u hatuñla
Bir yanı çemenzâr ola bir yanı semenlik
4. Gencîne-i derd eyledi her gûsesini gam
Maçmûre-i hâtırda kalur mı dahi şenlik
5. Her dilden olur âb-ı musaffâ gibi cârî
Ey Nefcî nedür sende bu pâkîze-suhanlik
Mefcûlü mefâcîlü mefâcîlü feçûlü
T112b ken. -AEAMÜSEİ

L HARFİ

71

1. Tütî-i muçize-gûyum ne desem lâf degül
Çarh ile söyleşemem âyînesi sâf degül

2. Ehl-i dildür diyemem sînesi sâf olmayana
Ehl-i dil birbirini bilmemek insâf degül
3. Yine endîse bilür kadr-i dür-i güftârum
Rûzgâr ise denî dehr ise sarrâf degül
4. Girdi miftâh-i der-i genc-i maâni elüme
“Âleme bezl-i güher eylesem itlâf degül
5. Levh-i mahfûz-i sühandür dil-i pâk-i Nefcî
Tabc-i yârân gibi dükkânçe-i sahhâf degül
Feçilâtün feçilâtün feçilâtün feçilün
AE151b T112b A117a M101a Ü155b S122a E100a İ100b

72

1. Bezm-i bâg içre dönüp bir şemc-i cemc-efrûza gül
Verdi revnak meclis-i şâhenşeh-i nevrûza gül
2. Bülbülü nâlân edüp urmazdı âtes cânına
Olmasa mâ'il eger âlemde sâz u söze gül
3. Gonce midür sebz-gün berk içre yâ almiş ele
Bâde-i surh ile pür bir sâgar-i pîrûze gül
4. Dehre magrûr olma kim tâcın düşürmezdi yere
Olmasa mest-i gurûr-i devlet-i deh-rûze gül
5. Tabc-i Nefcî'den ki bâg-i nevbahâr-i feyzdür
Reng ü bû isterse gelsün eylesün deryûze gül
Fâçilâtün fâçilâtün fâçilâtün fâçilün
AE151b T113a A117b M101a Ü155b S122b E100a İ101b

3 ve 4 M'de yer değiştirmiştir, güftârum : güftârı İ ; 5 sahhâf : sarrâf E

72/ Velehû eyzan AES 1 cemc-i : bezm-i TAE ; 2 mâ'il eger âlemde : âlemde mâ'il eger İ ; 3 yâ : tâ M / pür bir : yer yer T ; 5 reng ü : reng-i A

1. *‘Arif ol ehl-i dil ol rind-i kalender-mesreb ol
Ne müselmân-ı kavî ne mülhid-i bî-mezheb ol*
 2. *‘Akla mağrûr olma Eflâtûn-ı vakt olsañ eger
Bir edîb-i kâmili gördükde tîfl-ı mekteb ol*
 3. *Aftâb-ı ‘âlem-ârâ gibi sür hâke yüzüñ
Kevkebe başdur cihâni hem yine bî-kevkeb ol*
- E100b 4. *Lâmekân ol hem maḥallünde yerüñ bekle yine
Gâh mihr-i ‘âlem-ârâ gâh mâh-ı Nehşeb ol*
5. *‘Aşık ol ammâ ‘alâyıkdan berî et gönlüni
Ne ham-ı gîsûya meftûn ne esîr-i gabgab ol*
6. *Hızra minnet çekme var soñra dil-i Nefcî gibi
Lûle-i Ab-ı hayât-ı feyz ile leb-ber-leb ol
Fâ‘ilâtûn fâ‘ilâtûn fâ‘ilâtûn fâ‘ilün*
- AE152a T113b A118a M100b Ü155b S121b E100a İ101a

1. *Hem կadeh hem bâde hem bir şûh sâkîdûr göñül
Ehl-i aşkuñ hâsılı sâhib-mezâkîdûr göñül*
2. *Bir nefes dîdâr içün biñ cân fedâ etsem nola
Nice demlerdûr esîr-i iştiyâkîdûr göñül*
3. *Dildedür mihrûñ ko hâk olsun yoluñda cân u ten
Ben ölürsem ‘âlem-i maçnâda bâkîdûr göñül*

73/ Velehû eyzan AE 1 müselmân-ı : müselmâni T ; 4 mahallünde : mahallinde AES / yerüñ : yine Ü / mihr-i : mîr-i İ

74/ Velehû eyzan AES 3 dildedür mihrûñ ko : dilde mihrûñ ko AE dilde mihrûndür ko İ / ben : -İ

4. Zerredür ammâ ki tâb-ı âftâb-ı çaşk ile
Rûzgâruñ şemse-i tâk u revâkîdur gönül

5. Etse Nefcî nola ger göñliyle dâ'im bezm-i hâs
Hem kadeh hem bâde hem bir şûh sâkîdûr gönül
Fâcilâtün fâcilâtün fâcilâtün fâcilün
AE152a T113a A117b M101 b Ü156a S122b E100b İ100b

75

1. Aşıkı Hızr olsa ger vermez amâni bilmış ol
Bilmez iseñ ol meh-i nâ-mihribâni bilmış ol

2. Gâfil olma göz yumup açınca tîr-i gamzeden
Görinüp gelmez belâ-yı nâgehânî bilmış ol

3. Gamzesi âşûb-ı cândur turrası dâm-ı belâ
Fitnedür ser-tâ-kadem ol dil-sitâni bilmış ol

4. Hâtır-ı uçşâk için hattına vermezse amân
Öldürür bu fitne-i âhîr zamâni bilmış ol

5. Kimse tahkîk edemez sâhir midür şâcir midür
Bir bilür yok Nefcîyi muciz-beyâni bilmış ol
Fâcilâtün fâcilâtün fâcilâtün fâcilün
AE152a T113b A118a M101b Ü156a S122b E100b İ101a

76

1. Yâr olmayacak câm-ı safâyı çekemez dil
Her neyse çeker böyle belâyi çekemez dil

4 tâk u : tâk-ı TM ; 5 ger : -T / göñliyle dâ'im : endîsesiyle i
75/ S'de ken. Velehû eyzan AE Velehû S 1 2er : da T ; 2 görünüp :
görinü M ; 3 Dil-sitâni : dil-sitân İ ; 4 fitne-i : fitne vü İ ; 5 sâhir
midür şâcir midür : şâcir midür sâhir midür AEMÜSİ
76/ Velehû eyzan AE Velehû S

2. Teh-cür̄c̄a-i hasret yeter âşüfte dimâgum
Peymâne-i lebrîz-i vefâyi çekemez dil
3. Hün-i dili bir zevk ile nûş etmede gamze
Ol lezzet ile zehr-i cefâyi çekemez dil
4. Aşk âfet-i ‘akl oldu ‘aceb turfa belâdur
Hem silsile-i zülf-i dütâyi çekemez dil
5. Mecnûn gibi yok silsile-cünbânlığı tâkat
Hem minnet-i imdâd-i sabâyi çekemez dil
- E101a 6. Düşdi nazarı âyîne-i gayba mukâbil
Aslâ keder-i çûn u çerâyi çekemez dil
7. Nefcî gibi bir rind-i sebük-rûh ile hemdem
Hem siklet-i yârân-ı şafâyi çekemez dil
Mefcûlü mefâcîlü mefâcîlü feçûlü
AE152b T113a A118a M101a ÜL56a S121b E100b İ100b

M HARFI

77

1. Gönüm katı rüsvâyî mestâne midür bilmem
Mestâne degülse ger dîvâne midür bilmem
2. Yâ şu‘le-i hüsn olmuş yâ şemc-i şeb-i hicrân
Elbette urur kendin pervâne midür bilmem
3. Koyup der-i cânâni yabanda gezen ‘âşik
Mecnûn ise de ‘aşka bîgâne midür bilmem

2 lebrîz-i : lebrîze A ; 3 ve 4 E'de yer değiştirmiştir, dili :
dil A bu M

77/ T'de ken. Velehû eyzan AE Velehû S 2 kendin : kendi kendin Ü ;
3 koyup der-i : koyupdur İ / yabânda : yâbâne İ

4. *“Aşkıyla giriftârin âvâre eden âfet
Leylâ ise de hüsni efsâne midür bilmem*
5. *Eşâruñ okundukca mest etmede yârâni
Nefî dil-i pür-feyzün meyhâne midür bilmem
Mefûlü mefâcîlün mefûlü mefâcîlün*
AE153b T115a A119b M102a Ü157b S124A E101a İ102a

78

1. *Bezm-i hayâle nağme-i sehnâzdur sözüm
Hüsni edâya gamze-i gammâzdur sözüm*
2. *Ben turfa rind-i şu^cbede-bâz-ı ta_hayyülüm
Ma^cnâ-yı sihr ü sûret-i i^ccâzdur sözüm*
3. *Sad-sâle mürde-i gama cân-bahş olur hemân
Gûyâ Mesîh-i mu^ccize-perdâzdur sözüm*
4. *Tenhâ düşürmeyince demem yâre derdümü
Ser-bestे arz-i hâl-i dil-i râzdur sözüm*
5. *Meşk istemezse mutrib-i hâmem aceb midür
Bî-perde her terâneye demsâzdur sözüm*
6. *Rûh-ı revân-ı Urfî-yi şâd eylesem nola
Reşk-i nevâ-yı Hâfiż-ı Şîrâzdur sözüm*
7. *Nefî ne söz edâsına Urfî vü Hâfiżun
Ammâ benim ser-âmed ü mümtâzdur sözüm*
8. *Mümtâz-ı ‘âlem olmamağa çâre var midur
Zîrâ şenâ-yı şâh-ı ser-efrâzdur sözüm*

5 eşâruñ : eşârin T , 2. misra M'de ken.

78/ T'de ken. Velehû eyzan AE 1 sehnâzdur : şehbâzdur İ ; 2 sihr ü : sihre T ; 5 hâmem : câmem A ; 7 Urfî vü : Urfî-i AEA ; 8 ser-efrâz-dur : ser-firâzdur M

9. Medh ü senâ-yı hâz̄ret-i Sultân Murâd ile
 şâyeste-i merâsim-i i^czâzdur sözüm
 Mef^cüllü fâ^cilâtü mefâcîlü fâ^cilün
 AE154a T114a A120a M103a Ül57a S124a E101a İ102a

1. Çekmezse ğam nola dil-i mestânemüz bizüm
 Yâd-i lebûñle meygededür hâinemüz bizüm
 E101b 2. Biz mest-i feyz-bahş-i şarâb-i mahabbetiz
 Besdür cihâna cûr^ca-i peymânenmüz bizüm
 3. Biz neyleriz çerâğı şeb-i hecr-i yârda
 Biñ şem^cuyarur âh ile pervânemüz bizüm
 4. Biz tâ'irân-i evc-i hevâ-yı hüviyyetiz
 Genc-i şikenc-i turradadur lânemüz bizüm
 5. Rindân-i çâlemiz ki bize yâr olan gönül
 Olur cadû-yı sohbet-i bîgânemüz bizüm
 6. Vâc^cız düşerdi meygedeye kordı mescidi
 Görse safâ-yı meclis-i rindânemüz bizüm
 7. Nef^ci gibi esîr-i cünûn-i mahabbetiz
 Uslanmasa nola dil-i dîvânemüz bizüm
 8. Hem nükte-senc-i nâdire-gûy-i zamâneyiz
 Tutsa çaceb mi çâlemi efsânemüz bizüm
 Mef^cüllü fâ^cilâtü mefâcîlü fâ^cilün
 AE154a T109b(119b) A120a M103a Ül58a S124B E101a İ102b

9 medh ü : medh-i İ / şayeste-i : şayeste AE / i^czâzdur : i^ccâzdur M
 79/ T'de biri kenarda olmak üzere iki kez yazılmıştır. Velehû eyzan AE
 Velehû S 1 lebûñle : lebiyle-lebûñle T ; 2 cihâna : cihânda M ; 4 hevâ-yı:
 hevâ vü İ ; 6 rindânemüz : şâhânemüz T ; 8 nekte-senc-i : nükte-senc ü Ü /
 "âlemi : "âleme İ

1. Bahâr erse yine seyr-i gülistân olduğın görsem
Güzel seyr eylemek ^{cuşşâka} âsân olduğın görsem
2. Letâfetden görünse âsmânuñ ^{aksi} her yerde
Çemende başka bir ^{câlem} nûmâyân olduğın görsem
3. Yine rez-duhterin peydâ edüp ^{azm-i} kenâr etsem
Gamuñ ^{hâtırdâ} nâ-peydâ vü pinhân olduğın görsem
4. Kızarsa gül gül olsa tâb-ı meyden rûyi ^{hûbânuñ}
Ruh-i cânâni hem gül hem gülistân olduğın görsem
5. Safâdan birbiriniñ sînesin çâk etse dilberler
Güzeller mest olup dest ü girîbân olduğın görsem
6. Bakup geh sîne-i cânâne geh câm-ı mey-i nâbe
Dil-i dîvâne berr ü bahre sultân olduğın görsem
7. Muhassal böyle bir gün görmedin ölürem ey Nef^{cî}
Felek ben Ölmedin ^{hâk} ile yeksân olduğın görsem
Mefâ^{cîlün} mefâ^{cîlün} mefâ^{cîlün} mefâ^{cîlün}

AE152b T113b A118b M101b Ü156b S122b E101b İ101b

1. Gül gibi câm-ı mey-i encümen-efrûz edelüm
İttifâk ile gelün bir yere nevrûz edelüm
2. Mutrib alsun eline ^{üdi} yanınca biz de
Yanalum yakıyalum bir dem-i dil-sûz edelüm

80/ Velehû eyzan Ae 1 olduğın : olduğın İ ; 4 meyden : mülden
TÜSİ / ^{hûbânuñ} : cânânuñ M ; 6 berr ü bahre : bahre ü berre İ ; 7 gör-
medin : görmeden M

81/ Velehû eyzan AES 2 alsun : olsun İ

3. Geceyi gündüze katmak degül a himmet edün
 Bir safâ eyleyelüm kim sebimüz rûz edelüm
4. Kalbimüz bâde ile Matla^c-ı envâr olsun
 Nice bir Mahzen-i esrâr-ı gam-endûz edelüm
5. Bülbül olsun okusun tâze gazeller Nef^cî
 E102a Gül gibi câm-ı meyi encümen-efrûz edelüm
 Fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilün
 AE153a T114a A118b M102b Ü156b S123a E101b İ101b

82

1. Biñ var ola hicrânun ile sînede dâgum
 Çokdur güzelüm devlet-i aşkunda çerâgum
2. Şevk-i mey-i lacluňle kadeh düşmez elümden
 Meyhâneye varınca yere degmez ayağum
3. Pây-ı seg-i kûyun yeridür sanma yer üzre
 Kaldı haber-i vasluň için yolda kulagum
4. Vâciz ne kadar Kevser ü hûr aânsa uzatsa
 Olmaz mey ü mahbûbdan el-kîssa ferâgum
5. Nef^cî gibi ben yara çeküp yâre görinmem
 Biñ var ola hicrânun ile sînede dâgum
 Mef^cûlü fâcilâtü mefâcîlü fâcilün
 AE153a T114b A119a M102b Ü156b S123a E102a İ101b

3 edün : edüp M / kim : ki M ; 4 1. misra M'de : Kalbimüz bâde-i envâr ile pür-nûr olsun

82/ Velehû eyzan AES 2 düşmez : gitmez M / elümden : TMÜSEİ ; 3 pây-ı : yây-ı Ü / kûyun : kûy M ,1.misra -ı ; 4 mey ü : mey-i İ

1. Derd-vâr dilde ǵamum ǵâleme ta¢bîr edemem
Feyż-i ma¢nâ o կadar kim yine tâhrîr edemem
2. Verziş-i âh ederek âh-ı mücessem oldum
Çarha te'sîr ederin gönlüme te'sîr edemem
3. Muntazır tabcuma ebkâr-ı ma¢ânî o կadar
Kesretinden birinün şeklini taşvîr edemem
4. Bâhusûs istedügüm şeke korın mažmûnu
Gerçi mâhiyyet-i endîseyi taqyîr edemem
5. Sâhir-i mu¢cize-perdâz-ı hayâlim ammâ
Gördüğüm bü'l-¢aceb-i ma¢nayı takrîr edemem
6. Hâlden kâle getürmek eger olsa mümkün
Arż-i hâl etmede hel-i dile te'hîr edemem
7. Mest-i câm-ı mey-i aşkim dil-i Nef¢î gibi ben
Akla mikdârını bildürmede taksîr edemem
Fe¢ilâtün fe¢ilâtün fe¢ilâtün fe¢ilün
AE153a T114b A119a M102a Ü157a S123b E102a İ102b

1. Lezzet-i vuşlat içün firkat-i yâri çekemem
Sohbet-i bâde içün renc-i humârı çekemem
2. Aşnâ çıkdım ise çesmünê kâfir degülem
Sitem-i gamze-i nezzâre-sümârı çekemem

83/ Velehû eyzan AES 1 -ı ; 2 gönlüme : kendüme M ; 4 istedügüm : istedigim Sİ / korın : korım İ / taqyîr : ta¢bîr M ; 5 ma¢nayı : ma¢nâ M ; 6 etmede : etmege M ; 7 ¢akla : ¢aşka İ

84/ Velehû eyzan AES

3. Minnet eylerse felek bir-iki günlük ömre
Olurın derd-i mahabbetle o bâri çekemem
4. Aşıkım aşika sürüdelik âflâ yarasur
Pek denâ'et görünür siklet-i ârı çekemem
5. Nakd-i vakt olsa baña zevk u safâ-yı vuslat
Bir nefes ârzû-yı bûs u kenâri çekemem
6. Sînemi dâg ile dil tâze gülistân ister
Bülbülüm lîk gam-ı köhne bahâri çekemem
- E102b 7. Câne minnet ne çekersem çekeyin ey Nefcî
Lezzet-i vuslat için firkat-i yâri çekemem
Feçilâtün feçilâtün feçilâtün feçilün
AE153b T115a A119a M102a Ü157b S123b E102a İ103a

1. Gamze yâr olmaz ki hem hercâyî hem dildâdeyim
Aşk reşk eyler ki hem dildâde hem âzâdeyim
2. Aşika âzâdelikde var mı bilmem işte ben
Gamdan âzâd olmadım gerçi esîr-i bâdeyim
3. Sevdüğüm bir âfet-i cân-ı cihândur neyleyin
Biñ belâya mübtelâ bir aşık-ı üftâdeyim
4. Bir nigâh-ı germ ile biñ cân alurken gözleri
Bir dil-i bîtâb ile biñ gamzeye âmâdeyim

4 siklet-i : siklet ü M ; 5 bûs u : bûs-ı M ; 7 çekersem : çeker
ı / çekeyin : çekeyim AE

85 Velehû eyzan AE Velehû S 1 olmaz : olmazsa İ/ dildâde : âzâde
M / âzâdeyim : dildâdeyim M ; 3 sevdüğüm : sevdigim AETASEİ / cân-ı :
cân u TÜSİ / neyleyin : neyleyim Eİ ; 4 bir : biñ M / dil-i : dili T /
biñ : bir M

5. Çekdüğüm derde tahammül eylemez insân hele
Tut ki Nefcî gibi ne insân ne merdüm-zâdeyim

86

1. Agyâre nigâh etmedigin nâz şanurdım
Çok lutf imiş ol ‘âşika ben az şanurdım
2. Gamzen dili rüsvâ-yı cihân eyledi âhir
Billâh ben ol âfeti hem-râz şanurdım
3. Seyr eylemesem âyînede ‘aks-i cemâlûn
Hüsn ile seni meh gibi mümtâz şanurdım
4. Maçmûr idügin bilmez idim böyle harâbât
Mestâneleri hâne-ber-endâz şanurdım
5. Sîhr etdüğini senden işitdim yine Nefcî
Yohsa sözini hep senün iâcâz şanurdım
Mefcûlü mefâîlü mefâcîlü feçûlü
AE153b T115a A119b M103a Ü157b S124A E102b İ102a

N HARFİ

87

1. Yoklamazsan hîç var mı dilde dâgın yâresin
Böyle mi gözler güzeller ‘âşik-i bîçâresin
2. Ah ile derdi bilinmez ‘âşik-i bîçârenûn
Çâk çâk ede meger âhi dil-i sad-pâresin

5 çekdüğüm : çekdigim TASE / insan hele : insan ile M

86/ Velehû eyzan AE Velehû S 1 etmedüğü : etmedigin Sî etdüğin M ;
2 dili : beni İ / billâh : başa İ ; 3 hüsn ile seni meh gibi : meh gibi
seni hüsn ile Ü ; 4 idügin : idigin Sî ; 5 etdüğini : etdigini Sî
87/ T'de ken. Velehû eyzan AE Velehû S 1 dâgın : dâğı İ

3. Gördügin öldürmedür kârı o hûnî gözlerim
 Koymaz anuçün elinden gamzeler gaddâresin
4. Zülfine bend etmesün yâ neylesün Mecnûn gibi
Zabta kâdir olmayan âşik-i dil-âvâresin
5. Halka-i zülfinden eyler dil temâşâ ruhlarım
 Vermese hûşide nola revzen-i nezzâresin
6. Derdin izhâr etmek ister dâ'imâ Nefcî saña
 Sen de lutf et yokla bir gün dilde dâgın yâresin
Fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün
 AE156a T115b A1122a -M Ü160a S126B E102b İ103b

88

1. Gam-ı aşkun ki hep şekvâ eder cuşşâk-i zâr andan
 O dilden hazz eder hem dil dahi bî-ihtiyâr andan
 E103a 2. Ten-i zârum ko hâk olsun yolunda câna minnetdür
 Hemân tek konmasun ol dâmen-i pâke gubâr andan
3. Gelince fikr-i laclün vârifâne şohbet eyler dil
 Kebâb-ı pür-nemek bundan şarâb-ı bî-humâr andan
4. Ölürsem eşiginden hâk-i ten dûr olmasun dersün
 Buña olsun mı hîç ey dil müsâ'cid rûzgâr andan
5. Niçün evvel görüşde yârina cân vermemiş Nefcî
 Bu günden böyle hîç makbûl olur mı i^ctizâr andan
 Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
 AE154b T115b A120b M104b Ü158b S125a E102b İ104b

3 gördügin : gördigin TAMÜEİ / koymaz : komaz AETSİ / gamzeler : gamze-i T ; 4 dil : dil +ne S ; 5 -AETAÜEİ

88/ Velehû eyzan AE Velehû S 1 eder hem : edersem A ; 2 dâmen-i: hâtır-ı Ü ; 4 eşiginden : eşigünde T / dersün : dersin AE / müsâ'cid : -T

89

1. Gösterirken lebleri lutf-i tebessüm nèydiugin
Çeşmi kasd-i cân eder bilmez terahhum ne`ydügin
2. Hem cıtâb-i zehrnâk eyler cihâna gamzesi
Gösterür hem la^cline zevk-i tekellüm ne`ydügin
3. Çeşmi merdümlük ederken öldürür âşiklarin
Gamzesi bilmez günâh-i katlı-i merdüm ne`ydügin
4. 'Âşık-i giryân u ser-gerdâne sor bilmez hakîm
Hikmet-i devrân-i çarh u seyr-i encüm ne`ydügin
5. Diñlesün gelsün sarîr-i hâmemi Nefcî benüm
Añlayın neyde mezâyâ-yı terennüm ne`ydügin
Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
AE154b T115b A120b M104b Ü158b S125a E103a İ104b

90

1. 'Ânika ta^cn etmek olmaz mübtelâdur neylesün
Âdeme mihr ü mahabbet bir belâdur neylesün
2. Gönli dilberden kesilmezse aceb mi 'âşikuñ
Gamzesiyle tâ ezelden âşnâdur neylesün
3. Nola ta^cyîn etse zabt-i mülk-i hüsnî gamzeye
Zülfî bir âşüfte-i ser-der-hevâdur neylesün
4. Zülfine kalsa perîşân eylemezdi dilleri
Anı da tâhrîk eden bâd-i sabâdur neylesün

89/ Velehû eyzan AE Velehû S REDİF : ne`eydigin : ne`eydigin İ
2 -M ; 3 -M ; 4 -M 'âşık u : 'âşık-i A / giryân u : giryân-i T / sor
bilmez : soramaz İ ; 5 -M añlayın : añlayam İ

90/ Velehû eyzan AES 1 mihr ü : mihr-i A ; 2 âşüfte-i : âşüfte T/
ser-der + gird-i T

5. Nola olsa mużtarib hâl-i dil-i ęüşşâkdan
Sînesi âyîne-i ęâlem-nûmâdur neylesün
6. Olmasa Nefcî nola dil-bestे zülf-i dilbere
Tabc-i şûhi dâme düşmez bir Hümâdur neylesün
Fâcilâtün fâcilâtün fâcilâtün fâcilün
AE155a T116a A121a M103a Ü159a S125b E103a İ105a

91

1. Kurtuluş yok sitem-i gamze-i fettânından
Çeşm-i sermestinüñ âdem mi geçer yanından
2. Mâ'iliz gamzesine her ne kadar âfet ise
Hele âsüfte degül zülf-i perîşânından
3. Zülfinüñ dahî perîşânlığı bîhûde degül
Neylesün lerze tutar cünbiş-i müjgânından
- E103b 4. Zülfî de kaddine üftâde geçer sâye gibi
Çekmez anuñçün elin gûşe-i dâmânından
5. Söylemez söylemez ammâ söze gelse Nefcî
Ne cevâhir dökilür kilk-i dür-efşânından
Feçilâtün feçilâtün feçilâtün feçilün
AE155a T115b A121a M104b Ü159a S126A E103a İ103b

92

1. Bend oldı o şûhuñ göricek zülf-i dütâsın
Ahîr yelerek bâd-i sabâ buldı belâsın

5 S'de ken. -TMİ

91/ Velehû eyzan AE Velehû S 4 zülfî de : zülfinüñ İ / elin : -Ü ;
5 dökilür : dökilür AETAMÜE / dür-efşânundan : dür-feşânından AEA

92/Velehû eyzan AE Velehû S 1 o şûhuñ göricek : görünce o şûhuñ M

2. Olsun ko sabâ da ham-ı zülfine giriftâr
 Çeksün biraz iškence-i kullâb cefâsın
3. Görsün ne çekermiş dil-i erbâb-ı mahabbet
 Başına belâ eylemesün zülfî hevâsın
4. Geçmezse bu sevdâdan eger ol yeler oñmaz
 Avâreligin bilmez imis zevk u safâsın
5. Mânendi mi var Nefcî-i pâkîze-kelâmuñ
 Bir kimsede gördün mi dahi tarz-ı edâsın
 Mefcûlü mefâfilü mefâcîlü fe cûlün
 AE155a T116a A121b M103b Ü159b S126A E103b İ103b

93

1. Derdüm nice bir sînede pinhân ederim ben
 Bir âh ile bu câlemi vîran ederim ben
2. Ah ile komam dilleri zülfinde hužûra
 Cemcîyyet-i ağıyârı perîşân ederim ben
3. Cemcîyyet-i ağıyârı ger etmezse perîşân
 Çarh-ı felegi caksine gerdân ederim ben
4. Yâr olmayacak zehr-i sitemdür baña bâde
 Bilmem nice defc-i gam-ı hicrân ederim ben
5. Gûyâ ki olur dîdelerüm mađen-i yâkût
 Her gâh ki yâd-ı leb-i cânân ederim ben

2 çeksün : çexsin AÜE ; 5 mânendi : mânend TAMÜE / kelâmuñ :
 edânuñ İ / tarz-ı : hüsn-i Ü

93/ Velehû eyzan AE Velehû S REDİF : ederin : ederim AEAMSEİ /
 bu :-İ ; 5 ki : -İ

6. Bu hâl ile âvârelîk el verse baña ger
 Başdan başa dünyâyi gülistân ederim ben

7. Nefcî gibi yârâne demem dahî nazîre
 Yâ bu gazeli zîver-i dîvân ederim ben

Mefcûlü mefâcîlü mefâcîlü feçûlü

AE155b T116a A121b -M Ü159a S126A E103b İ103b

94

1. Diller nice bir çâh-ı zenahdânuña düssün
 Sâyeñ gibi zülfüñ de ko dâmânuña düssün

2. Çöz zülfini bârî bu bahâneyle dil-i zâr
 Gih gerdenüne gâh girîbânuña düssün

3. Şâne ko ciger pârelesün sîne degül tek
 Dil pâyuña yüz sùrmek içün yanuña düssün

4. Cânbâz gibi gör ne muçallaklar atar dil
 Bir kerre hele turra-i pîçânuña düssün

E104a 5. Dil verdi ise gamze-i hûn-rîzüñe Nefcî
 Bîçâre hemân hançer-i bürrânuña düssün

Mefcûlü mefâcîlü mefâcîlü feçûlü

AE155b T115b A121b M104a Ü159b S126A E103b İ103a

95

1. Nice bir dil gam-ı zülfüñle perîşân olsun
 Göreyin zülfini kim hâk ile yeksân olsun

94/ Velehû S 1 bir çâh-ı : perîşân İ ; 2 bahâneyle : bahâne ile İ ; 4 gör : dil TM / dil : gör TMÜ / pîçânuña : peymânuña İ

95/ T'de ken. Velehû eyzan AE Velehû S 1 zülfüñle : hicrûñle S/ göreyin : göreyim ÜSİ

2. Eylesün bâd-i şabâ zülfüñi ko ham-der-ham
Dil-i dîvâneyi bend eylemek âsân olsun
3. Başlasun bend ile rakṣa dil-i dîvâne dahi
Nice bir bâd-i şabâ silsile-cünbân olsun
4. Ne ḫokunsun dil-i erbâb-i ḡama zülfünde
Ne perîşânî-i cem̄ciyyet-i yârân olsun
5. Dil-i Nef̄î gibi geçmezse bu sevdâdan eger
Her ser-i müy aña bir ejder-i pîçân olsun
6. Deste deste edüp ol zülf-i dütâyi bârî
Hâk-rûb-i der-i şâhenşeh-i devrân olsun
7. Hân Murâd ol şeh-i zîşân ki Hudâdan dilerin
Haşre dek devlet ile ‘âleme sultân olsun
8. ‘Âlemi kevkebe-i şevket ü şâni tutsun
Pâdişâhân-i cihân bende-i fermân olsun
9. Ab-i ‘adliyle cihân bâg-i bihişte dönsün
Bûy-i hulkiyle şabâ micmere-gerdân olsun
Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün
AE155b T115b A122a -M Ü159a S126B E104a İ104a

1. Esdi nesîm-i cân-fezâ canlandı erbâb-i çemen
Güller giyüp gülgûn kabâ güldi açıldı nesteren

5 Eger : -i / müy : mü A,E ; 6 AE'de "velehû eyzan" başlığıyla,
dütâyi bârî : dütâ-yı yâri S ; 7 ol şeh-i : olsa -S / dilerin : dilerim
Sî ; 8 şevket ü : devlet ü T

96/ Velehû S 1 gülgûn : laçlîn M

2. Murğ-ı seher kıldı hurûş gül nergis oldu çesm ü gûş
 Servî salındı sebz-pûş ak sâde giydi yâsemen
3. Kevser olup cûy-ı revân Tûbâ nihâl-i gülsitân
 Her gûşe cennetden nişân gülşen bihişte ta-ne-zen
4. Tûtî tekellüm et mede bülbül terennüm etmede
 Gonca tebessüm etmede sahn-ı çemen pür-encümen
5. Erdi yine subh-ı visâl nâfe-gûşâ bâd-ı şimâl
 Gel seyre ey çesm-i gazâl bâg oldu san deşt-i Hoten
6. Defc oldı gam erişdi sûr mâtem gidüp geldi sürûr
 Nefcî koma dilde fütûr şevk ile olgil dil-figen
7. Bu şive-i güftâruña bu şicr-i maçnîdâruña
 Bu nazm-ı gevher-bâruña reşk eyler erbâb-ı sühân
8. Şâh-ı cihân Sultân Murâd şâhenşeh-i ‘âlî-nijâd
 Bahr-ı ‘adâlet kân-ı dâd zill-i Hudâ-yı zü'l-minen
9. Dârâ-yı mülk-i saltanat Hâkân-ı gerdûn-menzilet
 Hân-ı serîr-i maçdelet şîr-i dilîr-i saf-şiken
 Müstefciliün müstefciliün müstefciliün müstefciliün
- M104a S126B -AETAÜEİ

1. Vermesün dil ruhsat âh-ı cân-güdâza neylesün
 Sabrı yok bîcâreniün biñ dürlü nâza neylesün

2 gyindi : giydi S ; 3 ta-ne-zen : ta-ne-zen M ; 5 yine : dem-i M/
 visâl : hayâl M / çesm-i : çesmi S ; 8 ‘âlî-nijâd : ‘âdil-nijâd M ; 7-S
 Beyit sırası M'de : 1-5, 8,9,6,7 şeklindedir.

97/ T'de iki defa yazılmış,ken. 116a eksik. Velhû eyzan AE Velehû
 S 1 dil ruhsat : ruhsat dil-i İ

2. Gamze câsûs-ı nażar ammâ hücûm-ı nâzdan
 Fîrsat el vermez dile ‘arz-ı niyâza neylesün
3. Gamzeden derdini pinhân tutmasa ‘âşik nola
 Ol kadar mahrem bulunmaz keşf-i râza neylesün
4. Iztîrârî dil nice cân vermesün ol gamzeye
 Çâre yok tîr-ı kazâdan ihtirâza neylesün
5. Geçmese Nefcî nola nevreste dilber sevmeden
 Köhnedükce ‘askî olur derdi tâze neylesün
 Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün
 AE156a T116b (116a) A122b M104a Ü160a S126B E104a İ104b

98

1. Gördügin ‘âşik eder bir büt-i ra‘nâsın sen
 ‘Aceb üftâdesi çok dilber-i yektâsın sen
2. Devr-i hüsniñde nola olsa cihân pür-ğavgâ
 Fitne-i devr-i zamân âfet-i dünyâsın sen
 E104b
3. Zülfüñ âşub-ı dil ü gamzelerüñ âfet-i cân
 ‘Âleme turfa belâ özge temâşâsın sen
4. Belki Yûsuf da seni görse olurdu ‘âşik
 Ol kadar hüsni ile mümtâz ü dilârâsın sen
5. Saña Nefcî gibi icmâl edeyin evsâfuñ
 Şâh-ı devrâna sezâ dilber-i ra‘nâsın sen
 Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün
 AE155b T116a A121a -M Ü160a S126A E104a İ104a

98/ AEA'da ken. Velehû AES 1 gördügin : gördigin E / ‘aceb : katı
 TMEİ / yektâsın : zîbâsın MEİ zîbâsın-yektâsın T ; 3 dil ü : cihân Ü ; 4
 mümtâz u : mümtâz-ı İ / dilârâsın : dilâsın AE ; 5 edeyin : edeyim AEASÌ/
 şâh-ı : şeh-i AE / ra‘nâ : zîbâ AÜS ra‘nâ-yektâ T

99

1. Mâ'ilim cezbe-i dîdâra hem anı severin
Bir güzel çehrede ân olsa ben anı severin
 2. Dilerin hüsni gibi hulkı güzel cânâni
Mutlaka böyle olan şüh-i cihâni severin
 3. İhtiyârum gider elden göricek her yârı
‘Arz-i hâle meded olmazsa nihânî severin
 4. Sevmezem sevmezem ammâ sevicek mahbûbi
Nerede var ise bir âfet-i câni severin
 5. Ne kadar nâzük ü nerم olsa nigâri sevmem
Ne kadar âfet-i cân olsa cevâni severin
 6. İhtiyâr elde degül sûfî ne derset de baña
Severin hâsılı ol rûh-i revâni severin
 7. Çâre yok bir güzeli sevmemege ey Nefcî
Saña lâzım mı demek işte falâni severin
Feçilâtün feçilâtün feçilâtün feçilün
- T115b S127 A -AEAMÜEİ

V HARFI 100

1. Gam cânuma kâr etdi bilmem ne belâdur bu
Dil der ile âsûde ammâ ne safâdur bu
2. Feryâdı mü'essirdür her perdede cuşşâkuñ
Uymaz def ü tanbûra bir özge hevâdur bu

99/ T'de ken. Velehû S 1 hem : ben T ; 2 -T ; 3 S'de : Severim zâhir ü bâtin göricek her yârı ; 4 -T ; 5 sevmem : -T ; 6 ne derset de baña : -T

100/ Velehû eyzan AE Velehû S 2 feryâdı 0 feryâd-ı T

3. Gamzeñden emîn olmak mümkün mi dil-i **âşik**
 Gamze diyemem zîrâ şemşîr-i kazâdur bu
4. Birbirine düşdi hep zülfün̄de olan diller
 Az fitne **kıyâs** etme tahrîk-i sabâdur bu
5. Dil kapsa nola dâ'im şehbâz gibi zülfün̄
 Şâhîni şikâr eyler bir turfa Hümâdur bu
6. Bu nazm-i dil-âvîze dahîl eyleyemez hâsid
 Eşâr degül zîrâ ilhâm-i Hudâdur bu
7. Kalur mı yâ "Urfîden söz seylemede Nefcî
 Hoş-lehçe ise ger o pâkîze-edâdur bu

Mefcûlü mefâ'îlün mefçûlü mefâ'îlün

AE156b T116a A122b -M Ü160b S137A E104b İ105a

H HARFİ

101

1. Fikr-i zülfün̄ dilde tâb-ı sûz-ı aşkuñ sînede
 Nârdur külhanda gûyâ mârdur gencînede
2. "Aşikuñ gönlüne bak mir'âta bâkmaksa garaz
 Yokdur ey meh ol safâ maçzûr tut âyînede
3. Atlas-ı çarha degişmezdiç anı ey hâce sen
 Ger bulayduñ bulduğum ben hîrka vü peşmînede
4. Gam ferah gibi degül her dem yoklar beni
 Olur elbette hakîkat hemdem-i dîrînede

3 **âşik** : "usşâk T ; 5 kapsa : kılsa T ; 7 eyleyemez : eyleye bir T eyleye mi i

101/ Velehû eyzan AES 1 nârdur : nâr-ı A ; 2 meh : dil E, M'de 2.
 beyt : Yokdur ey meh ol letâfet şöyle bil ;ayînede ; 3 hîrka vü : hîrka-i TAÜSEİ ; 4 ferah : fersah T / hemdem-i : merdüm-i M

5. Korkum oldur bir gün ey Nefcî yakar dünyayı hep
 Böyle kalursa eger sûz-ı mahabbet sînede
 Fâcilâtün fâcilâtün fâcilâtün fâcilün
 AE156b T116b A123a M106a Ü160b S125b E104b İ105a

102

1. Derdimüz çok câşikiz saña giriftârız hele
 Nola tîmâr etmeseñ derdüňle bîmârız hele
2. Şevkimüz yok gerçi dilde mübtelâ-yı firkatiz
 Zevkimüz var lezzet-i gamdan haberdârız hele
3. Nola gitdiyse karâr u çakl u sabr u fikrimüz
 Gam degül nâçâr isek aşkunla nâçârız hele
4. Kîysa başdan ser-ber olmış râh-ı gamda âşyân
 Terk-i ser kılduk o yolda biz sebükk-bârız hele
5. Biz de ey Nefcî nola tertîb-i dîvân eylesek
 Az ise eşârimuz pâkîze-güftârız hele
 Fâcilâtün fâcilâtün fâcilâtün fâcilün
 AE156b T116b A123a M106a Ü160b S125b E104b İ105b

103

1. Bezm-i bahâruñ dizdi gül âyîn ü erkânın yine
 Nergis alup câmin ele sürmekde devrânuñ yine
2. Turmaz döner câm-ı tarab dönmez mi çahdinden çaceb
 Zâhid tutar mı elde hep tesbîh-i mercânın yine

5 sûz-ı : mihr-i M

102/ Velehû eyzan AES 2 gerçi dilde : dilde gerçi AEMS ; 3 çakl
 u : çakl-ı M

103/ Velehû eyzan AES 1 âyînü : âyîn-i İ ; 2 tesbîh-i : tesbîh ü M

3. Ne câme var ne pîrehen serve sarılmış yâsemen
Gül taşra düşmiş perdeden açmış girîbânın yine
4. Hüsni kemâlinde gûlün derdi ziyâde bûlbûlün
Añmazsın ammâ sünbûlün hâl-i perîşânın yine
5. Her sı̄ri gerçi tâ ezel düşdükce söyler bî-bedel
Nefcînün ammâ bu gazel zeyn etdi dîvânın yine
Müstefcîlün müstefcîlün müstefcîlün müstefcîlün
AE157a T117a A123a M105b Ü161a S128a E105a İ106a

104

1. Şûh olsa güzel gâyet ile pür-nemek olsa
Sevmem nemegîn olmayanı ger melek olsa
2. Hûbâne caceb lâzimedür câzibe-i dil
Ansuz bakamam hûsn ile mihr-i felek olsa
3. Uşşâkî kosa her nigehi havf ü recâda
Her ǵamzede lutf u ǵažabi müşterek olsa
4. Aşıklarını bilse cayâr-ı zer-i rûyin
Hârâ-yı dil-i saht-ı nihâdi mihekk olsa
5. Dilber katı mümtâz u müsellem gerek ammâ
Nefcî hele şûh olsa güzel pür-nemek olsa
Mefcûlü mefâcîlü mefâcîlü feçûlün
AE157a T117b A123b M107a Ü161a S128b E105a İ106b

5 her sı̄ri gerçi : sı̄ri egerçi T "sahh" kaydıyla

104/ Velehû eyzan AES 3 havf ü : havf-i AEA ; 4 cayâr-ı : gubâr-ı
M ; 5 mümtâz u : mümtâz-ı T

105

1. Tolsa destümde nola eşküm ile peymâne
Girse gülgün-i sirişküm yeridür meydâne
2. Nâvek-i gamzelerün şöyle geçer tenden kim
Nevk-i peykân-i ciger-dûzi bulaşmaz kane
3. Eglenür fikr-i miyânuñla dil-i âşüfte
Bend olur bir kıl ile bunculayın dîvâne
4. Zâhir olmazsa nola âhum ucından şu^ele
Gam hadengidür o muhtâc degül peykâne
5. Böyle rindâne gazel az denilür ey Nef^ci
Kâ'iliz şîve-i rindâni bilen yârâne
Fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilün
AE156b T117b A123b -M Ül61a S128b E105a İ107a

106

- E105b
1. Germ olmasun iñende felek âftâb ile
Gâlibdür aña mihr-i ruhuñ âb u tâb ile
 2. Sal mihr ü mâha hüsn ü letâfet kemendini
Göster yüzünde kâkülüñi pîç ü tâb ile
 3. Reftâr-i germi hande-i nerm ile kıl ki tâ
Ömrüm geç ferahla geçer gün şitâb ile
 4. Rûz-i şumâr u defter-i a^cmâle kâ'iliz
Ger derdimüz bilinse hisâb u kitâb ile

105 / Velehû eyzan AES 5 denilür : denür A,E

106/ Velehû eyzan AES 1 tâb : nâb T ; 4 rûz-i : rûz u M / şumâr
u : şumâr-i T / derdimüz : dâdîmuz M / hisâb u : hisâb-i T

5.Nef^cî çekerdi bâr-ı belâñı ne hâl ise
 Öldürdüñ ol fakîri de nâz u ^citâb ile
 Mef^cülu fâ^cilâtü mefâñlü fâ^cilün
 AE157a T118a A123b M106b Ü161b S128b E105b İ107a

107

1. Nevbahâr erdi hevâ gâliye-sây oldı yine
 Nefes-i bâd-ı sabâ nafe-güsây oldı yine
2. Tâze cân buldı cihân erdi nesîm-i nevrûz
 Feyz-i enfâs-ı seher rûh-fezây oldı yine
3. Başladı cilveye nâz ile ^carûsân-ı bahâr
 Perdeden şâhid-i gül çehre-nûmây oldı yine
4. Açılap gonca nola çâk-ı girîbân etse
 Andelîbân-ı çemen nağme-serây oldı yine
5. Nice şûrîdelik el vermesün ehl-i ^caşka
 Heves-i dilber ü mey hûş-rübây oldı yine
6. Hâk-i mestâne gibi başladı keşf-i râza
 Âb-ı dîvâne gibi silsile-hây oldı yine
7. Feyz-i Rûhü'l-kudüsi eyledi icrâ Nef^cî
 Meryem-âsâ kalemi nâdire-zây oldı yine
8. Gün gibi başı göğe erse ^caceb mi şimdi
 Mazhar-ı ^câtifet-i zîll-ı Hudây oldı yine

5 fakîri : fakîr T / nâz u : nâzı T

107/ Velehû eyzan AE Velehû S 1 -M erdi : oldı ÜSE / gâliye-sây :
 gâliye-sâ i ; nafe-güsây : nafe-güsâ i ; 2 -M rû-fezây : rû-fezâ i ;
 3 bahâr : nihâl T çehre-nûmây : çehre-güsây M çehre-nûmâ i ; 4 nola :
 yineM / nağme-serây : nagme-serâ i ; 5 hûş-rübây : hûş-rübâ i ; 6 sil-
 sile-hây : silsile-pây S Silsile-hâ i ; 8 nâdire-zây: nâdire-zâ i nâ-
 dire-sây S ;

9. Hân Murâd ol şeh-i Cem-câh-ı kerîmü's-şân kim
 Devr-i cûdında cihân kâm-revây oldu yine
 Feçilâtün feçilâtün feçilâtün feçilün
 AE159a T117a A125b M105a Ü163a S129A E105b İ106a

108

1. Gamze sundukca elin kabza-i gaddâresine
 Acır ağıyâr dahî 'âşik-ı bî-çâresine
 2. Olmaz ol gamze-i câdû gibi dil-cû âfet
 Zahm ile merhem urur kînuñ yâresine
 3. Etse ger tîg-ı tegâful- dili yüz biñ pâre
 Sayd içün el uzadur turrası her pâresine
 4. Kendü hâline kosa 'âşikî ol gamze-i şûh
 Zülfî eglence yeterdi dil-i âvâresine
- E106a 5. Öldürür gamzesi nâz ile seni ey Nefçî
 Sakın aldanma anuñ ruhsat-ı nezzâresine
 Feçilâtün feçilâtün feçilâtün feçilün
 AE159b T117b A126a M107a Ü163b S127B E105b İ106b

109

1. Biñ nâfe mi var her ham-ı zülf-i siyehünde
 Bu bûy-ı dil-âvîz nedür hâk-i rehünde
2. Olmazdı dil ol kâkül-i fettâna giriftâr
 Biñ fitne nihân olmasa zîr-i külehuende

9 -hudây : -hudâ i / Cem-câh-ı : Cem-câh u T , 1.misra M'de : Haż-ret-i Hân Murâd olsa zîşân-ı 'azîmü's-şân kim , devr-i : devr-i M / -revây : -revân i

108/ T'de ken. Velehû eyzan AE Velehû S 3 uzadur : uzada i / her : bir i ; 4 kendü : kendi ÜEİ

109/ T'de ken. Velehû eyzan AE Velehû S 1 her : bir i

3. Sensin yine hüsnilə ser-efrâz ger olsa
 Cemciyyet-i hübân-ı cihân cilve-gehünde
4. Her kime nazar etseñ olur saña giriftâr
 Bir câzibe-i hûş-rübâ var nigehünde
5. Nefcî gibi elden koma dâmân-ı Hudâyı
 Var ise bağışlar saña az-çok günehünde
 Mefcûlü mefâcîlü mefâcîlü feçûlü
 AE159b T119a A125a M106a Ü163b S127B E106a İ106a

110

1. Kalmazsa ger ol gûşe-i dâmân elimüzde
 Elden ne gelür çâk-ı girîbân elimüzde
2. Zâhid bize peymâne yeter şanma tehî-dest
 Lâzım mı hemân sübha-i mercân elimüzde
3. Dil teşne beden çâşk ile bir mertebe pür-tâb
 Yahpâre olur ahker-i sûzân elimüzde
4. Biz nice toyunca kanalum câm-ı murâda
 Bir lahzâ komaz sâkî-i devrân elimüzde
5. Ruhsâr-ı çarak-rîzi yeter yakmaga yâruñ
 Neyler reşehât ile gûlistân elimüzde
6. Hat gelse ruh-ı yâre yeter kâkül ü zülfî
 Gül gitse nola sünbül ü reyhân elimüzde

2 kâkül-i : kâküli AE ; 3 ser-efrâz : ser-firâz M /
 110/ Velehû eyzan AES 1 ger : eger T ; 2 M'de 5.beyt ; 3 M'de 4.
 beyt, ahker-i : âtes-i Ü ; 4 M'de 2.beyt ; 5 M'de 6.beyt, çarak-rîzi :
 çarak-rîz T : 6 M'de 3.beyt

7. Bir sünbülə beñzer ki ola şebnemi vâfir
 Nefcî yine bu kılık-i dür-efşân elimüzde
 Mefcûlü mefâcîlü mefâcîlü feçûlü
 AE157b T118a A124a M105b Ü161b S130a E106a İ108a

111

1. Zülf-i siyehün mi hat-ı canber-şiken üzre
 Yâ sâye-i sünbül mi döşenmiş çemen üzre
2. Vermez yine ol pîrehen ü sîne şafâsin
 Berk-i semenî dökse şabâ nesteren üzre
3. Beñzerdi nihâl-i kadüne zülf ü ruhunla
 Açilsa eger sünbül ü gül nârven üzre
4. Eşkümlle demâdem ederim kûyuñi nemnâk
 Toz konmaya tâ sen gül-i nâzük-beden üzre
5. Almış şanasın nîzesini dûşuna Rüstem
 Müjgân degül ol gamze-i nâvek-figen üzre
- E106b 6. Kordı müjemüñ üstine pâyın seg-i kûyuñ
 Olmasa gül âzürde düşünce diken üzre
7. Nefcî bu nezâketle benüm şîve-i nazmum
 Râcih görinürse nola tarz-ı hasen üzre
8. Seyr et bu yedi beytümi bu tâze zemînde
 Ko sebca-i seyyâreyi çarh-ı kühen üzre
 Mefcûlü mefâcîlü mefâcîlü feçûlü
 AE157b T118b A124a M105a Ü161b S130b E106a İ108a

7 dür-efşân : dür-feşân A

111/ Velehû eyzan AES 2 nesteren : yâsemen M ; 3 nârven : nâzük-beden İ ; 4 ederin : ederim İ / nâzük-beden : nârven İ ; 5 dûşuna : destine MÜ ; 7 ve 8 M'de yer değiştirmiştir, tarz-ı : tarzı İ ; 8 zemînde : resîde İ / seyyâreyi : seyyâre-i Mİ

112

1. Düşmedi görmek o bî-mihr ü vefâyi bu gece
 Ne görür dil yine gör düşde belâyi bu gece
2. Zâhidâ kevseri yarın kim içermiş görelüm
 Hele biz nûş edelüm câm-ı safâyi bu gece
3. Zühdi ko gel beri yek-reng olalum rindâne
 Ber-tarafl eyleyelüm havf ü recâyi bu gece
4. Bir bölüm bâde-keşiz bâde-furûşuñ kuliyuz
 Ne alur var ne satar zühd ü riyâyi bu gece
5. Bâde bu gûne safâ vermez idi meclise ger
 Bulmasak Nefcî-i pâkîze-edâyi bu gece
 Feçilâtün feçilâtün feçilâtün feçilün
 AE158a T118b A124b -M Ü162a S130a E106b İ108a

113

1. Bir toli nûş et şarâb-ı nâb gelsün çeşmûne
 Mest olursañ nâza başla hâb gelsün çeşmûne
2. Gamzeñe pür-tâb iken tâkat getürmez âftâb
 Bâde akılı var ise bîtâb gelsün çeşmûne
3. Hüsnüni bilmek dilerseñ bir nażar mir'âta bak
 Aftâbuñ pertevi mehtâb gelsün çeşmûne
4. Aşık iseñ ağlamakla bitmez iş bir çäre gör
 Sen gerek yaş dök gerek hûnâb gelsün çeşmûne

112/ Velehû eyzan AES 2 zâhidâ : zâhid İ

113/ Velehû eyzan AES 2 gamzene : gamze Ü ; 3 nażar : nefes Ü

5.Rind iseñ Nef^cî humâr-ı bâdeden açma gözüñ
 ‘Alemüñ hâli hayâl-i h^vâb gelsün çesmüne
 Fâ^cilâtün fâ^cilâtün fâ^cilâtün fâ^cilün
 AE158a T118a A124b -M Ü162a S130a E106b İ107b

114

1. Cânân odur ki serkes ola mübtelâsına
 ‘Aşık odur ki nâzı gece dilrübâsına
2. Bir güft ü gûda yüz nigeh-i çesm-i çâr ile
 ‘Aşk olsun ol mu^câmelenüñ âşnâsına
3. Ne tercümân-ı gamze gerek ‘âşıka ne nâz
 Dilber mukayyed olmayıacak müdde^câsına
4. Ne eşk-i dîde lâzım olur dilbere ne âh
 ‘Aşık tahammül eylemeyince cefâsına
5. Nef^cî bize ne gamze gerek ne nigâh-ı dost
 Biz mâiliz güzellerüñ en bîgefâsına
 Mef^cûlü fâ^cilâtü mefâ^cîlü fâ^cilün
 AE158a T117b A124b M106a Ü162b S128a E106b İ106a

115

1. Nigeh mahmûr u gamze mest-i nâz u nâz mestâne
 Nola etse dil-i şûrîde keşf-i râz mestâne
2. Degül pervâne bir sermest-i bülbüldür ki meclisde
 Eder gül zannedüp şem^c üstine pervâz mestâne

114/ Velehû eyzan AES 2 güft ü gû : güft-gû MEİ ; 3 ve 4 M'de
 yer değiştirmiştir

115/ S'de ken. Velehû eyzan AE Velehû S 1 mest-i : mest ü İ

3. Benim ol âşık-ı şûrîde kim Cibrîl raks eyler
 Nevâ-yı nâleme ney olsa ger demsâz mestâne
4. Mü'essirdür mahabbet ol kadar kim reşk eder bâde
 Lebin öpdürse ger bir dilber-i mümtâz mestâne
5. Meded tîg-ı zebânından sâkînsun gamze-i sâkî
 Söze geldükce Nefî-i sûhan-perdâz mestâne
 Mefâcîlün mefâcîlün mefâcîlün mefâcîlün
- AE158b T117a A125a M106b Ü162b S128a E107a İ105b

116

1. Düşürür birbirine biñ dili bir dem şâne
 İstemezse nola ol turra-i pür-ham şâne
2. Kimse araların ıslâh edemez müşkil bu
 Ser-i zülfinden eger olur ise kem şâne
3. Düşürür dilleri çâh-ı zekana tutmaz ise
 Dâmen-i zülf-i dil-âvîzini muhkem şâne
4. Bu letâfet ki var ol turra-i ham-der-hamde
 Olsa lâyik per-i Cibrîl-i mücessem şâne
5. Tîg-ı gamzeyle dil-i sâfi ko sad çâk etsün
 Çünkü ol şûha hem âyîne gerek hem şâne
6. Deşne-i gamzesi yetmez mi ki bir demde urur
 Dil-i mecrûhumâ bin hânger-i Rüstem şâne

3 nâleme : nâle-i S / ger : eger T

116/ Velehû eyzan AE Velehû S 2 müşkil bu : müşkildür M ; 4 olsa
 lâyik : nola olsa Ü / Cibrîl-i : Cibrîle M ; 5 gamzeyle dil-i sâfi :
sâfi dil-i gamzeyle M / etsün : olsun A ; 6 deşne-i : neşve-i / ki :-î/
 urur : eder TM / mecrûhumâ : mecrûhuña TM

7.Bend-i zülfine giriftâr olalı ol şûhuñ
 Oldı Nefcî gibi sırr-ı dile mahrem şâne
 Feçilâtün feçilâtün feçilâtün feçilün
 AE158b T119a A125a M105a Ü162b S127B E107a İ105b

117

1. Yâr olsa bahâr olsa dilâ câm-ı Cem olsa
 Bir yerde ki her gûşesi reşk-i İrem olsa
2. Ol bezm-i şafâ-bahsa dili olmasa mahrem
 Agyâr-ı denînûñ yeri çâh-ı ‘adem olsa
3. Bir câleme düşsek ki elem olmasa anda
 Her rind-i gedâ pâdişeh-i Cem-hâşem olsa
4. Hîç turmasa devr etse kadeh bezmi peyâpey
 Sâkî de sürâhî gibi ‘âlî-himem olsa
5. Gâhî leb-i sâkî vü gehî sâgar emilse
 Yârân-ı safâ bûse ile mügtenem olsa
6. Nefcî de gazeller dese mümtâz ü müsellem
 Her birisi reşk-i revis-i Muhtesem olsa
 Mefcûlü mefâcîlü mefâcîlü fecûlü
 S129 A -AETAMÜEİ

118

1. Nice dilşâd olmasunlar şeyh u şâb-ı Edrine
 Şehri teşrif etdi Şâh-ı kâmyâb-ı Edrine

7 sırr-ı : varsa T sûz-ı M ber-ter İ
 117/ Velehû
 118/ AET'de ken. 1 etdi : ede Ü

2. Sâyesinde şenlige yüz tutdu sertâser yine
 Oldı yeksân cây-ı ma^cmûr u harâb-ı Edrine
3. Ol kadar etdi sirâyet feyz-i hulk u meşrebi
 Kevser ü müşk oldı hep âb u türâb-ı Edrine
4. Nükhet-i hulkıyla hoş-bûy oldı hâki ol kadar
 Rûmî Çîn etdi şemîm-i müşk-nâb-ı Edrine
5. Meşreb-i şühînda bir sırvar ki te'sîr eylese
 Zâ'il olmaz haşre dek keyf-ı şarâb-ı Edrine
6. Yaraşur Nefcî bu şîr-i âbdârî câleme
 Ber-güzâr eylerse mânend-i gülâb-ı Edrine
- E107b 7. Açıdu hurrem etdi zîrâ gül gibi endîsesin
 İltifât-ı pâdişâh-ı Cem-cenâb-ı Edrine
8. Makdemiyle Edrine tahtın müsherref edeli
 Oldı her iklîme gâlib âb u tâb-ı Edrine
9. Hazret-i Sultân Murâd-ı kâmrân kim hak vere
 Eyleye devletle zevk-i bî-hisâb-ı Edrine
 Fâcilâtün fâcilâtün fâcilâtün fâcilün
- AE159b T118a A126b M107b Ü163b S129B E107a İ107b

119

1. Rûz-ı vuslat ola mı bir cıyd ile nevrûz ile
 Rûşenâlikda şeb olur mı berâber rûz ile

2 yine : cihân Ü / cây-ı : cân-ı AE ; 3 hulk u : hulk-ı AMÜ /
 Kevser ü : Kevser-i A ; 4 hoşbûy : hoşbû MÜİ ; hâki ol kadar : hâk-i
 sûresi T / Rûm-ı : rûy-ı M rûhi İ / Çîn etdi : etdi hoş T / şemîm-i :
 şiyem-i A ; 5 keyf-i : keyf ü AE ; 7 hurrem : çehrem T / endîsesin :
 endîsemi T endîsesüz S / cenâb-ı : habâb-ı A ; 8 -AETAMÜEİ ; 9 eyleye :
 pençe-i T

119/ Velehû AES 1 rûz ile : nevrûz ile M

2. Göz uciyla merhabâsin kesdi çün ol bîvefâ
 Bârî hâtır yoklasa bir gamze-i dil-dûz ile
3. Gündüzin bir mihr ü şeb bir mâhdur eglencesi
 Ögünürse çarh ögünsün tâlic-i fîrûz ile
4. Sayd eder murg-i safâ vü zevki aldukca ele
 Farkı yokdur sâgaruñ şehbâz-i dest-âmûz ile
5. Câm-i meyaklin perîşân etse Nefcî gam degül
 Dil-perîşân olma tek efkâr-i gam-endûz ile
 Fâcilâtün fâcilâtün fâcilâtün fâcilün
 AE157b M106a S127B -TAÜEİ

120

1. Turma ey dil böyle âh u zâr ile nevrûzda
 Gül açıl seyr-i gül ü gülzâr ile nevrûzda
2. Var ise ger şîve-i reftâr-i yâra tâkatüñ
 Seyre çıkış bir serv-i gül-ruhsâr ile nevrûzda
3. Gülleri pejmürde eylersin yazukdur bülbûle
 Varma bâga âh-i âtes-bâr ile nevrûzda
4. Bûy-i ezhâr-i çemen tutdı o deñlü âlemi
 Bahs eder bâd-i sabâ attâr ile nevrûzda
5. Câna cân katmak dilerseñ bâga var Nefcî hemân
 Köhne mey nûş eyle bir dildâr ile nevrûzda

3 muhr a : mihr-i M ; 5 gam-endûz ile : gam-âmûz ile AEM
 120/ T'de ken. Velehû eyzan AE Velehû S 1 gül ü : gül-i M ; 2 S' de "tetimme" kaydıyla ; 3 pejmürde : kim mürde M ; 5 bâga var : yâd et ey i / bir : -i "nazîre" kaydı S

6. Nice mümkündür nazîre şîr-i şadr-i açzama
 Bülbül olsañ lezzet-i güftâr ile nevrûzda
 Fâcilâtün fâcilâtün fâcilâtün fâcilün
 AE159a T117b A125b M107a Ü164a S129A E107b İ107a

121

1. "Ukde-i gam vaktidür olursa hall nevrûzda
Zevk u sevk eyyâmîdur neyler kesel nevrûzda
2. Zâhid-i sad-sâle mest olsa yine maçzûrdur
 Zühd ü takvâya gelür zîrâ halel nevrûzda
3. "Iyd geçdi nevbahâr erdi yüzin göstermedi
 Bârî ol sultân-ı hüsn öpdürse el nevrûzda
4. Turdî devletle yine dîvâna defterdâr-ı gül
 "Aleme mihr etdi tecdîd-i hamel nevrûzda
5. Lâle sâkî goncalar sermest ü nergis pür-humâr
 Câm-ı mey nûş etmek ancak mâhasal nevrûzda
6. Cân u dilden tâzelerdük biz de eski derdimiz
 Köhne meyle olsa hemdem bir güzel nevrûzda
 Fâcilâtün fâcilâtün fâcilâtün fâcilün
 S129B -AETAMÜEİ

122

1. Dil heste vü hem cân ile müştâk-ı girişme
 Ol gamze-i câdû ise hallâk-ı girişme
2. Elhâk ne sitemkâr olur ol gamze-i hûnî
 Ammâ ne hoş-âyendedür ahlâk-ı girişme

121/ Gazelin tamamı 11 beyit olup Kemal Edib tarafından yayınlanmıştır.
 122/ Velehû eyzan AE Velehû S 1 dil : ol A

3. *“Akł u dil ü cān oldı giriftâr-ı nigâhı*
Buldı yine birbirini cuşşâk-ı girişme
4. *Etmezdi teveccüh ham-ı ebrûsına diller*
Mihrâb-ı niyâz olmasa ger tâk-ı girişme
5. *Bilmem nic`olur hâl-i dil-i Nefcî-i şeydâ*
Hem hastे vü hem cān ile müştâk-ı girişme
Mefcûlü mefâilü mefâilü feçûlü
 AE158b T117a A125b -M Ü163a S127B E107b İ107b

Y HARFİ 123

1. *Yakdı beni kül etdi o mâhuñ gûnes yüzü*
Doldı dil-i zaçîf ü şikeste kül öksüzi
2. *Bir gece yok ki çıkmaya tâ mâh u encüme*
Âhumla âsmânuñ alışdı yüzü gözü
3. *“Aşık odur ki şucle-i dâgiyla hoş geçe*
Çam câleminde bir ola geceyle gündüzü
4. *Rez-duhterine sübha-i sad-dâneyi satup*
Şûfî de yüzsüz oldı görünce o yüzsüzi
- E108a 5. *Nefcî esîr-i bâde giriftâr-ı câskdur*
Sûz u safâdan olmasa hâlî nola sözi
Mefcûlü fâcilâtü mefâcilü fâcilün
 AE159b T119b A126b M108b Ü164a S133a E107b İ109a

3 “akł u : “akł-ı Ü ; 5 "nice olur" şeklindeki ifâde vezin hatası
 nedeniyle düzeltildi

123/ Velehû eyzan AES 1 zaçîf ü : zaçîf-i T ; 3 geceyle : gece ile
 S ; 4 rez : zer-i M ser-i İ / dâneyi : dâne-i M dâne İ / o yüzsüzi :
 -gözi M

124

1. Cânimuñ sînede teng olsa nola câygehi
Salinur teng kabâlar giyüp ol serv-i sehî
2. Rûzgâr anı siler miydi gözümden her dem
Tûtiyâdan da azîz olmasa ger hâk-i rehi
3. Dil-i erbâb-ı mahabbet hep aña düşmişdür
Ser-nigündur diye çâh-ı zekanuñ sanma tehî
4. Cân verür âşik-ı dil-hastelere gerçi lebi
Ne gönüller alur ammâ göz ucıyla nigehi
5. Etme ol şûh ile vuşlat hevesin ey Nefcî
Emrine râm edebilsün mi gedâ pâdişehi
Feçilâtün feçilâtün feçilâtün feçilün
AE160a T119b A126a M108b Ül64a S132a E108a İ109a

125

1. Gâhî gülşende şalınsań serv-i raçnâlar gibi
Hû çeker bülbülleri uşşâk-ı şeydâlar gibi
2. Kâkülüñ de çıktı başdan fikr-i dûrâdûr eder
Pâyuña yüz sürmege zülf-i semen-sâlar gibi
3. Nakd-ı cân u dil mi kor tâtâr-ı gamzeň kimsede
Böyle kalursa eger dünyayı yaigmalar gibi
4. Nûş ederler câm-ı nâzı birbiriniñ aşkına
İki çeşmün iki mest-i bâde-peymâlar gibi
5. Degme sözde yokdur ey Nefcî bu lezzet bilmış ol
Zehri şîrîn-kâm ederse nola helvâlar gibi

124/ Velehû eyzan AES 2 gözümden : gözünden MÜ ; 4 lebi : dili T

125/ AE'de ken. Velehû S 2 dûrâdûr : dûrdûr M ; 5 zehri : dehri AEMÜSE

6. Kand-i nazm-i pâdişâh ola meger bundan lezîz
 Medhûni etsem nola tütî-i gûyâlar gibi
7. Şeh Murâd Hân kim dil ü dest-i kerîmi dem-be-dem
 Dûrr ü gevher bezl eder dünyâya deryâlar gibi
 Fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün
 AE160a -TA M109a Ü165b S131B E108a -î

126

1. Mest oldı yâr gamzeleri nâza başladı
 Her bir nigehde bir revis-i tâze başladı
2. Bildürdi bir nigehle dile gamze kasdını
 Ne keşfe ne mûkâsefe-i râza başladı
3. Gamze degül bu şucbede-bâz-i girişmedür
 Sihri bitürdi şîve-i içcâza başladı
4. Sanma ki etdi zülfini tâhrîk-i rûzgâr
 Bâl açdı tütî-i hatı pervâza başladı
5. Nefcî nedür ney-i kalemünde bu nağmeler
 Gûyâ ki her terânede bir sâza başladı
 Mefcûlü fâ'îlâtü mefâ'ilü fâ'îlün
 AE161a T119a A128a M109a Ü165a S131B E108a İ109a

127

- E108b 1. Tengdür gâyet ile ol büt-i şûhuñ deheni
 Hande yol açmasa andan çıkışamazdı sühan

126/ Velehû eyzan AE Velehû S 3 bitürdi : yitirdi î
 127/ Velehû eyzan AES

2. Hey'et-i nâfî degüldür görinen buldı revâc
 Nakş-i tamgâ-yı yed i kudret ile sîm-teni

3. Cism-i pâkinde letâfet o kadar kim şanasın
 Sînesi âyînedür âyinedân pîreheni

4. Vermez ol pîrehen ü sîne şafâsını yine
 Dökse ger safha-i âb üzre sabâ yâsemeni

5. Verdi Nefcî yine bu nazm ile dünyâya nesât
 Sanki bir câm ile germ eyledi biñ encümeni
 Feçilâtün feçilâtün feçilâtün feçilün
 AE160a T119b A127a M108a Ü164b S132b E108b İ109b

128

1. Dilrübâdur zülfî ammâ dil-nişîndür gamzesi
 Nâz ederse yaraşur pek nâzenîndür gamzesi

2. Çekme gam bir âfet-i pâ-der-hevâdur turrası
 Gâfil olma fitne-i ser-der-kemîndür gamzesi

3. Olmasun kâfir de böyle dilrübâya mübtelâ
 Afet-i cândur gamı âşûb-ı dîndür gamzesi

4. Bir nîgehle bildürür dünyâya lutf u kahrını
 Çeşmi sâhir gûiyâ sihr-i mübîndür gamzesi

5. Nola meftûn olsa diller güft ü gûy-i çesmine
 Tabc-i Nefcî gibi ma'nâ-âferîndür gamzesi
 Fâçilâtün fâçilâtün fâçilâtün fâçilün
 AE160b T119a A127b M108b Ü164b S131A E108b İ108b

4 vermez : bulmaz TMÜİ

128/ Velehû eyzan AE 1 dilrübâdur : dibâlardur A ; 3 -M ; 4 -M ;
 5-M, tabc-i : tabc-i AEA

129

1. Dil-nişindür gamze ammâ dilrübâdur turrası
‘Aşık-ı bî-dillere turfe belâdur turrası
2. Gamze-i ‘ayyâre gâlibdür göñül sayd etmede
Gerçi bir aşüpfe-i ser-der-hevâdûr turrası
3. Üstine ditrer turur ol mest-i h^vâb-ı nâz iken
Gamze-i şûhîna gûyâ mübtelâdur turrası
4. Zabtî bir bend ile müşkildür dil-i dîvânenüñ
İki zencîr ister anuñçün dütâdur turrası
5. Tab^c-ı Nef^cî gibi pervâz-ı bülend etse nola
Aftâba sâye şalmış bir Hümâdûr turrası

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün
AE160b T120a A127b M108b Ü165a S131a E108b İ108b

130

1. Gider keyf-i şarâbuñ zevki böyle yâde gelmez mi
Meger hîç mevsim-i gûl devr-i câm-ı bâde gelmez mi
2. Nolur yâ ‘iyd u nevrûz erse yine ‘âlemüñ hâli
Bu günler câm-ı mey gam defcine imdâde gelmez mi
3. Harâb oldı yıkıldı kalb-i ‘âşık gibi meyhâne
Harâbat ehli bilmem n`oldı kimse dâde gelmez mi
4. Görüp çarhuñ bu zulmin derd ile def sîne dögmez mi
Kadeh kan ağlamaz mı çeng ü ney feryâde gelmez mi

129/ Velehû eyzan AE 1 dil-nişindür : dil-teşnedür İ ; 2 hevâdûr : -i ; 3 nâz iken : nâzenin M

130/ Velehû eyzan AES 1 keyf-i : keyfi M / böyle : hergiz M ; 2 erse : olsa M ; 3 bilmem n`oldı kimse : noldı kimse bilmem M ; 4 sîne dögmez mi : sînesin dögdi M

5. Nice ülfet tutarsın zühd ile bilmem sen ey Nefcî
 İçüp mest oldugın hiç hâtîr-ı nâşâde gelmez mi
 Mefâcîlün mefâcîlün mefâcîlün mefâcîlün
 AE160b T120a A127b M108a Ü164b S132b E108b İ109b

131

1. Rû-be-rûdur tabcimuñ hûrşîd ile âyînesi
 Reşk eder çarh aña dâ'im baña oldur kînesi
2. Kim bakar mir'ât-ı hûrşîde tururken rûy-ı yâr
 Rûy-ı dil göstermede sâffîdür andan sînesi
3. Oldı câşk-ı bikr-i fikrümle bir abdâl âftâb
 Zülf-i zühre târ u pûd-ı hîrka-ı peşmînesi
4. Câşka bir tâze dilber de gerekdür mâhasal
 Köhne mey câşk-ı İlâhî hemdem-i dîrînesi
5. Kâmrân-ı mülk-i nazm olsam n`ola Nefcî gibi
 Bir dükenmez kâne beñzer tabcimuñ gencînesi
 Fâcîlâtün fâcîlâtün fâcîlâtün fâcîlün
 AE160a T120a A127a M108b Ü164b S132b E109a İ109b

132

1. Leşker-i müjgânı kim bir Kahramândur her biri
 Gamzesiyle ceng eder sâhib-kîrândur her biri
2. Günde biñ kan eylemek çok mı o hûnî gözlerle
 Gördüğine rahmî yok bir bî-emândur her biri

131/ Velehû eyzan AES 1 dâ'im : herdem M ; 2 yâr : yâre M ; 3
 târ u : târ-ı M / hîrka-ı : hîrka vü M hîrka T ; 5 kâmrân-ı : kâmrândur
 M / olsam : olsa M

132/ Velehû eyzan AE 1 müjgânı kim : müjgânımuñ İ ; 2 gözlere :
 gamzeye İ / gördüğine : gördigine S

3. Gamzeler hod çâkçâk etmekde dâ'im dilleri
Söylesülmез tut ki şemsîr-i zebândur her biri
4. Âtesîn dillerle pür-tâb ol kadar gîsûları
Gûiyâ bir ejder-i âtes-fesândur her biri
5. Aferîn Nefcî yine tabc-i gâzel-perdâzuña
Penc-beytiñ nûsha-i sihr-i beyândur her biri
Fâ'cilâtün fâ'cilâtün fâ'cilâtün fâ'cilün
AE161a T120b M128a M109a Ü165a S131A E109a İ108b

133

1. Bahâr erdi yine esdi nesîm-i subh-i nevrûzî
Açıldı câlemüñ gül gibi güldi baht-i fîrûzî
2. Hevâlarda letâfet ol kadar kim bülbül-i zâruñ
Nice te'sîr eder bilmem güle âh-i ciger-sûzî
3. Figân-ı nîşebden nice mahrûm olmasun bülbül
Uyardı yine her gül bir çerâg-i câlem-efrûzî
4. Bahâr erdi açıl lâle gibi dâğ-ı dilüñ göster
Derûnuñda koma rind iseñ efkâr-ı gam-endûzî
5. Ele gül gibi câm al bülbül-i sermest ol ey Nefcî
Gazeller söyle germ et bezm-i şâhenşâh-ı nevrûzî
- E109b 6. Du'âya başla soñra cân u dilden Aşaf-ı 'ahde
Ki turdukça cihân devletle nevrûz ola her rûzî
7. O sâhib-sadr-ı 'âlişân ki lâyîkdur eger olsa
Felek fersh-i harîm-i câhîna bir natc-i zerdûzî

3 gamzeler : gamze İ / dilleri : kulları A / tut ki : -i
 133/ Velehû S / Nevrûziye der-medh-i merhum Hâfız Ahmed Pâşâ, başlığı Ü,
 1 fîrûzî : pîrûzî MÜ ; 2 letâfet : rutûbet S / eder : ede S ; 3 olmasun :
 etmesün M ; 4 açıl : açıldı M / gibi : gül M ; 6 'ahde : -i ; 7 fersh-i :
 'arş-ı İ / câhîna : râhîna M

8. Yegâne mesned-ârâ-yı vezâret hâfız-ı devlet
 Ki devr-i devletidür rûzgâruñ rûz-ı pîrûzi
9. Hudâ pâyende kilsun râyet-i baht-ı ser-efrâzin
 Müyesser olsun aña gün-be-gün ikbâl-i bihrûzî
 Mefâcîlün mefâcîlün mefâcîlün mefâcîlün
 AE161b T120b A128b M107b Ü166a S131B E109a İ110b

134

1. Bahâr erdi yine gör feyz-i mihr-i câlem-efrûzi
 Nice germ etdi bir câm ile bezm-i şâh-ı nevrûzi
2. "Aceb mi düşse âtes âşyân-ı bülbüle yer yer
 Uyardı yine her gül bir çerâğ-ı hânâmân-sûzî
3. Açıldı câ-be-câ nergis miyân-ı sebzede gûyâ
 Döşendi bezmgâh-ı câleme bir nat-ı zerdûzî
4. Gedâ şâhâne cîşret edicek demdür ki olmisdur
 Zemîn evreng-i pîrûze zamân eyyâm-ı pîrûzî
5. Zemîn ser-sebz ü ebnâ-yı zamân hoş-hâl ü hurrem-dil
 Zihî te'sîr-i nevrûzî zihî ikbâl-i bihrûzî
6. Olur mı böyle bir rûz-ı mübârek dahi ey Nefcî
 Ki hem nevrûz ola hem lutf-ı şâhenşâh ola rûzî
7. O şâhenşâh-ı dânâ-dil ki olmisdur cadâletle
 Mühimsâz-ı cihân caklı-ı selîm-i dâniş-endûzî

8 rûz-ı :-î ; 9 ser-efrâzin : ser-efrâzi AES / olsun : etsün Ü
 134/ Velehû eyzan AES / Bahâriyye der-medh-i merhûm Sultân Ahmed
 Hân ,başlığı Ü 2 -T ,her gül : yer yer Ü ; 3 sebzede : şu'lede Ü /
 zerdûzî : fîrûzî M ; 4 demdür : demidür Ü / pîrûzî : bihrûzî M ; 6 M'de
 8. beyt , S'de ken. ; 7 M'de 6.beyt, dânâ-dil : deryâ-dil İ / dâniş-
 endûzî : dâniş-âmûzî Ü

8. Şeh-i Cem-rütbe Sultân Ahmed-i ferhunde tal^cat kim
Bahâr-ı bâğ-ı devletdür cemâl-i câlem-efrûzî

9. Vücûdiyla şeref bulsun serîr-i saltanat dâ'îm
Cihân turdukça tursun cîyd u kadr olsun şeb u rûzî
Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
AE161a T121a A128a M109b Ü165b S133a E109b İ110a

—

K I T e A , N A Z M , R Ü B Ä e I
ve
M Ü F R E D L E R

K I T ¨ A L A R

1

1. Ab-ı rûy-ı şucarâ Şerî-i Bağdâdî kim
Münhasırdur aña ¨Urfî gibi ıcad-ı sühân
2. Cûy-ı ma¤nâ iki şakk olmış akar sahnündan
Yaraşur dersem eger tabeina Bağdâd-ı sühân
Fe¤ilâtün fe¤ilâtün fe¤ilâtün fe¤ilün
T121b M110a S134A E110a -AEÜİ

2

1. Bezmüne geldim ise medh ü şenâdan hâlî
Nakş-ı idrâküme haml etme benüm sultânum
2. Bir kasîde demek ister saña tabum ki ola
Kim hayâline fedâ mâhasal-i dîvânum
Fe¤ilâtün fe¤ilâtün fe¤ilâtün fe¤ilün
S133b -AETAMÜEİ

-

1/ T'de ken. 1 ıcad-ı : i¤câz-ı T ; 2 şakk olmış : şikk etmiş T/
bahş etmiş EM

N A Z M L A R

1

1. Zihî taht-ı mu^callâ bârgâh-ı ‘ars-ı pîrâye
Ki şalmış âftâb-ı heft-kişver üstine sâye
2. Cihân_bân-ı hümâyûn-sâye ‘Osmân Hân-ı sâni kim
Revâdur olsa kürsî tahtına ger evvelîn-pâye
Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün
AE161b T121a A129a M109b Ü166a S133b E109b İ110b

2

1. Dehre bir âfet olur ol kad ü kâmet göresin
Kopsa bir yerden o kopmaz mı kiyâmet göresin
2. Başlasun gamzeleri gâret-i îmâna hele
Kor mı bir dilde dahî emn ü selâmet göresin
Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün
AE161b T121b A129a M110a Ü166a S134A -İ

1/1 Başlık : -AM Der-vasf-ı taht-ı merhûm Sultân ‘Osmân Hân AE Der-medh-i taht-ı Sultân ‘Osmân Hân T Kite^a der-ta^crîf-i taht-ı merhûm u mağfûr Sultân ‘Osmân Hân Ü Der-vasf-ı taht-ı Pâdişâh (.....) S Kite^a E Der-şifat-ı taht-ı Sultân ‘Osmân İ

2/1 bir yerden : yerinden SEİ / o : onı M ; 2 îmâna : îmân ile M

3

1. Olduk esîr-i nîm-nigâh-ı tegâfûlûn
 Bir kayda dahî düşmeyelüm çözme kâkülûn
2. Olmazdı böyle hâli perîşân u kaddi ham
 Sevdâ-yı zülfün olmasa başında sünbülûn
 Mefâ'ülü fâcilâtü mefâ'îlü fâcilün
 AE162a T121b A129a M110b Ü166b S133b E110a İ111a

4

1. Kalur gider bu göñül zülf-i yârdan gelmez
 Hevâ-yı Şâmi bilen ol diyârdan gelmez
2. Sabâdan etme dilâ hâk-i pâyını ümmîd
 O deñlü lutf (u) kerem rûzgârdan gelmez
 Mefâ'îlü fe'îlatün mefâ'îlü fe'îlü
 T122a -AEAMÜSEİ

-

3/1 AETAMÜSİ'de Matâli bölümünde ; 2 -AETAMÜSİ

4/1 T'de 10. matla

R Ü B A ğ İ L E R

1

1. Yâ Rab dilümi sehv ü hatâdan sakla
Endîşemi tezvîr ü riyâdan sakla
2. Basdîm reh-i vâdî-i rübâcîye kadem
Taçn-ı har-ı nâdân-ı dü-pâdan sakla

Mefûlü mefâcîlü mefâcîlün fa
Mefûlü mefâcîlü mefâcîlün feûl
AE162b Al29b Ü167a İ110b

2

1. Yâ Rab kerem et bendeñe ihsân eyle
Düşvâr olan ahvâlümi âsân eyle
2. Dûnyâ hevesinden koma gönlümde eser
İstersem eger cenneti zindân eyle

Mefûlü mefâcîlü mefâcîlün fa
Mefûlü mefâcîlü mefâcîlün feûl
AE162b T121b Al29b M110a Ü167a İ110b

3

1. Ben âşık-ı hercâyî vü dil-âşüfte
Ol şûh ise hem mey-keş ü hem âlüfte

1/ TMÜSE'de Kitâ'a bölümünde, Ü'de iki defa yazılmış, biri ken.
Velehû eyzan AE 1 tezvîr ü : tezvîr-i A ; 2 reh-i : da A / dü-pâ : -A
2/ TMÜS'de Kitâ'a bölümünde Velehû AE
3/ MÜSE'de Kitâ'a bölümünde, Velehû AE / Rübâcî T 1 ol : o İ /
mey-keş : -keş İ

2. Bilmem nice olur mihr ü mahabbet hâli

Bu nükte-i serbeste kalur nâ-güfte

Mefâ'ülü mefâ'îlü mefâ'îlüün fa^c

AE162b T121a A129b İ110b

4

1. Ey dil hele 'âlemde bir âdem yogimiş

Var ise de ehl-i dile mahrem yogimiş

2. Gam çekme hâkîkatde eger 'ârif isen

Farz eyle ki el'ân yine 'âlem yogimiş

Mefâ'ülü mefâ'îlü mefâ'îlü fe^cûl

AE162b T121b A129b Ü167a -S İ110b

5

1. Ey nâmveri memleket-i bahr ü berûn

Var bahr u berde nice biñ hünerûn

2. Etdûn yine dîn gayrette 'azm-i cihâd

Devletle mübârek ola yâ Rab seferûn

Mefâ'ülü mefâ'îlüün mefâ'îlü fa^c

Mefâ'ülü mefâ'îlü mefâ'îlü fe^cûl

T121b E110a -AEAMÜSİ

4/ ME'de Kit'a bölümünde, T'de ken. Velehû AE / Rübâ'î T

5/1 bahr u berde : bahrde vü berde E

M Ü F R E D L E R

1

Urunca şâne gîsû-yı hayâl-i yâre müjgânum
Gülâb-efşân olur yâd-ı ruhıyla çeşm-i giryânum
Mefâcîlün mefâcîlün mefâcîlün mefâcîlün
AE162a T111b A129a M110b Ü166b S133b İ110b

2

E110b Zeyn etmegiçün rişte gibi dür्र ü güherle
Pür-pîç ederim her müjemi tâb-ı nazarla
Mefcûlü mefâcîlü mefâcîlü feçûlü
AE162b T121b A129b M110b Ü166b S134A E110b İ111a

3

Ruh-ı rengini kim yâruñ letâfet gülsitânidur
Zenahâdân şanma ol gülşende bülbül âşyânidur
Mefâcîlün mefâcîlün mefâcîlün mefâcîlün
AE162a T122a A129a M110b Ü166a S133b E110b M111a

4

Gün gibi zâhir iken cân gibi pinhânsın sen
Ehl-i dil istedüğü dilber-i fettânsın sen
Feçilâtün feçilâtün feçilâtün feçilün
Ü167a E110b -AETAMSI

1/ Velehû AES MatlaçE

2/ AE'de ken. İki defa yazılmıştır. Velehû TÜSİ Matlaç E T'de ken. , ederin : ede'im ESİ / müjemi : müjeni T

3/ Velehû AEÜSİ Matlaç E, letâfet : melâhat TSI

4/ Matlaç E

5

Bâd-ı sabâ ki turraların tâbdâr eder
 Her bir hamînda biñ dili zâr ü nizâr eder

Mefâ'ilü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
 AE162a T122a A129a M110b Ü166a S133b E110b İ111a

6

Zahm-nâk eylemiðk tende ne dil kaldı ne cân
 El-emân gamzelerüñden senüñ ey şûh-ı cihân

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 T121b Ü167a E110b -AEAMSI

7

Çekse tîgîn kırılar birbiri üzre 'âlem
 Fitne cellâdi midur gamze-i mestüñ bilmem

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
 AE162a T122a A129b M110b Ü166b S134A E110b İ111a

8

Uyurken seyr eden ol dilrübâyi câme-hâb içre
 Sanur tasvîr-i Yusufdur yazılmışdur kitâb içre

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
 AE162a T121b A129b M110b Ü166b S134A E110b İ110b

5/ Velehû AEÜSİ Matla^c E

6/ Müfred T Velehû Ü Matla^c E T'de ken. , şûh-ı cihân : rûh-ı revân

7/ Velehû AEÜİ Matla^c E , çekse : çekme İ / cellâdi : cellâd TM / gamze-i mestüñ : gamzesinüñ İ

8/ Velehû AEÜSİ Matla^c E, yazılmışdur : yazılmış bir Ü

9

Ne âdemler helâk eyler görün ol çeşm-i cellâdi
Añilsa yine ammâ nâtüvân bir hastedür adı

Mefâcîlün mefâcîlün mefâcîlün mefâcîlün
AE162a T121b A129b M110b Ü166b S134a E110b İ111a

10

Bir söz mi var ki şimdi o yârân pesend ola
Var ise şîr-i Nefcî-i şûh u levend ola

Mefcûlü fâcilâtü mefâcîlü fâcilün
AE162a T122a A129a M111a Ü166b S133b E110b İ110a

11

Gözi meyhâne-i nâz u kaşı mihrâb-ı niyâz
Yaraşur her ne kadar etse niyâz ehline nâz

Feçilâtün feçilâtün feçilâtün feçilün
E110b -AETAMÜSİ

12

Sînem nice bir âh-ı mahabbetle pür olsun
Birgün dilerin çarhı dahi gök ü mor olsun

Mefcûlü mefâcîlü mefâcîlü feçülün
M110b Ü166b S134A -AETAEI

9/ Velehû AEÜSİ âdemler : âhumla İ

10/Velehû AEÜS Matlaç E

12/ Velehû Ü\$ Ü' de ken. , dilerin : dilerim Ü / dahi gök ü mor:
gerek gök (...) Ü

13

Nice bir kîn ile tîg-i zebâne dil cilâ versün
 Usandım rûzgâra sögmeden Allâh belâ versün

Mefâcîlün mefâcîlün mefâcîlün mefâcîlün
 Ü166b -AETAMSEİ

14

Gamze çekmiş tîgini mestâne şafderler gibi
 Çeşmi hâb-i nâzda mahmûr dilberler gibi

Fâcîlâtün fâcîlâtün fâcîlâtün fâcîlün
 T122a -AEAMÜSEİ

15

Dostlar döşdi fenâ bahrine bu keşti-i ten
 Hımmet eylenki bekâ yakasına çıkışa esen

Feçilâtün feçilâtün feçilâtün feçilün
 S134A -AETAMÜSEİ

16

Zulmet-i bâhr ile şebden seçemezler rûzi
 Böyle eyyâm-i gamûn böyle olur nevrûzi

Feçilâtün feçilâtün feçilâtün feçilün
 M110b -AETAÜSEİ

13/ Velehû, ken.

15/ Velehû

A B S T R A C T

Omar Nafçî, one of the leading poets of the seventeenth Century, was born in Pasinler, a small town near Erzurum. He became known as a poet in Istanbul. He is well-known by his eulogies and satire verses. The Sultan of the time prevented him composing any more satires. Many people hated him because of his sarcastic verses, criticizing almost everyone. But he kept saying satirical verses and did not obey the Sultan's orders, and so he was executed in 1635/1044.

Several studies have been done so far on Nafçî's works. Some of these studies contain some pieces of poetry chosen from his printed Diwan. But there has been no comparative study on different texts of the manuscripts of his Diwan.

This dissertation, which is composed of two chapters, attempts to study his art of poetry and his Diwan from the point of view of form and content. A bibliography of the several studies on his works is added to this chapter. In the second chapter, eight individual copies of the Diwan are studied with annotations and descriptions, and a classification of all other copies was made.

Nafçî lived in a time when the Sebk-i Hindî school prevailed. His verse bears some characteristics of this school but he is not considered to belong to this school.

He keeps competing with the Persian poets of all times and claims that he was superior to them. He was influenced by some Persian poets such as Enverî and Orffî and the Arabic poet, Mütenebbî and the famous Turkish poet Bakî. The exaggerated and boastful tone in his poetry is attributed to this influence. His voice always remains aloud. This manly voice can be heard associated with a nice harmony. The imagery and fantasy introduced by him were not employed by any other poet of his time. The readers were surprised by the images and thoughts found in his verse.

Among the other characteristics of Nafçî's poetry are praising, boasting and satire. While he praising others, he implicitly praises himself too. His satires in his Diwan is not so severe and aggressive as compared to those in his other works.

His Diwan contains 62 eulogies, 134 lyric poems and the other forms of verse (Terkib-i bend, Mesnevî, Kitâ'a, Nazm, Rübâ'î and Müfred). The Methiye and Fahriye were the most successful ones among the eulogies in his Diwan. There are beautiful descriptions of spring, religious festivals, horses and pavillions in some of his eulogies.

Nafçî's Diwan was printed twice (Bulak 1252 ; Istanbul 1269). There are more than one hundred manuscripts of it in Turkey and abroad. Some of them were copied before Nafçî died. There are excellent copies of Diwan in Sultan's and in some private libraries of the statesmen. One can find a great deal of his verses in most of the manuscripts of anthologies or magazines of his time.

TOPLAM BEYİT SAYISI:

N Ü S H A L A R

Nazım Şekilleri	TOPLAM BEYİT SAYISI:									
	A	E	T	A	M	Ü	S	E	I	R
KASİDE	59	61	58	59	59	59	60	59	62	% 100
TERKİP-İ HEND	1	1	1	1	1	1	1	1	1	% 1
MESNEVİ	1	1	1	1	1	1	1	1	1	% 1
KIT'Â-İ KEBİR	9	9	9	9	9	9	8	9	9	% 100
GAZEL	122	118	118	113	119	131	122	115	134	% 100
KIT'A	-	1	1	1	-	2	1	-	2	% 100
NAZM	3	4	3	3	3	3	2	4	%	100
RÜBA'İ	4	5	4	4	3	5	4	5	%	100
NÜFRƏD	8	10	8	10	12	10	11	8	16	%
	7	4	5	3	2	13	2	13	4	4
	44	31	2	13	13	25	1	1	1	1
	2980	20				2525	1	1	1	1

KARÜZ KALİPLARI

REVEL

REVEL

REVEL

REVEL

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

HEZEC

Nefi

نفی

آن بین یک ملک که در چیزی
نماید یهود را برگشتن
میخواهد و این ملک که
نهاد خلاص سالن شد میگوید
کنونی یکی که میگیرد جای خود
مکار است و هر خلاص خوب است
که با کنکشیده و خلاص خوب است
که است و هر خلاص خوب است
من میخواهم هم این ملک که یعنی
آن پیرمرد خاطب سخن میخواهد
سرخشنگ شدنی آسمانی
بگردید و ملکی خود را بگیرد
پدر نوک بجهود زاده نمایند
حاصل کرد و خلاص را که میگردید
از این لیل باران و دام بجا بگذارد
خدا را که پادشاه کارهای خود است
که نشان خوبی است و خوبی
دو شریعت خوبی و خوبی
میگردید و خلاص را بگیرد
فاسد کرده این ملک که اینست
پس از این روزهای همچون دل
که ملک است چون پس از اینست
نایاب خود را که بگیرد خلاص
بزم فرشته شده علی که اینست
رسان شاید از این فرشته
مشق هر چیز بهم میخواسته
او ایل خبریز و خوش نشسته
نشسته شده که خوبی
بنیان میگذارد که جای اینست
جان عالم فرزند ام این را که
خواه این نیشت کردی اینچه بخواهد

۱- خست غرفت سیز کا یہ است خیل انش شدت
۲- غرفہ رشید نہ خانہ خیزم کشت پیچہ خیزم
بکر کو کنکن نظریں کر کے شدید کر
روکہ لاحس کی شیخ نہیں خیزم
حالین چون خیزم جو اس تجادہ و دیش
این ایسی خیزم بیکم خیزم
ملک سرا یہ دریہ کا شدید
این بیکت نیویں خیزم سکنی کر
عمر کوکم درد زد پیش
بیکی بکر کارا هریخ اول خیزم
غزی بدر نویل کی ایک اس نیش
او فر پر شیوه کو یا بکر کوک
او نہ الدود کو بکچن لئک
آؤک شکر گل اور نیک خیزم
ایتن ان الشکر و سعی خیزم
خیزم شکر بزرگ کا شکر
خیزم خیزم لکھ بیکت بیک ایتن
پیش بسته داد و ایمان کی خانی
او ایشان کی خیزم دیش
کبکش کا شکر بیکت بیک ایتن
او ایشان کی خیزم دیش
کبکش کا شکر بیکت بیک ایتن

AE Nüshası

yk.50a-51b, 162b-163a

ان

مکالمہ مولیٰ بذبخت علیہ بکھر اپنے
غیری پہنچنے لفڑی حشان ایدین ۱۳
۱۶۱

دو دب نسائیں بیٹھدے درانی اکواں
مسا سندھ فراہ جو کامہ اپنے دعا صاحم
خاتم صفائی را وہ حضرت احمد اور نعمتیم
ادور انکی معاشر بایزیدہ زخود تقدارہ
سرنی بولی میں سندھ قدر خافت بجا
اد کورابت دو بیلا سنان خفت دو بیلا
حسن دفعاع دعائم فربہ العصیم دھرک
مہاندھ سو بیٹھ فضیلت امہ نما نما
ابرخیز میں شریف جاہ سنج اور سوز
مبارک سعادت فرشود و نسہ سعد اشام
حولی کھوئی برخیز درجی نامی مسند سفر
چڑا سارے اسی دی دی مسیم را وہ خوش

۱. برابری میان این دو کشور نباید باشد و این دو کشور باید میتوانند در همین امور را متعادل نگیرند.

۲. از این دو کشور باید کشوری که از این دو کشور بزرگتر باشد و بزرگتر از این دو کشور باشد و این دو کشور باید متعادل باشند.

۳. این دو کشور باید متعادل باشند و این دو کشور باید متعادل باشند و این دو کشور باید متعادل باشند.

۴. این دو کشور باید متعادل باشند و این دو کشور باید متعادل باشند و این دو کشور باید متعادل باشند.

فرشته باز کن و بکیش خود را بدل
دشنه بدبخت و دشنه ای خیره و دیگر آن
بوز کنند خیره و دیگر کوئنگ هم خوب نباشد
روزخون چاره بدهی اشتباہی کیست میگاهد

۱

۲

۳

۴

۵

۶

۷

۸

۹

۱۰

۱۱

۱۲

۱۳

۱۴

۱۵

۱۶

پاچن تبریده بربپی او زده لم نست بعد و بید غمزه مستکلم

او بکن بربای او لای جام خوابی رو صنو تصور بکشف بازدشت کنایه

ز آمار مدلای ببرکو ای بی پیش بسیار آنکه بنایان بخسی دادی

بن اینکیون برشیبکی در دکره هرچندی تاب نظر لام

بار بی هم و نیا بن صقله اذ بث می تزو بر بادن صقله

با سه دادی ربانی به قدم طعن خس زادان دو پادشاه مصله

لای بدم بیت بده که سانیه دخواهان احوالی مسنان ایه

دینا هوسنل فود کلده هافز

هر شرم اک جنبی زمان الج

بن عاشن هیل و دل ششنه او شون ایه هم بیش قائم

پدرم بی دل بگسر و دست حالی

بیکله شرسه قاعدا گننه

بیه سوز مرد اکن که تهدید را باز بگذارد و این میگذرد

1

عنت اربوان السهيف و منشومه للطيف في بعد عد
الغیر مصطفی برسعد الشکرانی بن علیة
ثاني عشر شهر ربیع الاول
لسنة خمس و اربعين
الف

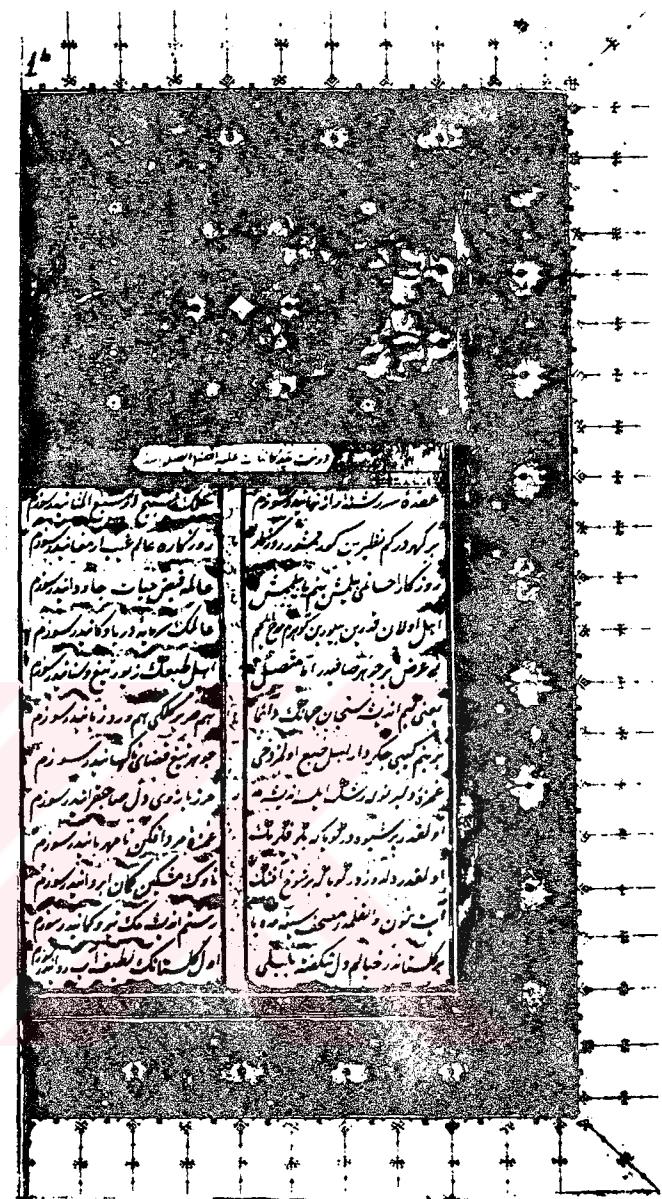
1

او رفیق اسپر نہ کاہ تھا فلک	ببر قبده دا لئی دو سیمہ ام جوزہ مکمل
ہاد صبا کے طوہ رین نا بد الریور	ہر ببر خدا نہ پکڑ لی زارہ نز الربی
رخ ریگنی کم با بر لطافت کلت اپنی	ز خوانی حمنہ اوں کلشندہ بلکہ اپنی
نہ اور مل مہلا کے بکر کو کی اوں جنم علاج	اکھنے کا پنیہ اما ناٹانے خوشہ آئی
چننیہ جلا دید مر غمراہ منک سبلیم	جکے شفعتی قطبہ ببر مرغ عالم
او رجھنا کیسہ خجال بارہ فر کام	کھلا پستان اکو را بحر چشم کرام
اد بکری سپا نہ کیسہ خجال بارہ فر کام	لمسوں رقصوں برو بسید بارہ من دکن کاج
دین انگلیخون راستہ کی در کلمہ	ہر سچ ایریں ہر فرہ نا نکار
بر کون دیاری عرض دنی کو کو خود	سبسی خی براہ محنتلہ براہ لسوں
خلقت بھولہ سبندی کچے مز رہوں	بو بلہ ایام عملک بو بلہ اکو روشنی

خفه سرمهه دار نهاد پرسنام
 بر کرد که فیضین کو میشد روز کما
 در زمینه جای از منشی هم باشد
 اهلان لادون بیدر بی جرم
 با عرضی عروسان داشتند
 بیکم از زیست چاچ چاچ
 هم مردی کیم و دنیا پرسنام
 جو حق تعلقی نداشند
 خواسته دارند و لیلی هم آنینه
 این احمد سرمهه که بکر خوش
 نادشکن خواه از دنیا پرسنام
 درستم از شنیدن که اندیشید
 بیکم از احمد سرمهه سیده
 پرسنام خوارد شکنی بیکم
 پرسنام خوارد شکنی خادی
 آن دفعه قیمت برداشت
 لیلی خوارد شکنی خادی

دفعه قدم پشم خلاص معاشر
 خسروخ کمال صوف پسر کما
 از زمین کش کش کش خاچ پسر کما
 قاتل شکن خیال سوچ ناید کما
 از سرمهه کش کش کش خاچ پسر کما
 آن بر کرد خداب اخه باید کما
 مو نکاف نکش اسما باید کما
 در قل احیمه راز خاچ باید کما
 اهلی بایه فرم بایه باید کما
 سرمهه بیش که اهلی باید کما
 ملک فلکه ایشان داشتند کما
 خاصمک ایشان خود داشتند کما
 کم کوچک شیخی باید کما
 زخم غشک شده طولی باید کما
 مانش خیالی باید داشتند کما
 اولی بیکر خر زاده نفت کیم
 ایست بر سرت اخ زمانه باید کما
 فقص صوره دلک عالم باید کما
 خدا دینش که در خش باید کما

پن ایچکچون رشتگی دود که له	پرچم پردم هر شده ناب نظر
مسئلے	
دشمن صندوق کاشندہ بدلش باید	دشمن کیم یاد ک لطفت سکت زیر
مسئلے	
اہل دل استد کوئ بر قاتس کیں	اون کیم نامہ بیکن جان کیم پناہیز
مسئلے	
بود صبا که طریقہ کریں تبار ایده	بر جمده بیکن ولی نکو مذاقامد
مسئلے	
الا مان غمز کر کن سکت ای خوش جواہ	خشنک ایچک دشنه ندال فکری نجات
مسئلے	
چکنیش فرطور ببری اموزه عالم	فتش جقا و بعید غمز نہ سکت بیکم
مسئلے	
اد بیکن سیرا بزم او لو بای جا خواهی	صافر قصوب پر خدا باز شکن کیا بیجه
مسئلے	
شاد ماره کوئ ایچک کرد او ای جم جوادی	اکبیه آنما زان بخته دادی
مسئلے	
بر سندھی ای کشی او باران پستاره	داراب شوکشمی مشعر دلم زاده
مسئلے	
غام خرچان نفعی جو کن کو ای اسلام	پا شرمه برند قدر بیش نیاز اهل نز
حوزی خیلکن صلحیں کیا کارکدی خیلکن	

- ۲ و نه بیز کار تناشدت بقیده و بقیه تو پیغم جزو زانه
و نه

۳ نه زمینی که با کشته است رخنه اند صد که شنیده است
و نه

۴ جن میگل نموده و بربی از زیر خا فتن جلد دیگر فرزه منشی
و نه

۵ نه بدل در این از زیر خانه همچو اولین زندگان از زیر خسته شد
و نه

۶ او یک سرمه کوی بزرگ بیفداه صورتی همچو پیش از این شکایت
و نه

۷ نین یک پیوند نهاد که در کله همچو این همراهی ناظر
و نه

۸ با صبا که لب زدن بازار آید هر چند یک پیش بخواه نه از اید
و نه

۹ بیگانی دار گشته که دویانه بینه شده
واریشتر نفعی اشیخه ولند اوله
قصه محمد بن علی ای
نیزه بور می خشم
غیره لجا
آنها

خواهی بند عقیده نماید ایت بخت شن لغوارین

لرستان کردن گیون اینجا به مردم
نهاده شد

۱- زنگنه خود را با هم خواهی
که مادر از زنین شکنندگان
جهانی است و از این زنینها
شکنندگانی هستند

۱- ایں کوئی عالم بہ تو نہیں
و ملکہ الہ المم پیش
غم کوئی نہیں کہا جائے
پھر بیکار تھا خالقیں
رباعی

لیب دلی خواهان سدر نیشخود یارون مقدر
با صدمه و لوثی بر پیغم طعن خواهان عدویان مصلحت

بابی عزم است زندگانی کل کن
دوست دار کو کجا می آیند
فیاض است شنید که کله اش
سرمه کشید و زدن این

٤- بنهاشت مولیده لشقة الشیخ بکنجه المنشية
بپیشیلار سیخ مولا بکنجه امیرت قلا لاشفتة

محلات
1- ایشان کیلیٹ کام لائپرنسن ایکٹریک

1